Hi 9565

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

00034722

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC XX

publicata.

Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol. atque Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,

Prostant apud JOHAN. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FIL.
&
THOMAM FRITSCHIUM.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.
A. M DCC XX.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Januarii, Anno MDCCXX.

BIBLIOTHEQUE GENERALE DES AUteurs de France, Livre premier contenant la Bibliotheque Chartraine &c.

h. e.

R.P. DOMNI JOANNIS LIRONII, MONAchi Benedictini e Congregatione S. Mauri, Bibliotheca Carnutensis, sive Commentatio de Autoribus, Virisque illustribus antiquæ diœceseos Carnutensis, qui aliquod ingenii sui monumentum posteritati reliquerunt.

Parisiis, apud Jo. Mich. Garnier, 1719.

Alph. 2 pl. 7.

DEderunt Seculo XVI exeunte Bibliothecas Gallicas Antonius Verderius Vauprivasius & Franciscus Grudeus Crucimanius: sed hi fere Gallos tantum in scriptis suis Gallica lingua loquentes sunt persecuti, & iis vixere temporibus, quæ abundantissima optimorum ingeniorum messis demum insecuta est, ut adeo consilium R.P. Lironii de condenda Generali Franciæ Bibliotheca non possit non dici fructuosum, nobis inprimis, qui etiam priorum illarum Bibliothecarum raritate laboramus, Gallico vero nomini omnino gloriosum: quod qua ratione illi subnatum sit, nostrum est explicare. Scilicet versabatur Reverendus Autor in conscribendis Commentariis ad historiam Episcoporum Carnutensium facientibus, brevi omnino in publicam pariter lucem protrudendis, cujus rei gratia cum varia monumenta eo pertinentia insigni cura evolverit, occurrerunt inter legendum varia de Viris illius regionis illustribus notatu apprime digna, & quæ sibi minime negligenda duxit, quod alios integram rerum Carnutensium Historiam scripturos insigniter juvare possent, quamvis illa

in Episcoporum Carnutensium Historia silentio essent involvenda. Ostendit illa, quæ collegerat, subinde Viris doctis, qui cum istud institutum impense probarent, ita quidem se eorum calculo incendi passus est, ut data opera Bibliothecam Carnutensem in hanc, quam videmus, speciem instruxerit, brevi daturus Turonensem, mox alias, amico etiam ascito socio, qui aliis in partibus non minus strenue elaborat. Hanc autem unicam Universalis Galliæ Bibliothecæ conficiendæ esse viam non sine causa arbitrantur doctissimi Collectores, quod ita laboris immensitas, cui Ludovicum Jacobum Carmelitam, & Philippum Labbeum e Jesu Societate succubuisse ferunt, minus sit metuenda, cum autoribus fato exstinctis in eundem laborem facile sint successuri per singulas regiones alii, unius etiam cujusque Provinciæ Viri clari a patriarum rerum studiosis in singulari Volumine lubentius legantur descripti.

Carnutes olim & Blesensem Agrum, & Aurelianenses complectebantur; verum enim vero cum doctissimus Autor Aureliano ab antiquissimis temporibus proprio Episcopatu nobili non defore confidat scriptores doctissimos, intra antiquos Carnutensis diœceseos limites, quibus & Blesæ continebantur, nostro demum ævo A. 1697 voluntate Ludovici XIV R. peculiari Episcopatu nobilitatæ, se in Bibliotheca sua continuit. Neque tamen superstitioso discrimine illos tantum suæ Bibliothecæ inseruit, qui id unice mereri videbantur ortu ac nativitate: sunt ipsi Carnutenses, ita mediis Seculis a domicilio appellati, licet eorum patria ignoretur: sunt Carnutenses Comites urbis, iidem licet Blesenses & Perticenses, sunt Episcopi, Abbates, Canonici, rerum Carnutensium scriptores, qui munere, quod gesserunt, aut meritis suis in res Carnutenses locum obtinent, quem natales iisdem negare videbantur. Viris doctis miscentur Viri Feminæque Principes, quorum nomen charta, diploma, aut epistola vetus præ se fert; miscentur & Perralti exemplo Viri arte pictoria, sculptoria, fusoria, architectonica similibusque illustres. Nec neglecta videbis Concilia in reliquis operis partibus; Carnutensia Commentariis Lironii nostri brevi edendis inserta leges. Ordo ubique Chronologicus, ratione inpri-

mis

mis habita annorum emortualium, ſi de iis conſtat, quo ſervato
& quæ ad vitam Viri pertinent, & quæ ad notitiam ſcriptorum
ejus faciunt, quanta fieri potuit, diligentia recenſentur.

Diœceſin Carnutenſem doctiſſimorum Virorum admo-
dum fuiſſe feracem, hæc Bibliotheca abunde loquitur, & nume-
ro & præſtantia ingeniorum ſuperbiens, quæ inter eminere viſa
ſunt: *Jvo*, Epiſcopus Carnutenſis, Decreto conſarcinato æter- p. 44.
num nomen meritus, *Joannes Saliſberienſis*, Epiſcopus Carnu- 74.
tenſis, Polycratici Autor, *Petrus Bleſenſis*, Seculo XII maximi 85.
ingenii & doctrinæ Vir, *Petrus de Riga*, Vindocinenſis, Cano- 94.
nicus Rhemenſis, Auroræ ſcriptor, *Guilielmus Bellajus*, Franciſci 142.
I R. temporibus Pedemontii Prorex, arte & marte inclytus, *Jo-* 144.
docus Clicthoveus, Noviportenſis Flander, Theologus Eccleſiæ
Cathedralis Carnutenſis, e primis Lutheri adverſariis, *Joannes* 146.
Dampetrus, Bleſenſis, Latina carmina, phaleucos inprimis,
pangendi felicitate inſignis, *Martinus Bellajus*, fratre Guilielmo 157. 162.
non minor, *Mathurinus Corderius*, Perticenſis, Grammaticus 181.
non incelebris, *Remigius Bellæus*, Perticenſis, Poeta Gallicus 197.
excellentiſſimus, *Petrus Ronſardus*, Poetarum Gallicorum Prin- 209.
ceps, *Philippus Huraltus Chivernius*, Franciæ Cancellarius, 221.
Regnerius, Satyricorum Gallicorum ante Boilæum princeps, *An-* 223.
tonius Fayus, Caſtellodunenſis, Theologus Genevenſis, *Ludovi-* 235.
cus Ruſſardus, Carnutenſis JCtus, *Florimundus Beaunius*, Bleſen- 245.
ſis, Mathematicus celeberrimus, *Joannes Morinus*, Bleſenſis, 257.
Presbyter Oratorii doctiſſimus, *Hieronymus Vignerius*, Bleſen- 263.
ſis, Oratorii Presbyter, variæ doctrinæ, hiſtoriæ inprimis patriæ
peritiſſimus, *Guilielmus Riberius*, Bleſenſis, ſtatus Conſiliarius, 265.
Hiſtoriæ Gallicæ ſcriptor non ſpernendus *Antonius Godæus*, Dro- 270.
cenſis (*de Dreux*) Epiſcopus Vincienſis (*de Vence*) inter Poetas 278.
Gallos non incelebre nomen nactus, *Renatus Charterius*, Vindo- 290.
cinenſis, Medicus Regius, cui Hippocrates & Galenus multum
debent, *Andreas Felibienus*, Carnutenſis, Hiſtoricus Regius & Re-
giæ Societatis Architectonicæ Secretarius, *Petrus Nicolius*, Car- 294
nutenſis, celebris Theologus, Arnaldo amiciſſimus, *Joannes* 299.
Bernerius, Bleſenſis, Medicus inſignis, de Patriæ pariter atque
artis ſuæ hiſtoria bene meritus, *Sebaſtian Rufus* (*le Roux*) ani- 302.

Digitized by Google

marum Audevillæ in diœcesi Carnutensi curam gerens, cujus
p. 314. Harmonia Evangelistarum exstat, *Joannes Baptista Thiersius*,
316. 323. Carnutensis, multis ingenii & pietatis monumentis relictis clarus, *Jacobus Gouſſetius*, Blesensis, Professor Grœningensis, Domnus
328. *Franciscus Lami*, Benedictinus, *Petrus Jurieus*, Theologus
329. reformatus notissimus, *Joannes Franciscus Felibienus*, Historicus
331. & Antiquarius Regius & Domnus *Michael Felibienus*, Benedictinus, Andreæ Filii, *Ludovicus* denique *Habertus*, Blesensis, Doctor Sorbonicus non incelebris. De his aliisque plurimis varia notatu digna congessit Clarissimus Autor, quamvis omnino fatendum sit, aliquando ei non diligentiam, quæ ubique elucet, sed monumenta & subsidia scriptionis, uti ipse conqueritur, defuisse.

DELLE ANTICHE SIRACUSE VOLUME I e II &c.

i. e.

ANTIQUARUM SYRACUSARUM VOLUMINA duo, quorum Primo JACOBI BONANNI Syracus. illustrat. Libri II, Secundo VINCENTII MIRABELLÆ Explicatio delineationis antiqu. Syracus. tum & PHIL. CLUVERII, C. MARII ARETII, TH. FAZELLI & GEORGII GUALTERI nonnulla continentur.

Panormi, e typogr. Jo. Bapt. Aiccardi, 1717, fol.
Alph. 8 pl. 8 & Tabb. æn. maj. 18.

NOn Italis modo & Siculis, sed & exteris egregie consuluit, quisquis recudendi Bonanni & Mirabellæ consilium cepit, quorum ille (cujus liber *l' Anticha Syracusa* Messanæ 1624, 4 excusus) in ipsa Sicilia, nedum nostris in oris, jam pridem inventu difficillimus, hic vero (cujus *Dichiarazione della pianta dell' antiche Siracuse*, Neap. 1612 in fol. prodiit) si quando apud nos prostaret, immani utique pretio venit. Autor hujus instituti præter alios præcipuus fuisse videtur Jo. Bapt. Caruso e Principibus Sanctæ Dominicæ, editis Panormi A. 1716 Commentariis de rebus Siculis (*Memorie historiche*) de quibus alio tem-

tempore dicemus, illustris, qui & in exornando hoc opere, cujus nova hæc editio priores & chartæ & typi elegantia multum antecellit, videtur imprimis fuisse occupatus. Huic enim, ni fallimur, debentur quæ accessere delineationes veterum ac novarum Syracusarum, quas ita instituit, ut & e Bonanno & e Mirabella fuerint passim suppletæ, tum Marmora seu Tabulæ Syracusanæ cum Animadversionibus Georgii Gualteri, ut & Numismata multa post Autorum ætatem demum reperta; ut taceamus, quæ e Libro XII Siciliæ Cluverianæ, Claudii Marii Aretii libro de situ Siciliæ & Fazelli Decade I de rebus Siculis Lib. 4 Cap. 1 huc transscripta leguntur. Quæ cum pleraque nova non sint, speciminibus excerpendis supersedere nos posse arbitramur.

S. JUSTINI, PHILOSOPHI ET MARTYRIS, cum Tryphone Judæo dialogus, cum Jo. Langi versione, & notis Rob. Stephani, Perionii, Sylburgii, Halloixii, Montacutii, Drusii, Colomesii, Cavii, Bulli, Grabii, pluribusque novis additis; annexis insuper ad calcem annotationibus Langi & Kortholti; edita a SAMUELE JEBB.

Londini, impensis Gul. & Joh. Innys, 1719, 8.

Alph. 1 pl. 4.

TErtium hoc Volumen est idemque ultimum genuinorum Justini Martyris Operum. Primum enim, quod *Apologiam primam* cum variorum notis exhibet, jam A. 1700 obstetricante Grabio prodierat in lucem, recensitum nobis A. 1701 p. 302. Alterum, quo brevior Apologia cum libello utroque adversus Græcos & libro de monarchia continentur, cura Cl. Hutchnii editum fuit A. 1703. Ultimo igitur hoc, quod in manu habemus, Volumine exhibetur celeberrimus ille cum Judæo dialogus, subjunctis Variorum notis non quidem admodum multis, sed iis perbonis multamque lucem dialogo affundentibus. Subjuncta sunt novem paginas complentia Fragmenta deperditorum Justini librorum, e Grabii Spicilegio Patrum huc

translata. In vestibulo hujus Voluminis sistitur Langi dissertatio, qua hujus dialogi argumentum enarratur: quacum non inutiliter junxeris Jo. Clerici Ἐπίκρισιν de hoc Dialogo, quæ inserta est ipsius Historiæ ecclesiasticæ Sæc. II p. 632--645. Ut e novi Editoris annotationibus nonnulla veluti gustus causa apponamus, in Præfatione recenset eruditorum opiniones de tempore, quo Justinus hunc dialogum conscripserit: ipso Caveo subscribit, habitum scilicet fuisse hunc dialogum an. 147. Porro p. 1 Caveo assentitur, *Tryphonem* esse celeberrimum illum Rabbinum, *Tarphonem*, R. Akibæ amicum: quam opinionem meminimus singulari dissertatione confutatam esse ab Hadr. Relando, inserta Bibliothecæ Bremensi T. I Fasc. II Diss. 3. Sed redimus ad Editorem nostrum, qui p. 43 exhibet varias appellationes baptismi, in scriptis Patrum Ecclesiæ obvias; p. 52 docet, Christianos olim atheismi fuisse accusatos; p. 69 & p. 215 contendit, Apostolos & omnes fere Patres Ecclesiæ eucharistiam pro novi Testamenti sacrificio habuisse, & sacra symbola panis & calicis Deo Patri in altari oblata docuisse. P. 127 pugnat, τὸ העלמה Jesaiæ VII, 14 omnino significare *virginem intactam.* P. 244 sq. observat, Patres Ecclesiæ statuisse, animas defunctorum non statim in cœlum emigrare, sed in locum certum deferri, ubi maneant usque ad diem supremi judicii. *Hæc* (ita concludit,) *serio secum reputent Pontificii, & de admissione animarum statim post mortem ad beatificam Dei visionem eadem fere statuentes hodierni Novatores.*

MONUMENTI AELIA LAELIA CRISPIS, sive celeberrimi ænigmatis Bononiensis, historica explicatio, fragmentum antiquum incerti auctoris. Bononiæ Senatui FRANCISCUS MASTRIUS additis aliquibus notis D. D. D.

Bononiæ, typis Constantini Pisarri, 1717, 4 maj.
Pl. 4.

HUnc ipsum libellum, Venetiis A. 1702 primum paulo minori forma editum, jam recensuimus in his *Actis* A. 1706 p. 88

P. 88, qui eodem de ænigmate Cl. Malvasiæ librum recensueramus A. 1684 p. 263. Priore loco p. 90 innuimus, non videri nobis antiquam illam inscriptionem, sed recentiori demum ævo concinnatam. Nunc addimus, non plane a vero absimile nobis videri, Cl. Mastrium ipsum esse verum historicæ hujus explicationis autorem, etsi lectoribus in titulo persuadere conatur, antiquum se in lucem edere fragmentum autoris incerti. Ceterum nova hæc editio a prima in eo differt, quod & notas historicæ explicationi statim a latere adjunctas habet, quæ antea separatim subjunctæ fuerant, & pleniorem exhibet ipsam explicationem historicam, quæ in priori editione p. 6 descriptoris incuria integram paginam desiderabat. Nihil igitur est, quod hic adjiciamus, nisi quod memores tot interpretationum, quas locis memoratis ipsi adduximus, non alienum putamus adscribere explicationem *Cl. Heumanni*, Collegæ nostri, quam in sua *de fato uxoris Loti* dissertatione, A. 1706 edita, & A. 1708 recusa, exhibuit. Is enim, quod cæteris interpretibus non venisse in mentem mirum est, existimat, autorem Bononiensis illius ænigmatis aliud nihil, quam *fatum uxoris Loti* describere voluisse. Sed antequam hanc audiamus ænigmatis ἀνάλυσιν, ipsam lubet, ut eam hac secunda editione Cl. Mastrius exhibet, oculis lectorum subjicere Inscriptionem:

D. M.
AELIA LAELIA CRISPIS
NEC VIR, NEC MVLIER,
NEC ANDROGYNA,
NEC PVELLA, NEC IVVENIS,
NEC ANVS,
NEC CASTA, NEC MERETRIX,
NEC PVDICA,
SED OMNIA,
SVBLATA
NEQVE FAME, NEQVE FERRO,
NEQVE VENENO,
SED OMNIBVS,

NEC

NEC COELO, NEC TERRIS,
NEC AQVIS,
SED VBIQVE IACET.
LVCIVS AGATHO PRISCIVS
NEC MARITVS, NEC AMATOR,
NEC NECESSARIVS,
NEQVE MOERENS, NEQVE GAVDENS,
NEQVE FLENS,
HANC
NEC MOLEM, NEC PYRAMIDEM,
NEC SEPVLCRVM,
SED OMNIA,
SCIT, ET NESCIT, CVI POSVERIT.

Jam audiamus Cl. Heumannum, ita hæc exponentem. Ex vulgari opinione Loti uxor, in ſtatuam quippe ſalis mutata, non amplius verus erat homo, adeoque *nec vir*, *nec mulier*, & quæ ſequuntur. Nihilominus tamen fuerat *omnia*. Nam ipſa fuit & *mulier* & *anus*, & ex ipſa quoque procreari potuerant *vir*, *androgyna*, *puella*, *juvenis*, *meretrix*, *pudica* : adeoque cum ipſa ſit horum omnium materia, merito dici poteſt *omnia* hæc fuiſſe. Fatum ejus porro indicatur, quod in uxorem Loti optime convenit. Namque hæc *nec fame*, *nec ferro*, *nec veneno* periit: quanquam non immerito dixeris, eam periiſſe hiſce *omnibus*, utpote quæ mortiferum hauſit *venenum*, demiſſo de cœlo ſulphureo imbre, & *fame* fuit vexata rerum Sodomis relictarum, quarum deſiderio reſpexit, reſpiciensque interiit. De *ferro* incertus adhuc ſum animi, quid ſentiam: niſi forte iniquum eſt, requirere, ut omnia hiſtoriæ exactiſſime reſpondeant. Fortaſſe tamen Autor hujus epitaphii reſpexit ad illam fabulam, qua traduntur viatores ſæpius aliquam partem ſalinæ illius ſtatuæ cultro gladiove reſecare, ſtatim tamen renaſcituram. Ceterum veriſſimum eſt, quod uxor Loti dicitur *nec cælo jacere*, *nec aquis*, *nec terris*, ſeorſim ſcilicet, & tamen *ubique*. Sita eſt enim quaſi in aere, adeoque & *cælo* jacere dici poteſt, nec minus, cum pluit, *aquis*, & ſimul, cui innititur, *terra*. Qui hoc

hoc monumentum posuit, DEUS fuit. Is rectissime *Lucius* appellatur, lux quippe ipsissima, & pater luminum, habitans in luce inaccessibili. *Agatho* idem summo vocatur jure: nemo est enim *bonus* præter DEUM. *Priscius* denique non inepte audit: est enim senex, ut qui maxime, & repræsentatur vocaturque senex apud Danielem vatem. De Deo autem porro dici potest, quod uxoris Loti *nec maritus, nec amator, nec necessarius* fuerit, cujusmodi homines alias defunctis monumenta curant fieri. Itaque nec mirum, quod *neque mæruisse, neque gavisus esse, neque flevisse* perhibetur. Hoc autem monumentum si quis *molem vel pyramidem vel sepulcrum* vocaverit, ab usu loquendi sane recedet longissime. Hæc tamen *omnia* non immerito fuisse videtur hæc salis statua. *Moles* utique fuit, & *pyramis* quoque dici potest, cum in aerem promineat pyramidum instar, nec non *sepulcrum*, quia hic continetur homo vitæ exsors. DEUS vero *scit* profecto, *quid posuerit*: sed & *nescire* dici argute potest, sitne hæc *moles*, an *pyramis*, an *sepulcrum*. Nam nihil horum statuere voluit præpotens Numen. Reliqua, quibus ab aliis finitur Epitaphium, (*Hoc est sepulcrum, intus cadaver non habens, hoc est cadaver sepulcrum extra non habens, sed cadaver idem est & sepulcrum sibi*) tam sunt perspicua, tamque concinne dicuntur de Loti uxore, ut otiosum sit futurum negotium, si & in his exponendis morari velim. Hactenus Cl. Heumannus.

Das Evangelische Lüneburg.

i. e.

HISTORIA REFORMATIONIS ECCLEsiastica Luneburgi, in qua Monasteria, Reformatio, Doctores Ecclesiæ, Colloquia Tripolitana & controversiæ Theologicæ ex Documentis, simul exhibitis, sistuntur a JOHANNE GEORGIO BERTRAM, Brunsuigensi ad D. Martini Pastore.

Brunsuigæ, apud Ludolphum Schrœdterum, 1719, 4.
Alph. 5 plag. 12.

Multi laboris industriæque minime contemnendæ opus Autor admodum Reverendus, qui a se quoque Historiam
Præf. Ecclesiasticam Luneburgensem, Hannoveranam, Hildesianam, Mindenamq; Evangelicam, tum vero & corpus, ut vocat, Rescriptorum Consistorialium, una cum descriptione Monasteriorum Luneburgensium, a Leznero non satis expositorum, expectare jubet, suscepit; opus insuper tale, quod ad amplificandum urbis antiquissimæ decus & gloriam, si quodquam aliud, accommodatum, exponendisque simul permultis, hac itidem occasione occurrentibus, Ecclesiæ purioris fatis & certaminibus, peropportunum est. Antiqua fata Ecclesiæ adversa in præfatione statim noluit intacta, ubi ex Carolo Scribanio & Hieronymo memorat, non tot mactatas in V. T. fuisse peccudes, quot sub persecutionibus Ecclesiæ Christiani fuerint cæsi, nec anni dies recolendæ Martyrum memoriæ suffecturos, si singulis diebus vel quingentis piis testibus justa persolverentur. Plura, quamvis, si numerum spectes, sat multa jam fuerint producta, hic monimenta comparuissent, nisi, quod conjicit Autor, antiquissima a Monachis, e Monasteriis ejectis, simul ablata, ut itaq; copia, de fundationibus, donationibus, reliquiis, Vicariis antiquis κ. τ. λ. fusius tradendi, fuerit ademta. Antiquitatem urbis Dittmarus Merseburgensis, Franciscus Ireneus, aliique loquuntur. Num ab Hermanno Stupkenshorn, qui perinde templum A. C. CMLXXI exstruxit, fuerit condita, uti Petrus Bertius, Comment. rer. Germ. p. 599. innuit, alii dispiciant. Templa primum & monasteria diligentissime perquirit Noster, minora ne quidem præteriens, nec insuper habitis, quæ Pontificiorum sæpe tunc confinxerat ruditas, ubi v. g, non Schmidio tantum, sed vel ipso
p. 15. Gamansio Lojolita sic opinantibus, pro *Ximillia* XI millia virginum somniaverant. Lunæ idolum hic haud dubie quondam
18. religiose cultum est, idque vel ad Caroli M. usque tempora, quod *Sagittarius* in origine & incrementis Luneburgi, tum vero & in memorabilibus Histor. Luneburgicæ, *Lossius* in Luneburga, *Meibomius* Sen. in Histor. Bardevici, cum *Leibnitio*,
31. seq. copiosius affirmant. Primordia emendationis Sacrorum Luneburgi postea, ubi facta fuerint, expromitur, anno Melanch-

thoni

thoni emortuali, in suggesto, quod scilicet annus 1560 fuerit, recte expresso, quandoquidem aliorum de anno 1559, quo expirasse creditur, sententiam monimenta fere omnia tum vero & illud facile confutat, quod A, 1560 ultimam adhuc in verba Davidis orationem: *Aspicis me in forma hominis*, conscripserit, & Testamentum a se factum ita inchoaverit: A. 1560 *die Aprilis decimo octavo scripsi hoc testamentum &c.* ut de colloquio cum Camerario ne quidem memoremus: quae omnia, eum anno antecedente obiisse, obstant. Conf. Adami vit. Theol. 38. seqq.
p. 351 seq. Reformationis Luneburgensis negotium fuse persequitur Autor, cum vel hymnorum cantu pellerentur Pontificiorum Clerici, & Urbani inprimis Rhegii industria eluceret, qua cum 42.
Ecclesiae Ministris singulis septimanis conferebat eosque sensum 110.
futuri Evangelii edocebat. *Commodati* scilicet, quod alii jam tum observarunt (D. Zeibich de Theol. commodat. p. 32, 34) Theologi hic Rhegius praestabat operam, ea saepius severitate, ut Senatores male aliquando tergiversantes, vel sic compellaret: *Domini, Evangelii promovere cursum serio allaboratis mi-* 22
nime, vestrum misereatur Deus, vosque in posterum amplius confirmet. Vitae insuper hic, si saltim extantiores notemus, recensentur *Henrici Rudebrockii, Pauli a Rhoda, Christophori Hegen-* 134. 137.
dorfini (hominis scholae dediti, Theologiae tamen amantis, sed 157.
publicis etiam negotiis, ut JCtus ideo multis quoque salutetur, 159. 6062
impliciti, quamvis tamen, missa vocatione Juris Rostochiensi, seqq.
Ephorus Luneburgensis tandem evaderet) *Frid. Henningii, Jo. Eckenbergii, Casp. Gademanni* (qua occasione promoti a schola ad ministerium, Ephorias cumprimis, recensentur) *Petri Ebelingii, Sigismundi Scherertzii* (quem a malevola G. Arnoldi imputatione liberat Autor, insimul vero, quod Ducem Rudolphum Augustum, sextimestrem, qui baptizantem barba pre- 216.
henderit, baptizarit, Paulique Felgenhaueri & complicum erroribus mascule obstiterit, memorat) *Petri Rebinderi*, (cui de Calvinismo irreconciliabili disputatio, Hulsemanno alias ad- 227.
scripta, secus, quam Pritius & Vhsenius fuerant opinati, tribui- 229.
tur, simulque male morati Luneburgensis, Christiani Hohburgii, factaeque propemodum, haud dubie per eum, B. Pfeifferi seductio-

ctionis, mentio injicitur, multo in Arnoldum erronem zelo
p. 236. hinc inde ostenso) *Casparis Hermanni Sandhagenii* (qua simul
occasione Jo. a Labadie, Duræi & Amersbachii molimina af-
242. feruntur, una cum Sandhagenii palinodia, ac Waltheri quere-
245. la, viros scilicet Politicos maximam partem sese habere ad in-
249. seq. star materiæ primæ, quæ apta sit omnes Religionis recipere
formas. Sine pompa funebri, more posthæc pluribus Theo-
logis recepto, sepeliri volebat, Coccejum nimium fere in
oculis ferebat, de secundo Babelis lapsu liberius aliquando con-
254. cionabatur, Doctoris alias & Ephori Luneburgensis Generalis
axiomate, quod tamen illi a Zieroldo & Serpilio tribuitur u-
255. trumque, minime appellandus.) *Jo. Wilhelmi Petersenii*,
de quo consulto hic tacemus, *Godofredi Weissii*, postea-
que, saltu a typographo in paginis facto, p. 577 (pro 277)
277. *Henr. Jonathan Wehrenbergii*, & *Jo. Christ. Jauchenii*. Pars
591 seqq. operis tertia Pastores post emendata a Luthero Sacra, recenset,
nec Diaconis, aliisque, quorum recensio saltim patriam habi-
646. tantibus non poterat evenire ingrata, omissis, quos inter Joan-
nem etiam Mullerum deprehendimus. Additamenta Partis
secundæ documenta numero CXLIIX exhibent, quibus ab an-
no 1530 ad 1581 gesta in Ecclesia, cui inprimis militandum
fuit, egregie illustrantur.

PAPISMI LABEM ΓΝΗΣΙΩΣ *LUTHERANIS HAUD absque injuria adspersam, Epistolis ad Amicum datis eluit BALTHASAR MENZERUS Eccles. Augustanæ Londinensis Pastor.*

Londini, apud H. Clements, 1619, 8.

Alph. 1 Plag. 1.

NOn se continuit intra Saxoniæ terminos Secularis Sacri, quod in memoriam emendationis, per Lutherum factæ, festo celebravimus, ritu celebritas, cum & maria transvolaverit, & in Anglia quoque vel hinc piæ animæ exultaverint. Eadem quippe excitavit perinde Maxime Reverendum Apologiæ, quam diximus, Autorem, ut velut Epistolico ad amicum Medicum com-

Digitized by Google

commercio usus, Jubilei Evangelici magna cum voluptate recordaretur, prorsusque in eam concesserit sententiam, vel in ipsa Johannis Apocalypsi *Jubileum* A. 1617 *primum* c. XIIX, 1, 2, *secundum* vero 1717 ibidem v. 3, *SECUNDO dixerunt Alleluja,*
indicari. Crediderant nonnulli Britannis viciniores, parum p. 2.
distare a Religione Papæa Lutheranam; labem itaque isthanc detergit Noster, ostendendo, 1) Confessiones, quibus nitimur, publicas Papatum mire rejicere ac damnare; 2) Dogmata Lutherana a Papæis in immensum abhorrere; 3) Pontificiorum in Lutheranos odia & persecutiones dissensum mire eloqui & declarare. *Primum* ita ostendit, ut ex symbolis nostris, quam abhorreamus a Papatu, clarissimis inde allatis locis, manifeste doceat. Dogmata vero, *secundo*, eundo per singulos Articulos, 2 usque 26.
tam dissentire inter se, ad oculum docet, ut cum intempestivis Conciliatoribus fungum stipitemque sit oporteat, qui discri- 27 seqq.
men, nunquam sufferendum, vel manibus palpare nolit. Absentem statuere Christum, cœlo includere, qua humanam natu- 31.
ram, *Jesuitis*, in quos illud Poetæ quadrare ait:

Tam procul a Jesu non iit ulla cohors,

ac Pontificiis aliis, ad Nestorianismum pronis, vel ideo arridebat, quod speciosius ita absenti substitui in terris Vicarius posset. Semper esse visibilem Ecclesiam, palmarium, cui adhærent Pon- 125.
tificii, caput est, dignumque adeo Autori visum, ut, quam absonum sit, strictim exponeret. Visibilis sæpe Ecclesia errat, 129. seq.
Es. LVI, 10 latentibus piis, membrisque veris 1 Reg. XIX, 10. Catholicismum etiam alii crepant; at antiquitate se vel Ethnicismus tuetur una cum serpente antiquo; amplitudo *in lata* quoque conspicitur *via*; successio localis nulla, cum vel ex Ephesinis Presbyteris venerint lupi Act. XX, 17, XXVIII, 30. Harmoniam inter Pontificem, ejusque fidei addictos, quid probet? cum eadem vel Dæmones quandoque gaudeant Luc. XI, 18 &c. P. 157.
Eundem fuisse Johannis & Apostolorum baptismum; transsub- 151.
stantiationem, judice vel ipso Scoto, ex Scriptura probari non 158.
posse; absonos plane esse Pontificios, Clericis quoque *non conficientibus* solum porrigentes panem, quia Apostoli sub utraque

Digitized by Google

communicantes, non fuerint *conficientes*, cum Corinthii totum
sumentes Sacramentum, 1 Cor. XI, 26, omnes minime fuerint
164. Sacerdotes; ad Missam respici, cum Apoc. XI, 8 Dominus *Ro-*
167. *mæ* diceretur *crucifixus*; Missarum nundinationes vel ipsis
173.76. Pontificiis nasutioribus esse exosas; vinum, aqua dilutum, in
189. cœna admittentes, propria cædere vineta; infantibus dandam
190. esse minime cœnam; impanationem, consubstantiationem, in-
239.241. clusionem localem, conjunctionem Physicam, unionem in cœna
hypostaticam &c. nostris perperam tribui Theologis; vana
esse de limbis infernalibus somnia &c. doctrinæ sunt ab Auto-
250. re omnes non sine oleo excussæ. Legi tamen merentur præ
reliquis quæ denique de odiis Pontificiorum & persecutionibus
adversus nostrates, eundo per Germaniam, Daniam, Norvagi-
am, Sueciam, Gothiam, Pannoniam, Hungariam, Galliam, An-
gliam, Scotiam, Italiamque, (in quo ordine Bellarmini, in nos
264. invecti, sequitur vestigia) ut stupeat pia mens & exhorrescat, re-
censet. Minitatus fuerit A. 1539 Georgius Dux, *viderent Sa-*
xoniæ Elector ejusque fœderati, ubinam circa Pentecosten mane-
rent; illo ipso Pentecostes Festo, Georgio mortalium rebus ex-
emto, Lutherus, Angelus Apocalypticus, vel ex ipsius Benjamini
Woodrofii sententia, Lipsiæ concionatus, primordia emenda-
tionis Sacrorum, nuncio his regionibus auspicatissimo, dabat.
Capto posthæc Septemviro, Joanne Friderico, Canonici Mise-
næ, decantato hymno, quem Ambrosianum vocant, læti equi-
265. dem exultabant, gaudio tamen cœlitus interrupto, cum fulmen,
semel saltim tonante cœlo, ædem incenderet, dejectis turribus
tribus, campanisq; ac organis musicis igne liquefactis & consum-
tis, ipsumque adeo dura consilia improbaret. Landgrafius insu-
per Philippus, voce einige conversa in ewige, delusus, carceres
278.286. evadere non poterat, consiliis Papæ iniquis undiquaque emer-
288.293. gentibus. Crudelitatis Pontificiæ exempla insignia si requiras,
307.315. hic sane evidentissima, compendio veluti comprehensa, habe-
seqq. 321. bis, adjectis simul iis, quæ, Lutheranos esse omnino Christianos,
326. male quosdam dubitantes, odium vero Pontificiorum in eos esse
333. implicabile, exactissime docere possunt.

GE-

Digitized by Google

GEORGII WOLFGANGI WEDELII *Centuriæ secundæ Exercitationum Medico-Philologicarum sacrarum & profanarum Decas V.*

Jenæ, sumtibus Jo. Fel. Bielckii, 1720, 4.

Plag. 8.

DEcadi Wedelianæ quartæ, quam A. 1715 p. 174 recensuimus, quinta nunc succedit, cujus tres priores Exercitationes in *Elia Artista* contemplando versantur. Notat hic Celeb. Wedelius Lindenii & Merclini errorem, *Heliam Artistam* inter auctores librorum Medicorum laudantium. Est autem nota Chymicorum fabula, Eliam quendam Artistam olim venturum hominesque edocturum artem metalla viliora in aurum transmutandi. Conf. Observat. Select. Halens. T. VI Obs. 23. Existimat Cl. Wedelius, Chymicum istum Eliam excogitatum fuisse imitatione Judæorum, adventum Eliæ exspectantium, planeque inter figmenta credulorum Alchymistarum esse referendum. *Exerc. IV* & *V* agit *de Cosmeticis in Sacris*. Speciatim illustrat locum *Esther. II, 12*, de purificatione & exornatione fœminarum illustrium, & alia S. Scripturæ de ornatu facierum muliebrium loca difficiliora. *Exerc. VI* & *VII* disputat *de morbo Jorami*, Regis Judæ, quem putat fuisse *lienteriam*, cujus naturam ex Hippocrate describit. *Exerc. VIII* de mutatione aeris disserit. *Exerc. IX* contemplatur fœminam in Historia Evangelica memoratam, quæ duodecim annorum profluvio sanguinis laboravit. Hac occasione meminit fœminæ suæ curæ subjectæ, quæ per quatuordecim annos fere perpetuo laborabat sanguinis profluvio: communicatque cum lectoribus remedia, quæ tum isti infirmitati opposuit. Ceterum ad Evangelicam illam mulierculam quod attinet, Cel. Medicus noster opinatur, eam non solo mensium fluxu immodico laborasse, sed cum eo conjunctum fuisse fluxum hæmorrhoidum *Exerc. X* de hydropico divinitus curato agit ex *Lucæ XIV, 1*. Ostendit miserrimum hydropici hujus statum, indeque cognosci a Judæis debuisse docet divinam Jesu potestatem atque (liceat sic loqui) θεανθρωπίαν.

CA-

CATALOGI STIRPIUM AGRI BONONIensis Prodromus, Gramina ac hujusmodi affinia complectens; Autore JOSEPHO MONTI.

Bononiæ Studiorum, apud Constantinum Pisarri, 1719, 4.
Pl. 13 Tabb. æn. 3.

PRæter fossilium agri Bononiensis catalogum, cujus specimen mox exhibebimus, integrum plantarum agri Bononiensis Indicem aliquando editurus est patriæ historiæ naturalis diligentissimus scrutator, Josephus Montius, cujus de Graminibus prodromum emittere non dubitavit, ut inde cognoscant rei herbariæ periti, quid ab Autore in reliquis sperare liceat. In illis qui graminum species in ordines suos digesserunt, principes sunt nostræ ætatis Botanici, Joannes Rajus & Josephus Pitton Tournefortius, quos in multis sequi Autor sibi minime pudori ducit. Distribuit autem in duas classes omnium graminum species. Harum prima continentur omnia, quæ folio gramen referunt, & vulgo graminifolia appellantur, cereales omnes, cyperus, arundo, scirpus, juncus, tipha & similia, quæ omnia præter juncum & juncaginem florem ferunt apetalum. In his describendis per omnia servat celeb. Tournefortii methodum: tria tamen genera plantarum huic classi adjecit, quæ a docto illo Viro neglecta sunt. Altera classis est ipsorum graminum, in quibus digerendis propriam sibi eligit rationem, & differentiam petit vel a structura locustarum, quæ integram spicam, vel paniculam, componunt, & facile separari possunt, vel ab ipsis integris paniculis, aut spicis, quando nempe ita vel compactæ sunt in spicis locustæ, vel tam exiles, ut facile discerni nequeant, sicut in tabula descriptum est. Non vero anxie perquisivit Autor, quo minimum differunt vel paniculæ, vel locustæ ne crucem discentibus figat, & confusioni ansam præbeat, sed quod intuenti primum se offert, differentiæ notam constituit. Cujuscunque igitur generis gramina, quorum locustæ, separari queunt, distinguuntur, in paniculata, & spicata; spicata vero sunt, quorum locustæ pediculis carent, & coactæ scapo affixæ sunt; paniculata sunt, quorum locustæ pediculis, vel

Digitized by Google

vel brevibus, vel longis suffultæ scapo adhærent; locustæ istæ spicarum vel panicularum sunt portiunculæ, quæ calicum more flores & semina, in aliis, continent, & ex glumis squamosis componuntur, quæ iterum vel proprias aristas habent, vel iis destitutæ sunt. Hanc suam methodum pro omnino perfecta habendam non vult modestus Autor, sed difficultatibus eandem premi, non dissimulat, ideo tamen prolata est, ut aliis ad meliora incitamento sit, qualia sperari propediem jubet, cum a Petro Antonio Michaele, Magni Ducis Hetruriæ Botanico, tum a Sherardo, qui in Bauhini Pinace Botanica emaculanda occupatur, & a Joh. Scheuchzero in historia graminum, ad quorum præcepta suam methodum refingere non detrectabit. In ipsa vero graminum descriptione hunc tenuit Autor modum, ut primum plantæ nominis etymon, inde notam propriam, & demum vim medicam exponat. Nominum multitudo non raro confundit herbariæ studiosos, & offendit imperitos, hinc tribus saltem diversis sua gramina imprimis compellavit, reliqua ex Bauhinis supplenda relinquit, a novis etiam fingendis nominibus sedulo abstinuit, sed potius aliorum nomina suis applicat graminibus. Notas veras ab apparentibus, & minus constantibus distinguit, nam sæpe unius speciei graminibus accidit, ut paniculæ, spicæ, locustæ magis vel minus densæ, hirsutæ, longæ sint, vel colore differant, quamvis diversæ non sint; a quibus ergo ne decipiatur Botanicus, cavendum est, cum nec Autor se omne tulisse hac in re punctum asserere audeat. Per ætates etiam suas varias colligere gramina jubet, quo singula in illis dignoscantur rectius, radices etiam evellere, easque perquirere, atque specificas inde notas petere. Quatuor graminum icones, quas æri incidendas curavit Cl. Autor a perito artifice, specimen exhibent plenioris operis, quod de graminibus & graminifoliis adornare constituit, ad quod promovendum non invitos horum amantes suam collaturos esse symbolam, nulli dubitamus.

DE MONUMENTO DILUVIANO NUPER in agro Bononiensi detecto dissertatio, in qua permultæ ipsius inundationis vindiciæ a statu terræ antediluvianæ & postdiluvianæ desumtæ, exponuntur a JOSEPHO MONTI,

C Bono-

Bononiæ Studiorum, apud Roſſi & Socios, 1719, 4.
Plag. 8 tab. æn. 1.

OPuſculum partitur Cl. Autor in tria capita, quorum primum exhibet faciem terræ, quæ fuit ante univerſi diluvium; ſecundum effectus diluvii & ſtatum terræ poſt illud ſatum ſiſtit; tertio de monumento diluviano nuper reperto in agro Bononienſi & hic exhibito agitur. Ex nihilo fecit Deus materiam cœli & terræ in immenſo chao aquarum; ingens vero abyſſus tenebris obducta fuit ad creationem usque luminis, ac diviſionem, qua Deus aquas & materiam tenuiorem ad efformandum firmamentum, cœlum vocatum, diſtinxit & ex chao extraxit. Reliqua craſſior materia in immani aquarum ſphæra ſubmerſa remanſit, unde collectæ fuerunt aquæ infra cœlum. Suppoſita autem aquarum ſphæra una cum terræ materia, conceptu difficile eſt, quomodo reduci potuerit tam grandis aquarum copia in locum unum, niſi confugiatur ad vaſtum intra terram ſpacium aquis repletum in ipſius terræ ſolidæ cavo, quod ab Autore tanquam ſuæ hypotheſeos principium conſtituitur. Materia itaque terreſtris fluida fuit ante emanationem divinæ virtutis, & ſua forma deſtituta, quæ introducta eſt variis excitatis motibus in diverſis omnis generis minoribus partibus, quæ ad ſe varie delatæ & collectæ ex occurſu diverſas novas figuras nactæ ſunt. Ex motuum autem varietate & productis inde variis corporibus ſalinis, ſulphureis, bituminoſis, metallicis, orti ſunt ignes ſubterranei, quorum ope perfectæ fuerunt arcuatæ terræ expanſiones, ut ſpacium in ea relinqueretur, & circa ipſum externa cruſta globi ſolidaretur, includendo maximam aquarum partem, quæ ante materiam involverant. Hæ aquæ ingens hydrophylacium centrum telluris igneum ambiverunt, centrum vero infernus tormentorum locus impiorum eſt: reliquæ aquæ extra in maria collectæ ſunt. Terra ex abyſſo aquarum emanans in media firmamenti regione ſphæricam figuram nacta, ex æquali omnium ad centrum commune preſſione in libero aere ſuſpenſa eſt. In montibus antediluvianis mineralia atque m[illegible]la e fluido producta ſunt ſervatis gravitatis legibus

gibus

gibus, & tali ordine collocata, ut ſine diverſorum generum con- p. 7.
fuſione propria metalla aliaque foſſilia omnis generis, pura in
ſtratis ſuis propriis ſubſiderent. Quo collocato rerum ordine 8.
facile *licet* cognoſcere, quomodo ignis in centro univerſi ſup-
poſitus, circumfuſam & in hydrophylacio contentam aquam
in vapores poſſit expandere & per quoſcunque globi terrei mea-
tus urgere & ad ſuperficiem agere, ubi confluentes conſtituunt
fontes, flumina, lacus, reliqua, quæ omnia in maria circumfuſa 9.
ſe præcipitant, ex quibus per gravitatis vim propriam verſus
centrum denuo deprimuntur, pars vaporum forma tollitur per
atmoſphæram & rurſum vel depluit, vel aliis modis delabitur, &
ſic rediit res in circulum, quamdiu mundus ante diluvium in-
teger perſtitit; qui vero totus immutatus eſt, & omnia quæ 12.
vivebant ſuper terra deſtructa ſunt, univerſi inundatione facta, 13.
qua fontes abyſſi, id eſt, aquæ terra abſconditæ & in hydrophy-
lacio detentæ foras propulſæ ſunt, & vapores in atmoſphæram
emiſerunt, qui quadraginta dierum imbribus ſufficerent, quibus
dilata ſunt in univerſo omnia, & accedente aquarum per ventos 14.
vehementiori quaſſatione, & motu, ignis centralis ac preſſio-
nis telluris preſſioni contrario, in minimas partes diſſoluta, ut 16.
in communem maſſam confluerent, iis ſaltem durantibus, quæ 17.
a ſubterraneis motibus longius diſtiterunt, quæ cum iis, quæ
extra terram, animalibus & plantis confuſæ maſſæ immerſa &
admixta ſunt, & quadraginta dierum ſpatio jactata; quo exa- 18.
cto pluere deſiit, hiantibus adhuc ſubterranearum aquarum
fontibus per centum quinquaginta dies, quibus aquæ in ſua di-
verticula remeare inceperunt. Unde mundus, idem poſt di-
luvium, qui fuerat ante, iterum conſpectus eſt, per ſtrata legibus 20.
gravitatis conformia quidem, ſed minime, ut ante, ſibi homo-
genea, verum tot agitationibus & jactationibus confuſa, igne-
que centrali agente rapta, elevata & depreſſa, nec horizontali
ſitu parallela, ſed arcuata alia, alia inclinata, & varium poſitum
obtinentia. Et tunc factæ ſunt montium fiſſuræ & inſularum 21.
a continente terra diruptiones. Illa vero, quæ inde terra ef-
foſſa & nunc eruuntur, peregrina corpora, marina & terreſtria,
univerſali terræ diſſolutione facta, aquæ immerſa & ſtratis im-

Digitized by Google

mixta ſunt, & varias mutationes paſſa a materia, in quam caſu
p. 22. inciderant. Labefactare equidem hanc ſententiam, ſunt, qui
conantur, eo quod ex pluribus altæ molis montibus nihil harum
24. diluvii reliquiarum tollere datum ſit: verum iis reſponſio da-
tur, quod tales illorum montium occultis ſinubus latere queant
erodentes partes minores, quæ exedant & diſſolvant contenta
dura corpora, cum e contrario alii montes talibus referti poſ-
ſint eſſe corporibus, quæ cogant magis & indurent: quam ratio-
nem confirmant montes, in quibus rarius talia diſperſa inveni-
untur fruſta & vix integra, ſed corroſa & extrita corpora. Nec
rationi conſentaneum eſt, aquam diluvio jactatam per univer-
25. ſum æqualiter graviores integras moles ſecum abripuiſſe. Ex
hac vero plena univerſi ſolutione, metallorum, quæ nunc eſt,
generatio cognoſcitur, nempe productæ in principio rerum par-
tes, & confuſæ per diluvium cum aliis ſua gravitate depreſſæ
27. quidem ad ſuum modum ſunt in ſtratum proprium, ſed minus
puræ nec ſegregatæ ab aliis omnes, quæ ab igne ſubterraneo va-
rie agitatæ inde in criſtallos durari vel alio modo ſibi accreſcere
28. valent. Stalctites & ceteræ omnes aquarum productiones con-
cretæ in cryptarum fornicibus & locis, per quos aquæ meant, ex
ſale calcario coaleſcunt, & hoc ſale referta ſunt telluris ſtrata
29. poſt diluvium, quæ partes ad ſe delatæ in glaream & ſaxa con-
30. creſcunt, & in quoscunque lapides ſolidantur, & minimis admix-
32. tis partibus metallicis fiunt marmora, & verſicolores lapides &
33. certis figuris impreſſis inſignes: atque eodem ſale imbuta ſunt
marina & reliqua animalium & vegetabilium fruſta terra effoſ-
ſa, & ſolutione univerſi per diluvium facta, ſubmerſa. Finita
autem inundationis terræ pœna, & exſiccata, defluentibus aquis,
terra, ſemina vegetabilium in ſuperficie hæſiſſe, eorum credere
jubet levitas, & quod plantæ, quæ ante certis orbis regionibus
erant propriæ, nunc pluribus communes ſunt, ex illa terræ di-
verſarum partium confuſione eſt. Quæ Autoris de ſtatu telluris,
ante & poſt diluvium, aſſerta innixa eſſe iis, quæ a celeberrimis
Viris, in primis Woodvvardo, Scheuchzero, Baiero, Buttnero,
aliis adſtructa ſunt, non diſſimulat, & inde pergit ſui mo-
37. numenti diluviani rationem C. III reddere. Variæ autem in
col-

Digitized by Google

collibus montibusque Bononiæ reperiuntur animalium exuviæ, diluvii reliquiæ, quas collectas asservant in museis urbis proceres, & Autor noster in suis scriniis. Id vero, de quo p.41.
hic agitur, monumentum reperit rusticus juxta montem Blancanum ex rupe delapsum, qua perfossa nihil amplius repertum
est. Atque hoc lapidis fragmen longitudinis est semipedalis 42.
& unius digiti, latitudinis fere æqualis: quinque digitos crassum est: totumque ex arenario lapide cœrulescente in angulo lutescente constat: commixtum est chamis pectunculisque marinis petrefactis: in ejus medio assurgit substantia nigra ossea, atque nitida, quæ lapidescente sale infarcita osseam in terream mutavit naturam, servata ossis facie, colore & porositate: in una par-
te in cuneum desinit quatuor digitorum longitudine, qui supe- 43.
riorem partem versus digitos quatuor se extendit in duobus convexis ejusdem longitudinis *frustis*, quæ a cornibus alicujus quadrupedis expolitis non multum abludunt. Horum pars inferior contecta est eodem cœrulescente lapide, qui circa medium pronæ *partis* arenam luteam non penitus induratam ostendit,
in qua cujusdam osseæ cartilaginis cernuntur vestigia. Peri- 44.
pheria fragmentorum osseorum uncias octo non excedit, ac in singulis cernitur foramen terra oppletum. Fragmenta rotunda omnino non sunt, sed parumper compressa supina parte, ubi apparent dentium molarium in mandibulis duabus notæ, instar bubulorum, etiamnum osseam substantiam coloris, ex nigro livide cinerascentis, servantium, quarum una trium digitorum longitudine constat, & ubi desinit, conjungitur cum inferiori parte ossea, quæ lapide obducta, pariter in cuneum abit. Ex qua effossi corporis descriptione Autor conjicit esse capitis & dentium equi marini, a variis varie appellati, & descripti, per
diluvii undas in hunc locum delati, fragmen, quod veritatem 46.
factæ universi inundationis clare demonstret, ad quod adeo explicandum divinæ gloriæ potissimum promovendæ studio incitatus fuit.

LECTURES OF EXPERIMENTAL PHILOSOPHY.

h. e.

LECTIONES PHILOSOPHIÆ EXPERI-mentalis; Autore J. T. DESAGULIERS, Art. Mag. Societatis Regiæ Sodali.

Londini, apud W. Mears, B. Creake & J. Sackfield, 1719, 4. Alph. 1 pl. 5 Tabb. æn 10.

LEctiones has edidit *Paulus Dawson, Desagulierii*, qui collegiis experimentalibus famam sibi Londini comparavit, in istis lectionibus auditor, inscio primum Magistro, sed institutum postea probante, cum ipsi a bibliopola satisfactum fuisset, ac sphalmata, quæ copiosa irrepserant, corrigente ac præfationem præfigente. Monet in præfatione *Desagulierius*, ante 16 circiter annos *Johannem Keilium*, hodie Astronomiæ Savilianæ Professorem, primum in Academia Oxoniensi lectionibus philosophiæ experimentalis vacasse ac in Auditorum gratiam nonnulla literis consignasse. Ultimo collegio se auditorem interfuisse, MSC. tamen ab eo non accepisse. Compellatum postea ab amicis, ut Philosophiam experimentalem interpretaretur, se Lectiones *Keilianas*, quæ MSC. circumferebantur, correxisse & nonnulla hinc inde addidisse: unde enatæ sunt, quas *Dawson* edidit, lectiones Philosophiæ experimentalis. Cum in iis non contineantur, nisi quæ hodie jam ubivis obvia sunt, nuda argumentorum recensio satisfaciet.

Præmissis Philosophiæ naturalis definitione, nonnullisque principiis, una cum explicatione nonnullorum terminorum in Mechanica atque Statica receptorum, de potentiis mechanicis differit, veluti libra & statera, vecte, trochleis, axe in peritrochio, cuneo, cochlea. Sequuntur ex principiis *Newtoni* leges, quas vocat, naturæ, ac inde motus ex conflictu corporum oriundus illustratur. Succedunt propositiones hydrostaticæ de pressione fluidorum & corporum in fluidis gravitatione, quæ ex libellis hydrostaticis passim prostantibus ac *Boylii* Paradoxis hydrostaticis notæ sunt. Subjungitur descriptio antliæ pnevmaticæ a *Guerickio* inventæ, sed in accidentalibus nonnullis a *Boylio* immutatæ: una cum Sylloge nonnullorum experimentorum,

quæ

Digitized by Google

quæ ope antliæ pnevmaticæ fieri solent. Cumque de aere condensando disseruisset, de barometris, thermometris & hygrometris tractat. Quæ ex catoptricis & dioptricis afferuntur, ex opticis Lectionibus *Gregorii* translata esse, ipse in præfatione monet. Sed hac data occasione *Newtoni* quoque theoriam de diversis refrangibilitatis luminis gradibus experimento illustrat, & colophonis loco describit cum machinam ad aerem condensandum utilem, tum *Rowleyi* cujusdam Machinam, qua motus Lunæ circa Terram, Terræ, Veneris & Mercurii circa Solem exhibetur.

Neue und gründliche Anweisung, wie nach einer Universalen Methode grosse Sonnen-Uhren aus einem Arithmetischen und Geometrischen Fundament aufzuzeichnen,

i. e.

NOVA EXPOSITIO METHODI CUJUSDAM universalis horologiorum sciatericorum majorum praxi Arithmetica & Geometrica describendorum, &c. IV partibus absoluta; Autore JOH. GABRIELE DOPPELMAIR, Leopoldino-Car. Nat. Cur. & Regiæ Berolin. Societ. Membro, Math. Prof. Publ.

Noribergæ, impensis J. Christoph. Weigelii, 1719, fol. Alph. 2 pl. 10 cum æn. Tabb. 20.

QUantum afferat utilitatis ejusdem problematis plures in promtu habere solutiones, quarum quævis suo loco & tempore adhiberi possit, cum una eademque praxis difficultates sæpenumero occurrentes non semper satisfaciat, eos saltem latet, qui superficiaria rerum cognitione sunt imbuti. Clarissimus vero Autor, cum pluribus editis insignibus speciminibus satis probasset, quantum in praxi theoriæ jungenda laboret, industriam suam etiam in perficiendis atque augendis praxibus horologiorum sciatericorum ponere constituit, nec adeo saltem illa, quæ in pridem notis methodis occurrebant, incommoda tolle-

tollere, quæque ad accuratiorem elaborationem faciliorem que conceptum facere experientia & ratione doctus erat, ſupplere, ſed nova inſuper praxi ac methodo adjecta diſciplinæ hujus pomœria producere aggreſſus eſt. Adeoque in hujus operis prima parte oſtendit, primo, qua ratione omnia horologia reſpectu poſitionis plani infinite variantia tanquam horizontalia tractari, hocque poſito fundamento lineæ horariæ, hoc eſt, angulorum, quos eædem inter ſe faciunt, quantitates non Geometrica ſaltem enchireſi, ſed & Arithmetico calculo determinari queant. Deinde docet, quomodo poſitio ipſius plani, in quo horologium deſignare convenit, accurate inveſtigari, & declinatio magnetis, adeoque ejus ope meridiana linea ubique locorum inveniri poſſit. Circa prius rejecta praxi, quæ declinatorio magnete inſtructo utitur, utpote ob viciniam ferri cum magnete timendam variis erroribus obnoxia, commendat uſum binorum horologiorum Horizontalium, quorum unum juxta meridianam lineam loco non longe a muro vel plano diſſito diſponitur, alterum ipſi muro vel plano applicatur, ita ut lucente Sole, & in utroque horologio eandem præciſe lineam horariam indicante, angulus, quem meridiana horologii iſtius cum plano ipſo facit, notari poſſit. Circa poſterius ſuadet acum magneticam duabus pinnis inſtructam capſulæ quadratæ ex lateribus vitreis, adeoque transparenti includi, medium ejus punctum lineamque ſuper meridiana alicubi deſcripta collocari, & collimando per duo dicta pinnacidia declinationis elongationem a meridiana & angulum quem cum ipſa facit eruere.

In ſecunda parte explicat binos modos Arithmeticos, quibus in vulgari methodo horologiorum ope lineæ æquinoctialis deſcribendorum lineæ & anguli eorum inveſtigari atque determinari poſſint; differuntque hi modi in eo, quod in eorum uno radius horologii æquinoctialis ad fundamentum deſcriptionis applicati, in altero indicis recti altitudo pro ſinu toto aſſumitur.

Tertia tandem parte ex doctrina de projectionibus circulorum ſphæræ in plano ſtereographicis ingenioſam depromit methodum Geometricam deſcribendi quævis horologia itidem tanquam horizontalia ſpectata. Cujus fundamentum eſt, quod lineæ

Digitized by Google

lineæ horariæ ex centro horologii horizontalis ductæ transseant per intersectionem plani meridianorum (in quibus dato quovis tempore Sol moratur) & horizontis loci. Ex quo sane consequitur, quod si in projectione sphæræ, quæ vocari suevit stereographica, horizontem repræsentans circulus describatur, ipsique meridiani projiciantur horizontem projectum eodem plane puncto secantes, quo in ipso globo aut sphæra, tum per centrum projectionis & puncta illa intersectionis horariæ lineæ duci queant. Præmittit adeo explicationi hujus methodi succinctam institutionem projectionis stereographicæ, docetque deinde, quomodo ex descriptis in projectione tali meridianis & horizonte universum horologium absolvi possit. Ceterum quoniam horologii eo modo descripti horæ omnes eo quidem loco, ubi ipsummet actu horizontale existit, inservire possunt; alibi vero locorum, ubi beneficio saltem reductionis pro horizontalibus habentur, nequaquam, ob differentiam longitudinum sive meridianorum, quæ efficit, ut Sol prius sub horizonte posterioris hujus loci condatur, quam aliquam certam horariam lineam attigerit; ostendit, quomodo extremæ linearum horariarum utilium determinari possint.

Quarta parte de reliquis lineis, quæ horologiis inscribi & jungi solent, parallelis nempe Æquatoris, Tropicis, Azimuthorum, horarum Italicarum, Babylonicarum &c. agit, iterumque duplicem earum delineandarum modum describit, Arithmeticum nempe, in quo ex cognitis declinationibus altitudinibusque Solis cujusvis diei momento existentibus, angulisque adeo, quibus eodem momento Sol super horizontem elevatur, umbrarum longitudines determinare, Geometricum vero, in quo eadem absque calculo expedire licet.

En gründelig Anledning til Mathesin universalem och Algebram efter Heer And. Gabr. Duhres hullne Prælectiones sammanskrifwen af Georg. Brandt,

i. e.

INTRODUCTIO ACCURATA IN MATHEsin universalem & Algebram: ex ANDREÆ GABR. DUHRII prælectionibus collegit GEORGIUS BRANDT.

Holmiæ, typis Jo. L. Horrn, 1718, 4.

Alph. 2 pl. 19.

SUblimioris Matheseos studia etsi per annos bene multos a variis gentibus Europæ certatim exculta sunt, paucos tamen in Suecia invenerunt, quos vel utilitate sua moverent, vel pulchritudine ac oblectatione mentis allicerent, certe qui tanti ea faceret, ut etiam patria lingua civibus suis commendaret, cultuque nobilissimæ artis rempublicam juvaret, ante Cl. Duhrium extitit nemo. Quid quod auditæ sunt voces eorum qui & intelligere Mathesin & alios docere debebant, satis tenuiter de exterorum profundis cogitatis sentientium, ac si hæc quidem commenta essent hominum, qui otio ac pecunia abundarent. Hæc talia tantum abest, ut animum Doctiss. Duhrii rei Mathematicæ semel dicatum alio flecterent, vel ab ulteriore arcanorum perscrutatione avocarent, ut potius, cum se a vivis doctoribus destitutum videret, mortuorum premeret vestigia, magnaque industria Mathematicos libros pervolveret. Quæ ipse didicerat, aliis suæ gentis hominibus invidere noluit, sed quod ante eum, vigente olim per Sueciam pace, libero cum exteris commercio parataque omnium rerum copia, haud quisquam suscepit, ipse tandem difficillimo patriæ tempore, connitente pererudito viro Georg. Brandtio, effectum dedit. Librum ipsum sex & viginti propositiones absolvunt. Initio quidem definitionem Matheseos variasque numerorum affectiones exponit, dataque occasione in consectariis & scholiis extractiones radicum ex æquationibus simplicibus & affectis, Vietæ ac Harriotto usitatas, præeunte Wallisio, demonstrat, deinde doctrinam proportionum evolvit, ac potiores demonstrationes Arithmeticæ vulgaris & logarithmorum nec non Arithmeticæ surdorum, una cum illius praxi, adjungit. Vigesima quinta propositione ejusque consectariis & scholiis artem exterminandi quotcunque incognitas quantitates demonstrat, aliaque ad propositarum quæsti-

ſtionum canones generatim inveniendos neceſſaria explicat. Tandem præcipuas quasdam propoſitiones ad ſummas ſerierum capiendas ex Wallisii Arithmetica infinitorum depromit.

C. G. SPECIMEN METHODI AD ſummas Serierum.

1. Series omnes, modo certam progreſſionis legem ſervent, ad formulam aliquam ſeu terminum generalem revocari poſſunt. Terminum generalem illum voco, qui poſita, quam continet, quantitate variabili v. gr. $x=1$ det terminum primum; poſita $x=2$ terminum ſecundum & ſimiliter ceteros.

2. Terminorum generalium, veluti ipſarum ſerierum, duæ ſunt claſſes:

I. Ubi omnes exponentes in termino generali ſunt conſtantes, ut ſeriei $1+2+3+4$ &c. terminus generalis eſt x; ſeriei $\frac{1}{2}+\frac{1}{6}+\frac{1}{12}+\frac{1}{20}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{1}{x^2+x}$; ſeriei $\frac{2}{64}+\frac{11}{544}+\frac{26}{1972}+\frac{47}{5014}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{3x^2-1}{9x^4+36x^3+33x^2-6x-8}$. &c.

II. Ubi in formula generali datur exponens variabilis, h. e. ubi x quomodocunque affecta ingreditur exponentem, ut ſeriei $\frac{1}{2}+\frac{1}{4}+\frac{1}{8}+\frac{1}{16}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{1}{2^x}$; ſeriei $\frac{1}{3}+\frac{1}{81}+\frac{1}{19683}+\frac{1}{43046721}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{1}{3^{2x^x-x}}$.

Nos nunc quidem primæ tantum claſſis ſeries perſequi earumque ſummas indagare conſtituimus.

3. Si

3. Si quis vero difficile putet hujus classis series ad generalem terminum reducere, multum juvabitur hoc canone:

$$a + (x-1)b + \frac{(x^2-3x+2)c}{2} + \frac{(x^3-6x^2+11x-6)d}{6} + \frac{(x^4-10x^3+35x^2-50x+24)e}{24} + \&c.$$

Si datæ seriei terminus primus (numerator seu denominator) vocetur a, differentia prima b, differentia differentiarum prima c, &c. donec perveniatur ad differentiam constantem, ipse canon dabit terminum generalem, quod exemplo declaramus.

Sit data series $\frac{1}{3} + \frac{1}{15} + \frac{1}{35} + \frac{1}{63} + \&c.$

Denominatores sic dispono.

Terminus primus $a = 3.)\ 15.\ 35.\ 63.$

Differentia prima $b = 12.)\ 20.\ 28.$

Differ. Diff. constans $c = 8.)\ 8.$

Nempe $a = 3.$

$(x-1)\ b = 12x-12.$

$$\frac{(x^2-3x+2)\ c}{2} = \frac{4x^2-12x+8}{4x^2-1}$$

Ergo terminus generalis seriei datæ est $\frac{1}{4x^2-1}$.

4. Quod ad summas harum serierum inveniendas attinet, si termini sint integri, ponatur a=o, terminus primus =b, differentia prima =c, differentia differentiarum prima =d, &c. donec perveniatur ad differentiam constantem; aggregatum ex canone dabit summam seriei ad quemcunque terminum x exclusive. Sit data series 3 + 35 + 99 + 195 + &c. Terminos pro invenienda summa sic dispono.

$= 0.$

$b = 3.)\ 35.\ 99.\ 195.$ $c = 2\ )$

c = 32.) 64. 96.
d = 32.) 32.

$$\begin{array}{ll} \text{Nempe } a = & 0 \\ (x-1)b = & 3x-2 \\ \frac{(x^2-3x+2)}{2}c = & 16x^2-48x+32 \\ \frac{(x^3-6x^2+11x-6)}{6}d = & \frac{16x^3}{3}-32x^2+\frac{176x}{3}-32 \\ & \overline{\frac{16x^3}{3}-16x^2+\frac{41x}{3}-3.} \end{array}$$

erit summa seriei ad datum quemcunque terminum x exclusive (vel inclusive, si pro x substituatur $x+1$.)

5. Si fracti fuerint datæ seriei termini & numerator termini generalis constans, nec x in denominatore secundam potestatem superet (ultra enim progredi nunc non vacat) terminus generalis ad hanc formulam reduci poterit $\frac{e}{px^2 . qx . r}$, ubi e, p, q, r, designare possunt quantitates quasvis constantes rationales & surdas (modo terminus primus sit realis, hoc est, si in termino generali ponatur $x=1$, denominator sit major nihilo) nec refert quo signo affectæ fuerint quantitates q & r.

An, inquam, hujusmodi data series sit summabilis, & quæ ejus summa, per sequentes regulas definio:

I. Prout in denominatore termini generalis fuerit $\pm$ r facio $(q^2 \mp 4pr)^{\frac{1}{2}} : p = f$ quæ f, si fracta sit vel surda, vel negativa, porro pergere non est opus, nec summa seriei aliter quam per continuam terminorum additionem videtur colligi posse; si vero f integra fuerit, indicabit seriem datam esse summabilem, quippe quæ conflata sit ex tot seriebus summabilibus, quot ipsa f continet unitates.

II. Ut has series seorsim inveniam, pro prima pono terminos excerptos ex datæ seriei locis.

 1 (1+f)

1. (1+f) (1+2f) (1+3f) &c.

pro secunda pono terminos excerptos ex datæ seriei locis

2. (2+f) (2+2f) (2+3f) &c.

& ita porro donec tot series habeam, quot continet f unitates.

III. Harum serierum terminos generales (per §. 3. inventos) seorsim applico ad hunc canonem

$$\frac{am}{l^2x^2+(2lm-l^2)\,x+m^2-lm}$$

Unde determinatis quantitatibus a, l, m, habetur cujusvis seriei summa generalis ad quemvis terminum inclusive $\frac{ax}{lx+m}$.

IV. Denique inventas summas generales addo, quarum aggregatum exprimet summam generalem datæ seriei ad terminum quemvis fx inclusive.

Quas regulas unico exemplo, quod instar omnium erit, accommodamus. Sit data series $\frac{1}{4}+\frac{1}{10}+\frac{1}{18}+\frac{1}{28}+\frac{1}{40}+\frac{1}{54}+\frac{1}{70}+$ &c. cujus terminus generalis per §. 3. invenitur $\frac{1}{x^2+3x}$ ubi p=1. q=3. r=0.

Igitur I. per Regulam primam fit f=3.

Unde constat seriem datam compositam esse ex tribus summabilibus, quas ut inveniam

II. Pro prima pono terminos excerptos ex seriei datæ locis 1. 4. 7. 10. &c. qui sunt $\frac{1}{4}+\frac{1}{28}+\frac{1}{70}+\frac{1}{130}+$ &c. pro secunda pono terminos excerptos ex seriei datæ locis 2. 5. 8. 11. &c. qui sunt $\frac{1}{10}+\frac{1}{40}+\frac{1}{88}+\frac{1}{154}+$ &c. pro tertia pono terminos excerptos locis 3. 6. 9. 12. &c. qui sunt $\frac{1}{18}+\frac{1}{54}+\frac{1}{108}+\frac{1}{180}+$ &c.

(III.)

III. Seriei primæ terminum generalem per §. 3. invenio $= \frac{1}{9x^2-3x-2}$ ejusque summam generalem per canonem Regulæ tertiæ $\frac{x}{3x+1}$; seriei secundæ terminum generalem $\frac{1}{9x^2+3x-2}$, summam generalem $\frac{x:2}{3x+2} = \frac{x}{6x+4}$; tertiæ seriei terminum generalem $\frac{1}{9x^2+9x}$, cujus summa generalis est $\frac{x:3}{3x+3} = \frac{x}{9x+9}$

IV. Inventas summas generales addo, quarum aggregatum $\frac{99x^3+144x^2+49x}{162x^3+324x^2+198x+36}$ exprimet summam seriei ad terminum quemcunque $fx = 3x$ inclusive, & pro x substituendo $\frac{x}{f} = \frac{x}{3}$, habebitur summa generalis datæ seriei ad singulos terminos $\frac{11x^3+48x^2+49x}{18x^3+108x^2+198x+108}$, summa vero maxima seu omnium terminorum (posita scilicet $x = \infty$, & ∞^2 evanescente præ ∞^3) $\frac{11}{18}$.

JOHANNIS MAURITII HOFFMANNI, Serenissimi Marchionis Onoldo-Brandenburgici Consiliarii Aulici & Archiatri Primarii, antehac Universitatis Altdorfinæ Senioris & Facultatis Medicæ Profess. Publici &c. Acta Laboratorii Chemici Altdorfini.

Norimbergæ & Altdorf. ap. Heredes Joh. Dan. Tauberi, 1719, 4. Alph. 2 plag. 9.

CHemiam non minori sedulitate, quam Anatomiam, ab Excellentiss. *Autore* in Noricorum Universitate antehac traditam

ditam fuisse, quæ hic sistimus, Acta Laboratorii Chemici Altdorfini luculentissimum perhibent testimonium. Postquam enim ille A. 1683 cum Anatomia, quam venerandi Parentis sui Successor cum plausu per sexennium jam docuerat, Pyrotechniam primus publice profiteri ab inclyto Senatu Norimbergensi esset jussus, non modo tunc Laboratorium chemicum magnifica laudati Senatus munificentia funditus extructum oratione doctissima de optima Chemiam addiscendi methodo solenniter dedicavit, sed & labores in eo pyrotechnicos, æque ac cadaverum sectiones & demonstrationes in Theatro anatomico, strenue plures exercuit annos. Acta tamen præsentia, literis insimul consignata, privatos intra parietes *Noster* adhuc detinuisset, nisi amicorum preces publicam ipsorum editionem merito sollicitassent, quod in *utraque* eorum, ex qua constant, *Sectione* sacris chemicis initiandi solida omnia fundamenta queant habere. In *priori* scilicet *Sectione*, 31 Capita comprehendente, Chemiæ tum definitio, objectum, finis, principia rerum constitutiva, summa operationum genera & instrumenta activa passivaque, tum singulæ operationes variaque horum ministerio producta ita recensentur, ut experientia & ratio perpetuo ubique nexu præluceant. In *posteriori* autem processus ducenti cum peculiaribus enchiresibus omniumque ætiologia, nec non usu medico atque dosi consueta promiscue quidem, tali tamen evidentia, exhibentur, ut philiatrorum memoriæ ac scientificæ doctrinæ non minus prompte consulant, quam ipsos ad operationes æmulo studio suscipiendas perducant. Speciminis loco ex sectionis primæ Capite XIII de Sublimatione atque Cap. XXIX de Crocis, ex sectionis autem secundæ Processu XXX de Liquore ac Sale votatili Melissæ & Processu CXCII de Tinctura lumbricorum terrestrium anodyna insequentia sufficiet adduxisse. Sublimatio nempe, quemadmodum sicci exhalabilis, præcipue salini, sulphurei & mercurialis, ex corporibus ab igne facta ad sublime vasorum idoneorum asseritur propulsio & segregatio, hicque denuo sub schemate plus minus diverso in substantiam solidam eveniens collectio, ita sine negotio, pariter ostenditur, quomodo ea ad operationum generalium utramque Diacrisin & Syncrisin

Digitized by Google

erisin possit referri atque ratione objecti & formæ destillationi debeat contradistingui. Cum corpora tamen nec quævis, sed, quæ sicco exhalabili gaudent, nec uno eodemque modo sublimari valeant, inter mineralia, sulphur, antimonium, auripigmentum &c. nominantur, ob laxiorem sui compagem a motore igne facile in sublime propellenda, dum metalla e contra firmiorem partium constitutivarum combinationem nacta pondere suo subsident, nisi disjuncta alas allevantes ab additamentis suscipiant. Sic ferrum & cuprum a sale armoniaco, veluti aquila, in altum educi, sic aurum a *Rob. Boyle* parva cujusdam salinæ substantiæ ab ipso paratæ copia in rubicundiorum cryllallorum mediocris longitudinis formam fuisse sublimatum, simileq; experimentum a Cassio erudito orbi cummunicatum. Ignis quidem externus, tanquam causa movens, pro objecti particularum facilius aut difficilius segregandarum diversitate, nunc remissior, nunc intensior, requiritur, aliquando tamen solum ignem internum, per fermentationem aut putrefactionem excitatum, salibus volatilibus in sublime evehendis sufficere, exemplo globulorum glasti cum celeberrimo *Wedelio* demonstratur. Vasa hinc, sublimationi perficiendæ apta, ubi indigitata fuerunt, enchiresium loco, præter diversos ignis gradus, denuo annotatur, corpora quædam sola sublimationi exponi, quædam vero cum adjectis aliis, iisdemque vel fusionem materiæ sublimandæ per particularum, quam præstant, discontinuationem præcaventibus, vel exhalabili sua aptitudine moleculas in sublime secum ducentibus & elevantibus, vel obstacula ascensum particularum remorantia tollentibus aut enervantibus, quædam denique pro faciliori sublimatione præviam digestionem vel solutionem requirere. Usus demum sublimationis expenditur in floribus & sulphuribus producendis, salibus volatilibus a terrestriori fæce, phlegmate, acido ligante vel oleoso spissamento impuriori secernendis, iisdemque non minus cum oleosis æthereis particulis maritandis, mercurio item vivo cum sulphure in cinnabarim, vel cum salibus corrosivis in sublimatum crystalliniforme redigendo. Ast Croci a colore, croco vegetabili subinde simili, nomen adepti, calces dicuntur corporum mineralium fixæ a particulis eorum sul-

E phu-

phureo-terreis, vel ignis, vel salium solventium beneficio extra versis provenientes, & vel pulveris formam jamjam habentes, vel promte recipientes. Subjectum tamen, ex quo tales parari soleant, sicuti aurum, ferrum & antimonium omnium censentur aptissima, ita & varii subjiciuntur modi crocum ex singulis obtinendi, quos nihilominus, ceu notos, æque transilire liceat ac vires medicamentosas ipsis adscriptas & potius ad præparationem, tum liquoris & salis volatilis Melissæ, tum Tincturæ lumbricorum terrestrium anodynæ, pergere. Ut *Noster* namque ex Melissa viridi sal volatile per fermentationem & putrefactionem ad exemplum *Cox* atque *Wedelii* eliceret, mense Augusto folia ejus a caulibus separata cucurbitæ vitreæ ampliori injecit, hancque ultra medietatem repletam & exacte clausam ventri equino per menses circiter tres eo effectu commisit, ut melissa post marcorem & situm in pultis tandem formam redigeretur. Hæc ex retorta in arena destillata liquorem primum gravem empyrevmaticum, sed ultimo igne admoto oleum nigrum fœtidum instar lamellarum tenuissimarum liquori innatans subministrabat, remanente in fundo retortæ capite mortuo nigro, quod prunis injectum fumum tabaci exquisite æmulum spargebat. Quamvis autem in prima hac destillatione sal volatile nondum compareret, placuit tamen partem aliquam liquoris diversimode examinare atque lingua saporem acrem, naribus odorem fracidum empyrevmatico urinosum, & admiscela Spiritus vitrioli rectific nullam, fuliginis autem & cornu cervi, itemque salis tartari aliqualem, effervescentiam observare. Residuus hinc liquor ex phiola oblonga post alembici impositionem per arenam rectificatus spiritum præbebat striis oblongis, aliquantum intortis, per alembici capitulum depluentem, non tam sapore, quam odore urinoso priorem liquorem superantem & cum spiritus vitrioli, non autem cum spiritus fuliginis, guttulis effervescentem. Qui ipse spiritus altera vice rectificatus sal demum volatile album exhibebat, striis crystallinis nitidissimis collo phiolæ adhærescens, quod tamen ab insequente spiritu solutum atque elevatum in excipulum stillabat. Quemadmodum ergo ex processu isto fermentationis & putrefactionis necessitas patuit, ut particulæ salinæ volatiles aqueis & aci-

acidis terreisque immersæ explicarentur, ita liquor primum destillatus ratione phlegmatis aciduli non tam cum acidis, quam cum urinosis spiritibus & sale lixivo ebulliit, cum e diverso in rectificatione ab acido magis liberatus ebullitionem cum acido, neutiquam vero cum urinoso spiritu susciperet. Quod autem in secunda demum rectificatione repetita sal volatile distincte sese conspiciendum præbuerit, ideo factum conjicitur, quod tunc demum ab aquearum particularum, quibus immersum erat, consortio citius liberari potuerit, quam ut hæ ipsæ in sublime simul raperentur. Neque silentio prætereundem, in ultima rectificatione oleum æthereum satis penetrans & colore citrino præditum simul prodiisse. Ceterum ab utroque Melissæ liquore humores acido-viscosos in corpore nocivos incidi & attemperari, obstructiones inde natas expediri, & consequenter virtutem cordialem exerceri posse, haud temere conjicitur, dum oleum essentiale alterius olei ætherei vires vero similiter æmulatur. Pro Tinctura denique lumbricorum terrestrium anodyna obtinenda, lumbricis terrestribus, mense verno vel æstivo collectis, siccatis & pulverisatis oleum tartari per deliquium affunditur, ut fiat mixtura instar pulticulæ, cui per 24 horas digestæ Spiritus vini ad trium digitorum eminentiam superfunditur, crocique austriaci drachma dimidia & Castorei drachma una adjectis, relinquitur post biduum vel triduum ad usum filtrandus. Quod si autem talis magis sedatina Archei & opiata expetatur, jubentur lumbricorum terrestrium vino lotorum unciæ duæ, Radicis cynogloss. uncia una, Castorei drachmæ duæ, Croci austriac. drachma semis, Opii soluti cum phlegmate acidi ab sale tartari abstracti drachma una recipi, grossoque modo pulverisatis & contusis Spiritus vini rectificati quantitas sufficiens affundi & post aliquot dierum digestionem levem fortiter exprimi, sub finem Spiritus cochleariæ drachmas sex addendo. In priori descriptione lumbricis terrestribus oleum tartari per deliquium præcipitur affundi, quod hoc optime non solum compagem illorum insectorum recludat, sed aditum quoque spiritui vivi ad intimiorem pandat solutionem; prout crocus & castoreum recipiuntur, quia ille sulphure suo

vaporoso cum sale volatili expanso, hoc autem sale suo volatili oleoso anodynam virtutem adjuvet. In altera vero Radix cynogloss. assumitur ob mucaginem suam sulphureo-salino-terream graveolentem, spirituum sensilium vim elasticam coercentem, imprimis si opio vis narcotica ulterius intendatur, cui refrænandæ castoreum inserviret. Utraque Tinctura singularis prædicatur efficaciæ in doloribus arthriticis & spasmodicis compescendis, in cancri occulti ad exulcerationem vergentis rosionibus & lancinationibus demulcendis, in abigendo ictero, in asthmate convulsivo solvendo, priorem a guttis 40 ad 60, posteriorem vero ad guttas 15 vel 25 assumendo, nec minus externe cum aqua arthritica Augustan. sambuci & vermicularis confusa cruciatus arthriticos mitigare dicitur. De cetero chymicos inter processus varia pariter tentamina curiosa occurrunt. v. g. Repræsentatio 4 elementorum, Atramentum sympatheticum, experimenta circa colorum mutationes, Scrutinium aquarum medicamentosarum, Liquores balsamici ad varia corpuscula conservanda &c. cuncta cum chymicis promtissime reperiunda in *Rerum Indice*, qui præter *Sectionis primæ Auctarium, Programma chymicum inaugurale ac Monumentum ad memoriam posteritatis publice erectum* prostat cum *Auctarii Indice* subjunctus.

HISTORIA ECCLESIASTICA DUCATUS Geldriæ; Autore JOANNE KNIPPENBERGH, Gelro-Heldensi.

Bruxellis, typis Franc. Foppens, 1719, 4.

Alph. 1 pl. 19.

CAusæ, quæ Cl. Autorem induxerunt, ut historiæ Ecclesiasticæ Ducatus Geldriæ adornandæ manus admoveret, in præfatione recensentur. Equidem jam ante ipsum non solum Henricus Aquilius compendium quoddam Chronici seu catalogum potius Præfectorum, Comitum ac Ducum Geldriæ concinnaverat, usque ad initia Philippi II Hispaniarum Regis: verum etiam Pontanus, Hardervici Medicus, postquam Geldriæ inferioris tetrarchiæ tres se Reip. Batavicæ junxerant, eandem telam

telam exorſus eſt, publico ſumtu ad hoc conſtitutus ab Ordinibus inferioris Geldriæ ac ſuprema curia Arnhemienſi, adjunctis qui operam hac in re ei ſubſidiariam ferrent duobus Collegis; quem in finem cuncta, quæ in publicis aut oppidorum etiam Archivis monimenta ſupererant, ei ſubminiſtrata ſunt. Attamen uti *Aquilius* arcte nimis, ita Pontanus ea latitudine unius Geldriæ *hiſtoriam* digeſſit, ut non Belgii duntaxat, & quæ in vicino ſunt, ditionum hiſtorias, ſed & totius ferme Romani Imperii acta ſuis narratis interſeruerit, unde in tantam ejus librum molem excreviſſe Cl. Autor ait, ut primo ſtatim intuitu lectorem terreat. Et quamvis huic malo medelam afferre conatus fuerit Slichtenhorſt, Juriſconſultus, utpote qui contractis nonnihil velis anno 1654 Pontanum in linguam vernaculam *Dialecto* Batavica converterit, utriusque tamen narrationem non ultra annum 1581 id eſt, usque ad initia Rei*publicæ Batavicæ* perductam eſſe; hinc reliqua, quæ in Ducatu *Geldriæ* usque ad noſtra tempora acciderint, memoratu digna deſiderari, quæ ex vicinis idcirco hiſtoriis *hinc* inde non absque labore quærenda ſint. Quo accedat, quod Pontanus æque ac Slichtenhorſt, utpote Religioni novatæ, juxta Autoris ſententiam, addicti, in decurſu hiſtoriæ ea quæ Catholicam cumprimis ac avitam fidem propius concernant, leviter aut tranſierint, aut, quæ per leges hiſtoriæ omittere haud licuit, narratiunculis acatholicis ac ſarcaſticis aſpergant, qua in re Slichtenhorſtius quidem ſit Pontano immodeſtior: utroque tamen temperantior Wernerus Teſchenmacher, verbi Reformati Miniſter, qui Annalibus Cliviæ, Juliæ ac Montium ſubjunxerit Leonem Gelricum, anno 1637, id eſt, Gelriacæ Hiſtoriæ quoddam compendium, quod etiam ultra Reip. Fœderatæ primordia non progrediatur. Cum igitur res Eccleſiaſticæ maxime ſuperioris Geldriæ, nimirum Catholicæ fidei origo, ac propagatio ibidem, Monaſteriorum initia, Cathedra Epiſcopalis Ruræmundæ collocata, Epiſcoporum acta atque ſucceſſio, aliaque complura huc pertinentia in tenebris jacerent, quorum exactiorem notitiam multi deſiderabant: horum deſiderio Cl. Autor ſatisfacturus, jam aliquot abhinc annis vernacule ſuccinctam hiſtoriæ ideam ediderat, quam ubi obviis manibus

ſuſceptam vidit, mox ſubiit cogitatio, ut cœptam hiſtoriam prolixiori ſtylo exequeretur. Quapropter hanc Hiſtoriam, quam ob primariam narratorum partem Eccleſiaſticam dicit, ex monimentis partim publicis partim privatis non abſq; labore ac ſumtu concinnavit: quem in finem patuerunt ipſi Archiva ac Cartophylacia publica, ut Epiſcopale, Eccleſiæ Cathedralis Ruræmund. Civitatum itidem Ruræmundenſis, Venlonenſis, Ercklinienſis, Echtenſis &c. Monaſteriorum ſcrinia, varia inſuper Manuſcripta, maxime Nicolai Bieſe, Vice-Cancellarii Ruræmundenſis, Patris Godefridi Litt. Ord. S. Crucis; Antonii Meo, Epiſcopatus Ruræmund. quondam Secretarii &c. Ut adeo hic collecta habeant Geldriæ cives, ejusque hiſtoriæ amantes, quæ ſparſim alias per libros de patria ſua inquirunt: habeant inſuper, quibus Apoſtolis Patres ipſorum a Gentiliſmo ad Chriſti Eccleſiam ducti ſint, quæ in Geldria olim religio, quæ avita fides, & qua fuerit ratione propagata. Hiſtoricorum teſtimonio eo delectu utitur Cl. Autor, ut eos, qui rei narrandæ aut ipſi interfuerint, aut ejus tempori proxime acceſſerint, reliquis præferat, eapropter in hiſtoriæ veſtibulo Romanis uſus eſt teſtibus, ut Julio Cæſare, Tacito, Ammiano &c. in decurſu autem circa mediam ætatem teſtes adhibet ſcriptores de geſtis Francorum, ut S. Gregorium Turonenſem, Adonem Archiepiſcopum Viennenſem, Sigebertum Gemblacenſem, Reginonem Prumienſem, Lambertum Schafnaburgenſem, præ reliquis tamen Annales Leodienſes ac Ultrajectinos; Miræum inſuper & Molanum in ſacra antiquitate Belgii admodum verſatos; tum demum, qui de rebus Gelricis quidquam ſignarunt, Pontanum cumprimis, Aquilium &c. ubi autem hi Autorem deſerunt, ad alios Belgii ſcriptores declinat, Stradam, Grotium, Meerbecium, Havenſium, aliosque, quos ad marginem notatos lector reperit; quæ autem circa finem Hiſtoriæ profert Autor, aut uſu ipſe didicit, aut a fide dignis accepit. In Prodromo ipſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Ducatus Geldriæ præmiſſo præliminarem quandam Gelrici Ducatus notitiam Cl. Autor Lectori exhibet, qi is nempe hodie & quis olim Geldriæ populus, quæque populi nomina, qui mores, quæ denique lingua ac Domini, ut hac veluti

man-

manuductione fuitus ea, quæ in decursu luculentius exponuntur, assequi facilius queat atque cognoscere. Ipsa autem Historia libris octo absolvitur, quorum primus complectitur primordia Catholicæ fidei in Ducatu Geldriæ ac vicinis circum ditionibus, tum primos harum regionum Apostolos, Maternum, Willibrordum, Wironem, Plechelmum ceterosque, a quibus Ecclesiæ in his terris conditæ fuerint, idque sub Francorum Regibus, quorum regnum a Merovingis per Pipinum ad Caroli Magni stirpem translatum Nortmanni crebris irruptionibus depopulati sunt. Libro secundo recensentur primordia Gelricæ ditionis, tum Præfectorum Comitumque series (aucta exinde eorum potentia) Catholicæ insuper religionis cultus, conditis hinc inde religiosis domibus, admodum per eos propagatus. Liber tertius sistit Comites Geldriæ postquam opibus atque Dominiis aucti sint, creatos Duces, *Geldriam* itidem bellis civilibus attritam, ac Nassoviis extinctis ad Duces Juliacenses, inde pari jure ad Egmondanos *translatam*. Liber quartus enarrat, quo pacto Geldria ab Egmondanis ad Burgundos, inde ad Austriacos transierit, & quis sub iis Ecclesiæ status extiterit. Liber quintus historiam cathedræ Episcopalis Ruremundæ recens constitutæ delineat, nec non primi ejusdem Episcopi ordinati Wilhelmi Lindani res gestas exponit, utpote qui ejusdem Ecclesiæ statum, Decanatus, Limitesque constituerit, atque in Geldria per Belgicos tumultus varie turbata Catholicam religionem pro virili tuitus sit. Libro sexto recensentur Acta Henrici Cuyckii, secundi, nec non Jacobi a Castro, tertii Ruremundæ Episcoporum; tum quæ sub Alberto Austrio XII Geldriæ Duce acciderunt memoratu digna. Liber *septimus* exponit acta Crusenii, IV, & post eum Eugenii d' Allamont, V Ruræmundensium Episcopi, varia quoque Religiosorum cœnobia recens condita commemorat, & statum Ecclesiæ redditum in Geldria pacatiorem describit, ex quo Batavi pace cum Hispanis inita in Remp. liberam emerserint. Liber tandem octavus ea complectitur, quæ in utroque Regimine acta sunt, tum Ecclesiastico sub Lancelloto de Gottignies sexto, & Reginaldo Cools septimo, Ruræmundanis Episcopis, tum Politico usque ad mortem Caroli II Hispaniarum Regis,

SPE-

SPECIMEN LINGUÆ PUNICÆ IN HODIerna Melitensium superstitis, orbi erudito offert JO. HENR. MAJUS, Antiquit. Græc. & OO. LL. Professor Giessensis.

Marburgi Cattorum, 1718, 8.

Plag. 3.

PAucissima sunt, quæ de antiqua Pœnorum memoria linguaque ad nostram pervenere aut ætatem aut regionem, digna tamen semper habita, quibus excutiendis operam suam eruditi destinarent. Cl. Majus, paucis quidem plagulis, linguæ Punicæ in sermone Melitensium hodierno λεί ψανα restare probatum ivit. Ab ovo, ut ajunt, rem exorditur, & de Melita Insula, linguæ istius sede, ante omnia breviter disputat, Africam inter & Siciliam sita, sed potiore jure ad Europam, quam Africam referenda. Prima illius incunabula repetit Noster a Phœnicibus, qui in Atticam, Italiam, Epirum, Insulas Baleares aliaque loca suas deduxerint colonias, quæ huic insulæ urbique principi ob commodas portuum aliasq; opportunitates imposuere nomen: quod ab Ebræorum voce מלט descendit, vel etiam a voce מֶלֶט argilla, cœmento, eo quod albario opere splendide ornata fuerit insula, vel denique a Venere Cœlesti, Assyriis seu Phœnicibus Mylitta dicta, quia sicuti Mylitta rerum omnium mater, genitrix est atque obstetrix, ita prorsus Melita Insula, Carthaginensium colonia, ab his nata quasi & in lucem edita fuerit. Numina quoque cum Phœnicibus communia, Herculem, Junonem; nec non antiquam satis vestimenta & linteamenta pretiosissima mollissimaque tapetesque pectine & radio texendi artem habuerunt. Neque desunt vocabula Melitensibus usitata, quæ cum lingua Punica affinitatem quandam habent, quorum turbam heic collectam originis suæ Punicæ testimonium perhibere Noster putat, in quibus e. g. Edom, Pœnis sanguis, Melitensibus abjecto primo elemento, sive illud א fuerit sive ה demonstrativum, vocatur *Demm*. Idem probatur ex concordia & consensu numerorum, quos dicunt, cardinalium, qui Melitensibus hodie amice conspirant cum Pœnarum antiquis. Additur denique formula

mula orationis Dominicæ Melitensium sermone confecta, quæ omnino rationes loquendi Punicas redolere asseritur.

הלכות שקלים:

id est,

R. MOSIS MAIMONIDIS CONSTITUTIOnes de Siclis, quas Latinitate donavit & Notis illustravit JO. ESGERS, Amstelo-Batavus.

Lugduni Bat. apud Petrum van der Aa, 1718, 4.

Plag. 20.

SPecimen profectuum Rabbinicorum edit Autor doctissimus, quod studiorum genus auspicio ac ductu Celeb. Surenhusii, cui propterea opusculum hoc inscriptum est, tractaverat. Tractatum ergo hunc Maimonidis Latinitate donavit ac notis illustravit, in quo quid contineatur, ipsis verbis Editoris ex præfatione monebimus. Agit autem Maimonides de illa lege, qua summus Rex Israelis per legatum Mosen præcepit, ut singulis annis singuli Israelitæ, ad justam ætatem qui pervenerant, dimidium sicli in usum sacrum persolverent. De ea docet, quantum singulis dandum fuerit; quinam ad hanc legem fuerint obstricti; quamdiu hoc præceptum obtinuerit; quomodo hoc tributum exactum; quænam pœna inmorigeris infligenda; qua ratione & ubi locorum collecti nummi & servati; quo modo, quo tempore & à cujusmodi viro ex collectis undique siclis separatio facta fuerit in usum sacrum; quam vario denique usui hi nummi inservire debuerint, &c.

In Annotationibus ex *Mischna & Gemara* Raschio, Bartenora, R. Joseph Karo in כסף משנה aliisque hujuscemodi auctoribus proferuntur, quæ ad illustrandas Judæorum *δευτερώσεις* & tricas faciunt. Nos illis missis alia quædam, prout se nobis offerent, excerpemus. Auctorem libelli *de variis Siclis & Talentis Hebræorum*, quem Erfurti A. 1676 (mendose enim apud Nostrum legitur 1670) edidit Henr. Guntherus Thulemarius, Stanislaum Grsepsium, Polonum, esse, idque indicio Cl.

Schalbruchii, docet. De eodem tamen antea quoque egerat Crenius Animadverſ. Part. 2 p. 231, 232. Miramur vero, Celeb. Fabricium in Bibliographia Antiquaria Thulemarium libelli autorem vocare, quum tamen ex ipſo titulo & præfatione contrarium pateat. Cur Deo placuerit ex animantibus boves, oves &
p. 35 capras ex volucribus autem turtures & columbarum pullos ad ſacrificia eligere, Autor ex mente Judæorum has rationes profert: 1 quia hæc genera natura, habitu, & pabulo præſtantiſſima ſunt, 2 quia inventu facilia, 3 quia repræſentarunt tres Patriarchas, cum Moſe & Aarone, 4 quia ipſis aſſimilantur in Sacris
58. Iſraelitæ. Refellitur quoque Cl. H. J. van Baſhuyſen, qui in uſum Siclorum duo templi conclavia adhibita fuiſſe docet. Autor enim noſter unum tantum conclave fuiſſe oſtendit, diſtinctionem autem ex Talmude Hieroſolymitano & Maimonide inter *ciſtas magnas & parvas* inculcat & tribus argumentis pro-
29. bat. In atrio templi ſedebant שולחנים τραπεζῖται, qui Judæis peregre advenientibus dimidios ſiclos, quales ſanctuario offerendi erant, pro alia pecunia permutabant. Pecunia quam
86. lucri loco ipſis ſolvebant, dicebatur קולבון, κόλλυβος: inde illi menſarii κολλυβισταί. Et hos Servator ſcutica ex templo ejecit. In fine additur index triplex, locorum Scripturæ S. vocum Hebraicarum, & rerum denique præcipuarum in textu & notis occurrentium.

WERNERI JACOBI CLAUSII ANGELUS POLITIANUS, ſive de ejus vita, ſcriptis & moribus Liber.

Magdeburgi, typis viduæ Chriſt. Salfeldii, 1718, 8.

Plag. 6.

NEmo facile eruditorum eſt, cui nomen Angeli Politiani ignotum ſit, dignum proinde exiſtimavit Cl. Autor, ſcho-
p. 2. læ Mauritianæ apud Magdeburgenſes Rector, quem ſingulari libello deſcriberet. Integrum viri nomen erat *Angelus Baſſus Politianus*: e quibus nominibus medium, quod a familia obtinuit,

nuit, ob illius obſcuritatem, omiſit, & a patria *Monte Pulciano* Politianus vocari maluit. Præceptores præcipui fuerunt Chriſt. Landinus, Argyropylus Byzantinus, Marſilius Ficinus, Domitius Calderinus, quem tamen aliquanto indignius poſtea habuit. Linguam Latinam, Græcam & patriam præcipue coluit. Stylus ejus a quibusdam ob ſolœciſmos reprehenditur, a pluribus vero laudatur. Ad honores ejus quod attinet, primo humaniorum literarum Profeſſor in Academia Florentina conſtitutus, poſtea juventuti Petri Medicis formandæ admotus, tandem Canonicis ad templum S. Pauli Florentiæ adſcriptus eſt. Diſcipulos habuit Baccium Ugolinum, Varinum, Raphaelem Volaterranum, Scipionem Carteromachum, Franc. Puccium & alios plures. De libris ab ipſo editis, qui & conjunctim prodierunt, prolixe dicere nihil attinet : de ineditis Autor c. 24 conſulendus. Multi ſunt, qui cum Lud. Vive & Phil. Melanchthone impietatis eum arguunt, quod ſacras literas adſpernatus tempusque in ea legenda male collocaſſe conqueſtus ſit. Verum Autor noſter eum defendit, quod neminem autorem, præter Dionyſium quendam Capnionem, ejus fabulæ proferre poſſunt. Affert autem ex ipſius ſcriptis loca, unde conſtet, eum ſacras literas non legiſſe ſolum & citaſſe, ſed publice quoque enarraſſe, ædes ſacras quotidie frequentaſſe & quæ ſunt alia. Sunt quoque viri ſummi, Voſſius, Barthius, J. A. Fabricius, & Theoph. Spizelius, quibus id parum videtur veriſimile. Patroni ipſius fuere Innocentius IIX P. M. Laurentius Medices, Ludovicus Maria Sfortia, Dux Mediolanenſis, Jo. Picus Mirandulanus, Franc. Piccolomineus, Cardinalis Senenſis, Hermolaus Barbarus, Patriarcha *Aquilejenſis* & alii. Adverſarios nactus eſt in primis Barth. Scalam & Georg. Merulam. Inter nævos ipſius adulatio & ambitio præcipue ponuntur. Obiit denique A. M CCCC XCIV menſe Sept. quadragenarius : natus enim erat M CCCCLIV. Subjicitur Programma A. 1712 conſcriptum, in quo Politianus præcipue ab atheiſmo abſolvitur.

p. 6. 7. 8. 9. 10-23. 25. 26. 27. 29. 30. 32. 33.

Digitized by Google

DANIELIS FRIDERICI JANI DE FATIS Dedicationum librorum Dissertatio historica & literaria.

Vitembergæ, apud Samuelem Hannauerum, 1718, 4.

Plag. 8.

AUctor hujus Dissertationis doctissimus modos indicat, quibus eruditi & nostro & superiori ævo in dedicationibus librorum usi fuerunt. Primum eos nominat ex historia literaria, qui nullis pollicitationibus pecuniæ, honoris, eo adduci potuerunt ut ingenii sui monumenta aliis consecrarent: quo facto ad Jo. Wovverum transit, cujus rationes de non dedicandis libris examinat; & potius cum Celeb. Morhofio censet, eum operæ p etiam esse facturum, qui clarorum in republica virorum dedicationes, quæ memoratu cum primis dignæ essent, in corpus colligeret, easque cum orbe literato communicaret. Mentionem inde eorum facit, qui pecuniæ fuerunt cupidi: contra alii præmia impetrarunt, quibus non fuerunt contenti: fraudulenter egerunt alii, dum titulos librorum immutarunt. Alios ex adverso præmiorum opinio fefellit; ita Erasmus quoque Roterodamus præmiis excidit apud Reginam Hungariæ Mariam, quod *mentem* typographus vertisset in *mentulam*. Porro ut eruditi Principum sæpe munificentiam vix sperantes experti sunt, honoris divinitatem impetrarunt, etiam nobilitate donati; ita Principes sua subinde manu per literas autoribus gratias egisse memorat, integramque epistolam Caroli Ludovici, Electoris Palatini, pag. 23 exhibet. Alii fata tristia subierunt, multisque dedicationes & libri fuerunt remissi. Deinde sermonem instituit de nonnullis, qui suos ingenii fœtus viris in re publica literaria celeberrimis consecrant, quod emergere & nominis claritatem consequi cupiant. Adeunt & nonnunquam typographum, ut ipsis autoribus suos libros nuncupent. Aliter procedunt, qui autori ipsi monumenta ingenii consecrant quæ antea in lucem ediderunt. Præterea non pauci sunt, qui in dedicationibus multum gloriantur de labore ac opera, quam

quam libris impenderunt; cum alii viciſſim ingenue fateantur, quorum opein conficiendis libris profecerint. Dedicationes vero, quæ amicitiæ cauſa fiunt, Cl. Autor laudat, easque non vulgarem uſum habere dicit, in quibus alter alterum ad edenda ſcripta excitat: quæ ſingula illuſtrat ex hiſtoria litteraria. Recenſet quoque eos, qui dedicationibus adverſarios ad certamen provocarunt. Nominat item Principes, qui Principibus libros nuncuparunt, ac illuſtre affert exemplum Friderici Guilielmi, Duc. Sax. & Adminiſtratoris Electoratus, qui Principibus, Chriſtiano, Jo. Georgio & Auguſto F. F. F. A. cIↃ IↃXCVIII exercitationes hor. ſubciſiv. dedicavit. De hoc laudatiſſimo Principe pag. 43 obſervat, tantum fuiſſe artis typographicæ æſtimatorem, ut typos argenteos Torgaviæ in arce Hartenfelſenſi cudendos curaverit. Dedicantur & fœminis libri: imo liberos parentibus, parentes liberis, conjuges conjugibus, præceptores alumnis diſciplinæ ſuæ, vivos mortuis conſecraſſe ſcripta ſua, Noſter declarat. Pag. 53 eorum dedicationes notat, qui nimia aſſentatione Pontifici Rom. adulantur. Miratur C. Schottum, qui dedicationem ad genium ſuum tutelarem direxit. Quakerorum quoque mos dicandi libros recenſetur; ſimulque ratio affertur, cur non nemo cani, alius carnifici librum dicaverit. Poſtremo hæc commentatio finitur exemplo cujusdam nobilis, qui ex dedicationis formula evincere voluit, Senecam tempore Henrici IV Galliarum Regis vixiſſe.

JO. CASP. LOESCHERI, S. THEOL. DOCT. Superint. & Paſtoris Rochlit. prim. Parergorum Sacrorum Exercitatio IV, V, VI, VII & VIII.

Rochlitii, typis J. P. Langii, 1717 & 1718, 8.
Plag. 14.

PRimordia hujus laboris in Actis A. 1718 pag. 143 recenſita fuiſſe recordamur, cujus continuationem quinque Diſſertationibus ſacri argumenti ſanctiorum literarum ſtudioſis aliisque Lectoribus offerre atque adeo, quam dederat olim,

 fidem

fidem liberare, S.R. Autor ſuarum eſſe partium duxit. *Prima* Exercitatione, quæ alias *quarta* eſt Parergorum, & *Jubilæa* inſcribitur, diſſerit *de Eccleſiæ Auguſtanæ confeſſionis nomine* peculiari, quo *Evangelica* ſalutatur. In fronte Diſſertationis commemorat, ſe tempore, quo hæc ſcribebat, *Jubilæo* Eccleſiæ purioris, cui in fine Exercitationis gratulatur, invitatum, hoc argumenti ſibi tractandum ſumpſiſſe, poſtea vero Cap. I ſingularia hujus Eccleſiæ repurgatæ nomina enumerat, eamque *Chriſtianam*, *Apoſtolicam*, *Catholicam*, *Proteſtantem*, *Auguſtanæ confeſſioni addictam* appoſite nominari, nec non æquo jure *Lutheranam*, *Evangelico - Lutheranam*, *Orthodoxam* & *Evangelicam* vocari probat. De hujus vero nominis origine & jure in *Capite II* exponit, inque cauſas maxime inquirit, quæ, id nominis Eccleſiæ Lutheranæ deberi, facile efficiunt. In *Capite III*, quod reliquum erat cauſarum, partim annectit, partim nomen hoc ab abuſu vindicat, planumque facit, cœtum Reformatorum, Pontificiorum, Arminianorum &c. injuria, nec ſine gravi, vel aliquo tamen pulcherrimi nominis abuſu, Evangelicum, nuncupari. Pergimus ad *quintam Exercitationem*, cujus argumentum in hoc verſatur, ut ſingularia de graviſſimis Pontific. abuſibus non ubivis obvia colligat, ubi, ut alia prætermittamus, non pauca de *divinitate Papæ*, cultu Mariæ, auctoritate Romani Pontificis, hujusque poteſtate ſeculari, de interdicta ſacri codicis lectione, de revelationibus, memorabilia leguntur. Excipit hanc *Exercitatio VI*, in qua de eo diſputatur, *utrum fœminæ ad divinam imaginem ſint creatæ?* aut, quod eodem redit, num Eva, prima fœminarum, æque ac Adam, ad divinam condita ſit imaginem? Cum in Proœmio de his, in quibus fœminæ deteriori, quam maſculinus ſexus, conditione ſunt, dixiſſet, atque errorem, ſive potius dementiam illorum, qui mulieres non eſſe homines ſomniarunt, exploſiſſet Autor, in Capite I eos ſtatim in medium adducit, qui in negante verſati ſunt ſententia, *Pſeudo - Ambroſium in Comment. ad Epiſt. Paulinas* & *Autorem Anonymum in Quæſt. Vet. & Novi Teſtamenti*, quos alii

alii quidam ſecuti ſunt, adverſus quos affirmans ſententia idoneis argumentis confirmatur, quibus expeditis, ad illa quæ veriori ſententiæ opponuntur, aut certe obſtare poſſe videntur, reſpondet. In *Exerc. VII* de eo diſquirit Autor: *An Papam Eccleſiæ ſponſum* (quod in more poſitum eſt Romanam religionem profitentibus) *dicere par ſit?* quod jure inficiatur. In capite I viam ſibi ad caput rei muniturus, de vero Eccleſiæ ſponſo, ejusque in ſponſam beneficiis, deſponſatione, arrha &c. nonnulla præmittit, & cap. II argumentis gravibus oſtendit, Pontifices Romanos nec eſſe ſponſos Eccleſiæ, nec eſſe poſſe, niſi adulterinos, quæ hic repetere noſtri non eſt inſtituti. Tandem Cap. III, quæ Pontificii ad errorem ſuum excuſandum objiciunt, refellit, & abſurda, quæ ex illo proficiſcuntur, elicit. Ut de *Exercitatione VIII* quoque pauca tradamus, Autor in hac ipſa *recentiores de inferno controverſias ac ſomnia* evolvit, & his ad duas claſſes revocatis, primo loco eos confutat, qui infernum nullibi, niſi in ipſo homine, eſſe commenti ſunt, & Marcionem hæreticum, quod non nemo aſſeveravit, non eſſe inferni autorem oſtendit. Deinde cum illis, qui de loco inferni hactenus monſtroſa perhibuerunt, diſputat, & *Chiliaſtarum Arnhemenſium*, *Gualteri Harriſii*, *Arnoldi Bachimii*, ſomnia examinat. Potiſſimum vero in *Anonymi Angli*, qui nuper infernum in Sole quæſivit, errore diluendo multus eſt, & ultimo loco in Henrici Mori figmento, ejusque confutatione rivos claudit.

Curiöſes Verzeichnis Durchl. Perſonen, welche ſich in Theologiſchen Wiſſenſchafften mit Schrifften hervor gethan.

i. e.

JOANNIS CASPARI LOESCHERI, S. TH. Doct. & Superint. Rochlitiani, Index curioſus Sereniſſ. Principum, qui Theologiam ſcriptis illuſtrarunt, vel in hac ſe exercuerunt. Editio II, nova collectione auctior.

Rochlitii, typis J. P. Langii, 1719, 8.

Plag. 9.

DE

De prima libelli hujus editione, quæ A. 1713 prodiit, in Actis Tomo VI Supplementorum pag. 331 more conſueto pauca in literas retulimus, quæ jam repetere ab inſtituti noſtri ratione alienum eſt. Cum vero nova collectione auctior iterum in lucem prodierit, pauca de his acceſſionibus, ne morem noſtrum migremus, dixiſſe ſufficiat. Siſtit autem in his exempla XXI, quæ hactenus deſiderari potuerunt, inque his Ericum XIV Sueciæ Regem, Eudociam, Theodoſii II Auguſti conjugem, Johannem Fridericum II Saxoniæ Ducem, Margaretham Valeſiam, Navarræ Reginam, Mariam Eleonoram Princip. de Rohan, de quibus libellum ipſum evolvere præſtat. Dum deſinit Autor, ut obſervatu dignum haud injuria Ben. Lectori in mentem revocat, X exempla Theologorum Sereniſſ. in hoc indice ejusque augmento recenſitorum, ex Sereniſſima Saxorum familia petita eſſe, quorum pleraque Erneſtinæ lineæ fuiſſe, ex collatione haud erit obſcurum.

HISTORIA NATURALIS DE VERITATE Scripturæ S. Teſtimonium perhibens, brevi ſpecimine demonſtrata a M. SIGISMUNDO JACOBO APINO.
Altdorfi, ſumtibus Kohleſii, 1718, 8.
Plag. 6.

Cl. Autor occupatus eſt in eo, ut contra hoſtes Scripturæ S. oſtendat, naturalem hiſtoriam haud minori & numero & pondere argumentorum divinam Scripturæ originem ac veritatem docere, quam ceteras diſciplinas. Idque probat 1) ex conditi hujus univerſi hiſtoria Geneſ. I & II; 2) ex hiſtoria diluvii Gen. VII; 3) ex reliquiis arcæ Noæ Gen. VIII; 4) ex iis quæ de excidio Sodomæ Gen. XIX Moſes recenſet; 5) ex hiſtoria de ſtatua ſalis uxoris Loti Gen. XIX, ubi Clerici imprimis ſententia examinatur & refutatur; 6) ex hiſtoria locuſtarum Exod. X. Poſitis his ſpeciminibus ad conſenſum naturalis & ſacræ hiſtoriæ directe monſtrandum, oſtendit porro, quomodo idem ex Gentilium ſcriptis, ſi quis ea perluſtrare velit, poſſit probari, utpote qui commentis ſuis limpidiſſimos fontes Iſraelis turbarunt quidem, ſed ſimul hoc ipſo egregiam veritatis divinæ teſtimonium, licet erroribus interpolatum, dederunt. Optandum, ut ſimile ſpecimen ex N. T. quod promittit, proxime ſequatur.

Digitized by Google

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipsiæ
Calendis Februarii, Anno M D C C XX.

NOUVELLE HISTOIRE DE FRANCE &c.

h. e.

NOVA FRANCIÆ HISTORIA AB INITIO Monarchiæ ad mortem usque Ludovici XIII; Autore LUDOVICO LE GENDRE, Canonico Ecclesiæ Parisiensis.

Tomi III.

Parisiis, apud Claudium Robustelum, 1718, f.

Alph. 20.

FRanci & rerum gestarum magnitudine sunt illustres, & scriptorum omnis generis, omniumque seculorum copia abundant; quem vero cum Veterum nobilissimis comparare possint, habent neminem, aut sane paucos. Scilicet arduum est opus, omnes boni Historici partes adimplere; quo inprimis pertinet, ut ipse rebus gestis interfuerit, aut in antiquioribus genuinos fontes adeat, latentes negociorum publicorum causas felici studio indaget, eventus maxime notatu dignos justo ordine digerat, & decenti verborum apparatu eloquatur, ita ut ex universo corpore rerum veritas, & civilis prudentia, varietas etiam, cum nitore, concinnitate, atque elegantia quapiam conjuncta, ubique eluceant. Ad hanc laudem, nec, ut putamus, infeliciter, aspirasse videtur Reverendus Autor *Ludovicus de Gendre*, dudum ejusmodi conatibus inclytus, qui omnem Historiam Francicam, ex monumentis fide dignis, ordine non contemnendo congestam, tribus istis Tomis complexus est.

Tomo primo, quo Reges ex Merovingica & Carolingica ſtirpe oriundi continentur, Hiſtoricorum Francicorum catalogum ordine alphabetico concinnatum præfixit, ut, per quos ipſe in rebus a noſtra memoria longiſſime remotis profecerit, ſimul quæ uniuscujusque ætas, ingenium, & in hiſtoriam patriam merita ſint, cuilibet pateat. Neminem ſane pœnitebit, illum quoque indicem fugitivo perluſtraſſe oculo, cum inſerta paſſim judicia, illaque a partium ſtudio, ut videtur, aliena exteros inprimis dimiſſura ſint doctiores. Hi, ut exemplis nonnullis id confirmemus, relatum legent, Antonium Varillaſium, quem fabulis ſuis, antequam fucus deprehenderetur, magno aſſenſu creditis, ſtylique facilitate nomen & famam adeptum, gloriæ ſuæ ſupervixiſſe conſtat, multum boni atque veri ſcriptis ſuis adſperſiſſe, accuratius rem penſitantibus facile a ſpurio falſoque ſecernendum; Mezerajum Hiſtoriam Henrici IV, ſub Harduini Perefixii nomine editam ſæpius in virorum doctorum præſentia & publice ſibi vindicaſſe, quamvis ſtylus purus & facilis, qui in Perefixiano opere ubique regnat, a dicendi genere Mezerajano immenſum diſtet; Petrum Bourdalium Brantomium, hoc quidem nominis ab Abbatia quapiam, cujus reditus ad ipſum pertinebant, nactum, ſuſpectæ eſſe fidei & quamvis fœminarum illuſtrium & virtutes & vitia prodat aſtutus homo, caute tamen legi debere; Petri Jeannini, primi in Parliamento Burgundico Præſidis, qui maximum opus, inducias belli Belgici, ſtupente orbe, effecit, Commentarios illis, qui ex difficilibus & ſentibus ſuis obſitis negotiis ſeſe expedire volunt, admodum eſſe profuturos; Philippum vero Huraltum Chivernium, Franciæ Cancellarium, excellentium Inſtructionum Autorem, Memorias reliquiſſe momenti exigui; timiditati tanti Viri eximiæ id eſſe tribuendum, qui chartis in penetrali ſuo reconditis mandare noluit ea quæ ullo modo olim ſibi ſuisque nocere potuiſſent.

Reges priorum linearum Tomo primo tradi diximus; altero reliqui, Capeti poſteri, Ludovico XIV excepto, percenſentur: cujus hiſtoriæ univerſæ compendium exhibere, prolixum nimis eſſet nec noſtri inſtituti, maxime cum prioris Tomi ſpecimina nonnulla allata jam ſint in Actis noſtris A. 1701 pag.

Digitized by Google

pag. 109, ubi Historiæ Francicæ ab Autore tribus Voll. in 8 editæ uberior mentio facta est. Est enim idem opus, & illud dudum editum & quod nunc in manibus habemus, sed posterioribus curis sæpenumero interpolatum, immutatum, & omni illa Capetingicorum Regum serie, altera nempe sui parte, adauctum: cui ordinem, elegantiam, veritatis etiam atque æquitatis studium adhibitum esse, nemo facile negabit. Consulat, qui volet, de Ampulla Rhemensi fabulam, quæ de Columbano, Sanctis in Romana Ecclesia adscripto, habet, & ubi Conradini Suevici tristia fata narrat, & deprehendet, neque miraculorum fulgur præstrinxisse Nostri oculos, neque ordinis aut gentis favore a vero aberrasse. Gratis equidem asserit, Imperatores Suevicos ingratissimo animo in Pontifices beneficos fuisse, & illud pene ridiculum est, Artesiæ Comitem, Ludovici IX fratrem, Imperiale fastigium, a Gregorio Papa, Friderico II imperante, contra jus & fas oblatum, ea de causa respuisse, quod se satis honoratum crederet, fratrem Monarchæ, qui ortu & nativitate Rex, Imperatorem, qui eligentibus Statibus suam majestatem deberet, dignitate longe antecederet. Tam difficile est, viris etiam prudentibus, ab insito genti vitio prorsus sibi cavere.

T. I. p. 14. 91. T. II. p. 425 414.

Sed ad Tertium Tomum properamus, quem Libellus de Moribus Gallorum, Genealogia domus Regiæ a gentis primordio ad nostram usque ætatem jugi seria deducta, & de magnis Regni & status Administris Tractatio constituunt. Ex primo nonnulla hic pro more nostro delibabimus. Franci, Germaniæ 24.
magnæ progenies non degener, rei militaris longe studiosissimi fuerunt, virtutemque suam omni tempore cum in præliis bellisque, tum in *illis certaminibus privatis*, sive ludicris, sive serio cum magno nobilissimæ gentis dedecore & detrimento initis, abunde comprobarunt. Emblematibus, quibus equites illi cataphracti, ut a suis internoscerentur, clypeos suos galeasque in hastiludiis exornare solebant, Artis Heraldicæ primas origines adscribendas esse, haud abs re contendit noster Autor, quamvis illæ magnam etiam partem expeditionibus cruciatis acceptæ ferendæ sint; cum in ingentibus illis exercitibus, e diversissimis gentibus conflatis, ordo militaris sine ejusmodi insignibus vix consistere rite potuerit. Sane Ludovicum

28. 32.

p. 34. VII, quem Juniorem vocant in expeditione sua, quam Palæstinæ recuperandæ causa suscipiebat, primum Liliis, quæ alii framearum cuspides interpretantur, vexilla sua signasse, veri admodum simile est. Forte equestrium clypeorum ortum in Torneamentis, regiorum & ducalium origines in fatilibus
35. illis bellis quæras. Neque in studiis colendis eadem gens cuipiam cessit. Ut antiquiora taceamus, quem latent magna in Theologicis ista tempestate nomina, Berengarius, Lanfrancus, Abelardus, Gilbertus Porretanus, & Petrus Lombardus, Theologiæ Scholasticæ conditor? Jus Civile ab Irnerio, ut vulgo creditur, in occidente restitutum primus Galliæ intulit ejus discipulus Placentinus, cui cum Reges Galliarum non admodum faverent, ne ex illius Juris receptione jus aliquod Imperatori Romano in Gallias nasceretur, tandem hoc metu evanescente illud tanto applausu exceptum est, ut Philippus IV Pulcher A. 1321 Aureliani scholam unius illius Juris docendi causa conderet. Quamvis enim Parisiis & in Provinciis Regni, quibus suæ sunt Consuetudines, legis vim non obtineat, sed præjudicatæ rei loco censeatur, ea tamen illius est autoritas, ut Magistratum quis capessere prius nequeat, quam ex illo jure interrogatus responderit. Canones fata adeo benigna non habuere. Quamvis enim Pontifices illos, uti reliquo orbi, ita Galliæ quoque commendarint, dissidiis tamen inter Philippum Pulchrum & Bonifacium VIII, Pragmatica Sanctione Avarici Biturigum a Carolo VII 1438 condita, Concordatis inter Leonem X & Franciscum I initis, Constitionibus denique regiis celeberrimis, Cremiacensi A. 1536, Aurelianensi A. 1560, Molinensi A. 1566, & Blæsensi A. 1579, factum est, ut nulla Canonici juris sit autoritas in Galliis, nisi quatenus cum Regiis Edictis illi convenit. Medici suæ artis ipsi fata legant, qui Joannem imprimis Fernelium, A. 1506 Claromontii in Bellovacis natum, Galliæ debent.

40. Urbibus, quæ antiquissimis temporibus Galliam ornarunt, vel a Romanis vel a Francis destructis, primi Reges validissimo exercitu se satis munitos arbitrabantur; si quem locum opifices nonnulli cum uno alterove Sacerdote conjunctim incolebant, vix fossa cinctus erat. Hæ fuere illorum temporum urbes. Nobiles

biles, sive quod idem est, ingenui homines, iidemque milites, ruri degebant; ditiores ex his potentioresque quandam Aulæ speciem effingebant; reliqui omnes, militibus ecclesiasticisque personis exceptis, servorum numero censebantur. Neque tamen hi unius erant generis; alii erant glebæ adscripti, vera mancipia, cum fundis possideri vendique solita; alii melioris conditionis, ad certa vectigalia, ad determinatas operas obligati, vernaculo istius gentis sermone *Hommes de Pocte* appellati. Urbium Gallicarum libertas, & inde enata incrementa, ad Ludovicum VII referenda sunt, quo tempore Domini ære alieno, maxime bellorum, si diis placet, Sacrorum, plenarum, quas vocabant, Curiarum & splendidissimorum torneamentorum gratia contracto, Burgensibus libertatem certatim vendiderunt, & oneroso titulo simul Jus suos sibi Magistros, suos Scabinos eligendi permiserunt. Urbes libertinæ mox peculiares leges a domino flagitarunt, unde illa Consuetudinum multitudo in Galliis enata est; commercia inde instituerunt, artes excoluerunt, & ad eam potentiam, opulentiam, atque dignitatem pervenerunt, ut tandem sub Tertii Status (*Tiers Estat*) nomine ad publica regni comitia vocarentur, cum duo antea essent Regni ordines, Militaris & Ecclesiasticus.

Ad Regios reditus quod attinet, Merovingici & Carolingici Terrarum Palatiorumque Regiorum proventibus sumtus publicos tolerabant; ubi peregrinabantur, hospitio ab Abbatibus & Principibus regni satis splendido ubique excipiebantur, nec nisi donati dimittebantur, quæ res, ubi Reges vitæ illius erraticæ tæduit, in vectigalis speciem, quam Gistum appellarunt, conversa est. Carolus Martellus bona Clericorum invasit, & hoc suo exemplo effecit, ut reditus Ecclesiastici istis temporibus in commercio Laicorum esse cœperint, sæpissime sane dono dati, emti, venditi, in dotem oblati, cujus moris quanta sub Carolingis fuerit vis, ex eo elucet, quod Hugo Capetus & ejus Pater S. Dionysii, S. Germani in Pratis, S. Martini Turonensis, Corbiensis & Majoris Monasterii in Turonibus Abbates fuerint. Sed quod Reges & Principes ea tempestate admodum locupletavit, successu temporis egestatis causa iisdem exstitit, cum sub Roberto p.146

Digitized by Google

Rege & Filio Henrico I bonorum Ecclesiasticorum restitutio imprudentibus Laicis a Pontificibus & Episcopis persuaderetur, neglectis nempe, & in illa opulentia pessundatis priorum temporum reditibus. Quando itaque bella, imprimis perniciosissimæ in Terram sanctam expeditiones, erant suscipienda, decimæ colligendæ erant, quæ Ludovici VII tempore universo populo, Philippo Augusto regnante Clero imperatæ sunt; quæ exactio inde sæpius, & a Francisco I quotannis repetita, Anno vero 1561 in annuos reditus 1600000 librarum Regi a Clero Francico in Curia urbis Parisiensis solvendos conversa est. Varia etiam emolumenta Regibus ultimæ lineæ prioribus accessere, Judæorum ejectione & restitutione sæpissime iterata, monetæque in augmentum fisci regii multiplici immutatione. Neque tamen hæc extraordinaria commoda sufficiebant ad toleranda externa bella; itaque in eorum locum successere ordinaria & magis lauta, Joanne Rege *Vectigal Salinarium*, & eodem Rege in captivitatem Anglicam abrepto, *subsidia*, & Carolo VII regnante *Capitis census*, quos Galli *la Gabelle*, *les Aydes*, *la Taille* vocant. Subsidia olim a Vasallis domino solvebantur, quando Filium natu maximum Equestri ordine dignabatur, filiam natu maximam elocabat, ipse bello legitimo erat captus, Terram quampiam erat emturus, aut cruciatam expeditionem sequebatur, quod rem faciendi genus imitati inde sunt Reges vectigali quodam vino potulentisque aliis, mercibusque iis quæ e regno exportabantur, imposito. Olim isti quoque reditus, exigente necessitate, a Statibus regni Regi & concedebantur & ipsorum nomine collecti solvebantur: sed id Carolus VII immutavit, & propria autoritate istos reditus colligi jussit; populo, cui perinde erat, cui solveret, id ferente, Clericis equidem & nobilibus indignantibus, sed quibus, milite dudum destitutis, vana erat sine viribus ira.

Causæ olim ultimo loco decidebantur in Parliamentis, sive, quod idem est, in publicis regni Comitiis; quod nomen inde facile ad supremum illum Senatum translatum, in quo hodie privatorum lites tanquam in suprema Curia dijudicantur. Tale Parliamentum antiqui illius, hoc est, publici Regni Conventus

quan-

quandam quaſi imaginem referebat. Præſes ipſe Rex, Aſſeſſores Regni Prælati & Barones: Juris periti non niſi conſulendi gratia nonnunquam admittebantur. Sed hi Regno Philippi Valeſii exeunte demum deliberandi & decidendi poteſtatem adepti ſunt. Intulerunt inde JCti illi æqui bonique judicio voces Juridicas, judiciorumque ordinem, difficillimasque cauſas, iis præſidiis inſtructi, ſibi vindicarunt; iidem ad Præſidum inferiorum primorumque dignitatem ſæpiſſime adſpirarunt. Quod cum ægre ferrent Regni Barones, viderentque perpetuis iſtis judiciis fieri, ut neque ſuis rebus præeſſe, neque Regi in bellis adeſſe poſſint, ſponte ſua Parliamento exceſſerunt: Regni autem Archiepiſcopi & Epiſcopi a Philippo V, eo colore, quod Prælatum in ſua eccleſia commorari deceat, ejecti ſunt: omnisque judicandi poteſtas ad Juris Civilis Doctores, doctrinæ excellentia, integritate, & morum ſanctitate iſto tempore admodum conſpicuos, ita translata eſt. Sed ſubſiſtamus; jam enim longius, quam par erat, in jucundiſſimarum rerum narratione ſumus provecti.

De Genealogiis Regiis non eſt, quod dicamus. Parte Tomi Tertii ultima illi exponuntur qui Exercitibus Gallicis ſupremo imperio terra marique, tum & qui aulæ & legibus præfuerunt. Sunt illi Majores domus ſub Merovingis, Seneſchalli, qui Magiſtratus maximus a Philippo Auguſto abolitus eſt, Comites ſtabuli, quorum poſtremus fuit Franciſcus Lediguierius, Cancellarii ſupremique Sigilli Cuſtodes, Mareſchalli Franciæ, & Præfecti Maris.

HISTOIRE DE HENRY DE LA TOUR d'Auvergne, Duc de Bouillon.

hoc eſt,

HISTORIA HENRICI, DUCIS BULLIONII, Autore MARSOLLIERIO, Canonico & Præpoſito Eccleſiæ Cathedralis Ucetienſis.

Tomi III.

Lute-

Lutetiæ, apud Franciſcum Barois, 1719, 12.
Alph. 2 pl. 9.

CUm A. 1710 p. 179 recenſuerimus *Hiſtoriam genealogicam domus Alvernenſis*, a Baluzio conſcriptam, nunc merito iſtud Marſollierii opus perluſtramus, quo maxima illius familiæ gloria *Henricus, Dux Bullionius*, æternitati commendatur. Diſcimus hinc, Henricum illum A. 1555 d. 28 Sept. fuiſſe natum, parentibus Franciſco, Vicecomite Turennio, & Eliſabetha, filia Momorantii, Comeſtabilis Franciæ. Poſtquam primo ſtatim ætatis anno matrem, altero patrem amiſerat, avus Mommorantius ejus educationi præeſſe dignatus eſt. Ceterum cum in literis mirabiles faceret progreſſus, avia eum orbavit præceptore, metuens, ne hac occaſione fieret Calvinianus. Habitam enim tum temporis fuiſſe religionem Calvinianam pro religione eruditorum ac meliorum ingeniorum, teſtatur Hiſtoricus noſter. Nec repugnabat uxori Comeſtabilis, quippe qui ipſe nec legendi nec ſcribendi artem didicerat. Hic nepotem illum ſuum admodum tenera ætate deduxit in aulam regiam, in qua gratioſus fuit non ſolum regnante Henrico II, ſed & ſub ſequentibus Regibus. Interfuit adoleſcentulus obſidioni Rupellenſi. Ex eo tempore ſemper ſecutus eſt partes Ducis Alenconii, eique fideliſſimam præſtitit amicitiam. Regnante Henrico III, rebellibus ſe adjunxit ſocium, qui partim erant Catholici vocabanturque *Politici*, partim Calviniani, quorum religionem paulo poſt amplexatus eſt Turennius noſter. Horum in exercitu ſummæ imperii præfuit, poſtea ſimul factus Gubernator Occitaniæ ſuperioris. Poſtea cum Duci Andegavenſi (is idem eſt, quem antea appellabant Alenconium,) oblatum fuiſſet imperium in Belgas, una cum hoc Turennius Belgium petiit, ubi captus ab hoſtibus tres prope annos libertate caruit. Hinc, mortuo Andegavenſi, ſe addixit Henrico, Navarræ Regi, qui poſtea Galliæ tenuit imperium. Is nihil fecit non conſulto Turennio, ejusque conſilia ſemper eſt ſecutus. Turennius quoque maximas res geſſit in bellis internis, quæ fuerunt ſub Henrico III. Cui cum ſuccederet Henricus IV, ei Turennius

Digitized by Google

nius summa præstitit officia, profectus in Belgium, Angliam & Germaniam ad auxilia novo Regi comparanda. Tantorum haud immemor officiorum Rex Turennio nuptias conciliavit cum expetita tot illustrissimis procis Charlotta, Ducatus Bullionensis herede. Anno post etiam Mareschallum Franciæ eum, Calvinianum licet, Rex creavit. Paulo post exstincta sine liberis uxore Turennius ex testamento fit Dux Bullionensis. Bullionius igitur postea dictus alteram sibi adjungit uxorem, Elisabetham Nassoviam, Guilielmi, Principis Auriaci, filiam. In bello, quod Henricus IV gessit cum Hispaniæ Rege, Bullionius præstantissimi ducis munia explevit, simulque artibus suis effecit, ut Rex Calvinianorum in gratiam ederet Edictum illud Nannetense: quod quidem revocabile fuisse, Historicus noster censet, idemque sentientem adducit Grotium in discussione Apologetici Rivetiani p. 22. Tandem excidit Regis gratia Bullionius, quem inimici ipsius Regi suspectum fecerant, quasi particeps esset conjurationis Bironianæ. Metuens igitur, ne succumberet insidiis inimicorum, in aulam, licet arcessitus, venire noluit, imo regno plane excessit. Cum vero Rex Bullionii sedem, Sedanum, occuparet, supplex hic ei factus & gratiam Regis & Sedanum suum recepit. Occiso hoc Rege, Bullionius in aula functus est munere Consiliarii Regii, missusque in Angliam hac occasione Electori Palatino sponsam conciliavit Regis Britanniæ filiam. Docet etiam nos Historicus noster, Bullionii potissimum instinctu & artibus factum esse, ut postea Palatinus ille Elector a Bohemis Rex eligeretur. Ceterum regnante in Gallia Maria, Ludovici XIII matre, Bullionius accessit ad partes Condei, rebellique exercitui præfuit. Reconciliatus tandem Regi aulæ valedixit, reversusque Sedanum ibi mansit ad mortem usque, quæ incidit in diem 25 Martii anni 1623. Ceterum cum in theatro Gallico inter præcipuas personas semper fuerit habitus Bullionius noster, Autor hujus operis fuse exponit, quæ gesta sint in Gallia per omnem vitam Bullionii, hoc est, sub Rege Carolo IX & successoribus usque ad Ludovicum XIII, ut adeo non tam Bullionii, quam Galliæ historia hoc opere lectoribus exhibeatur. Fatendumque nobis est, histo-

riam hanc perscriptam esse non solum admodum eleganter, sed etiam πολυμαθῶς. Ac fide dignum esse Historicum nostrum, cum ex eo patet, quod libere notat, quæ censet vituperanda, nec heroi quidem suo, cujus vitam describit, semper se præbens patronum; tum inde, quod fidelissimis usus est Commentariis MSS. ipsius Bullionii, quos ei dedit inspiciendos Cardinalis Bullionius, cujus rogatu Autor ad scribendum hoc Opus se accinxit. Præter hos Commentarios consuluisse etiam se dicit Thuanum aliosque fide dignos illius ætatis historicos. Inter hæc libro III p. 406 nos docet, non esse Memoriis (*Memoires*) Sullianis fidem habendam in rebus Turennii. Sullium enim ejus fuisse inimicum, & multa de eo tradidisse falsa, multa vera silentio præteriisse. Ut ex præclaro hoc opere nonnulla insuper decerpamus in Lectorum gratiam, libro II (octo enim libris hoc opus constat) docemur, Henricum III, imprudentissimum fuisse regni sui rectorem. Ibidem p. 217 Autor hanc affert causam, cur Turennius omnes alios suæ ætatis præcesserit sapientia, quod quotidie certas horas destinarit colloquio cum viris doctis de argumentis philosophicis, theologicis, ac politicis, imo quod ne iter quidem fecerit sine comite erudito. P. 246 refert, Calvinianos in Gallia instituere voluisse Remp. liberam exemplo Belgarum, eumque in finem in synodo, quam in Fano S. Fidei, quod oppidum est in provincia Petrocoriensi, A. 1578 habuerunt, constituisse concordiam inire cum Lutheranis: eo consilio misisse quosdam ad Francofurtanam synodum, eisque potestatem dedisse faciendi, quicquid aptum esset ad Lutheranos cum Calvinianis in concordiam redigendos. Quæ res cum vix credibilis videatur, Historicus noster lectores delegat ad Tabularium Sorbonicum, in quo extare ait literas Calvinianæ Synodi authenticas. At non est, quod Sorbonam ideo petamus. Exstant enim Acta synodi in Fano S. Fidei habitæ in Corpore Conciliorum nationalium a Reformatis in Gallia habitarum (quod opus recensuimus in *Suppl. T. V p. 375*) p. 126 sqq. Redimus ad Autorem nostrum, qui lib. III p. 367 & p. 398 ita describit ingenium Henrici IV, Galliæ Regis, quod, quoties esset in periculo, nemo eo fuerit vigilantior ac laborio-

sior;

Digitized by Google

ſior; depulſo autem periculo rurſus ſe dederit voluptatibus, quæ eum æque, ac olim Hannibalem, ſæpius impedierint, quo minus recte uteretur victoriis ſuis. Libro quarto lectu digniſſima eſt Turennii negotiatio in aulis Principum Germaniæ pro Rege ſuo, Henrico IV, quam fuſius deſcribit Autor, ſimul judicans, eam fuiſſe *un des chefs-d'oeuvre de la Politique*, hoc eſt, eminentiſſimum prudentiæ politicæ ſpecimen. Libro VIII refert Autor, Bullionium noſtrum non ſolum condidiſſe Academiam Sedanenſem, eamque inſtruxiſſe Profeſſoribus præſtantiſſimis, verum etiam Bibliothecam comparaſſe præſtantiſſimam, librorumque typis expreſſorum numero vix ulli ſecundam. Eam conditoris nepos Cardinalis Bullionius A. 1671 ab Rege impetravit, atque ita auxit, ut Bullionia Bibliotheca inter Pariſienſes habeatur ſecundum regiam illam præſtantiſſima. Antequam Ducem Bullionium mittamus, obſervamus cum Hiſtorico noſtro, eum fuiſſe ſummum ſui ævi virum, maximam patriæ ſuæ gloriam, præſtantiſſimum belli ducem, incomparabilem politicum, ſingularem & literarum & literatorum patronum. Hoc unum reprehendendum videtur Hiſtorico, quod Bullionius Catholicis natus parentibus in Calvinianorum caſtra tranſiit, eorumque religioni ad finem usque vitæ addictus permanſit. E contrario laudat duos ipſius filios, (octo enim liberos habuit Bullionius, inter quos ſex femellæ,) qui Calviniani nati Catholicæ Eccleſiæ ſe ſubjecerint, Fridericum Mauritium, Ducem Bullionium, (cujus fata non ita pridem deſcripſimus in his Actis A. 1719 p. 144 ſqq.) & celeberrimum illum Turennium, quem ſummam Gallicarum copiarum ducem poſt res præclariſſime geſtas ictu tormenti in Germania occubuiſſe conſtat. Ad ultimum nolumus prætermittere ridiculum errorem, quem Hiſtoricus noſter p. 180, 306, 389 & 427 ignorantia linguæ Germanicæ commiſit, ſcribens, Germanos Galliæ Regi auxilio miſiſſe aliquot millia *Reitres* & *Lansquenets*. Scilicet innuit equites & pedites, quorum illi noſtratibus vocantur Reuter, hi Lantzknechte.

HISTOIRE DES REVOLUTIONS DE LA Republique Romaine.

hoc est,

HISTORIA REIP. ROMANÆ; AUTORE ABBATE DE VERTOT, Collega Academiæ Regiæ Inscriptionum & politiorum literarum.

Tomi III.

Hagæ, apud Henr. Scheurleer, 1720, 12 maj.
Alph. 1 pl. 21.

Doctissimus Autor secundum ordinem annorum hoc opere exponit historiam Romanam, quatuordecim libris comprehensam, idque dicendi genere politissimo. Orditur a Romulo, desinens in Augusto, cujus tamen historiam non longius producit, quam ad id tempus, quo is monarchia Romæ potitus est. Nihil est, quod hinc excerpi possit. Omnia enim lectoribus historiæ Romanæ peritis cognitissima sunt, & hæc una laus doctissimo Abbati debetur, quod in gratiam popularium suorum totam historiam Romanam in elegantissimum hoc corpus redegit. Nec lectu indigna est Præfatio, in qua exponitur, quanto studio Romani veteres libertati Reip. prospexerint. Observat hic, potissimum libertatis Romanæ fundamentum fuisse frugalitatem, pluribus stabilitam legibus: cui postquam successerit luxuria & magnificentia, virtutem Romanam decrevisse, tandemque libertatem fuisse exstinctam.

JUGEMENT DES SS. PERES SUR LA MOrale de la Philosophie payenne.

hoc est,

PATRUM ECCLESIÆ SENTENTIA DE Doctrina morali Philosophorum ethnicorum.

Argentorati, apud I. R. Dulseckerum, 1719, 4.
Alph. 3 pl. 7.

CL. *Baltus*, e Societate Jesu, cujus *Defensionem Patrum Ecclesiæ ab accusatione Platonismi* A. 1711 p. 250 recensuimus, præsenti opere excutere conatur, qui multorum insedit animis, immodicum erga ethnicorum Philosophiam moralem favorem,

rem, impulſus potiſſimum, uti docet Præfatio, Dacerii ſcriptis, quippe qui & in *Diſſertatione de Platone*, & in *Præfationibus ad M. Antonini Opera*, atque *ad Symbola Pythagorica*, nimis magnifice de morali ethnicorum Philoſophia ſentit, æquiparare eam doctrinæ Chriſtianæ haud veritus. Tres autem in libros diſpertiri hoc opus placuit doctiſſimo Autori, quorum primo fundamenta Philoſophiæ moralis ethnicæ, duces ſequens Eccleſiæ Patres, contemplatur; altero ipſa Philoſophorum præcepta moralia repræſentat, & cum Chriſtianis vitæ regulis contendit; tertio de abuſu pariter ac recto uſu librorum moralium ab ethnicis conſcriptorum diſputat. Statim igitur *primo Libri primi Capite* docet, moralem doctrinam eſſe ſolidam non poſſe, niſi veritatibus quibusdam ſpeculativis tanquam fundamentis innitatur, e quibus & præcepta vivendi ducantur, & mentes exſtimulentur ad præcepta illa promte ſequenda. Inter fundamenta illa eminere ait veram de providentia Dei atque de animorum immortalitate doctrinam. *Cap. III*, Philoſophos habuiſſe quidem cognitionem Dei, at obſcuram admodum & imperfectam, potiſſimum Clementis Alexandrini teſtimoniis probat, quem vulgo injuſte ait accuſari nimii favoris erga Philoſophiam ethnicam. Cap. IV ſimile de ethnicorum Philoſophorum notitia Dei judicium profert e Tertulliano, & Cap. V e Lactantio, quem unum omnium Patrum Eccleſiæ vividiſſime judicat repræſentaſſe Philoſophiæ moralis ethnicæ miſeriam. Philoſophos elementis tribuiſſe divinitatem, Cap. VI docet. Cap. VII polytheiſmum Philoſophis tribuit, idque tum exordio Aurei Carminis, tum locis aliquot Platonis aliorumque demonſtrat. Quod quidam dicunt, eos metu pœne deterritos fuiſſe, quo minus unitatem Dei publice traderent & τὴν πολυθεότητα oppugnarent, id Noſter non vult credere de omnibus. Addit, Philoſophos de cultu Dei nihil tradere ſuis in ſcriptis, eaque ex re putat apparere eorum obſcuram Dei notitiam. Cap. VIII Patrum Eccleſiæ ductum ſequens oſtendit, Philoſophos eſſe injurios in divinam omnipotentiam, ſtatuentes, mundum non potuiſſe a Deo creari niſi e materia præexiſtente. Cap. IX docet, Platonicos creationem mundi inferioris & hominum tribuiſſe

Diis supremo Deo inferioribus; eosdem creationem habuisse pro effectu Dei non libero, sed naturaliter necessario: quem errorem non leviorem judicat errore Epicuri & Aristotelis, quorum ille mundum casu prodiisse, hic ab æterno exstitisse docebat. Cap. X, quantopere corrupta a Philosophis fuerit doctrina de DEI providentia, Stoicorum exemplo ostendit, fatalem statuentium necessitatem, atque ita non solum hominibus libertatem agendi adimentium, sed & omnem peccatorum culpam in Deum conferentium. Ceterum cum Cl. Dacerius, doctrinam Platonis de divina providentia christianissimam esse, contendat, Noster Cap. XI observat, eum & minus fideliter opinionem Platonis exposuisse, & intermista ejus dogmata minus christiana prætermisisse. Ipse Platonem docuisse docet, trium generum Deos providentiam ita inter se dispertiisse, ut supremum Numen curam quasi generalem gerat hujus universi; secundum genus Deorum cura sua complectatur animalia & stirpes; tertium actiones hominum & eventus specialissimos. Addit ineptam Platonis opinionem de fato. Cap. XII Aristotelem docet negasse Dei providentiam circa sublunaria, ideoque ab omnibus Ecclesiæ Patribus fuisse reprehensum. Recte autem istam doctrinam Aristoteli tribui, non solum Laertii & Attici Platonici testimonio probat, sed etiam ipsius Aristotelis verbis, addens, hac doctrina subrui omnis pietatis ac probitatis fundamenta. Cap. XIII Platonicorum atque Stoicorum de pœnis ac præmiis posthumis ineptias profert. Cap. XIV ostendit, quam longe dogmata Philosophorum de misericordia Dei recedant a veritate christiana, aliis misericordiam inter vitia referentibus, aliis Deos statuentibus inexorabiles. Cap. XV Philosophorum de origine hominum opiniones considerat. Qui mundum & homines ab æterno exstitisse crediderunt, eos ait non solum per summam injuriam communicasse æternitatem Dei cum mundo & cum genere humano, verum etiam hoc ipso evertisse hominum a Deo dependentiam, adeoque fundamentum officiorum hominis erga Deum destruxisse. Hinc eos insectatur, qui æternitatem mundi negantes docuerunt, forte e terra fungorum instar editos fuisse homines, vel ex igne divi-

Digitized by Google

divino genitos. Cap. XVI inepta Platonis dogmata de productione hominum recitat. Cap. XVII demonstrat summam Philosophorum incertitudinem de essentia animæ, ut & Cicero lib. I. Quæst. Tusc. scripserit: *Harum* (de essentia mentis humanæ) *sententiarum quæ vera sit, Deus aliquis viderit: imo, quæ verisimilima sit, magna quæstio est.* Ab Aristotele negatam fuisse immortalitatem animæ, concors est Patrum sententia. Noster hic observat, eos, qui recentiori ævo hac in parte defensum iverunt Aristotelem, metuisse, ne religioni Christianæ fraudi sit, si Aristoteles, tam venerabile in scholis Christianorum nomen, statuisse credatur, animam una cum corpore exstingui. Pergit hinc ad Stoicos, animam non quidem statim cum corpore, sed tamen aliquo tempore post exstinctum iri, ratos. Solis Platonicis cum placuerit statuere animæ immortalitatem, Noster tamen Cap. XVIII ostendit, Platonis pariter ac Socratis opinionem de immortalitate animæ obnoxiam fuisse multæ dubitationi, & utriusque hac in re patrocinium suscepisse Dacerium, (cujus & socerum, Tanaquillum Fabrum graviter notat p. 129,) non miratur solum, sed plane indignatur. Cap. XIX notat incertitudinem & varias opiniones Philosophorum de summo bono, quos universos duobus ait fuisse implicitos erroribus, dum statuerunt primo, summam felicitatem quæri debere & acquiri posse hac in vita, deinde summa felicitate hominem posse potiri suis solius viribus. Hinc fluxisse errorem Philosophorum, non esse Deum precandum, nobis ut largiatur virtutem. Notat etiam ex Augustino contradictionem Stoicorum, statuentium, sapientem in summis calamitatibus esse beatum, & tamen eundem ad finiendas calamitates sibi ipsi posse mortem consciscere. Cap. XX notat cum Patribus Ecclesiæ, quorum vestigia ubique sequitur, Philosophos, quod originem peccati ignorantes alii pravam hominis naturam retulerint ad communem rerum Naturam, quæ hic se novercam præbuerit; alii fabulati sint, mentes ob admissa crimina prioris vitæ detrusas esse in corpora tanquam in carcerem. Qua occasione tollit mendum in omnibus editionibus adhuc hærens ex Longiniani Philosophi epistola ad Augustinum, quæ inter Augustini episto-

las

las est vigesima prima, pro *Ageticis* erudite rescribens *Tageticis*. Cap. XXI observat, Platonicos, dum originem mali tribuerunt materiæ æternæ, cujus vitia Deus corrigere non potuerit, non solum omnipotentiæ Dei facere injuriam, sed duos quoque Deos inducere, alterum boni, alterum mali fontem. Hinc Stoicos exagitat, qui in alia omnia euntes summam integritatem naturæ humanæ tribuerunt, naturamque sequi jusserunt. Hinc jure conclusisse Patres Cap. XXII existimat, Philosophis ignota fuisse vera fundamenta religionis ac doctrinæ moralis. Addit, eosdem statuere, ignorantiæ hujus causam esse superbiam Philosophorum. Cap. XXIII Augustinum Steuchum Eugubinum refellit, qui in opere suo *de perenni Philosophia* contendit, Philosophis perspectas fuisse omnes veritates religionis Christianæ. Respondet huic, etsi hinc inde e Philosophis sententiæ quædam cum S. Scriptura concordantes eruantur, tamen alibi eos & quidem constantius docuisse contrarium, ut vel hinc eorum incertitudo eluceat: adeoque sanas illas doctrinas in Philosophorum scriptis occurrentes esse margaritas in sterquilinio. Addit, Steuchum contradicere Paulo Apostolo, sapientes hujus mundi pronuntianti stultos. Denique ita inutilem putat statui adventum Christi in hunc mundum: cum enim ob id ipsum venisse, ut everteret Philosophiam ethnicam, & veram traderet sapientiam. Hinc Cap. XXIV, quod ultimum hujus libri est, gratias decernit Christo, cujus beneficio ab istis erroribus liberati ad liquidissimam veritatis lucem pervenimus.

Sequitur *secundus Liber*, quo Autor præcepta Philosophorum ethnicorum moralia persequitur. Hic Cap. I docet, Patres agnovisse, multa in scriptis Philosophorum reperiri egregia morum præcepta, tanquam divinæ imaginis reliquias; item, a Philosophis patratas fuisse multas actiones virtutis plenas ac proinde laude dignas. Eosdem tamen tres statuisse differentias inter Philosophicam & Christianam virtutem. Primam Cap. II persequitur, e Patribus demonstrans, Philosophos virtutem referre solum ad vitam præsentem, Christianos ad æternam. Hic etiam iis respondet, qui Platonicos hic volunt exceptos, quippe qui vitam statuerint æternam. Alterum discri-

men

men Cap. III exponit. Scilicet Philoſophi tantum externos mores dirigunt, atque cavent, ne malitia animi in actus erumpat externos: at Chriſtiana Philoſophia interiora animi colit, nec minus cogitationibus ac deſideriis, quam actionibus pravis, homines interdicit. Cap. IV tertium diſcrimen proponitur, ac docetur, Philoſophorum virtuti operantium finem fuiſſe vanam gloriam, quam Chriſtiani ſummo ſtudio fugiant: adeoque Philoſophos, & in his maxime Stoicos, ſimiles fuiſſe Phariſæis. Cap. V pergit Autor ad ſpeciales virtutes, notatque Dacerium, ſcribentem, Philoſophiam ethnicam tradere quam optime officia hominis erga Deum, proximum & ſemet ipſum, eorumque præcepta accuratiſſime congruere cum præceptis religionis Chriſtianæ; adeoque, ceſſantibus in Judæa Prophetis, Deum ſuſcitaſſe Philoſophos ad docendas gentes & tradendas iis doctrinas Evangelicas. *Noſter* e contrario docet, Philoſophos non potuiſſe de amore erga Deum recte præcipere, deſtitutos quippe *ſtimulis illis*, quibus Chriſtiani incitantur ad Deum ardentiſſime amandum. Imo Cap VI docet, Philoſophos *nullam* coluiſſe neque commendaſſe virtutem, quæ Deum immediate ſpectat. idqne primo probat de pœnitentia, virtute ethnicis incognita, imo ab iis rejecta. Quod ad charitatem proximi attinet, Cap. VII ediſſerit, Philoſophos amorem erga naturæ humanæ ſocios, maxime erga pauperes, non coluiſſe, imo miſericordiam in vitiis poſuiſſe. Addit, id prono alveo ſecutum eſſe ex ipſorum principiis theoreticis. Hic p. 221 ſcribit, in omnibus Philoſophorum libris moralibus ac politicis nihil reperiri præceptorum de pauperibus conſilio opeque juvandis. Eadem tamen pagina recitat præceptum Senecæ, jubentis *dari manum naufrago, exuli hoſpitium, egenti ſtipem*. Simul oſtendit, quam diligenter Patres eccleſiaſtici demonſtrarint, miſericordiam eſſe virtutem Chriſtianam. Hic p. 226 obſervat, in paganiſmo nulla fuiſſe orphanotrophia, noſocomia, xenodochia, ſed horum originem deberi Chriſtianis, eorumque æmulatione incenſum Julianum Apoſtatam juſſiſſe condi xenodochia inter ethnicos. Cap. VIII & IX illuſtribus aliquot exemplis manifeſtum facit, quam benignos ſe veteres Chriſtiani

ni præbuerint erga calamitosos,& contra quam duri & inhumani erga miseros fuerint ethnici. Iis, qui in Ciceronis Officiis præclara putant præcepta tradi de benignitate, Cap. X respondet e Lactantio & Ambrosio, in ista Ciceronis doctrina notantibus errores aliquot gravissimos. Addit, Platonem & Aristotelem justissime a Patribus fuisse reprehensos, quod commendarint expositionem infantum & procurationem abortus. Cap. XI contendit, ethnicos nihil præcepisse de amandis inimicis, Patresque sequitur, hoc potissimum statuentes discrimen inter Philosophos ethnicos & Christianos. Porro cum Philosophi licitum interdum censuerint, falsum dicere, Noster Cap. XII docet, Christianos omne omnino mendacium damnasse & fugisse. Cap. XIII progreditur ad virtutes hominis erga se ipsum, fortitudinem ac temperantiam, fortitudinem ac patientiam Philosophorum tantum simulatam & hypocriticam fuisse, Patrum testimoniis comprobans. Contra Cap. XIV docet, quam admirabilia patientiæ exempla ediderint olim Christiani, maxime Martyres. Cap. XV examinat Philosophorum rationes, quibus permoti fuerunt ad patienter ferendas calamitates, quamque infirma sint, e Patribus ostendit. Cap. XVI ad temperantiam venit, ostendens, Philosophos turpissimis libidinibus indulsisse, & adducens loca Patrum, quibus castitatem Christianorum opponunt moribus Philosophorum. Cap. XVII comparat Vestalium virginum cœlibatum cum virginitatis studio inter Christianos, quamque longe illæ a vera & germana castitate abfuerint, e Patribus luculenter docet. Cap. XVIII & XIX ostendit, Philosophos ethnicos fovisse dogmata politica Reip. damnosa, cum contra doctrinæ Christianæ summam tranquillitatem felicitatemque inferant civitatibus. Cap. XX præeunte Patrum choro docet, maximum eum esse nævum præceptorum & moralium & politicorum, quæ Philosophi dederunt, quod ea nitantur auctoritate humana, Christianis præceptis auctoritate DEI & Filii ejus munitis. Addit Cap. XXI alterum nævum, quod Philosophiæ studium non omnibus pateat, cum e contrario Christiana sapientia nec mulieres, imo ne vilissimos quidem servos excludat, sed omnibus obvia sit & exposita. Tandem Cap.

XXII

Digitized by Google

XXII & XXIII exponit, quantum valuerit religio Christiana ad mutandos in melius mores hominum, & tollendam e civitatibus superstitionem, barbariem, & omnis generis flagitia, ac totum caput quartum ex primo libro Præparationis Eusebianæ hanc in rem recitat, addens, Philosophorum doctrinam parem vim haud habuisse.

Succedit *Liber tertius*, cujus quatuor prioribus Capitibus Autor e Patribus Ecclesiæ docet, quis fructus e lectione ethnicorum Philosophorum capi queat. Scilicet *primus* ethnicæ Philosophiæ usus est, ut ea præparet animos ad Christianam religionem & ad studium Theologiæ. Hoc fine tradebatur Philosophia in celebri illa schola Christianorum Alexandrina. Ac proinde graviter invectus est Gregorius Nazianzenus in eos, qui tanquam Christiano homine indignum damnabant Philosophiæ studium. *Alter* illius Philosophiæ usus est, ut religio Christiana defendi possit contra ethnicos. Exemplo sunt tot doctissimæ apologiæ veterum Christianorum, in quibus, ut cum Hieronymo loquamur, nescias, utrum magis admirari debeas eruditionem seculi, an scientiam Scripturarum. *Tertio*, Patres e librorum ethnicorum lectione sibi comparabant insignem eloquentiam, cujus ope multos perducebant in castra Christi. Qua in re prudenter se accommodarunt genio ethnicorum, qui non erant libros Christianorum lecturi, nisi conditos multa eruditione seculari. *Quarto* comparando Philosophiam ethnicam, tum theoreticam, tum practicam, cum Philosophia Christiana luculentius cognoscimus hujus excellentiam, majorique amore & admiratione ejus perfundimur. Quo in genere maxime elaborarunt Eusebius, Theodoretus & Augustinus. *Quinto* discimus miserrimum humani generis statum ante adventum Christi. *Sexto* denique eruere debemus e Philosophorum libris bona præcepta, iisque uti ad confirmandam religionem Christianam, item præclara exempla virtutum ad stimulum subdendum Christianis. Capite quinto & sex consequentibus Autor eos refutandos suscipit, qui omnia Philosophorum opera statuunt peccata fuisse. Hic in primis annititur his eripere suffragium Augustini, contendentis, Deum, uti Judæis gratiam dedit ad

Moſaicas leges ſervandas neceſſariam, ſic ethnicis largitum eſſe gratiam ad ſervandam legem naturalem, adeoque ethnicos divinæ gratiæ auxiliis uſos omnino feciſſe opera vere bona. Eandem ſententiam ſtabilire conatur Traditione Eccleſiæ, adducens conſentientes e Latinis Hieronymum, Ambroſium & Lactantium, e Græcis Baſilium, Gregorium Nazianzenum, Clementem Alexandrinum, & Juſtinum Martyrem. Cap XII & ſex ſequentibus adducit Cl. Dacerii (quem ab Autore noſtro eandem ob cauſam jam olim notari meminimus in his Actis A. 1711 p. 255) elogia moralis Philoſophiæ ethnicæ, cum Stoicæ, tum Platonicæ ac Pythagoricæ, juſto magnificentiora, quibus permotum ſe fuiſſe fatetur ad totum hoc Opus contexendum. Annectit ad hæc Daceriana elogia breves ἐπικρίσεις. Maxime Cap. XVIII docte refellit Dacerianum elogium Hieroclis, quamque tenui ſapientia præditus fuerit hic Philoſophus, luculenter demonſtrat. Cap. XIX & XX exhibet atque illuſtrat duas regulas prudentiæ, quas Patres Eccleſiæ præſcripſerunt in lectione librorum ethnicorum obſervandas. Prima hæc eſt: Legendi ſunt iſti libri cum judicio, & adhibito diſcrimine, cum ibi bona mixta ſint malis. Imo quosdam plane non legendos cenſuerunt, ut laſcivos Poetas, Sophiſtas veritatem adulterantes, Philoſophos providentiam DEI oppugnantes. Secunda hæc eſt regula, ne nimium ſtudii ac temporis tribuamus ſcriptis ethnicorum. Capitibus ſequentibus tribus, quibus operi colophonem imponit Autor, exponitur damnum, quod lectoribus Chriſtianis afferre poteſt inconſulta ethnicorum lectio. Scilicet primo facile hinc excitatur faſtidium ſacræ Scripturæ, quaſi minus polito ſtylo conſcriptæ: id quod accidiſſe ſibi, teſtatur Hieronymus, teſtatur Auguſtinus. Deinde ita fit, ut errores nonnullos imbibamus: id quod multis accidit, qui Platonis vel Ariſtotelis errores invexerunt in Eccleſiam. Ad primum genus Autor Pomponatium refert & Cæſalpinum; ad alterum, Marſilium Ficinum & Diacetium: approbans dictum Ludovici Vivis, quod Ariſtotelis amor multos Chriſtianos converterit in atheos ac libertinos, Platonis amor multos in enthuſiaſtas & magos. Ex eodem fonte derivat Autor ethnicas loquendi

Digitized by Google

quendi formulas in multorum Christianorum scriptis hodie obvias, e. g. cum Naturæ, Fato, Fortunæ, Astris tribuunt plerosque eventus.

JOH. ALBERTI FABRICII, SS. TH. D. ET Prof. Publici, Bibliothecæ Græcæ Volumen IX seu Libri V Pars V & ultima.

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1719, 4. Alph. 4 pl. 11.

QUæ jam dudum laus quasi propria fuit Cl. Fabricio, & plane domestica, ut perpetuis laboribus rei literariæ utilem navaret operam, illam strenue adhuc tuetur, quando post editam nuper Banduri Bibliothecam numismaticam, multis accessionibus ab ipso locupletatam, nunc Bibliothecæ Græcæ, quam in his Actis aliquoties laudavimus, novum Volumen, & quidem Libri V Partem V & ultimam promulgat. Connectitur autem hoc volumen cum octavo, quod anno 1717 mense Septembri p. 392 in eruditorum conspectum produximus, & cap. XXXII, quod priore loco comparet, *de Palladio Galata* Episcopo Helenopolitano tractat, qui a. C. 367 natus, monasticam amplexus est vitam, & propterea quod contractam cum Evagrio præceptore suo amicitiam constantissime coluit, Origenis erroribus favere visus est, cujus tamen rei nulla in scriptis ejus vestigia occurrunt. Inter scripta ejus merito eminet λαυσαϊκὸν, sive *Historia Lausiaca*, qua stilo simplici ac terso de vita Monachorum, & mulierum, quæ singularis sanctimoniæ laude fuerunt conspicuæ, ad Lausum Πραιπόσιτον τοῦ κοιτῶνος sive præfectum cubiculi Imp. Theodosii jun. perscribit, & quomodo incredibili propemodum austeritate vitæ sanctitatem præ se ferre studuerint Monachi, luculenter exponit. Qui autem nomine Palladii insignitus est *dialogus de vita S. Chrysostomi*, & *Historia de gentibus Indiæ & Bragmanibus*, ad alios pertinent Palladios, quorum plures quam quinquaginta heic enumerantur. Neque actorum disputationis, quam per quinq; dies coram Rege Abramio Gregentius Archi-episcopus Taphrensis cum Judæo Herbano habuit, Palladius Alexandrinus autor est, quæ Barthii olim

fuit ſententia, ſed ut ex codice manu exarato Slavonico, qui in Bibliotheca Berolinenſi aſſervatur, oppido manifeſtum eſt, ſcripta fuit iſthæc diſputatio ab Epiſcopo quodam urbis Negran in Homeritarum regione, quæ martyrum civitas olim dicta fuit. Quibus expoſitis *Heraclides Cyprius* in Scetenſi eremo ſectator Evagrii producitur, qui initio Conſtantinopoli a Chryſoſtomo Diaconus creatus, poſt Antonio Epiſcopo Eph. ſucceſſit in officio, quo tamen vix anni ſpatio interjecto ob Origeniſmum in ſynodo ad Quercum multatus, & Nicomediæ in carcerem conjectus eſt. Scripſit librum *Paradiſi* titulo inſcriptum, quem tanti æſtimavit Vincentius Bellovacenſis, ut propterea hunc Heraclidem in Sanctorum numero collocaret. Atque hoc loco non tantum varii Heraclidæ adducuntur, ſed etiam *Joannis Moſchi*, cui Ευκρατᾶς cognomen inditum, λειμὼν ſeu λειμωνάριον & νέος παράδεισος, *pratum, viridarium, novus paradiſus* excutitur, quod opus Nicephorus Sophronio Hieroſolymitano quondam attribuit. Sequitur *anonymi* ἀνδρῶν ἁγίων βίβλος Photio olim codice CXCVIII lectus, qui in XXII capita diviſus, ſub ſingulis, totidem velut titulis virtutum, varias narrationes ex magno λειμωναρίῳ continet. Et ſane admodum probabile eſt, quamplura olim extitiſſe volumina, quæ μοναχικῶν, γεροντικῶν, πατερικῶν titulo commemorari ſolent, & a monachis deſcripta, atque ad menſam lecta fuerunt, quorum in cenſum *Johannis Geometræ* παράδεισος νέος verſibus conſcriptus, *Maximi Margunii* Cytherorum Epiſcopi νέον λειμάριον, *Agapii Cretenſis* νέος παράδεισος ſine dubio referri debent. Et quia *Heriberti Rosweidi* præclarum opus, quod *Vitæ Patrum* inſcribitur, complura ejusmodi ſcripta complectitur, id Cl. Fabricius hoc loco ſtudioſe recenſuit, ac eidem comitem dedit *Hiſtoriam Chriſtianam veterum Patrum*, quam ante Rosweidum *Renatus Laurentius de la Barre* in lucem emiſerat. Poſt hæc conſpiciuntur aliquot ſcriptores de vitis Patrum, monachorum, dubii, Manuſcripti, & deperditi, Græci Latinique; ſcripta de ſanctis, Menologia, Menæa Eccleſiarum Orientalium, Kalendaria, Martyrologia Eccleſiarum occidentalium, Hagiologia, Kalendaria Eccleſiaſtica, Elogia Sanctorum, Martyrologia Proteſtantium,

& ſi

Digitized by Google

&ſi quæ alia ſunt, quæ Patrum, & Sanctorum vitis cognoſcendis inſerviunt. In fine capitis Catalogus, qui vitas, Martyria, & encomia Sanctorum Græce ſcripta continet, & volumine VI hujus Biblioth. p. 510 legitur, nunc multo auctior atque emendatior exhibetur. Cap. XXXIII *Theodorum Mopsveſtenum* ſiſtit, Antiochiæ parentibus maxime illuſtribus, & opulentis natum, cujus plurima olim ingenii extitere monimenta, quorum tamen admodum tenues reliquiæ ad ætatem noſtram pervenerunt. Fratrem habuit *Polychronium*, aſceten Cyrenſem, & deinde Apameenſem in Syria Epiſcopum, qui in quosdam ſacri codicis libros ἐξηγήσεις conſcripſit. Huic Theodoro plus quam centum alii *Theodori*, qui Græce ſcripſerunt, adjunguntur, quorum primus eſt *Theodorus Abbas*, ex cujus ore Leontius Byzantinus ſe accepiſſe teſtatur, quæ libro de ſectis tradiderit, qua occaſione Cl. Fabricius ſatis prolixum contexuit indicem ſcriptorum, & hæreticorum, quorum apud jam nominatum Leontium fit mentio. Inter ceteros *Theodoros* commemorari merentur *Theodorus Abucara*, *Theodorus Balſamon*, *Theodorus Gaza*, & *Theodorus Meliteniota*, cujus *proœmium in Aſtronomiam Græce & Latine*, & quidem cum Iſaaci Bullialdi verſione integrum exhibetur; *Theodorus Metochita*, ex cujus opere, quod *capita philoſophica, & hiſtorica Miſcellanea CXX* complectitur, & in quibusdam bibliothecis adhuc latet, tituli capitum Græce & Latine afferuntur; *Theodorus Rhaithuenſis*; *Theodorus Studites*, cujus ſcripta edita pariter, ac nondum edita recenſentur, & *index* ſimul eorum adjicitur, ad quos ſuas epiſtolas Theodorus exaravit. Cap. XXXIV nonnulli ſcriptores ſeculi V qui prioribus bibliothecæ libris præteriti fuerunt, adducuntur, inter quos agmen ducit *Philo Carpaſius*, ſcriptor haut adeo nobilis, & commentario ſaltem in Canticum Canticorum, cujus Latinam tantum verſionem a Steph. Salutato ſeu Salviato concinnatam habemus, inprimis cognitus. Paullo clarior nobiliorque *Iſidorus Peluſiota* merito perhibetur, monachorum in Ægypti monte Peluſio Abbas, & tempore concilii Epheſini a. C. 431 habiti celebris, cujus ingenii monimenta accurate deſcribuntur, & plures alii Iſidori nomine conſpicui memorantur. Iis ſuccedit Antiochus Syrus, Ptole-

Digitized by Google

Ptolemaidis in Palæſtina Epiſcopus, cui eloquentia Chryſoſtomi cognomen peperit, etiamſi præcipuis Johannis Chryſoſtomi inimicis a Palladio annumeratur, qui ſynodo ad Quercum contra Chryſoſtomum congregatæ interfuit, & imperante Arcadio mortuus eſt. Alius ab hoc *Antiochus* eſt monachus Lauræ ſ. Monaſterii S. Sabæ, qui librum de conflagratione S. urbis Hieroſolymæ, & Crucis ſanctæ Chriſti DEI noſtri translatione in Perſidem ſcripſit, & opus lectu digniſſimum, quod *πανδέκτης τῆς ἁγίας γραφῆς* inſcribitur, poſteris reliquit. in quo multa theologiæ moralis capita egregie tractantur. Ex hujus operis capite CXXX catalogum hæreſium, quas deteſtari & rejicere ſe fatetur Antiochus, heic Græce & Latine adſcriptum vides a Cl. Fabricio, qui & more ſuo alios Antiochos ſcriptis claros adducit. Poſt agit de *Severiano Gabalorum Epiſcopo*, *Theodoto Ancyrano*, *Antipatro Boſtrenſi*, *Candido Iſauro*, *Simeone Stylite*, qui & *Cionita* dicitur, propterea quod vitam ſolitariam amplexus *εἰς ςύλον* ſeu *κίονα in columnam* adſcendit & ab a. C. 429 ad annum usque 460 ſolus in ea vixit: *Johanne Hieroſolymitano*, *Neſtorio hæretico* ejusque ſcriptis, ubi ſcriptores antiqui juxta & recentiores, qui de Neſtorii hæreſi expoſuerunt, longa ſerie commemorantur, ſcriptores illis *ὁμώνυμοι* diligenter adducuntur, & index tandem ſcriptorum, & epiſtolarum, qui in actis concilii Epheſini, & Chalcedonenſis, de quibus Volum. VII Bibliothecæ Græc p. 416 pluribus actum eſt, tum & in codice, ut vocatur, Encyclico, & in ſynodico Caſinenſi occurrunt, copioſius enarrantur. Caput XXXV *Anaſtaſius Sinaita*, qui ab aliis hujus nominis ſollicite diſtinguitur, & Græcis Μωσῆς νέος dictus eſt, ſibi vindicat, qui inprimis propter *ὁδηγὸν*, quem adverſus Acephalos, Severianos, & Theodoſianos, qui unam tantum in Chriſto naturam admittebant, ſcripſit, laude dignus habetur. Cum Anaſtaſio alius *Anaſtaſ. Antiochiæ Epiſcopus* conjungitur, cujus, quemadmodum & aliorum Anaſtaſiorum, ſcripta ſuo loco adferuntur. C. XXXVI *Severo Sozopolitano* adſignatur, qui ex Cauſidico Berytenſi monachus, & paullo poſt Epiſcopus Antiochenus factus eſt, a quo tamen officio, quod Eutychianis partibus favebat, & ſynodo Chalcedonenſi adverſabatur, dejectus fuit, & quum

Aphthar-

Aphthardocetas acerrime impugnaret, in contrariam hæreſin prolapſus eſt, & Severianis ſive corrupticolis nomen dedit. *Olympiodorus*, qui poſt eum collocatur, ſeculo VII medio vixiſſe perhibetur, & ſcriptis, ſi *ſcholia in Eccleſiaſten* exceperis, haud ita celebris fuit. *Zacharias Scholaſticus hiſtoriam Eccleſiaſticam* ab imperio Marciani usque ad Anaſtaſium ſcripſit, in qua tamen partium ſtudium, quo favor erga Neſtorianos Zachariam abripuit, alii merito damnant. Cap. XXXVII *Johannes Alexandrinus* producitur, qui propter inſignem ſcriptorum copiam, & incredibilem induſtriam *Philoponi* cognomen tulit, & Grammaticum ſe eſſe, ipſemet profeſſus eſt. In Philoſophia Ammonium Hermeam præceptorem habuit, cujus pleraque dogmata Philoponus in ſuos commentarios tranſtuliſſe videtur. Cum a. C. 641 Amrus Saracenorum dux cepiſſet Alexandriam, Johannes Philoponus eum rogavit, ut libros Philoſophicos, qui in Bibliothecis urbis reperirentur, ſibi concederet, qui autem injuſſu Omari Caliphæ id fieri poſſe negavit. Omarus autem homo barbarus ab Amro interrogatus, reſpondit: *quod ad libros, quorum mentionem feciſti, ſi in illis contineatur, quod cum libro Dei* (Alcorano) *conveniat, in libro Dei eſt, quod ſufficiat absque illis; quod ſi in illis fuerit, quod libro Dei repugnat, neutiquam eſt illis opus, jube igitur e medio tolli.* Quo reſponſo Amrus contentus, omnes libros per balnea diſpergi juſſit, quibus calefaciendis per ſpatium ſemeſtre conſumti ſunt. Is autem Philoponus inprimis contra Proclum diſputat, cujus tamen liber, quo mundi æternitatem contra eum deſtruit, & ad duodeviginti Procli argumenta reſpondet, initio & fine mutilus eſt. Cap. XXXVIII agit *de Photio CPlitano Patriarcha*, de quo Baronius, Hanckius, Frid. Spanhemius fil. & Ant. Pagi prolixe diſputarunt. Commemorantur heic *Synodi in cauſa Photii celebratæ*, & de Photii Bibliotheca, quam Hœſchelius Aug. Vindel. 1601 primum edidit, diſſeritur, quæ meritis mactatur laudibus, etiamſi ordinis rationem haud immerito Viri docti in ea deſiderant, & Photio magnopere vitio vertunt, quod ſcriptores diverſos interdum confuderit, &, ut ex p. 212 & 278 liquido apparet, eadem ejusdem libri propoſuerit excerpta pau-

ciſſimis verbis immutatis. Qua re Henricus Valeſius permotus Bibliothecam Photii non unius ſcriptoris,& plurimis in locis interpolatam fuiſſe contendit, quod tamen cum veritate minus congruere videtur. Scriptores, quos Photius recenſet, Cl. Fabricius ad unum omnes adducit, & quum variis eos obſervationibus illuſtrat,novam quaſi Bibliothecam recludit, vario eruditionis genere conſpicuam. *Himmerii Sophiſtæ oratio ad Julianum Imp. in Panathenæis dicta*,nunc primum Græce exhibetur, quemadmodum & *Xenocratis*,Galeno ſæpius laudati,*lucubratio de alimentis ex aquatilibus*,quam Geſnerus mutilam olim ediderat, nunc beneficio Paulli Vindingii cum verſione Jo. Baptiſtæ Raſurii integra conſpicitur, ut variorum ſcriptorum indices allatos ſilentio prætereamus. Cap. XXXIX *Maximi Alexandrini Sophiſtæ* commentatio *περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, de objectionibus inſolubilibus ab oratore declinandis & eludendis*, cum verſione Latina Cl. Fabricii reperitur; cui Prolegomena rhetorica incerti ſcriptoris, quem Troilum Sophiſtam Langbænius in not. ad Longinum vocat, ordine ſuccedunt: tum *de artium & diſciplinarum inventoribus* ex codice Coisliniano CCCLXXXVIII ἀποσπασμάτιον affertur, & *indice ſcriptorum, qui in Philopono de mundi æternitate commemorantur*, huic capiti imponitur finis. Cap. XL *de Suida, Etymologo, aliisque Lexicis Græcis* inſcribitur, ubi poſtquam de Suida ejusque prioribus editionibus dictum eſt,*Ludolphi Kuſteri diſſertatio*, quam ſuæ Cantabrigienſi, quæ anno 1705 prodiit, editioni præpoſuerat, integra transſcribitur, & variis obſervationibus a Cl. Fabricio illuſtratur. Per quadriennium & amplius quatuordecim ſingulis diebus horas expoliendo Suidæ Kuſterus conſecraverat, qui & eum longe pulchriorem, & quamplurimis locis emendatiorem cum publico communicavit. Eſt tamen quod doctiores a Kuſtero factum nollent; nam, ut Lambertus Bos in ſuis ad Suidam obſervationibus Franequ. 1715, 8 editis animadvertit, perperam & inconſulto egit Kuſterus, quod hinc inde loca quædam in ſua editione omiſit, quæ in prioribus editionibus legebantur, etiamſi illa ab alio quodam adſcripta exiſtimaret. Id quidem Kuſterus minus conſulto a ſe factum agnovit, & in peculiari Supplemento ſive ſecundis ad Suidam

curis

Digitized by Google

curis reſarcire hoc damnum pollicitus eſt, ſed mors intervenit cœptis, & deſtinata evertit. Epitome Suidæ a Thoma Cretenſi conſcripta in Bibliotheca Dresdenſi aliisque invenitur, quæ tamen, ut pleraque ejusmodi Επιτομῶν farrago, nullius pretii habetur. Cetera, quæ de *Suida, Etymologo, ſcriptoribus, quos Suida commemoravit*, notatu digniora ſunt, literarum Græcarum ſtudioſi ex ipſa Bibliotheca Græca Cl. Fabricii omnium optime cognoſcere poterunt.

SYNOPSIS UNIVERSÆ MEDICINÆ PRAčticæ, ſive Doctiſſimorum Virorum de Morbis eorumque Cauſis ac Remediis Judicia; Autore JO. ALLEN, Med. Doct.

Londini, ap. R. Knaplock, J. Tonſon, G. & J. Innys, 1719, 8 maj. Alph. 1 plag. 5.

MEdicina quidem quoad Theoriam progreſſus non contemnendos, & incrementa admiranda ultimis annis fecit, Praxis vero, pars ejus longe utiliſſima, non pari paſſu proceſſit, ſiquidem hypotheſes novæ quotannis ad nauſeam usque obtruduntur, quæ oſtentationis multum, utilitatis parum habent. Hinc defectui conſulturus Autor Clariſſimus, Praxin legitimam & laudabilem undecunque deſumtam vel mutuatam omni opera, ſed compendioſe exhibere, optimorumque ſcriptorum autoritate ſtabilire conſtituit. Morbos enim omnes ex præſtantiſſimis Autoribus ad vivum depingit, præcipuas eorum cauſas & de eorundem eventu judicia tradit, indicationes curativas exponit, remedia nonnulla, præſtantiora ſaltem, breviter attingit, & concinnas aliquot ſubdit formulas. Autores, quorum ſententias allegat, ſunt Sydenhamius, Baglivus, Williſius, Ettmullerus, Boerhave, & Cœlius Aurelianus, ita tamen, ut nec obliviſcatur eorum, qui unum alterumque morborum in ſpecie expoſuerunt. Et ne plane ſit ἀσύμβολος, de proprio penu quædam ex adverſariis ſuis depromſit. De morborum ætiologiis non niſi paucisſima profert, cum origines & cauſæ proximæ eorum plerumque longe abſtruſiores ſint, quam quas mentis noſtræ

acies exhaurire queat, prout in Præfatione ingenue fatetur. Totam Synopsin in XVI Capita seu Fasciculos colligit, quorum ultimum caput remediorum compositionem complectitur, quorum in antecedentibus mentio facta fuit.

GULIELMI TASWELL, S. T. P. PHYSICA Aristotelica modernæ accommodatior, in usum juventutis Academicæ.

Londini, impensis Innysiorum, 1718. 8.
Plag. $10\frac{1}{2}$.

IN Anglicanis Academiis nondum eviluisse Aristotelis ac Philosophiæ Aristotelico-Scholasticæ autoritatem, cum ex hoc libello, quem annis abhinc triginta quinque se composuisse meminit Autor Lib. III cap. 3 p. 78, tum ex Statutis Academiæ Oxoniensis, A. 1705 recusis, & adhuc vigentibus, discimus. Hic enim Tit. VI Sect. 2 §. 9 p. 36 hæc lex exstat: *Aristotelis summa sit autoritas*; & altera: *Aristotelem totamque Peripateticorum doctrinam defendere teneantur, sub pœna, quod, si quis secus fecerit, ejus Responsio minime sibi cedat pro Forma.* Sciant igitur lectores nostri, a Taswello exhiberi Physicam γνησίως Aristotelico-Scholasticam. Hanc in rem unum sufficiat alterumque adduxisse specimen. En ipsum totius Operis exordium Lib. I cap. 1: *Physica est scientia corporis naturalis, quatenus est naturale. Hanc esse bonam definitionem, sic probamus. Ea est bona definitio, quæ habet verum genus & veram differentiam. Sed scientia est verum genus, & corpus naturale, quatenus naturale, est vera differentia Physicæ. Ergo. Probatur ad partes, primo scientiam esse genus Physicæ. Quod habet vera Principia & proprias Affectiones, per ea Principia demonstrabiles, est Scientia. Sed Physica habet vera Principia & proprias Affectiones per ea Principia demonstrabiles. Ergo. Minor ex dicendis patebit. Jam Corpus naturale, quatenus naturale, veram esse Physicæ Differentiam, sic probamus. Differentia disciplinarum omnium sumitur ab Objecto, sive Subjecto adæquato, circa quod versantur. Corpus autem naturale, quatenus naturale, est adæquatum Physicæ objectum. Ergo est vera Phy-*

Digitized by Google

Phyſicæ Differentia. Hactenus Philoſophus noſter. Iterum is nos doceat Cap. III p. 6 tria eſſe Principia corporum naturalium, Materiam, Formam, & Privationem: *Privatio*, inquit, *eſt abſentia formæ introducendæ. Vulgo dicitur Materia prima eſſe nec Quid, nec Quale, nec Quantum, ſed pura Potentia. Hoc non ita intelligendum eſt, quaſi materia ſit in potentia ad ſuum eſſe, ſed ad eſſe hoc tale. Ex ſe enim habet actum entitativum, licet non formalem.* Sed nolumus pluribus hujus generis apponendis tædium creare lectoribus huic Philoſophiæ non adſuetis. Nondum tamen e manu librum deponimus, ſed obſervamus, Lib. II cap. 1 Ariſtotelis opinionem, quod mundus creatus ſit ab æterno, in æternum duraturus, ſi non omni modo defendendam, excuſandam ſaltem videri Autori noſtro. Idem Lib. eodem cap. 2 docet, errare vulgus eruditorum, cum mundum putat ſenſim ad deteriorem ſtatum declinare atque ad ſenium devergere, eaque in re rurſus Ariſtotelem ſuum ſe ducem ſequi profitetur. Præcipuum ejus argumentum eſt, quod Deus ſit anima Mundi intime omnibus corporis immiſtus, quam ſententiam firmat ſuffragio Judæorum ac Stoicorum. Capitibus duobus, quæ ſubſequuntur, erudite docet, inde a diluvio nec vitæ ſpatium nec ſtaturam hominis decreviſſe. Cap. V & VI oſtendit, Ariſtotelem ſuam de æternitate mundi ſententiam amplexum eſſe non contemnendis ductum rationibus: ac ad ultimum concludit, non niſi ex divina revelatione ſciri poſſe, quod mundus non fuerit ab æterno a Deo productus: eamque in rem producit ſuffragium divi Thomæ. Lib. III Parte I cap. 14 dicit, plumbum non magis transmutari poſſe in aurum, quam equum in aſinum. Lib. III Parte II cap. 16 & 17 nonnullis argumentis pugnat, animam humanam eſſe ex traduce, hoc eſt, animam ſimul cum corpore a parentibus traduci, eamque opinionem judicat non ſolum eſſe Ariſtotelicam, verum etiam Biblicam.

ANTONII A LEEUWENHOEK, REGIÆ, quæ Londini eſt, Societatis Collegæ, Epiſtolæ Phyſiologicæ ſuper compluribus naturæ arcanis.

 Delphis,

Delphis, apud Adrianum Beman, 1719, 4.
Alph. 2 plag. 16 Tabb. æn. 27.

IN nova hac epistolarum industrii *Leewenhækii* sylloge continentur epistolæ 46. Earum *prima* scripta est ad nobilissimum *Heinsium* d. 8 Nov. 1712 & in ea caro balænæ describitur. Fibrillas quaslibet carneas ex aliis minoribus valde exiguis compositas & membranulis vestitas reperit: id quod etiam in quavis carne alia locum habere monet, ac in subsequentibus peculiaribus observationibus illustrat. *Epist.* 2 ad eundem *Heinsium* d. 17 Dec. 1712 data partes pisculentas squillæ gibbæ examinat: ubi etiam observationes singulares de sanguine squillarum exhibet. Notatu dignum est, quod in eo ingentem salium copiam deprehenderit, qualia etiam observavit in humore aselli majoris per breve aliquod tempus in vasis vitreis asservato. Figura salium utrobique particularum nitrosarum figuram æmulabatur. Fibrillas aselli majoris etiam membranula circum amiciri observavit. Gemina notavit in apua & squilla, itidemque in scombro & perca. Fibrillas percæ junioris & minoris octuplo minores vidit, quam majoris, unde infert, eas non augeri numero, sed tantum magnitudine, quando animalia & pisces adolescunt. *Epist.* 3 ad *Joh. Meermannum*, Consulem Delphensem, membranas describit, quibus globuli farinacei in hordeo, tritico, faseolis, castaneis &c. inclusi jacent, in fasces veluti collecti. Similes observavit etiam in seminibus arborum, globulis oppido exiguis turgentes. Monet in nucleo inprimis avellanæ apparere, quod alias docuit, pleraque plantarum & arborum semina tantum nutriri & incrementum capere ex funiculo. In avellana enim funiculum longitudine comparem esse ipsi nuci ejusque cavitati includi, cum in amygdala, malo Persico, malo Armenio &c. maxima ejus pars occultetur duro cortice. Vocat autem funiculum radiculam plantulæ. *Epist.* 4 ad eundem Consulem d. 14 Mart. 1713 data oculi balænæ anatomia exhibetur. *Epist.* 5 d. 25 Mart. 1713 data *Adriano ab Assendelft*, Senatori Delphensi, pilos murium, cervorum, alcium, talparum, felis, cuniculi, ursorum &c. depingit. Crines murinos non glabros ac læves, uti crines alio-

rum

rum animantium, ſed prope corpus compluribus nodulis prædito advertit. Addit deſcriptionem perſubtilium partium plumearum, quæ alcium cuti infixæ ſunt. *Epiſt.* 6 d. 27 Mart. 1713 ad *Heinſium* data proſequitur fibrillarum carnearum deſcriptionem, eadem confirmans novis obſervationibus in aliis animantibus ſumtis, quæ ſupra retulimus. Monet inter alia, non ſingulas fibrillas carneas peculiari ſimplicique amiciri membranula; ſed membranulas eſſe veluti reticulum, cujus quovis foramine contineatur fibrilla carnea, ut muſculi inter ſe connectantur. Fibrillas muris craſſitudine æquales deprehendit fibrillis ovis, porci, bovis, immo murinæ bovillas fere ſuperaſſe notat. Pilos mento abraſos ſexdecies craſſiores eſſe fibrillis carneis didicit. *Epiſt.* 7 ad Societatem Regiam Londinenſem d. 28 Jun. data deſcribit animalculum in theca quadam lenti aquatili hoſpitans: ubi inprimis notatu dignum occurrit, quod peculiari organo rotario atque denticulato inſtructum ſit, quo perniciſſime circumvoluto motus in aqua excitatur, ut, cum loco ſuo egredi nequeat, alimentum ad ipſum hoc pacto deferatur. Provocat ſub initium epiſtolæ præſentis ad aliam d. 4 Nov. A. 1704 ad Societatem Regiam perſcriptam, in qua fabricam iſtius animalculi admirandam vivis depinxit coloribus, ſed ignorato tunc temporis machinæ, quam vocat, rotariæ uſu. *Epiſt.* 8 d. 30 Junii A. 1713 ad *Heinſium* data inquirit in modum, quo oculi cancri in acetum agunt. Statuit, acetum acore ſuo exui, ſalibus ex oculis & chelis cancrorum per macerationem extractis cum ſalibus aceti concreſcentibus. Etenim in aqua pluviali maceratis chelis, quas carboni candenti impoſitas calcinaverat, ſalia concrevere copioſa: quod idem experimentum etiam in oculis cancrorum ſucceſſit. *Epiſt.* 9 d. 24 Octobr. A. 1713 ad *Antonium Cinck*, Philoſophiæ apud Grudios Profeſſorem, data, de Salvia obſervationes producit microſcopicas. Notat, ſalviæ foliis inſidere particulas quaſdam capillares denſo agmine, quas *Kircherus* perperam pro telis aranearum habuit. Monet, *Kircherum* in Mundo ſubterraneo multa a veritate aliena memoriæ prodidiſſe, ut eum credulum temerariumque appellare non vereatur. Refert, vermiculos in ſuperficie caſei hoſpitantes &

a deo

adeo exiguos, ut visus acies effugiant, coire & ova deponere, ex quibus post aliquot dies fœtus excludatur. Disputat contra *Kircherum* generationem æquivocam defendentem. Observat, exiguas muscas, quæ tiliarum, cerasorum, ribesiorum, prunorum, avellanarum folia numeroso agmine pererrant, viventes pullos in lucem edere, refutaturus *Kircherum*, qui asseruerat, nulla animalia volatilia fœtus viventes parere. Addit tandem, capillamenta in salvia geniculis tribus distingui instar straminis. *Epist. 10, 11, 12, 14, 15* d. 22 Jun. 21 Aug. 26 Octobr. 9 Nov. & 20 Nov. A. 1714 ad Societatem Regiam Londinensem & *Epist. 13* d. 4 Nov. ej. anni ad *Adrianum ab Assendelft*, itemque *Epist. 16* d. 36 Martii A. 1715 & *Epist. 17* d. 7 Jul. 1715 datis fibras carnosas ac tendineas novis observationibus illustrare pergit. Observat, fibrillas carneas bovis, gallinæ, muris ac tenuia tendinum stamina in muscis atque balænis crassitudine nihil differre; easdem fibrillas carneas non modo in animantibus quadrupedibus verum etiam in insectis perinde ac tendinum filamenta spiræ vel cochleæ figuram habere, in his tamen ductus spirales magis conspicuos esse quam in istis. Atque ideo statuit, tendines extendi atque contrahi in modum spiræ & hanc assertionem simili a filo cupreo, quod calamo scriptorio circumvolutum, petito illustrat. Eadem repetit epist. 18 d. 28 Sept. A. 1715 ad *Leibnitium* data, ubi etiam observationes nonnullas de animalculis in semine masculino pisciculorum existentibus invenerit. De *Hartsœkero* scribit se accepisse, quod non magno apud eruditos loco habeatur & se a lectione scriptorum ipsius abstinuisse ait, quod illum (propria Autoris verba recitamus) inter scribendum falsitatibus indulgere & arrogantia efferri videret. Statuit etiam, pulsum venæ, non arteriæ tribuendum esse. Epist. 9 d. 18 Nov. 1715 ad eundem *Leibnitium* data, quem perperam Professorem Hanoviensem & Bibliothecæ Brunswicensis Præfectum vocat, observationes singulares circa pyrum exhibet. Detexit in semine pyri vascula & in vasculis valvulas tam prope sibi adjacentes, ut spatium non amplius lato capillo plures contineat, ne succi iterum ferantur retrorsum, sole occidente vel calore imminuto. Structuram pyri his tandem verbis delineat:
Ex

Digitized by Google

Ex pyri pediculo quasdam exoriri venulas, quæ eo loci conveniunt, ubi formanda eſt theca ſeminalis ſive valvula pyri: ibi vero ex paucis venulis complures propagari ramulos; qui mox iterum in novos venularum ramulos luxuriant. - - - Denique ex hiſce vaſculis, item ex ſuccis veſiculas replentibus, ipſam effici magnitudinem pyri. Cuticulam extimam impedire judicat ſuccorum ex venis & veſiculis exhalationem. Neque tendines neq; fibrillas muſculorum cavitatibus pervias ſtatuit, quibus alimentum accipiunt, nec ullum dari, præter venam cavam, vaſculum ſanguineum, quod finiatur. De iisdem argumentis ulterius tractat epiſt. 20 d. 13 Mart. 1716 ad *Leibnitium* data. Monet inter alia, dubio procul ad conſilium quoddam *Leibnitii* reſpondens, ſibi nunquam libuiſſe quenquam inſtituere, ne ad aliorum ſervitutem ſe adſtringat, cum retinendæ libertatis ſit percupidus. Epiſt. 21 ad *H. C. Poot*. d. 10 Maji 1716 data deſcribit ſemen & folliculos ſeminales Vincæ Pervincæ, quæ ſeminis expers eſſe vulgo creditur. Epiſt. 22 d. 16 Maji 1716 ad *Gerardum van Loon* data examinat foliola lupuli, quæ ciſtulam ſeminalem componunt, atque ſemen in ea contentum. Foliola iſta obſita vidit perexiguis globulis eleganti flavoque colore rutilantibus atque oleum limpidum & flavedine coruſcans continentibus. Detexit in oleo ſalia, quæ amaritudinis cauſam allegat, oſtenditque lupulum eſſe capſulam ſeminariam, plurium ſeminum feracem. Epiſt. 23 d. 28 Sept. A. 1715 ad *Leibnitium* data denuo de tendinibus agit atque de animalculis in ſemine maſculo. Notat ſe complures cuniculos & nonnullos catulos abſoluto coitu aperuiſſe & in matricibus quidem animalcula, eaque vivida & vegeta, nunquam tamen in Tubis *Fallopianis* ovula reperiſſe, quæ ideo fictitia & imaginaria appellat. Immo non veretur aſſerere, quod nihil ſibi inſulſius occurrerit hac opinione, quæ ovum in generatione ex ovario delibari & per Tubas *Fallopianas* ad uterum usque devolvi contendit. Epiſt. 24 d. 22 Maji A. 1716 ad *Cornelium Spiering* data obſervationes circa ſquamas cyprini exhibet. Obſervat, quotannis novam ſquamam ſenioribus accreſcere, ita ut inde ætas piſcis colligatur. Sunt autem ſquamæ ſibi mutuo ſuperſtratæ atque ſuperiores indenti-

Digitized by Google

dem majores inferioribus. Epist. 25 d. 12 Jun. 1716 ad *Cinckium, Narrezium, Regam* & ceteros Collegii Porcensis Professores data observationes quasdam de hordeo recenset. Dum plantulam pervestigavit, ipsum etiam spicæ rudimentum jam observavit. Epist. 26 d. 22 Jun. A. 1716 ad *Keckberderum* data de farina differit, quæ tritici, hordei &c. granis includitur. Monet, eam constare ex globulis pellucidis: id quod etiam annotatum est ab aliis. Primus tamen observavit, singulos globulos membranula vestiri, nec figuram esse perfecte sphæricam sed sæpius tortuosam. Perquisivit deinde stercus gallinarum hordeo vescentium, ut investigaret, quo pacto farinulæ in corporibus animalium resolvantur, & præter ingentia corticularum hordeacearum frusta nihil singulare reperit, in stercore tamen columbarum magnam invenit farinularum copiam permultasque membranulas farinulis suis vacantes. Epist. 27 d. 17 Sept. 1716 ad *Abrahamum van Bleiswyk* data statum morbi, in quem inciderat, describit. Epist. 28 d. 28 Sept. 1716 ad *Bœrhavium* data de palma coccifera & cocco ipso differit. Epist. 29 vero d. 5 Nov. A. 1716 ad eundem data de animalculis in semine maris. Non sine insigni voluptate advertit, in semine arietis animalcula omnia eundem natando cursum tenere, ita ut posteriora sequantur priora tanquam duces, quod etiam oves factitare notissimum. Epist. 30 d. 17 Nov. 1716 ad *Leibnitium* data respondet ad ea, quæ Professores quidam Nostrates Cl. *Pauli* atque *Nabothus* contra ipsius theoriam generationis opposuerant, excerpta ex eorum dissertationibus sibi a *Leibnitio* communicatis. Epist. 31 d. 21 Nov. 1717 ad *Bœrhavium* data describit testiculum arietis quoad internam structuram & animalcula in semine reperta. Notatu dignum est discrimen, quod inter animalcula adulta & non adulta observavit. His scilicet corpuscula erant exiliora & caudæ triplo breviores, quæ nec in mucronem desinebant, quales in adultis reperit. Epist. 32 ad *Abrahamum van Bleiswyk* data d. 2 Mart. 1717 nervos contemplatur, quos ex perexiguis vasculis constare ope microscopii deprehendit, inexplicabili tenuitate præditis ac in longitudinem excurrentibus. Vasculi diametrum diametri cavitatis triplam

Fig. 4.

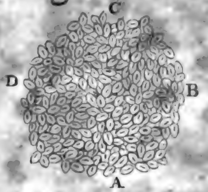

Fig. 3.

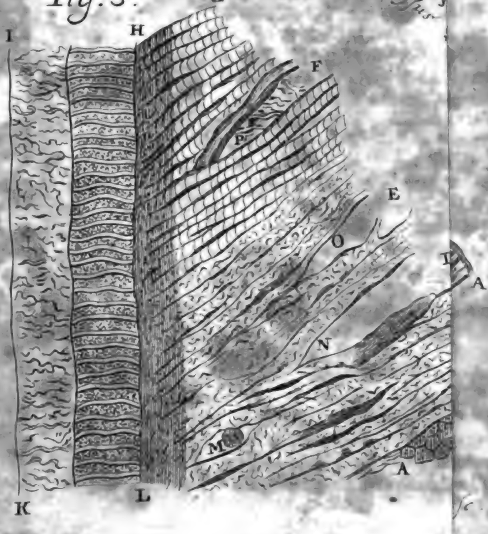

plam æstimat. Monet autem cavitates illico & minuto citius per exsiccationem ita considere, ut prorsus evanescant. Licet autem hiatus isti sint admodum exigui (aliquot enim centena vascula nervum exilem conficiunt); animalcula tamen viva aquis innatare vidit, quæ per eos libere moveri possent. Usum adipis constituit in nervis inter se disjungendis. Expendit etiam fabricam medullæ spinalis & nervorum ex ea exortum. Epist. 33 d. 6 Mart. 1717 ad Anonymos data de tendinibus tractat, quorum admiranda est structura, quæ sine schemate intelligi nequit. Nec nominantur viri illustres, ad quos d. 6 Mart. 1717 scripta est Epist. 34, cerebri examen instituens, in quo lustrando sæpius antea se oleum & operam omnem perdidisse ingenue fatetur. Denotat ABFG perexiguam cerebri porcini portionem, cujus particula BCDEF admodum prope assedit meningi. Literæ AB. KC. ID. HE. GF. designant vasa sanguinea profundius sese cerebro immergentia, ut visum fugiant. Quæ inter vasa intermedia interjacent, fibrillæ cerebri sunt, quæ per ML disruptæ repræsentantur. Eas ex minutis aliis constare animadvertit & membranulis inter se connecti conjicit. Fibrillas cerebri porcini quadruplo crassiores fibrillis carneis bovis æstimat. Dolorem capitis inde deducit, quod sanguis crassior non ea, qua par est, celeritate impelli possit per numerosissima cerebri vascula. Sanitatem pendere a laudabili sanguinis temperatura existimat: unde cum urinam rubescere animadvertit, Theæ & Coffeæ potioni liberalius indulget. Sanguinis colorem nigricantem non adustæ bili, sed inopiæ seri tribuit. Epist. 35 d. 6 Mart. 1717 ad *Ewaldum van Bleiswyk* data carnem & oculos mordellæ, insecti volucris, una cum oculis muscarum vulgarium, caraborum, cancrorum & squillarum gibbarum describit. Epist. 38 d. 26 Maji ad *Abrahamum van Bleiswyk* scripta ad nervorum contemplationem redit, quos ex pluribus filamentis minoribus membranula sua circumdatis constare & perexiguis meatibus cavatos esse confirmat. Exponit etiam, quomodo nervi ex medulla spinali emergant, cujus fabricam quadantenus cum fabrica illorum congruere confirmat. Particulam nervuli haud crassiorem tribus pilis menti virilis, saltem ex

Tab. I. Fig. 1.

TAB. I. Fig. 2. mille vasculis contextam reperit, quæ in spiras sive gyros convoluta, prout Fig. 2 PONM exhibentur. Epist. 37 p. 360 d. 15 Jun. 1717 ad Regiam Societatem Britannicam data observationes in carnem bovis pinguioris recenset, quibus situs inprimis adipis in carne illustratur. Passim scilicet observavit, adipem membranis fibrillas carneas ambientibus includi. Membranulæ istæ alicubi non crassiores esse ait simplici bombycis filo, quæ adipe turgescentes fibrillas carneas magis a se invicem divellant, atq; hac ratione corpora in majorem crassitudinem extumescere. Nullam fibrillis carneis cum adipe communionem concedit, neque adeo admittit, quod adeps in nutrimentum impendatur. Fig. 3. Exhibetur caruncula præpinguis bovis Fig. 3, ubi HIKL designat tendinem, in cujus membranam fibrillæ carneæ inseruntur. Per PF, OE, ND & M denotantur spatia pinguedine oppleta intra membranulas exiles visui vix perceptibiles. Fibrillarum carnearum & tendinearum crassitudinem delineatione pedis pulicaris adumbrat. Epist. 38 d. 6 Jul. 1717 ad Collegii Porcensis Professores data describit salem nitri ope microscopii examinatum, quem suasu ac rogatu Medici fatigatus tandem sumserat, cum latus dextrum circa costas spurias per aliquot dies doleret atque spirandi difficultate vexaretur, etsi sæpe jam animo constituerat, quando morbum incideret, nihil medicamenti adhibere & vitam ad tot annos protractam sine Medici auxilio finire. Statuit autem, usu salis istius non sanguinem attenuari, sed chylum, qui stomacho & intestinis continetur, sic coagulari atque spissescere, ut materia, quæ in globulos sanguinis mutata fuisset, per alvum dejiciatur. Aquæ igitur sale nitri imprægnatæ, digito acicula læso, sanguinem effluentem admiscuit, nec sine voluptate advertit, globulos, quibus sanguini rubedo conciliatur multo minus, quam unquam viderat, concrescere. Epist. 39 d. 13 Jul. 1717 ad *Kerckherderum* scripta monet, se a quatuor vel quinque annis observasse, quoties carne agnino vel bubulo pinguiori vesceretur, alvum in fluxum liquidiorem laxatum fuisse, ita ut quinquies vel sexies per diem eandem dejecerit. Cum causam in bilis abundantiam conjiceret, excrementa per microscopium contemplatus multas in iis reperit partes tam ele-

ganter

ganter flaventes, ut aurum antecellere viderentur, ipsa excrementorum materia nullo colore spectabili. Paulo post fæces legitimæ consistentiæ ad examen revocans, flaventium particularum perparum in iis deprehendit. Describit etiam fæces, quales fuerint alvo adstricta, in his etiam multas particulas flavescentes detexit, sed mole ac figura ab istis differentes, quas viderat in excrementis fluidis. Scilicet hic magnitudo erat minor, figura obtusior. Sequuntur Epist. 40 d. 19 Aug. 1717 ad *Adrianum Zwahnium* scripta observationes in ova & eorum putamina. In putaminibus multum salis infixi, qui non facile resolvi possit, reperit, exiguis nimirum particulis aceto inditis & membranula inde in eodem enata. Reperit eadem salia in putaminibus exustis & aquæ injectis. Epist. 41 d. 26 Aug. 1717 ad *Bœrhavium* data redit ad animalcula in semine ac vasa spermatica, de quibus in aliis epistolis tum præsentis, tum aliarum collectionum jam pluribus egit. Monet inter alia, se etiam animalcula aquatilia tam exigua vidisse, ut unum animalculum millies decies centies millies minus esset grano milii vel semine sinapi. Epist. 42 d. 10 Sept. 1717 ad *Fridericum Adrianum* Baronem de *Rheden* data de asellis minoribus & halecibus differit. Epist. 43 d. 17 Sept. 1717 ad Societatem Regiam Britannicam data de exhalationibus pinguibus corporis humani tractat. Docet, cutem vasculis excretoriis ubique pertusam esse, unde humor aquosus & pinguedo stata lege exspirant; vascula vero insuper squammula quadam contegi. Ut autem halituum pinguium quantitatem æstimare liceret, faciei linteo probe detersæ applicavit vitrum microscopio deinceps admovendum. Exiguam vasculorum portionem exhibet Fig. 4 ABCD, ubi vasculorum meatus, prout conspectui se offerunt, denotantur per lineolas, neglectis tamen cutis inæqualitatibus. Vidit etiam particulam cutis haud majorem, quam ut vulgari arenula contegi posset, numerosissimis pertusam esse poris, tanquam chartam tenuissima acicula perforatam. Cum itaque tanta sit vasculorum cutem perforantium multitudo, ut in spatio cutis, quod decimæ pollicis parti longitudine respondeat, facile 120 contineantur; pro certo habet, animalcula, veluti pediculos, pulices, culices, non novis fo-

TAB. I. Fig. 4.

 ramini-

raminibus pertundere cutem, quibus alimentum exsugant; sed aculeos tantum suos insinuare vasculis cutis. Epist. 44 d. 8 Octobr. 1717 ad eandem Societatem Regiam data radicem *Pareiram Bravam* ope microscopii examinavit. Salia ibi detecta exhibet Fig. 5 HIKLM. Epist. 45 d. 22 Octobr. 1717 ad eandem Societatem data cerebrum aselli majoris describit una cum nervo aselli minoris. Quæ hic profert, non abhorrent ab iis, quæ jam supra de structura cerebri atque nervorum annotata sunt. Tandem Epist. 46 d. 20 Nov. 1717 ad eandem Societatem data tendinum examen denuo instituens, docet, singulas ex quibus componuntur, fibrillas esse singula vascula intus cava. Nullos autem in tendinibus reperit nervos, neque unquam aliquos inter fibrillas carneas vidit, quos saltem extrinsecus tendinibus adhærescere observavit, tunicæ affixos. Sub finem hujus epistolæ gratias agit Societati Regiæ, quod ipsum A. 1679 Collegam cooptare dignata fuerit: cum enim manus præ senio torpescant nec tremoris sint expertes (etenim A. 1717, quo hæc scribebat, annum octogesimum quintum vivendo jam attigerat) hanc postremam suspicatur observationem, quam cum Societate Regia communicare liceret. Optandum sane foret, ut alter *Leeuwenhœkius* in orbe literato surgeret, qui Viri industrii ac oculatissimi labores in contemplandis Naturæ minimis eodem cum successu continuaret.

TAB. I. Fig. 5.

TRANSITUS MERCURII PER SOLEM AD anni proximi 1720 diem 8 Maji ex variis recentioribus Tabulis supputatus &c. Autore CHRISTFRIDO KIRCHIO, Soc. Reg. Sc. Berol. Observatore.

Berolini, apud J. C. Papenium, 1719, 4.
Plag. 8 fig. æn. 2.

Cum semper, ut *Clariss. Autor* capitum, in quæ tractatum hunc dispescere placuit, primo observat, Astronomis insignioribus inde ab inventione Tubi optici in more positum fuerit, vel separatim edito scripto vel in Ephemeridibus publicatis

mone. e

munere Astrophilos de instanti rarissimo atque curiosissimo phænomeno conjunctionis & transitus Veneris atque Mercurii per Solem, idque factum sit primo omnium a *Keplero* anno 1631, postea a *Schakerlao* 1651, *Hekero* 1674, Patre tandem Autoris *G. Kirchio*, *Junio* Prof. Lipsiensi & *Hoffmanno*, a quibusdam etiam diversi juxta varias tabulas Astronomicas harum conjunctionum calculi publicati extent, horum exemplum præcipue vero Ill. Halleji sibi incitamento fuisse prædicat, ut accuratius in proxime instantis conjunctionis Mercurii cum Sole transitusque illius per hunc 8 die Maji anni præsentis celebrandi momenta atque circumstantias inquireret, fusiorique tractatione hoc phænomenon illustraret.

Quod ipsum acturus, cap. 2 de variis tabulis, ex quibus calculum instituit, *Rudolphinis*, *Mariæ Cunitiæ*, *Morini*, *Hiræi*, *Streetii*, *Vincentii Wingii* & *Joh. Wingii* exponit, binos simul ostendens modos investigandi latitudinem planetarum a præceptis *Kepleri* in Tabb. Rudolphinis propositis diversos, ipsaque momenta calculi *conjunctionis* ☿ & ☉ ex variis hisce tabulis exhibens.

Cap. 3 de quantitate *Diametri Solaris*, quæ in hoc negotio nota imprimis esse debet, tractans, modum exponit a se die 8 Maji anni præteriti 1719, quo Sol eandem ab Apogæo distantiam obtinuit, qualem tempore phænomeni expectandi habiturus est, in opus deductum; cujus ope intra unius horæ quadrantem transitum Solis per meridianum vel vicies observare poterat. Exque eo se deduxisse ait moram transitus ☉ per meridianum 2 minutorum temporariorum, atque insuper 12″ 36‴ quibus respondent in partibus circuli 33′ 9″ Porro de *diametro Mercurii* agens notat, veteres ex æstimatione lubrica falsam ejus prodidisse quantitatem. Primum vero *Gassendum* ex observatione ipsius Mercurii in Sole deduxisse eam 20″ non majorem, subsequentes Astronomos usque minorem eam deprehendisse, plerosque interque eos *Hallejum* & *Warzelbau* eam 11″ prodidisse. Ipsi vero collatis variorum observationibus placet eadem 12″. 43½‴. Ostenditque simul, quomodo ex occultationis alicujus planetæ a Luna factæ observatione accurata diametri eorum inve-

inveniri possint. Eodem quoque capite de *parallaxibus S*[illegible] & *Mercurii* tractat, notatque hic, ut & infra cap. 6, parallaxin ☿ & ☉ esse fere insensibilem, adeoque a se nulla attentione dignam habitam. Caput IV destinatur examini motus horarii horum corporum & *anguli inclinationis orbitæ Mercurii* ad eclipticam, exhibetque simul modum Autoris inveniendæ quantitatis anguli hujus e terra visæ.

Capite demum V de *apparitione* Mercurii in Solis disco Autor agit, rationemque totius calculi a se instituti exponit, tribus tabulis momenta ejus omnia in compendio exhibens. Quarum postremam tempora meridiano Berolinensi convenientia habentem, ope vero subjuncti Catalogi locorum & differentiarum meridianorum facile ad urbium plurium tempora accommodandam hic subjungere visum est. Ubi notandum *p.* notare tempus pomeridianum die 7 Maji & *a.* antemerid. 8 Maji.

TABELLA APPARITIONIS MERCURII IN ☉ secundum diversas Tabulas, ad Meridianum Berolinensem reducta momenta exhibens.

Autores Tabularum	Ingressus Merc. T. app. H ' "	T. dist. min. s. Medium H ' "	Egressus ☿ T. app. H ' "	Mora Ce. ☿ in Sole H ' "	Dist. minima. Dig. '	Duratio visa H '
Keplerus	1. 34. 41. p.	4. 6. 15. p.	6. 37. 49. p.	5. 3. 8.	4. 33.	tota
Cunitia	1. 27. 55. p.	3. 52. 15. p.	6. 16. 35. p.	4. 48. 40	4. 34.	tota
Morinus	1. 30. 20. p.	3. 59. 11. p.	6. 28. 2. p.	4. 57. 42.	4. 32.	tota
De la Hire	0. 27. 6. a.	2. 46. 15. a.	5. 5. 24. a.	4. 38. 18.	4. 53.	0. 40.
Streetius	Merc. extra	9. 45. 38. a.	Solem	transit.	6. 41.	- -
Vinc. Wing.	0. 28. 15. a.	3. 22. 47. a.	6. 17. 19. a.	5. 49. 4.	4. 13.	1. 52.
Joh. Wing.	0. 51. 20. a.	3. 47. 38. a.	6. 43. 48. a.	5. 52. 20.	4. 8.	2, 19.
Hallejus	7. 45. 30. a.	8. 37. 30. a.	9. 29. 30. a.	1. 44. 0	5. 46.	tota
Manfredus	3. 57. 30. a.	5. 42. 30. a.	7. 27. 30. a.	3. 30. 0	5. 29.	3. 2.
Mezzavach	Mercu. extra	1. 18. - p.	Solem	transit.	- -	- -

omnia

omnia tandem figura, quæ præjectionem hujus transitus continet, illustrantur, quam & hic exprimendam duximus. TAB. I. Fig. 6.

Appendicis loco adjunxit Autor notitiam de conjunctionibus notabilioribus *Lunæ* cum *Venere*, *Palilicio* & *Regulo Leonis* hoc anno 1720 celebrandis. Conjunctiones scilicet ipsas ex Ephemeridibus *Gauppianis* secundum Tabb. *Hiræanas* computatis determinavit, & ipsorum phænomenorum projectiones peculiaribus schematibus expressit, inter quæ maxime eminent occultationes *Palilicii* 20 Jun. *Veneris* 5 Martii, *Reguli* 21 Mart. *Palilicii* iterum 11 April. *Reguli* iterum 11 Jun. *Veneris* iterum 31 Decembr. celebrandæ.

ASTRONOMICAL PRINCIPLES OF RELIgion, natural and reveal'd.

hoc est,

PRINCIPIA ASTRONOMICA RELIGIOnis naturalis & revelatæ in partes novem distributa; Autore WILHELMO WHISTONO, A. M. & antea Mathematum in Academia Cantabrigiensi Professore.

Londini, apud Joh. Senex & Wilhelmum Taylor, 1717, 8. Alph. 1.

SCopum Cl. Autoris titulus libri prodit, nempe argumentis ex Astronomia petitis Principia religionis naturalis ac revelatæ stabilire. *Parte* itaque *prima* lemmata præmittit de nonnullis ad materiam & motum spectantibus, quæ in Philosophia sua Mathematica demonstrata esse monet. Talia sunt e. gr. quod omnis motus naturaliter sit rectilineus, quod corpora in orbitis curvilineis lata a centro sui motus recedere conentur, quod reactio sit contraria & æqualis actioni, quod projectilia cum directione obliqua vel horizontali describant parabolam, quod quantitas materiæ sit ponderi proportionalis &c. *Part.2* systema mundi Copernicanum & corpora mundi totalia ex observationibus Astronomorum recentioribus describit, cujus rei veri-

Digitized by Google

tatem *parte tertia* stabilire satagit. Sed cum ea ex Astronomorum libris aliisque jam dudum conscriptis systematibus satis superque nota sint, plura addere supervacaneum ducimus. *Part.* 4 observationes quasdam ex systemate præcedente deductas se proponere ait. Huc refert e. gr. quod materia sit pure passiva, anima immaterialis; quod, vi gravitatis sublata, systema mundi integrum dissolvi debeat; quod nulla sit subtilis materia; quod detur vacuum; quod gravitas non sit per principia mechanica explicabilis, & quæ sunt hujus farinæ alia. Accedit *part.* 5 ad probabiles, quas ipsemet vocat, conjecturas de natura & usu omnium partium systematis mundani. Scilicet Solem & fixas esse luminis fontes, sine quibus dari nequeat mundus visibilis; planetas tum primarios, tum secundarios una cum Tellure nostra esse habitacula animantium; aerem circa planetas expansum vero domicilium rerum non prorsus incorporearum, attamen invisibilium, angelorum puta bonorum & malorum; cometas causari in planetis diluvia & conflagrationes; planetas, Solem & cometas intus esse cavos & ibi præbere habitacula nonnullis creaturis, qualem in Terra cavitatem etiam ex sacris probare nititur, Gen. XXXVII, 35, Num. XVI, 30, 33, Ezech. XXVI, 20. XXXI, 16, Rom. X, 7, Eph. IV, 9, 10. *Parte 6* ex jactis in anterioribus fundamentis principia religionis naturalis derivare nititur. Primo hic loco probare contendit, animas brutorum esse immateriales, quia scilicet, quod sentit & movet, materiale non est. Concludit inde a minori ad majus, nempe quod ideo animæ humanæ multo magis immateriales esse debeant. Ait etiam, Philosophiam Mathematicam & Experimentalem nos obligare, ut supponamus, animam a morte corporis superesse & actionum pariter ac gaudii & miseriæ esse capacem; sed quibus rationibus id suadeat, distinctius non explicat: id quod in re tanti momenti utique fieri debebat. Ab anima ad Deum digreditur, cujus existentiam patere ait ex phænomenis naturæ maxime quotidianis ac communibus, veluti uniuscujusque plantæ vegetatione & tempestatum successione; quemadmodum ex horologii præsentia artificis, qui id paravit, existentiam concludimus. Hunc arguendi modum qui non admittat, illum & ratione

Digitized by Google

tione, & honestate carere affirmat: quod mirum videri poterat in Viro Matheseos non imperito. Putat etiam ex systemate mundi patere, quod mundus non sit ab omni æternitate, sed a Deo creatus, nec semper duraturus, mundum cum horologio comparans, quod perpetuam durationem respuit. Inde ad Dei æternitatem & providentiam digreditur, divinamque in agendo libertatem, omniscientiam, sapientiam, omnipotentiam, omnipræsentiam, immaterialitatem, benignitatem, immutabilitatem, spiritualitatem, unitatem & dominium. Sed nihil de his attributis habet, quod non sit pervulgatum, utiturque ad ea probanda subinde argumentis parum firmis. E. gr. unum esse Deum concludit, quia unum universum gubernatur una lege gravitatis & iisdem legibus motus. *Parte 7* principia religionis revelatæ principiis & conjecturis præmissis confirmare allaborat, scilicet quod Scriptura sacra tribuat Deo eadem attributa, de quibus antea disseruit ex principiis rationis; quod mundus sit creatus ex rudi & indigesta mole, quæ chaos appellatur; quod chronologia sacra de duratione mundi sit conformis non modo antiquis profanis scriptoribus, verum etiam optimis methodis, quas ad eorundem ætatem indagandam Philosophia suppeditat; quod relationes sacræ de mutatione status paradisiaci post lapsum hominis sint statui naturæ convenientes, nec ab eodem dissentiat diluvium universale; quod, quæ de angelis bonis & malis traduntur, ad amussim respondeant vero systemati & phænomenis naturæ; quod iisdem consentiat futura mundi conflagratio, mortuorum resurrectio, omnium rerum consummatio, status animarum intermedius ante resurrectionem, locus & status beatitudinis, itemque infernus. In his utcunque probandis utitur subinde hypothesibus suis, veluti quod chaos sit atmosphæra cometæ, motu vertiginis carens, donec in planetam abierit, quam hypothesin in nova Theoria Telluris exposuit; subinde etiam argumentis nihil ad rem facientibus, veluti cum angelorum bonorum & malorum in aere existentiam infert ex aurora boreali, quam descripsimus in Actis A. 1716 p. 357. & resurrectionem mortuorum ex bombycum metamorphosi. *Parte 8* testimonia tum ex sacris, tum ex pro-

fanis Autoribus adducit, quibus confirmare nititur suas ex phænomenis naturæ illationes esse vocem naturæ ac rationis. Testimonia profana ex *Cudworthi* Systemate intellectuali universi transcripsit. *Parte 9* ad scepticos & incredulos præsentis seculi se convertit & eos hortatur, ut animum advertant ad ea, quæ ab ipso ad stabiliendam Religionem cum naturalem, tum revelatam in medium prolata sunt, & quorum nunc summam breviter repetit.

Præmittuntur operi primum discursus de causa diluvii; deinde præfatio de indole mentis humanæ ad veritatem Theologicam detegendam necessaria & de gradu evidentiæ, quem in materiis Theologicis expectare licet. Notum est ex ipsius nova Theoria Telluris, de qua diximus in Actis A. 1697 p. 535, quod causam diluvii conjiciat in Cometam, qui prope Terram tunc hæsit. Ex theoria itaque Cometarum Newtoniana, quam vocant Angli, sed quam, juxta legem, a *Newtono* orbi literario latam, quod inventori secundo nullum jus in inventum competat, *Dœrffelianam* rectius dixeris, cum eandem a se inventam prior A. 1681 idiomate Germanico publicaverit *M. Georgius Samuel Dœrffel*, quando forte *Newtonus* vix de eadem cogitare cœperat, ut ex ipsius Principiis A. 1687 demum editis haud obscure colligitur, atque ex lege calculandi eidem ab *Hallejo* (vid. Acta A. 1717 p. 218) superstructa ostendit, tempore diluvii Cometam apparuisse Telluri vicinum. In præfatione non profert diversa ab iis, quæ de hoc argumento communiter proferunt alii.

CONRINGIANA EPISTOLICA, SIVE ANImadversiones variæ eruditionis ex B. HERMANNI CONRINGII Epistolis nondum editis libatæ, cura CHRISTOPHORI HENRICI RITMEIERI, D. & P. P.

Lipsiæ & Wolffenbyti, sumtibus Godofr. Freytagii, 1719, 8. Alph. 1 plag. 6.

Cum

CUm M. R. Editor promulsidem velut Conringianorum ederet A. 1708, in 12, satis in Actis ejusdem Anni pag. 549 de instituto diximus, productis etiam e libello, licet exiguo, nonnullis speciminibus: nunc, cum reliquas Epistolas ac schedas Conringianas, quas vel ipse tenuit, vel ab amicis habuit communicatas, pariter perlustraverit librumque quadruplo auctiorem nobis dederit, e tot gravibus Conringii sententiis paulo plura huc specimina, quæ in priori editione frustra quæras, transscribi operæ pretium existimamus. Ita queritur, quod etsi omnes libelli sui avidissime passim terrarum excepti, indubie etiam oblati sint & Regi (Sueciæ) & Biernclavio cum literis, imo etiam laudati plurimum ab Eduardo Philipsonio, tantum absit tamen, ut leve præmium expresserint, ut hactenus nemo sit vel Epistola se dignatus. p. 146 sq. Cartesiana Physica nil quidquam omnes inter alias Physicas vel ineptius vel stolidius esse censet, quæ mere fictis & imaginariis nullo usu acceptis principiis nitatur, & demonstrationem nullam omnino adhibeat. 156. Subjungitur Epitaphium Cartesii: *Cineribus sacrum RENATO DESCARTES, Mathematico Clariss. veteris doctrinæ omnis, quamvis sibi ignotæ, Hosti acerrimo, Physices nova & nunquam (heu) adolescendæ Magistro infelici, quem animæ suæ male metuentem, & corpori annorum centurias pollicentem, mors indignabunda subito rapuit: in hoc uno tamen benigna, quod novæ illum Physicæ supervivere non sit passa. Novitatum quarumvis Admiratores collatitio ære flebile hoc monumentum F. F. F. Herman Conringius lusi Holmiæ Suecon. 1650 mens. Aug.* 157. De Pallavicini Historia Concilii Trident. ita arbitratur, diligenter quidem eum excutere in Petro Suave omnia, quæ vel speciem falsitatis habeant, & deprehendisse illum errores plus quam 300, plerosque autem commissos in rebus minutis & levis momenti, reliqua omnia & quotquot sunt ponderis majoris, ne summo quidem digito tacta esse. 254. Testimonia illi opponi perquam suspectæ fidei, plura etiam, quæ Paulum latuerant a Pallavicino Protestantium commodo prodita fuisse, sed & ipsum addictum nimis Romanæ Curiæ animum prodere. Concludit, Protestantes plurimum ei debere, quod in media Italia imo ipsa Roma legatur jam historia sacrorum Protestantium, & uberior longe

 solito

p. 261. solito & veritati propior. Prosapiam suam ab Austriacis Baronibus *von Künring*, qui nobilitatem a Rudolpho Habspurgico, ob captum a quodam ejus nominis milite Ottocarum, indepti
266. sint, repetendam non dissimulat. Bussierium, a furoribus Jesuiticis alienum & Thuano fere similem, judicio politico bonum & stylo perspicuo eximium pronuntiat: & inter editiones Thuani Francofurtensem Anni 1625 præ ceteris commendat. De
270. vetustate Codicum MSptorum consultus, respondet, Latinos Codices chartaceos nullos quadringentos circiter annos excedere, quandoquidem chartæ linteæ usus serius in Europa cœperit, & forte cum literatura Arabica, cujus populi videatur charta illa inventum esse. Antiquissimos, sed & rarissimos esse, qui grandiori, *capitalem* vocant, charactere, proximæ vetustatis, qui latinis literis, ad nostrum fere hunc morem formatis, sint exarati. Talem vero characterem elegantiorem desiisse jam seculo VI,
282 seq. ut ex numorum inscriptionibus pateat. De numis Hebraicis hæc affert παράδοξα, quæ non vanis argumentis saltem perquam verisimilia facere possit: 1 nullum numum Hebraicum olim Sicli nomine dictum, qui non fuerit argenteus; 2 nullum numum, qui imaginem hominis refert, ut Salomonis, Mosis, Salvatoris, esse genuinum; 3 nullum numum, characteribus Hebraicis ornatum, esse bonæ notæ aut multum vetustum; 4 non posse ullo certo indicio ostendi, numos, qui literas habent inscriptas Samaritanas, captivitate Babylonica esse antiquiores; 5 numos illos omnes esse cusos Hasmonæorum & Herodum temporibus, & quidem ab ipsis Judæis, postquam cudendi numi potestatem a Demetrio Nicanore fuerint nacti; Samaritanos enim characteres fuisse in usu vulgari, Hebraicos autem solis sacris codicibus describendis quasi dedicatos; 6 denique unum duntaxat fuisse Sicli genus, non vero alium Siclum sacrum, alium
315. profanum. Thomam Campanellam, hominem portentosi ingenii, librum de Monarchia Hispanica in carcere, quo per 25 annos detentus fuit, memoriter dictasse refert, rogatum a nobili quodam Austriaco, qui ipsi spem fecerit, se daturum operam, ut intercessione Cæsaris inde liberaretur: Italice scriptum fuisse librum & inter arcanos thesauros habitum, deinde Germanice & demum e lingua Germanica Latine versum a Johanne

Besol-

Digitized by Google

Besoldo. Guelfferbytum ad cohibendas excursiones Asseburgiorum exstructum fuisse, testatur, qui cum lupum haberent pro p. 329.
insigni, occasionem nomini **Wolfverbüt** dederint. Siculos 336.
olim Philosophiæ, arti rhetoricæ & carminibus Bucolicis deditos, hodie ab artium peritia parum commendari, nec quenquam in Messanensi Siculorum Academia nomen sibi comparasse arbitratur: sed initius forte censuisset, si Cl. Mongitoris Bibliothecam Siculam, cujus prima pars Panormi 1707, altera 1714 in *fol.* prodiit, inspicere licuisset. Literas humaniores plane fri- 339.
gere in Hispania observat, & quanquam inter Theologos Melchior Canus, cujus *Locos communes* opus insigne vocat, Ciceroniana eloquentia claruerit, Philippum IV tamen Jesuitarum instin-
ctu Academiam in ipsa urbe Regia Madritensi condentem, in 340.
universa Hispania, & ne inter Jesuitas quidem, ullum humanioribus literis imbutum reperire potuisse, ut adeo a Gallis fuerint accersendi. Laurentium Banck J. U. D. Suecum, qui *Taxam* 349. 359.
Cancellariæ Papalis edidit, miri commatis hominem, magiæ suspicione laborare testatur. De Chronico Carionis & Melanchthonis ita censet: *Carion fuit Mathematicus Branden-* 352.
burgensis & scripsit breve Chronicon, quod submisit Philippo Melanchthoni, qui plane aliud conscripsit. Habemus & aliud Chronicon, quod est Carionis. Primus, secundus & tertius liber est Phil. Melanchthonis, reliqui libri a Peucero, Philippi Genero, sunt conscripti. Sub initium Libri V descriptionem totius Imperii instituit Peucerus: quæ est descriptio non contemnenda. Quæ autem ille habet de rebus Imperii, illa debentur Georgio Sigismundo Seldio, Vice-Cancellario Imperii tempore Caroli V & Ferdinandi I. Accessere, præter epistolas duas ad Justum Gesenium de *Hæresi & Hæreticorum pœnis*, priori quoque editioni subjunctas, tertia ad Gerhardum Titium *de pacis & concordiæ Ecclesiasticæ desiderio*, & quarta ad Rabanum a Canstein *de immortalitate animæ*, de quibus plura dicere supersedemus.

Das Leben der Gelehrten ꝛc.

i. e.

VITÆ ERUDITORUM AB INITIO ANNI M DCC XIX in Germania denatorum.

Pars I, II, III, IV.

Qued-

Digitized by Google

Quedlinburgi, ap. Theodorum Ieremiam Schwan, 1719, 8.
Alph 1 plag. 6.

CL. Autor hujus Biographiæ, *Christianus Polycarpus Leporinus*, Med. Doct. Practicus Quedlinburg. studii literarii voluptate captus, eruditorum singulis annis demortuorum Vitas recensere constituit, qua re ut laudem meretur eximiam, ita neminem facile futurum speramus, qui institutum hoc provehere neglexerit. Viri anno superiori defuncti nunc Partibus IV celebrantur, quas plures aliæ haud dubie sequentur. Memorantur hic: D. Jo. Bohnius D. & Med. Prof. Lipf. Albertus Meineke, Conf. Eccl. & Past. Quedlinb. Jac. Henr. Pfannenschmid, Med. D. & Consul Quedlinb. Joh. Lud. von Mitthoffen, J. U. D. & Pastor Sedinensis, D. Quirinus Hartman Schacher, JCtus & Consul Lipf. Georg. Christoph. Petri von Harttenfelß, Med. D. & Prof. Erffurtensis, Ad. Casp. Bauer, Inspect. Ministerii Arenstein. & Past. Syldav. & Harckerod. Joh. Schlemmius, Hagio-synedrii Vinar. & Isenac. Consil. & Diœcef. Dornburg. & Burgel. Inspector Jenensis, Phil. Lud. von Wendhausen, Cancellar. Brunsuic. Rud. Gul. Crausius, Med. D. & Prof. Jen. M. Ge. Wehling, Rect. Scholæ Steninensis, Jo. Christian. Buttnerus, Superint. Leucopetrensis, Jo. Gœddeus, Prof. Juris Marpurg. Jo. Lud. Wurffel, Theol. Prof. & Pastor Gryphiswald. Frid. Wolpmann, J. U. D. & Adv. ordinar. Brem. M. Jo. Christoph. Zerbst, Superint. Gen. Isenac. Andr. Philib. Hoffmayer, Eccl. Ref. Cœthensis Diac. Justus Otto Quentin, Med. D. & Pract. Gœtting, Christoph. Wend, Pastor Lubec. Christoph. Henr. Rittmeyer, Theol. D. & Prof. Helmstad. Christoph. Koch, Past. Primar. Magdeb. Jo. Justinus Hœrnick, Archid. Servestanus, M. Jo. Frid. Zihn, Archid. Henneb. & Leonh. Christoph. Sturm, Consil. Camer. & Director Architect. Megapol. cujus vitæ integram Partem IV impendit. Inspergantur subinde & alia lectu jucunda. Nunc enim Medicos excellentes, qui ætate florente ante quadragesimum annum diem obierunt, nunc Theologos morte repentina oppressos, nunc Rectores Gymnasiorum, qui officiis suis diu præfuerunt, nunc Medicos Theologos commemorat; nunc an Theologi Medicinam exercentes pseudo-medici dicendi sint, disquirit, & id generis alia.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Martii, Anno MDCCXX.

HISTORIA LEOPOLDI MAGNI CÆSARIS Augusti; Autore FRANCISCO WAGNER, Soc. JEsu Sacerdote.

Pars I.

Augustæ Vindel. sumt. Ge. Schluter & Mart. Happach, 1719, fol. Alph. 8 Tabb. æn. 2.

MErebantur utique res gestæ Magni LEOPOLDI, quæ non leviter ac proletarie, quod hactenus a nonnullis factum est, sed accurato studio, expensis diligenter monumentis & subductis rite rationibus omnibus, posteritati traderentur. Nec impar negotio Historiæ hujus Autor Reverendus videri poterit iis, qui Historiam hanc cum cura perlustrabunt, quandoquidem & autores ubiq; secutus est fide dignos, *Puffendorfium* maxime, a quo raro nec sine gravi causa discedit, & schedas quoque hactenus ineditas *Christophori Mülleri* e Soc. Jesu, quem præceptorem Leopoldus habuit, aliorumque sedulo excussit, meliora etiam in Parte II pollicitus, quo plura nactus fuerit monumenta a Viris maximis suppeditata. De censura quidem non dissimulat, eam in sextum fere annum productam nec indulgentem valde fuisse, quandoquidem ea etiam rescissa mutataq; fuisse innuit, in quibus sibi quam maxime placuerit. Certe præter domesticam more Ordinis receptam censuram, non modo a Senatu Academico duos viros clarissimos eosdemque Cæsaris Consiliarios, sed & totidim e sanctiori Cæsaris Consilio Reip. Administros spectatissimos opus integrum

accurate sub examen vocasse, e Præfatione intelligimus. In prima hac Parte, quæ res Leopoldi ab ejus nativitate ad Anni 1686 finem complectitur, pulcro omnia ordine disposuit; causas imprimis bellorum, dissidiorum, tumultuum, prudenter evolvit; Aulæ Cæsareæ pariter ac Principum Germaniæ consilia ac studia diversa detexit; characteres hominum illustrium argute expressit; conciones raras, sed ingeniosas, inspersit; denique cuncta apte ac eleganter edisseruit, in descriptione imprimis preliorum & obsidionum Latinæ dictionis ubertate magnopere excellens.

p. 45. Ut carptim hinc aliqua enotemus, inter fausta de Leopoldo infante præsagia referendum est, quod Legatus Turcicus, ad Cæsaream prolem visendam admissus, Ferdinando & Mariana leviter salutatis, hæserit in Leopoldi obtutu firmus ac defixus, rogatusque subitæ consternationis causam, reposuerit: esse in infantis oculis ac fronte nescio quid, quod verbis exponere non posset, sed eum sibi videri, qui olim Musulmannorum rebus atrocia damna daturus sit.

107. In Comitiis Posoniensibus, quibus ipse adfuit Leopoldus, non Protestantes modo, sed & Catholici, cum multa jam concessisset Cæsar, postulare ausi sunt, ut Regiis literis testaretur, præter jus fasque abs se actum, quod citra Comitiorum autoritatem, exercitum superioribus annis in Ungariam immiserit; atque jurejurando confirmaret, nihil ejusmodi deinceps tentandum.

150. Pugnæ & victoriæ A. 1664 a Turcis ad Levam deportatæ levis admodum & fortuita memoratur occasio. Nimirum una ante auroram hora a flante leni vento ac temperato, indeque, ut solet, commotis trepidantibusque arborum frondibus, susurrus exstitit, qui venientium ex insidiis Turcarum suspicionem excubitoribus offerebat: levis quoque pluvia incidens faciebat, ut equestrium turmarum strepitu sylvas commoveri crederent. Inde datis signis brevi tota castra tumultu completa, moxque exercitus Granam traductus, ne transitum prohiberet hostis, atque ita ad manus ventum est, successu exoptatissimo.

163. In altera ejusdem anni ad Arrabonem victoria egregia virtutis documenta Montecuculus & Carolus Lotharingus dedere, quorum ille cum a primorum quopiam, superantibus sub initium Turcis, ut receptui caneret, admonitus esset, castigato per placidum

risum

risum hominis pavore, *Ecqui*, ajebat, *tu rem perditam asseris, cum sua gladium vagina nondum nudarim*, atque hoc dicto strenue aciem instaurabat; hic vero, cum Tassius, ut poneret virtuti modum & Ducem se non militem meminisset, audacius inter primos pugnanti autor esset, torva fronte respondebat; *incassa se ante dissecandum, quam ut occupata statione vel latum unguem decederet.* Quæ de Ratiboriensi & Oppaviensi Ducatu habet p. 198. Autor, lubet ejusdem verbis transscribere. *Ferdinandus III*, inquit, *cum Uladislao, Casimiri* (Pol. Reg.) *Parenti pro undecies centenis florenorum millibus pignori dederat. Is, quia per leges, Regi extra Regnum fundum possidere non licet, Carolo Ferdinando, fratri suo concessit. Hoc sublato, ad Casimirum devoluta hæreditas. Rex Reginæ cessit, ista in Enguiennium, quem Regem destinabat, transferre constituit. Et jam Grammovillius beneficiaria illa bona a Cæsare pro Enguiennio petere ausus fuerat. Imprudenti postulato offensus Cæsar, Kinskium ad Regem mittit, qui persoluto pretio pignus quam primum redimeret, doceretque, quam nullo jure in Gallum Principem Regina divertere moliretur, cum solennibus tabulis perspicue cautum sit utrinque, ne in extraneum unquam devolveretur.* Pergit deinde Noster: *Et quoniam cetera inter crimina objectum Lubomirio, quod transferre in Cæsarem Poloniæ Regnum meditatus esset, demandatum eidem Kinskio, ut publice in comitiis eas tabulas redderet, quibus coronam spoponderat Cæsari Respublica, cum adversus Suecum auxilia miserat.* Ad A. 1668 docet, quibus artibus Grammo- 218. villius in aula Cæsarea usus fuerit, ut Austriæ & Hispaniæ consensionem perturbaret, eoque rem deduceret inter alia, ut in Margaritæ Augustæ Gynecæo ipsæ etiam Germanæ virgines ab Hispanis muliebri bello dissiderent. Hic Aurspergii imprimis perfidiam accusat, qui se non eodem apud Leopoldum, quo apud Ferdinandum IV, gratiæ loco haberi ægre ferebat, cujus rei caussam innuit Noster, quod juvenem Leopoldum, sacris tum devotum, non sat reverenter habuisset & cavillis velut in Episcopum lusisset. Atque eo quidem processit ejus ambitio, ut Cardinalium 219. Collegio adscribi gestiens, cum a Cæsare impetrare nihil posset, Galliæ Regis intercessionem supplicibus literis expeteret & obtineret,

tineret. Verum cum & hæ literæ ex ipso Regis graphiario viginti florenum millibus emptæ, in Cæsaris manus venissent, & Pontifex Regiarum literarum (quibus huic uni se maxime Flandrici belli, quo nimirum Hispania fuerat ab Austriacis deserta, fructum in acceptis ferre Rex prædicabat) exemplum Cæsari transmisisset, tum Leopoldus rogato senatus consulto, cum capitalem omnes pœnam pronuntiarent, exilio demum Aursper-
p. 252. gium, mitigata sententia, multabat. Ubi de Nadasti & sociorum conspiratione agit Autor, tanta Cæsarem ea in re moderatione usum asserit, ut ad Academias, Ingolstadiensem, Tubingensem, Lipsiensem, Spirense item tribunal, causæ tabulas deferri volue-
363. rit. Quæ Lobkovicii exautorati & relegati causæ fuerint, graphice describit, imprimis quod clanculum Gallorum partibus studuerit, & perniciosi fœderis illius A. 1671 Autor fuerit, quo Cæsar primo anno belli Belgici quieturum se paciscebatur; ut proinde Arausionensis casu ejus audito, ad templum conversus, nunc demum meliora de Vienna se sperare dixerit. Sed & acces-
364. sisse Claudiæ Augustæ odium, quæ non ignorabat, eum ab obitu Margaritæ Cæsari, ut Neoburgensem præhaberet uxorem, suasisse, eidemq; Claudiæ iconem monstranti, rogantique, quid de forma sentiret? libere respondisse: quæ ejusmodi vultu sit, vix
449. Principum sanguine ortam videri. Dum Josephi natales tangit, nescio quas divinationes ait præbuisse, quod infans, inserto in os digito, comminantis speciem in partu præ se tulerit.
468. Pacis Neomagensis, parum quippe Germanis proficuæ, nuntium ingenti Viennam tristitia implevisse refert, & ipsum Cæsarem gratulantes torvo præter solitum supercilio, paucis abruptisque verbis dimisisse, & cum supplicationes indiceret, addidisse: Deo etiam pro calamitatibus habendas gratias & exosculandam et-
516. iam verberantis manum. Montecuculi Commentarios, brevitate, judicio, methodo incomparabiles, tanti fecisse testatur Cæsarem, ut eorum copiam, antequam publici juris fierent, non nisi primis Ducibus fecerit; Lotharingum vero sine eo libello
537. nunquam in expeditionem profectum. Minitantibus A. 1681 irruptionem Turcis, cum Cæsar Electores Ratisbonam avocaret, inter alios asperius Moguntinum, nisi antea cum Gallo transigere-

Digitized by Google

igeretur, Coloniensem, nisi Excellentiæ titulo Electorum Legati augerentur, se de belli Turcicis auxiliis agi passuros, negasse observat. In quibus postulatis, addit, nescias plus vanitatis an turpitudinis inesset: illud vero erat absurdissimum, quod talibus causis, bello honestissimo, adversus atrocissimum Christiani nominis hostem, Episcopi se subducerent. Porro cum A. p. 588.
1683 Viennæ mœnibus imminerent Turcæ, tristis admodum fuit Cæsaris cum augusta familia fuga. Nam cum Corneoburgi, quod tribus a Vienna leucis distat, pernoctaret Cæsaris familia, paucula ova universam cœnam fecere, & ex his delitiis suis Cæsar partem Burgmaino Hispanico Legato transmisit, quod ille pro summa amoris honorisque testificatione omni deinceps vita prædicabat. Cum ne lectus quidem ad quietem suppeteret, nobiles pueri viatorias penulas pro culcitra stragulisque substravere, illacrymante Josepho ac sororibus Archiducibus, nempe qui famem & lecti insuetam asperitatem præ Regni malis tum sentirent. In ipsa vero urbe Vienna omnis tum populi rabies 589.
in Jesuitas versa, e quorum scilicet officina consilia perversa, importuna in Protestantes severitas, Ungarorum perduellio, Leopoldi pietas superstitiosa prodiissent. Atque ita nemini nisi mutato habitu incedere licebat, neque id satis tutum videbatur, quippe de quo vel levis esset suspicio, is, admotis ad pectus sclopis, ut verum ediceret, adigebatur; & rusticulorum furore discerptos fuisse aliquot, qui nunquam deinde conspecti sunt, conjectura fuit. Ubi de Maximiliani Emanuelis Bavariæ Electo- 676.
ris cum Cæsaris e Margarita Hispana filia Antonia nuptiis loquitur, mali ominis fuisse censet, quod Antonia, uti diu ab hoc marito abhorruerit, ita flens ac mœsta, neque nisi Augusti Parentis autoritate ac precibus victa, assensum præbuerit, & Elector tertia a nuptialibus tædis die ad Martios ignes Vivarinum properaverit. Sed hæc de iis, quæ propius concernunt Leopoldum: sunt alia non magis in vulgus nota, quæ passim de exteris aulis data occasione insperguntur, e quibus duo tantum producemus specimina. Dum ad A. 1659 de morte Caroli Gustavi Regis Sueciæ mentionem facit, quem ab Hugone Grotio consul- 69.
to revocatum fuisse a literis memorat, quod libandas potius

quam exhauriendas Principibus crederet, præter alias, quas in eo prædicat laudes, testatur, eum in Regia inauguratione animi sui specimen dedisse, & arrepto pro sceptro gladio pronunciasse: p. 460. illud genuinum Principum sceptrum esse ac insigne. De nuptiis porro Wilhelmi Arausionensis, qui non immerito Gallis credebatur infensus, cum Maria Eboracensi disserens (de quibus, quod mirum, nihil nisi a signatis sponsalibus tabulis resciverat Curtinius Legatus Gallicus, tot annis secretorum in aula Anglica rimator & particeps) vanum rumorem Londini disseminatum, quasi vestes omnes, quibus sponsus usus, Parisiis fuerint consutæ, tantum offensionis excivisse notat, ut decreta liberalitate supersederent Magistratus, vacuumque Principem inde congiarium sperare juberent, unde vestes petiisset. Nec Rex quicquam intermittebat, quo minus Principem Gallis redderet audientiorem; unde acutum Ruperti Palatini circumfertur dictum, qui Principem ajebat Monacho similem, qui lupanar ingressus sit, ad meretriculas cœno evellendas, sed in quo ipse adhæserit. Ceterum cum Petri Griffenfeldii in aula Danica fata sinistra me- 423. morat, ei ad carceres demum damnato, *Petri Sutoris* nomen ad ignominiam fuisse inditum refert: sed ignorasse videtur Rev. Autor, quod prius etiam, quam ad tantum fastigium extolleretur, vernaculo nomine Schumacher vocaretur.

ANNALES DES PROVINCES UNIES, PAR Mr. BASNAGE.

i. e.

ANNALES FOEDERATI BELGII, A TRActatibus Pacis Monasteriensis, quibus jungitur Historica Descriptio Regiminis harum Provinciarum; Autore BASNAGIO.

Hagæ Comitum, apud Carol. de Vier, 1719, fol.
Alph. 11.

EQuidem non desunt Commentarii Historici, quibus Fœderati Belgii fata ab ortu ejusdem illustrantur, sed plerique nævis undique repleti, vel ut plurimum ad tempora recentiora non per-

Digitized by Google

pertingunt. Impulit ista res Cel. Basnagium, pluribus jam scriptis eruditis haud ignotum, ut res Belgarum gestas a Tractatibus Pacis Monasteriensis ad nostra usque tempora posteris traderet, cujus Operis priorem Tomum typis exscriptum non ita pridem edidit, continuationem illius laboris, quam primum fieri poterit, pollicitus, quod, ut cedat feliciter, fausta quæque ipsi apprecamur. Præmisit eidem descriptionem Regiminis Fœderatarum Provinciarum, sine qua cæcutire ferme oportet gesta Belgarum perlustrantem. Omnium sane manibus teritur præstantissimum, ut sibi persvaserunt plures, opusculum *Templei de statu Fœderati Belgii*, quod tamen erroribus sordidis deturpatum, Hollandorum saltem statum Politicum delineat,
reliquis plane neglectis. Noster autem remedium hisce quæ- C. 1.
siturus, antiquas Belgii Respublicas describit, multis deinde Burgundorum atque Austriacorum Regimen exponit, donec moti-
bus sub Philippo II excitatis VII Provinciæ ad libertatem adspi- 2. 3. 4.
rarent. Firmabatur illa per Unionem Trajectensem, vi cujus 5.
quævis Provincia sui juris est effecta. Inde selecti sunt ex singu- 6. 7. 8. 9. 10
lis territoriis, ad rerum communium administrationem, qui 12.
Consessus Statuum Generalium vocatur. Institutum quoque fuit A. 1584 Consilium Status, rei bellicæ & redituum publi-
corum curam gerens; cui sublevando 1601 *Rationum Camera* 13.
ra jungebatur. Postea *summi Imperii Præfecti* munia referun- 14. 15.
tur. Sequuntur formæ Regiminis, antiqua & hodierna, singula- 16.
rum Provinciarum quas inter primum sibi locum vindicat Gel- 17. 18.
driæ Ducatus. Hollandiæ politiam pluribus describendam ex- 19-25.
istimavit Autor, utpote suadendi autoritate & opum potentia
inter ceteras insignem; quam pæne imitatur Seelandia. Hinc 26.
ob oculos ponitur status Trajectensium; Frisiæ occidentalis, 27. 28. 29.
cui hodienum Præfectus ex Nassoviis oriundus præest; Transi- 30, 31.
salanorum, quibus Lex Salica debet originem; ac Grœningæ, cui 32. 34.
plurimæ ab Omelandis moventur lites. Nostrum jam non est, speciatim hanc in rem inquirere, maxime, cum in illustri opere Fecialis Europæi pleraque jam sint explanata; non diffitemur tamen, operæ pretium esse, ut vicissitudines a Basnagio ex
ipsis rerum monumentis erutæ penitius inspiciantur. Cura 35.
rei

rei maritimæ, qua Belgæ ditantur, 5 Collegiis est demandata.
C. 36. Commerciorum cultura debetur securitati illorum, politiæ iisdem adaptatæ, & emolumentis ex India utraque provenienti-
37. bus, qua occasione dubiis quibusdam occurritur, & subnexa
38. enarratione de Indica Societate orientali occidentalique osten-
39. ditur, Belgas jure optimo varias religionum sectas tolerare. Ad Annales nunc est progrediendum, ex Autoris nostri sententia absque ullo partium studio conscriptos, quod quidem L. B. judicio dijudicandum relinquimus, Collectos tamen esse ex MSCtis haud vulgaribus, & libris optimæ notæ, qui sub finem cujusque pagellæ indicantur, negari non potest. Præterea ut nitorem operi conciliaret Autor, eventus singulares, maxime vero nummos ad memoriam gestorum servandam cusos æri incidi elegantissime curavit, ex quibus Bizoti errores subinde corrigi poterunt. Ex istis pauca memoratu digna delibabimus,
p. 31. ne brevitatem nobis propositam neglexisse videamur. Antwerpiam, insidiis structis, ne expugnaretur, Hollandorum minime obstitisse invidiam, sed morbum Principis Auriaci, Noster
42. existimat. Seelandi tunc a pace minus erant alieni, quod majus sibi ex piratica commodum pollicerentur. Ad deditionem
78. Landrecii Hispanis faciendam 1647 cives adegerat ipse præsidii Præfectus, pecuniam militibus destinatam clam subducen-
174. do. Inter Hollandos & Wilhelmum II odia gliscebant intestina, quæ eo tandem exarserunt, ut Auriacus milites versus Amstelodamum mitteret, ad urbem subito impetu in potestatem redigendam. Sed cœlo pluvio, cum equites per nocturnas tenebras a via aberrassent, Mommius Dux illorum, arcani nescius, Nuncium Hamburgensem sibi obvium haud detinuerat, qui rem omnem Amstelodamensibus detexit, quo facto tempestas
215. illa evanuit. Scotorum quondam Reges Sconæ inaugurabantur, quem morem adhuc secutus est Carolus II. Namque certo sibi persuaserant Scoti, sellam Regiam ibi constitutam singulari virtute esse præditam, Reges ab omni fortunæ injuria tutos diu servandi. Hinc regnum brevi pessundatum iri crediderant, cum Eduardus I in Angliam avehi hoc solium jussisset. In eo
238. vero labitur Autor, dum transactionem in causa Juliacensi Bran-

Brandenburgensem inter atque Neoburgicum ideo frustra tentatam fuisse dicit, quod hic repudium a Principe Brandeburgica fuisset passus; præterea in nominibus Germanorum propriis errores subinde non leves commisit. Nec majori specie veritatis nititur, dum in Jure Publico Germanos Conringii verba, tanquam ex tripode dicta, venerari putat, qua in re magnopere fallitur, cum in nullius unquam verba juraverint, imo nec Conringii nec aliorum errata reticeant Germani. Optaremus certe, ut notitia Imperii, vel ex scriptis Conringianis saltem, Basnagio paulo magis innotuisset, ne gravissime ab ipsis hujus scientiæ principiis aberraret. Siquidem, ut unicum p. 542.
hic produxisse sufficiat, Palatinum ante Josephi electionem Vicariatum gessisse audacter affirmat, quo tamen tempore imperium vacasse, quis dixerit? Quæ de dominio maris fusius affe- 247.
runtur meditationes, ex Juris Naturæ scriptoribus satis superque innotuerunt. De Amelandia, velut Imperii feudo, posses- 326.
sores investiverat Ferdinandus III, cui status Frisiæ semet acerrime opposuerunt. In solennibus inaugurationis Ludovici 355.
XIV Archi-Episcopus Rhemensis circumstantes hisce conceptis verbis alloquebatur: vultisne hunc Regem esse vestrum? cui populus circumfusus votivis acclamationibus respondit; id quod Galli postmodum, auram regiam captantes vel supprimere penitus, vel interpretatione detorta emollire sunt conati. Legati Lusitanici fratrem, Anglos quosdam atrocibus injuriis one- 362.
rantem, Cromwellius 1654 in ipsius ædibus palam prehendi & capite truncari curavit, reliquis Legatis Juris Gentium violationem frustra prætexentibus. Ad bellum Polonis 1655 inferendum Suecos concitaverat Cancellarii quondam vices gerens Radziovius, qui propter vitium a Johan. Casimiro uxori oblatum offensus in Sueciam profugerat, & consiliis postea felicitatem Suecicorum armorum mirum in modum juvit. In- 390.
de Rex, Suecicæ potentiæ impar, cum in Silesiam fuga se proripere necessum haberet, una cum Conjuge fovisse fertur, ut alterutri quondam defuncturo superstes monasterii claustra ingrederetur, quod utique a Rege deinceps factum. Jucun- 345.
da erunt legentibus litigia, adversus Cartesii dogmata a Theo-

O logis

logis Philosophisque agitata, quæ multis motibus ansam præ-
buerunt, nec a Statibus plane potuerunt sopiri, maxime cum
p. 459. furor, quo in Jansenistas tunc omnes fere grassabantur, eosdem
487. in Cartesianorum castra pertraheret. Belgas isto tempore pi-
ratica Galli divexabant, compertumque fuit, Mazarinum haud
minimam lucelli partem inde percepisse, donec Ruyterus virtu-
te navali Gallorum ferociam retunderet. Tychonem de Bra-
522. he fuisse vinosum, uxorium, & in Insulanos Huenæ crudelem,
narrat Autor, quam ob causam tandem Regis Danorum gratia
526. excidit. Errorem simul notat quorundam, qui Galliæ Regem
599. Cromwellio Fratris nomen tribuisse falso tradiderunt. Im-
peratoris opem adversus Turcas Ragotzius A. 1660 frustra im-
ploravit, quod Portianus partim metu belli, partim spe vana,
Turcas subacta Transilvania quieturos, Leopoldum a rebus stre-
nue gerendis dehortaretur, ipse interim pecuniis ab ordinibus
Austriacorum Provincialibus corradendis intentus. Idem postea
725. 1664 pacem cum Turcis, omnium opinione citius conclusit, ut
Montecuculi autoritatem, quam virtute bellica sibi paraverat, in
aula Cæsarea imminueret. Dum Carolus II Britanniæ Rex
606. per Belgium iter faceret, Status Hollandiæ cum Statibus Genera-
libus de priore loco decertabant, cessere tamen Hollandi, cete-
608. ros exterorum loco in terris suis habendos esse existimantes. Bel-
gæ tunc temporis magnam pecuniæ vim coegerant, ut Regem
honore debito exciperent, quo viso Stellingwerf, ad Status Ge-
nerales delegatus, vatidico quasi spiritu exclamasse fertur: meli-
us Belgas sibi consulturos, si tantam opum vim haud næniis isti-
523. 677. usmodi impenderent, sed arma provide compararent. Trajecti
lites acerrimæ sunt coortæ inter Canonicos Seculares & Cle-
rum beneficiis istis inhiantem, frustraneo tamen conatu, siqui-
dem ministri verbi divini convitiis adversarios proscindentes
624. solum vertere jubebantur. Comprehensi tunc fuerunt in Ori-
entali India Lojolitæ, adamantes ex mineris clam coemtos in
Europam avehentes, & immensum fere lucrum exinde colli-
638. gentes, quorum fraudibus postea obex est positus. Mazarinus
1661 morti vicinus, demum a sacerdote, qui ipsi fuerat a con-
fessionibus, anxie semet edoceri curavit, qualis sit efficacia
Sacra-

Digitized by Google

Sacramentorum. Vi Tractatus Commerciorum Belgarum mercatores ab Albinagii Gallici rigore sunt liberati. Pax denique Bredana huncce Tomum claudit. p. 643.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. ET Senatoris, Opuscula varii argumenti.

Lugduni Batavorum, apud Joannem vander Linden Juniorem, 1719, 4
Alphab. 2 plag. 11.

PRimum horum sex opusculorum, quod prætermissa ad L. 2 D. de Orig. Juris exhibet, magno constitisse labore Illustri Viro, sed devorandum illum tamen fuisse, facile credent omnes boni lectores, ubi viderint, eum hic constituisse Pomponi caussam agere, quum posset maxime in rebus memoriæ veteris tam multis. Vult autem Lectores suos Romanam Historiam jam aliunde scire, neque etiam ignorare, quid vulgus interpretum ad explicandum Pomponium attulerit; qui enim ita instructus non accesserit ad hæc prætermissa, hunc jubet res suas sibi habere, & vicissim Illustri Dn. Autori suas relinquere. Properamus ergo ad delibanda potissima. Retinet is ac defendit receptam lectionem §. 7, Sextum Ælium *alias actiones composuisse, quia deerant quædam genera agendi.* Rejicit igitur Haloandrinam. Si enim legas, *qui praerant, quædam genera agendi composuerunt*, transferretur ad Pontifices, quod Sexto Ælio debetur, & vis major fieret Pomponio, ubi non oportet. In §. 11 recedit a MS. Campensi, quod addit *viros*, & habet *vias*, perinde ut liber Florentinus; cujus scripturam ad hunc titulum Florentia transmisit Nostro Vir doctissimus Henricus Brenkman. Binis autem transpositis literis, pro *partes* legi posse ait, *patres*, i. e. per Senatum. In §. 17 leviter iterum emendat, *cum census jam major in tempore agendus esset*, i. e. tractu tanti temporis; ubi vetustæ Editiones quædam, *major jam tempore. Elige*, inquit, *quicquid placuerit, me non difficilem habebis arbitrum.* Interpunctionem tantum, quæ est inter §. 19 & 20, mutat, & uno tenore ei placet legere, *Magistratus tamen habebantur legitimi*

iisdem temporibus. Qui melius, addit, *conjecerit, is Phyllida ſolus habeto.* In §. 24 multa ei videbantur purganda. Magna enim eſt ſtribligo in verbis: *quo Decemviri conſtituti anno uno cum magiſtratum prorogarent ſibi.* Et varia hic tentavit Illuſtris Autor. Nos unicum tantum ſpecimen emendationis allegabimus: *latum eſt ad populum, uti omnes magiſtratu ſe abdicarent anno uno, quo decemviri conſtituti. Cum magiſtratum prorogarent ſibi*, &c. Ac tota difficultas eſt adhuc in particula, *quo.* In §. 25 duo iterum menda reperit. Dubium enim eſt, an poſſit omitti *quam*, quod deeſt in Codice Florentino, & a Taurello additum fuit, ſupplendo ſenſui? Omitti poſſe, exiſtimat Cl. Brenkmanus. At ratio temporis poſtulare id videtur Noſtro. Alterum eſt de numero tribunorum, *viginti* &c. conſulari ſcilicet poteſtate. Ubi non diſcedit Noſter a conjectura Budæi, Cujacii, Hugonis a Porta, Ruſſardi, ſcriptum fuiſſe VI. & perperam adjectam *ni* vel *ginti*; unde factum *viginti*, pro *ſex* contra omnem fidem hiſtoriæ. Alibi ex *VI. gint.* ſimiliter exſculptum *viginti*, pro *ſexaginta*. §. 3. Ad § 31 video Gerh. Jo. Voſſium aſſerere, *uls* prius fuiſſe *ultis*, unde *ultra*; ut a *cis, citis, citra. Etymolog.* f. 564. Scaliger etiam ad Feſtum notavit, Varronem alicubi dicere, *ultis*. Ad §. 35. Credo, etiam Taurellum indicare hoc tantum, alterum *eorum* ad marginem acceſſiſſe. Habetq; id Editio Pariſienſis 1513. Senſus eſt: qui eorum maximæ dignitatis fuere apud Pop. Romanum, eorum quoque hic mentio facienda eſt præ ceteris. De ſignis Taurellianis ſic ſentio; rectius etiam ibi adſcribi debuiſſe ſignum, ubi Taurellus putabat textum omnino fuiſſe ſupplendum. Diſſentiunt enim etiam hic ſubinde DD. At *illa*, ait Taurellus, *non curavimus.* Deinde dicit, ſi abſque iſtis adjectionibus rectus ſenſus conſtabat, ** notavimus. Atqui tunc per regulam primam nihil adjiciendum erat omnino. Porro, *quæ ſuperflua viſa, aliis ſignis indicavimus.* Dic mihi, quomodo ſuperflua hæc differant ab antecedentibus? Rurſus, *quæ parentheſi ſunt incluſa, ea adhibuimus, perfecto rectoque ſenſu reddendo.* Iterum quæro, quomodo hæc differant a primis, quæ non curabat Taurellus ſigno notari? Duas etiam lectiones congruas debebat ægre diſtinguere a

Digitized by Google

re a textu, quem inveniebat, perinde ut locos ſuſpectos & a Latino ſermone alienos. Utra enim eſſet magis congrua, adhuc incertum. Sed quis enumeret crebras illas mutationes horum ſignorum Taurelli per tot Editiones hodie introductas? Ruſſardus 1561 præmiſit ejusdem Taurelli quidem præfationem, ſed adſcripſit, *in qua notas immutavimus & noſtras inſeruimus*. Acceſſit etiam ſignum plane novum eorum, quæ tunc primum a Ruſſardo inventa eſſent. Mox 1562 iterum nova acceſſit mutatio, & Charondas 1575 eandem ſibi libertatem indulſit. Quantulum ergo putamus hodie ſupereſſe adhuc a primis ſignis Taurelli? Sperandumque potius, Cl. Brenkmanum, abjectis omnibus iſtis ſignis, exhibiturum nobis Codicem Florentinum nativa facie, & citra iſta pigmenta colorum. Circa §. 36 repetendum eſt, Pomponium jam dixiſſe paulo ante, *Poſt hunc* (Decemvirum) Appius Claudius, *ejusdem generis*. Verba itaque, *proceſſiſſe ab hoc videtur*, vix eo pertinebunt. Quid autem ſi hunc ea haberent ſenſum: *Idem R literam invenit, videturque ab hoc proceſſiſſe, ut pro* Valeſiis *Valerii eſſet*, & *pro* Fuſiis *Furii*. Τὸ *uſu*, Haloandro debemus fortaſſe, quod deinde Muretus retinuit. Sed Editiones Pariſienſes 1513 & 1527 omittunt. Fabulæ de Centimanis, τῶν μυθικῶν ἑκατογχείρων, meminit Plutarchus in M. Marcello. *fol. 307 A.* Et Titi Claudii Centimali Cicero, *Libr. III Offic.* Appium Claudium jam tunc, quum pacem diſſuaderet cum Pyrrho, præ ſenio fuiſſe cœcum, idem Plutarchus affirmavit, in Pyrrho, *fol. 394 Tom. I: grave mihi eſt, quod cœcus ſolum, non etiam ſim ſurdus.* Claudii quidam, qui etiam *Craſſini* dicti, occurrunt apud Ant. Auguſtinum *de famil. Rom.* capite, *de Gente Claudia p. 27.* Inſcriptionem Appii noſtri Claudii integram e P. Victorio exhibet. Idem Auguſtinus *Dialog. X Antiquit. Rom. fol. 147, 148*, ubi *Cæcus* etiam, ſed neque *Centemmanus*, neque *Craſſus* audit. Circa Lucium Craſſum §. 40 video, Noſtro non negari, quod adoptatus fuerit a quodam P. Licinio Craſſo, adeoque hoc certe ſenſu frater etiam erat Publii Mutii, de quo §. 39 actum. Facile ergo legam *Publius Craſſus*, ſecutus Tabulam Capitolinam & ſtemma Muciorum apud Rupertum *p. 383 & 391.* Quod autem ait Rupertus,

 ver-

verba Ciceronis in Bruto loqui tantum de Q. Mucio, cujus mentio fit §. 41, omnino secus est. Cicero enim in comparatione ista utrumque JCtum iisdem effert laudibus. Neque sunt adeo sede sua mota verba ejus apud Pomponium, ceu putabat Rupertus. Si enim easdem laudes de Q. Mutio voluisset is allegare, non poterant ipsi deesse copiosæ tales apud Ciceronem. Bertrandus presse: *Fratrem habuit Publius Mutius L. Crassum, auctore Cicerone Lib. I de Oratore c. 37, qui Mutianus dicitur apud Pomponium §. 40.* Cicero quidem, quod ad §. 41 attinet, de Crasso dixit, *erat in illo Oratorius, non scurrilis, lepos. de claris Oratorib. f. 219. C.* Sed neque hic vox illa forte obscœnum aliquid connotat, quod a reverentia & sanctitate judicii abesse, per se intelligitur. *Consularem* autem *scurram* ab inimicis Ciceronem ipsum appellatum cum ait Macrobius *L. 2 Saturn. c. 1*, statim intelligimus odium miscuisse hostes. Dictiones etiam Valerii Maximi sæpe horridiores paulo videntur, sed sensu æque polito & commodo. Olim *Scurræ* dicebantur, homines aliquando urbani, lepidi, elegantes, *ἐυτράπελοι*, quod verbis Plauti, Catulli, Juvenalis & Julii Capitolini comprobat G. J. Vossius *in Etymolog*. Ergo & lusus scurriles erant similes. Hi apud ipsum Valerium opponuntur continuis laboribus, consistuntque in diverticulo & remissione a rebus seriis: ut non evanescat virtus, sed recreetur, ac tempestiva laboris intermissione ad laborandum mox simus vegetiores. Iterum Valerius: *vegeta & strenua ingenia quo plus recessus sumunt, hoc vehementiores postea impetus edunt.* Plauto *urbani assidui cives* sunt, qui non in agris fatigantur, sed sine cura atque labore, *quos scurras vocant*. Turneb. *Adversar. L. 19 c. 13.* Synesius certe in epistola quadam: *cum a libris oculos attollo, ἐπιῤῥεπὴς εἰμὴ πρὸς ἅπασαν παιδιὰν, pronus sum ad omne ludendi genus.* Si in §. 42 Cl. Brenkmanus eandem recitabit conjecturam de librario Florentino, vel similem, certabunt illæ invicem, nobis non invitis. Levissima transpositione autem possim etiam scribere, *ut ad ea omnes appetant*. Geminam enim particulam quis non ferat in Veteribus, quum idem nos faciamus quotidie? Et indignatur in simili Noster, ad §. 5 *p. 27*. Sic dicimus, *manu ad os admota*

salu-

Digitized by Google

salutare, perinde ut olim Veteres. In eodem §. 42 verba illa, *pro cujus scriptura*, ita emendat, *per cujus scripturam ipsorum quoque librorum memoria habetur*, i. e. scriptura conservat memoriam Autoris librorum: id quod a nemine vocetur in dubium. Nunc & verba Pomponii §. 43 quodammodo impedita ita exponuntur atque illustrantur ab eodem, *cumque eum sibi respondisse de jure Servius parum intellexisset;* utique enim intellexisse Servium, Mucium sibi de jure respondisse, nesciisse autem, quid dixisset. Cascellii librum *Benedictorum* visum est Illustri Viro complecti §. 45 præter ea, quæ ad Jurisprudentiam pertinebant, flores etiam eloquentiæ ex Orationibus aliorum, quæque ab iis bene dicta essent. Eloquentiorem enim Trebatio hic dici eo sensu Cascellium. Sequitur ad §. 46 nobilis illa digressio, *fueritne Cicero JCtus?* ubi dolemus, non extare apud nos Orationem Cl. Schultingii de hoc problemate. Non detraxit Noster famæ meritisque Ciceronis viri maximi, sed laudat in eo ingenium excelsum, quodque se ad Mutium JC. in prima statim ætate contulerit, atque in perfectum Oratorem, imo supra vulgus Oratorum, quin & Consulum aliorumque Magistratuum, evaserit: gnarus adeo Juris & naturalis, qua philosophus, & sacri, qua Augur, & publici, ceu Consul, & privati, qua judex, ac vere Juris prudens. Sed inter JCtos tamen a Pomponio non recenseri: distulisse enim ipsum professionem Jurisprudentiæ ad senectutem, nec voluisse hactenus haberi pro JCto, si statum spectes & exercitium illius scientiæ. Humilius interim fuisse ei istud genus vitæ, neque voluisse de stillicidiorum atque parietum jure libellos conficere, aut stipulationum & judiciorum formulas crepare, quamdiu curæ publicæ id non paterentur. In eodem §. 46. ubi Tubero *sermone antiquo usus affectarit scribere*, mallet Noster, *sermone antiqui usus*, i. e. vocabulis moris antiqui, & non quo illi, qui Tuberonis æquales erant, scribebant. Labeo §. 47 noluit suscipere oblatum a Cæsare Augusto Consulatum, *quo suffectus fieret*. Iterum malebat Noster, *quo suspectus fieret*, apud rempublicam scilicet & optimates, corruptæ a se libertatis, si, eo beneficio accepto, sequeretur partes Augusti. Hic est ille Labeo, qui & *ceteris operis sapien-*

pientiæ operam dederat. Durum id visum, & κακόφωνον, bis una & continua oratione repeti idem vocabulum, satiusque ideo putatur, cum MS. Campensi scribere, *qui & in ceteris operam sapientiæ dederat.* Sed nunc de tribus Labeonibus surgit nova controversia. De patre & filio constat. Tertium esse *Theologum* aliquem, ait Noster. Ita enim describi eum Augustino, *de civit. Dei L. 2 c. 11.* Idem etiam dicitur tradidisse de Diis penatibus Æneæ, de diis animalibus & de disciplinis Etruscis. Labeonis hujus quoque videri quædam recitari apud Festum. Ultimus apud Pomponium §. 47 laudatur Salvius Julianus, autor Edicti perpetui. Et gravior fit hic lis de verbis & fide Aurelii Victoris in Didio Juliano, Imperatore: quem primum autorem illius Edicti facit. Emendanda ergo verba videbantur historici, *nisi velimus manifestam ἀνιστορησίαν in eo agnoscere, ut sunt*, inquit, *qui agnoscunt.* Minori motu autem legit: *quippe quod primum*, vel, *quod prius*, genus nimirum Didii Juliani; adeoque tecte Salvius Julianus, in illa gente celebris JCtus, Autor Edicti adhuc intelligitur. Quæ omnia & laudem magni ingenii & profunditatem exacti judicii abunde comprobant. Reliqua opuscula quinque *de rebus mancipi & nec mancipi; de jure occidendi, vendendi & exponendi liberos apud veteres Romanos; de cultu religionis peregrinæ apud eosdem*, & *de captatoriis institutionibus* conscripta, non minus alliciunt nos ad similem enarrationem paulo copiosiorem, & quæ citra omnem temporis jacturam in posterum sequetur. Neque enim nobis tales quotidie libri exhibentur Bynkershœkiani. Tum vero quos editura plausus est universa tantum non Europa cultior, ubi de XV illis centuriis rerum in hoc Senatu judicatarum, atque a tanto elaboratarum SENATORE, suo tempore viderit in Actis recensionem institui.

E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, JC. occasione Prætermissorum Illustr. Domini van BYNKERSHOEK ad L. 2 D. de Orig. Jur.

POstulat a nobis eruditissima elaboratio istius Tituli qualemcunque adhuc diligentiam novam. Disco enim hic statim ad

ad §. 7, Tribonianum ibi non loqui, neque Sextum Ælium collegisse tantum ac divulgasse alias quasdam actiones; sicut Sextus Papirius leges sine ordine latas in unum composuit, nec de suo quidquam ibi adjecit. §. 2. Sextus Ælius enim hic non comparatur cum Papirio illo, sed cum Appio Claudio. Tum vero Ælius novo iternm argumento laudatur §. 38. In §. 11 prompta est utique medela, quam affert Vir illustris, si legamus *patres*. Et quanquam videamus, eum non sequi per omnia lineas recentissimi operis Brenkmaniani, avide nihilominus fatetur illud integrum a se exspectari. Quodsi scriptum ibidem esset *videbamur*, pro, *videbatur*, facilius retineremus, *vias*, pro *via*. Cum tempore auctus utique erat census. §. 17. Et augmentum hoc aliquoties exprimit Pomponins §. 2 §. 7 §. 18 & 22. Mutavit ergo vocabulum, & scripsit hic, *cum census major jam tempore agendus esset*. Noluit enim geminare *cum*: cum *census major jam* cum *tempore agendus esset*, omisitque posterius. Nemo melius Nostro connectit §. 19 & 20. Et tunc pergam: *Cum* autem *plebs a patribus secessisset, tribunos sibi creavit, qui essent plebeji magistratus*. Ita enim perspicue opponuntur sibi magistratus legitimi & plebeji. Sic §. 21 iterum duo ædiles ex plebe. Post primam secessionem placuit populo, etiam leges ab ipso ferri, & non tantum varios magistratus §. 20, 21, 22, 23 constitui. In istis turbis latum est ad populum, uti omnes decemviri magistratu se abdicarent, qui anno uno tantum erant constituti. Cum enim magistratum hunc prorogarent sibi, & populum injuriose tractarent, neque vellent a populo suffici alios, ut ipsi perpetuo Rempublicam occupatam retinerent; eo rem perduxerant, ut sicut antea plebs §. 20, ita nunc exercitus a Republica secederet. Pro *quo* igitur tentabo, *Qui cum magistratum &c.* Haloander non male: *Hi cum.* Sed adhuc facilius ex *quo*, fiet *qui*. Fundamentum intentionis Verginii adversus Appium Claudium ex fontibus historiæ Romanæ exhibet Ulric. Huberus, *Eunom. p. 34*, & applicat ad diversum modum procedendi. In §. 15 ratio temporis exigit omnino illud *quam*. An autem Codex Florentinus Cl. Brenkmano repræsentarit, *VI* an *viginti*, adhuc incertum nobis est, Interim constat fide Livii,

P post

post scelus Appii Claudii non fuisse creatos XX tribunos militum consulari potestate, sed XX tribunis negotium datum, ut ex suo numero duos crearent, qui præessent summæ rerum. Per hos autem nihil effectum est. *Lib. 3 c. 51.* Post abdicationem Decemvirorum, decem tribuni plebis creati, sine addito charactere speciali, & duo Consules. Porro Libro 4 c. 1 agitari cœpit, ut alter Consulum ex plebe fieret, obtentusque est c. 6 non Consul quidem plebejus, sed ut fineret Senatus, tribunos militum consulari potestate promiscue e Patribus ac plebe creari tres. Sequitur nunc apud Livium L. 6 c. 35, 42 illa periodus, de qua Pomponius agit §. 26, donec tandem L. Sextius primus Consul de plebe factus est. Ad §. 31 valde adhuc dubitabat Noster, an *ultis* pro *ultra* dixerit quisquam Veterum: sed reperta sunt vestigia. Ad §. 35 observavit Cl. Brenkmanus, in Codice Florentino alterum, *eorum*, non plane deesse, (quod tamen Taurelli nota indicet) sed antiquiuscule ad marginem id scriptum. Tuto nos autem eo carere posse: & vel subintelligi, vel posse paulatim transponi verba, *sed eorum, qui maximæ dignationis. &c.* Et ita habere jam nunc editiones quasdam. Circa §. 36 lis est de duobus, an tribus Appiis Claudiis. Noster duos tantum facit. Si enim tres in animo habebat Pomponius, plura de tertio dicturum fuisse ad rem præsentem, quam obiter illud unicum de litera R. Statuit etiam, verba ista, *processisse ab hoc videtur*, Appium Secundum a primo, Decemviro scilicet, ortum innuere. Difficilis inprimis visus est Nostro §. 40, quod Lucius Crassus non fuerit frater Publii Mutii; ceu tamen contendat Pomponius. Neque locum Ciceronis accipiendum de Lucio Crasso, sed de Publio Crasso, fratre Publii Mutii. Alium similem locum non reperiri. Legit ergo, *Publius Licinius Crassus Mucianus*, pro *Lucius Crassus.* Et nihil obstare, quo minus Cicero etiam hunc Licinium judicaverit JCtorum disertissimum: etsi hæc formula de illo non extet. Locum Valerii Maximi ita emendat idem §. 41. *Q. Mutium Augurem, cum bene ac diu jura civium & ceremonias Deorum ordinasset, atque adeo post seria, etiam turrilibus lusibus quandoque vacasse, & hominem egisse, Lib. IIX c. 8 §. 2*, pro, *scurrilibus.* Forte, quia

Ma-

Macrobius de Auguſto *L. 2 c. 4, Saturni*, ait, *affectavit jocos, ſalvo majeſtatis pudoriſque reſpectu, nec ut caderet in ſcurram.* Apud Pomponium §. 42 in verbis, *ut ea ad omnes adpetant*, delet Noſter *ad.* Librarium enim Florentinum poſt *ea* cœpiſſe ſcribere *adpetant*, ſed poſt ſcriptam primam ſyllabam *ad*, animadvertiſſe, perperam ſic omitti *omnes*, ideoque id mox addidiſſe, repetita ſimul integra voce, *adpetant*. Per lapſum memoriæ autem remanſiſſe primam etiam ſyllabam illam *ad*, vel potius, ne MSCtum inductione illius ſyllabæ deformaretur: ceu alibi ſit obſervatum ſæpius. Ubi expectabimus iterum Lectionem Florentinam Brenkmani. Altera obſervatio circa hunc §. explicat nobis autoritatem Servii: ſolam enim recitationem doctrinæ Servii eſſe loco ſcripturæ, eique æquivalere. *Vel:* Servium complendo libros ſuos ex illorum ſcriptis, de quibus ſermo eſt, feciſſe, ut ſola eorum memoria habeatur itidem pro ipſa ſcriptura Servii. In verbis §. 43 perſpicuum eſt, *Servium parum intellexiſſe*, i. e. non exacte exhauſiſſe mentem Mucii, aut non omnia percepiſſe. Nondum enim operam juri civili dederat ex inſtituto: hac autem objurgatione tactus, plurimum deinde audiit JCtos, & ſolide inſtructus fuit. Atque ita a cauſis agendis tranſiit ad jus civile, ſicut Tubero, §. 46. Eſt & quædam eloquentia JCtorum, quæ Rhetorum eloquentiam tranſſcendit. Non hanc, ſed magis illam crediderim in mente habuiſſe Pomponium, cum de libro *Benedictorum* Caſcellii ageret §. 45. De Cœlio dixerat §. 40, eum plus eloquentiæ quam ſcientiæ juris operam dediſſe. Hic autem de JCto ſermo eſt: ac videtur Caſcellius ſaltem de facetiis juris exaudiendus eſſe, quarum multæ extant apud Macrobium, *Saturn. L. 2 c. 1, 3 ſeqq.* tum vero de Caſcellio ipſo *c. 6*. Sed locus iſte Macrobii de Cœcilio Sexto, (ceu reperit in veteri Codice Meurſius) loquitur, qui cum Favorino graviter diſceptavit de LL. Romanorum apud Gellium. *Lib. 20 c. 1.* Deinde Pomponius hic non promiſcue perſcribit, quid a quoquam conſignatum ſit literis, joci an facetiæ, ſed quid ad cultum ac ornamentum Jurisprudentiæ elaboraverint. Si Liber Benedictorum ridicula magis quam ſobria complectebatur, eum ne nominaſſet quidem gra-

 viſſi-

Digitized by Google

viſſimus JCtus. Facetos ſermones apud Veteres proprio nomine *dicta* fuiſſe appellatos, commemorat Macrobius, *c. 1 Lib. 2 Saturn.* JCtis autem in libris Benedictorum eandem mentem fuiſſe, deprecabor. Nam duo illi joci Caſcellii c. 6 non joci ſunt ſed acutæ reſponſiones, rem præſentem apprime ſtringentes. Gerh. Feltmannus de vindiciis eorum, quæ antea ſcripſerant, accipi monuit; ſed non demonſtravit. De Cicerone verum eſt ad §. 46, quod non ad profeſſionem Jurisprudentiæ, quæ eſt ſtatio JCtorum propria, ſed ad rempublicam & quidquid illa ſub ambitu ſuo complectitur, ſe applicare mature maluerit, profeſſionem autem & interpretationem juris in ætatis demum vacationem diſtulerit. Tunc enim non recuſabat, ceu ipſe ait, *more patrio ſedere in ſolio, & conſulentibus reſpondere, ac ſenectutis non inertis, ſed grato atque honeſto munere fungi.* Ita vero mirum non eſt, a Pomponio eum in ordinem JCtorum non collocatum, qui ſupra JCtos erat. Oratorem hic Ciceronem concipio, qui pene totus eſſet in cauſis Reipublicæ Romanæ, belli denique & pacis tractandis. Sciebat ergo, quidquid ſciebant tunc JCti, peritusque erat ad reſpondendum in foro, ad agendum etiam & ad cavendum: ſed longe majora poſtulabat ab eo Reſpublica. Quidam JCtorum tunc erant ſane & Oratores in cauſis partium litigantium, ſed nondum Cicerones. Caleni judicium de eo apud Dionem Caſſium *Lib. XLVI* ab hoſte profectum eſt: qui ne Sophiſtam quidem vel Poetam vel Philoſophum vel Oratorem qualemcunq; vel Hiſtoricum eum eſſe poſſet pati, & triennium tamen Athenienſe, opusque Hiſtoriæ inchoatæ Romanæ univerſæ ei objicere non formidaret. Characterem autem publicum largiebatur ei ultro, cum diceret, ἐξόν σοι τότε εὐθὺς καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν τὴν προσήκουσαν παρ᾽ αὐτοῦ δίκην εἰληφέναι, *poteras ſtatim, ob ſingula horum, pœnam meritam ab Antonio* (hoſte Reipublicæ) *jure exigere.* πάντα γε αὐτὰ ὁμοίως ὑμῖν ἐψηφίζετο, καί τοι κρεῖττον ἦν, τότε αὐτὸν διδάξαι ὑμᾶς ταῦτα, ἃ νῦν προΐσχεται, *hæc omnia vobiſcum in publico conſeſſu decrevit, meliusque erat, tunc ipſum vos ſtatim docuiſſe, quæ nunc prætendit.* Atque toties id ibi repetit & inculcat Calenus. Quod autem Xylander, interpres

Dio-

Digitized by Google

Dionis, ait, *sola dicendi arte studiisque suis, quæ sola sint in potestate Ciceronis, fretum eum fuisse*, abit notabiliter a textu Græco. Idque vel inde statim apparet, quia summa totius orationis Caleni est, adhortari Ciceronem, ut cum Antonio in gratiam redeat, nec moliatur bellum continuare. Quintilianus *Lib. 12 c. 3* ostendit, plerosque, cum desperassent de facultate dicendi in causis vel publicis vel privatis, tunc demum ad jus discendum declinasse, quum propria confessione Oratores, qualis Cicero, esse non possent. Quod argumentum urget ipse etiam pro Murena. *fol. 301. C.* Quintilianus tamen præterea dicto loco scribit: *Et M. Tullius non modo inter agendum nunquam est destitutus scientia juris, sed etiam componere aliqua de eo cœperat.* Voluit eum ibi comparare cum M. Catone, Scævola, Servio Sulpitio, JCtis omnibus; *ut appareat, posse Oratorem non discendo tantum juri vacare, sed etiam docendo.* Caleno autem velut ipsi respondet, Lib. 12 c. 1: *Ego tamen sæpe dixi dicamque, perfectum Oratorem esse Ciceronem & prudentissimum, quorum nihil nisi perfecte sapienti datur. Et tamen is SAPIENTIS, JCTI, sibi nomen (minime sui contemtor,) non asseruit.* Porro c. 2: *neque se tanta in M. Tullio unquam fudisset ubertas, si ingenium suum consepto fori, non ipsius naturæ finibus, terminasset.* Hæc sunt magna illa ingenia, quæ angustis terminis contineri nesciunt. Quod fuerit argumentum libri a Cicerone cœpti, Fabius non expressit. Gellius autem *Lib. I c. 22* recitat locum ex alio plane ejusdem libro, qui inscriptus erat, *de jure civili in artem redigendo.* Hunc Gellius ait se vidisse, & legisse, ac verba integra ex eodem affert. *Nihil est* autem, *quod ad artem redigi possit, nisi ille prius, qui illa tenet, quorum artem instituere vult, habeat illam scientiam, ut ex iis rebus, quarum ars nondum sit, artem efficere possit*, scribit Cicero Lib. 1 de Oratore, (fol. 135, E) Sed & primas lineas artis istius ibidem, ne quis jactantiam meram accuset forte, ducit evidentes. Toto etiam libro illo 1 *de Oratore* in persona Crassi ostendit inertiam & impudentiam istorum, qui volitent in foro ceu oratores humiles admodum, & jura tamen fori, multoque magis, quæ ad jura Imperii ejusque statum publicum tuendum pertinent,

tinent, ignorent. Quæ omnia dicuntur ibi ad convincendum Antonium, quod perperam putaret, ſcientiam juris qualemcunque adjunctam eſſe eloquentiæ, tanquam ancillulam & pediſſequam. Ideoque finit ibi ſubridens Scævola: *non tam mihi moleſtus fuit Antonius, quod jus noſtrum civile percellit*, (ceu putat) *quam jucundus, quod ſe id neſcire confeſſus eſt.* Vides hic in fine, quæ mens fuerit Ciceronis. Verba Bruti, de claris Oratoribus (fol. 219. E.) *& tu videris mihi tantum juris civilis ſcire voluiſſe, quantum ſatis eſſet Oratori*, plebejo ſcilicet, non videntur dicta ad Ciceronem; quod citra injuriam fieri non poterat. Sed & Servium ſtringere volebat Brutus, quaſi parum eloquentiæ aſſumpſerit. Statim: *De me dicere nihil eſt neceſſe. De Servio Sulpitio dicam, non facile quem plus ſtudii quam illum, & ad dicendum, & ad omnes bonarum rerum diſciplinas adhibuiſſe.* Nunc de utroque: *nam & in iisdem exercitationibus ineunte ætate fuimus, & poſtea una Rhodum ille etiam profectus eſt, longe omnium in jure civili princeps.* Ita reſpondendo corrigitur, quod Brutus intemperanter objecerat. Nec putem, Ciceronem *Lib. 1 de LL. c. 4* deſtitiſſe a propoſito ſuo, quod tenebat *c. 3.* Quum enim Quintus dixiſſet, poſſe populo probari, ſi, ſalvis muneribus publicis, ſtatim ſe ad jus reſpondendum, etiam ante vacationem ætatis daret, conſentit Cicero, ſiquidem nullum eſſet in experiendo periculum. Sed vereri ſe, ne interpretatio juris, quæ quidem minus moleſta ſit propter laborem, auferat tamen ipſi tempora, ad dicendi cogitationem de cauſis ad ſtatum Republicæ potiſſimum deſtinata. *Quin igitur*, pergit Atticus, *ſucciſivis* ſaltem *temporibus de jure civili ſubtilius conſcribis, quam ceteri? Nam a primo tempore ætatis, juri ſtudere te memini, quum ipſe etiam ad Scævolam ventitarem, neque unquam mihi viſus es ita te ad dicendum dediſſe, ut jus civile contemneres.* Recte autem concludebat Cicero, humiliora eſſe nunc apud ipſum iſta ſtudia, & a ſe majora potius præſtanda Reipublicæ, donec vacationem ætas ipſa foret allatura. Quumque in Oratione pro Conſulatu Murenæ coercere vellet faſtum Sulpitii, JCti, qui præferri volebat Murenæ, dixit, *in tam tenui ſcientia nullam eſſe dignitatem conſularem*: & quæ ſequuntur ibi-

Digitized by Google

ibidem egregia. *Itaque si mihi, homini* in Republica *vehementer nunc occupato, stomachum ulterius moveritis* tot criminationibus & fastu vestro, *triduo, me JCtum esse, profitebor.* Non jactabat hic, triduo scientiam juris vel exactam vel qualemcunque posse hauriri ab eo, qui istam nunquam antea didicerit, sed sibi, qui a primo ætatis tempore eam teneret, facile fore ostendere ac profiteri, se etiam JCtum esse, ac pridem fuisse, si curas Reipublicæ prius intra triduum posset a se abjicere. *Etenim quæ de scripto aguntur, scripta sunt* in jure *omnia: neque tamen quicquam tamen auguste scriptum est, quo ego non possim, qua de re agitur, addere. Quæ autem consuluntur, minimo periculo respondentur.* Profiteri ergo dudum poterat Cicero jus quotidie, siquidem voluisset. Ceterum neque ultimis temporibus etiam respondebat consulentibus, sed Tusculanas quæstiones vocabat seniles suas declamationes. In eodem §. 46 de Tuberone possis etiam dicere *affectasse* eum scribere eo ipso, dum *sermone antiquo usus est*, ideoque libri ejus parum grati habebantur. Nam in ipsis vocabulis antiquis vitium jam arguebat genius seculi, & ita abundat, *antiqui usus* ea esse. Quantum ad Labeonem §. 47, locus Taciti non probat, oblatum ei Consulatum, sed omni studio accelerasse Augustum potius Consulatum Atejo Capitoni, ut Labeonem dignatione ejus magistratus anteiret. Injuriam ergo passus est Labeo, sed ex eadem etiam commendationem habuit, Atejus odium & invidiam. Suetonius *in Aug. c. 54* omnino non loquitur de isto Consulatu. Stantes itaque fide Pomponii, retinemus lectionem receptam, noluisse Labeonem fieri suffectum Capitoni, quem anteire debebat, fatente Tacito. Et præstat, nullos habere honores, quam contemptos. Certum est, hunc Labeonem etiam aliis disciplinis, præter Jurisprudentiam, (ingenium utpote capitale erat nactus) fuisse eruditum ac tinctum. Atqui superius, §. 5 p. 27, indignabamur, si quis in Veterum scriptis nollet ferre geminam particulam. Licebat etiam Pomponio scribere, *& ceteris operibus sapientiæ operam dederat:* quomodo *operis utriusque* mentio fit. §. 46. Ita vero non est eadem particula. Sed nunc ad alias illas disciplinas Labeonis hujus suspicor referri posse omnia

ea,

ea, quæ tertio Labeoni tribuit Noſter *Theologo*. Nam libros XV de jure pontificali ſcripſiſſe hunc filium Labeonis, ſponte credam Feſto, in *ſiſtere*, & toties alibi. Ex iisdem libris ſumpta videntur, quæ de officio auguris allegantur eidem Feſto, in *remiſſio*. Nam & Cicero fuit augur. Ad eadem ſacra ſpectabunt etiam Libri Labeonis, quos ei tribuit Servius, *Æneid. 3. 168*, de *Diis animalibus; qui ita appellentur, quod de animabus fiant: hi autem ſint Dii penates & vitales*. Auguſtini verba *de Civit. Dei* deprompta ſunt e Ciceronis libro quarto deRepublica,quem is habuit forte integrum. Legi ergo ibi c. 9 10,11,13,13,14, Auguſtini: cohærent enim inter ſe. Diſputat Scipio ex mente Romanorum adverſus cultum Deorum apud Græcos fitque ibidem etiam mentio Labeonis cap. XI & XIV, *quem bujuscemodi rerum peritiſſimum Romani prædicant*, ait Auguſtinus, qui inter Græcos & Romanos hic velut perſonam arbitri ſuſcepit, ut utrosque confutaret. *Labeo*, inquit, *numina bona a numinibus malis iſta etiam cultus diverſitate diſtinguit*. In eadem re ipſius iterum meminit *Lib. IIX, c. 13*: *Platonem inter ſemideos Labeo ponit*; *qui* (*Labeo*) *numina mala aliter placari exiſtimat, aliter bona*. Nemo dubitet, de eodem illo Labeone agi, qui ſcripſit *de Diis animalibus*, id eſt, *Semideis*. Atqui Gellius non de Theologo aliquo, ſed de Labeone filio diſerte, Libr. 13 c. 10: *Labeo Antiſtius juris quidem civilis diſciplinam principali ſtudio exercuit, & conſulentibus de jure publice reſponſitavit, ceterarum quoque bonarum artium non expers fuit, & in literas antiquiores altioresque* *penetraverat*. Hæ forte ſunt illæ artes. Nam & Atejum Capitonem ajunt ſcripſiſſe libros de jure pontificio, & de jure ſacrificiorum, apud Rutilium, *c. 48*. Macrobius ipſe ſane *Libro 3 Saturn. c. 10* Capitoni illi tribuit libros de jure ſacrificiorum, & ſtatim Labeonem cum eo comparat, libro ſexageſimo & octavo, cujus argumentum fortaſſe itidem fuit de ſacrificiis. Iterum Atejum Capitonem laudat Macrobius *Lib. 7 c. 13*, Pontificii juris inter primos peritum. Scio apud eundem occurrere non ſemel *Cornelium Labeonem*, qui ſcripſerit Libros Faſtorum, & librum de oraculo Apollinis Clarii. De Diis penatibus non ait *Lib. 3 c. 4*, eum ſcripſiſſe peculiarem librum

librum, sed eadem existimare de Diis penatibus cum Nigidio: quod potest respicere ad alios ejusdem libros. Guil. Grotius etiam *Libr. I c. XII* dubius erat, an verba Augustini petita sint ex isto Cornelio Labeone, an nostro Antistio. Quæ quum vidisset citra dubium Noster, nec tamen Cornelium appellet, dicendum erit cum Grotio, & Cornelium & Antistium scripsisse aliqua ejus generis. Ludovicus Vives recte ait, ad Augustinum, tres fuisse Labeones, *maxima juris civilis scientia præditos.* Horum primus forte Q. Fabius Labeo, Ciceroni commemoratus, de quo tamen hic non agimus. Pergit Vives: *sed unus omnium doctissimus Antistius Labeo, Trebatii discipulus, & plane polyhistor*, ad *Lib. 2 c. XI de civit. Dei.* Fretus erat testimonio Gellii. Nec mirum, in hunc JCtum cecidisse ista etiam studia sacra. Nam & Trebatium, præceptorem illius, scripsisse libros decem, si non amplius, *Religionum*, testatur Macrobius, *Saturn. Lib. 3 c. 3.* Forte autem is iterum diversus est a nostro Trebatio, & iterum alius quidam Theologus; quod nollem. Didius Julianus Salvio Juliano, autori Edicti perpetui §. 47, ejusque genti decus an maculam attulerit, anceps est: certe scriptores historiæ Romanæ confudit; quæ res paulo altius repetenda. Nam Spartianus in vita hujus Didii Imp. recte scripsit, *magis nobilem eum fecisse Salvium Julianum, utpote bis Consulem, præfectum urbi, & Jurisconsultum,* (e quibus verbis triplici de causa nobilem nolim facere.) Casaubonus in Comment. statim: *adeo quidem* nobilem fecit, *ut Græci scriptores nonnulli ipsum quoque appellent τὸν νομοθέτην, quasi ipse fuerit autor Edicti perpetui.* Ingens postulatum. Quinam sint enim illi scriptores Græci, pervelim scire. Dio Cassius in excerptis Peirescianis, ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Δίδιος ἦν τὸ μὲν γένος βουλευτικὸς, τὸν δὲ τρόπον δεινὸν ἔχων, *Didius Julianus genere quidem fuit senatorio, ceterum moribus perditissimis.* Herodianus, suppar Dioni, & Zosimus, ne Senatorii quidem generis meminere tantoque minus eum appellant νομοθέτην, sed totum scelestum. Eutropius igitur nescio quem secutus est, cum eum appellat *Salvium Julianum, virum deinde nobilem & jure peritissimum. Nepos,* addit, *Salvii Juliani, qui sub D. Hadriano perpetuum*

Q Edi-

Edictum compoſuit. Recte nepos vel abnepos illius autoris, & hactenus nobilis: reliqua corrupte & a Spartiano non accepta. Nam & in nomine *Salvii* erravit; (quia Didius a patre nominabatur) quodq; Spartianus dixerat de proavo materno, qui nobilem fecerit Didium ſanguinis propagatione, id Eutropius de moribus videtur accepiſſe, tribuitque ei etiam laudem JCti ideo quod proavus maternus Spartiano talis eſſet. Nec novum, poſtea metaphraſten Pæanium ſimiliter κατὰ πόδας ſecutum. Suſpecta eſt nimium tota narratio Eutropii, atque ideo etiam ſubito abrumpitur. Deceptus igitur eſt æque Hieronymus ab Eutropio, cum in Chronico ſcriberet: *Pertinax occiditur in Palatio, Juliani juriſperiti ſcelere*, quod vidit quidem Joſephus Scaliger fol. 227, ſed per Eutropium hic peccatum eſſe ab Hieronymo, non annotavit. Euſebius autem in Chronico Græco appellavit ſimpliciter *Julianum, qui vocatur Didius*. fol. 83. In ejusdem Canone Chronico plane is omittitur, fol. 216. In Epitome fol. 273 ſimiliter nominatur Didius tantum Julianus, ὁ καὶ Σίλβιος, i. e. Salvius, a gente Salvia. In Chronographia Nicephori *f. 304* & in Synagoge hiſtoriarum *f. 392, 393* iterum ille omittitur. Quæ eo dicimus, ne quem Hieronymus Euſebiusque fallant, ſicut Ægidium Menagium c. 24. Pudet etiam referre, quid Cedrenus *f. 207* & Zonaras *f. 215* de hoc Didio narrent. Atqui hi omnes Græci ſcriptores ſunt. Hieronymum ſequitur apud Menagium Aurelius Victor Junior in epitome: *Didius Julianus imperavit menſibus ſeptem*, imo duobus: *vir nobilis, JURE PERITISSIMUS, factioſus, præceps, regni avidus*. Putabat ergo, addenda eſſe vitia de ſuo etiam quædam, ne plagium ex Eutropio nimis eluceſceret. At Victor Schotti ante illum epitomatorem & ante Hieronymum æque errabundus ſcripſit hic. Stamus enim non parum judicio Reineſii noſtri, *Spartianum & Eutropium*, addo *Victorem utrumque, ab iſtis temporibus remotiores, audita tantum & aliena in ſcripturas retuliſſe. Var. Lect. L. 3 c. 2 p. 342.* Spartianus lapſus eſt in ſtemmate Imperatoris: Aurelius uterque & Eutropius Spartianum obiter inſpicientes putabant, etiam Didium eſſe JCtum ſicut Salvium. Nec adeo miremur ab initio ſtatim

Aſrum

Digitized by Google

Afrum quærere: *Didius, an Salvius? Julianus.* Audierat apud Spartianum de Salvii Edicto perpetuo. Recte ergo *Genus ei pernobile.* De præfectura tamen Vigilum nihil apud Spartianum, qui non præteriturus videbatur hunc gradum. *Juris urbani præſtans ſcientia*, non poteſt exaudiri de tota gente Salvii Juliani. Loquitur enim de perſona Didii, *genus El pernobile*; ſimiliter ergo, *ille* etiam *ſua quaſi virtute* ſciens juris. Hæc cum crederet Victor vera, quæ tamen oppido falſa, neque haberet accuratum Scriptorem Romanum præeuntem, & Spartianum dereſeret; iterum confudit Salvium cum Didio: *quippe qui primus compoſuerit.* Doctiſſima Anna ipſa Fabri vidit, verba, quæ ſequuntur, non poſſe divelli a perſona Didii: *Hincque ſatis compertum, eruditionem imbellem eſſe*, moribus pravis. De toto genere, vel etiam de Salvio noſtro ipſo, nemo hæc putabit intelligi. Sed nec reliqua: *cum præceptor, & aſper quidem, rectius vivendi*: nil poterat glorioſius dici de Didio, intuitu Edicti perpetui, ſed autor illius falſo ſupponitur. Facinus vero Didii procul a Salvio: ergo & laudes hæ procul a Didio. Erravit porro, confundens Peſcennium cum Severo. quæ omnia quum inter iſtos hiſtoricos controverſa intelligeret doctiſſimus Hiſtoricus, Dn. Chevreau, rectius omiſit iſta plane. *Tom. II Hiſt. du monde* p. 404. Finio tamen cum Illuſtri Viro, *qui melius conjecerit, is Phyllida ſolus habeto.*

ORIGINES ECCLESIASTICÆ OR THE Antiquites of the Chriſtian Church.

i. e.

ANTIQUITATES ECCLESIÆ CHRISTIANÆ. Volumen V, uno libro conſtans. Autore JOSEPHO BINGHAM, Rectore Headborna-Worthenſi.

Londini, apud R. Knaplock, 1719, 8.

Alph. 1.

Clariſſimus, & in antiquis Eccleſiæ monumentis verſatiſſimus Binghamus Vol. IV, ſive Lib X, XI, XII Antiquitatum Eccleſiaſticarum, quas in Actis A. 1716 p. 474 ſeqq. enarravimus,

mus, expoſuerat, quomodo homines olim per varios Catechumenorum, Baptiſmi, & Confirmationis gradus in Eccleſiam Chriſtianam recepti fuerint. Nunc ad rationem colendi Deum, quam in Eccleſiam admiſſi ſecuti ſint, pergens, Volumine hocce quinto, ſive Lib. XIII, generatim quædam ad cultum divinum, nomina nempe illius, objectum, linguam, liturgias, habi-
p. 1 ſqq. tum item, geſtus & tempus ſpectantia obſervat. Itaque Cap. I illum miſſæ, ſacrificii, ſacramentorum, curſus Eccleſiaſtici, λειτεργίας, ἱερεργίας, ἱερῶν, μυςαγωγίας, Litaniarum nominibus olim veniſſe, oſtendit, eademque nomina ab ambiguitate ſua liberat. Ubi præcipue quidem notanda, quæ de Litaniis habet.
20 ſq. Docet autem, ab initio quasvis preces Litanias veteribus voca-
22. tas; Baſilio autem Ep. 63 ad Neocæſ. ita dici peculiare aliquod precum genus, non ita diu exortum, atque adeo falli, qui Mamercum, Epiſcopum Viennenſem in Gallia, litanias ſenſu novo in Eccleſiam primum introduxiſſe credant. Falli præterea, qui Mamercum, certe in occidente, primum earum autorem fuiſſe aſſerant; cum Sidonius Appollinaris diſerte dicat, quod
23. non illarum, ſed Rogationum feſti autor extiterit, illisque adjunxerit Litaniarum uſum, quæ diu ante, quamvis non ita ſolennes, nec ad ſtatum tempus fixæ fuerint, ſed, prout neceſſitas
24. poſtulaverit, uſurpatæ. Imo, ſi Savaro recte judicet ex Auguſtino, feſtum Rogationum quoque diu ante in Eccleſiis Africanis obſervatum eſſe. Interim a Mamerci tempore dies Rogationum & Litanias magna ſolennitate celebratas deprehendi.
25. Cumque Concilium Gerundenſe ſecundam Litaniam Kalendis Novembris, & Concilium quintum Toletanum a die Iduum Decembrium Litaniam triduo ubique peragi juſſerint, ſextum præterea Concilium Toletanum decretum antecedentis Concilii de Litania confirmaverit, & decimum ſeptimum ſingulis menſibus Litanias fieri decreverit, tandem gradatim illas ſingu-
26. lis hebdomatibus, diebus Mercurii & Veneris, habitas eſſe. Quantum ad Litaniam Septiformem Romæ a Gregorio M. inſtitutam, & Walafrido Straboni Litaniam majorem nuncupatam, Noſter erroris illos arguit, qui eo nomine Romanas Litanias a Litaniis Mamerci, quas minores appellent, diſtinctas fuiſſe arbitran-

bitrantur. Obſervat nimirum, ſcriptores Gallicos ejusmodi diſtinctionem non admittere. Cellotium dicere, quod Rogatio ſive Litania Mamerci antiquis ipſorum autoribus non minus Litania major audiat, quam Gregorii Litania, quodque hæc exigui apud ipſos uſus fuerit. Hoc certum eſſe, quod Concilium Moguntinum, & Capitulare Caroli M. nomen Litaniæ majoris propriis ipſorum Rogationibus ante Aſcenſionem tribuant. Litaniam autem minorem, cujus mentionem nonnulli faciunt, a majori in eo differre conjicit, quod major Litania dicta ſit, qua plebs Chriſtiana unicuique petitioni prolixioris & ſolennioris ſupplicationis *Kyrie eleiſon* addiderit, minor autem, qua in omnibus officiis divinis, quotidie peractis, eandem formulam ſeorſim a prolixioribus illis ſupplicationibus uſurpaverit. Quod autem poſteriori modo formula illa adhibita ſit, ex Concilio Vaſenſi II, can. 3 probat. Porro de majoribus Litaniis refert, quod aliquando exomologeſes dictæ, iisdemque proceſſiones, licet ſine omni ſuperſtitione, additæ ſint. Cap. II objectum cultus divini conſiderans, præclare demonſtrat, quod Chriſtiani trium priorum ſeculorum Chriſtum ut creatorem ſuum & verum Deum Patri æqualem divino honore ſint proſecuti, quodque idem honor Spiritui S. tributus ſit. Declarat præterea, qua ratione Canon 23 Concil. Carthag. III decernat, omnes preces coram altari ad Patrem dirigendas eſſe. Quo vero argumentum, quod inde pro confirmanda vera Chriſti Deitate deſumit, eo majus pondus accipiat, Cap. III evincit, quod in antiqua Eccleſia Chriſtiana præter verum Deum nec ulla creatura, neque ſancti & angeli religioſo cultu ſint adorati. Et tribus quidem hic utitur argumentis. Primum eſt, quod antiqui generatim ſeſe adverſarios declaraverint adorationis vel cultus illius, qui non eſt Deus. Secundum, quod ſpeciatim rejiciant cultum ſanctorum & angelorum. Tertium, quod hæreticos atque gentiles ob ejuscemodi cultum idololatriæ reos pronunciaverint. Cap. IV monſtrat, quod cultus divinus vulgari ſemper lingua, populo intellecta, fuerit habitus; neque ſolummodo ex claris veterum teſtimoniis, ſed etiam (2) ex eo, quod populus Chriſtianus una voce in Eccleſia cantaverit, precatus ſit,

[Margin: p. 27. — 28 ſq. — 31 ſqq. — 6 ſqq. — 70 ſq. — 73 ſqq. — 75 ſqq. — 83 ſqq. — 91. — 92.]

Digitized by Google

p. 94 ſqq. atque reſponſa dederit: (3) quod Patres frequenter illum ex-
96. hortati ſint, ut cum attentione audiret, legeret, oraret: (4)
quod iidem in homiliis ſuis ſæpius provocaverint ad preces Ec-
cleſiæ, & lectiones antea habitas, tanquam res populo cognitas;
(5) quod Scripturæ a primis Eccleſiæ incunabilis in omnes lin-
98. guas translatæ ſint: (6) ex uſu interpretum in Eccleſia: (7) ex
100 ſqq. conſuetudine, qua Biblia in privatum populi uſum in templis
fuerint collocata: (8) ex poteſtate legendi Scripturas in lingua
vernacula omnibus conceſſa, & non niſi gentilium perſecutori-
106 ſqq. bus ademta: (9) ex libertate, qua & infantibus & catechume-
nis una in Eccleſia precari, & Scripturas legere licuerit: & (10)
deniq; ex forma & tenore ordinationis lectorum in Eccleſia. C.
109 ſqq. V de uſu & origine Liturgiarum diſquirens, putat, quod, quous-
115. que extraordinaria Spiritus S. dona in Eccleſia viguerint, preces
& hymni immediate a Spiritu S. inſpirati partem divini cultus
conſtituerint; ſed, illis ceſſantibus, Eccleſiarum Præſules or-
116 ſqq. dinem ſacrorum juxta prudentiam Chriſtianam inſtituiſſe. Et
ab initio quidem unumquemque Epiſcopum facultatem ejus in
propria Eccleſia ſua habuiſſe, poſterioribus autem ſeculis E-
piſcopos liturgias ſuas ad normam Eccleſiæ Metropolitanæ, ad
119 ſqq. quam pertinuerint, compoſuiſſe. Licet autem nulla hodie an-
tiqua Liturgia adhuc integra extet, (cujus rei rationes quoq; No-
ſter erudite inveſtigat) tamen in antiquis Patrum monumentis
tantum e liturgiis reſidui manſiſſe, ut perſpicere inde poſſimus,
& quod Eccleſiæ fixus ſacrorum ordo fuerit, & quanam methodo
123 ſqq. in præcipuis divinorum officiorum partibus uſa ſit. Ipſos Apo-
ſtolos, præterquam quod ad ſolitam Judæorum liturgiam in tem-
plo & Synagogis ſeſe conformaverint, etiam, non obſtantibus
extraordinariis donis, alias quasdam regulas & exempla in cultu
divino ſecutos eſſe. Et huc quidem Cl. Autor referendam cen-
130. ſet orationem Dominicam, modum adminiſtrandi Baptiſmum,
formulas profeſſionis fidei in Baptiſmo, & renunciandi Satanæ,
& fœdus pangendi cum Chriſto, certos item hymnos, & Pſalmos
Scripturæ, doxologias, benedictiones, & tandem repetitionem
hiſtoriæ inſtitutionis cœnæ Dominicæ, tanquam neceſſariam
132 ſqq. conſecrationis ejus partem. Et ſic etiam veſtigia monſtrat,
quod

quod post Apostolorum ætatem Christiani tribus vel quatuor prioribus seculis juxta certam normam sacra celebraverint. Cumque eruditi in votis habuerint, ut aliquis varias antiquæ Liturgiæ partes & officia ex Chrysostomo colligeret, industrius Binghamus noster desiderium illorum explet, & Cap. VI ex singulis Chrysostomi Voluminibus eo spectantia recenset. p. 197 sqq. Cap. VII usum orationis Dominicæ in Liturgia antiquæ Ecclesiæ edisserens, 232 sqq. planum facit, quod a Patribus habita fuerit pro tali orandi forma, quam Christus omnibus discipulis suis injunxerit, ut iisdem verbis adhiberent, quibus ipse illam docuerit, & hinc etiam 236 sqq. in omnibus sacris officiis, baptismo, eucharistia, precibus matutinis & vespertinis, sacris item privatis usurpata, eamque ob causam oratio quotidiana dicta sit: quod hæretici præterea at- 241. que schismatici illa usi sint: & Patres denique illam tanquam 242 sq. spiritualem & efficacem orationem vel maxime commendave- 244 sqq. rint, usumque ejus non nisi fidelibus & baptizatis concesserint. Cap. VIII ad habitum, gestus, aliosque ritus & ceremonias, in divinis olim officiis solennes, sese convertens, de distincto habitu in seculo Apostolico, & duobus sequentibus, nihil certi oc- 249. currere, contra Pontificios arbitratur. Quarto autem seculo in 250 sqq. vestimentis distinctionem fuisse factam. Constantinum enim Macario vestem auro splendidam donasse, quam in administratione Baptismi induerit; ut plura eam in rem memorata taceamus. Quantum ad gestus in cultu divino observatos, probat, totam Ecclesiam diebus Dominicis, & quinquaginta diebus 255. inter Paschatis & Pentecostes festum, in memoriam resurrectio- 259 sqq. nis Jesu Christi, stetisse, aliis temporibus flexis genibus adorasse, 262. & capite semper inclinato benedictionem Episcopi vel sacer- 263. dotum accepisse. In extraordinariis humiliationibus Christi- 264 sq. anos humi prostratos jacuisse. Assidendi autem sacris morem veteribus non fuisse licitum. Nonnullos, positis penulis, ora- 266. tionem fecisse, & cum lavacro totius corporis aquam sumsisse, 267. sed propterea superstitionis a Tertulliano notatos. Capite nu- 268 sqq. do interim preces fieri debuisse, imo easdem sublatis, & expan- 270 sqq. sis aliquando in modum crucis manibus factas, sed theatrales omnes gesticulationes damnatas esse. Reges coronis armis- 274.

que

que depoſitis, ſine ſatellitio, & monachos Ægyptios ſine calce i
p. 275. templa intraſſe. Epiſcopum ſacras ædes ingreſſum populum
276 ſqq. ſalutaſſe ſolenni formula, *Pax vobis.* Et plebem eleemoſy-
nas diſtribuiſſe pauperibus, ad portas templi ſtantibus. Eandem
in templis verſus orientem adoraſſe. Cap. IX de temporibus
ſacrorum conventuum,& variis divini officii partibus,diſſerens,
281 ſq. non alienum ſeſe ab illorum ſententia declarat, qui ſtatuunt,
Chriſtianos tempore Apoſtolorum quotidie, magis tamen ſo-
lemniter die Dominica, & poſtea, invaleſcentibus perſecutioni-
283 ſqq. bus, eadem tantummodo die conveniſſe. Nec longe poſt Ju-
ſtinum Martyrem ait conſuetudinem ortam eſſe, diebus Mer-
curii & Veneris cœtus ſacros inſtituendi. Et dies illas ſtatio-
num dies, ſemijejunia item, & jejunia quartæ & ſextæ feriæ di-
ctas eſſe, quod iis usque ad horam tertiam pomeridianam con-
gregati fuerint. Cumque iisdem communio ſemper fuerit ce-
lebrata, probabile eſſe, quod illis etiam multum temporis Pſal-
modiis, privatis precibus, & peccatorum confeſſionibus inſum-
286. tum ſit. Diem Saturni in Latinis Eccleſiis pro jejunio, at in
288. Græcis omnibus pro feſto habitum, & differentiam inter Sabba-
tum & diem Dominicam hanc fuiſſe, quod illa laborare, hac la-
289 ſqq. bore omni abſtinere debuerint. Duos illos feſtos hebdoma-
dis dies præceſſiſſe vigilias, per maximam noctis partem ce-
lebratas, Græcisque propterea *παννυχίδας*, & Latinis *pernocta-
294 ſqq. tiones & pervigilia* dictas. Præter ſtatas autem vigilias iſtas
alias, anniverſariis martyrum memoriis conſecratas, ſingulis
fere hebdomadibus obſervatas eſſe. Solennes quoque con-
299. ventus Chriſtianos tempore quadrageſimæ, & quinquaginta
diebus, qui a Paſchate proxime ſequebantur, agentes & precibus
300 ſqq. & ſermonibus ſacris vacaſſe. Preces publicas matutinas & ve-
ſpertinas, ſingulis diebus in Eccleſia fuſas, quod inde a tempore
303 ſqq. Tertulliani ſervatum. De horis canonicis doctiſſimus Autor ſta-
quod tribus prioribus ſeculis non publicæ ſed privatæ preces in
tuit, illis peractæ ſunt,ſenſimq; in Eccleſiam invectæ,regulis mo-
naſteriorum orientalium originem debeant. Tum quid ſpecia-
309 ſqq. tim in illis obſervatum ſit, exponit. Denique Cap X & XI or-
316 ſqq. dinem quotidiani officii, matutini & veſpertini, ex Conſtitutio-
nibus

nibus Apoſtolicis recenſet, easque in variis hujus officii partibus cum aliis antiquis Eccleſiæ monumentis comparat, atque hac occaſione originem conventuum antelucanorum explorat. Ceterum ſextum harum Antiquitatum Volumen, pariter jam editum, quo Cl. Binghamus Miſſam Catechumenorum atque Fidelium non minori diligentia & eruditione perſequitur, proxime recenſebimus.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences, A. 1716.

hoc eſt,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM A. 1716. cum Commentariis Mathematicis & Phyſicis ejusdem Anni.

Amſtelodami, apud Petrum de Coup, 1719, 12.
Alph. 1 plag. 2 Tabb. æn. 9.

HOc anno 1716, autoritate Sereniſſimi Ducis Aurelianenſis, a morte *Ludovici XIV* vicaria in Gallia ſceptra tenentis, in Academiæ Regiæ Scientiarum forma quædam immutata fuere. Nimirum numerus honorariorum & aſſociatorum nulli certo ſcientiarum generi addictorum auctus & claſſis viginti Adjunctorum perſonalium ſuppreſſa, in ejus vero locum nova 12 Adjunctorum claſſis ſurrogata, ita ut duo ſint Adjuncti Geometriæ, duo Aſtronomiæ, duo Mechanices, duo Anatomiæ, duo Chymiæ, duo Botanicæ: has nempe ſcientias excolit Academia Scientiarum. Sancitum etiam eſt, ne Clericus regularis unquam locum obtineat in numero honorariorum & ſtipendiariorum, a qua claſſe poſteriori etiam aſſociati excluduntur. Adjunctis non conceditur votum, niſi quando de Scientia agitur. Quotannis a Rege eligetur Præſes & Vice-Præſes ex numero honorariorum, itemque Director & Sub-Director ex numero ſtipendiariorum. Hiſce præmiſſis ad ipſum operis recenſionem progredimur. In Phyſica generali *Maraldus* deſcribit phænomenon luminoſum ſeptentrionale, quod A. 1716 d. 11 April. hor.

10 veſp. 30′ obſervatum, vulgo *Auroræ borealis* fert nomen. Cum de eodem ex alio phænomeno ejusdem generis multa jam dicta ſint in Actis A. 1716 p. 357 & ſeqq. id unicum hic annotaſſe ſuffecerit, quod ex diverſis circumſtantiis in diverſis locis eodem tempore obſervatis concludat *Maraldus*, phænomenon eodem tempore in diverſis locis obſervatum non fuiſſe numero, ſed ſaltem ſpecie idem: id quod etiam de phænomeno in Actis loc. cit. relato annotatum eſt a *Cl. Wolfio* p. 366. Lapides ex maſſa fluida aut molli formatos probat *Fontenellius*, quod heterogenea iis incluſa reperiantur. *Godofredus* autem de eorum geneſi hypotheſin aliquam proponit, quam *de la Hire* junior obſervationibus quibusdam non ex aſſe ſatisfacere monſtrat, etſi eidem favere videantur. A die ultima Novembris usque ad d. 2 Dec. mare ſæviens inundavit loca humilia in Normandia inferiore, affluxu continuo exiſtente ſine ullo refluxu. Quantitatem aquæ pluvialis A. 1716 obſervavit *de la Hire* 17 digitorum & $6\frac{1}{2}$ linearum; declinationem acus magneticæ d. 30 Dec. 11° 10′. Ut autem hanc declinationem ea, qua decet, accuratione obſervare poſſis, conſtructionem inſtrumenti neceſſarii ſeu pyxidis magneticæ huic ſcopo ſconducentem deſcribit. Monet inter alia, thecam, cui acus includitur, optime ex marmore fieri, cum lignum rectitudinem non ſervet in humiditatis ac ſiccitatis variationibus, orichalcum ſubinde aliquid ferri admixtum habeat: meridianam lineam ultra thecam produci debere, ut ſcilicet pyxidem ſuper linea meridiana in plano immobili ducta exacte conſtituere liceat, optimas eſſe acus, quæ ex filo chalybeo parantur, nec multum ponderant; cavendum denique, ne per rimam inter vitrum & pyxidem ventus in thecam ingredi poſſit.

In *Anatomicis* herniam umbilicalem monſtroſam deſcribit *Mery*. Obſervata fuit in infante, quæ 15 horas auram vitalem hauſit. Etſi apertura umbilici non haberet diametrum 15 lineis majorem, hernia tamen includebat pulmones, jecur, ventriculum & inteſtina omnia. Monſtroſam appellat herniam, quod, ipſo judice, fuerit vitium conformationis. Quæ de arte præparandi uniones adulterinos commentatus eſt de *Reaumur*

Digitized by Google

cumur, inter Anatomica locum habent, quia colorandis iſtis adhibetur materia a ſquammis albulæ, qui eſt piſciculus Sequanæ incola, ſeparata, atque hac occaſione de ſquammarum formatione generatim diſſeritur. Idem reſpondet ad difficultates, quas contra ipſius hypotheſin de formatione concharum limacum A. 1709 propoſitam objecerat *Mery* anno proxime ſequente. *Deslandes* ſiſtit fœtum omni oſſium articulatione, conſequenter motu inde pendente, carentem. *Morinus* alium deſcribit fœtum monſtroſum, qui conſtabat ex duobus truncis communi umbilico gaudentibus & ultra umbilicum non continuatis. Scilicet videbantur quaſi duo fœtus plano horizontali per umbilicum diſſecti & partes ſuperiores in unum truncum coaluiſſe. Pedes vero cum femoribus averſa parte jungebantur ad angulos rectos. Intus omnia erant geminata, quemadmodum extra. Fœtum extra uterum formatum, placenta ad primam, ſecundam & tertiam vertebram lumborum adhærente, *Martinus* junior, Chirurgus, in ſcenam producit: fœtum vero difformem *Petitus*, qui idem ſuas de functionibus oris meditationes continuat. *Littre* deſcribit difficultatem deglutiendi ortam ex ſpina Cyprini deglutita & poſt quatuordecim menſes fatalem, nutrimento deficiente. Aperuit poſt mortem cadaver & varia ſingularia in eodem notavit. *Petitus* machinam communicat, quam invenit, ad oſſa diffracta ſitui priſtino reſtituenda commodam, cum eam hactenus uſitatas non uno nomine antecellere exiſtimet. *Rouhout* ſtructuram placentæ uterinæ illuſtrat, obſervans inter alia, eam contineri inter duplicem chorii membranam expanſam, & arterias venis perpetuo ſociari, perinde ac in chorda umbilicali obſervamus. Tandem *Petitus* obſervationem de fiſtula ſtomachi exhibet.

In *Chymicis* primo loco occurrunt conjecturæ quædam de origine Salis Armoniaci, quod ex Ægypto ad nos defertur. *Lemery* diverſitates annotat, quæ in ſalium diverſorum diſſolutione ſeſe offerunt.

In *Botanicis* ad præcavendam & ſanandam lepram arborum commendat *Reſſonius*, ut in cortice a ramis usque ad terram inciſio rectilinea fiat menſe Martio vel Aprili, & quidem in fa-

Digitized by Google

cie a Sole aversa. Idem experientia domestica fretus artem inserendi arboribus gemmas fructiferas perficere studet. Jubet scilicet eas immittere cortici seniori, non juniori, atque ex ramis, quos inter steriles & fructiferos medios statuit ex multiplici folio uni nodo adhærente dignoscendos, sumi illas, quæ triplicatæ comparent. Mediam enim esse ramificationi aptam, binas vero laterales primo statim anno fructus proferre. Immissionem fieri posse circa initium autumni, quando arbores fructibus graves, & ramos veteres demum anno sequente, gemmis progerminantibus, amputandos esse. *Jussieu* describit plantam, quæ *Cereus Peruvianus Tavern. icon.* 705 dicitur; *Isnardus* vero novum plantarum genus, quod *Evonymoides* appellat.

In *Geometricis* novam de ratione magnitudinum theoriam promittit *de Lagny*, quam hucusque recepta simpliciorem ac diffusiorem maximæque utilitatis fore confidit. Dividit rationes in diversa genera pro numero divisionum tentandarum, antequam ad communem mensuram deveniatur. E gr. 1 to 1 : 1, 1 : 2 &c. est ratio primi generis, quia unica divisione ad communem mensuram pervenitur, quæ hic est ipsa unitas. Sed 2 : 3 est ratio secundi generis, quia nonnisi duabus divisionibus absolutis obtinetur communis mensura, quæ denuo unitas est. Specialiora nondum prodidit. Notum est, *Hallejum* in Transactionibus Anglicanis determinasse diversos densitatis aeris gradus in diversis a centro Terræ distantiis, supposita gravitate constante & pressione in ratione ponderum: *Newtonum* vero in Principiis prop. 21 & 22 lib. 2 in hypothesi rationis ponderum comprimentium, sed gravitatis variabilis in ratione reciproca distantiarum a centro cum simplici, tum duplicata. *Varignonius* hanc theoriam reddidit universalem ope formulæ admodum simplicis. Sit scilicet C centrum gravium, CD altitudo fluidi elastici, e. gr. atmosphæræ nostræ, BC distantia quæcunque a centro $=x$, densitas fluidi seu aeris in $B=y$, vis gravitatis variabilis utcunque $B=z$, porticula Bb infinite parva erit $=dx$, adeoque massa aeris in $Bb=ydx$, pondus $=zydx$, quod cum continuo decrescat, crescente x, negativum esse debet, nem-

nempe $-zydx$. Habemus itaque pondus totale, aeris nempe a B usque ad D protensi $-\int zydx$. Quare cum densitas supponatur decrescere in ratione quacunque multiplicata aut submultiplicata ponderis totalis; habebimus $-(\int zydy)^n = y$, unde tandem reductione ac summatione communi more facta reperitur

$$\int -zdx + q = \frac{1}{1-n} y^{(1-n):n}.$$

Hinc a perito calculi *Leibnitiani* facile deducuntur non modo quæ ab *Hallejo* & *Newtono* aliisque reperta sunt, sed etiam innumera alia ab aliis nondum animadversa. *Saurin* specialia nonnulla annotat circa tangentes curvarum in punctis, ubi plures rami se mutuo intersecant, & incautus formulæ communis, quam calculus differentialis pro subtangente exhibet, usus fallit.

Quæ in *Astronomicis* de mutabililate obliquitatis Eclipticæ profert de *Louville* in Actis anni superioris ipsis Autoris verbis jam proposuimus. *Maraldi* phænomena nonnulla annuli Saturni annotat. Huc pertinet, quod ansa orientalis paulo citius disparuerit occidentali, contra hic sub initium reditus paulo largior apparuerit orientali: quo ipso conjectura *Cassini* senioris confirmatur, quod annulus integer non sit in eodem plano. *Cassinus* theoriam motus Satellitum Saturni condidit & Tabulas exhibuit, juxta quas motus singulorum ad datum quodcunque tempus computari potest. Calculus exemplis illustratur. Determinat etiam distantias veras Satellitum a centro motuum in semidiametris terrestribus. Prodit autem distantia primi 43 semidiametrorum. Frequentes fuere A. 1716 macularum apparitiones, & a 30 Aug. usque ad 3 Sept. octo diversæ congeries macularum una comparuerunt: quæ cum lumen Solis haud sensibiliter imminuerint, pro fabula habet *Fontenellius*, quæ de pallore Solis post mortem Cæsaris tradunt Historici. *Maraldi* varias recenset observationes occultationis Jovis a Luna factæ d. 4 Jan. 1716. *Delisle* disputat contra *Hallejum* de longitudine freti Magellanici.

In *Mechanicis* suas de vortice fluido meditationes continuat *Saulmon*. Theoriam *Blondelli* de jactu bombarum praxi parum respondere didicit *de Ressons*, qui multiplici ac longa

experientia edoctus multa recenset obstacula, quæ effectum desideratum impediunt & regulas eadem evitandi, quantum fieri

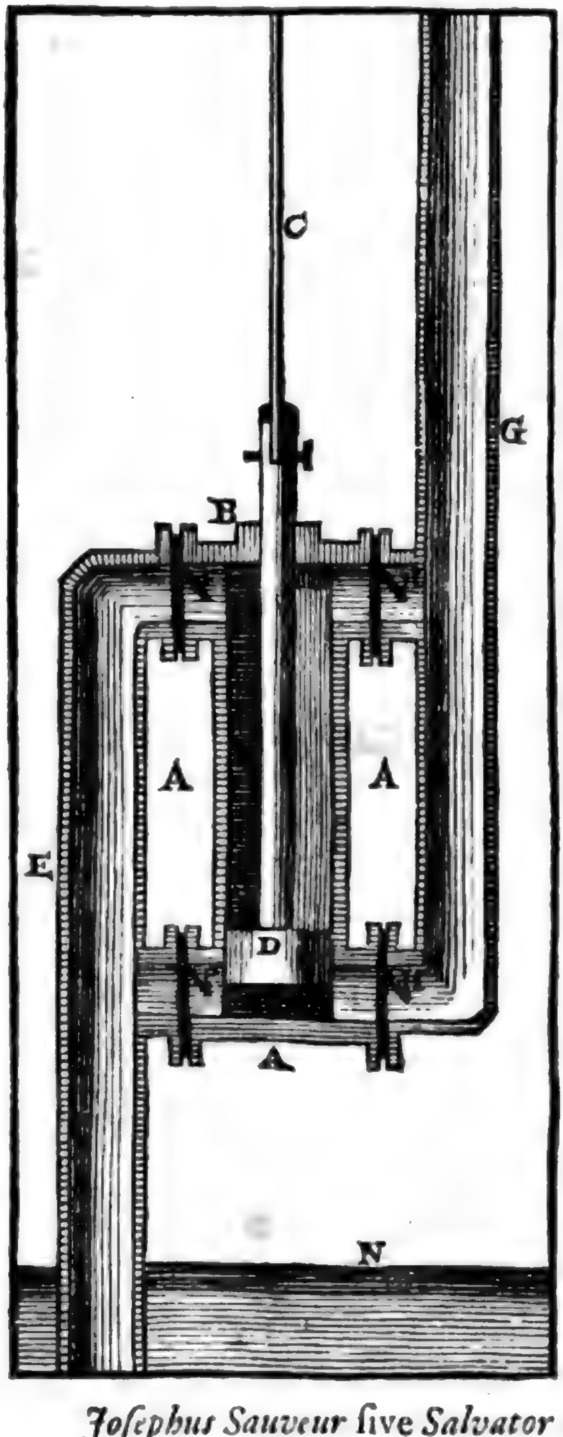

potest, præscribit. *De la Hire* junior novum describit antliæ genus, quæ aquam continuo expellit, sive embolus attollatur, sive deprimatur. AAA est corpus antliæ, D embolus, C hasta embolo infixa, E tubus per quem aqua attrahitur, F F valvulæ in antliam hiantes, G tubus per quem aqua expellitur, H H valvulæ in eandem hiantes. Cetera intelligentibus ex adspectu figuræ manifesta sunt. *De la Hire*, *Philippi* filius, docet, quomodo structura fenestræ evitari possit, ne pluvia a vento allisa per eam in conclave penetret.

In *Acusticis* experimentis variis docet *de la Hire*, sonum corporis percussi non dependere a vibrationibus ipsius corporis, sed solummodo partium ipsius.

Obierunt A. 1716 *Salvator*, *Parentius* atque *Leibnitius*, qui adeo annus Geometris fuit fatalis.

Josephus Sauveur sive *Salvator* natus est Flexiæ d. 24 Martii A. 1653, patre *Ludovico Salvatore*, Notario. A nativitate usque

Digitized by Google

usque ad septimum ætatis annum mutus permansit ob defectum organorum vocis. Puer mechanicum egit, construens siphones, fonticulos, molendina. Memoria perinde ac facultate loquendi laborans parum apud Patres Societatis Jesu profecit. A. 1670 Lutetiam Parisiorum venit Philosophiæ ac Theologiæ operam daturus. Illi cum operam daret, intervallo menstruo sex priora Elementa *Euclidis* proprio Marte didicit. A Theologia mox destitit, quod methodus non satisfaceret, itaq; ad Medicinam animum applicuit & *Robaltium* Philosophiam veriorem profitentem sæpius adiit. *De Cordemoi*, qui Principem Delphinum in Philosophia instituebat, ipsum Episcopo Condomensi postea Meldensi, Principis Regii Præceptori, commendabat, cujus suasu Medicinam missam fecit & Geometriæ se totum tradens alios eandem docere cœpit, præsertim cum avunculus stipendia annua negaret Theologiæ studium deserenti. Vix 23 ætatis annum attigerat, cum inter discipulos *Eugenium* Principem numeraret. Pauca legit; plura meditatus est. Ambire decreverat Mathematum Professionem *Rameam*; sed difficultate loquendi deterritus a consilio mox destitit. A. 1681 *Mariotto* adstitit in experimentis aquarum, & *Ludovico* Principi Condæo innotuit. A. 1691 obsidioni Montium interfuit, eaque finita Flandriæ munimenta vidit, artem militarem percepturus. Redux Principes juvenes Mathesin docuit & praxin Matheseos promovit, Mathesin utilem in pretio habens. Speculationi tamen quadratorum magicorum non sine successu diu incubuit. Geometras recentiores scientiam infiniti excolentes *infinitarios* appellare solitus, etsi calculum differentialem ac summatorium non ignoraret. A. 1686 Professionem Mathematum in Collegio Regio obtinuit, non obstante lingua balbutiente. A. 1696 in Academiam Scientiarum receptus, Acusticam excolere cœpit & novum Musicæ systema exhibuit. Cum A 1703 Comes de *Vauban* Galliæ Mareschallus creatus esset, *Salvatorem* Regi commendavit, qui, quod ipse ante fecerat, Architectos militares examinaret. Bis matrimonium iniit: ex priori duos filios, ex posteriori filium & filiam suscepit. Obiit d. 9 Jul. A. 1716, ætatis 64.

An-

Antonius Parent natus est Parisiis d. 16 Septembr. A. 1666. Nondum tertium ætatis annum egressus erat, cum avunculus *Antonius Mallet*, parochus in pago quodam prope Carnutum, curam educationis & vices Præceptoris in se susciperet. Docebat ipsum primas Arithmeticæ regulas, cetera ignorabat ipse, adeoque a puero ex libro addiscebantur proprio Marte, qui adolescens 13 annorum factus in demonstrationes inquirebat. Hoc præceptore vero potissimum in religione ac pietate profecit, unde per totum vitæ tempus praxi Christianismi austeræ incubuit. Anno ætatis 14 Carnuti Rhetoricam didicit & Sphæricam, cum quo posteriore studio Gnomonicam & Geometriam junxit nullo duce. Parisios mittebatur ab agnatis, Juris studio operam daturus; sed ipsemet Mathematicum cum eodem combinavit, & cursu juris absoluto, totum ei se tradidit, etsi parcius suppeditaretur, unde viveret. In Collegio Regio lectiones *Philippi de la Hire* atque *Salvatoris* audivit: mox ipse instituit alios in Mathesi, utque Architecturam militarem melius docere posset, commendatione *Salvatoris*, cum Marchione *d' Alegre* castra bis secutus. Vitam deinde privatam egit, totus in omni studiorum genere, præsertim Mathematico ac Physico. Anno 1699 *des Billets* sibi Adjunctum in Academia Scientiarum adscivit, quod in Mechanica imprimis excelleret. Ibi interdum per præcipitantiam ac subinde nimia vehementia aliis contradicebat. Nemo plura schediasmata Academiæ exhibuit, quam *Parentius*, non ægre ferens, etsi subinde cum severa censura rejicerentur. Exprobrata ipsi fuit obscuritas: sed, ne perirent schedæ, quas Academia ipsi reddidit, eas sub titulo: *Recherches de Mathematique & de Physique* A. 1705 edidit, atque auctiores A. 1713 recudi fecit. Volumina ista paucos invenere emtores. A. 1714 Arithmeticam theoretico-practicam publicavit, ubi catalogum subjunxit schedarum, quas passim in Diariis edidit. A. 1716 d. 26 Sept. ætatis 50 vitam finiit ex variolis. Præter schedas MSC. easque magno numero nihil reliquit, quas inter libri devotionum, vita avunculi sui, Argumenta divinitatis Christi. In sorte admodum modica multum eleemosynarum erogavit.

Elogi-

Elogium *Leibnitii* dedimus in Actis A. 1717 p. 322 & seqq. Cum vero pleraque quæ hic leguntur, etiam ibi a nobis tradita sint, quamvis alio ordine digesta, Lectorem eo ablegare licebit. Ceterum dum Cel. *Fontenellius* controversiam commemorat, quam non nemo *Leibnitio* circa inventum calculi differentialis movit, nullum quidem argumentum omittit, quo Virum summum a crimine plagii, quod ipsi exprobrare ausus est antagonista, liberet; aliqua tamen occurrunt, de quibus hæsitamus. Scilicet 1 asseritur, *Newtonum* nunquam se liti immiscuisse, nec ipsummet *Leibnitio* controversiam movisse. Enimvero contrarium apparet ex literis *Newtoni* contra *Leibnitium* scriptis, quæ idiomate Anglico Historiæ fluxionum, quam vocat, subjunxit *Josephus Raphson.* Sane quicquid protulit Antagonista, idem etiam profertur a *Newtono*, ut aut *Newtonus* repetitorem ejus agat, aut ipse omnia tela a *Newtono* accepisse dicendus sit. Ambo enim uno loquuntur ore. Deinde 2 calculus fluxionum extra controversiam dicitur præcessisse calculum differentialem: quod tamen ex commercio epistolico non apparet. Ex Actis contra manifestum est, *Leibnitium* habuisse verum characterem quantitatum infinitesimalium & per modum algorithmi exercuisse calculum (quæ ipsa naturam calculi fundant, qui tanquam species sub genere sub arte characteristica combinatoria universali continetur) cum tale quid a *Newtono* fieri non constaret, nec tum factum fuisse adhuc probatum est. Quod si amici *Leibnitii* eodem modo cum *Newtono* agere vellent, quo ejus asseclæ cum *Leibnitio* agunt, non deessent, quæ cum ratione retorquerent tela. Cum enim *Newtonus* vocat per contemtum *Leibnitium* secundum inventorem methodi fluxionum; ipsum dicerent secundum inventorem orbitæ Cometarum, quippe cum prior apud nos eandem invenerit ac publicarit *Dœrffelius*. Et licet facile largiamur, *Newtonum* scriptum *Dœrffelii* Germanicum non legisse; in toto tamen invento nihil continetur, quod non desumtum sit ex *Kepleri* atque *Hevelii* Germanorum scriptis, quæ *Newtono* lecta fuisse nemo dubitat. Virium centralium ideam ac æstimandi rationem dici poterat ab *Hugenio* accepisse: quod idem ante eum fecerat *Hookius* & ad motum

S Plane-

Planetarum applicaverat. Quid ni ergo dicere liceret, *Newtonum* Geometriam exercuisse in Hypothesi *Hookiana* mensuram virium centralium ab *Hugenio* edoctum? Enimvero amicorum *Leibnitii* non est aliorum inventa elevare: quin potius virum ultra communem hominum sortem positum imitati eadem prædicando aliis ad præclara præstanda stimulum addunt. Absit itaque ut plura retorsionis etsi in omni jure licitæ indicia prodamus. Missis hisce prædicamus constantiam *B. Leibnitii* in religione. Narrat enim *Fontenellius*, quod ad castra Pontificiorum transire noluerit, etsi lautæ offerrentur in Gallia conditiones, voto ac statui ipsius apprime convenientes.

Gründliche Anleitung zu der Kriegs-Bau-Kunst rc.

i. e.

LEONHARDI CHRISTOPH. STURMII Architectura Militaris Hypothetico-Eclectica.

Noribergæ, impensis Petri Monath, 1719, 4.
Alph. 1 cum fig. æneis 41.

EGregie ante hos sedecim annos Fortificatoriam illustravit Cl. Autor editione Architecturæ suæ militaris Hypothetico-Eclecticæ, in 8, in qua si non de omnibus, saltem de plerisque maximeque commendandis muniendi modis perspicue & breviter egit, judiciumque suum de commodis ac prærogativis uniuscujusque eorum ubique interponens & eclectica adeo libertate utens, aliosque a studio sectandi unum quendam ex claris Architectis militaribus ad facultatem cuivis loco & occasioni aptam ex quocunque Autore desumtum modum inveniendi traducens, scientiam suam in hac arte probavit lectoribus adeo, ut libellus ille plurimos emtores invenerit. Unde factum est, ut de nova ejusdem editione Autor cogitaret. In eo vero cum esset, statuit ea, quæ desiderari possent, supplere aut emendare, opusque adeo perfectius & usui publico aptius sistere, idque præsenti editione præstitit. Equidem ducem hujus instituti tum

Digitized by Google

tum habuerat anonymum Autorem libri Gallici *Nouvelle Fortification, Francoise, Espagnolle &c.* In eo vero cum desideraret imprimis expositionem modorum muniendi a Germanis inventorum, quibus non exiguam partem perfectionis hujus artis deberi, vel ex hoc Sturmiano opere constat, idem hoc egit, ut cuilibet pro meritis laudes suas tribueret. Dialogorum vero forma scriptum hoc concinnandum judicavit, inque eo non solum, ut diximus, judicium suum de quibuslibet fere fortificandi modis eorumque pretio, usibus aut incommodis prærogativisq; exponit, sed & ubicunque res ferebat, ipsos modos ad majorem perfectionem evehere, defectus eorum corrigere, aut usum eorum extendere ac producere annititur, deque suis ad minimum quinos, si imitationes aliorum connumeres, vel tredecenos adjicit. Distinguit eosdem in *classes*, quarum *prima* modos comprehendit veteres ab *Hispanis* maxime adamatos & inventos, qui in alis propugnaculorum reductis concamerationes, quas *Casamattas* vocant, adhibent, *secunda* modum *Batavicum Freytagianum* eique affines, *tertia* modos qui successerunt huic, alasque secundarias & vallum inferius facierum in priori usitata rejecerunt: *quarta* illorum formas, qui secundarias alas & valla inferiora retinenda censuerunt, sed valli inferioris & magnitudini & formæ correctionem adhibuerunt, *quinta* eorum, qui duplici ordine propugnaculorum munitiones suas cingunt, quæ vocatur *l'ordre renforcé*: *sexta*, qui duplici munimento utuntur, uno minori atque interiori, ut vocant, *reducto*, altero vero majori: *septima* denique classis exhibet eorum hypotheses, qui ab hisce omnibus diversa fundamenta sectati sunt. Inter ipsos illos modos commendandi videntur ei præter ceteros *Anonymi* supra dicti autoris methodus, *Klengelii, Scheiterii, Schærtii, Pagani* & *Werthmulleri*, præterea *Heerii* & *Vaubanii* varii modi, omnium vero maxime *Cœhornianus*, qui peculiari libro ab eodem expositus est. *Rusensteinii* formam pro imitatione saltem Paganianæ habet. *Pagano* contigisse primo memorat, ut rationes ejus valerent ad avocandos Architectos militares a cœco Freytagium sectandi studio, etsi ante eum aliqui ex Germanis haud paulo meliora docuerint, nullos sectatores invenientes.

Ozanami, *Rogerii*, *Goldmanni* induſtriam, cum in eo ſaltem occupata fuerit, ut menſuras linearum *Vaubanianæ* & *Freytagianæ* methodi concinniores ederent, non magno loco habet, cum ſubtilitates hujusmodi in hac arte nullius momenti ſint. *Blondelliano*, *Roſettiano*, ipſi alias laudatis modis, nec non *Ruſenſteiniano* perfectiores ex ſuis ſubſtituit. His tamen omnibus præfert *Rimplerianum*, prouti a Noſtro elaboratus atque perfectus eſt: nam Rimplerum deſcriptioni hujusmodi typis quidem impreſſæ nullas tamen figuras adjeciſſe, adque adeo divinationi locum maximum feciſſe, paſſim notum eſt. Deſenſionis internæ ad arcendos hoſtes jam partem aliquam urbis ingreſſos in eodem maxime rationem haberi, pariter omnibus conſtat. Et hæc quidem in priori editione maximam partem perſecutus fuerat; in dialogis vero huic editioni recens adjectis commendat non ſolum tabularum ope Trigonometriæ computatarum adque deſcriptionem ipſorum modorum inſervientium, utpote quarumvis linearum & angulorum quantitates exhibentium, utilitatem, quæ quidem in caſibus irregularibus, ubi ſæpiſſime ope lateris polygoni interioris conſtructio abſolvi debet, eſt evidentiſſima; verum etiam ipſas tabulas ad præcipuorum ab ipſo laudatorum modorum deſcriptionem requiſitas exhibet. Tandem etiam profilorum ſeu ſectionum orthographicarum cuilibet autori ex celebratioribus recenſitis propriarum naturam explicat.

M. GEORGII ANDREÆ HELWINGII, PAST. Angerburg. & Reg. Soc. Scient. Berol. Membri, Floræ Campana ſeu Pulſatilla cum ſuis ſpeciebus, methodice conſiderata & interſperſis variis obſervationibus oculis curioſorum expoſita, cum XII iconibus.

Lipſiæ, literis Imman. Titii, 1720, 4.
Plag. 13 Tabb. æn. 12.

PLuribus jam editis, ad hiſtoriam naturæ pertinentibus, opuſculis, innotuit diligentiſſimus Autor, cujus etiam Floram quaſi modo genitam, ſive enumerationem plantarum aliquot Pruſ-

Digitized by Google

Prussiæ, quarum in herbariis aut nulla, aut minus plena facta erat mentio, nec minus Lithographiam Angerburgicam, recensitas dedimus. Nihil inde remisit ab industria, quin ea colligeret assidue, quibus natura Prussiam patriam inprimis donavit: Pulsatillæ, quam Floræ campanam ingenioso commento dicere amat, insigni elegantia, & jucunda varietate, qua in Prussia luxuriat, maxime captus, luculentius ejus imaginem pingere, & usus, quibus hominum sanitati conducit, plenius exponere hic constituit. Duabus vero sectionibus dissertationem divisit, quarum altera, quam Philologico-Botanicam inscripsit, Pulsatillæ nomen, formam, & varias species, altera vires curiose examinat. De nomine varia in primo capite primæ sectionis affert: veteres ignorasse pulsatillæ nomen, non dissimulat, quod barbarum esse origine pronunciat, ab Italis inde petitum, quod seminum pappus leni aura varie pulsari videretur Botanicis, vel, quod Autori non displicet, quod campanæ more anni ostia, ut ait, pulset, & ver instare indicet. Synonyma porro hujus plantæ Cl. Autor ex diversarum gentium linguis sollicite collegit. Ex Græcis Dioscorides anemones speciem fecisse creditur, quam Plinius Limoniam dixit, ex interpretum vulgo sententia: at propter eandem similitudinem, quam cum anemone habet pulsatilla, ranunculis alii accensuerunt, quamvis cum neutra specie omnino integre conveniat. Ut ergo constet certius, ad quam plantarum classem referenda sit, recentiorum inventa probat Noster, quibus certa constituta sunt vegetabilium ganera, ad quæ suæ revocantur species per naturæ ordinem: unde celeberrimorum hominum dilaudat industriam, qua feliciter nunc uti Botanicis in digerendis plantis licet. Sicut vero in primis sunt, qui de arte meruerunt egregie, Ammannus e nostris & Rivinus, ita non capimus, quid ab hoc relictum sit aliis, Morisono, Rajo, & præcipue Tournefortio, quod perficerent. Id certe, quod plantas huc usque cognitas non solum in certa capita collegerunt, verum etiam in sua genera, singulorum propriis notis recensitis, ita distinxerunt, ut facilis jam, ad reliquas orbi erudito adhuc incognitas plantas gradus studiose quærentibus ostendi possit, acutissimi Rivini invento non est

posterius, uti Autor quidem censet; sed, quod hic ipse felicissimo conatu egit, idem & aliis, si, quæ clare ab ipso tradita sunt, satis capiant, præstare non erit arduum. Ad definitionem inde pulsatillæ Autor progreditur, & postquam non exiguo apparatu plurimas descriptiones congessit, & singulas excussit, tandem Tournefortianam reliquis præfert, quamvis nec illam satis ad palatum esse prodat. Est igitur planta flore rosaceo, pluribus petalis in orbem positis constante, ex cujus meditullio surgit pistillum staminibus plerumque obsitum, quod abit in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur semina, in tenue capillamentum desinentia. Cujus definitionis singula momenta Autor operose satis, collectis quæ ab aliis dicta sunt, per hoc caput II explicat. Hinc cap. III natale pulsatillæ solum perquirit, quale pleriq; arenosum, in montibus & sylvis, constituunt, a quibus nec Noster videtur longe discedere, quando Prussicas pulsatillas in pinetis & ericetis solo clivoso & montano germinare asserit. Tempus floris ver est, cujus nuntia esse dicitur cap. IV campana Floræ, quamvis nonnullæ ejus species Julio mense luxurient, imo etiam alia autumni decus sit. Capite V variæ recensentur species, in quibus enumerandis, alios vel falsos esse, vel minus perfectos, Autor monet, & omnium, juxta diligentiores descriptiones, veras imagines, æri incisas, singulari cura exhibet. Prima species est anemones secundæ folio, seu subrotundo, in qua describenda Bauhinus & Jo. Rajus non omne punctum tulerunt, ad quam etiam pulsatilla polyanthos anemones folio pertinet, quam Autor ex Cl. Breynii exoticis huc transtulit, & quam loco quarto depingendam curavit flore obsoleto caule nudo, quæ pariter debetur Breynio. Nova autem species est candido flore, anemones folio, cum qua illa conjungenda, quæ intus alba quidem est, aversa tamen parte cœrulea, quæ inter reliquas raro eminent. Hanc excipit pulsatilla anemones folio flore laciniato, & illa quæ folio convenit, flore vero duplice est conspicua, quæ quidem haud dubie lascivientis sæpe naturæ proles est. Aliæ, quæ vel solo colore, vel levi petalorum forma diversæ sunt, peculiarem locum non postulant. Postquam ergo recensitæ sunt pulsatillæ species, quæ anemones folio

Digitized by Google

llo inſignes ſunt, ſequitur pulſatilla folio craſſiore, & majore flore, & iterum illæ, quæ apium folio referunt, quarum autumnalis, quæ tertia in ordine, florendi tempore a reliquis diverſa eſt, cujus imago non comparet inter reliquas. Sed pulſatilla flore clauſo obſoleto, petalis reflexis ſequitur, quamque ſuppeditavit Breynii ſtudium, & huic connectitur illa, quæ florem minorem nigricantem obtinet. Quibus indigenis ſuis, & quas ipſi oculis uſurpare licuit, ſubjungit Autor exoticas quasdam, ex C. Bauhino maximam partem repetitas. Et inde ad ſecundam operis ſectionem, quæ eſt practica, properat, vim pulſatillæ medicam demonſtraturus, quo appareat, plantas creatorum, & in primis hominis gratia factas eſſe. Quamvis vero quæ in medium hic de uſu medico profert, maxime artis filiis debere ſe profiteatur, Autor de ſuo tamen aliquid eſſe additum, non negat. Eſt vero ex numero acrium, & niſi rite præparetur deleteriorum, in tempore vero & caute fatis adhibita contra peſtem alexipharmaca; pro mundandis deniq; vulneribus inprimis valet. Ceterum nihil omiſit Autor eorum, quæ ad illuſtrandum pulſatillam pertinent: ſed nobis plura inde adducere non licet.

JOANNIS BAPTISTÆ MORGAGNI, Forolivienſis, in Patavino Gymnaſio Primarii Anatomes Profeſſoris & Præſidis, Adverſaria Anatomica omnia.

Patavii, apud Joſephum Cominum, 1719, 4 maj. Alph. 3 plag. 19 Fig. Tabb. 11.

QUæ Clariſſ. Autoris *Adverſaria anatomica* exactioris Anatomiæ cultores ardenter adhuc expectarunt, in lucem tandem cuncta ſex anno elapſo prodierunt, in fronte cum nobiliſſimi *Vulpii*, Profectoris publici, *Præfamen ad Lectorem*, tum *generalem Rerum & Nominum Indicem* exhibentia. Ex illo namque, quod luculentius mira *Noſtri* ſedulitas in monumentis etiam Veterum ſcrutandis, cadaveribus innumeris diſſecandis, Figurarum Tabulis per Pictorem peritiſſimum delineandis ipſiſ-

ipsisque quinque Adversariis in Mangeti Theatrum anatomicum inter adversæ valetudinis fere assiduas molestias celerrime exarandis elucescit, eo promtius pariter quamplurimæ observationes, tam Veterum, nunc docte restitutæ, nunc apte correctæ, quam novæ prorsus, ad Anatomen quidem præcipue, subinde tamen ad Chirurgiam quoque & Praxin medicam spectantes, una cum multis nunnullorum Autorum in dicto Theatro transscriptorum erratis, a quolibet deprehendentur, qui omnia omnibus Adversariis comprehensa diligentius perlegere aut præfixum saltem rerum Indicem percurrere haud gravabitur. Postquam vero *tria Adversaria priora* in Actis A. 1708 p. 29 Supplement. Tom. V p. 217 & A. 1719 p. 442 a nobis jamjam excerpta leguntur, ad *quarta Adversaria* recta in præsenti pergimus, modo in margine Adversariorum primorum, nunc accuratiorum, multa loca pro iis confirmandis ex reliquis Adversariis ab Autore adscripta, secundis vero & tertiis Adversariis duas Figurarum Tabulas cum suis Explicationibus adjectas fuisse, simul innuerimus. Complectuntur nempe ista *L* itidem *Animadversiones in Partem II Theatri anatomici Mangetiani*, temperatiori tamen stylo cum reliquis signatas, quod *Blancus* atque *Mangetus* celeberrimi Lancisii aliorumque amicorum interpositione post ingenuam culpæ confessionem ex Præfatione Vulpii quatuorque Epistolis præpositis Nostro videantur reconciliati. Mangetum equidem Genitalium Anatomen Graufii potius verbis, quam suis, tradere, iisque, tanquam telis, varia post illum detecta intexere, in *Animadversione* I haud improbatur, Notulas nihilominus pro recenti rerum copia perpaucas omnino appositas occurrere desideratur, quæque circa tres testiculos, scroti ac testium tunicas, nec non septi scroti inventores, nequaquam omittenda fuissent, candide indigitatur. Magis vero Noster in *Animadversione* III miratur, nec a Graufio, nec a Swamerdamio, nec ab aliis, qui aliquid postea in urethra aut ad urethram virilem invenerunt, in ipsa caruncula, quam caput gallinaginis vocant, præter duo foraminula lateralia, conductuum seminalium oscula, intermedium tertium, sæpe superius aut inferius, aliquanto majus fuisse annotatum, quod tamen

men ante novem aut decem annos ipse forte conspexisset & cum peculiari sinu, cum ductibus seminalibus aliquando, non semper communicante, detexisset ac in duabus Figuris Tabulæ subjectæ depinxisset. In *Animadversione* V Septum penis Nostro haud videtur pars a duobus corporibus nervosis distincta, sed tantum amborum, qua se contingunt, parietes in unum juncti & magis magisque, quo propius ad glandem accedunt, extenuati & demum ferme deficientes. Inflatis tamen corporibus nervosis spongiosam urethræ partem statim etiam intumescere & contra, pro certo tanto minus affirmari posse, quanto rarius hoc cum sibi, tum Ruyschio, successisset, utpote ad cujus observationem substantia glandis non nisi ipsius urethræ spongiosæ magis expansa promte, tam sectione simplici, quam injectionibus variis, demonstrari, ac Verheynius, cellulas hujus substantiæ minus sanguine refertas asserens, evidenter erroris convinci posset. De glandulis porro, quas Terraneus circa urethram, tum Adstites conglomeratas, tum disgregatas salutavit, atque Inventoris ad instar in aliqua Tabula repræsentavit, in *Animadversione* XVI ac tribus insequentibus tot monentur, ut Terranei Figura Mangeto jam A. 1701 neutiquam communicata, Adstites conglomeratæ cum Cowperi glandulis mucosis eædem, minores glandulæ Nostro ante eum haud incognitæ, majores urethræ canaliculi, veluti prima gonorrhœæ virulentæ sedes injectiones balsamicas cum fructu admittentes, penitus ab ipso neglecti, ductus autem minores perverse delineati, præter multa alia, clarissime appareant. In *Animadversione* XXIII varia commemorantur, quæ Autori nunc circa pudendi muliebris nymphas, nunc circa hymenem, licuerit observare: in vulgatissimi nempe scorti cadavere nihil prorsus nympharum apparuisse, contra in virginum dissectione præter nymphas superiores mediocres in imis pudendi lateribus duas alias parvulas quasi nymphas ter conspectas fuisse; in puellis itidem recens præsertim natis semel hymenis foramen ab illa parva quasi instita in duo fuisse divisum, eam vero, quam præter annulum in virginibus olim posuit, infimæ vaginæ angustiam & semper innotuisse, & in tribus nuper habitis dissectionibus tali, quam uberius describit, ratione

prodiisse. Sebaceas autem nympharum glandulas non paucas & sparsas haberi in *Animadversione* XXXIV, adversus Blancum notatur, sed tot potius & tam confertas, ut in eo uno Tabula III Adversariis primis subjuncta reprehendi facile posset, quod pauciores & rariores exhibeat, nisi id consulto & confusionis declinandæ causa factum esset. Quæ ipsa tamen Tabula, iniquius sugillata, quemadmodum pomum Eridos præbuit, ita in *Animadversione* XXXVI usque ad XLII adeo strenue a Nostro vindicatur, ut prærogativa, quam præ aliis organa muliebria delineantibus meretur, ex quam plurimis peculiaribus, in *Animadversione* XXXVI & XLII specialius enumeratis, oppido pateat, simulque de vesicularum cervicis uterinæ numero ac situ diverso, in viginti quatuor cadaveribus indagato, ex *Animadversione* XXXIX satis superque constet. In capite ultimo, quod de conceptione, fœtus efformatione, nutritione accretione & partu inscribitur, Opuscula potius Drelincurtii, ceu Autoris diffusioris aliisque sine causa infensioris, quam alterius anatomici scriptoris, vel ipsius quoque Graafii capita omissa contineri, vel ideo in *Animadversione* XLIV ægre fertur, quod in adjectis Notulis toties Drelincurtio aperte adversari haud opus fuisset, nec alia adjungere, quæ in duabus sequentibus Animadversionibus contra eundem proferuntur. Ut alia, quæ circa nonnullorum Tabulas æque, ac de canalium in uteris vaccinis usu, de vasis fœtus propriis, deque nunnullis inter fœtum & adultum discriminibus, tandem desiderantur, hac vice sileamus, ipsamque etiam Explicationem duarum reliquarum Figurarum Tabulæ subnexæ in Adversaria quinta, ad quæ pertinent, cum sextis imposterum successive recensenda, differamus.

CHRISTIANI GOTLIB. SCHWARZII, PROF. Publ. in Acad. Altorfina, Schediasma de quibusdam Doctrinæ Antiquariæ Capitibus.

Altorfii, apud Jod. Gurl. Kohlesium, 1719, 4.
Plag. 7 Tabb. æn. 2.

Tria

Digitized by Google

TRia sunt doctrinæ antiquæ capita, quæ paucis hisce plagulis erudite perquam explicantur, quorum primo monimentum quoddam, Corneliæ Saloninæ Augustæ quondam consecratum, illustratur. Petitum illud est ex Prodromo Operis Danubialis, quod dudum promisit magnamque partem jam adornavit Aloysius Ferdinandus Comes Marsigli, & continet inscriptionem in antiquo marmore ad confluentes Temis & Bistræ, fluviorum in præfectura Temeswariensi, repertum & hisce conceptum est verbis: CORNELIAE SALONINAE AVGustæ, CONIVGi GALLIENI AVGusti Nostri ORDO MVNicipii TIBisci DEVotus NVMini MAIESTATique EIVS. Disquirit hic ante omnia Cel. Autor, quæ fuerit Cornelia hæc Salonina, eandemque Gallieni Rom. Imperatoris uxorem probe distinguendam esse ab ejusdem concubina, Pipa, vel, uti alii scribunt, Pipara, contra Salmasium, Casaubonum, Occonem, Annam Daceriam aliosque variis argumentis confirmat, quippe qui omnes Saloninam atque Biparam unam eandemque esse fœminam contenderunt, quodam Trebellii Pollionis loco potissimum nixi, quem tamen corruptum, depravatum atque obscurum esse ab Autore evincitur. Huic igitur Pollionis testimonio aliorum fide dignissimorum hominum opponitur autoritas, qui Saloninam Gallieni conjugem Augustam, Piparam concubinam fuisse asserunt, vixque credibile esse dicitur, Saloninam in tot antiquis numis aliisque monimentis Augustam dictam, summisque honoribus cultam reperiri, & Principes imperatoria dignitate deinde potitos gignere potuisse, si Pipara quoque appellata Gallieni pellex fuisset. Neque Tristani, Patini, Begeri aliorumque sententia probatur, qui, cum observarent, dari vetustos numos, in quibus Salonina cognominetur Chrysogone, eam quidem non cum Pipa vel Pipara, Marcomannorum Regis filia & Gallieni concubina, confundendam censuerunt; ortu tamen Græcam & quidem Attali, potentis in Ionia viri, filiam esse statuentes, Chrysogonæ nomen existimant fuisse Saloninæ, antequam Gallieno nupta ad principale culmen veheretur. At enimvero frustra hæc asseri Cl. Autor probare nititur, qui Chrysogones appellationem Saloninæ Augustæ

p. 3. 4. 5. 7. 8. 10.

T 2 pro

pro more iſtius temporis, non niſi honoris cauſa aut adulandi ſtudio, a Græcis populis tributam fuiſſe opinatur. Notat enim id vocabulum partum vel ſemen aureum. Jam vero, quemadmodum alias homines præſtantes & eximii generatim tum apud Græcos χρύσεοι, tum apud Latinos aurei dici conſueverunt; ita Salonina non ſolum quaſi ad ſignificandam ipſius animi formæque pulcritudinem dignumque ortum aſſentandi ſtudio aureo nomine ornata; ſed etiam, in primis in quibusdam Græcorum numis, ſub ſchemate & nomine Dianæ, tanquam aurea Phœbe, divino honore decorata & culta fuiſſe videtur. Lau-
p. 14. datur vero hæc Salonina (quæ non, uti Harduinus ſenſit, Valeriani Auguſti primum, deinde ſecunda Gallieni, ſed prima hujus conjux fuit) apud rerum harum ſcriptores ob ſanctitatem, pietatem, pudicitiam, amorem in literarum ſtudia, aliasque virtutes, quanquam & nimiæ in maritum, cujus vita, laudes &
17. 19. merita ex numis atque Chriſtianorum in primis ſcriptorum te-
20. 21. ſtimoniis hic exponuntur, dominationis accuſetur. Gallienus hic plerumque dictus fuit Publius Licinius Gallienus, quibus nominibus aliquando nomen Ignatii ſive Egnatii, vel etiam Decii acceſſiſſe deprehenditur: imo & nomen Valeriani Gallieno tribuit numus Græcus, cujus integra epigraphe ita legitur: Α.Κ.Π. ΛΙ.ΟΥ. ΓΑΛΛΙΗΝΟC ΕΥ. ΕΥ. C. quæ ita exponitur: Αυτοκράτωρ Καῖσαρ Πέβλιος Λικίνιος Ουαλεριανὸς Γαλλιηνός Ευσεβὴς Ευδαίμων Cέβαςος h. e. *Imperator Cæſar Publius Licinius Valerianus Gallienus Pius Felix Auguſtus.* Honori igitur Gallieni & ejus potiſſimum Conjugis, Saloninæ, monimen-
22. tum hoc fuit dedicatum ab ordine Municipii Tibiſci, quod in Dacia fere ad confluentes Tibiſci fluvii ſitum fuit, cujus opidi jam mentionem fecit Ptolemæus, & quod etiam in Tabula Peutingeriana (cujus αὐτόγραφον haud ita pridem in Ser. *EUGENII* Sabaudiæ Principis Bibliothecam pervenit) *Tiuiſci* nomine extat. Ordo autem hic fuit conſilium publicum ſeu Collegium Decurionum, quod in municipiis Senatum repræſentabat, additusque ſæpe erat huic nomini honoris cauſa titu-
24. lus *ampliſſimi*, *ſplendidiſſimi*, *nobiliſſimi* aut ſimiles. Quibus tandem confectis ſubnectuntur quædam de orthographia Latina obſer-

observationes philologicæ, quibus inter alia contra *Christianum Falsterum* probatur, quod ante Gothorum in Italiam adventum minusculi characteres Romanis ignorati, unciales vero & majusculi tantum usitati fuerint, quod ille in Quæstionibus suis Romanis negaverat.

Alterum ab hisce occuparunt locum accessiones ad dissertationem a Cl. Autore Altorffii 1714 habitam de Collegio Utriculariorum. Utricularii seu Utriclarii fuerunt homines, qui tum rates, tum pontes ex utribus confecere, iisque in fluminibus aut mari usi sunt. Conjungebant illi vel singulos, vel duos, vel etiam plures utres, quos interdum follibus inflabant, uti canente Nonno Dionys. L. 23 v. 150 Bacchicus exercitus : *ἀσκοῖς οἰδαλέοισι χέων ποιητὸν ἀήτην Δέρμασι φυσαλέῳ διεμέτρεεν Ἰνδὸν Ὑδάσπην, ἐνδομύχων δ' ἀνέμων ἀγκύμονες ἔπλεον ἀσκοί* h. e. *Utribus tumidis fundens factitium ventum pelle ventosa permensus est Indum Hydaspem, intus vero inclusis ventis gravidi erant utres*; interdum utres stramentis inferciebantur; aliquando etiam ex corio lintres non tantum naviculasque, verum etiam ex eodem & quidem ex utribus junctis pontes ad trajiciendum exercitum conficiebant. Atque hac occasione e rarissimo Roberti Valturii de re militari libro, Veronæ 1472 impresso, figuræ utrium horum exacte repræsentantur.

Vltimum denique hujus scripti doctissimi caput gemmam sacrificium Bacchi referentem exponit. Delitescit illa, quæ Sarda est, in gentis Ebnerio-Eschenbachiæ, quæ Norimbergæ floret, splendidissimo rei antiquariæ apparatu, variisque ornata renidet figuris, quas strictim recensebimus. Prima illarum est columna, quæ ipsum Bacchum, cui sacrificium peragebatur, sistere videtur & divinitatis est indicium. Columnæ proxima est arbor, vitem enim, hederam, laurum, pinum, Baccho sacram esse constat, quam duo Lunæ Cornua sequuntur columnæ fastigio imposita, sive ut novæ Lunæ tempore hoc sacrificium esse peractum, indicarent, quod Calendis, quæ in ipsum novæ Lunæ diem olim incidebant, Dii precibus & sacrificiis colerentur; sive, ut Bacchi figura eo facilius dignosceretur ab aliorum Deorum statuis, utque simul cognatio Bacchi cum Luna indicare-

[Margin: p. 28. — 29. — 30. — 34. — TAB. I. Fig. 7. — 36. — 37.]

p. 39. caretur. Bacchus enim Lunæ frater habere fingitur ταυροφυῆ τύπον σεληναίοιο μετώπου, *tauriformem imaginem lunaris frontis*, dictusque fuit κερασφόρος seu Corniger Deus. Tertia figura est Saty us ὁ Διονύσου θεράπων. Est ille capripes & cor-
40. nutus atque huic Bacchi sacrificio adest, vel quia æque & Satyris Faunisque aliquando, ac Baccho ipsi, primitiæ uvarum fructuumque oblatæ sunt, vel quia Satyrus heic loci Sacerdotem Bacchi aut quemcunque Bacchi cultorem repræsentare videtur, qui altera quidem manu coronam, cujus usi in omnibus, ita præcipue in Bacchi sacris eximius usus fuit, altera vero caprum tenet, Bacchi sacrificio destinatum & ad aram adductum. Inter-
41. 42. ea enim, dum vota concipiebantur, hircus aris admotus stabat.
42. Quarto loco is depingitur, qui pietatem suam testaturus sacrificat genibus flexis, pedibus nudis, & nudo ad morem Græcorum
43. capite. Idem serpentem, qui quintæ figuræ loco est, manibus suis igni in ara succenso admovet, haud quaquam eo fine, ut igni injiciatur, sed ad indicandum, quantopere cupiat is, qui
44. 45. sacrificat, ut Bacchi genius, qui sub Serpentis figura repræsentatus olim fuit, sacrificii sui suavi odore delectetur. Sexto loco conspicitur altare multo odore fumans, quod encarpo resplendet, id est, ornamento ex implexis frondibus, floribus, & pomis confecto, quo symbolo fœcunditatem telluris ope Bacchi provenientem indicare voluerunt. Denique ultimæ duæ sunt bacchantium figuræ, quarum altera Satyro proxima gestienti saltantique similis conspicitur & insanientium more caput inflectit & veluti contra naturam retorquet, eademque manu dextra supra caput extensa tympanum tenet Bacchicis festis admodum solenne: ceterum tunica molli eaque talari, sed exserto pectore & brachiis, induta, & μίτρᾳ sive fascia circa ilia cincta
52. apparet. Altera Baccha viro sacrificanti proxima lyram tenet manu, aspectu placidior, leniusque gestare videtur instrumentum musicum, quam vulgo Bacchicis sacris aptum usitatumque videatur. In his enim sacris ea potissimum instrumenta usur-
53. pabantur, quæ gravius & fere horridius sonuere. Musæ similis hæc fœmina est, quæ ceteris bacchantibus placidior modestiorque

Digitized by Google

ftiorque est, citharaque psallit. Poetis enim quoque Musarumque filiis Bacchus sacer fuit. Veteres namque in Baccho coluerunt Solem, quem ut vitibus, aliisque arboribus & plantis vim crescendi, ita & corporibus ingeniisque humanis vires & fœcunditatem largiri tradebant. Forsitan & ille, qui aræ advolutus sacra hic facit, e Poetarum veterum ordine fuit, qui corona a Satyro sibi tribuenda se non indignum simul profiteatur.

LA REGGIA DE VOLSCI &c.

i. e.

ANTONII RICCHI, CORANI, REGIA Volscorum. Libri II.

Neapoli, apud Onofrium Pace, 1713, 4.
Alphab. 2 plag. 7.

IN procemio, quod operi præmisit industrius Autor, ad ea facilius intelligenda quæ sequuntur, de Coloniis Latinis atque Romanis, Municipiis, Præfecturis & Tribubus Regni Volscorum differit, significationemque, institutionem, & naturam vocum illarum atque rerum diligenter explanat. Capite primo Libri prioris de Regno Italiæ, sede Latii, & Imperio Volscorum ita in universum agit, ut omnia ab antiquissimis temporibus repetat, mutationesque in illis regionibus subinde factas breviter commemoret. Verosimile putat, ab Osco, qui tempore Saturni & Jani apud Tirrhenos regnavit, Volscorum atque Oscorum denominationem originem habere: postea civitates illarum regionum nunc formam Rerumpublicarum assumsisse, nunc iterum Principes ac regulos habuisse: finitis atque ab Ænea feliciter peractis bellis Latinis, interemtaque Camilla, Respublicas Volscorum immortale adversus victorem odium servasse, diutissime Latinis ac Romanis restitisse, maximisque identidem calamitatibus eosdem affecisse. Reliquis LVI prioris Libri capitibus plerasque Volscorum civitates sigillatim persequitur, originesque earum & casus memorabiles ex priscis monumentis eruit. Jam totum Librum posteriorem

Parti.e

Patriæ suæ, nobilissimæ ac vetustissimæ Volscorum civitati, Coræ, describendæ atque illustrandæ impendit. Ergo capite primo de amœnissimo orbis situ, tum generatim de memorabilibus quibusdam in ea rebus mentionem facit, itemque de honoribus in illam præ ceteris Volscorum civitatibus ab Imperio Romano collatis, nimirum quod Colonia Latina dein Romana extitit, quod titulum Præfecturæ & Municipii accepit, quod ad Tribum Papiriam relata fuit. Capite secundo & tertio Genealogias Dardani & Coracis, fundatorum Coræ, tradit, discrepantesque circa hanc rem sententias Autorum ita conciliat, ut antiquissimis quidem temporibus a Dardano, ante conditam ab eodem Dardaniam seu Trojam, anno mundi 2400 ædificatam urbem Coram, interjectis vero annis 350, a Corace restauratam atque amplificatam esse, cum antea destructa bellis ac desolata fuerit, contendat. Capite quarto Insignia civitatis exponit. Capite quinto & sequentibus de variis gentilium templis antiquis, Castoris & Polucis, Herculis, Æoli, Jani, Fortunæ & Dianæ, Solis, Apollinis & Æsculapii, differit. Capite XIV & XV de Ecclesiis, quæ nunc in urbe reperiuntur, de Monasteriis, Parochiis, & Confraternitatibus verba facit. Tum capite XVI & XVII regimen civile & Ecclesiasticum describit. Capite XVIII Sanctum Coranum, ac paucos alios venerabiles ac pietate insignes cives in medium profert. Tandemque capite XIX bella Corana, capite XXI prodigia tum Coræ tum in aliis Volscorum civitatibus facta, & Capite XXII abundantiam urbis commemorat atque extollit. Accedit in fine brevis Appendicula, qua tum oppidorum quorundam supra omissorum descriptiones, tum aliæ nonnullæ additiones continentur. In quibus omnibus uti multa occurrunt lectu digna, ita nos quidem, cum paulo serius ad nos perlatus liber sit, pluribus inde speciminibus afferendis supersedemus.

ERRATA IN ACTIS ANNI MDCCXIX.

P. 402 lin. 27 pro *certe* leg. *ceu*, p. 405 lin. 1 pro *corpore* leg. *corpori*, p. 406 lin. 16 pro *VII* leg. *VI*, p. 510 lin. 14 pro *expositorum* leg. *expositarum*, p. 511 lin. 22 pro *prælato* leg. *prolato*, p. 512 lin. 1 pro *Septicius* leg. *Septicii*, p. 512 lin. 30 pro *judicio*, leg. *judice*. p. 517 lin. 23 pro *patriæ*, leg. *pœnæ*.

):(o):(

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno MDCCXX.

SCRIPTORES ORDINIS PRÆDICATORUM recensiti notisque Historicis & Criticis illustrati, inchoavit JACOBUS QUETIF S.T.P. absolvit JACOBUS ECHARD.

Tomus I.

Paris. apud J. B. Christoph. Ballard & Nic. Simart, 1719, fol. Alph. 10 plag. 19.

LAudabili sane instituto Pontificiæ Ecclesiæ ordines regulares, qui haud ignobilis illius pars sunt, dudum in eo laborarunt, ut memoriam alumnorum suorum conservarent, eorumque res gestas & scripta variis libris, quorum nonnullos Bibliothecas vocarunt, complecterentur. Dominicanorum familia, quæ varias quidem ordinis sui Bibliothecas conscripsit, (vid. Acta nostra 1691 p. 33) destituta tamen fuit adhuc opere accurato, in quo scriptores, quos falso sibi vindicarunt alii, restituti, multiplicatio ejusdem autoris in duos tresve seu etiam variorum in unum confusio correcta, certa cujusque chronologia statuta, ita denique hæc historiæ pars illustrata sit, ut quid jam certum tenendum habeatur. Id attendens R.P. *Jacobus Quetif*, Parisinus, ordinis Prædicatorum domus SS. Annunciationis Parisiensis alumnus, Bibliothecam ordinis sui emendandam sibi proposuit, nullisque laboribus, ut verum assequeretur, pepercit. Vir erat ad hoc opus obeundum aptissimus, firmæ valetudinis, lectionis immensæ & indefessæ, in re literaria & chronologica peritissimus: historias & annales non solum ordinis sed & extraneos ecclesiasticos & civiles regnorum & urbium Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, Belgii, Magnæ Britanniæ & Hi-

Hiberniæ, Galliæ tandem diligenter evolverat scriptores, qui Bibliothecas variarum nationum vel speciales civitatum aut etiam ordinum regularium ediderant, seu etiam indices Bibliothecarum præcipuos comparaverat, quæ ad rem literariam Dominicanorum attinebant, excerpserat & acriter expenderat. Ad hæc itinera plura suscepit in Belgium, in German. saltem ad Rhenum, in varias Galliæ provincias, ubique Bibliothecas lustrans: cum viris rei literariæ peritis in Hispania, Italia & Belgio literarum commercium iniit, nihilque demum omisit, ut accuratam Dominicanorum eorumque certorum operum notitiam adipisceretur. Nec intra Parisiorum urbem se continuit præclarum hoc institutum, quod R.P. *Quetif* in se susceperat, sed ad nos quoque manavit tum ex Rich. *Simonis* Bibliotheca Crit. T. II p. 87 seqq. (ex qua nonulla de promsit B. *Ittigius* noster in schediasmate de Autoribus qui de Scriptoribus Eccl. egerant, p. 51) tum quoque ex *Bælii* Epist. selectis p. 582. Licet autem nonnulli opus ejus summo studio exspectarent & prope edendum nunciarent, (quos inter etiam Dn. *Marchand* fuit in nota illa ad Bælii Epist. cit.) testatur tamen R. P. F. *Jacobus Echard* vel (ut Italis pronunciatio levetur) *Eciard*, ejusdem domus Parisiensis alumnus, *Quetifii* successor in hoc opere dignissimus & editor hujus tomi præstantissimus, R. P. *Quetifium* multis aliis juris Canonici negotiis distractum nonnisi octingentorum circiter scriptorum elogia finiisse, cum die II Martii A. MDCXCIIX ætatis vero LXXVIII morte corriperetur, nec in iis antiquiorum. Vincentii Bellovacensis, Alberti Magni, S. Thomæ de Aquino, S. Antonini & aliorum fœcundiorum scriptorum chronologiam aut opera expendisse, in dies accuratius quid se adepturum sperasse, atque aliorum plusquam duorum millium ingentem in adversariis supellectilem undique collectam reliquisse.

Hæc omnia laudato *Echardo* postquam anno sequenti concinnanda & adornanda commissa erant, hic quæ adhuc deesse animadverterat, addenda putavit. Nimirum cum scriptores XIII & XIV seculi opera sua MS. reliquerint, varias Bibliothecas sibi lustrandas esse censuit. Regiam ipsi aperuerunt ejus præfectus tunc temporis D. Abbas *de Louvoy* & custodes Cll. viri

Cle-

Clement & *Boivin.* Hanc totam perscrutatus est, non solum Bibliothecæ indices sed & ipsos codices revolvens, unde certa autoris eruitur notitia, quod & in sequentibus fecit. Hinc & Colbertinam, permittente Illustrissimo Ecclesiæ Principe *Jacobo Colbert* Archiepiscopo Rhotomagensi, cujus tum erat, & assentiente D. *du Chesne* custode, integram perlustravit. Postea in alias Parisienses se contulit: Victorinam concedente ejus Ecclesiæ Canonico D. *Vion d'Herval*: Sorbonicam, in qua ad mille & ducentos & amplius codices hujus collegii Magistri non solum evolvere ipsi permiserunt, sed & cum ab eorum socio D. *Berthe* Bibliothecæ præfecto resciviissent, *Echardum* in scriptis Gothicis lectu difficilibus esse exercitatum, ut eidem in indice codicum suorum conficiendo operam suam commodaret, oraverunt. Porro Navarræam, assentiente D. *Chenu* præfecto & sociis ejus regii Gymnasii D. D. Baccalaureis, totam versavit. In Gervasianam seu Gymnasii dicti *Maitre Gervais* & in Gholoteam ipsum duxit D. Abbas *d'Argentré*, in Sangermaneam ascetarum Maureorum D. *Beaugendre*, in Augustinianam denique ad pontem novum R. P. Prior & Bibliothecæ custos. Nec minus antiqua monumenta, quæ in Sanjacobea, variis ex causis ad pauperiem fere redacta, supersunt, suo loco recensuit, ut taceam Bibliothecas extra Parisios ab ipso lustratas & in ipso opere, ubi se dat occasio, indicatas.

Evolvit quoque Rev. Editor indices codicum MSS. in variis Bibliothecis servatorum, quorum plures eruditissimus asceta Maureus Bernardus Montfauconius ipsi commodavit. Habuit & alios indices, ut Ecclesiæ Carnotensis, a D. *Gueau* Canonico, in gratiam ipsius hunc laborem suscipiente, domus Tolosanæ a R. R. P. P. S. Theol. Profess. Josepho *Roux* & Antonino *Mora*, domus etiam Claromontanæ in Arvernis, quem R. P. Prior Joannes Roionan ipsi misit. Indices variarum Europæ Bibliothecarum, Angliæ, Augustæ Vindelicorum, Basileæ, Lipsiæ, Sueciæ, & catalogos autorum variarum nationum, qui vel R. P. *Quetif* fugerant vel a morte ejus lucem viderant, non prætermisit, sed diligentius expendit, ex omnibus profecit, sed & aliquando eos emendavit. In vitis Belgicorum scriptorum consignan-

gnandis multum emolumenti ipsi attulit R. P. Guilberti *de la Haye* Bibliotheca Belgo-Dominicana MS. a sodalibus Insulensibus ipsi commodata, quam ut vidit accuratam, totam fere in hoc opus mutato tamen stylo convasavit. His & aliis adjutus subsidiis R. P. *Echard* opus confecisse putabat adeo ut jam prælo paratum videretur.

Id vero quum meditaretur & consilium cum viris eruditis conferret, iisque qua ratione R. P. *Quetif* opus adornasset, ipseque ejus vestigia secutus prosecutus fuisset, ordine scilicet alphabetico, significaret: tum omnes reclamarunt & ordine chronologico astruendum edixerunt. Reposuit R. P. Bibliothecas fere omnes regnorum, nationum, urbium, ordinum regularium per alphabeti literas concinnatus esse, huncque ordinem lectoribus apprime commodum videri. Fassi quidem hoc sunt amici ipsius, si ordo Prædicatorum ab uno tantum seculo vel ad summum sesquiseculo ortus esset, id forte ferendum esse. Sed quum quinque jam seculis integris in Ecclesia floreat, rationi non consentaneum esse, ut autores seculi XIII e. g. cum autoribus XVII & XVIII confusi viderentur, illud absurdum secuturum (nam hoc inter alia exempla opponebant) S. Thomam de Aquino ad finem fere hujus collectionis amandandum, quum innumeri ejus commentatores ratione nominis ab initio jam præivissent. Horum itaque consiliis adhuc aliis rationibus suffultis non adquiescere nefas duxit, etsi post tantum laboris hactenus exantlati novus ipsi subeundus erat. Nam totum fere opus dilacerandum & integrum ab ovo resumendum & exscribendum fuit, ut novo hoc ordine chronologico concinnaretur.

Ordinem itaque hujus operis hunc esse voluit. Primo scriptores ad annum mortis, quum certo rescire potuit, alligavit, si magistros ordinis excipias, quos ad annum quó ad regimen assumti sunt, collocavit, ut, qui sub iis floruerint autores, lectori pateret, vel etiam paucos alios ad annum, quo maxime florebant, adstrinxit, ut Albertum Magnum, quod ejus notitia necessaria erat ad pleniorem S. Thomæ ejus discipuli notitiam, qui sex annis tamen ante Magistrum vita functus est. Quorum annum

annum mortis retegere non potis fuit, eos ad annum quo certe floruisse scivit, retulit. Quorum seculum tantum quo vixerunt assecutus est, non autem annos seculi quibus vixerint, vel mortui sint, hos ad finem cujuscunque seculi relegavit & ordine alphabetico recensuit. Iis subjunxit de quibus ipsi dubium fuerat, an sui essent, & in ultimum ordinem amandavit ad quodque seculum, quos ab incautis scriptoribus falso suis adscriptos deprehendit. Quos ex autorum æqualium testimonio vel ex tabulis Ecclesiarum ad infulas evectos agnovit, iis hanc dignitatem asseruit, secus vero de iis, quos vel a suis vel ab extraneis scriptoribus Episcopos falso laudatos compertum ipsi fuit. In universo autem hoc opere in hunc finem solum collimavit, quod & Reverendissimus Magister ordinis *Antoninus Clocbe* injunxerat, quodque nisi licuisset, nunquam laborem suscepisset, ut veritatem ubique assequeretur. Fabulas antiquas (nam ut in historiis omnium gentium sic & in historiis omnium ordinum regularium suas esse fabulas, ut iis fidem non adhibere quibusdam religio sit, sapienter monet R. P. *Echard*) rejicere voluit, certa certo, dubia dubie retulit, ubi defecerunt antiqua & coævà documenta, scriptores & eorum scripta ex fide eorum qui eas vel ea laudant, adoptavit, nihil asseruit, sed sodales cujusque domus excitavit, ut veritatem diligentius indagarent huicque operi adderent. Nec supersedit Cl. Editor in hac præf. monere, qua ratione elogia ab ipso adornata a R. P. *Quetifii* lucubrationibus distingui nonnullaque allegata intelligi debeant. Verum quum hæc ab iis facile videri queant, qui ipsum opus habent, aliis vero non prosint, ea huc transscribere nolumus. Denique reverentia erga viros eruditos, quos uterque consuluit, quique in ipso opere ubique citantur, significata, & libertate, qua eos & inter hos Actorum Sanctorum editores aliquando emendat, excusata, integrum judicium omnibus eruditis de hoc opere relinquit, atque eorum emendationes totis præcordiis exoptat, ut Dominicanorum historia literaria quam purissima tandem & ab omnibus sphalmatis expurgatissima prodeat.

Exposita itaque hujus operis historia totaque ejus œconomia considerata, quod maximam partem verbis R. P. *Echardi*

 factum

factum est, nunc ipsum opus aggredi possemus, nisi quædam adhuc dicenda esse viderentur.

Nuncupavit illud laudato Ordinis Prædicatorum Generali Magistro ab annis amplius triginta, sacræque Theologiæ Professori, cujus studium in asserenda regulari disciplina, industriam in excitandis & ad summum evehendis studiis, diligentiam in promovendo Religionis bono per distributionem operum in variis Theologiæ &c. partibus a sodalibus conficiendorum, ardentissimum zelum in mittendis operariis in utramque Indiam &c. mirificis & summis laudibus extollit.

Præmissa est ipsi operi notitia duplex tum provinciarum ab anno MCCXX ad MD, tum quoque series capitulorum generalium intra tempus prædictum habitorum longe accuratior, quam vel a *Michaele Pio* in Prolegomenis suæ secundæ partis, vel a *Vincentio Maria Fontana* initio sui operis cui titulus: *Declarationes constitutionum*, data sit, ceu quæ ex actis ipsis vel ex duobus codicibus MSS. Lingonensi uno, altero Victorino eruta est, ut omittam hanc duplicem notitiam excipientem indicem eorum, qui ad dignitates ecclesiasticas promoti sunt & in hoc Tomo primo laudantur incipiendo ab inferioribus, Magistris nempe sacri Palatii, excepto Paulo de Monelia & Joanne Annio vel Nannio, (de quibus Tomo sequenti se dicturum promittit) hinc ad Episcopos in Hispania, Gallia, Italia & Insulis adjacentibus, in Germania, Hungaria, Dalmatia, Anglia, Scotia, Hibernia, Dania, Suecia, Polonia, in Asia & Africa, Archiepiscopos in Europa & Asia, Patriarchas, Cardinales, pergendo & in duobus Pontificibus, Innocentio V & Benedicto XI desinendo.

Ad ipsius vero hujus operis Tomum I quod attinet, complectitur ille S. Dominici ejusque sodalium vitas resque gestas, qui per tria secula XIII, XIV & XV floruerunt, ex quorum primo nonnulla ex vita S. Dominici delibabimus, celebrioraque Dominicanorum hujus seculi nomina recensebimus, dissertationes simul & acta nondum edita huicque Tomo I inserta indicaturi.

S. Domi-

S. *Dominici* ordinis Fratrum Prædicatorum institutoris vita hujus operis initium nobilitat. Hæc quidem ab innumeris fere condita est. Ast quum nemo chronologiam ejus vitæ certam prodiderit, imo & quidam fabulis inquinarint non tolerandis (quæ ingenua R. P. *Echardi* est confessio) operæ pretium ipsi visum est sinceram & accuratam hic consignare, & monumenta, quæ huc usque prælum non subierunt, adjicere. Recensitis itaque quinque vitæ S. Dominici scriptoribus, B. nempe *Jordano*, ejus in magistratu ordinis successore, F. Petro *Ferrandi* Lusitano, *Constantino* Medices Etrusco Episcopo exinde Urbevetano, B. *Humberto* V ordinis antistite, F. *Gerardo de Fracheto*, seriem vitæ constituit hic non repetendam. Repetamus autem acta vitæ huic inserta, quæ sequentia sunt: p. 2 Vita B. Dominici prior autore B. Jordano jam supra adducto ex antiquissimo seculi XIII codice membr. apud sanctimoniales Prulianas servato cum additionibus ex B. *Humberto*, *Bernardo Guidonis* & ex aliis actis, p. 24 Caput XXVII Hist. Occid. *Jacobi de Vitriaco* de nova religione & prædicatione Bononiensium Canonicorum, p. 25 altera S. Dominici vita autore F. Constantino jam laudato ex codice membr. in 8 seculi XIII apud F. F. Prædicatores Parisienses ad S. Honorati servato cum additionibus ex B. Humberto, p. 37 Supplementa vitæ S. Dominici ex parte secunda libri cui titulus: *Vitæ Fratrum*, ex duplici codice MS. utroque seculi XIII domus Parisiensis S. S. Annunciationis Ord. Prædic. p. 56 Dicta testium super inquisitione Bononiæ facta de vita, obitu & miraculis S. Dominici, p. 58 Miracula S. Dominici in Italia & Hungaria patrata, p. 63 Miracula S. Dominici Rhotomagi acta ex MS. codice 400 & amplius annorum. Addidit præterea R. P. *Echard* quatuor dissertationes historicas, quarum prima quæstionem movet, an ex B. Reginaldi Aurelianensis visione indumenta priora S. Dominicus mutaverit & novo cultu sodales suos induerit p. 71, altera de antiquis ordinis Prædicatorum vestibus disserit p. 75, tertia, quo anno S. Dominicus iter Hispanicum & exinde Parisiense agressus sit & confecerit, atque an prin is comitiis ordinis Minorum Storearum dictis affuerit, disputat p. 77, quarta in annum &

& mensem, quo B. Dominicus Neapoleonem Stephani Cardinalis de Fossanova consanguineum suscitaverit & Sanctimoniales ex monasterio S. Mariæ trans Tiberim ad S. Sixti cœnobium transtulerit, inquirit p. 8. Sequitur tandem has dissertationes Tabula chronologica actorum S. Dominici inter pag. 88 & 89 collocata. Tantum de actis & dissertationibus S. Dominici vitæ insertis, qui sane hoc ipso seculo primo ordinis a se instituti innumeros fere asseclas habuit. Prodeant hic tantum in medium nomina eorum, qui præ ceteris conspicui nobis esse videntur. Sic v. g. recensetur p 93 B. *Jordanus Saxo* ad annum 1222, p. 100 F. *Joannes Ægidii* ad an. 1228, p. 102 F. *Hugo* & *F. Petrus* nuncii a Gregorio IX ad Joannem Vatacium seu Batatzem, ut alii scribunt, Orientis Imperatorem & Germanum Patriarcham C. P. missi ut de concilianda Ecclesia Græca & Latina tractarent ad an. 1234. Quorum acta in Concilio primo apud Nicæam tum apud Nympham habito quum apud Waddingum in Annal. Minor. ad 1234 interpolata recisa & innumeris mendis deturpata sint, ex quo tamen in editionem Conciliorum Parisiensem, quam vocant Labbeanam anni 1671 inducta sunt, ad finem hujus tomi p. 911 -- 927. ex cod. MS. 250 & amplius annorum in Gymnasio Navarræo servato integra dat & genuina. P. 106 occurrit S. *Raymundus de Pennaforti* ad an. 1238, cujus summa de pœnitentia & matrimonio est notissima, p. 131 F. *Guilielmus Peraldus* ad an. 1250, p. 141 F. *Humbertus de Romanis* ad an. 1254, F. *Bonacursius* ad an. 1260 p. 162, B. *Albertus Magnus* ad an 1262, cujus vita & scripta luculentissime exponuntur p. 184, F. *Stephanus de Borbone* ad annum eundem p. 194, F. *Hugo de Sancto Charo* ad annum eundem, in cujus vita p. 203 seqq. disquisitio de sacrorum Bibliorum concordantiis quoque exhibetur p. 212, F. *Vincentius Bellovacensis* ad annum 1264, de cujus opere præcipuo Speculo nimirum majori inter alia p. 215 prolixe differit R. P. *Echard* partemque dissertationis suæ, quam sub titulo: *Sancti Thomæ Summa suo autori vindicata sive de U. F. Vincentii Bellovacensis scriptis dissertatio*, 1708 edidit, hic præmittit, altera in vita S. Thomæ de Aquino p. 293 communicata, p. 250 F.
Thomas

Thomas de Cantimprato ad an. 1270, *B. Bartholomæus de Bragantiis* ad an. eundem, p. 271 *S. Thomas de Aquino* ad annum 1274. Hunc (ut ait R. P. *Echard*) ſcholæ ſuæ magiſtrum ſolemque ſplendidiſſimum habet ordo Prædicatorum, doctorem communem agnoſcunt Academiæ orbis Chriſtiani univerſæ, inter Patres ſuos veneratur Eccleſia catholica ſuæque fidei ac doctrinæ tutiſſimum ac fideliſſimum ubique adhibet interpretem. Hic omnes in hac Bibliotheca recenſitos autores merito præcedere debuiſſet, ſolem quippe ſuum ſidera norunt, ratione tamen ordinis huc prolatandus fuit. Enarrat deinde R. P. vitam & ſcripta S. Thomæ tam prolixe, ut 77 paginas huic uni impenderit. P. 350 *F. Petrus de Tarentaſia* ad an. 1276, p. 361 F. *Martinus Polonus* ad annum 1278, famigeratus ille Chronici autor, de quo ſcripto hæc per ordinem diſcutiuntur: 1) titulus, procemium & finis ſeu quod idem eſt, quot ejus a Martino prodierint editiones; 2) quale ejus Chronici artificium & an ideo jactata de Joanna Papiſſa fabula ab autore ſuo chronico inſerta fuerit; 3) qui genuini, qui ſpurii codd. MS. habendi, quæve impreſſæ editiones laudandæ; 4) Eruditorum de Martino judicia; p. 374 *F. Robertus Kilwardbius* ad an. 1279, p. 391 *F. Brocardus* ad an. 1283, cujus Deſcriptio terræ ſanctæ noſtra ætate magni habetur ab eruditis, p. 396 *F. Raymundus Martini* ad an. 1284, cujus Pugio fidei Chriſtianæ recuſus eſt apud nos cura Jo. Bened Carpzovii, qui præmiſit quoque introductionem (judice R. P. *Echard*) merito legendam. p. 422 *F Nicolaus de Hanapis* ad an. 1291, p. 437 *F Nicolaus de Gorran* ad an. 1295, p. 454 F. *Jacobus de Voragine* ad a 1298. Perluſtrandi quidem & erant ſcriptores Sec. XIV & XV; aſt ob brevitatem omnibus nunc, ſicco pede prætcritis, hoc tantum monemus, huic Tomo per triplicem indicem ſcriptorum, unum nominum, alterum cognominum, tertium anonymorum juxta argumenta finem imponi. Ceterum de hoc opere ſingulari obſervatione his Actis inſerenda alio tempore agemus.

THE LIFE AND ACTS OF THE ARCH-Bishop Whitgift.

i. e

VITA ET ACTA JOANNIS WHITGIFT, Doctoris Theologi, tertii seu ultimi sub Elisabetha Regina Archi-Episcopi Canturiensis; Autore JOANNE STRYPE, Artium Magistro & trium Archi-Episcoporum Protestantium priorum Biographo.

Londini, sumptibus Societatis, 1718, fol.
Alph. 9 pl. 18.

ETiamsi Georgius Paulus, eques, vitam hujus Præsulis Ecclesiæ Anglicanæ nobis dederit, noluit tamen, quæ de eodem collegerat, nobis invidere Autor Clarissimus, qui vitis binorum præcedentium Episcoporum, Thomæ Cranmeri & Edmundi Grindal (quas nos quoque in Actis A. 1704 M. Sept. p. 315 & Suppl. T. V S. VII p. 294 recensuimus) jam pridem editis inclaruit. Enim vero pro more suo non solum Whitgifti vitam, singularemque in gubernanda Ecclesia curam; sed & varia, quæ ad statum reformationis ejus temporis saltem aliquo modo spectant, secundum annorum seriem, ab Anno scilicet 1530 ad 1604, adspergere constituit. Quibus ut majorem fidem conciliaret, Acta authentica, ex Archivis Archi-Episcoporum Cantuariensium, Academiarum, Collegii Armigerorum, Bibliotheca Petyti, Episcopi Eliensis, (Mori puta: quæ Regis liberalitate nuper coemta, & Academiæ Cantabrigiensi dono data) in appendice integra adjecit.

Jo. Whitgift Grimsbiæ, quod Lincolniensis Comitatus oppidum est, A. 1530 vel 1533 natus, patre Mercatore, literis primum a patruo Roberto Abbate Walhoviæ, inde Londini in cœnobio S. Antonii innutritus est. Sensit hinc puer singulare providentiæ divinæ documentum, quippe cum commilitone peste infecto, qua & exstinctus est, eodem lecto decumbens, cum sitibundus ac nondum plane excusso somno, urinam ejus ex errore frigidæ loco hausisset, nulla tamen tabe infectus fuit. In Cantabrigiensem deinde Academiam circa A. 1548 profectus, ubi Bradfortium, postea Londini ob reformatæ religionis professionem crematum, nactus est præceptorem privatum,

Digitized by Google

tum, ibidem Magiſtri ac Doctoris Theologiæ honores atque A. 1563 Profeſſionis Theologicæ, quæ Margarethana dicitur, munus conſecutus eſt. Anno 1567 aulæ Pembrocianæ & poſt tres menſes Collegii SS. Trinitatis, licet ætate nondum quadrageſimum attigiſſet, Præſes & Theologiæ Profeſſor regius factus eſt; qua tamen Profeſſione anno ſequenti abdicata ab Epiſcopo Elienſi Præbendarius denominatus eſt. Porro Vice-Cancellariatum Cantabrigiæ bis A. 1571 & 1574 geſſit, demumque habito A. 1574 coram Regina Eliſabetha ſacro ſermone, ita ſe ei commendavit, ut A. 1576 Epiſcopatui Vigornienſi præficeretur. His libro I expoſitis, Cl. Autor Libro II ea percenſet, quæ res ſub Epiſcopatu ejus in Wallia imprimis, cujus & Pro-Præſes fuit, concernunt. Hinc Whitgiſtum conſiderat Archi-Epiſcopatui Cantuarienſi, vivente adhuc, ſed decrepito & otium quærente Grindalio, ab Eliſabetha Regina deſtinatum, ac rite poſtea, illo mortuo, A. 1583 d. 6 Jul. electum, imo impoſita ab ipſius Reginæ, ut quidam ferunt, dextra inauguratum. Cum vero plures antehac ſacris muneribus favore magnatum admoti eſſent, quibus cultus divinus parum cordi erat, hinc mox Articulos quosdam, a Regina confirmatos, Miniſtris Eccleſiæ ſubſcribendos propoſuit: qua re dici non poteſt quantum irritaverit crabrones. Neque enim deerant, qui variis in vulgus libellis ſparſis, quos Noſter hic ſigillatim conſiderat, optimum Præſulis inſtitutum evertere conabantur. Sed vicit conſtans Viri moderatio, adeo ut per viginti annos, quibus præfuit Eccleſiæ, multis licet Pontificiorum partim, partim Puritanorum aliorumque turbis vexatus, perpetuo tamen Reginæ gratiam retinuerit, eaque A. 1602 defuncta, Jacobi ſucceſſoris animum ita ſibi devinxerit, ut Rex letali morbo decumbentem ſolatus ſit his verbis: interceſſurum ſe apud Deum pro ſalute ipſius, & in ſumma felicitatis parte poſiturum, ſi voti ſui compos reddatur. Cui multa quidem, ut viſus eſt, reſponſurus Præſul, fauces ſenſit a vicina morte intercluſas, ut nihil præter pauca verba: *pro Eccleſia Dei*, proferre valeret. Exſtinctus eſt A. 1623 die 29 Febr. morte, ut creditur, e nimio mœrore maturata, quod illo tempore de mutanda liturgia conſilia in aula, inſtigantibus Purita-

tanis, agitarentur. Et hæc fere proxime concernunt vitam ipsius Whitgifti; cum vero plura sint, quæ ad universum Ecclesiæ Anglicanæ, qualis illo temporis intervallo fuit, statum pertinent, ex iis nos quoque pauca, quæ nobis memorata digniora
p. 120. visa sunt, addemus. De Jo. Hilton Ministro Ecclesiæ refertur, quod publice in æde S. Martini Londini verba faciens, Scripturam utriusque fœderis pro fabulis venditaverit, seque palam negans Christianum, Christi divinitatem & satisfactionem impugnaverit, & quæ sunt alia dictu horrenda: enimvero cum culpam deprecaretur, id tantum supplicii loco injunctum, ut & in æde Crucis D. Pauli, fasce lignorum humeris imposito, e regione Concionatoris staret, & deinde in S. Martini templo
228. - 238. recantaret, ab omni vero munere Ecclesiastico abstineret. Legi & merentur responsa Præsulis nostri aliorumq; ad quæstionem, utrum Anglis liceat auxilium ferre Belgis ob religionem afflictis? quæ eo fere redeunt, ut generatim quidem negetur, Principem subditis alterius Principis ob religionem vim patientibus opem ferre posse, ex principio: quod tibi non vis fieri &c. in hoc tamen casu affirmetur, quod Flandri neutiquam ceu mere subditi sint considerandi, quibus quippe Hispanus non ut Rex, sed ut Comes Flandriæ, cui tyrannidem exercere non liceat, imperet.
275. Quanto A. 1588 metu consternata fuerit universa Britannia, cum de classe Hispanica, quæ invincibilis dicta, fama accessisset, vel ex eo intelligitur, quod Noster Episcopos publicis literis admoneret, ut quanta possent velocitate equis armisque instruerent subditum sibi clerum, qui ferendis armis par esset. A. 1580
323. Robertus Browne, Puritanus, sed qui longius recessit, & cum reliqua Ecclesia ceu Anti-Christiana nullam communionem habendam asserens, Brownistarum sectæ nomen dedit, in sinum Ecclesiæ reverti visus est, simul tamen edito libello, quem *Tabulas* vocat, publice professus est, in Scriptura S. omnes regulas artium atque omnem omnino eruditionem contineri. Similes
114. fere Brownistis Barrowistæ, ita dicti ab Henrico Barrow, qui cum socio Johanne Greenwood A. 1593 e furca suspensus, quod ministros Ecclesiæ illegitimos populo obtrudi, idololatriam per liturgiam invehi ac stabiliri, regimen Ecclesiasticum tyranni-

dem

dem exercere, & nequiſſimos quosque ad Eccleſiam admitti docuiſſent, quorum ſectæ brevi tempore viginti fere millia hominum in Anglia adhæſiſſe creditum eſt. De Richardo Fletchero Epiſcopo Londinenſi memoratur, quod cum uxorem jam ætate provectior duxiſſet, ita abs ſe alienaverit animum Eliſabethæ, quæ a clericorum nuptiis magnopere averſabatur, ut ab Epiſcopali munere fuerit aliquandiu prohibitus, & quamvis muneri redditus integro tamen anno juſſus fuerit aula exulare. Qua re plurimum conſternatus paulo poſt A. 1594, dum curru veheretur & tabacum, cujus illo tempore non niſi medicus uſus fuit, naribus traheret, apoplexia exſtinctus eſt. Mortem Eliſabethæ a nonnemine poſtridie in epiſtola Latina ad Edmundum Lambertum his verbis refertur nuntiatam: *Regina, cum per tres fere hebdomadas morbo melancholico ſtuporem quendam non ſine læſa phantaſia indiciis inſerente laboraſſet, nec per totum id tempus, ullis vel rationibus, vel precibus, vel fallaciis induci potuiſſet, ut aliquod artis Medicæ auxilium experiretur, ac difficulter perſuaderi ſibi paſſa ſit, ut alimentum naturæ ſuſtinendæ debitum ſumeret; ſomnum autem quam minimum, eumque non in lecto, ſed inter pulvinaria, ubi totos dies & inſomnis & immota ſedere conſueverat; intelligendi autem vim ad extremum usque ſpiritum retineret; linguæ vero facultate tribus ante obitum diebus fuiſſet privata; poſtquam eſt omnibus & feliciſſimæ Principis & Chriſtianiſſimæ Fœminæ officiis functa, die heſterno, ſc. 24 Martii, hora tertia matutina, naturæ ceſſit.*

p. 417. 429. 558.

BELGIUM BRITANNICUM, IN QUO illius Limites, Fluvii, Urbes, Viæ militares, Populus, Lingua, Dii, Monumenta aliaque permulta clarius & uberius exponuntur; Autore GUILH. MUSGRAVE, Belga, Reg. Societatis utriusque Socio: præfixa eſt Diſſertatio de Britannia quondam pene Inſula.

Iſcæ Dunmoniorum, typis Georgii Biſhop, 1719, 8.
Alph. 1 plag. 10 fig. Tabb. æn. 15.

OLim equidem gentibus patria fuit ſæpius haud una, Britannos in Galliis reperiri, plures norunt, Belgas in Britannia exſtare, id ſane non ita cognitum atque pervulgatum eſt, de quo tamen ipſo, ut penitiorum literarum ſtudioſis uberius & clarius conſtet, ſedulo in libro, cujus titulum præfiximus, allaboravit Cl. Muſgravius, antiquitatum patriarum indagator induſtrius, & eo nomine jam ex aliis ſpeciminibus clarus. Scilicet Gallos primum in Britanniæ Inſulam, ab initio rerum incultam & hominibus deſtitutam, tranſiiſſe, cum ipſa ſitus naturalis ratio, tum Atrebates, Pariſii, Iceni, Cantii, Belgæ, Gentium Britannicarum nomina, evincunt. Veſpaſianus ſane, Claudii Imperatoris auſpiciis expeditione in Britanniam ſuſcepta, & claſſe ad Vectam Inſulam, quæ Belgica eſt, appulſa, Cogidunum Regnorum principem ſtatim in deditionem accepit, Belgas autem & virtute bellica, & commerciorum fama inprimis claros hoſtes expertus eſt, quorum tamen prælio ſubactorum opera fideli & proficua cum Veſpaſianus ipſe, tum Romanorum alii per CD annos, quibus iſtam Inſulam tenuere, uſi ſunt, ita ut eorum & apud Tacitum, & apud Dionem, & apud Antoninum & Herodianum exſtet memoria. Vectam Inſulam ad Belgium pertinuiſſe, jam diximus: inter illam & mare, quo alluitur, interque Sabrinæ æſtuarium ſita fuit Belgarum regio, ita tamen, ut verſus occidentem Durotrigum Promontorium verſus orientem & ſeptentrionis partem Rhegni, Atrebatii, & Dobuni fines facerent.

Hos limites noſter Muſgravius Capite I, addita etiam Tabula Chorographica, illuſtrat. C. II Belgii Fluvios exponit, Vxellæque Æſtuarium male a Cl. Cellario, ubi apud Dunmonium Herculis eſt promontorium, locari notat, cum Iſcæ Silurum ex adverſo fuerit. In III Capite Belgii diviſiones, in IV Urbes tradit, quæ illud nomen vix merebantur, caſarum & guguſtiorum in mediis nemoribus concilia aditu ab omni parte dejectis arboribus intercluſo; plurimas etiam hodiernarum urbium ex Caſtris demum Romanis enatas eſſe, vernacula illa Britannorum vox *Cheſter* ſatis docet. Peculiari opera Urbs Aquarum Calidarum, quæ nunc Bathonia dicitur, capite V, & ſequenti VI Romana aquarum calidarum monumenta, æri

Digitized by Google

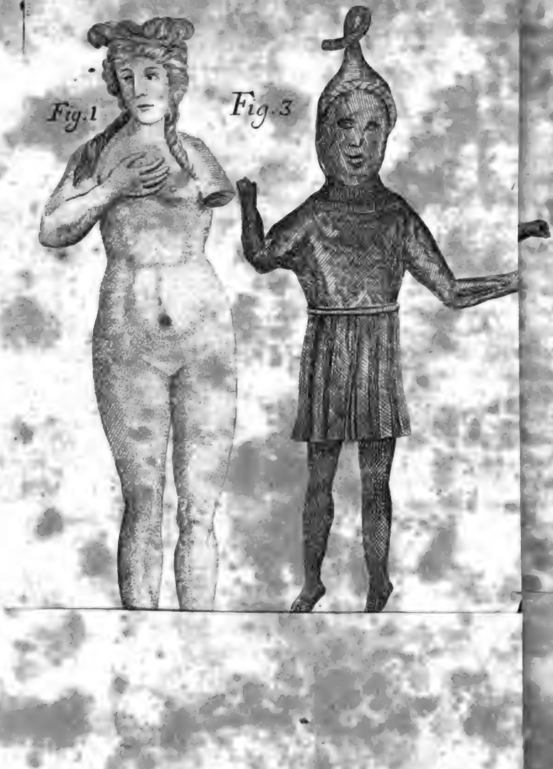

æri

æri etiam incisa, exponuntur, Inscriptiones item non spernendæ, capita nonnulla & imagines, quæ Romanos iis in locis fuisse frequentes satis loquuntur. Eo etiam pertinent Viæ militares in Belgio, c. VII explicatæ. Insulæ Belgio adjacentes c. VIII, Belgii Populus c. IX, Belgarum Lingua c. X, Dii Belgici c. XI, immo omnis Belgicorum Penatium exercitus, apud Devisas A. 1714 effossus, c. XII exhibetur. Sunt illa ex sententia Musgravii nostri Venus, Jupiter Ammon, Neptunus, Hercules, Vulcanus, Bacchus, incerti nominis Deus, (posses forte Saturnum dicere ob faciem distortam & tetricam,) Pallas, Virgo Vestalis, Mercurius, Romulus & Remus cum Lupa, Apis, Anubis, Bucephalus, Bacchus, illo priori elegantior, & Matronæ caput pectoretenus effictum, una cum nummo Alexandri Severi. Verum enim vero, uti ipse diligentissimus patriarum antiquitatum Scriptor fatetur, Bucephalum, Remum, Virginem Vestalem, quibus Lupa, Caput Matronæ, nummum Severi addimus, §. 19.
in numero Penatium nunquam fuisse, eoque ipso largitur, non illa omnia, quæ sub lapide quadrato ab olitore Belga sunt inventa, necessaria consequentia pro Diis esse TAB. II.
habenda; ita, si exceperis Venerem, & Bacchum posteriorem, Fig. 1 & 2.
quæ non plane displicent, de reliquorum divinitate dubitabunt multi, donec vel ipse Musgravius vel alii Belgæ clarioribus argumentis eam assertum ibunt. Sane icunculæ monstrosæ mitra in apicem inflexum desinente non facile se adduci quis patietur, ut illam Jovem Ammonem credat. Aliam itidem 3.
mitratam, vultu fœmineo, imberbem, Herculem quis non ita 4.
facile pronunciabit, quod utrumque crus angues manus viri aut fœminæ molliter lambentes suis corporibus implicuerint. Conjecturæ tales fidem superant. Instrumentum, quod pectini 5.
propius accedit, quam tridenti, Neptunum demonstrat. Pes altero brevior, reddit Vulcanum. Tiara nescio qua forma effi- 6.
cta est petases alatus & Mercurium designat. Et quid de Ro- 7.
mulo, Remo & Lupa dicendum. Inventa est bestiæ imago, 8, 9, 10.
quam Lupam existimat Noster. Addidit statim alia duo signa masculini, ut videtur, generis, iisque Romuli & Remi nomina imposuit. Addere poterat alterum eorum icunculæ equi, & 11.
habuisset Bucephali sui Alexandrum. Si ejusmodi argumen-

tis

Digitized by Google

tis in re antiquaria liceat uti, facile in illis sigillis Romulus a Remo discerni poterit, quod a Nostro non est observatum. Alterum eorum effictum est manibus demissis, illud Remum exhibet; alterum est dextro cubito elato, quod Romulum parricidam satis demonstrat. Lupæ addi a veteribus pueros Romulum & Remum, meminimus; adolescentibus iisdem Lupam jungi, non æque recordamur. Denique informe illud Lararium ad militem, aut hominem Romanum in illorum temporum elegantia pertinuisse, valde improbabile est; Belgam autem coluisse Bacchum, Pallada, Mercurium, Apim, Anubin, & de Lupa Romulea aut Alexandri Bucephalo omnia satis cognita & perspecta habuisse, ut eorum imagines servaverint, tunc a vero propius aberit, quando certa ratione constabit, Germanos coluisse Isidem, aut Ulixem in media Germania Græcis literis Laertæ Patris memoriam posteritati commendasse. Sed persequamur reliqua Caput XIII, Belgarum mercaturam in pecoribus, stanno, ferro, mancipiis, canibus, margaritis, calce, bascaudis, calathorum specie, sale, exerceri solitam, C. XIV, Romanorum in Belgio æstiva præcipue in Camaleto colle Belgico, C. XV Colorem Belgicum, qui Cæsari Vitrum, hodiernis Britannis *Woad* appellatur, C. XVI Claudii Tropæum prope Ogonem erutum, C. XVII Urnas, Serias resque alias in Belgio dudum inventas, C. XVIII Arcam Lapideam & Monimentum Sepulcrale, denique C. XIX Andromachen Britanno-Belgicam, exhibet sive statuæ caput fœmininæ, eo quidem comæ ornatu conspicuum, quem Juvenalis Satra VI exagitat, his verbis:

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput, Andromachen a fronte videbis,
Post minor est; credas aliam.

Hæc sunt, quæ in hoc libro leguntur: exstant alia, quæ Clarissimus Musgravius, cujus omnino diligentiam debitis prosequimur laudibus, Volumine II & III adducet explicabitque.

Discedimus e Belgio, hæremus in freto, quod est inter Galliam Britanniamque cum Musgravio nostro visuri, an non Britannia olim fuerit pene Insula. Illud enim est argumentum dissertationis eruditissimæ, Belgio Britannico, ut & in titulo diximus, præfixæ.

fixæ. Negat Isaacus Vossius in Notis ad Melam, naturæque constantiam laudat, cui ut respondeat Cl. Autor, in duo inquirit capita; an Isthmum perrumpere potuerit Oceanus, & an omnino perruperit? Quod ad prius attinet, merito ad horribiles freti Britannici æstus, & immensam ventorum, imprimis Zephyrorum, vim provocatur, qua fieri sane potuit, ut fluctus marini litus illius obicis, e regione oppositi, superantes terram exederint abraserintque, idq; factum etiam esse, multa loquuntur. Ex Tabula Hallejana constat, Oceanum Britannicum, ubi fretum ingreditur, esse profundissimum, eam autem profunditatem in ipso freto magis magisque decrescere. Eadem est fundi maris natura, ubi Mare Germanicum freto immittitur, ut adeo satis constet, Jugum esse eo loco, ubi minimum distat terra continens ab Insula Britannica, longe altissimum, Isthmi olim existentis manifestum indicium. De eadem re testantur rupes albicantes in utroque litore sibi invicem longa serie oppositi, terra tempestatibus maximis elota sejuncti; testatur illa regio Britanniæ, quæ incolis *Rumney-Marsh* vocatur, planities hodie longe fertilissima, olim autem, fluctibus marinis irruentibus & ab objecto Isthmo elisis, sæpissime inundata, quod ossa Hippopotami & anchoræ in locis sat altis effossæ loquuntur. Hanc denique fuisse viam lupis animalibusque aliis nocivis, qua ingressi sint Britanniam, Autor noster sibi persuadet. Desunt quidem historiarum monumenta, qui id apertius tradant; sed illud etiam cum reliquis omnibus quæ antiquissimo tempore & ante illam ætatem gesta sunt, quam Herodotus in Historiarum suarum principio attigit, ignoramus. Immo Virgilii ævo hujus rei memoria exstitisse videtur: dicit ille

penitus toto *divisos* orbe Britannos,

& adhæc Servius, *Quia olim juncta fuit orbi Britannia*, & Claudianus: nostro deducta Britannia mundo.

Ut adeo Vossium & argumentis & autoritatibus vincere Musgravius videatur.

APPENDIX AD METALLOTHECAM Vaticanam MICHAELIS MERCATI, additis Notis & novis Iconibus.

Romæ, ex officina Jo. Mariæ Salvioni, 1719, fol.
Pl. 7 Tabb. æn. 20.

SUmmi Romani Præsulis munificentiæ & erga literas amori deberi, quod Michaelis Mercati Metallotheca vaga & in tenebris plus quam integro seculo errans, luci reddita nuper sit, in Actis Anni 1718 Menf. Febr. p. 49 grati prædicavimus. Quanquam vero nec munificentissimus Pontifex sumptibus parceret, nec illustris Jo. Mar. Lancisius industriæ; fieri tamen non potuit, ut omnia ex obscuris angulis & latentibus forulis protraherentur, quæ ad perficiendum splendidissimum opus pertinebant. Vix adeo rescivit Clemens XI repertos esse typos illos, quos deperditos Lancisius doluerat, cum huic ipsi mandaret, ut de iis redimendis cum eorum possessoribus ageret, quod successu non minus felici, quam conatu, ab ipso fuit præstitum. Sunt ergo XIX numero æneæ tabulæ ad metallothecam Mercati pertinentes, frustra antea quæsitæ & nunc inter schedas repertæ, & a Camillo Dato atque Ant. Bonino Rom. Pontifici redditæ, quas hæc Appendix exhibet, cum, ne qua diligentiæ laus Mercato decederet, tum, ut graphicæ artis studiosi peritiam & antiquorum, quibus Autor usus fuit, & nostrorum sculptorum inter se comparare valerent, quæ illustris Lancisii verba sunt. Quinque vero saltem tabulæ in edita Metallotheca omnino desideratæ sunt, siquidem XI jam summi Pontificis numere æri incisæ fuerant ad exemplum iconum, quæ in autographo glutino affixæ fuerant. Trunca vero statua, quæ Herculis fuit, ex archetypo jam restituta fuerat, hic tamen repetita, quod vel major prioris artificis solertia fuerit, vel ipsa statua minus injuriarum, sive ab hominibus, sive ipsis elementis, Mercati ætate passa esset, eaq; novæ illi, in ipsa metallotheca exhibitæ, præferenda videretur. Inter novas inventas tabula est, quæ auriculares lapides sistit, pagina 23 Appendicis, qui in Metallothecæ Mercati armario nono continentur, & p. 342 descripti sunt, cujus tabulæ occasione illustris Lancisius errorem corrigit, quo lapidem in hoc armario collocavit, qui ad auriculares minime pertinet, hinc in armarii IX caput XIX nunc rejectus est, ubi agitur de lapidibus, qui e nubibus demitti solent. Neque tamen

his

his denuo collectis tabulis omnes plane lacunæ in Mercati opere expleri potuerunt, & quæ etiamnum frustra quæsitæ sunt, in latentibus doctorum scriniorum angulis occultari creduntur. Interim celeberrimus Editor, clarissimi Assalti usus opera, ut in ipsa Metallotheca, novas hic notas addidit, & in fine aliquot doctorum Virorum epistolas, occasione Metallothecæ scriptas, & ad easdem responsiones subjecit, in quibus plenius agitur de nonnullis, quæ ibidem dicta sunt. Prima inter illas apologetica est, de generatione metallorum, opposita doctissimi viri Herculis Corazzi, in Bononiensi Lyceo Analyseos Professoris, dissertationi, qua sententiam celeberr. Lancisii de generatione metallorum, p. 5 Metallothecæ propositam, impugnans, asseruit, metalla plantarum instar ex semine nasci, cujus argumentis, ex chymicorum penu desumtis, ita satisfecit, & tam falsæ chrysopœorum, qui chymicos se imprimis esse gloriantur, sagaces nugas derisit acutissimus Lancisius, ut nihil reponere voluerit Corazzius, sed animi causa talia a se prolata esse profiteatur in responsoria. Et sane vix satis intelligitur, cur isti philosophi sua metallorum semina montibus, antea horum feracibus, nunc vero exhaustis, non inferant, quo largam aliquando auri messem faciant. Inde sequitur Maxime Reverendi Ernesti Salomonis Cypriani ad Illustrem Lancisium epistola, Serenissimi Ducis Saxo-Gothani autoritate missa, quod ipse Serenissimus Princeps in Metallotheca lapidis ἰδιομόρφου, pectoris humani formam referentis, & ab Agricola descripti, qui Salfeldiæ olim inventus, mentionem factam deprehendisset, cujus icon non invenitur in Metallotheca Vaticana, unde jussit doctissimum Cyprianum, num is uspiam reperiri posset, inquirere, quod etsi frustra tentatum fuisset a Viro rei literariæ promovendæ studioso, tamen alios hujus naturæ ad Lancisium misit, pro quibus gratias in responsione agit, adjuncto missorum indice. Qua occasione monere lubet, apud nos esse lapidem fissilem Islebiensem, cui piscis species impressa est, qui situ & forma exacte convenit cum Mercati pisce p. 319 prima icone expresso, ex quo apparet, uno plures existere unius formæ lapides, nisi dicatur hunc a Mercato visum esse. Pagina 367 e Metal-

lothecæ visenda exhibetur statua Cleopatræ, quam summus Pontifex operi propter elegantiam & quod eodem, cum reliquis loco collocata esset, addi jussit, in cuj9 brachio aspis conspicitur, qua occasione Lancisius monuit, vulgo quidem ejus morsu periisse reginam credi, quamvis alii hausto veneno corruisse putent: hoc disputationi doctæ & eleganti ansam præbuit celeberrimo Morganio, ut staret pro aspide, quam Lancisius profligat, & vel epoto veneno, vel inflicto vulneri instillato, periisse Cleopatram statueret. Rem clare & diserte veteres non definiunt, & cum non minima quæstionis pars eo redeat, an cita & placida mors, sine manifestis venenati vulneris notis morsum sequatur aspidis, an vero a Cleopatra electum mortis genus cum narcotico veneno hausto magis conveniat, præstiterat forte propriis experimentis doctissimum Morganium usum, quam autoritate Aetii & reliquorum veterum, qui in his nimis sæpe incaute procedunt.

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI, IN PATAvino Gymnasio Primarii Anatomes Professoris, Adversaria Anatomica quinta.

Patavii, apud Josephum Cominum, 1719, 4 maj.
Plag. 16½ Fig. Tabb. 2.

EX nobilissimi Autoris *Adversariis Anatomicis*, conjunctim anno superiori editis, postquam *quarta* nuper *Mense Martio* p. 143 recensuimus, pervenimus nunc ad *quinta* itidem excerpenda, quæ sicuti celeberrimo, dum viveret, Lancisio inscripta, ita & præter L Animadversiones in Librum III Theatri Anatomici Mangetiani duas simul laudati Viri Dissertationes Anatomico-Medicas, de vena sive pari alteram, alteram de Gangliis nervorum, ad *Nostrum* exaratas, continent. In virorum siquidem non minus ac in virginum mammis lac subinde secerni, *Autor* sub *Animadversionis I* finem propriis confirmat observationibus, dum non in duabus tantum integerrimo utero atque hymene virginibus, sed in viro etiam quodam habitiore, veri albissimique lactis in earum altera multum, in hoc autem & altera

Digitized by Google

altera virgine guttas ſolummodo vidit, prætereaque ex mammillis recens natorum, noſtri etiam ſexus, infantum ſeroſi lactis ſerive guttulas manibus ſuis expreſſit. Mammas vero ex plurimis glandulis parvis compingi, Verheynio & Nuckio eo minorem in *Animadv. IV* habet fidem, quo ſæpius & diligentius ipſe tam ſiccas, quam lacte repletas mammas incidens, nihil tale adhuc invenerit, invenerit autem ſemper, quicquid propriæ glanduloſæ ſubſtantiæ in mammis erat, in corpus unicum, magnum & ſolidum coloris albidi ſuperficiei non prorſus æqualis compactum, cujus fere centrum papillæ reſponderet, intra illud vero, quoties lacte ſcateret, nonnullæ quaſi cellulæ eodem plenæ apparerent ad ductus lactiferos pertinentes. Qualem mammarum conformationem etiamſi tum a Riolano & Whartono deſcriptam, tum ab Heiſtero quoque annotatam, poſtea deprehendiſſet, dignam tamen judicavit, quam Figura 3 Tabulæ Adverſariis quartis ſubjunctæ ita dilucidaret, ut in Mamma per Papillæ centrum perpendiculariter diviſa non modo Papilla, Areola, tria hujus tubercula, tegumenta ac utrumque, ſuperius & inferius, pinguedinis ſtratum, ſed ipſa imprimis Mammæ Glandula unica & ductus lactiferi, tam majores ad papillam, quam minores ad areolæ tubercula tendentes, conſpicerentur. Duo hinc diaphragmatis foramina, per quæ nervorum intercoſtalium truncos transmitti Veſalius cognovit, licet a Caſp. Bartholino & Mangeto omiſſa in eodem nihilominus cadavere, in quo nervorum diaphragmatis originem indagavit, re ipſa pariter in carnea ipſius parte juxta *Animadv. XII* deprehendit, ulteriori interim diſquiſitioni relinquens, quid, dum fibræ diaphragmatis carnoſæ vel diu contrahuntur, vel crebrius fortiusq; tenduntur alterneq; laxantur, his æque nervis, ac nervis paris octavi, una cum œſophago transmiſſis, tunc ſive utilitatis ſive noxæ contingeret. Porro in quibusdam non ſolummodo animalibus ſummum cordis ſeptum, ſed in ipſis quoque hominibus magnam orificiorum cordis partem haud raro in ſubſtantiam oſſeam indurari, exemplo quidem tum viri, tum mulieris grandævæ in *Animadverſ. XIV* corroboratur, ceu in quorum illis cordis ſubſtantia ſub mitralibus valvulis oſſiculum

Digitized by Google

culum extiterit tranſverſo pollice longius, in hac vero os tranſverſum pollice craſſius, dimidiatum annulum repræſentans ac cum memoratis valvulis ipſis oſſificatis cohærens; num vero omne tale oſſeum ad cordis tendinem ſpectet, non immerito dubitatur. Nec in hominis vena cava ſimilis admittitur muſculus, qualis in bovis vena cava ad dextram cordis auriculam validus & rubicundus, inſignem ſphincterem æmulans, in *Animadverſ. XV* ultro conceditur. Ovale autem quod in fœtu dicitur foramen ejusque valvula quomodo in adultis quoque ſeſe habeat, in *Animadv. XVI* non minus prolixe explicatur, quam Fig. 4 Tabulæ Adverſariis quartis adjectæ illuſtratur, quod Autor ſæpiſſime viderit eam valvulæ partem, quæ ultra ovalis foraminis anteriorem inferioremque marginem extenditur, in ſenibus etiam corporibus non modo nondum parieti pulmonalis venæ coaluiſſe, ſed inſtar duorum, vel plurium inæqualium, vel quod frequentius, unius inſignis ſacculi, cujus orificium deorſum nonnunquam, ſæpius antrorſum ſpectaſſet, craſſiora ſpecilla, tum ipſum extremum ſcalpelli manubriolum inter ſe ejusque venæ parietem tam alte admiſiſſe, ut, quod Verheynius in vitulis diverſa temporis diſtantia poſt nativitatem mactatis perſpexit, valvulam videlicet, dum a parte pulmones reſpiciente parieti venæ pulmonalis adnaſcitur, adhuc creſcere & extendi ubi eos reſpicit, id in hominibus quoque verum eſſe videretur. Amore ideoque veri permotus *Animadverſionis XVI* loco mox ſubjungit, quæ in marinæ teſtudinis corde annotaverit, magis omnino cum diligentiſſimi Mery, quam cum aliquorum ex iis, qui contra ipſum ſcripſerunt, obſervationibus congruentia. Totam tamen thoracis cavitatem a pulmonibus in inſpiratione neutiquam impleri, experimento evidenti adverſus Williſium in *Animadverſ. XXXIII* evincitur, dum Noſter vivo cani utroque in latere tantum pleuræ detexit, quantum ſatis eſſet, cum amicis autem in inſpiratione & multo magis in exſpiratione ſatis ſpatii inter thoracis parietes ac pulmones notavit reliqui; licet e diverſo experimentum, quo laudadatus Williſius nihil aeris inſpirandum inter per tracheam ad lobulorum pulmonalium interſtitia deferri, comprobatum dedit,

dedit, proprio Autoris experimento æque confirmetur, ac glandulæ ſubrotundæ & ovales aſperæ arteriæ ac primorum bronchorum dorſo inſtratæ atque a Noſtro in Adverſariis primis delineatæ, cum uſu ipſis aſſignato in *Animadverſione XXXVI* & quatuor inſequentibus, novis obſervatis ſtrenue vindicantur. Ne multa commemoremus, quæ pro partium Laryngis nonnullis figuris earumque uſibus defendendis demum adducuntur; accedimus potius ad *duas Diſſertationes epiſtolares* pariter perluſtrandas, quas celeberrimus, dum viveret, *Lanciſius* ad Autorem ab ipſo rogatus *de vena ſine pari ac de Nervorum Gangliis* A. 1717 & 1718 conſcripſit figurarumque duabus Tabulis dilucidavit. In *priori* namque priusquam ad quatuor Problemata propoſita reſpondeat, prolixe tum ſtatum, tum ſtructuram uſumque venæ azygæ ita exponit, ut non modo de ejus in hominibus ac animantibus diverſis cum convenientia, tum differentia, ſed & de peculiari conſtet artificio, quo illa in hominibus potiſſimum videatur inſtructa, dum hi reſpirationis organis tum ad vocem multifariam fereque innumeros corporis ac thoracis motus, ſed & ad nonnullos pectoris morbos per anacatharſin profligandos opus habeat. Omni ſcilicet venæ ſine pari, ramificatione omnique communicatione cum venis mammariis, vena emulgente ſiniſtra, vel cava in latere dextro aut dextra vena ſpermatica non minus mulierum, quam virorum, deſcripta, iisque ramis etiam intercoſtalibus indigitatis, qui in aliam venam lateris ſiniſtri deſinunt, quoties talis occurrat venæ azygæ munus præſtans ac in ſubclaviam ſiniſtram ſe exonerans, tria imprimis in vena ſine pari humana dudum a ſe obſervata reputat digna, quæ communicet & ad uſum in pleuritide applicet. Primum quippe nervos quosdam utrinque per dorſi coſtas inter pleuræ membranas ferri usque ad poſteriora diaphragmatis, ſingulas intercoſtales venas vago itinere ac ſæpe ad rectos fere angulos ſecantes; deinde orificium ejusdem azygæ in cavam deſciſcens ſemicirculo muſculari inſtar hemiſphincteris cum peculiari nervo muniri; ac tertio in eadem anaſtomoſi venæ azygæ cum cava minimos tubulos ab inferiori ingredientis azygæ atque excipientis cavæ parte inter tracheæ

annulos

annulos ac membranas ſenſim irrepere atque ad internam usque ipſius tracheæ tunicam pervadere. Quorum poſtremorum uſu in pleuritide uberius explanato facilique ab azygæ & cavæ trunco intra tracheam liquidorum tranſitu comprobato, cauſam problematis primi: cur quicquid ſanguinis ex arteria magna per intercoſtales pleraſque effluit, id omne per totidem venulas non in cavam pari ordine deſinentes, ſed in azygam refluat? exinde deducit, quod facilius, promtius celeriusque ſecundum voluntatis arbitrium ad reſpirationem retardandam, ſollicitandam, retinendamve curſus pariter & immiſſio ſanguinis ab azyga in cavam modo retardari, modo celerior fieri, modo etiam retineri poſſit, dum minori negotio unum emiſſarium, quam plura, uno eodemque tempore valet regi. Nec cauſa ſecundi problematis: cur vena azyga non in cavæ inferiorem truncum, ſed in ſuperiorem exoneretur? Margagnum ex Cowpero ratiocinantem latuiſſe indigitatur, nimirum ne ſanguis, qui ab intercoſtalibus muſculis aliisque thoracis partibus unico impetu ſecundum varios reſpirationis motus per azygam refluit, ſi in cavam inferiorem illaberetur, ſanguini per illam jam ægrius aſcendenti moram inferret. Solutio autem tertii problematis: cur ſanguis ab intercoſtalibus refluens non per duas, ſed per unam venam ſine pari in venam cavam inferatur? ab ipſiusmet azygæ uſu & actione deſumitur, cum hæc namq; ſanguinem reducat a ſingulis intercoſtalibus muſculis ac diaphragmate, veluti muſcularibus partibus, quæ omnes ſimul uno eodemque tempore pro reſpirationis exigentia moveri debent, oportere omnino, ut ſanguis omnis uno eodemque alveo exceptus, univerſus quoque ſimul non magno, ſed facillimo negotio retardaretur vel accelerarctur. Rationibus denique poſtremi problematis: cur azyga non in ſiniſtris, ſed dextris prorepat? a Morgagno ipſo allatis hæc ſolummodo adjungitur, quod, ſi vena ſine pari eodem itinere in ſiniſtris, ac in dextris, collocaretur, ductui thoracico ibidem jam locato plurimum obeſſet, non tantum aliquid ſpatii eidem demendo, ſed & ſanguinem in eandem illam ſubclaviam, in quam Pecqueti ductus chylum lymphamque immittit, corrivando. In *poſteriori* autem

tem

Digitized by Google

tem præter ea, quæ in genere ad Gangliorum in nervis ſitum, numerum & figuram ſpectant, quatuor imprimis, ſtructura videlicet eorundem, vis, uſus ac morboſæ affectiones, ample indagantur & enodantur. Primum ſiquidem diligenti & accurata Gangliorum adhibita ſectione, modo crudorum, modo coctorum, modo diu in urina vel aceto maceratorum, eadem peculiares ſuique generis exiſtere muſculos aſſeveratur, i. e. univerſum Ganglii corpus ex duobus potiſſimum tendinibus & duplici fibrarum carnearum ſerie ac directione ita compingi, ut primus tendo externus ſit ac ex duabus extimis membranis nervuliſque per eosdem diffuſis reſultet, alter vero tendo per meditullium inſtar axeos deſcendens ille habeatur, a quo pinniformes fibræ oriantur aut ſaltem alligentur. Hinc actio & vis ipſorum in eo ſtatuitur, ut pro animalium motuum opportunitate plus minus contracta, tum canales ſanguineos, quibus annectuntur, parum elevent, tum liquidum nervorum vehementius extrudant. Quoniam ii autem nervi tantum, qui ad organa motus feruntur, gangliis gaudent, in regendis pariter iis animalibus motibus, qui vel arbitrio obſecundant, vel ipſo arbitrio celeriter moveri aut retardari debent, præcipuus eorundem uſus quæritur. Nec demum Ganglia nervorum aliis malis, quam quibus muſculares partes utplurimum tentari ſolent, convulſioni nempe clonicæ ſive motui convulſivo, convulſioni tonicæ ac ſemiparalyſi vel paralyſi veræ, reputantur obnoxia. De cetero num laudatus *Lanciſius* Tractatum de motu Cordis atque anevryſmatibus, aut ſaltem ejusdem ſynopſin, ante fatalem vitæ terminum, quem d. 20 Januarii a. c. habuit, ultimam impoſuerit manum, neque nobis, neque aliis forſan conſtat, qui talem anxie adhuc deſiderarunt.

A TREATISE OF ENDEMIC DISEASES.

i. e.

TRACTATUS DE MORBIS ENDEMICIS; Autore CLIFTON WINTRINGHAM.

Eboraci, apud W. Taylor, & Thom. Ward, 1718, 8. Plag. 8½.

 Magna

MAgna quidem multaque proſtant Caſuum Obſervationumque Volumina, a Medicis Practicis conſarcinata, variam variorum ſymptomatum ſyndromen exhibentium, raro tamen contingere, ut omnia ſymptomata, quæ in tot ægris hodie mitiganda ſunt, conveniant cum hiſtoriis a Veteribus conſignatis, Clinici norunt Medici. Et ſi vel maxime omnes aliquando circumſtantiæ concurrant in ægrotis eodem morbo laborantibus, non ſemper tamen eundem ſequi eventum, nec eodem ubique ſucceſſu morbos tractari, ſæpe obſervare licet. Cum enim morborum tam acutorum quam chronicorum cauſæ primariæ atque remotæ non minus ac temperamentorum differentiæ ab aere, locorum ſitu, vivendi genere & ſimilibus maximam partem dependeant, fieri aliter non poteſt, quin eædem pariter res medicamentorum etiam maxime efficacium vim & energiam infringant, Medicorumque expectationem illudant. Hinc factum eſt, ut alii diverſas regiones inhabitantes Medici alii medendi methodo nullo non tempore inſtiterint, diverſaque commendaverint medicamenta, a ſe probata, quæ tamen aliis in climatibus deſideratum non exhibuerunt effectum. Quoniam igitur ſcrutinium harum cauſarum, Praxi Medicæ haud exiguum affulgens lumen, admodum neglectum hactenus fuit, operæ pretium duxit clariſſimus Wintringhamius, cujus Tractatum de Podagra in Actorum Supplementis, Tom. VI Sect. VIII p. 357 commendavimus, in eaſdem hoc in Scripto majori ſolertia inquirere. Ex quo pauca nunc communicabimus.

Cap. I. Morbi Endemici quemadmodum illi dicuntur, qui certam regionem alio & peculiari quodam modo quam aliam invadunt, ita particularibus climatis, aeris, ſoli, ſitus, aquæ, & ſimilium qualitatibus ortum ſuum debent, corpus non minus, quam animum afficientibus. Aeris quidem gravitas & preſſio diverſa ad breve tempus corpus noſtrum alterare poteſt, diuturniores vero effectus, de quibus Autor hic loquitur, ſenſibilibus potius ejus qualitatibus, calori puta, frigori, humiditati, ſiccitati, & prout effluviis animalibus, vegetabilibus, & mineralibus plus minus refertus eſt, adſcribendi veniunt. Per calorem enim

enim & frigus aer rarefactus aut condenſatus modo amplius exigit ſpatium, modo intra anguſtias coercetur, & variam inde quoad elaſticitatem ſuam ſubit mutationem; quæ tamen per humiditatem & ſiccitatem magis alteratur, unde aer ad reſpirationem plus minus aptus redditur, imo fibras vel relaxando vel contrahendo inſenſibilem transpirationem potiſſimum, hinc & quamvis excretionem vel ſufflaminat vel promovet. Vaporoſæ exhalationes elaterem aereum ſupprimunt, & modo conſtringendo, vel laxando fibras, modo fermentando, diſſolvendo, vel coagulando humores vitales, modo partes ſolidas ad validiorem & frequentiorem vibrationem ſtimulando corpus humanum ad morbos diſponunt. A ventis potiſſimum, quibus regio una alterave expoſita eſt, variæ corporibus noſtris accedunt alterationes, quorum tamen diverſæ qualitates non tanquam totidem mutationes aeris ſunt reſpiciendæ, utpote qui fluidum tantum eſt, quod comprimi aut dilatari, & benignas pariter ac noxias qualitates ſuſcipere aptum eſt, ſed variis climatibus, terræ tractibus, aquis & ſimilibus, ſuper quæ vehuntur, originem ſuam debent. Ventos igitur, qui ex quatuor mundi plagis ſpirant, atque intermedios examinat Noſter, qualem corpori diſpoſitionem impertiant, qualemque admittant medelam, inquirens. Sequitur regionis differentia, a locis vicinis petita, num ſit inſula, an terra continens, mari, lacubus, fluviis, immediate an remote adjacens, num in montium jugis, an in vallibus ſit ſita, num plana, an cava, aperta, ſylvis circumſepta? Alia eſt differentia, quam ipſa ſoli natura ſuppeditat, num ſcilicet illud ſit ſiccum, humidum, ſabuloſum, argilloſum, lapideum, paludoſum, an metallis, mineralibus ferax, aut ſpeluncis, vulcanis, fontibus, lacubus, fluviis abundet? Et quoniam aqua eſt, quæ in majori copia corpus noſtrum ingreditur, baſin conſtituit omnium potulentorum, tum naturalium, tum artefactorum, pleriſque alimentorum ſpeciebus permiſta eſt, & omnium ciborum vehiculum exiſtit, ut de coctione & præparatione omnium eſculentorum, quæ cum aqua fit, nihil dicamus, magna ipſi ineſt vis œconomiam animalem alterandi, pertinaceſque & fatales morbos inducendi. Summa igitur cura

Cap. II.

III, IV, V, VI

VII.

VIII.

IX.

X.

Digitized by Google

ejus naturam & differentiam examinat Noſter, & quomodo per eam Endemici morbi generari aut foveri queant, docet. Simili tandem induſtria de cibis, tam iis, quæ ex vegetabilibus, quam quæ ex animalibus petuntur, loquitur. De ſingulis agere, nimis prolixum foret, ea ſolummodo commemorabimus, quæ de calido climate monet Autor, ex quibus benevolus Lector facile judicabit, qua methodo reliqua perſecutus ſit. Loca, calidis ventis expoſita, imprimis ubi humiditas jungitur, minus ſalubria nunquam non fuerunt credita. Calor enim cum humiditate conjunctus fibras corporis humani laxando & debilitando elaſticitatem & vibrationes earum infringit, hinc minus diſponit homines ad duros ſuſtinendos labores. Et quoniam inſimul aer vaporibus refertus veſiculas pulmonales minus expandere poteſt, ſanguinis globuli non rite dividuntur, hinc circulatio ejus languidior redditur, partim quod hic majorem nactus viſciditatem per exiles corporis canaliculos ſubtileſque mæandros penetrare nequit, partim quod ſpiritus in cor influentes deficiunt, abſumptis ſcilicet tenuioribus & auctis aquoſis particulis. Atque hac ratione fibræ relaxantur, corpus languidum effœminatumque redditur, debitaque impeditur inſenſibilis tranſpirationis expulſio. Quæ aeris conditio quemadmodum naturalem conſtitutionem ita immutat, ut appetitus imminutus, bradypepſia, facultatum hebetudo, obeſitas, ſtupor, puſillanimitas, pallor & ſimilia in incolis obſervetur, ita magnam morborum ſeriem inducit, & in infantibus quidem rachitides, hernias, convulſiones, & aſthmata, in juvenibus ſcrophulas, lumbricos, icteros, obſtructiones, atrophias, in mulieribus abortus, partus difficiles, in ætate conſiſtenti diarrhœas, dyſenterias, lentas & malignas febres, exulcerationes ichoroſas, cachexias, empyemata, in ſenio lethargos & paralyſes. Nec minor eſt moleſtia illa, quam patiuntur in calido climate degentes, quatenus ex leviſſima cauſa in inſenſibilis tranſpirationis ſuppreſſionem incurrunt, & de frigore conqueruntur, quod alii non percipiunt, qui frigidius incolunt clima. Cum enim caloris frigoriſque ſenſationes maximam partem a diſpoſitione corporis impreſſionibus externis expoſiti dependeant, aliter fieri non poteſt,

Cap. XI.

quam

Digitized by Google

quam ut idem caloris vel frigoris gradus in diverſis ſubjectis producat, aut unum idemque ſubjectum diverſo tempore patiatur contrarios effectus. In provinciis nihilominus talibus calidis non eadem ubique eſt ratio inſalubritatis, prout ſcilicet illæ frigidis etiam ſimul ventis patent, vel minus, prout in altiori vel depreſſiori loco ſitæ ſunt, & prout ſylvis, ſtagnis, paludibus adjacent; unde loci qualitas noxia vel corrigitur, vel augetur, effectusque magis funeſti vel ſalutares inſequuntur. Ex his facile colligere eſt, felici methodo noxas ejusmodi a ſitu loci metuendas averti poſſe, ſi fruantur incolæ cibo potuque, qui humores viſcidos moderate attenuat, & diſſolvit, tonumque partium ſolidarum relaxatum contrahit, & roborat, corpus in atmoſphæra ſubfrigida & ſicca exerceant, ac balneis frigidis & ſimilibus utantur.

D. LAURENTII HEISTERI, ANATOM. Chirurg. ac Theor. Profeſſoris Publ. Altorfini Vindiciæ ſententiæ ſuæ de Cataracta, Glaucomate & Amauroſi, adverſus ultimas animadverſiones atque objectiones Diarii Pariſienſis Eruditorum, ut & WOLHUSII, Ocularii Pariſienſis, ejusdemque aſſeclarum. Adjectus eſt Index in omnes tres libros de hoc argumento a ſe editos.

Altorfi, literis Jod. Guil. Kohleſi, 1719, 8.
Plag. 20.

QUoniam ab eo tempore, quo Autor Apologiam ſententiæ ſuæ de controverſis illis oculorum morbis edidit, quam A. 1717 in his Actis recenſuimus, in qua omnibus adverſariorum objectionibus, ipſi notis, & ſententiæ ſuæ contrariis, reſponderat, novas hi objectiones in medium attulerunt, quibus non ſolum ſententiam ejus invertere, verum etiam gravium errorum & contradictionum aliarumq; inculpationum ipſum reum agere voluerunt; hinc Autor, partim ut a falſis his criminationibus ſe liberaret, partim ut vera morborum illorum ocularium, de quibus jam per tot annos tam acriter diſceptatur, natu-

ram & constitutionem evidentius explanaret, se inductum esse,
Præfat. ait, ut hac etiam adhuc vice ipsis responderet: ne jure perhibere possent, ut alias fecerunt, ipsum objectiones suas evertere non valere; atque ut eruditi, a studio partium liberi, collatis utrinque experimentis atque rationibus, rectius judicare queant, cujusnam in hac controversia sententia cum veritate melius conveniat.

Ante omnia vero generatim contra adversarios suos ostendit, se in primo suo de his morbis tractatu neminem ullo duro vel iniquo loquendi modo læsisse: & tamen ob illum tractatum ab ipsis acerbioribus verbis invasum fuisse, quasi hi de industria ignominia ipsum afficiendum sibi sumserint; iisque se impulsum esse, ut paullo duriori quoque modo ipsis rursus responderet: atque hinc multis argumentis demonstrat, eos ipsos acerbioris contentionis autores jure habendos esse. Etenim in rei hujus testimonium, præter dicteria, quibus adversarii sine omni causa primi ipsum onerarint, etiam adducit verba Virorum clarissimorum, qui Memorias Trevoltienses evulgant, qui pariter severe redarguerunt modum, quo adversarius primarius, Wolhusius, quoscunque a se dissentientes aggredi & impugnare soleat, vid. p. 186 & 108.

p. 1. Speciatim vero in paragrapho 1 & 30 ostendit Autor, *adversarios sententiam suam de Cataracta vel non intellexisse, vel data opera intelligere noluisse*; cum tamen eam Wolhusio tam perspicue literis scriptis exposuerit, se scilicet Cataractam PLERVMQVE (non semper) in humoris crystallini opacitate constituere; ideoque membranaceas cataractas, si modo ex certo probentur, non prorsus negare: hancque suam sententiam experimentis quam plurimis confirmatam esse demonstrat.
5 ad 20. §. 2 ad 11 recenset sigillatim, *quomodo & quot modis adversarii ipsum prius inique tractaverint*, & quod propterea
21. duram quoque responsionem sua culpa promeruerint. §. 12 contra adversariorum opinionem experimentis evincit, *plus humoris aquei ante uveam, quam post eam reperiri*: id quod deinde §. 35 & 37 uberius confirmat; unde ibidem evincit, adversarios ex hypothesi ipsorum, idoneam rationem, *quare cataracta*

Digitized by Google

taracta non ſæpius ante pupillam, quam poſt eam oriatur, non
dediſſe : quod fieri deberet, ſi cataracta ordinarie aut plerum- p. 26.
que in humore aqueo exiſteret. § 13 ad 17 varias objectiones
Andryi refutat, & ex ipſa hujus cenſura probat, ſe nova, adeo-
que non omittenda, ſcripſiſſe. §. 18 oſtendit, *machinam illam*
curioſam, a ſe in primo ſuo Tractatu de Cataracta deſcriptam, 36.
quæ, viſum ſine cryſtallino fieri poſſe, tam pulchre illuſtrat, ini-
que ab Andryo carpi : idcirco præſtantiam ejus uberius pate-
fecit, ejusdemque alias præterea objectiones §. 19 & 20 revellit. 43.
§. 21 ad 26 *Mercurii legitimum uſum*, in morbis oculorum ſa-
lutarem, contra ejusdem Andryi cenſuram defendit, aliasque
hujus animadverſiones atque accuſationes refutat. §. 26 *Clar.* 54.
Valliſnerii, primarii Medicinæ Profeſſoris Patavini, epiſtola,
Autorem contra Andryum defendens, exhibetur; §. 27 alia
docti cujusdam Viri epiſtola in Wolhuſium ſcripta ſiſtitur.
Poſtea reſponſio Autoris ſequitur ad objectiones Wolhuſii, quas
in ſuis diſſertationibus, quas *doctas & criticas* vocat, protulit;
ubi §. 28 ad 30 Autor falſa & iniqua ſibi ab editore illarum diſ- 61.
ſertationum impingi tradit. §. 32 oſtendit, obſervatione Wolhu-
ſii de cataracta membranacea ſententiam ſuam non everti. §. 33 68.
convellit ſententiam illam, qua Wolhuſius contendit, *doctos* 72.
nunquam voluiſſe, cataractam eſſe membranam præternatura- 74.
lem; id quod Autor noſter §. 64, 65 & 66 uberius deducit.
§. 34 redarguitur Wolhuſius, contendens, humorem vitreum in 75.
operatione conſueta cataractæ non perforari. §. 38 & 41 unum 81.
ex primariis controverſiæ hujus capitibus excutitur, *de vera*
ſcilicet cataractæ atque glaucomatis differentia : & ex ſignis
pathognomonicis utriusque evincit, cataractam in opacitate
cryſtallini, glaucoma vero in vitrei humoris opacitate conſtitu-
endum eſſe. §. 42 oſtenditur, Wolhuſium idonea experimenta
non produxiſſe. §. 43 ad 73 examen inſtituitur animadverſio- 86.
num Wolhuſii, quas hic in Tractatum primum Autoris de 88.
Cataracta edidit : quas non ſolum confutat, verum etiam Au-
torum Memoriarum Trevoltienſium judicio atque teſtimonio
oſtendit, eas in hac controverſia nullius eſſe momenti, atque ca-
put rei non attingere. Speciatim vero ab iniquis, quas vocat,
inſinu-

p.94 & 137. inſimulationibus, & præſertim a plagio, cujus adverſarius ipſum
95. accuſavit, ſe §. 48 & 71 liberat, illudque potius in Wolhuſium
98. devolvit : & ſimul contradictiones & errata ipſius variis in lo-
118. cis hujus libri indicat. Conferantur pag. 122, 134, 139, 146, 148 &c. §. 60 Autor indicat, *Wolhuſium ſua experientia ne unicum exemplum cataractæ in humore aqueo ex homine hucus-*
122. *que proferre potuiſſe*. §. 64 ad 68 contra Wolhuſium probat Autor, *ſcriptores cataractam omnino pro membrana habuiſſe*:
136. id quod ille negare voluit. A §. 70 ad 79 varias Wolhuſii iniquas objectiones refutat, variasque contradictiones & errores
151. ipſius indicat. §. 80 ad 89 Autor patefacit, quam inique Wolhuſius multos Viros præſtantiſſimos, ſpeciatim *Ruyſchium*, *Bartiſchium*, *Meryum*, *Cowardum*, *Kennedyum*, *Anellum*, aliosque multos tractaverit; qui vero a Noſtro defenduntur, atque errores
166. illius refutantur. §. 93 ad 95 reſpondetur epiſtolæ injurioſæ
186. ſive maledicæ, quam Wolhuſio Noſter tribuit, ab eo tamen neutiquam agnoſci, accepimus; de qua rurſus oſtendit, Autores Memoriarum Trevoltienſium eam pro ſcripto prorſus ignominioſo, quod nil niſi convitia contineat, declarare atque ha-
197. bere, quodque ad controverſiam nil quicquam faciat. §. 97 *Reſponſio Autoris ad obſervationem Norimbergenſium de cataracta membranacea*, exhibetur; qua quidem probari indicat, cataractam *quandoque* eſſe membranam; verum hoc non ordinarium eſſe, ut vulgaris erat opinio, ſed raro contingere, inde patere oſtendit, quia in quamplurimis aliis cataracta laborantibus oculis nulla membrana, ſed cryſtallinus opacus repertus fuerit. Ideoque inde concludit, cataractam *plerumque* in cryſtallini opacitate & non niſi raro in corpore membranaceo
208. conſiſtere. §. 98 *Analyſis Tractatus primi Autoris de cataracta* ex Memoriis Trevoltienſibus perquam honorifica ſiſtitur, ut illi, ad quos hæc acta alias non perveniunt, inde cognoſcere queant, quid hi Viri Clariſſimi de hac controverſia judicent & quomodo magis cum Heiſtero, quam cum parte adverſa ſentiant. Cui analyſi §. 99 etiam ipſius Apologiæ epitome eorundem
223. Autorum adjecta eſt. Denique §. 100 *Diſſertationum Wolhuſii*
229. (quibus titulus *doctarum & criticarum* præfixus eſt) analyſis ex illis

illis ipſis Memoriis Trevoltienſibus refertur; quæ vero omnes Wolhuſio parum favent, maxime cum de eo judicent, *eum ex capite controverſiæ logomachiam facere*. His vero tribus Analyſibus, ex Memoriis Trevoltienſibus deſumtis, Autor noſter ubique notas atque animadverſiones ſubjecit, quibus ſententiam ſuam de his morbis eorumque veram conſtitutionem latius explicat. Poſtremo §.102 nonnullos inſuper errores a Wolhuſio commiſſos demonſtrat. p. 223 & 242.

OPTICE, SIVE DE REFLEXIONIBUS, Refractionibus, Inflexionibus & Coloribus Lucis Libri tres; Autore ISAACO NEWTONO, Equite Aurato. Latine reddidit SAMUEL CLARKE, S. T. P. Editio ſecunda, auctior.

Londini, impenſis Guil. & Joh. Innys, 1719, 4.
Alph. 2 plag. 8 Tabb. æn. 12.

PRimum liber prodiit idiomate Anglico A. 1704; deinceps eum Latine vertit *Samuel Clarkius*, Vir ob ſtudia inprimis metaphyſica celebris, atque verſionem A. 1706 publicavit. Siſtit nunc alteram ejus editionem, quam auctiorem titulus commendat. Incepit autem verſionem juſſu Autoris & eodem approbante abſolvit, ut adeo dubitandum non ſit, eam menti Autoris ingenioſiſſimi eſſe conformem. Diſcrimen, quod inter editionem priorem ac hanc poſteriorem intercedit, ipſe Vir ſummus *Newtonus* his verbis enunciat: " Tractatus, inquit, mathematicos in priori Optices noſtræ editione ſub " finem annexos (vid. Acta A. 1705 Menſ. Jan.) in ſecunda hac " editione, utpote ad eandem materiam minus ſpectantes (&, quod addere bona Autoris venia liceat, interea quoque ſecluſa Optica a *Joneſio* A. 1711 una cum aliis ſchedis ac Tractatibus *Newtoni* mathematicis editas, ceu videre eſt ex Actis A. 1712 p. 74) ſubjungere omiſi. In fine libri tertii Quærendorum " numerum adauxi. Et ne quis gravitatem inter eſſentiales " corporum proprietates me habere exiſtimet (probat ergo, quæ contra *Freindium* aliosque *Newtoni* aſſeclas in Actis A. 1713

p. 310 & seqq. alibique a nobis dicta sunt) quæstionem unam „de ejus causa investiganda subjeci. Quæstionem, inquam: „quippe qui experimentis rem istam nondum habeam exploratam. „ Hoc monitum Autor præmisit A. 1718 editioni alteri Optices Anglico idiomate recusæ in 8, unde idem quoque editioni posteriori præfixit Interpres. Cum theoriam luminis atque colorum, quæ in hoc opere experimentis ac observationibus stabilitur, jam in Actis A. 1706 p. 59 & seqq. exposuerimus, atque ab objectione *Mariotti*, quæ eam premere videbatur, in Actis A. 1717 p. 232 vindicaverimus; quid nobis supersit non apparet, nisi ut augmentum, quod quæstionibus subjunctis accessit, distinctius recenseamus. Reperimus itaque quæstionem octavam, de corporibus fixis a calefactione splendentibus, ad corpora omnia extendi, quæ partibus abundant terrestribus & præsertim sulphureis, non modo cum calefiunt, sed quando partes a causa quacunque agitantur. Adduntur hic nonnulla ad *Hauksbeji* experimentum, de quo pridem diximus in Actis nostris. Huc pertinet, quod a *Newtono* notatum, vaporem electricum (sic enim appellat lucem ex vitro erumpentem) ea vi nonnunquam ad digitum allidi, ut etiam tactu percipi queat: quod idem quoque evenire ait, quando cylindrus e vitro electrove longus & amplus charta manu admota eo usque confricetur, donec vitrum incaluerit. Ad quæst. 11 nonnulla adjecit *Newtonus* pro confirmanda sua hypothesi de natura Solis atque fixarum, quæ corpora mundi totalia ingentes terrarum globos vehementer calidos esse suspicatur. Notatu dignum videtur experimentum, quo inter alia in rem suam utitur. Scilicet mixturam stanni & plumbi ferro candenti in vacuo impositam fumum emittere atque etiam flammam, quorum neutrum in aperto aere accidit. Ad quæst. 16 nonnulla annotat de causa orbis ignei, quem videmus carbone candente motu celerrimo in orbem acto, ab aliis etiam jam tradita. Quæstiones, quæ a decima septima usque ad 25 sequuntur, prorsus novæ sunt, ita ut in nova editione sit vigesima quinta, quæ in priore fuerat decima sexta. In his quæstionibus agnoscit fluidum æthereum, per quod lumen propagetur, & in quo planetæ circa Solem moveantur,

veantur,

Digitized by Google

veantur, cujusque ope ſenſationes in nervis perficiantur. Ad ſtabiliendam fluidi hujus exiſtentiam utitur experimento, quo a pluribus jam annis ad probandam exiſtentiam materiæ calorificæ ex uno corpore in aliud migrandis uti ſolet Cel. *Wolfius*. Scilicet ſi thermometrum parvum in amplo vitro cylindraceo inverſo ita ſuſpenditur, ut vitrum non contingat, atque aere exhauſto e loco frigido in calidum deferatur, ſpiritus perinde ac in altero, quod in vitro ſimili aere pleno ſuſpenditur, aſcendit, & quidem eadem utrobique celeritate. Inde autem concludit, calorem trans vacuum deferri vibrationibus medii cujusdam longe, quam eſt aer, ſubtilioris. Hoc ipſo medio lumen refringi ac reflecti & cœlos univerſos repleri. Ab eodem nunc ipſi probabile videtur oriri gravitatem, quod hactenus plerique Anglorum autoritate Cel. *Newtoni* moti agnoſcere recuſarunt. Deducit autem gravitatem a vi elaſtica hujus medii, qua corpora a denſioribus medii partibus ad rariores impellantur. Sumit enim, medium hoc multo rarius eſſe intra corpora denſa Solis ac planetarum atque Cometarum, quam in ſpatiis cœleſtibus interjectis, denſitatemque a Sole usque ad Saturnum continuo creſcere. Ceterum vim elaſticam eſſe valde magnam, ex celeritate, qua lumen propagatur, colligit. Quoniam enim ſoni feruntur circiter 1140 pedes Anglicos intra minutum temporis ſecundum & ſpatio ſeptem octove primorum 100 milliaria Anglica emetiuntur, lumen vero a Sole ſeptem octove circiter primorum ſpatio ad nos defertur, quod ex ſuppoſita parallaxi Solis horizontali 12″ æſtimat 70000000 milliarium Anglicorum; vim elaſticam ætheris pro ratione ſuæ denſitatis eſſe debere ſtatuit amplius 700000 partibus majorem quam vim elaſticam aeris pro ratione ſuæ itidem denſitatis. Hujus medii reſiſtentiam adeo exiguam eſſe ſtatuit, ut per decem millia annorum vix planetarum motibus variationem ullam inducat, quæ ſenſu percipi poſſit, nempe amplius 600000000 partibus minorem, quam aquæ. Diſcunt ergo hinc *Newtoni* aſſeclæ, quod ex præjudicio autoritatis pro demonſtratione venditarint argumentum, quod contra exiſtentiam ætheris in Principiis Philoſophiæ naturalis Mathematicis a motu planeta-

rum desumtum proposuerat. Sub finem quæst. 30 omittuntur, quæ in priore editione de quantitate attractionis radiorum luminis docuerat. Quæst. 31, ubi vim attractricem materiæ stabilire conatur, addit alia nonnulla experimenta atque naturæ phænomena, quæ ab eadem pendere existimat, inprimis *Hauksbejana*, de ascensu aquæ intra laminas vitreas. Delevit vero paulo infra verba, qu bus asseruerat, ex imperio voluntatis oriri posse motum in universo. Agnoscit etiam nobiscum, qualitates sua natura inexplicabiles & exploratu impossibiles esse qualitates occultas scholæ & progressum Philosophiæ naturalis impedire, quemadmodum contra *Freindium* aliosque *Newtoni* asseclas in Actis A. 1713 loc. cit. alibique inculcavimus.

INTRODUCTIO AD VERAM ASTRONOMIAM, seu Lectiones Astronomicæ; Autore J. KEILL, M. D.

Oxoniæ, e Theatro Sheldon. impens. H Clements, 1718, 8 maj. Alph. 1 plag. 9½ Tabb. æn. 2.

EX discursibus seu Lectionibus post susceptam a Cl. Autore Astronomicam in Academia Oxoniensi Professionem enata est hæc Introductio ad Astronomiam, quam stylo sibi familiari vocat veram, eadem publicata in usum auditorum, quo ipsi non solum memoria tenere, quæ in illis exposita fuerant, sed & quotiescunque lectionum earum repetitio ab Autore instituetur, in qua sibi corrigendi & supplendi, quæ videbuntur, libertatem reservavit, iisdem uti possint. Quoniam adeo tironum in gratiam scripta est, ea saltem afferre, quæ captui eorum accommodantur, visum Cl. Autori, eoque nec sublimiorum in Astronomia, nec calculi aut tabularum usus, vel rationis motuum cœlestium e Physica petendæ mentione abstinendum sibi judicavit, ordinem observans plane arbitrarium; a Phænomenis motus explicatis ad systema mundanum, motum telluris & Lunæ doctrinamque Solis & Lunæ eclipsium transiens, in qua Eclipsium solarium phases particulares tam Orthagraphicæ Projectionis, quam parallaxium ope pro quovis loco determinare

nare docet. De planetis deinde ſuperioribus eorumque ſtationibus & cometis poſtquam egerat, ſphæram mundanam explicat, deque crepuſculis, refractione & parallaxibus diſſerit. Atque hæc quidem parte generali. Progreſſus dein ad particulares motuum theorias, problematis Kepleri de invenienda Anomalia vera ex media ſolutiones variorum exponit, clauditque tractatione de tempore & Calendariis. Ceterum ne omni commendatione ex novitate careret opus ſuum, variis ab Ill. *Hallejo* ſolutis & paſſim in Tranſactionibus Anglicanis publicatis problematibus veluti gemmis idem diſtinxit. De proprio vero addere voluit ſolutionem problematis, quo petitur locus Terræ, e quo planeta in dato orbis ſui puncto viſus ſtationarius appareret; cui junxit ſolutionem Hallejanam alterius affinis problematis, quo ſtationis alicujus tempus definitur. Supplere hoc ipſo inſtituit, quæ in Miſcellaneis Berolinenſibus de eadem materia leguntur a Cel. *Hermanno* noſtrate propoſita. Quæ quidem, cum imperfecta in illo opere reperiantur, in eam ſententiam Cl. Autorem deduxerunt, ut ipſam ſolutionem a Cel. Viro ad finem non eſſe perductam, eoque ſupplemento illo opus eſſe crederet. Viſum eſt vero monere, integram ſolutionem ab ipſo Cel. *Hermanno* Regiæ Berolinenſi Societati ſimul & ſemel transmiſſam eſſe, eam autem judicaſſe dividendam illam diſſertationem, & partem ejus relinquendam, qua alterum quendam Tomum exornaret. Cujus quidem editio niſi partim morte Illuſtris Præſidis *Leibnitii*, partim aliis de cauſis impedita fuiſſet, publicum egregio illo ſpecimine tam diu nequaquam careret.

AN ANSWER TO MR. MARTINS &c.

h. e.

RESPONSUM AD DN. MARTINI DISSERtationem criticam in locum 1 Joh. V, 7 in quo argumentorum ejus imbecillitas & hypotheſium errores, dum ad autoritatem illius loci ſtabiliendam ſuppoſitis Codicibus utitur, oſtenduntur.

 Lon-

Digitized by Google

Londini, apud Joannem Barby, 1719, 8.

Plag. 18.

CUm Pl. Rev. *Martinus* in Dissertatione Critica ad locum 1 Joh. V, 7, de qua diximus in Actis Anni 1718 Mens. Oct. p. 447 sq. non tantum Simonium, sed etiam quendam Anglum, cujus dissertatio de hoc commate A. 1716 prodierat, refutasset, se peti intellexit *Thomas Emlynus*, & ut suam opinionem tueretur, ei hoc responsum opposuit. Videtur autem eidem primo, veteres Theologos parum præsidii in hoc loco ad confirmandum Trinitatis dogma invenire potuisse, qui æque faveat Arrianis ac Sabellianis, tum notat in quæstione, quæ tantum sit facti, non nisi ea afferre Cl. Martinum, quæ prorsus sint incerta sed tantum possibilia, seq; recipere ad stylum Johanneum & contextum, cui illud comma sit conforme, facile quippe ostendi posse locum quendam contextui obscuriori congruere, neque id esse alicujus pretii, quod nullius antiqui scriptoris locus produci possit, ex quo pateat, unquam de eo dubitatum, siquidem antiquitus plane nihil de eo vel visum sit vel auditum. Quare stat sententia Cl. Autori, hoc comma septimum plane esse supposititium, idque ideo quod *primo* non possit adduci genuinus antiquus Græcus scriptor, qui ejus meminerit, synopseos enim Scripturæ autorem, quem Athanasium ferant, id non ante oculos habuisse; neque *secundo* usque in hunc diem codex Græcus ostensus sit, in quo compareat; neque *tertio* ullus testis fide dignus afferri potuerit, qui aperte planeque dicat, se vidisse peculiarem codicem Græcum, qui illud exhibeat; qui enim proferantur, eos indefinite loqui, aliorumque narrationes sequi. Ac argumentum negativum in hac causa insigne habere pondus, inde conficere vult, quod doctoribus Græcis eo loco utendi multoties oblata sit occasio, cum vero id non fecerint, inde constare, illum eorum ætate in Græco N. T. codice non extitisse; Cypriani vero verba esse interpretationem commatis octavi mysticam. Concedit, illud comma in codicibus Latinis a tempore Caroli M. usque ad Seculum XIII legi, sed nec in omnibus

bus,nec eadem ratione, ut ex Lotharii Bibliis apud Simonium conſtet, nec rationem exiſtimat habendam ordinis Romani, quia in libris eccleſiaſticis diverſimode afferantur loca Scripturæ, ut ex liturgia Anglicana cognoſci poſſit. Si etiam detur, illud in Bibliis Caroli M. extitiſſe,non tamen eo confici,idem in Græcis ejus temporis codicibus comparuiſſe,& ex iis illud petiiſſe eos,qui illis corrigendis præfuerint,quoniam illi in occidentalibus regionibus tum temporis fuerint rariſſimi, & ſi extitiſſent, etiam ad poſteros & ad noſtra tempora fuiſſent transmiſſi,potius illos correctores ſecutos eſſe lectionem ſibi vero ſimilem, neglectisque optimis & plurimis codicibus ſibi imponi paſſos præfatione,cujus autor Hieronymus feratur, ac adeo nondum conſtare,illud vel in ullo Græco codice,vel in Bibliis Hieronymi,vel in verſione antiqua Itala deprehendi;caruiſſe eodem olim optimos codices Latinos,a Bentlejo oſtenſum iri,qui viginti codices mille annorum poſſideat. Ceterum præfationis illius epiſtolarum canonicarum autorem non eſſe Hieronymum,id argumento eſſe, quod in nullo ſuorum ſcriptorum commatis illius mentionem fecerit, cum tamen non uno in loco ejus producendi cauſam maximam habuerit. Victorem tantummodo myſticam commatis octavi exhibere interpretationem,quæ uſu trita ſub finem ſeculi quinti textui inſerta fuerit,quo tempore quidam auſi fuerint,novas verſiones privatim adornare,quas deinde doctores in ſuis ſcriptis adducere non ſint veriti. Etſi vero majoris momenti ei videtur locus Eucherii ſcriptoris Seculi V, in quo utrumque comma legitur, tamen ei ita occurrit, ut judicet, eum eſſe interpolatum, idque ex contextu & ſcopo autoris planum facere ſtudet. Quia vero omnis hujus rei diſputatio in Græcis codicibus verſatur, negat Autor, & Simonium conceſſiſſe hunc locum in ullo extare, & talem, in quo ſe offerat, in manibus habuiſſe vel Laur. Vallam, vel Cajetanum, vel eos, qui Complutenſia Biblia adornarint, vel Eraſmum, qui nequaquam codicem Britannicum viderit, vel Lovanienſes, qui de impreſſis loquantur, vel Amelotum, cujus fides eruditis ſuſpecta ſit. Contendit præterea,codicis Berolinenſis textum eo carere, dum conſpicia-

ſpiciatur in margine, imo deeſſe in omnibus codicibus Stephani, qui tantum ſeptem poſſederit, ut teſtetur Rogerius, Bezam vero eosdem non inſpexiſſe, a quo tantum Henrici Stephani variantes lectiones obiter inſpectæ fuerint, Stephanum ſecutum eſſe Complutenſem editionem & Britannicum codicem, & quamvis is locus ſe offerat in libro Græcorum liturgico, eum tamen non eſſe valde antiquum & præterea mutationi obnoxium. Ad reſponſa, quibus Cl. Martinus Adverſariorum objectionibus p. 11 ſatisfacere voluit, monet, *primo* extare codices magnæ autoritatis, in quibus ea legantur, quæ in aliis deſint, *ſecundo* omnino cauſas fuiſſe Patribus concilii Niceni & Sardicenſis, ut ad divinitatem Filii & Spiritus S. confirmandam dicto Johanneo uterentur; *tertio* vanum eſſe, ſibi imaginari, illud perdita Patrum ſcripta habuiſſe, cum in iis, quæ ad nos pervenerunt, non compareat: *quarto* omnino graviores habuiſſe Patres cauſas adducendi comma ſeptimum quam octavum, & ſi *quinto* ratio detur, cur ad id Chryſoſtomus non attenderit, non tamen dici poſſe, qui factum, ut nec Beda, nec Oecumenius, qui in integra Johannis epiſtola exponenda verſati ſunt, ejus ullam mentionem fecerint. Cum vero Thomas Emlynus in præfatione hujus ſcripti fateatur, ſe eſſe autorem libri Anglicani: *a full Inquiry into the original autority of the text of St. John*, patet illud VVhiſtono minime deberi, quod Celeb. Pfaffium Juniorem, Tubingenſem Theologum, in primitiis Tubingenſibus (p. 80) his verbis aſſeruiſſe recordamur. *Unicum*, inquit, *id adhuc adjicimus, eos, qui exiſtimant, locum 1 Joh. V, 7 genuinum eſſe, ſaltem heic corruptionem codicum extantium univerſalem agnoſcere debere, cum nullus notari poſſit in Bibliothecis Europæis extans codex Græcus ante typographiam inventam ſcriptus, ubi hic verſus compareat, id quod poſt R. Simonium egregie demonſtratum dedere Lud. Roger S. Th. D. & Eccleſiæ Bituricenſis Decanus in* Diſſertatione Critico-Theologica ad h. l. *quæ Pariſis 1713 prodiit, & Guil. Whiſtonus in* A full Inquiry into the original autority of that text 1 hoh. V, 7, Lond. 1715. Ceterum quid Cl. *Martinus Emlyno* noſtro repoſuerit, proximo Menſe indicabimus.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DCC XX.

BIBLIOTHEQUE HISTORIQUE DE LA FRANCE &c.

h. e.

JACOBI LE LONG, PRESBYTERI ORAtorii & ejusdem Congregationis Bibliothecarii Parisiensis, Bibliotheca Galliæ Historica, continens Catalogum omnium Operum cum impressorum tum manu scriptorum, quæ ad Historiam hujus Regni pertinent, cum Notis Criticis & Historicis.

Parisiis, apud Carolum Osmontium, 1719, fol. Alph. 12 plag. 4.

QUanta sit Historiæ Gallicæ ubertas, & scriptorum eo pertinentium copia, nullo alio opere magis demonstratum est, quam hoc ipso, cujus modo titulum tradidimus. Debemus illud industriæ & indefesso studio Reverendi le Long, qui meliorum plausum dudum meritus, hoc inprimis libro plane excellenti non Galliam modo suam, sed omnem, qua cultior est, Europam ornavit. Illa equidem suas in hoc genere opes, quas forte ipsa hactenus ignoravit, intuetur & miratur; ceteræ etiam gentes, id, quod ipsas potissimum latebat, productum in lucem atque magna cura indicatum gaudent atque lætantur. Nec peregrina prorsus sunt, quæ hic memorantur; sua haud raro legent vicinæ gentes, utpote quæ antiquissimo ævo magna Imperii Francici pars fuerunt, aut successu saltim temporis ea habuere fata, ut patrias res penitus non intelligant, si Gallicas prorsus nesciant. Amplissimæ illi scientiæ, quam Historiam vocamus, idem fere quod reliquo Eruditionis corpori, usu venit, ut diversissimæ licet partes

communi quodam vinculo, quod unam ab altera prorſus divelli & ſejungi non patitur, colligentur inter ſe atque conſpirent. Hiſtoricos Galliæ hæc Bibliotheca exhibet; ſed ſplendidiſſimum illum titulum, cum ex recentioribus quam plurimi, tum inprimis edentuli illi Chronicorum compilatores, qui res ſeculis barbare loquentibus geſtas conſignarunt, non merentur. Probe hoc intellexit Cel. Autor noſter; ſed & illi fere omnes nonnihil inter tot quiſquilias habent auri, & antiquorum illorum Chronographorum labores tigna incondita haud incommode diceres, ſed quæ ſtudio Fratrum Tiliorum &, qui hos magno numero ſecuti ſunt, Pithœorum, Vignerii, Ducheſniorum, Cointii, Jordani, Mabillonii, Ruinarti, Gothofredorum, Puteanorum, Sammarthanorum, de Marca, Mezeraji, Cangii, Baluzii, & qui huic laudi ſuperſunt, Danielis, le Gendre, le Grand, aliorum cæſa, dolata, runcinata, emendata, perpolita in magnifica Hiſtoriæ Gallicæ ædificia coaluerunt. Numerum utriusque generis eſſe inſignem, vel hoc Hiſtoriæ Gallicæ Rationario docuit Reverendus Autor, ex quo ſimul in colligendo diligentia, in digerendo ingenium ubique elucent. Compendium operis laudatiſſimi facere non licet, de ordine & utilitate Libri nonnulla delibabimus.

Duo hic notanda ſunt, quos fines Galliæ ſuæ conſtituat Autor, & quas Hiſtoriæ partes. Illi ſunt Oceanus, Mare, quod appellant Mediterraneum, Rhenus, Pyrenæi Montes & Alpes; earum itaque gentium, quæ his finibus continentur, Hiſtoricos collegiſſe, ſuæ Lelongius putavit eſſe induſtriæ. Hiſtoria eidem eſt vel Eccleſiaſtica, vel Civilis, hæc vel Politica, regnantium puta, vel Civilis in ſpecie ita dicta, civium ſcilicet, qui parent. Sunt nonnulla, quæ extra hos limites vagantur: Geographia & Naturalis Hiſtoria. Habes quatuor Hiſtoricorum Gallicorum Claſſes totidem Libris a Noſtro expoſitas.

p. 1. De primo eorum, ut multa dicamus, vix eſt; exhibentur illo Chartæ Geographicæ omnis generis, & aquarum medicatarum plantarumque ſcriptores, quibus illi, qui de antiquis Gallis
33. aliquid memoriæ prodiderunt, ſubjuncti ſunt. Uberior eſt Liber ſecundus Hiſtoriam Galliæ Eccleſiaſticam, origines Eccleſiarum

rum Regni, locorumque B. Virginis Mariæ adorationi ſacro-
rum, Vitas Sanctorum Gallicanorum, Hiſtorias Cultus, Origi-
nes Eccleſiarum Sanctis dedicatarum, Hiſtorias litium inter
Theologos & Hereſium in Galliis exortarum, Acta Synodo-
rum & Conciliorum, & Conventuum Cleri Gallici generalium,
Jura ejusdem & Libertatis, Reditus & Beneficia, Hierarchiam
denique, Clerum & Secularem, Metropolitanos eorumque
Suffraganeos, & Regularem, Ordines monaſticos, Societatesque
religioſas alias, quatenus nempe de his omnibus exſtant ſcripto-
res hiſtorici, complectens. Libro Tertio Autores Hiſtoriæ p. 199.
Politicæ, quam vocat, continentur, capite I ſcripta de Origine
Francorum, Methodi, Introductiones, Compendia Hiſtoriæ
Francicæ, Chronologiæ Regum, Catalogi Hiſtoricorum, ca-
pite II Hiſtoriæ generales Franciæ, & particulares Regum, eo
quidem momento temporis annotatæ, quo finiunt, capite III
Hiſtoriæ genealogicæ Regum Francorum, Vitæ Reginarum,
& Principum Regibus ſanguine junctorum, & quæ alias ad fa-
miliæ Regiæ notitiam facere poſſunt, capite IV Cerimoniæ Re-
gni Gallici publicæ, capite V ſcripta de Juribus, Prærogativis,
Præeminentia Regum, de Palatiis, de Inſignibus Regiis, de Sta-
tibus Regni, de Magiſtris Palatii, de Tutelis & majori ætate
Regum, de Statibus Generalibus, eorumque conventibus, Colle-
ctiones Legum, Capitularium & Conſtitutionum Regiarum;
ſcripta de Domaniis & Reditibus, de Matrimoniis Regiis, de Ju-
re Succeſſionis, Jure Regum in vicinos, collectiones fœderum,
conventionum publicarum, Actorum publicorum & Charta-
rum, Literæ Hiſtoricæ, Commentarii omnis generis, capite VI
ſcripta de dignitatibus, officiis, & omnibus Regni & Aulæ offi-
cialibus. Liber denique Quartus Hiſtoricis Provinciarum & 737.
Urbium Gallicarum, ſcriptoribus Genealogicis familiarum il-
luſtrium, Hiſtoricis Univerſitatum & Academiarum, ſcriptori-
bus denique de viris fœminisque pietate, armis, conſiliis, &
eruditione claris tributus eſt. Ordo in diverſiſſimis argumentis
eſt aliquando Alphabeticus, aliquando Chronologicus, prout
alterum altero magis expedire viſum eſt. Tituli Librorum
ſermone, quo conſcripti ſunt, exhibentur, ſi Germanicos, An-

 glicos.

Digitized by Google

glicosque excipias: quos in Gallicam linguam tranſlatos ſuis locis inſeruit Rev. Autor, ſimul autem, qua illi lingua loquantur, nunquam non annotavit. Numerus ſcriptorum eſt fere XVIII M. Autorum circiter VI M. Anonymi & Pſeudonymi mille & ducenti deteguntur. Hoc imprimis agitur in Notis Criticis & Hiſtoricis copioſiſſimis, tituloque libri, qui affertur, ſtatim ſubjunctis, in quibus præterea tempus, quo hiſtoria incipit, aut definit, ſi ex ipſo titulo id non appareat, declaratur, annus, quo obiit Autor, aut ætas, qua floruit, adjicitur, ſi Liber eſt manuſcriptus, locus, in quo exſtat, traditur, judicia etiam probatiſſimorum autorum de ſcriptis allatis ſæpenumero inſeruntur. Uberius de nonnullis celebratiſſimis Hiſtoriæ Franciçæ ſcriptoribus egit Reverendus Autor, quæ quod ſuis locis inſerta totius operis contextum inæqualem reddidiſſent, & integrum volumen perluſtrantem nimis ſuſpendiſſent, maluit ea ſub finem

p. 947. operis annectere. Sunt autem illi, de quibus eleganter commentatus eſt clariſſimus Vir, Bernardus Girardus Dominus du Haillan, Franciſcus Belleforeſtus, Joannes Serranus, Andreas Quercetanus, Sammarthani, Carolus, Scævola, Abel, Scævola & Ludovicus Scævolæ Filii, Petrus Scævola, Abel Ludovicus, Nicolus Carolus, & Dionyſius, Scipio Du Pleix, Philippus Labbeus, Joannes Labourerius, Gothofredi, Theodorus & Dionyſius, Franciſcus Eudes Mezerajus, Antonius Varillaſius, & Gatienus Çourtilius. Opus omne claudunt Indices locupletiſſimi, I Autorum Alphabeticus, II Topographicus eodem quo prior ordine, III Manuſcriptorum ſecundum argumenta, quæ continentur, IV Chronicorum & Hiſtoriarum generalium Chronologicus, ſecundum ea temporis momenta, in quibus definunt, ubi ſimul annotatur tempus, quo Hiſtoria incipit, & an liber ſit manuſcriptus, nec ne: mox iidem libri ordine Alphabetico digeſti comparent, additis annis, in quibus definunt. Indicem Indicis eſſe, quis non videt? V Perſonarum, quarum Hiſtoria, Vita, Elogium, aut Oratio funebris in ipſo opere memoratur ordine Alphabetico, VI Commentariorum Hiſtoricorum, VII Fabularum Hiſtoricarum, Hiſtoriarumque Romanenſium, in quibus peſſimo exemplo verum falſo a Gallis miſceri cœpit.

Pau-

Pauciſſimis ita expreſſimus Argumentum Operis ſane non ſatis laudandi commendandique, cujus multiplicem uſum intelligent ii, qui illud nocturna diurnaque manu verſandum ſibi ſument. Innumeras gazas recluſit fidiſſimus ille noſter Hiſtoricorum Gallicorum promicondus, impreſſas longe plurimas, manu ſcriptas non paucas, de qua re qui adhuc dubitant, eos ad capita, quibus Literæ & Commentarii Hiſtorici recenſentur, omnino ablegamus. Locupletem ex editis hactenus pronunciavimus Galliæ Hiſtoriam in talibus; pauper eſt, ſi inedita ſpectes, quæ hic allegantur, & in Regiis aliorumque procerum ſcriniis latent. Sed & alia multa in accuratiori perluſtratione nobis obſervata ſunt opera Virorum doctorum, vel adhuc viventium vel nuper mortuorum, digna, quæ in publicam lucem protrahantur. Pertinet eo *Polypticon Veſontino-Sequanicum*, ſive p. 137.
Eccleſiarum omnium, quas late complectitur diœceſis Veſontina, ipſaque ſuperior Sequanorum Burgundia, Syllabus, abſolutus opera & ſtudio Andreæ a S. Nicolao, Carmelita: obiit Autor A. 1713, opere ad imprimendum paratiſſimo ſuperſtite; *Vie & Hiſtoire de Louis XI, par Joachim le Grand, Prieur de Neuville les Dames*, quam vitam Autor in ſuis ſcriniis ſervat; Petri Puteani Opus *de Juribus Regis Chriſtianiſſimi* alia plane facie & longe locupletiſſimum, quod Dionyſius Gothofredus, Theodori Nepos, molitur: confer ſplendida ejus promiſſa, allegato loco allata, ubi ſimul demonſtratur, opus illud inſigne non Puteano tantum, ſed Theodoro etiam Gothofredo, quem ipſe Cardinalis Richelius ei junxerat, deberi; *Remarques Critiques ſur quelques Hiſtoriens de France, par François de Camps Abbé de Signi*; *Diſſertation de Claude du Moulinet Sieur des Thuilleries au ſujet de la diſpute entre le R. P. Germon & le R. P. Mabillon ſur la maniere de diſtinguer les titres veritables d' avec les titres faux*, quorum ſcriptorum utrumque in Autorum Bibliothecis exſtat; *Hiſtoires des Generaux de Galeres, par Antoine de Ruffi Conſeiller d' Etat*, quod Filius Ludovicus Antonius Ruffi ſervat; *Bibliotheque des Illuſtres Pariſiens, par Martin Billet de Fanieres de Paris*, qui liber in manibus Autoris eſt; *Bibliotheca Tornacenſis*, ſeu Autores Tornaci orti, vel qui ibidem domicilium vel Beneficium Eccleſia-

Margin references: 380. 613. 635. 636. 697. 872.

Digitized by Google

clesiasticum habuere, in scriniis Autoris Nicolai de Fief Tor-
p. 888. naci latens; Prosperi Marchand, Galli, Guisiani, Syntagma *de Vitis Stephanorum*, celebrium Galliæ Typographorum; ut alia nunc omittamus novissime edita, aut in Actis Eruditorum diurnis passim nunciata.

Tacemus insignes MStorum collectiones, quarum Catalogi peculiari capite allegantur: ipsi Codices opus ubique illu-
311. strant; Claudii Fabri Peirescii, quæ Thomassino Mazauguio, Cognato Peirescii, & Gaufrido Advocato Generali Provinciæ cessit; Puteanorum, qua gaza incomparabili Menarsii Præsidis scrinia superbiunt; Antonii Lomenii Secretarii Status, Comitis Bethunii & Roberti de Gaignieres, quæ in Regiam commigrarunt; Seguerii Cancellarii, quæ ad nepotem Ducem Coislinum Episcopum Metensem pervenit; Claudii & Leonis Bouthilleriorum, Patris & Filii, Secretariorum Status, quæ apud Franciscum Bouthillerium Nepotem, Episcopum Trecensem, superest, & Cancellarii Daguessauii, cujus eminentissimi Viri amplissima de Historia patria bene merendi voluntas alia etiam ratione nuper cognita est atque perspecta. Andreæ & Francisci Duchesniorum conatus in vulgus noti sunt; interrupit laudatissima consilia temporum iniquitas. Restituere volebat omnia in integrum immortalis memoriæ Vir, Colbertus, deliberatumque est a Viris doctissimis, Carolo Cointio, Carolo Cangio, Antonio Herovallio, Adriano Valesio, Joanne Gallesio, & Stephano Baluzio; sed Cangii pertinax animus, qui, neglecto Duchesniorum labore, omnia nova ratione ordinari edique contra reliquorum sententiam volebat, effecit, ut omnia irrita essent, ipse vero gratia Regis excideret, stipendioque privaretur. Anno demum 1717 mense Junio Viri selectissimi jussu Cancellarii illustrissimi coiere in unum, decreveruntque, duplici societate rem esse peragendam, quarum altera Duchesnium emendatiorem, & Historia diplomatica, compendiis chronologicis, iis autoribus, qui post Duchesniorum mortem in lucem protracti sunt, criticis dissertationibus, & bonis Indicibus auctiorem ederet, altera Duchesnii opus continuaret, scriptoribus coævis non modo Latinis, sed Gallicis etiam & Italicis

Italicis insertis. Legenda hic sunt ea, quæ Carolo Cangio olim, p. 955.
& Abbati Gallesio, nuper vero Abbati Thuillerio de novo illo consilio visa sunt, in fine Bibliothecæ, ubi de Andr. Duchesnio separatim differitur.

Ceterum sunt & in hoc opere, quæ hominem loquuntur, cujus ea est natura, ut, quo etiam studio contendat, infra perfectionem subsistat. Multa sunt ab exteris, Germanis imprimis, scripta, quæ, quod in Galliam non penetraverint, suum in hac Bibliotheca locum non invenere. Sed & in iis, quæ adducuntur, passim nonnulla possent moneri. Esaias Pufen- 29.
dorffius perperam Ezechiel appellatur; Conradus Samuel Schurtzfleischius, cujus perpauca allegantur, in indice dicitur
Cornelius Samuel; Daniel Guilielmus Mullerus Mollerus est 32.
Prof. Altorffinus; Joannes Burchardus Menckenius noster male 311.
Joannes Baptista dicitur. Iniquius est judicium de Christiani 404.
Gryphii Sylloge scriptorum Seculi XVII de Rebus Galliæ, qui, 311.
nescio qua erroris benignitate in Struvium commutatur. *Struvius*, inquit, *a ramassé dans son discours des titres de Livres, qui ne meritoient pas, qu' il en fit mention.* Sane, quæ Gallos scripsisse non pudet, Germanum recensuisse non pigebit. Nec de Hermanno Dieterico Meibomio plura expectari poterant, qui intra Programmatis Academici limites se continere debebat. Et hoc non omittendum videtur, Vitam Cardinalis Ri-
chelii MStam in Bibliotheca Vratislaviensium Rehdigeriana 713.
asservatam, ipsi Rehdigero præter rem adscribi; neque enim de Thoma, illo Silesiorum Peirescio, dici poterat, eum per plures annos Parisiis, Cardinale illo fasces Gallicas moderante, vixisse, qui anno Seculi XVI sexto & septuagesimo Coloniæ præmaturo fato exstinctus est; & ipsa elegentissimi voluminis inspectio satis docet, deberi nitidissimum fœtum ingenio Alberti Sebisii, Equitis Silesii, Rubræ Cohortis apud Vratislavienses Centurionis & Munitionum Urbis Præfecti, qui anno proxime elapsi seculi octogesimo octavo, octogenario major decessit, postquam Bibliothecam instructissimam, donatione in testamenti tabulis egregio publico facta, Rehdigerianæ jungi jussisset. Unde hujus Codicis notitiam hauserit Reverendus

Digitized by Google

dus Autor, forte divinare licet: ex ſchedis ſcilicet Tribuni Cæſarei, Hohendorffii, qui brevi tempore eas librorum opes conquiſivit, ut Galliæ ſuæ & tot principum Virorum opulentiam hoc Germani hominis ſupellectile auxerit Noſter & ornaverit. Ea fini hæc a nobis dicta ſunt, ut id magis conſtet, quod amplæ emendationes atque additiones, quæ illo tempore, quo liber impreſſus eſt, acceſſere & nunquam non conſulendæ ſunt, ſatis teſtantur, nempe a perfectione longius abeſſe opus nobiliſſimum, quod tamen, non Autori Clariſſimo, diligentiſſimo Viro, ſed imbecillitati humanæ a nobis tribui, denuo profitemur.

Nil ſupereſt, quam ut Germanorum aliquis iſto Galli conatu ſeſe excitari patiatur, & Patriæ ſuæ Hiſtoricos eadem ratione colligat. Ingens is inveniet ſcribendi argumentum, & ex hoc ipſo, quod deſcripſimus, opere copias ſuas augere poterit. Neque enim video quid obſtet, quo minus ille ſcriptores
p. 156. Epiſcopatus Baſileenſis, Metropoleon, Moguntinæ, Colonienſis,
161. Trevirenſis, ſcriptores Helveticos, Alſaticos, Lotharingicos,
799. Juliacenſes, Clivenſes, Belgicos vindicet, & Patriæ noſtræ poſtliminio reſtituat. Novimus equidem, non deeſſe, quæ talem laborem noſtris hominibus reddent difficiliorem. Non habemus Germaniæ compendium, quale Galli habent ſui regni, Lutetiam Pariſiorum, quibus diverſa in ſacris pariter atque politicis rebus ſtudia adjungas. Nihil tamen adeo arduum eſt, quo virtus non poſſit eniti.

M. Peter Kolbens Reiſe an das Capo de Bonne Eſperance &c.

hoc eſt,

M. PETRI KOLBII ITER AD CAPUT BOnæ Spei, Africæ Promontorium, & ejus accurata Deſcriptio, Tomis tribus comprehenſa.

Norimbergæ, ap. Petrum Conradum Monath, 1719, fol. Alph. 10 pl. 7 Tabb. æn. 26.

CL. Autor, hodie Rector Neuſtadii ad Aiſcam, circa finem anni 1704 ſumtibus *Bernhardi Friderici* L. B. *de Kroſick*

Krosick in Promontorium Africæ, quod Caput bonæ ſpei ſalutatur, profectus obſervationum Aſtronomicarum gratia; quibus per triennium continuatis, cum nullæ amplius a Patrono pecuniæ mitterentur, ſtudio Aſtronomico valedicens, ad munus Secretarii duarum Coloniarum de Stellenbosch & Drackenstein *a Ludovico Aſſenburgico* Gubernatore promovebatur. Enimvero poſtquam A. 1712 unius noctis intervallo inter 26 & 27 Aprilis oculorum uſu orbatus fuiſſet, cœcus in Europam rediens, opera *Chriſtiani Ludovici Gæckelii* Archiatri Badenſis viſum recuperavit. Hortantibus itaque amicis ſtatum iſtius regionis una cum itinere deſcripſit, præſertim cum non pauca erronea tum de ipſa regione, tum de *Hottentotis* ejus incolis apud alios ſcriptores paſſim tradi non ignoraret. Placuit autem aliorum exemplo per Epiſtolas totum digerere opus, quarum Tomus primus complectitur 22, ſecundus totidem, tertius 20. Tomo primo deſcribit ſtatum Promontorii naturalem, ubi ſingula expenduntur, quæ ad triplex Naturæ regnum referri ſolent. Poſtquam igitur ab Epiſt. 1 usque ad Epiſt. 4 iter ad Promontorium deſcripſit, Epiſt. 5 latitudinem Capitis bonæ ſpei Geographicam $34\frac{1}{4}$ graduum, longitudinem $37^{\circ}\ 55'$ definit. Declinationem acus Magneticæ verſus occidentem A. 1707 deprehendit $11^{\circ}\ 55'$. Obſervationes ipſas, unde latitudinem ac longitudinem deduxit, non communicat, quod alterius juſſu ac ſumtu eas inſtituerit. Primum Meridianum in inſula *Teneriffa* ſupponit. Epiſt. 6, 7 & 8 continet Geographicam Promontorii deſcriptionem, ubi notatu dignum occurrit, in cacumine montis Tabulati, cujus altitudinem 1857 pedum Rhenanorum reperit, occurrere fontes aquam largiter effundentes, ipſumque cacumen floribus ſuavem odorem ſpargentibus ſuperbire. Epiſt. 9 & 10 terræ fertilitatem commendat, ubi ſimul agriculturæ ibi uſitatæ modum deſcribit. Etſi feræ, elephantes imprimis, una cum inſectis ſemini terræ immiſſo ac ſegeti haud parum damni inferre ſoleant; triticum tamen fert fructum trigecuplum aut quadragecuplum, ſecale in ratione 40 vel 45 ad 1, hordeum in ratione 50, 60 immo 70 ad 1, faba in ratione 20 vel 25 ad 1, piſum denique in ratione 30, immo ſæpius 60

ad 1. Vaccæ lac non edunt, nisi vitulo adducto: unde eodem mortuo vel mactato, pellis vitulo alteri imponitur, ut odorem percipientes lac emittant. Oves habent caudas adeo pingues, ut pondus 15 vel 20 librarum cauda una adæquet. Immo se vidisse ait caudas ovium ex Persia allatas, quæ ad 30 librarum pondus accessere. Vites ex Europa illuc allatæ sunt, quas multiplicaturi frustula ligni ab iis resecti, aliquot nonnisi gemmis instructa, instar seminis sub terra condiderunt: unde brevi tempore in tantum excrevere numerum, ut nullas amplius ex nostris oris illuc deportari opus esset. Radicem quandam, rapæ similem, quam incolæ *Bottatas* appellant, per orbes ab ea resectos & sub terra defossos propagare solent. Arbores propagant, surculis frugiferis inferiore sui parte in terram defossis, qui statim radices agunt. Epist. 11 recensentur animantia bruta, ubi accurata extat descriptio cynocephalorum, quod est simiarum genus a Batavis Bawiane dictum. Notat *Gesnerum*, qui inter cibos refert pisces & carnem ferarum, experientia invita. Narrat etiam de Chameleonibus, quæ propria experientia ipsum edocuit: ubi inter alia confirmat, eos ex templo assumsisse colores objectorum, in quibus eosdem collocaverat. Erant autem tunc temporis coloris viridis, cum eos ramis viridibus insidentes accepisset. Onagros a forma maxime commendat, qua ceteris animantibus præstant. Notat *Thevenotium*, capitis magnitudinem nimis exaggerantem. Vidit dentes elephantinos 120 librarum pondus adæquantes; carnem vero elephantinam coctam minus sapidam deprehendit. Perstringit quoque errorem eorum, qui elephantes stando dormire referunt, cum ipsemet propriis oculis spectaverit loca, ubi in terram prostrati, somno indulsere. Stercus arefactum herbæ Nicotianæ vicem subire monet: saporem similem propria experientia nisus judicat. Ossa leonum, etsi mole ingentia, adeo tamen exigua cavitate prædita sæpius vidit, ut filo crassiori cannabino vix spatium concederent: unde intelligitur, quam parum medullæ in iis contineatur. Atque ea in re *Aristotelem* & *Plinium* contra recentiores quosdam Anatomicos defendit. Carnem leonum saporis minime ingrati expertus est, nec ullum ab ejus esu sanitatis

Digitized by Google

nitatis detrimentum passus. Præfert tamen carnem leopardorum, quam vitulinæ melioris notæ æquiparat. Cum passim Autores de Rhinocerontè tradant, quæ parum inter se concordant; ipsemet hoc animal prolixe describit, Salamandros igni commissos in cineres con...stos fuisse, plus simplici vice vidit. In amphibiorum numero sunt hyppopotami, de quibus passim veritati minus consentanea occurrere observat. Sub aquis degunt & fame compulsi ex mari in terram ascendunt gramina depasturi. A quadrupedibus *Epist. 12* ad volatilia progreditur, ubi se telam pertexere non posse fatetur, ob jacturam, quam dolet, MSC. in quibus a se observata descripserat. Avem inter alias bene multas commemorat, vocem *edolio* ingeminantem: quam adeo eandem esse credit, cui nomen *Edolionis* tribuitur a *Gesnero*. Omnibus præfert, quam *Rajus* in synopsi Methodica de avibus *Phœnicopterum* dicit. *Epist. 13* pisces marinos describit, quibus *Epist. 14* insecta cum serpentibus succedunt: ubi inprimis de multitudine muscarum & pulicum conqueritur, multum incommodi hominibus afferentium. Mirum tamen videtur, Europæos advenas fugere pediculos, qui Hottentottos indigenas multum infestare solent. *Epist. 15* mineralia recenset cum metallis ac lapidibus terrarumque speciebus. De metallis nonnisi conjecturas affert ab aliis in casu simili propositas. *Epist. 16* herbas enumerat ordine alphabetico, quarum plerumque nonnisi nomina hic invenies. His jungit *Epist. 17* plantas exoticas, in hortis crescentes. *Epistolas 18, 19 & 20* aquis impendit, cum fluviatili, tum pluviali, tum etiam marinæ. Monet, aquas prope montium præaltorum cacumina scaturientes esse copiosiores, limpidiores magisque salubres iis, quæ ortum ex fontibus prope radices montium ducunt. Easdem longo temporis tractu conservari incorruptas. Aquas pluviales dulces, ubi post stagnationem evaporatæ fuerint, sal in solo relinquere. Describuntur etiam thermæ, quarum aquas infuso etiam herbæ Thée ac potui Coffé inservire, nec ad cibos coquendos inutilem esse, observat. Si quis nondum quadrantis intervallo in iis, tanquam in balneo, consederit, spasmos circa ventrem infimum cieri validos ad pectus successive serpentes, mox

tamen evanescentes, ubi in lecto decumbens sudorem largiter profuderit. Alvum etiam atque vomitum movere solent. Inter effectus salubres refert, quod *Henricus van der Linde*, Batavus, a surditate liberatus fuerit, materia, quæ aures obduraverat, largiter effluente, & serva Gubernatoris intervallo quatuor hebdomadum a morbo Gallico fuerit sanata. Cum de aquis marinis disserit, inter alia commemorat, A. 1707 d. 24 Sept. ab hora 8 usque ad 10 ante meridiem, quo tempore aquæ a litoribus abesse debebant, fluxum & refluxum septies iteratum fuisse, donec tandem h. 12 verus affluxus contingeret. Nulla tunc temporis sæviebat procella, vento ex plaga inter occidentem & septentrionem intermedia leniter admodum spirante. *Epist.* 21 statum aeris cum meteoris delineat, ita ut maximam partem ventis impendat. Tandem *Epist.* 22 morbos commemorat, quibus Europæi ibi locorum vexantur, itidemque remedia, quibus adversus eos utuntur. Fœminam partu difficili laborantem, fœtu ante terminum mortuo, a doloribus tandem liberatam fuisse ac partum edidisse autor est, decocto herbæ Nicotianæ largiter hausto, quo alvus dejiciebatur vomitusque ciebatur. Præsens contra dysenteriam remedium ipsemet expertus potum calidum lactis, præsertim caprini, cum infuso herbæ Thée aut Thée Boys, per aliquot dies continuatum. Infuso herbæ Thée vel Coffé contra capitis dolores ex ebrietate contractos non sine successu utuntur.

Tomo secundo *Hottentotorum* mores, ritus ac vitæ genus describit accuratius, quam ab aliis huc usque factum. Non operæ pretium videtur singularum epistolarum argumenta sigillatim commemorare: suffecerit nobis hinc inde nonnulla notatu digna excerpere. Cl. Autor itaque Epist. 1 communicat Syllabum quarundam vocum *Hottentoticarum* cum versione Latina & Germanica, quia *Ludolfinum*, in Comment. de Vita, Scriptis & Meritis *Ludolfi* per *Junckerum* editum, non satis accuratum censet. Quamvis autem largiatur, ipsos immunditia atque sordibus delectari, nimia segnitie haud parum conferente; varios tamen notat *Dapperi*, *Vogelii* aliorumque errores, qui *Hottentotos* sordidiores depingunt, quam par erat. Neque eos

Digitized by Google

eos adeo ſtupidos eſſe, ut vulgo fertur, uno alteroque exemplo probat. Sunt vero fideles, in curſu veloces, in pactis etſi non ſcriptis ſervandis tenaces, plerumque longævi, niſi potui Europæorum aſſueti ebrietati indulgeant. Singuli pagi ſingulos habent Duces, qui judicum munere fungentes unius Domini imperio ſubſunt in rebus omnes pagos concernentibus. Dignitas hereditaria eſt, ſed nullius emolumenti, ita ut Dux & Dominus privatis ſumtibus vitam tolerans nonniſi autoritate differat a ceteris *Hottentotis*. Habet etiam quilibet pagus Medicum ſuum & parochum. Parochus eligitur, qui ritus ipſorum ſacros callet. Medicus vero, qui herbarum & artis Chirurgicæ ac Medicæ, quam ab aliis per traditionem accepit, cenſetur peritus. Lunam inſtar Dei venerantur *Hottentoti* atque ideo novilunia & plenilunia cantando ſeu potius vociferando ac tripudiando celebrant. Maſculis ſolenni ritu teſticulus ſiniſter exciditur, cui actui ipſemet interfuit Autor. Superaverat adoleſcens, cum id fieret, annum ætatis 18. Nec minus ſolennes ſunt ritus, quibus maritum initiare ſolent. Multa de magicis artibus fabulantur; ſed magicum habetur, quod inſolitum & cujus cauſas ignorant. Singulares quoque, immo ridiculos prorſus obſervant ritus in nuptiis, puerperio & ſepulturis. In partu difficili utuntur decocto ex lacte & herba Nicotiana, quæ ab eo demum tempore ipſis innotuit, ex quo Europæi in illa loca fuerunt delati. Infantes recens natos non aqua abluunt, ſed ſtercore vaccino, atque aeri vel ſoli exponunt. Mox etiam ſucco ex foliis ficus expreſſo, tandem denique pinguedine vervecina illinunt. Si gemellæ naſcantur, proles una vel viva ſepelitur, vel ramis arborum alligatur, vel in campo projicitur miſere peritura aut a beſtiis carnivoris devoranda, præſertim ſi parentes fuerint pauperiores. Gemellis vero maſculis parcunt: laudi enim ducitur, duorum filiorum fieri una parentem. Liberis imponunt nomina a brutis, quam primum lucem adſpexerunt, matre vel, hac nimis infirma, patre eligente. Sponſus & ſponſa copulandi a Parocho pene erecto urina irrigantur, durante hoc actu conjugibus novis fauſta quæcunque, inprimis fœcunditatem matrimonii, apprecante. Uxorem repudiare licet, ſi

Digitized by Google

nulla adhuc ex conjugio proles ſuſcepta: ſecus nonniſi alteram ſuperinducere conceditur. Adulterium perinde ac inceſtus crimina capitalia habentur. Cum filius primogenitus ſit heres unicus parentis ſui, filiabus nulla dos conſtituitur. Butyrum confecturi *Hottentoti*, lac ſacco coriaceo ſordibus ſqualenti infundunt & tamdiu agitant, donec in butyrum abierit. Rident fœminæ mammas contrectaturum, omnium oculis expoſitas. Nullo utuntur ſale, nec aromatibus, nec niſi cibis ſimplicibus veſcuntur. Morbis minus obnoxii ſunt ceteris, qui Europæis ſervientes cibis ſale ac aromatibus conditis fruuntur. Mares non una cum fœminis epulantur, quod impuri cenſentur, qui in conſortio fœminæ menſtruis laborantis degunt. Ignem excitant lignorum aridorum affrictu, ſine chalybe atque pyrite. Pediculos, quibus abundant, comedunt. Pinguedine vervecum corpora & capillos illinunt, ipſam etiam faciem. Capite nudo incedunt, niſi quod tempore pluvio idem tegant cucullo pelliceo. Collum cum pectore ac infimo ventre pariter nudum; tergum pelle ovina circumdatur; ex collo ſaccus pendet, in quo victualia cum aliis neceſſariis conduntur. Pudenda itidem pelle teguntur ab utroque ſexu adulto: pedes annulis pelliceis amiciuntur, ubi Noſter erroris redarguit tradentes, quod annuli iſti ex inteſtinis ovium conficiant. Utuntur autem iisdem, ne per dumeta repentium pedes vulnerentur. Ob pinguedinem tetrum odorem afflant e longinquo ipſos adſpicientibus. Cibum ſub dio capiunt. Mares & fœminæ abſtinent a carne ſuilla & piſcibus ſquamma carentibus, quales ſunt anguillæ; mares ſoli a leporibus, cuniculis, lacte ovino; fœminæ ſolæ a ſanguine & talpis. Loco panis utuntur radicibus, quas fœminæ quærunt: mares contra feras capiunt, quarum carne veſcuntur. Nec a carne cadaverum abhorrent: immo a pedibus annulos depaſcunt & calceos Europæorum vetuſtate detritos in cibum vertunt, qui ex corio bubulo vel pelle cervina iisque crudis parantur. Juvat eos vinum aduſtum itemque vinum fæcibus turbidum, quod ut alvum cieat, fumum Nicotianæ una deglutiunt. Ædes ipſorum clibanis ruſticorum noſtrorum ſimiles ſunt, figuræ ovalis, aperturam unicam habentes, pulicibus ac pediculis plenæ.

Digitized by Google

plenæ. Foveas in ſolo effodiunt, in quibus dormituri decumbunt. Media fovea fornacis inſtar eſt, in qua ignem excitant cœlo frigidiore ac pluvio. Ex hoc vitæ genere haud obſcure colligitur, quibusnam artibus manuariis habeant opus, ut eas ſigillatim perluſtrari operæ pretium non videatur. Moneta carentes res, quibus perpaucis indigent, permutant. Ignaviæ admodum dediti, atque ea de cauſa mercede prænumerata ſervitia promiſſa non præſtant. Ebrietate valde delectantur, ad vindictam proni. Polygamia vitium non eſt, multo minus crimen. Qui ob ætatem cibo quærendo inepti deprehenduntur, in loca deſerta deportantur, ut vel a beſtiis devorentur, vel fame pereant. Animum a curis vacuum habent, ideo Chriſtianiſmum deteſtantes, quod Chriſtianos ſorte ſua minime contentos continuis de parandis opibus curis ad extremum usque vitæ halitum angi obſervant. Erga egenos benefici & ne fruſtum quidem panis, quod accipit ab Europæis unus, ſolus comedit. Fidem datam minime fallunt. A furto, adulterio & ſcortatione abhorrent. Crimina capitalia habentur furtum, homicidium, adulterium, inceſtus, ſodomia. Carnificis munere fungitur Dux, penes quem eſt ſumma rerum, mox tamen ſocias operas præſtant promiſcue adſtantes: baculis enim tunditur maleficus, donec animam exhalaverit. Cadaver veſti pelliceæ involutum humo condunt. Honeſta ſepultura in gratiam familiæ non denegatur. Fœminæ ab hereditate prorſus excluduntur, filio natu majore ex aſſe herede, cujus ſervi fiunt fratres ætate juniores. Naſos habent *Hottentoti* omnes admodum latos, non a natura, ſed ab arte, parentibus ſtatim a nativitate infanti recens nato naſum complanantibus. Cum male ſe habent, ſcarificatione ac venæ ſectione utuntur: ſed modus, quo utramque adminiſtrant, exquiſitis cum doloribus conjunctus. Mortuos lugent, ejulatu ac ploratu horrendo. Nulla ipſis ſunt cœmeteria, cum ædes fixas non habeant, de loco in locum migrantes paſcendi pecoris gratia. Sepeliuntur eodem modo, quo malefici, ſexta a morte hora. Omnis vicus comitatur funus & poſtquam ad domum defuncti redierunt, ſenior extenſa haſta virili præſentes omnes utriusque ſexus

urina

Digitized by Google

urina humectat & mox cineribus conspergit: nonnulli stercore vaccino corpora illinunt. Altero a sepultura die ædes omnes dirimunt, solis ædibus defuncti exceptis, & aliam sedem quærunt. Atque hæc de moribus *Hottentotorum* retulisse sufficiat.

Tomo tertio eoque ultimo Cl. Autor describit statum incolarum Europæorum. Multa ibidem narrat, quæ ibi gesta sunt, cum ibidem locorum commoraretur, ac tandem suo in Europam reditu colophonem operi imponit. Scilicet *Epist. 1* de primis incolis Christianis agit, & supremos rerum moderatores a prima origine ad præsens usque tempus recenset. *Epist. 2 & 3* formam regiminis delineat. *Epist. 4* de munimentis, ædibus sacris ac publicis disserit. *Epist. 5* sumtus determinat, qui quotannis fiunt ad alendum militem præsidiarium aliasque publicas necessitates: quibus *Epist. 6* reditus jungit, & *Epist. 7* emolumenta Ministrorum Societatis illustris ultra salaria annua. *Epist. 8* mores ac ritus incolarum Europæorum depingit. *Epist. 9 & sequentibus* multus est in describendis controversiis *Guilielmi Adriani van der Stel*, Gubernatoris: & his fuse pertractatis tandem *Epist. 20* eaque totius operis ultima reditum in Europam describit. Adducit Cl. Autor ubique fere aliorum quoque Autorum testimonia, quibus sua confirmat.

LEGES FRANCORUM SALICÆ ET RIpuariorum, cum Additionibus Regum & Imperatorum variis, ex MSCtis Codicibus emendatæ, auctæ & Notis perpetuis illustratæ &c. opera & studio JO. GEORGII ECCARDI.

Francof. & Lipsiæ, sumtibus Nicolai Foersteri, 1720, fol. Alph. 3 pl. 18.

NOvum idque egregium ex reconditæ eruditionis penu specimen prodit Vir celeberrimus & de Germanorum Antiquitatibus jamdudum variis felicissimi ingenii monumentis optime meritus, Jo. Georgius Eccardus, Magnæ Britanniæ Regis, Electoris Brunsv. & Luneburgensis Consil. Historiographus

phus & Bibliothecæ Præfectus, dum leges Salicas & Ripuariorum pererudito commentario illuſtrat. Etſi enim ſupervacaneus videri poterat labor ille poſt tot præſtantiſſimorum ſuperioris noſtrique ævi Virorum, Aviſſonii, Baluzii, Bignonii, Chifletii, Cocceji, Cointii, Danielis, Goſſelini, Guyarti, Haillani, Heroldi, Lacharii, Leibnitii, Lindenbrogii, Pithœi, Seyſſelti, Valeſii, Vignerii, Wendelini aliorumque in hac palæſtra labores uberiores nec indoctos, vel in legem ipſam, vel de ejus autoribus natalique ſolo Commentarios, novam tamen lucem affudit rebus plurimis, in quibus hactenus plerique viſi ſunt cœcutire. Non tantum enim, quo magis leges iſtæ emendatæ poſt ceterorum, præſertim Steph. Baluzii, curas prodirent, manu exaratos Codices adhibuit Guelferbytanos duos, quorum prior vetuſtiſſimus eſt, necdum a Carolo M. emendatus ac ſub Pipino ut omnia indicio ſunt, exaratus, Gothanum item unum circa A. 961, ut conjicit, conſcriptum; ſed & in annotationibus, textui legis ſubjectis, non raro aliorum, maxime Wendelini lepidas conjecturas & errores notavit, infinitas deinde difficilioresque legum vocumque interpretationes & etyma, qua pollet in iſtis rebus ſagacitate, adduxit & in populorum nationumque origines tam ſollicite inquiſivit, ut non vanum Illuſtris Leibnitii ante aliquot annos de hoc labore fuiſſe augurium videatur.

Ut ſingula curatius conſideremus, Salicam legem in Pago Salico, *Salageue* (corruptas lectiones ſive terminationes in *heim*, *cheim*, *houe*, *gagme*, *hagin*, *camne* &c. prorſus rejicit) inter Salam Franconiæ & Mœnum ſito, a quatuorviris Francorum Judicibus *Windo*-vel *Werrogaſto*, Werræ fluvii accola (*gaſt* enim a *Ga* vel *Gaue* i. e. integra provincia, neutiquam pago vel villa, derivatum Noſtro, & ex ejus indicio jam antea Leibnitio, non ſapientem ſed provincialem ſignificat) *Bodogaſt* vel *Art*-aut *Hart gaſt*, Bodæ fluminis aut Harticorum montium, tum *Salogaſt* & *Windogaſt*, fluminis Unſtrut, ejusdem cum Winda amne notationis, incerti nimirum curſus (nam *ſtrut* eſt curſus vel alveus fluminis) ripæ inhabitatore conditam, & quidem Latina lingua abſque gloſſis iſtis Germanicis (patrium enim ſermonem tum ſcribere neſciebant) poſtea autem a Clodovæo au-

ctam & quaſi renovatam conjicit. Nam lata erat Lex iſta Francorum genti, non Alamannis aliisque populis, ut exiſtimarunt aliqui, Ripuariorum potius, Bojoariorum & Alamannorum legibus a Theodorico ſeniore Rege conſtitutis, Claudio, Chadoin, Domagno & Agileofo (aut rectius Claudio Burgundiæ, Chadoindo magno Alemanniæ, Agilulfo denique Bojoariæ Ducibus, ex Catulina ſive Guelphica familia oriundis) earundem pactionum poſtea renovatoribus. Et hujus ipſius Salicæ Legis contextum ter nobis in elegantiſſimo opere quidem exhibuit Ampliſſimus Editor, Heroldinum ſcilicet, & Lindenbrogio-Bignonianum, ac poſtremo ex codice Guelferbytano emendatiorem, plurimisque in locis ab Heroldi editione plane diverſum; quæ non minus atque ea, quæ in appendicem rejicit, ubique animadverſionibus perquam eruditis illuſtravit.

De Malbergiorum inprimis explicatione ſollicitus (quod judicii genus Noſter a *Mal* judicium & *berg* collis, neutiquam vero a *berg* tegumentum, derivari cenſet) gloſſas paſſim inſertas, ab imperitis ſcribis poſt Pipini aut circa Caroli M. tempora, ut p. 18 colligit, interpolatas & ſæpiſſime fœde depravatas eſſe evincit, & conjecturis ſatis curioſis reſtituere conatur. Correctiones iſtas primo aſpectu paulo violentiores dixeris, ut cum Vir doctiſſimus abſque ullo plerumque Codicum MSCtorum ſuffragio cenſet pro *rhannechala lerechala* vel *rhannechalteo* legendum *ſpanneverc-chalt*, i. e. porcelli lactantis compoſitio, pro *chriſtiao* & *chredunia* leg. *berdiſlog* & *verectugia* i. e. gregis porcinæ dux & ductrix, pro *ſtalacha* leg. *mulatha* i. e. pinxerit, pro *Authumia* leg. *Authilmagd*, i. e. ingenua puella, pro *Arba theus en lanthamo* l. *charla theveent anter namo* i. e. marito vivo alienum tulerit, pro *bila* l. *bicha* i. e. ſepes, pro *urbis* l. *vernis* i. e. molendinum & alio loco *Idis* i. e. mulier, pro *Aurappo* l. *Saugloggo* i. e. tintinnabulum porcinæ appenſum, pro *lictamina* l. *ſtice augina* i. e. oculum tulerit, pro *daudinariæ* l. *faurti nahte* i. e. quadraginta noctes, pro *nare* l. *folo* i. e. pullus equinus, pro *indulgus* leg. *ubarlegit* i. e. ſuperinſerit &c. niſi conjecturis paſſim aliquid dediſſe fateatur ipſe, ut aliis meliora proferendi occaſionem ſubminiſtraret, & præterea pleraque

miris

miris quibusdam ex interiori de verborum cauſis notitia petitis argumentorum perſuaſionibus muniviſſet, quibus diſſentientes, licet invitos, in ſuam veluti traheret ſententiam, quamvis etiam quibusdam in locis e. g. p. 25 in ſignificatione vocis *ſolampinam*, p. 35 voc. *honomo*, p. 39 v. *Alacfacis*, p. 53 v. *obreppus*, p. 58 v. *leudinia*, p. 59 *Anthamio*, p. 60 v. *Awena*, p. 66 *Auſtrapo*, p. 72 *daudinariæ*, p. 83 *chalib ſub dupio* & alibi hærentem offendere licuerit. Legi Salicæ adjecit *Legem Ripuariorum* ex Guelferbytano MSCto caſtigatam, ut nimirum omnium Francorum leges conjunctim haberentur. Tulit eam ſecundum p. 208 (aut emendavit potius juxta p. 256) Theodoricus Rex, ut ſupra memoravimus, Ripuariorum populis, ex quorum priſcis ſedibus, lingua aliisque rationibus contra R. P. Danielem Galliæ Hiſtoricum in notis elegantibus probat, eos omnino Germanorum non vero Gallorum ſanguine oriundos. Sequuntur *Formulæ* antiquæ, quod noſtris eas ignotiores eſſe animadverteret. Alſaticas cognominaverunt Editor Pariſinus & Mabilonius, forte quod in Alſatia repertæ eſſent; ſed Noſter eas accuratius San-Gallenſes vocari poſſe, in præfatione & notis evincere ſtuduit, ubi ſimul nominum non integre in iſtis formulis expreſſorum lacunas explere annifus eſt. Denique, ut lectorem ſimul de tempore quo Lex Salicæ compoſita, Francorumque nativa ſede inſtrueret, addidit Ill. Leibnitii de potentiſſimæ gentis origine diſquiſitionem, a nobis in his Actis A. 1715 M. Dec. p. 536 jam laudatam, eamque auctiorem, una cum his, quæ Turnemino Gallo ante obitum ſuum pro tuenda & confirmanda Francorum prope Balthicum mare patria brevibus Gallice regeſſerat Leibnitius; quamvis non adeo in magiſtri verba juraverit Noſter, quin interdum ab illo, prout veritas poſtulat, recedat, alibi ubi opus eſt, ſummi viri cogitationes contra ſecus ſentientes erudite defendens. Sic p. 250 ſſ. pro Rheno apud Gregorium Turonenſem *Rheganum* fluvium intelligit, & Francorum migrationes & ſedes juxta hanc lectionem exponit, Leibnitiumque, dum eidem Gregorio Sicambriæ urbis mentionem adſcribat, erraſſe innuit; lacunam porro vocis *ungani*, patriæ Albis, apud Ravennatem Geographum, Harzum Brunſuicenſem

cum magna Hercynia miscentem, per *Hartungani* non infeliciter supplet, & montosam hanc regionem non aliam quam Bohemiæ saltum, *Bajas* autem Bojos notissimam gentem suspicatur; cujus insuper nomen a pice Pech vel *harz* derivat, ut adeo *Bojus* & *Hercynius* Nostro sint synonima. *Bisigibilias* item apud eundem Geographum non de Vistula, ut Leibnitius, nec de Visurgi, ut alii, sed de *Bisigi*, *Bili* & *As*, quemadmodum & *Sexaginta* de *Sesa* & *Swinga* fluviis in Albin prope Oceanum influentibus p. 252 interpretatur, & contra Virum quendam celeberrimum, Gallumque Jesuitam, *lineam* nunquam extremitatem aut terminum vel partem denotasse, ostendit, id quod jam ipse Leibnitius tum in responsione Germanica, Gundlingianis inserta, tum hic in Gallica posthuma p. 263 probatum iverat. Eodem loco Vir præstantissimus *Mauringiam* in Wagria Ducatibusque Lauenburgico & Meclenburgico ponit, non vero per Pomeraniam multo minus trans Vistulam extendit, & hujus etymon nomen *Pomorze* a Slavis esse inditum non quod mari, (ita enim integro littori nomen Pomeraniæ conveniret) sed quod veteri Mauringiæ vicina; quæ & alia non pauca Cl. isti Viro prolixius reponit & Francos veterum Cimbrorum ipsas esse reliquias ex eorum nomine & etymo censet, quamvis hic liberalius conjecturis Etymologicis indulgere videatur. Ubi p. 256 antiquis Francis Reges asserit, R. P. Danielem sine causa omnem Childeberti Historiam in dubium vocare, & contra Ill. Leibnitium Legem Salicam omnino Latina lingua conscriptam putat, nec, ut ille, Palatium Caroli M. de quo Poeta Saxo canit, in Konigshofa, sed in Salisburgo prope Neostadium quærit. Sic plura hactenus recondita erudite in annotationibus observat, ut p. 4 de verbo *dictare* & *dictamen* ejusque in scriptoribus ævi præsertim medii MSCtis pro stylo usu, p. 7 de Pactis, p. 11 de *Mallis*, p. 38 de voce *Romanus*, Provincialem seu Gallum origine denotante, it. de v. *Barbarus*, de lingua Romana & Fabularum Romanensium ortu, p. 55 de Brachili, de Francorum regibus crinitis, it. de Tonsura, p. 63 quare Thuringi communi convicio *Heringsnasen* appellari soleant, p. 74 de Gallorum & Germanorum numeratione per noctes & quid sit: collocare Solem, p. 81 de Placitis,

P. 87

p. 87 de *Tunginis* & Centenariis, it. de judicio vulgo *Zentgerichte*, p. 89 de voce *Knie*, gradus cognationem exprimente, p. 180 de natalibus & antiquitate Urbis Cellæ ad Alleram, it. Norimbergæ, p 191 de legum Salicarum, Bojoariarum, Longobardicarum &c. per Italiam uſu & autoritate, p. 192 de falſo jactato Ducum Sabaudiæ a gente Saxonica vel Wittichindo ortu; etyma porro atque cauſas vocum, *Schilling* a ſolido p. 13, *ambaſcia* ex ant & bieden, ib. *Herzog* it. *curte* p 26, *biene* ab api p. 27, Gallicum *poltron* a poledro juveni equo vel aſino, animali timido p. 30, *Via lacina* p. 40, *Ariſtatones* p. 41, *Leudis* p. 43, *Sal* p. 44, notabiles porro de vocabulis *Hundsfot*, *Kunkel*, *Schulfuchs*, *Schelm*, *Baron*, p. 65, *Krumſtab* & *Burdo* p. 71, *Rachimburg* p. 96, *Allode* p. 105, *Hergeræthe* p. 225, & p. 213 de *Kirche* cogitationes offendimus. Ut tandem ſimul de apparatu & libris, quibus in texendis animadverſionibus adjutus eſt, MSCtis conſtet, citatos invenimus p. 4 Ægidium Pariſ. in Carolino, Engelhuſium in Vocabulario Saxonico, Guil. de Mandagato & aliorum libros dictaminum ſive de modo ſcribendi, p. 5 Traditiones Fuldenſes, Piſtorianis auctiores, p. 18 Gloſſas Theot. Florentinas, p. 54 Junianas, p. 23 Ratisbonenſes, p. 225 Emmerani, a R. P. Bern. Pezio cum noſtro communicatas, p. 25 Lindenbrogianas, p. 213 ad Bedæ artem metricam, quæ olim Goldaſto fuere, & paſſim alias, p. 21 Rhabani Mauri Gloſſarium & Notkeri Paraphraſin Pſalterii Theot. p. 65 Hymnos Francicos, p. 111 Fabulas Romanenſes Provincial. varias, p. 25 Reimarum ſen. p. 54 N. von Grauenberg, p. 58 Walther von der Vogelweide, p. 71 Marner, p. 105 B. von Hohenvels, p. 112 Gœli it. Chunrad von Wurtzburg, p. 175 Nic. von Gravenberg, Verſificatores Germanicos, & alios, quos fuſius enarrare ſuperſedemus, quorumque pleniorem notitiam lector curioſus ex Indice autorum citatorum non ſine cura confecto magna cum voluptate hauriet.

Agmen voluminis claudunt Emendationes Otfridinæ ſive in Otfridi Theotiſcam & metricam Evangeliorum Paraphraſin Baſileæ 1571 ſed mendoſe admodum typis exſcriptam ex antiquiſſimo Codice MSCto Palatino-Vaticano, ad quem editio Baſileenſis exacta creditur, Romæ A. 1699 ab Illuſtri

Digitized by Google

Viro Friderico Rostgaard, permissu Laurentii (non Alexandri) deZaccagniis, collectæ & Amplissimo Schiltero ab eodem inscriptæ, postea vero etiam Nostro Editori transmissæ. Quod eo gratius linguæ Theotiscæ vel Francicæ amatoribus arbitramur fore munusculum, cum idem illud hucusque cum eruditis, quibus nescimus de causis, communicare constanter recusaverit illustris Collector; & ad lucubrationes porro Stadenianas brevi in lucem proferendas non adeo spes magna affulgeat, præsertim cum ea, quæ in Præfatione nostri voluminis de summe Reverendo Hasæo affert Notter, haud certis nunciis ad eum pervenisse, sciamus. Sperandum igitur omnibus Philoteutonibus & patriarum Antiquitatum studiosis, fore ut tandem aliquis antiquissimum hoc sed depravatum fere linguæ nostræ monumentum, dumSchilterianumThesaurum premit adhuc ejusdem possessor, integritati restituat. Ad quod negotium feliciter conficiendum multum conferre poterit incomparabilis Codex MSC. Augustissimæ Bibliothecæ Vindobonensis. Licet enim Vaticanæ illæ emendationes, ut ex amici relatione habemus, in plerisque cum exemplari Vindobonensi concordent, differunt tamen & in non paucis, & cum correctiones illæ Rostgaardinæ numerum bis mille locorum non excedant, asseverare audemus, vix sextam Otfridi partem sanatam esse, reliqua autem adhuc medicam manum expectare. Quod ut quantocyus fiat, tum ut diligentissimus Eccardus editionem reliquarum veterum legum, quas dudum cum MSCtis variis collatas notisque expositas in Museo asservat, mox prelo absolvat, in literati Orbis commodum serio precamur.

J. G. ECCARDI OBSERVATIO DE NUMIS Attilæ Hunnorum Regis.

CUm R. P. Banduri Numismatum consideratio me ad numos Attilæ Hunnorum Regis, ex rebus fortiter gestis inclyti, deduxerit, nonnulla hic de numis ejus commentari lubet. Crudelitatis accusatur a scriptoribus novitiis; Priscus tamen, qui eum de facie noverat, mansuetum, sobrium & morum optimorum

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

morum fuiſſe indicat, atque in eo fere laudatiſſimi Principis exemplar nobis ſiſtit. Crudeliorem illum adverſus Romanos ſe exhibuiſſe non mirum eſt, cum multis ab iis inſidiis petitus & dolis circumductus vindictæ non potuerit non litare. Joh. Andreas Boſius in Numophylacio ſuo numum majoris moduli adſervavit, in cujus una parte Attila exhibetur, vultu truculento & barba promiſſiore cum inſcriptione: ATTILA REX; in altera urbs Aquileja comparet cum inſcriptione AQUILIEIA. Sed numum hunc ſuppoſititium omnes eruditi agnoſcunt. Certius Attilæ nomine ſignatos numos inveniſſe ſibi viſus eſt in numis duobus argenteis Veſontione effoſſis Jo. Jacobus Chifletius Veſont. Part. I pag. 211. Exhibetur in iis *vultus juvenilis* pectore tenus expreſſus, *humeris alatis*, & inſcriptum ATEVLA: in poſtica unius exhibetur *equus cornutus* caput dextrorſum in altum levans, ſupra tergum *lituus* & ſub equo *pentagonum*, in ima vero parte, quam Galli *exergue* vocant, *luna decreſcens*, & adſcriptum: VLATOS. In altero numo eadem cernas. *Equus* tamen in poſtica *non* eſt *cornutus*, & *ſiniſtrorſum* reſpicit. Lunæ decreſcenti in alio numo Numophylacii Regii Berolinenſis *ſtellam* inſertam eſſe Begerus obſervavit. Loco lunæ in alio a Camdeno & Gibſonio in Deſcriptione Britanniæ producto numo extat *ariſta*, & ſub equo *floſculus*. Reverendiſſimus Abbas Lucenſis Gerhardus pro ſua in bona ſtudia & nos benevolentia ſimilem communicavit, in quo figuræ allatæ *ſiniſtrorſum* reſpicienti appoſitum ATIVLA. Equus in eo dextrorſum reſpicit, ſupra ſe *lituum* & infra *pentagonum* ac *lunam decreſcentem* habens. Literæ vero nullæ adſunt. R. P. Bandurus primus produxit etiam alium cum ATEVL. equo vero in altera parte, alias Gerhardino ſimili, appoſitum: VLATOS. Cangius & Mediobarba æreum exhibuere, in quo caput juvenile nudum in una parte cum literis: ATILA; in altera leo gradiens ſine epigraphe. Mediobarba adhuc alium æreum vidit, in quo caput cum ATHIL. & equus iterum ſine epigraphe. Omnes hoſce numos etiam Bandurus Attilæ Hunnorum Regi tribuit. Begerus tamen eos cuidam *Ulato Atulo* Celtico Principi adſcribit, argumento admodum infirmo. Melius

TAB. III. Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

lius sensit Camdenus, qui Reguli Britannici esse statuit, quem secutus Gibsonius in Additamentis ad Britanniam illius. Eruta enim sunt aliqua ejus exemplaria in Britannia: & argentum purum, quo constant, nihil cum vili metallo, quod Attilæ tempore ad numos fabricandos adhibebatur, commune habet. ***Pentagonum*** apud Celtas sacrum & fausti ominis erat signum, unde illud adhuc in Germania superiore ***Druttensuss*** h. e. ***pes Druidum*** sive sacerdotum Celticorum vocatur. ***Arista*** tanquam Britanniæ insigne apud Camdenum & Gibsonium in numis Cynobellini Britanniæ Regis pluribus extat. ***Luna*** quoque decrescens in ejusdem & Carataci numis frequens occurrit, & iterum boni ominis erat. Unde adhuc Cambris, Daviesio annotante, ADEG, ***lunæ decrementum*** & ***tempus oportunum*** aut ***occasionem*** simul designat. ***Lituus*** cultum numinis indicat. Et ***equus*** in omnibus fere Celticis & Britannicis numis expressus invenitur: quia apud Celtas & Britannos felix equorum proventus & cultus quoque hujus animalis erat. ***Figura alata*** apprime convenit cum effigie ***Victoriæ Britannicæ***, in numis Antonini Pii, Commodi, Severi, Getæ aliorumque Imperatorum conspicuæ. Britannos speciatim ***Deam Victoriam*** coluisse Dio in Nerone testis est, ubi Boodiciæ vel Bundovicæ Britannicæ Amazonis orationem ad eam directam exhibet. Ad eandem Deam pertinent Taciti hæc Lib. XIV extantia verba: ***Inter quæ nulla palam causa delapsum Camuloduni simulacrum VICTORIÆ, ac retro conversum, quasi cederet hostibus.*** Apud Dionem nomen ejus Britannicum extat una vice ***Andraste***, altera vero ***Andate*** scriptum. Guillelmus Blancus Xiphilini interpres legit etiam ***Adraste***. Dea hæc ipsa galeata & alata cernitur in numo Cynobellini Regis apud Camdenum, & subscriptum ei est: CVNO, sive nomen Regis modo nominati, cujus effigies in altera parte extat, adscriptis literis: CAMV. h. e. Regiæ sedis ***Camuloduni***. Quid si igitur & in numis recensitis ATEVLA loci nomen esset? ***Alata castra*** Græce πτερωτὸν στρατόπεδον, apud Ptolemæum nominantur, & omnium confessione eo loco sita fuere, ubi nunc ***Edenburgum*** extat, post tantum tempus adhuc suo nomine ***Alata castra*** exprimens.

primens. *Adain* einm Cambris & *aden* Wallis *alam* ac *edn* avem, alitem adhuc denotat; *Borow* vero & *burg* eſt *caſtrum*. Antequam vero Romani ibi caſtra locaſſent, Britannico vocabulo potuit urbs hæc *Ateula* ſive *locus alatus*, vel, in quo *alata victoriæ imago* a Britannis culta eſt, vocata fuiſſe. *Le* enim Cambris, *lhe* Wallis, *log* Hibernis *locus*; & *lech* Aremoricis *ſedes* eſt. Ad ultimam nominis *Ateula* ſyllabam videtur quoque *leonis* figura in numo quodam, ut diximus, extans reſpicere. Nam & leo Cambris *llew*, *lhew* dicitur, quod olim cum *a* ſcribi potuit, quia apud Celtas *a* & *e* vocalium unus fere ſonus fuit, ut hodie adhuc apud Anglos. Nomen ipſum Victoriæ Britannicæ *Adraſte* vel *Andraſte* mihi quoque, ut hoc addam, nil aliud ſignificare videtur quam *victoriam alatam*; nomen enim *adain* facile in *an* contrahitur *d* ejecto, ut fit in vulgari ſermone, quemadmodum & nos Saxones inferiores vulgo *var* pro *vater*, ac *bæen* pro *beten* &c dicimus. Verbum enim *vinco* Aremorici, Britannorum poſteri, ſua lingua adhuc reddunt *trechi*, *tredha*, *trechda*; Cambris *DEWR* & *DRUD* eſt *fortis*, *audax*, *ſtrenuus*, & *TRECH* fortior, potentior, unde ſuperlativus *TRECHAF*. In his *ch* ſonum literæ *s* vicinum habere notum eſt linguarum peritis. Vox VLATOS Principis, qui numum cudi fecit, nobis ignoti nomen eſt. Forte autem illud nomen hic contractum ſaltem eſt ex *Vellocatus*, quo Britannicum Regulum quendam inſignitum novimus.

Attilæ tamen numus ſi unquam genuinus extitit, unius exemplar nos poſſidere certum eſt. Æreus is eſt, & magnitudinis ejus, qua in delineatione hic adjecta apparet. Vultu imberbi ſiſtitur princeps & miti adſpectu. Caput tiara, aliquantum tamen detrita in numo, tectum, corpus paludamento barbarico veſtitum eſt. In poſtica numi legitur, literis admodum perſpicuis, ADVLA REX; & nomen hoc circulo veluti laureacio incluſum eſt, ut & imago Principis in antica. In effigie & veſtitu Principis aliquid comparet Baduillæ ſive Totilæ Gothorum Regi ſimile; cujus tamen cauſa Attilæ hunc numum ſurripere nolim. Similitudo enim hæc procedit ab Attilæ inſtituto, quo mores & linguam Gothorum amabat; & videtur uſum TAB. III. Fig. 5.

Ee veſti-

vestimenti Gothici recepisse barbarus, quod patrio id commodius & elegantius esset: quemadmodum Gothi a Getis, quibus in terris ad Danubium successere, etiam vestitum mutuarunt, ut alibi clarissime ostendam.

AN ACCOUNT OF A SURPRIZING METEor, seen in the Air March 19, 1719 at Night.

hoc est,

DESCRIPTIO METEORI MIRABILIS D. 19 Martii A. 1719 noctu in aere visi; Autore GUILIELMO WHISTONO, M. A. quondam Mathematum in Academia Cantabrigiensi Professore.

Londini, apud W. Taylor, 1719, 8.
Plag. 2½ Tabb. æn. 1.

CL. Autor 1 describit phænomenon ex litteris eorum, qui id diversis in locis observarunt: ipse enim nihil ejus vidit. Deinde 2 historiam contexit similium meteororum antea observatorum. 3 *Wallisium* & 4 *Hallejum* confutare nititur, quorum ille istiusmodi meteora pro Cometis, hic pro concursu vaporum supra atmosphæram nostram habuit. Tandem 5 propriam de iis hypothesin exponit & inde 6 quædam corollaria deducit.

TAB. III. Fig. 6. Apparuit meteorum hora 8 vesp. sub forma globi ignei, ejusdem fere cum sole magnitudinis apparentis, instar Lunæ plenæ omnem circumjectam regionem illustrans. Figura mox in oblongam AB mutata: flamma intervallo quatuor ad summum secundorum duravit. Cum subito evanesceret, in eodem loco AB nubecula coloris cinerei sed subrubentis apparebat. Eodem temporis momento ignis quidam tenuis a B per E in C sensim sensimq; serpebat relinquens tramitem cinereum 15 circiter minutorum latum. Perinde videbatur, ac si pyrobolus accensus ascenderet. Post horæ quadrantem nihil ejus amplius videri potuit. Integra figura ABEC baculum repræsentabat. Alicubi

Digitized by Google

bi etiam ſtrepitus auditus, qualis percipitur ex ſimultaneo plurium pyrobolorum aſcenſu. Ipſum Lunæ lumen ejus lumine obfuſcatum. Idem videtur hoc meteoron ſpecie cum illo, quod in Actis A. 1708 p. 526 & ſeqq. ex obſervatione *Wolfii* exhibetur, qui idem ex eadem materia generari docuit, ex qua fulgur gignitur. Affinitatem cum eodem habent radii pyrobolorum aſcendentium motum æmulantes in aurora boreali, quam fulgur imperfectum eſſe idem *Wolfius* monſtravit, quemadmodum refertur in Actis A. 1716 p. 368. Plura meteora iſti affinia ex Poſthumis *Hookii* f. 199, 200, Tranſactionibus Anglicanis N. 341 & 115 atque Diario Obſervationum *Ludovici Fevillée* p. 116 & 199 recenſet *Whiſtonus*.

Walliſius in Tranſactionibus N. 135 meteora iſtiusmodi pro Cometis habet: quam hypotheſin tolerari non poſſe arbitratur *Whiſtonus*, poſtquam vera theoria motus Cometarum innotuit. Non opus eſt, ut rationes *Whiſtonianas* contra eandem diſtinctius recenſeamus, cum cuilibet facile appareat, phænomenon noſtrum cum apparitionibus Cometarum nihil commune habere. *Hallejus* hæc phænomena deducit a collectione cujusdam materiæ in æthere per fortuitum quendam concurſum atomorum formatæ extra atmoſphæram noſtram. *Whiſtonus* hanc hypotheſin principio precario de vaporum in æthere collectione ſuperſtrui obſervat & non una ratione contra eandem diſputat. Ipſe itaque pro fulgure ac coruſcationibus prodigioſis in ſuperioribus aeris regionibus habet. Inter corollaria, quæ inde deducit, effectus quoque ſeu influxus in hæc ſublunaria atque ſignificatus infauſtus rejicitur.

Eodem die, nempe 30 Martii ſt. n. viſum eſt idem phænomenon in Batavia, quod in Diario Batavo *de Bækzael* A. 1719 menſe Aprili p. 513 deſcribitur.

PHYSICES ELEMENTA MATHEMATICA experimentis confirmata, ſive Introductio ad Philoſophiam NEWTONIANAM, Autore GUILIELMO JACOBO 's GRAVESANDE, A. L. M Jur. Utr. & Phil. D. Regiæ Societ. Lond. Socio, Aſtron. & Math. in Acad. Lugd. Bat. P. O. Tomus primus.

 Lugduni

Lugduni Batavorum, apud Petrum & Balduinum Janssonium van der Aa, 1720, 4.
Alph. 1 plag. $2\frac{1}{2}$ Tabb. æn. 33.

Cl. Autor in his Elementis Physices ea tradere intendit, quæ a Mathematicis in partibus Matheseos mixtæ ad cognitionem rerum naturalium spectantia demonstrantur, ita tamen ut in demonstrationum locum experimenta surrogentur: quod sane consilium haud quaquam spernendum videtur, tum quod plurimi, quorum intererat nosse conclusiones, demonstrationes non capiant, tum quod etiam volupe sit experimentis confirmata contueri, quæ demonstrationibus corroborata didicimus. Intentio Autoris doctissimi ex præfatione liquet, ubi: „ dividitur, inquit, totum opus in quatuor libros. Primus agit „ de corpore in genere & corporum solidorum motu. Secun„dus fluida spectat. Quæ ad lucem pertinent, in tertio tra„ctantur. In quarto tandem motus corporum cœlestium & „quæ in terris ad hos relationem habent, explicantur. Primi duo libri in hoc Tomo continentur. Quis non videt, librum primum propositiones ex Mechanica, secundum ex hydrostatica, hydraulica & aerometria, tertium ex Optica, quartum denique ex Astronomia mutuare? Liber primus in duas dividitur partes. Prima est de corpore in genere: secunda de motu corporum solidorum. Liber secundus tres habet partes. Prima agit de gravitate, pressione & resistentia fluidorum; secunda de motu fluidorum; tertia de aere fluido elastico. Corporis in genere spectati recenset proprietates, extensionem, soliditatem, divisibilitatem, mobilitatem, figurabilitatem. Soliditatem *Lockium* secutus vocat, quod impenetrabilitatem dixere veteres. Unde eam probaturus ad resistentiam aeris provocat, quam sentimus embolum ad antliæ aere plenæ fundum protrudentes. Ad probandam divisibilitatem corporis in infinitum communibus utitur argumentis ex Geometria petitis, ad subtilitatem particularum a natura separatarum vero stabiliendam argumentis *Boylii*. A divisione ad cohæsionem partium digreditur, ubi de duritie, mollitie, fluiditate & elasticitate agitur.

Cohæ-

Digitized by Google

Cohæſionem a vi attractiva particularum cum nonnullis Anglis modernis derivat. Iſtam attractionem hiſce legibus ſubjicit, ut in ipſo particularum contactu ſit perquam magna & ſubito decreſcat, ita ut ad diſtantiam quam minimam, quæ ſub ſenſus cadit, non amplius agat, immo etiam ad majorem diſtantiam ſeſe mutet in vim repellentem, qua particulæ ſeſe mutuo fugiunt. Vertumni hujus exiſtentiam patere arbitratur per guttarum figuram ſphæricam & duarum ſeſe mutuo tangentium in unam coalitionem etiam in vacuo factam & per aſcenſum aquæ ſpontaneum in tubulo capillari etiam in vacuo contingentem, itemque inter duas laminas politas vel duo plana vitrea contigua. Repulſionis exempla ſibi invenire videtur inter aquam & corpora pinguia, Mercurium & ferrum &c. De duritie, mollitie ac elaſticitate præter definitiones vocum parum aut nihil habet. De motu generalia quædam præmittit ubivis obvia; ſed quæ de effectibus eodem tempore productis & actionibus potentiarum comparandis addit, non videntur adeo levi negotio confici poſſe. Pertinent ad dynamicam, quam dare conſtituerat *Leibnitius*. Explicat deinde modo experimentali libræ, vectis, axeos in peritrochio, rotarum dentatarum, trochlearum, cunei & cochleæ vires & pauca quædam de machinis compoſitis monet. E. gr. vectis compoſiti legem, quod potentiæ ratio ad pondus æquilibratum componatur ex rationibus potentiarum ad pondera in ſingulis vectibus, ita adumbrat. A, B, D tres ſunt vectes ita diſpoſiti, ut potentia M unius libræ pondus P 120 librarum ſuſpendat. Cetera ex ſchematis intuitu colliget attentus lector. Accelerationem gravium ſequenti machina ad experimentum revocat. Libra AB unica lance inſtructa exacte eſt in æquilibrio, quando pondus lanci imponitur, gnomon ferreus ſuſtinet brachium A, cui in f annectitur lamina elaſtica tenuis fg, quæ extenſa ad i pertingit, ubi extremitas g retinetur ope laminæ minimæ i cum brachio A cohærentis. In extremitate brachii B datur foramen, per quod filum unco D ſuſpenſum liberrime tranſit, quod appenſo pondere N in ſitu verticali retinetur. Pondus M perforatum eſt & filum per illud imittitur. Lanci imponitur pondus P unius libræ & cor-

TAB. III. Fig. 7.

Fig. 8.

Digitized by Google

pus M cadens ab altitudine trium pollicum movet libram. Idem contingit, si pondus P fuerit 2 librarum & M cadat ab altitudine 12 pollicum, aut si P fuerit 3 librarum & M cadat ab altitudine 27 pollicum &c. Agit deinde de gravitatione super plano inclinato & de oscillatione pendulorum, mox etiam de percussione & communicatione motus, de congressu corporum elasticorum, de motu composito, de potentiis obliquis, de projectione gravium, de viribus centralibus, de legibus elasticitatis. Regulas motuum ad examen revocat ope peculiaris machinæ globis ex filo suspensis, exemplo *Mariotti* aliorumque. Potentias obliquas sequenti machinamento illustrat. Est illud orbis ligneus, diametri circiter octo pollicum, horizontalis & pede sustentatus. In medio crassitiei sulco circumdatur, quo trochleæ ad libitum in quocunque circumferentiæ puncto Machinæ junguntur. Sulco enim huic inseritur lamina ænea, cui trochlea perpendiculariter cohæret, ut in F repræsentatur. Orbis prædictus in superiori parte paululum excavatur, ut recipiat orbem minorem DFA, crassitiei quartæ partis unius pollicis & paululum supra orbem primum prominentem, ita ut filum super trochlea machinæ annexa horizontaliter extensum superficiem DAF perstringat. Orbis minor charta obtegitur, ut lineæ commode duci possint. Sit C centrum orbis minoris & in hoc delineatum triangulum ABC, cujus latera sunt inter se ut 2. 3 & 4. Detur linea CE lateri AB parallela & continuetur latus AC versus D. Nunc dentur tria fila in C juncta & juxta lineas CD, CE & CB protensa super trochleis. Si filo CD appendatur pondus 4 librarum, filo CE pondus trium, tandem filo CF pondus duarum librarum, fila non moventur & nodus in C quiescit, non item si ex C dimoveatur. Digna foret machina, qua propositiones circa vires centrales præcipuas ad examen revocat, quæ hic exhiberetur, nisi prolixitas obstaret. Idem esto judicium de machina, qua elasticitas illustratur.

TAB. III. Fig. 9.

Librum secundum orditur a gravitate partium fluidorum & illius effectu in ipsis fluidis. Progreditur ad actionem liquidorum in fundos & latera vasorum, quibus continentur, gravitationem solidorum in fluidis, comparationem densitatum liquido-

quidorum (ubi de aræometris) determinationem hydroſtaticam gravitatis ſpecificæ ſolidorum & reſiſtentiam ſolidorum. Circa motum fluidorum expendit primum celeritatem fluidi ex preſſione fluidi ſuperincumbentis, deinde altitudines aquarum proſilientium, tandem liquidum ex vaſis profluens & irregularitates in iſto motu. Subjungit nonnulla de motu fluminum atque undarum. De aere primum oſtendit, quod fluidorum proprietates habeat, nempe quod in preſſione ſervet leges ceterorum fluidorum. Probat poſtea elaſticitatem aeris & ex ea rationem ſtructuræ antliæ pnevmaticæ reddit. Antlia Autoris duobus conſtat cylindris æneis, ad imitationem antliæ *Hauksbejanæ*, a qua tamen in nonnullis differt. Experimenta, quæ profert circa aeris gravitatem & elaſticitatem, notiora ſunt, quam quæ hoc loco commemorentur. Deſcribit etiam varia inſtrumenta, quibus in experimentandis aeris effectibus utimur, una cum machinis hydraulicis, in quibus motus ab aere pendet. Colophonem imponunt experimenta de ſono.

Fatetur Cl. Autor in præfatione, ſe in his tradendis imitatum eſſe Anglos, quorum docendæ Philoſophiæ naturalis methodus ipſi occaſionem dederit cogitandi de hac, quam in hoc opere ſecutus ſit. Illorum, inquit, veſtigia tenere ſemper gloriabimur, qui, Principe Philoſophorum duce (*Newtonum* intelligit, ſummum in Anglia Geometram) primi in Philoſophicis detegendæ veritatis viam ingreſſi ſunt. Non videtur vero Autor Hiſtoriæ Philoſophiæ experimentalis ſatis eſſe peritus, cum pleraque eorum, quæ habet, experimentorum ante *Newtonum* extra Angliam facta fuerint. Methodus etiam probandi per experimenta propoſitiones de motu geometrice demonſtratas a *Galilæo*, *Hugenio* aliisque fuit uſurpata. Et de machinis ſimplicibus olim apud Noſtros experimenta dedit Jungenickel, homo quidem illiteratus, ſed Mechanicæ non imperitus, in Clave Machinarum. Immo jam *Stewinus* talia dedit in Staticis.

NIC. BERNOULLI JO. FIL EXERCITATIO Geometrica de Trajectoriis Orthogonalibus, continens varias earum tum inveniendarum tum conſtruendarum metho-

methodos, sua vel Demonstratione vel Analysi munitas, cum præmissa discussione quarundam ejusdem problematis solutionum.

Sectio I.

§. 1.

EXcitata jam passim fama inter Geometras de problemate Trajectoriarum, dignum illud utique est, cujus solutio ad supremum possibilem perfectionis gradum (quem hucusque nondum obtinuit) promoveatur. Cum anno 1718 illius Historiam describerem in Actis Lipſ. publicatam, contentus tunc sine demonstratione tradidisse duos solvendi modos a Patre meo inventos, atque olim cum Illustri Leibnitio communicatos, quibus exemplum ab ipso Anglis propositum plenarie & conditionibus convenienter, hoc est per quadraturas solvebatur, non potui abstinere quin judicium nostrum sine ullo carpendi animo candide aperirem de quibusdam aliis solutionibus aut solutionum tentaminibus, hinc inde in lucem emissis, nec certe, ut spero, quisquam æquitatis amans mihi, quod monui, vitio vertet, si considerare voluerit, Patri meo, cui origo hujus problematis debebatur, sicuti in Historia narravi, ex necessitate incubuisse, ut declararet suam de illis solutionibus mentem, quin etiam indecorum fuisse, si, quod desiderari videbatur ad omnimodam conditionum adimpletionem, silentio præteriissem, præsertim defuncto jam Leibnitio, qui alias ipse hoc debuisset exequi.

§. 2. Ex eo tempore nova de eodem problemate schediasmata ad manus nostras pervenere, unum a Cl. Tayloro Transactionibus Londin. anni 1718 insertum a pag. 695 usque ad pag. 701, duo alia, *supplimenti* primum, alterum *additamenti* nomine, quæ Autore Celeb. Hermanno prodierunt in Actis Lipſ. 1718 M. Julio, & 1719 M. Febr. quæque in primæ suæ solutionis in Actis Lipſ. 1717 M. Aug. editæ partim dilucidationem partim perfectionem inservire debuerant. Officii nostri esse putamus, ut in honorem veritatis & incrementum scientiæ ista quoque schedisamata sub modestum examen revocemus, & ad

Digitized by Google

ad ea, quæ nos propius tangunt, respondeamus; quod inprimis Cl. Hermanno, qui demonstratos errores defendere non solet, minime displicebit.

§. 3. Optarem equidem, ut Cl. Taylorus præfatiunculam suam utpote ad rem nihil facientem omisisset, verba enim, quæ profert in Exteros Geometras nimis fastidiosa ac nescio quem contemptum spirantia, utut a nemine læsus, parum laudis merentur. Piis manibus Leibnitii, viri certe magni, de quo forsan immoderate magis quam vere loquitur, parcere debuisset. Injurius est in Parentem meum, de quo temere asserit, quod eo *hortante* Leibnitius *Problema Geometris Anglis solvendum proposuit*. Liquet enim ex iis, quæ in Historia attuli, Leibnitium Parente meo inscio proposuisse primum problema de Trajectoriis Hyperbolarum, cujus postea ego solutionem dedi, vid. Act. 1716 p. 227, alterum vero Problema Leibnitio petenti a Patre quidem suppeditatum, sed a Leibnitio sponte ita volente, neque Patre hortante, fuisse Anglis propositum, quo fine, nostrum non est indagare. Vix interim nobis persuadere possumus, id factum esse, ut summi Newtoni vires, plus satis nobis omnibus perspectas, experiretur Leibnitius, ingeniorum, dum viveret, æstimator æquissimus. Nemo, quod sciam, denegavit Newtono *immunitatem ab hujusmodi contemplationibus*, qua jure suo merito fruitur post tot exantlatos labores. Sed quidni vicissim similem concedunt Angli immunitatem Parenti, qui suis quoque defunctus laboribus dudum demonstratum dedit, quid in resolutione problematum a se exspectari possit.

§. 4. Quos intelligat Taylorus per Leibnitii Fautores, quibus affingit *licentiam provocandi ad certamen ingeniorum*, haud facile conjecerim, nisi quod ex conficta hortatione modo ante memorata colligere liceat, Parentem meum hisce Leibnitii Fautoribus aggregari, ut sub hoc nomine tanto licentius eum exagitare possit Taylorus. Quid mali est fautorem fuisse Leibnitii? fuit certe Vir singulari ingenio, eruditione & virtute præditus, adeoque dignus, cui faverent omnes, qui scientias & artes amant. Eodem modo favemus etiam Newtono, ipsiusque merita maximi facimus; sed favor, quo hos prosequimur,

eſt purus & in nullo partium ſtudio fundatus; favemus utique merentibus, ſed non in præjudicium veritatis; amicus Newtonus, amicus Leibnitius, ſed magis amica veritas. Si quem lapſum a Leibnitio commiſſum obſervavit Pater, aut ſi qua in re ab ipſo diſſentiendum putavit, non veritus eſt ejus admonere Virum optimum, quandoque publice quandoque privatim, prout occaſio poſtulabat, quod plane non ægre tulit. Credo Newtonum quoque, ſicuti ſolent omnes generoſæ mentes, ita eſſe animatum, ut ab inferioribus etiam, citra amicitiæ læſionem, ſe corrigi patiatur, ſi forte ab ipſo erratum fuerit.

§. 5. Sed minus urbane agit Cl. Taylorus cum Leibnitio ejusque, quos vocat, *Fautoribus*, quando crude adeo illos *imperitiæ* coarguit, quod contenti non fuerint ſolutione illa Anonymi, quam *maxime generalem* deprædicat, quæ prodiit in Tranſactione N. 347, quodque *nondum viderint quomodo ex illa*, præſertim pro exemplo propoſito, *æquationes ſint deducendæ*. Meruiſſent ſane honorificum ſcil. hunc *imperitiæ* titulum, quo illos tam liberaliter mactat, ſi ipſe præſtitiſſet, quod *Fautores Leibnitiani* nequiverunt, atque oſtendiſſet, quomodo, *premendo veſtigia ſolutionis generalis modo citatæ*, caſus particularis Leibnitii ad æquationem & conſtructionem reduci poſſit, ſed illa prorſus neglecta, aliam iniit viam longe diverſam. Si ita argumentari fas eſt, ut Taylorus facit, ad demonſtrandum aliquam ſolutionem eſſe juſtam & legitimam, facile mihi erit quamvis chimæram cuivis obtrudere tanquam genuinam alicujus problematis ſolutionem; quis enim audeat conqueri, ſe non intelligere, niſi vellet *imperitiæ* notam incurrere? Verum ea eſſe debet natura Regulæ, canonis, formulæ aut ſolutionis alicujus generalis, ut applicatio etiam a Tyrone inſtitui poſſit, quodſi hac facilitate & claritate careat, jam non amplius pro ſolutione habenda eſt, ſed pro ænigmate, quod difficilius quam ipſa quæſtio problematis. Caſum primum Leibnitii de ſecundis hyperbolis per Trajectoriam orthogonalem dicit Taylorus *a quibusdam Anglis fuiſſe illico ſolutum*, quod credimus libenter, nam & ego ſolvi, cum vix adhuc ſublimiorem Geometriam a limine ſalutaſſem. Sed qui fit, quod iidem illi

illi Angli alterum casum, qui jam est in quæstione, non pariter solverint, etsi fatente Cl. Tayloro non sit difficultatis adeo insignis ? scilicet *hoc mansit ab illis omnino intactum* ; quo circa nihil exinde consequitur, quod eos afficiat, cur vero prius illud non æque ac hoc alterum voluerint intactum relinquere, aliis divinandum trado.

§. 6. Acutissimi Taylori venia transeo nunc ad ipsam ejus solutionem, & quidem statim ad secundam partem, quæ nunc sola est in controversia, qua nempe quæritur solutio & constructio Trajectoriarum ad angulos rectos secantium seriem curvarum & nominatim earum, quæ pro æquatione habent $dx = \frac{y^m dy}{\sqrt{a^{2m} - y^{2m}}}$, sumtis nimirum y pro abscissa, x pro applicata & a pro parametro variabili in transitu ex curva in curvam. Equidem non diffitemur, solutionem Taylori in se spectatam esse justam & bonam, imo talem quæ solutoris singularem sagacitatem indicat; sed permittat nobis, ut quædam annotemus. 1 Modus perveniendi ad æquationem fluxionalem terminorum infinitorum pro natura curvæ quæsitæ, non satisfacit uni ex conditionibus Leibnitii, qua cautum, ut æquatio constet terminis numero finitis & ut per segregationem indeterminatarum ad quadraturas reducatur, quod per seriem Taylorianam non obtinetur. 2 Ingeniose quidem dicit æquationem finitam differentio-differentialem ex analogia serierum $\frac{Ax^n dx}{a^n}$ + &c. & $\frac{As^n ds}{a^n}$ + &c. Sed præterquam quod hæc via videatur nimis aliena & remota, hoc insuper ex inspectione operationis quilibet videt, istam duarum illarum serierum analogiam esse mere casualem vel fortuitam, atque huic exemplo forsan soli peculiarem, unde per consequens nulla methodus elucet in aliis exemplis similiter procedendi. 3 Immediate non deducit ad differentias seu fluxiones primas, ad quas tamen per methodos a Parente meo usitatas, & infra uberius explicandas, immediate pervenitur. 4 Reductio fluxionum secundarum ad primas peragitur a

 Tayloro,

Tayloro, modo non valde naturali, permixtio quippe ſecundarum & primarum, cum ipſis indeterminatis reddit integrationem difficilem aut incertam, neque adeo a quovis alio minus verſato inſtituendam. 5 Æquatio fluxionalis primi gradus quam tandem ſic eruit Taylorus, etiamnum laborat indeterminatarum permixtione, quæ ideo manente *m* in terminis generalibus, ut ad quadraturam curvarum revocetur, putat ipſe haud proclive eſſe: etſi problema, ut jam conſtat, facillime per quadraturas conſtruatur.

§. 7. De cetero eleganter obſervavit, quod poſtea obſervandi nobis etiam & Cl. Hermanno anſam præbuit, curvam nempe quæſitam deſcribi poſſe per interſectiones continuas curvarum datarum, totidemque ſingulis reſpondentium algebraicarum, quarum æquatio exhibetur. Aptiſſime etiam animadvertit, curvas ſecandas eſſe ſimiles, ſed miror, quod ex ſimilitudine animadverſa non elicuerit ſolvendi methodum longe facillimam, quæ non ad hoc tantum, ſed ad omnia alia ſimilia curvarum exempla applicatur; conſtructio, quam dedi §. 10 Schediasmatis mei a Patre ſuppeditatam, inventa eſt per hanc methodum, deinceps explicandam, quæ ſi in mentem veniſſet Viris ingenioſiſſimis Hermanno & Tayloro, non dubito quin ſuos calculos, quos pro ſimilibus curvis inſtituerunt, ſatis operoſos, prorſus neglexiſſent, amplexuri modum, qui nullo quaſi calculo, ut videbimus, ad quæſitum ducit. Quod vero illis non in mentem venerit, tanto magis miror, quod æquatio $\frac{da}{a} = \frac{dx^2 + dy^2}{xdx + ydy}$ ab Hermanno *modularis* dicta & cujus *analyſin* Taylorus *celare ſtatuit*, nonniſi ex generali ſimilitudinis idea fluat, quemadmodum infra per analyſin non celandam conſtabit.

§. 8. Confero me ad ſchediasmata Cl. Hermanni: ubi in anteceſſum monere debeo, quod quæ annotabo, non alium habeant ſcopum, quam ut Virum acutiſſimum omni qua poſſum humanitate invitem ad perficiendum opus, quod laudabili conatu inchoavit; videbit enim pro æquitate ſua multum adhuc abeſſe, quo minus ſolutiones allatæ ſupremum perfectionis apicem

Digitized by Google

apicem attigerint. Quæ menſe Junio 1718 notavi in primum ipſius ſchediaſma, menſe Auguſto anni præcedentis 1717 editum, eodem ſane fine erant ſcripta, ut nimirum loco Patris, qui poſt Leibnitii fata officium diſcutiendi ſolutiones in ſe devolutum putarat, ob rationem ſupra dictam, amice aperirem, quid in illis deſideraremus. Interim non ſine aliquo mœrore vidimus ex Februario 1719, Virum Cel. non eodem quo nos animo accepiſſe monita noſtra, ſiquidem paſſim ita loquitur, quaſi, quæ ſcripſeram, ex ſtudio carpendi atque verbis ipſius alienum ſenſum affingendi fuiſſent prolata, quam autem mentem nobis nunquam fuiſſe ſanctiſſime teſtamur, ſpe freti fore, ut de iis benignius ſentire incipiat, quando legerit ſequentia, quæ vel ipſe notavi, vel notata habeo a Parente.

§. 9. Placuit Cl. Hermanno primæ ſuæ ſolutioni editæ in Actis Lipſ. 1717 pag. 348 & ſeqq. præfigere ampliſſimum Titulum *generalitatis;* cum autem illa ſolutio fundetur in ſuo, quem vocat, canone de permutandis coordinatarum elementis cum variato alterutrius ſigno, monui illam ſolutionem non poſſe dici generalem, quia canon iſte ad curvas tranſcendentes generaliter nequeat applicari, hoc eſt, ita applicari, quod notari velim, ut in æquatione prodeunte modulus vel Parameter variabilis eliminetur: hæc enim eliminatio conſtituit partem eſſentialem regulæ, ut ipſe Cl. Hermannus in canonis enunciatione clare indicat pag. 349, præcipiens moduli valorem ſubſtituere, quod nihil eſt aliud quam modulum eliminare, idemque Pater meus jam antea indicaverat in literis ad Nob. Monmortium 10 Julii 1717 datis, vid. Act. 1718 p. 258. Certe quamdiu æquationem aliquam, quæ naturam curvæ exprimere debet, tres ingrediuntur indeterminatæ, ſicuti hic fit per ſolam tranſmutationem elementorum coordinatarum manente parametro variabili, curva quæſita nondum determinata dici poteſt. Videtur Cl. Hermannus ipſe hoc poſtea agnoviſſe, quando traditurus menſe Julio 1718 ſupplementum primæ ſuæ ſolutionis, ab initio ſtatim ingenue fatetur, hanc ſolutionem generalem quidem eſſe pro curvis algebraicis, ſed viam,

 quam

quam in analyſi exempli quarti illic ſecutus ſit, non ſatis expeditam, nec æque generalem eſſe ac primum putarat.

§. 10. Quæ cum ita ſint, miror, Virum perſpicaciſſimum velle aſſertum meum, quod conceſſiſſe videbatur, nunc iterum improbare, vid. ipſius additamentum Act. 1719 menſ. Februar. p. 75, diſtinguendo inter *amplitudinem* & *ſufficientiam*. Nusquam profecto negavi permutationem elementorum coordinatarum ubique locum habere in transcendentibus, æque ac in algebraicis: at vero in hac ſola permutatione non conſiſtit canon, requiritur præterea, quod rei caput eſt, ut parameter variabilis eliminetur; in algebraicis res nullam patitur difficultatem, quia valor ejus (conceſſa extractione radicum ex æquationibus algebraicis) ſemper dabilis eſt in terminis finitis, id quod non perinde ſe habet cum curvis transcendentibus, utpote in quibus omnibus (pauciſſimis exceptis ex. gr. quibusdam exponentialibus) valor parametri ex æquatione curvæ ſecandæ in terminis finitis obtineri non poteſt, aut quomodo obtinendus ſit, ſaltem Canon Hermannicus non docet. Hoc itaque ſenſu non poteſt dici *generalis* vel *completus*, id quod unum idemque mihi eſt, ſed erit etiamnum imperfectus ſeu inſufficiens. Quando dixi, Canonem non eſſe *generalem* pro curvis tranſcendentibus, neque ideo majorem ei extenſionem quam ad algebraicas adſcripſiſſe Patruelem meum hujus Canonis Coninventorem (ſi modo inventio vocari mereatur, quæ ipſo fatente nihil aliud eſt, quam commoda quædam formula, qua exprimitur methodus ita pluribus annis ante finem ſuperioris ſeculi uſurpata a Leibnitio & Patre meo) certe per *non generale* intellexi idem quod per *inſufficiens*, ſicuti patet ex meo Schediasmate pag. 260, in quo loco directe dixi, exemplum tertium etiamſi transcendens & a Patre & a Patruo olim ſolutum, tale tamen eſſe, ut valor moduli in terminis finitis exhiberi poſſit, adeoque nec hoc *ſufficientiam Canonis* probare, ad quod ſi animum advertiſſet Cel. Hermannus, non opus habuiſſet mihi inculcare ſuam diſtinctionem inter *amplitudinem* & *ſufficientiam*; ſiquidem, ut jam innui, univerſalitatem transmutationis elementorum coordinatarum nunquam negaverim, ſed petitam inde

fruſtra

Digitized by Google

frustra totius canonis sufficientiam seu generalem extensionem ad cujuscunque generis curvas.

§. 11. Sed non est, cur hisce diutius immorer, sufficit Virum Clariss. Canone suo publicato, postea sponte ejus imperfectionem perspexisse, qua visa id agere voluit, ut suam, quam ingenue nominat, ἀβλεψίαν festinando commissam repararet per novam, quam exhibet, constructionem, ut vocat, generalem & facilem sub titulo *Supplementi solutionis problematis de Trajectoriis;* verba ipsa, quibus concepta est hæc constructio, ita habent: „ Sit generalis æquatio curvarum secandarum $dx =$ „ pdy, ubi p data supponitur quomodocunque per y & constantes, factaque $q = \surd(1+pp)$ æquatio log. c. − log. $a =$ „ $\int(qqdy : y + p\int pdy)$ præbebit constructionem generalem & „ facilem ope logarithmicæ perficiendam, existentibus a modulo curvæ secandæ, & c quantitate qualibet constante. Ad „ id enim aptandæ solummodo sunt in logarithmica duæ ordinatæ a & c, atque in curva, cujus abscissæ y, ordinatæ vero „ sint $qq : y + p\int pdy$, abscindenda area proportionalis distantiæ applicatarum illarum logarithmicæ; abscissa hujus areæ „ dabit ordinatam ejusque valor in æquatione $x = \int pdy$ substitutus, abscissam trajectoriæ quæsitæ in puncto intersectionis „ ejus & Curvæ secandæ. Q. E. F.

§. 12. Interim novam hanc regulam, quam tunc generalissimam existimabat, saltem pro iis curvis, secandis in quarum æquatione differentiali litera x non reperitur, coactus est pariter insufficientem declarare, restringendo eam ad solas curvas similes in postremo suo schediasmate Act. Febr. 1719, cui Titulus *Additamentum ad schedas* &c. ubi ingenue fatetur pag. 73, *se veritatis amore minime dissimulare voluisse*, quod æquatio sua modularis, ut & illæ omnes paragraphi sui præcedentis, inter quas hæc eadem $\frac{-da}{a} = \frac{dx^2 + dy^2}{xdx + ydy} = \frac{qqdy}{+p\int pdy}$, ex qua deduxit suam constructionem, communes quidem sint omnibus curvis similibus, sed solis similibus, licet antea per errorem generales esse arbitratus fuerit.

§. 13.

§. 13. Vidit itaque demum Vir ſagaciſſimus, quantum adhuc deſit quo minus generale problema Trajectoriarum ſolutum nobis dederit, quandoquidem omnes æquationes, quas hactenus ab ipſo habemus (illa enim quæ ex transmutatis elementis coordinatarum oritur, utpote per ſe nequaquam determinans curvam quæſitam, non computanda eſt) reſpiciunt duntaxat curvas ſimiles, excepta unica modulari, quam dedit pag. 76, $\frac{da}{a} = \frac{dx^2 + dy^2}{ydy + \sqrt{-m}\, xdx}$, pro curvis quibusdam transcendentibus diſſimilibus, quales ſunt, quæ per hanc ex. gr. æquationem differentialem exprimuntur, $dx = \frac{b^m\, dy}{\sqrt{a^{2m} - y^{2m}}}$, quarum Trajectoriam cum nonniſi per æquationem differentio-differentialem exhibuerit, a me petit, ut eandem exhibeam æquatione differentiali primi gradus; hoc autem quod operæ pretium, ſi non impoſſibile putavit, infra præſtabo.

§. 14. Lubet autem paulo penitius inſpicere præfatam conſtructionem, quam Vir Cel. nullius quidem uſus in diſſimilibus jam agnoſcens, ad ſimiles tamen curvas quascunque applicari poſſe, contendit. Ego vero qui hujus Viri erga me benevolentiam plurimi facio, nollem eum offendere proterve obloquendo; quare quam fieri poteſt officioſiſſime rogatum volo, ut ponderare dignetur rationem, ob quam mihi videtur conſtructionem illam non ſine periculo paralogiſmi deduci poſſe ex inventa æquatione $\frac{-da}{a} = \frac{qqdy}{y + p\int pdy}$, ratio eſt, quia ſi $\frac{qqdy}{y + p\int pdy}$ integrabilis eſt per logarithmos, inde non ſtatim licet concludere, quod ideo $lc - la$ ſit = illis logarithmis, quorum differentialia faciunt $\frac{qqdy}{y + p\int pdy}$; cujus rei veritatem infra demonſtrabo.

§. 15. Poterit quidem Vir ingenioſiſſimus urgere ſub aliqua veri ſpecie, ſuam hanc conſtructionem ſibi dediſſe genuinam

nuinam Trajectoriam pro secandis $dx = y^m dy : \sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}$ atque conformem illi, quam a Patre meo exhibui in Actis 1718 p. 253. Sed ad hoc respondeo, successum istum esse mere fortuitum & tali casui adscribendum, qui in mille aliis exemplis non occurret, originem habens in præsenti exemplo ex eo, quod introducendo novam litteram R. quæ ponitur $= \int \overline{1 - m a^{2m}}\, pdy : y^{2m}$, tota illa quantitas $qqdy : y + p \int pdy$, mutetur in $dR : \overline{1 - mR}$ ubi commodum accidit, ut præter unicam indeterminatem R nulla alia reperiatur, id quod facit, ut integratio feliciter procedat. Quo vero magis pateat constructionis fallacia, proponamus nobis exemplum, cujus solutio aliunde jam cognita, curvarum secandarum similium, nempe parabolarum communium eodem vertice & axe descriptarum, quarum scimus trajectorias esse ellipses super axibus conjugatis se habentibus ut $\sqrt{2}$ et 1. Sit itaque parabolarum parameter variabilis, a; earum æquatio $ax = yy$, unde $dx = (pdy) = \frac{2ydy}{a}$ adeoque $p = \frac{2y}{a}$ & q seu $\sqrt{1 + pp} = \frac{\sqrt{aa + 4yy}}{a}$, quæ si substituantur in æquatione pro trajectoriis $\frac{-da}{a} = qqdy : y + p \int pdy$, habebimus $\frac{-da}{a} = (aa + 4yy)\, dy : (aay + 2y^3) = \frac{dy}{y} + \frac{2ydy}{2yy + aa}$; quare integrando, ut exigit constructionis præscriptum, prodibit $\int (qqdy : y + p \int pdy) = \text{Log.}\, y + \frac{1}{2} \text{Log.}\, (2yy + aa) = \text{Log.}\, c - \text{Log.}\, a$, atque adeo abjectis logarithmis $y \sqrt{(2yy + aa)} = c : a$, vel reductione instituta, $2aay^4 + a^4 yy = cc = ($ suppletis homogeneis $)\, b^4 cc$, quæ esset æquatio determinans Trajectoriam Parabolarum, ut vero illa inveniatur inter coordinatas y & z, surrogetur pro a ipsius valor $yy : z$ (est enim ex natura parabolarum $az = yy$) quo facto resultabit $y^{10} + 2zzy^8 = b^4 cc z^4$, æquatio valde diversa ab ea, quæ ad ellipsin spectat.

§. 16. Video Cl. Autori tandem suboluisse latentem in

ſua conſtructione defectum, quem expiſcari & tollere poſtea conatus, in additamento Febr. 1719 p. 71, ſcopum ſuum non attigit; monet ibi, *non eſſe reticendum, quod utique per x, y, dx, dy, intelligi debeat* $\frac{x}{a}$, $\frac{y}{a}$, $\frac{dx}{a}$, $\frac{dy}{a}$; Verum ſi in æquatione inventa pro parabolarum trajectoria $\frac{-da}{a} = \frac{dy}{y} + \frac{2ydy}{2yy+aa}$, pro y & dy, ſcribatur $\frac{y}{a}$ & $\frac{dy}{a}$ ſicuti monet, prodibit hæc alia haud multum diſcrepans $\frac{-dy}{a} = \frac{dy}{y} + \frac{2ydy}{2yy+a^4}$, ſed quæ tractata ut ante reddit æquationem inter z & y adhuc magis compoſitam, neque adeo ellipſi competentem; quare non obſtante Cl. Autoris medela, nondum ſublatus eſt defectus quo laborat ipſius conſtructio. Certe ſi conſiderando a tanquam conſtantem, exhiberi poſſet $\int\frac{qqdy}{y+p\int pdy}$ in terminis finitis felicius ego ſuccurrerem laboranti; nam nihil aliud faciendum eſſet, quam ut pro y & a, ſcriberetur $\frac{y}{a}$ & $\frac{a}{a}$ ſeu 1; hoc modo æquatio pro parabolarum trajectoria in terminis finitis inventa $y\sqrt{(2yy+aa)} = \frac{c}{a}$ abibit in hanc a defectu emendatam $\frac{y}{a}\sqrt{\left(\frac{2yy}{aa}+1\right)} = \frac{c}{a}$, ſeu $2y^4 + aayy = ccaa$, quæ, ſubſtituto $\frac{yy}{z}$ pro a, nobis dat hanc aliam $2zz + yy = cc$, manifeſte ſpectantem ad Ellipſin illam, quam diximus parabolas orthogonaliter trajicere. Ob hanc rationem factum eſt, ut in æquatione, ad quam p. 73 Vir Cl. pervenit $\frac{dR}{1-mR} = \frac{-da}{a}$, non ſtatim, ſed poſtquam integrando ad terminos finitos redacta eſſet, dividendum fuerit R per a, ut vera reſultaret æquatio Log. $\frac{c}{a} = \frac{1}{1-m}$ Log. $\frac{R}{a}$;

alias

alias si jam in æquatione differentiali secundum monitum suum pro R & dR scripsisset $\frac{R}{a}$ & $\frac{dR}{a}$, mansisset æquatio invariata $\frac{dR}{1-mR} = \frac{-da}{a}$, quæ ad logarithmos & postea ad quantitates absolutas perducta dedisset æquationem erroneam & problemati minime satisfacientem $c^{1-m} a^{m-1} = R$.

§. 17. Atque sic veram dedimus correctionem constructionis Hermannianæ, sed simul inde liquet, illam non posse in usum vocari nisi rarissime, quando scilicet $qqdy : y + p\int pdy$, integrabilis est vel *absolute* vel per logarithmos. Videt ergo jam Cel. Autor constructionis (quam primo prædicavit generalem, postea ad similes curvas restrinxit) nunc tandem eam, prout concepta est, ne ad has quidem (nisi adhibita quam memoravi cautela) adeoque ad nullas valere. Recurrendum itaque erit ad alias construendi methodos & commodissime quidem ad illas Patri meo usitatas, quia sunt faciles sive inventionem sive effectionem respicias.

§. 18. Hæc si perpendere dignetur Cl. Hermannus, monita nostra, ut speramus, haud amplius iniq; feret, sicuti nec hoc quod diximus, ipsius æquationem $xdy - ydx = c^{1-m}y^m ds$, permixtione indeterminatarum laborare; cum præsertim jam videat Cl. Taylorum non tantum in eadem nobiscum opinione fuisse, sed credidisse omnino, *quod haud proclive sit æquationem illam manentem in terminis generalibus, revocare ad æquationem fluentes tantum involventem, vel ad quadraturam curvarum.* Id quod regerit Vir Cl. permixtionem istam indeterminatarum esse tantum apparentem, minime vero realem, nondum plane satisfacit; notum enim est quid per separationem indeterminatarum intelligatur, scilicet separare indeterminatas in æquatione aliqua ad cujus originem non attenditur, vel quæ simpliciter proposita supponitur, est artificiose excogitare aliquem arbitrarium valorem pro alterutra vel utraque indeterminatarum, qui in æquatione substitutus reddat novam æquationem ab ista permixtione immunem; Hoc autem sensu rem nondum esse confectam in

præsenti exemplo $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$ agnoscet ultro si attendere voluerit, quod æquatio, ad quam pervenit $\int \frac{\overline{1-m} \, a^{2m} dy}{y^m \surd (a^{2m} - y^{2m})} = a^m c^{1-m}$, non tam ex ipsis visceribus æquationis separandæ $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$, quam ex præsupposita æquatione curvarum secandarum $dx = y^m dy : \surd (a^{2m} - y^{2m})$ fuerit elicita, quem separandi modum non esse genuinum vel methodicum, qualem intendimus, hinc quoque patet, quod in transmutata $\int \frac{\overline{1-m} \, a^{2m} dy}{y^m \surd (a^{2m} - y^{2m})} = a^m c^{1-m}$ adsit litera a designans modulum vel parametrum variabilem quæ nullam dependentiam nexumve necessarium habet cum æquatione proposita $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$, in abstracto sumpta, utpote in qua non reperitur. Quod si vero Vir Cel. existimet etiam in his dari certam methodum, aut si quam possideat, quæ methodi nomen mereatur, non melius de publico mereri poterit quam si eam communicaverit; tentet interim separationem indeterminatarum in eadem sua æquatione mutato duntaxat unico signo − in +, nimirum $xdy + ydx = c^{1-m} y^m ds$, ita ut per quadraturas construi possit; aut dicat nobis, cur in hac permixtio indeterminatarum, non æque sit tantum apparens, ac in altera illa sua $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$.

§. 19. Superest adhuc Cel. Viri querela, quæ me sollicitum habet; patietur itaque ut amota illa sibi excutiam sinistram de mente mea non satis percepta opinionem: mirabar quod ille optime judicans, tentamen anonymi illius Angli fore calculi laboriosissimi, ipse interim calculi prolixitatem & molestiam evitare non studuerit; mirabar etiam dicentem secunda differentialia esse superflua; cum ipse tamen in calculo suo exempli IV ad ea delapsus fuerit. De hoc nunc queritur in Additamento p. 76, quasi verba sua aliter intellexerim, vel potius, quod pejus esset, quasi aliter interpretatus fuerim, quam ipsa sonent: sed pace Viri Excell. aperte profiteor, me ipsius verba probe intellexisse, & ita quoque, ut sonant, interpretatum fuisse, at ipse videtur mentem meam non satis assecu-

tus. Proinde ut clarius me explicem, innuere volebam me mirari, quod improbarit in Anglo Anonymo calculi prolixitatem *non neceſſariam* & uſum *ſuperfluum* differentialium ſecundorum, ipſe tamen in utrumque inciderit ſoluturus exemplum ſuum quartum, cum tamen, ſi recta methodus adhibeatur, neque longo calculo, neque ſecundis differentialibus opus ſit; exceptio igitur, quod Anonymi tentamen non niſi ad curvas algebraicas pateat, circa quas Vir Cl. non inciderit in calculi prolixitatem aut in ſecunda differentialia, nihil prorſus ad rem facit: licet enim lubens largiar, quod ipſi objici non poſſit, id quod Anonymo, ſcilicet in exemplis curvarum algebraicarum nimiam & ſuperfluam operam collocaſſe, in eo tamen comparationem juſtiſſimam facio dicendo, quod quemadmodum Anonymi Angli tentamen deducit ad nimium calculum, & ad differentialia ſecunda circa exempla curvarum algebraicarum, ubi neutro opus eſt, ita pariter Cel. Vir prolixum calculum fecit & delapſus eſt ad differentialia ſecunda, ad ſolvendum exemplum ſuum quartum, ad quod tamen etſi tranſcendens non longiori calculo nec magis differentialibus ſecundis opus eſt, quam ad curvas algebraicas, ut ex Analyſi paterna apparebit, ipſeque jam ſuſpicit Vir acutiſſimus, ſponte nunc agnoſcens *in curvis tranſcendentibus ſimilibus* (in quorum cenſu ſunt curvæ exempli quarti) *uſum ſecundarum differentialium vitari poſſe*: hoc itaque fuit quod miratus ſum ipſum non vitaſſe quod vitare poterat: meum interim non eſt probare quod idem obtineret circa quaſcunque curvas tranſcendentes *diſſimiles*, quandoquidem hoc nuſquam dixi: dabo tamen æquationem differentialem primi gradus quam petit pro Trajectoria Orthogonali ejusmodi curvarum tranſcendentium quæ exprimuntur hac æquatione differentiali $dx = \frac{b^m dy}{\sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}}$; aliaque communicabo hiſce magis ardua; quorum labor erit, ut loquitur, operæ pretium.

Hæc hactenus; Sectionem Cl. Autoris II & III proxime Supplementis inſeremus.

ISTORIA DELLA REPUBLICA DI VENEZIA.

i. e.

HISTORIÆ VENETÆ PARS II, QUÆ simul bellum ob successionem Hispanicam motum continet; Autore PETRO GARZONE, Senatore Veneto.

Venetiis, apud Jo. Manfredum 1717, 4 maj.
Alph. 4.

CUram in Historia Europæa describenda, quæ nostra imprimis tempora attingit, Serenissima Venetorum Respublica Petro Garzoni, Senatori suo, jam dudum demandaverat, cujus operis Partem primam T. V Supplem. p. 383 perlustravimus. Operæ nunc pretium est, ut secundam Partem in medium producamus, serius sane ad nos translatam, quæ bellum acerrimum inter Europæos de hereditate Hispaniarum gestum ob oculos sistit. Non sinunt fata funesta, quæ omnem ferme Europam tunc afflixerunt, ut eorum memoriam sigillatim refricemus; attamen causas saltim tantæ conversionis rerum retulisse sufficiet. Primos inter fuisse Comitem S. Stephani, qui
p. 15. Carolum II ad Andegavensis partes pellexerit, pluribus Ill. Autor probat. Carolo paulo post defuncto, Galli omnem Hispaniam, terrasque eidem subjectas occupaverant, ne tamen autores belli viderentur, ab aperta quidem vi abstinebant, unde facilior
77. Germanis aditus in Italiam per Tridentinum agrum patuit. Ut Catinatus Carpium rebus necessariis privaret, ab exploratoribus fuerat delusus, quo facto Galli levi negotio inde sunt deje-
89. cti. Interea Veneti neutris partibus addicti Cæsareos pariter ac Gallos ab ingressu in munita loca prohibuerunt, sed his Pa-
98. latium occupantibus, illi etiam in arcem Clarii clam admissi, Galli vero, dum Cæsareos non omni vi adoriuntur, haud parva
145. clade accepta sunt repulsi. Philippo 1702 Neapolim intrante animadversum est, ei populum clementissime salutanti nemi-
178. nem fausta acclamasse vota. Pugnæ prope Fridlingam improspere pugnatæ culpa fertur, quod Galli præter opinionem fuissent numero superiores, Badensis autem copias manipulatim locasset. Bavarus interea partes Gallorum amplexabatur, Tirolensem Austriacorum tractum petens, ut cum Vindocinensi ex

Itali@

Italia adventante copias conjungeret. Primus in Kufſteinam fie-
bat impetus, quæ incendio ſuburbiorum, vi venti in arcem trans- p 213.
lati brevi ad deditionem eſt coacta. Hinc Boji ulterius progreſſi
Tirolenſibus duriſſima imponebant tributa, atque licentia mi-
litari adeo agreſtes exacerbabant, ut pedem referre ſubito ne- 215.
ceſſum haberent. Auguſtam Vindelicorum, literis ad Bibra- 259.
num Præfectum interceptis, quibus ſuppetias fruſtra expectari
monebatur, Bavarus ſpe citius in poteſtatem redegit. A. 1704 261.
Angli Belgæque laboranti Germaniæ auxilium ferre conſtitue-
rant, conſilia tamen adeo occultantes, ut & Imperator eorum,
quæ agitabantur, eſſet ignarus. Victoria porro ad Schellenber- 267.
gam maxime debetur virtuti Ducis Wartenbergici, qui Gallos
a latere adortus ſubito in fugam vertit. Poſtea cum Galli ad 273.
Hochſtadium cum Fœderatis manus conſeruiſſent, atque ad adi-
tus undique intercludendos magnam copiarum partem ex me-
dia acie dimiſiſſent, tandem inſigni clade ſunt affecti. Hera- 287.
clea a Fœderatis oppugnata, & rebus ad obſidionem ſuſtinen-
dam neceſſariis deſtituta, brevi victoris legibus ſe ſubmittere co-
gebatur. Poſt Pacem Carlovicenſem Imperator Turcarum 311.
Muſtafa in otio deſidioſiſſimo Adrianopoli deliteſcebat, omnem
Imperii curam ferme ſacrorum Antiſtiti credens, homini ava-
ro, & militibus inviſo, qui tandem ob ſtipendium non ſolutum
in ſeditionem proruperunt, & Muſtafa ſuprema dignitate pri-
vato, qui paullo poſt diem obiit ſupremum, fratrem ipſius ju-
niorem Achmetem III in ſolium evexerunt. A. 1705 haud pro-
cul Caſſano dubio marte pugnatum eſt, quod Gallos nihil tale 321.
metuentes adorirentur Cæſarei, ipſi vero ab ulteriori impetu
nimia aquarum profunditate diſtinerentur. Hagenoam acri
obſidione ad incitas redegerant Germani, ſed dum portam, qua
Tabernas Alſaticas itur, negligentius intercludunt, præſidium 329.
noctu Præfectus clam ſubduxit. Ob ſingularem peritiam
igniarii cujuſdam Belgici Barcino Fœderatorum oppugnatio- 349.
nem diu ſuſtinere non potuit. Anno ſequenti Barcinonem
Galli recuperare fruſtra tentaverunt; ſed claſſe Fœderatorum
adventante omnem pœne Hiſpaniam derelinquere neceſſum
habuerunt. Hoc facto Carolus Rex, neglectis Petroburgii 371.
con-

Digitized by Google

consiliis, Cæsaraugustam petiit, multum ibi temporis consumens,
quo factum, ut Galli recentibus copiis collectis Mantuam Car-
petanorum, in potestatem Caroli jam redactam, imperata fa-
p. 437. cere denuo cogerent. Dum inter Judoniam Ramiliasque
aperto marte decertarent Fœderati cum Gallis, inclinatam pri-
mo impetu aciem suorum restituere conabatur Marloburgi-
us; sed inter confertos dimicans, equo excussus est, summo
cum vitæ libertatisque periculo, nisi virtute Anglorum fuisset
servatus. Cæsareus exercitus A. 1707 mittebatur, ut Regnum
Neapolitanum armis vindicaret, qui dum agrum Romanum
460. transit, multi ex Romanis pertæsi Regiminis Ecclesiastici Gri-
manium adeunt, ipsumque, ut in Festo Corporis Christi subita
irruptione facta Romam caperet, Imperatori subjiciendam, hor-
tantur, arma auxiliumq; conjuratorum polliciti. Verum non ama-
bat proditores Grimanius, unde re detecta noxiisq; capite punitis,
582. quies Romanis fuit restituta. A. 1710 prope Almenarium signa
cum Fœderatis contulerat Philippus, sed cum Marchio Villan-
dariæ ad locum opportunum occupandum cum equitibus lon-
gius paullum digressus latera nudaret, pedestris acies fuga salu-
tem quærere cogebatur. Deinde Gallis haud procul Cæsar-
586. augusta ad internecionem ferme cæsis, Stanhopius in ea per-
stitit sententia, ut nec Catalauniam omnem recuperarent, nec
Vallisoletum tenderent Fœderati, ad Gallos ab ingressu in Hi-
spaniam excludendos, sed ut Mantuam Carpetanorum recto
itinere peterent. At cum Galli novo exercitu coacto
588. Hispaniam ingrederentur, atque finibus Extremaduræ milite
obseptis prohibuissent Lusitanos cunctabundos, ne Carolo se
jungerent, fructus victoriarum cito evanuit. Ceterum anim-
129. 134. advertimus, quod sub initium hujus Tomi iniquior paullum in
159. 341. Cæsareos atque Protestantes fuerit Ill. Autor, quamvis in pro-
178. 211. gressu operis sententiam mutasse videatur; præterea nomina lo-
542. corum hominumve propria hinc inde corrupit: attamen leves
istiusmodi errores exteris, Italis præsertim, fere fa-
miliares facile sunt condonandi.

Prostant Supplem. Tomi VII Sectio VI & VII.

Digitized by Google

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipsiæ
Calendis Junii, Anno MDCCXX.

L'ANTIQUITE EXPLIQUEE ET REPRESENTÉE en figures.

i. e.

ANTIQUITAS EXPLICATIONE & schematibus illustrata per Dominum BERNARDUM DE MONTFAUCON, Benedictinum Maurianum.

Tomi V Volumina X.

Parisiis, apud Florentinum de Laulne, & rel. 1719, fol. maj. Alph. 23 Tabb. æn. 963.

ANtiquitatis studium esse longe vastissimum, fatentur omnes ii, qui in elegantissima doctrina non plane sunt hospites. Infinitæ veteris ævi reliquiæ productæ sunt in lucem, & perennitati restitutæ, postquam semel compertum est, tempus rerum edax non omnia illius ætatis monumenta invido dente contrivisse penitus & destruxisse, sed insignem illorum partem in magnæ Matris sinu abdidisse, futuras venientibus seculis epulas. Intercessere Viri docti & adhuc quotidie intercedunt; erutisque illis priscæ elegantiæ magnificentiæque fragmentis, & cum naufragii tabulis alterius generis, veteribus puta scriptoribus collatis, pomœrium eruditæ antiquitatis admodum proferunt. Ubertas hæc, &, quód hi thesauri casu non consilio nobis obveniant, maxima in multis obscuritas, nobilissima ingenia omni tempore exercuit, eamque scriptorum copiam produxit, & in posterum producet, ut mole tandem sua hæc etiam doctrinæ pars sit laboratura. Lau-

dem eximiam merentur Duumviri quondam celeberrimi Joannes Georgius Grævius, & Jacobus Gronovius, ut de creſcente illo Ill. Salengri Theſauro nihil dicamus, quorum cura laudabili effectum eſt, ut ſcripta optima, quæ ſingula paſſim Bibliothecas ornaverant, in uno illoque pulcherrimo corpore junctim appareant. Lucro itaque ponendum eſt, quod libri illi aliquando rariſſimi non amplius ſint conquirendi: ſed ex tot diverſiſſimi argumenti voluminibus juſtam antiquitatis compagem eruere, hoc opus, hic labor eſt, quo ut harum literarum ſtudioſi in poſterum ſuperſedere queant, aut ſaltim facilius eo defungi, ſibi elaborandum eſſe duxit Reverendus Montfauconius, æternis meritis in bonas literas dudum illuſtris, ita tamen, ut ex omni antiquitate illa tantum ſeligat atque decerpat, quæ oculis uſurpari & imaginibus ex reſiduæ antiquitatis penu depromtis illuſtrari poterant.

Anni ſunt quinque fere & triginta, ex quo Noſter a ſuæ congregationi Præfectis Patres Græcos edere juſſus eſt, quam provinciam cum alacriter ſuſciperet, ſtatim ipſe deprehendit, in iis etiam ſtudiis absque profanæ eruditionis præſidiis nihil agi. Omnem itaque diem ſic partitus eſt, ut partem Scripturæ S. & Patrum lectioni, partem antiquitatis cognitioni impenderet. A. 1698 iter Italicum ſuſcepit, & exactis tribus in illa peregrinatione annis ditiſſimus antiquitatis in patriam reverſus eſt. In ipſis etiam Galliis, quicquid ad tantum opus ornandum facere poterat, certatim contulere Viri cum Lutetiæ Pariſiorum, tum in provinciis illuſtres & doctiſſimi, quos in præfatione ordine dilaudat & celebrat Reverendus Autor, magis autem nitidiſſimæ Tabulæ loquuntur, in quibus Illuſtriſſimi Foucaltii, de antiquitatis ſtudio immortaliter meriti, Abbatis Fauvelii, Abbatis de Fontenu, Charleti Abbatis Lingonenſis, de Boze Academiæ Gallicæ Socii & Academiæ Inſcriptionum humaniorumque literarum Secretarii, Moræi de Mautour humaniorum pariter literarum Academici, nomina frequentius leguntur. Inter Exteros Amicos in hac re expertus eſt Anglum, Fontanium literatiſſimum Equitem, Italos, Abbatem Fontaninum & Paulum Alexandrum Maffejum Equitem, & Hiſpanum, Emanuelem Martinum

Decanum

Decanum Alonensem. Ex suis studiorum comites & socios operis habuit Domnum Carolum de la Rue & Domnum Martinum Bouquetum, quorum ille editionem parat Origenis, hic Josephi, quas noster sperat publicis votis facturas satis: opera etiam usus est Domni Josephi Doussatii & consiliis Domni Vincentii Thuillerii Theologiæ Lectoris, quem acris & exculti ingenii Virum appellat. Hoc apparatu, his subsidiis instructus dedit Opus excellens, in quo doctrina insignis cum eximio nitore certare videtur.

Tomi sunt V, quorum unusquisque in duas Partes, hæ in libros & capita dispescuntur. Principium operis merito a Diis, quorum exercitus ingens, postquam nonnulla in Prolegomenis de origine Idololatriæ, quam hominum defunctorum cultui inprimis tribuit, de Deorum Græcorum Romanorumque numero, & quas sedes habitaverint, de diversis Deorum classibus apud Romanos, & quid de Deorum suorum natura censuerint veteres, disseruisset, longo ordine in scenam hic producitur, Libro I Cybele, Saturnus, Cœlus, Terra, Titanes, Oceanus, Prometheus, Janus, Lib. II Jupiter & fratres sororesque, Juno, Vesta, Neptunus, Pluto, Ceres, Lib. III Filii ejus filiæque, Vulcanus, Apollo, Mars, Mercurius, Minerva, Diana, Venus, Cupido: Partis II Lib. I Hercules, Bacchus, & Bacchici cœtus Dii, Lib. II Æsculapius, Dea Roma, Dioscuri, Fortuna, Penates, Lib. III dona muneraque cœlestia, & res malæ, perniciosæ, atque vitia virtutesque in Deorum numerum relatæ, Lib. IV Nox & Nocturni Dii, Mithras, Nympha, Panthea, & varia fabularum monstra.

Deos proxime excipit Deorum cultus Tomo II & partis equidem I Lib. I Sacerdotes & Ministri Sacrorum apud Græcos & Romanos, Lib. II Templa, Lib. III Aræ, Instrumenta sacra & Sacrificia, Lib. IV Festa, Supplicationes, Devotiones, Vota, Oracula, Fanatici, Sortilegi, Præstigiæ, omina; partis vero II Lib. I Religio Ægyptiorum, numina inprimis Ægyptiaca, quæ cum Græca & Romana antiquitate superent, & primum eo nomine locum in hac antiquitatis collectione sibi vindicaverint, immani tamen figura & horribili specie, qua se plerumque conspiciendos præbent, meruerunt, ut Senatu cultiorum Deorum moti

ultimo hoc loco in poſterum cum barbaris numinibus Arabum, Æthiopum, Phœnicum, Syrorum, Perſarum, Scytharum & Germanorum, L. IV explicatis, & Gallorum, Hiſpanorum, Carthaginenſium, Lib. V in unum gregem coactis, ſtabulentur. II Liber menſam Iſiacam & alia Ægyptiaca Lib. III Abraxeas figuras magno numero collectas complectitur.

Antiquorum ſupellex, & quicquid ad quotidianum vitæ uſum pertinet, Tomum III occupat, in cujus Parte priore, Lib. I Veſtes Græcorum & Romanorum, L. II fibulas & alia ornamenta, calceos, infantium puerorumque veſtes, ceterarum denique gentium veſtitus, Lib. III domos, earumque varias partes, ſupellectilem ædium, triclinia, menſam, & villas, Lib. IV vaſa omnis generis, menſuras, aſſem & partes, monetas, pondera, L. V ſeptem orbis miracula, ædificia publica, & mundi partium, regionum, fluminumque & urbium ſymbola; Parte altera Lib. I Balnea, thermas, connubia, annulos, ſigilla, Lib. II Theatra & Amphitheatra, Lib. III Ludos magnos Græcorum, Circum, & Pompas, Lib. IV ſaltationem, naumachiam, venatum, piſcatum, Lib. V Artium inſtrumenta expoſita videre eſt.

Tomus IV rem bellicam complectitur, parte priore terreſtrem, poſteriore navalem. In illa Lib. I militum delectus, veſtis militaris, arma peditum cujusvis nationis, Lib. II armatura & ſingulæ ejus partes, Lib. III equitatus omnium gentium, ſigna, & opera militaria, Lib. IV adlocutiones, exercituum profectiones & pugnæ, Lib. V caſtrametatio, obſidiones, machinæ bellicæ & obſidionales, Lib. VI tropæa, triumphi, coronæ, arcus triumphalas & columnæ; in hac Lib. I Viæ publicæ, pontes, res vehicularis & aquæductus, Lib. II Res Navalis, forma conſtruendarum navium, & diverſa earum forma, Lib. III Naves plurimis remorum ordinibus inſtructæ, vel immanis magnitudinis, Lib IV naves claſſicæ earumque apparatus & ornamenta, pugnæ navales & portus deſcribuntur.

Supereſt ultimus Tomus noviſſima exhibens, Partis prioris Lib. I quicquid circa defunctos agebatur, antequam ſepulcro inferebantur, Lib. II Hypogæa, columbaria, urnas cinerarias, Lib. III Sarcophagos, locorum pro ſepultura menſuras, urnas lacry-

Digitized by Google

lacrymatorias, mauſolea, Lib. IV Inferos, deſcenſum animarum, Elyſios campos, apotheoſes; Partis poſterioris Lib. I funera barbararum gentium, Lib. II lucernas veterum, Lib. III ſupplicia antiquorum. Quemlibet Tomum Index particularis, quintum univerſalis omnium quinque Tomorum claudit.

En Epitomen totius Antiquitatis Gallicam ſubjuncta verſione Latina, ſuccinctam quidem illam, ſed doctam omnino & ad antiquorum mentem compoſitam, copioſiſſimis etiam & elegantiſſimis imaginibus illuſtratam ubique atque confirmatam. Tabulæ æneæ ſunt circiter mille centum & viginti, ſi illas duplices, quæ duas integras paginas faciunt, pro duabus numeres: quas ut omnis generis κειμηλίοις ornet locupletetque Reverendus Autor, non modo in ſuam rem vertit, quicquid a celeberrimis Antiquariis omni tempore erutum atque evulgatum eſt, ſed & ipſe multa profert de ſuo, & ex Amicorum theſauris, quæ aut plane non in publicatis monumentis extitere, aut
ſaltem non ea facie, qua nunc comparent. Ut hoc exemplis T.I.P.I.p.14
firmemus, Archigallum Illuſtriſſ. Foucaltii, Mercurium teſtudi- T.I P.I p.
ne inſtrumento muſico, ex ejusdem nominis animalis duriori 130.
parte confecto, ornatum ex MSCtis Peireſcianis, Baſin Hiſpani- T.II. P.II.
cam, quam mox exhibituri ſumus, Gallicorum Deorum feſti- p. 324.
vam copiam, pavimentum templi Dianæ Moſaici operis in mon- T.II. P.II.
te Aventino Romæ detectum, Gallorum veſtimenta, claſſicam p. 412.
pugnam ex hortis Ducis Alcalæi Hiſpali eductam allegaſſe ſuf- T.II. P.I.
ficiet. Ita autem in his figuris colligendis verſatus eſt Clariſſi- p. 87.
mus Autor, ut non omnes, quæ exſtant, congeſſerit, illud enim T.III. P.I
infinitum foret, ſed eas, quæ quadam a reliquis diverſitate ſeſe p. 83.
commendabant. In ipſo opere multa habet breviſſimis verbis T.IV. P.II
explicata, aliquando uberius diſſerit, quotiens novam rem illu- p. 289.
ſtrat, aut cum aliorum ſententia divortium facit. Paſſim talia obſervabunt diligentes excellentis operis Lectores, nos ut ſalivam moveamus, nonnulla pro inſtituti ratione delibamus.

Publicavit Petrus Bellorius fragmenta veſtigii veteris T.II P.I.
Romæ ſeu Ichnographiæ illius, quæ Septimii Severi tempore de- p. 93.
lineata fuit, ubi in primo quintæ Tabulæ fragmento hæ literæ exſtant:

IVACH
A

Interpretatus est eas Bellorius: *Lavachrum Agrippinæ*; sed cum primæ literæ pars, quæ adhuc conspicitur & perpendicularis est, A efficere nequeat, dicatur etiam *Lavacrum* non *Lavachrum*, & R sequens, in eodem fragmento non appareat, mavult Noster legere: CLVACINA vel CLVACNA, excidisseque putat C literam & τȣ̃ L partem transversam, I autem more admodum frequentato antiquis in priori lineola literæ N latere, H nempe loco N errore sculptoris substituto; favet conjecturæ quod in templum quatuor graduum scalis ascendebatur, quas in lapide illo una cum ara in medio posita satis licet dignoscere.

T. II. P. II. p. 270. Edidit Raphael Fabrettus Inscript. p. 282 Lapidem sepulcralem, quem sibi, uxori, liberis, posterisque posuit Aulus Herennulejus Hermes. In altero latere sunt duo serpentes erecti, extrema cauda nixi, quorum alter ovum ore tenet, alter aufferre nititur. Ex sententia Fabretti illi serpentes diuturnitatem vitæ indicant, ovum fœcunditatem connubii denotat, quod utrumque sibi, uxori, & liberis Hermes optabat. Monfauconius aliam explicationem lapidi tribuit, & secundum doctrinam Ægyptiorum duo principia, alterum bonum, alterum malum, sub anguium specie de ovorum maximo, Mundo, decertantia hic expressa esse existimat.

p. 324. Jam de stylobate quadrato, Isidis statuæ olim juncto, cujus tria latera Anubis & Ibis, Osiris & Apis, & hæc rarissima inscriptio ornant:

ISIDI. PVE - - - -
JVSSV. DEI. NE - - - - - - - -
FABIA. L. F. FABIANA. AVIA
IN. HONOREM. AVITAE. NEP†S
PIISSIMAE. EX. ARG. P. CXIIS=Ꮿ
ITEM. ORNAMENTA. IN. BASILIO. VNIO. ET. MARGARITA
N. VI. ZMARAGDI. DVO' CYLINDRI. N. VII. GEMMA. CAR

BVN-

BVNCLVS. GEMMA. HYACINTHVS. GEMMAE. CE-
RAVNIAE
DVAE. INAVRIBVS. ZMARAGDI. DVO' MARGARI-
TA. DVO'
IN. COLLO. QVADRIBACIVM. MARGARITIS. N. XXXVI.
ZMARAGDIS. N. XVIII. INCLVSVRIS. DVO'. IN. TIBIIS.
ZMARAGDI. DVO'. CYLINDRI. N. XI. IN. SMIALIIS.
ZMARAG
DI. N. VIII. MARGARITA. N. VIII. IN. DIGITO. MINI-
MO ANVLI
DVO' GEMMIS. ADAMANT. DIGITO'. SEQVENTI.
ANVLVS. PO
LYPSEPHVS. ZMARAGDIS. ET. MARGARITO. IN.
DIGITO. SVMMO
ANVLVS. CVM. ZMARAGDO. IN. SOLEIS. CYLIN-
DRI. N. VIII.

Iſidem celeberrimus Montfauconius mallet PVErperam, ſed ſpatium id non admittit; an Iſidi PVEllæ? ipſe de hoc adjectivo dubitat. Deum illum NE - - - - - putat NEptunum; Baſilium eidem eſt corona. Quadribacium torques, quatuor fortaſſe funiculis diſtinctus, Smialia forte armillæ, quod ab his in iſta ornatus recenſione ad annulos digitorum perveniatur. Sed ipſe Montfauconius hæc doctorum examini permittit. p. 389.

Extitit marmor in Hortis Carpenſibus, nunc in hortis Principum Juſtinianorum viſitur prope S. Joannem Lateranenſem, in quo Numina duo Palmyrena, & inſcriptio Græco-Palmyrena, accuratiſſime hic a Montfauconio exhibita, conſpiciuntur. Græca ſunt ſequentia: Αγλιβωλω και Μαλαχβηλω πατρωοις θεοις και το σιγνον αργυρου συν παντι κοσμω ανεθηκε Τιτος Αυρηλιος Ηλιοδωρος Αντιωχου Αδριανος Παλμυρηνος εκ των ιδιων υπερ σωτηριας αυτου και της συμβιου και των τεκνων ετους Ζ Μ Φ μηνος Περιτιου. Malachbelus Noſtro eſt Deus Lunus, Rex Aſtrorum & Dominus, quod cum alia ejus inſignia, tum bicornis luna ad humeros utrinque prominens ſatis loquuntur. Aglibolus itaque, ſive quod Noſtro idem videtur Aglibelus, adoleſcens tunica indutus altera manu baculum aut

volu-

Digitized by Google

volumen tenens, non alius eſt quam Sol, quem cum Fratre Luno Orientalium plurimi & inprimis Palmyreni coluere. Elegans eſt locus Herodiani, qui de Aureliano, *Magnificum*, inquit, *Templum Soli conſtruxit, illudque pretioſis muneribus decoravit, quæ ex Palmyra attulerat : in hoc etiam Templo Statuas poſuit Solis & Beli.* Appoſite ſane. Sed an homo Palmyrenus, qui ante expreſſit Μαλαχβηλον, in Αγλιβηλω erravit? Quid ſibi vult illud Αγλι βωλω vel βηλω junctum? demus id, Malachbelum eſſe Deum Lunum, an ex eo, quod juxta illum alia imago ſpectetur, hanc ipſam Solem tuto pronunciabimus? De Palmyrena inſcriptione laboravit Samuel Petitus, fruſtra omnino & audacia Kircheriana.

p. 436. Druidæ ſunt, alter quernis foliis coronatus & ſceptriger, princeps forte Druidarum, cujus ampliſſimam poteſtatem Cæſar deſcribit, alter ſiniſtra lunam gerens, qualis eſt ſexta die, qua viſci ceremoniam celebrarunt, quos ex Anaglypho Auguſtodunenſi in illius urbis Antiquitatibus exhibuit Auberius. Impreſſus eſt hujus operis Liber primus & ſecundi pars, ſed cum Autor interea moreretur, omnia illa folia iterum diſſipata ſunt.

T. III P. I Lib. IV. Elegantiſſima eſt menſura ad Helvii Pertinacis tempora pertinens Foucaltiana. Inſcriptio vetus talis eſt. IMP. CÆS. P. HELVI. PERTINACIS AUG. P. II. i. e. Imperatoris Cæſaris Publii Helvii Pertinacis Auguſti Pondo duarum. Vas aqua replevit Montfauconius, quæ appenſa fuit unciarum viginti & unius, duarumque drachmarum. Viginti quatuor unciarum pondus eſſe oportuit : ſed cauſa minoris capacitatis partim in rubigine denſiſſima, partim in eo quærendum eſt, quod uncia Romana Pariſina fuerit levior.

T. III. P. I p. 163. Alio loco de ea quæſtione diſputat, an illi numi, qui in Cimeliarchiis aſſervantur, fuerint communis & promiſcui uſus. Audiamus celeberrimum Virum inſignibus argumentis rem decidentem : Servatori noſtro oblatum numiſma cenſus principis imagine fuit ſignatum, & apud Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores Antoniniani, Aureliani, Philippei occurrunt, an ſunt hi numi iidem, quos in Muſeis videmus? Negas. Quo vero tot illæ mone-

monetæ concessere? Ingens numorum vis quotidie eruitur. Sedecim abhinc annis Meloduni modius fere eorum e terra eductus est, quorum partem non modicam Montfauconius inspexit. In Armorica centum millia uno loco eruta sunt. Cur tanta ejusmodi numorum fuit copia collecta? cur ab avaris sub terra condita? si nullus eorum publicus usus. Denique inter numos ita junctim erutos, alii sunt prorsus incolumes, alii minus integri, alii plane detriti, omnes autem rubigine illa veneranda antiquitatis nota sunt contecti; diversæ itaque fuere integritatis cum sub terra conderentur, quod cui alii causæ, quam communi & quotidiano usui tribuendum sit, cum doctissimo Autore nostro ipsi non videmus.

Merentur ea legi, quæ Emanuel Martinus Decanus Alonensis in Epistola ad Felicem Zandodarium Archiepiscopum Damascenum & Pontificis Legatum ad Regem Catholicum de Theatro Saguntino commentatur, & quæ noster Autor de Theatro Alaunensi (*Vallogne en Normandie*) Illustr. Foucaltii cura & sumtibus e terra producto habet. In hoc singulare est, quod plus quam hemicyclum contineat; cum in reliquis linea, quæ Theatrum finit, soleat esse circuli diameter. Alaunensis diameter est CCIV pedum regiorum, linea vero, quæ Theatrum claudit pedum CXCII. Orchestra hemicyclum magis adhuc excedit: est enim diameter pedum LXXV, linea claudens LVII. T. III P. II. p. 237. p. 248.

Cum in Italia esset Noster, observavit, Viæ Appiæ & ceterarum firmitatem non ex magnitudine duritieque saxorum concinne junctorum duntaxat proficisci, sed ex strue etiam supposita; incidit ipse inter Velitras & Sermonetam in partem aliquam Viæ Appiæ, cujus stratum superius avulsum alioque exportatum fuerat, quo factum ut struis hujus rationem explorare licuerit. In ima parte impoliti lapides cæmento firmissimo coagmentantur: huic strato aliud superpositum est, glana, minuto lapide & cæmento constans, huic secundo imposita sunt saxa illa, quæ pavimentum superius constituunt, ita ut, si qua esset in saxis illis ab ima parte inæqualitas, ea in secundo strato adhuc molli imprimeretur, extima superficie semper T. IV P. II. p. 179.

Digitized by Google

plana manente. Tota autem illa structura alta erat trium circiter pedum regiorum.

Unguem Tibi ostendimus, B. L. leonem facile agnosces. Opus, inquam, ingens æstimabis ex paucis illis, quæ, uti illa evolventibus obvenere, huc retulimus. De insigni utilitate rectissime ii judicabunt, qui hunc Antiquitatis Thesaurum ipsi consulent. Ordo est concinnus, & quæcunque in hoc ordine exhibentur, manu non parca collecta sunt. Iucundum non modo est, illam unius generis rerum diversitatem spectare, sed & illis, qui ex plurium inter se collatione novum aliquid eruere norunt, perquam utile. Displicebit nonnullis nimia in multis brevitas, alii veterum autorum loca majori copia allata esse præoptabunt, de unius alteriusve monumenti sinceritate & antiquitate dubitabunt alii, nec in suis explicationibus omnibus omnium Autor merebitur assensum, qui tamen nævi tam exiles sunt, ut totius corporis pulchritudini nihil officiant. Quod paucissimi probabunt, est, quod illas partes, quas natura generationi hominum inservire voluit, prava vero hominum cupido, ut ceu pudendæ velarentur, effecit, a sculptoribus contra antiquitatis fidem aut plane omitti, aut lacinia foliove contegi jusserit. At id, quod Reverendus Autor illibata castitate, cui se solenni voto obstrinxit, in aliorum operibus millies spectavit, alii eadem continentia in ipsis tabulis visuri erant; libidinosi homines, quos vel nuda illa pectora in opere sæpissime occurrentia movere possent, voluptatis causa non hos doctrinæ thesauros, sed Aretini picta flagitia evolvent. Nec sculptorum causa hoc factum dicas, quos ita consuetudo tenet sequendi rerum naturam, ut castum illud nostri Autoris præceptum aliquotiens violaverint. Interea mutilus est Priapus, & bona amuletorum, annulorum, lucernarum pars prorsus amplissimo isto opere exulat. Forte & multorum votis sese commoveri patietur doctissimus Vir, &, quæ ob obscœnitatem omissa sunt, supplementis inseret, quæ in tanta farragine necessaria esse ipse judicat, nec ab iis edendis se abhorrere profitetur, hac tamen lege, ut alia non exspectentur, quam quæ aliquid novi & in opere nondum memorati continent, vicissimque pollicetur, num-

Digitized by

nunquam se esse permissurum, ut supplementa inserantur suis locis operi, quo fieret, ut primam nacti editionem emere tenerentur secundam.

Omisissemus pene, quos fines meliori antiquitati, & suo simul operi constituit Montfauconius; tempora nempe Theodosii Junioris Imperatoris, & ejus Columnam, Theodosii Avi, quem Magnum appellant, Victoriis onustam, qua nitori elegantiæque Romanæ colophonem imposuisse videtur. Irrupere inde catervatim Gentes ex Septentrione prodeuntes, & artium, quæ pacem ornant, prorsus rudes ignarique barbariem Imperio Romano intulere; quamvis omnino fatendum sit, illas & posteras non modo res humano generi utilissimas, molendina aqua ventisque mobilia, perspicilia, telescopiaque, pyxidem nauticam, fenestras vitreas, stapedes, item typographiam & alia plurima antiquis prorsus ignorata invenisse, sed etiam ad suam quandam elegantiam atque magnificentiam successu temporis pervenisse. Operæ pretium foret, si quis ista omnia, aut saltim quælibet gens sibi propria ad restauratarum usque literarum ævum colligeret, ea ratione, quam affert & delineat ipse Montfauconius in sui operis præfatione. Rogaremus doctissimum Monachum, ut tantæ moli ipse suos humeros subjiceret, si id post ingentia in bonas literas merita, infinitosque exantlatos labores, verecundia salva a nobis fieret; non possumus tamen intermittere quin Montfauconium, qui suos reliquis rectius novit, publice hortemur, ut suæ Congregationis Viros doctos permoveat, ut laborem illum in se suscipere dignentur.

EPISTOLA AD VIRUM ILLUSTREM DE Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit sibi Christophorus Ignatius de Gudenus.

MIraris merito, Vir Illustris, novitatem tituli, quo compellari apud Erfurtenses gestit Christophorus Ignatius de Gudenus, qui in variis Programmatibus, quæ in Doctorum promotionibus publicari illic solent, *Emin. & Celsiss. Princ. El. Mog.*

Mog. per Thuringiam in ſpiritualibus Sigilliferum ſe dixiſſe deprehenditur. Enimvero tolerandus forte fuerat, ſi Erfurtenſis. Sigilliferi titulo uti tantum voluiſſet; nunc cum ſe ſigilliferum per Thuringiam, ſcil. univerſam, jactet, utique res ea longius ſpectare, nec nullo præjudicio eſſe videtur Juribus Saxonicis. Habuere certe & olim Archiepiſcopi Moguntini Sigilliferos ſuos Erfurti, quod patet ex bulla Pii II Pontificis maximi a. 1462 VI. Kal. Septemb. confecta, *quod in oppido Erfurtenſi Moguntinenſis diœceſeos eo tempore fuerit quædam domus, ſive quoddam allodium, ubi proviſor, SIGILLIFER, & ceteri archiofficiales Archiepiſcopatus Moguntini, vice & nomine Archiepiſcopi Moguntini pro tempore exiſtentis curiam Archiepiſcopalem tenere conſueverint.* Obſervavimus etiam A. 1647 Vicecancellarium Univerſitatis Erfurtenſis, Urbanum Hein, Electoris Moguntini Sigilliferum ſe appellaſſe, haud additis tamen verbis: per Thuringiam. Atque id impune fieri poterat, nec erat ut quiſquam eo titulo offenderetur. At novus ille Cl. Gudeni titulus minime ferendus: nam etſi is forte nulla Principis ſui autoritate verba illa *per Thuringiam* intulit ſuis titulis, pluribus tamen exemplis jam patuit, levibus primum argumentis patientiam Proteſtantium tentare Pontificios, inde vero paulatim majores animos ſumere. Et conſtat, quantopere alibi laborent Moguntini, ut jus diœceſeos etiam in Proteſtantes extendant, quod experti ſunt haud ita pridem Wærrſtætenſes, Ober-Saulheimenſes & Eichlachenſes ad Rhenum. Quamobrem etſi multo me rectius intelligas, Vir illuſtris, quæ ad Sigilliferatus illius titulum moneri vel poſſint vel debeant, quoniam tamen ita jubes, id potiſſimum nunc oſtendam breviter, neque Moguntino ſupremum unquam jus in Thuringiam competiiſſe, & ne diœceſanum quidem jus in eam amplius ſupereſſe.

Non morabimur nunc S. Bonifacium, cui jam olim in oppidum Erfurtenſe, partemque adeo Thuringiæ, imperium tribuere auſi ſunt quidam Moguntinæ cauſæ propugnatores. Neque enim quenquam hodie futurum arbitramur, quem non ſuppudeat fabularum. *Conſ. Sagittarii Antiqu. Gent. & Chriſt. Thur. l. III c. XII §. 12.*

Verum ad Wilhelmum Ottonis M. ex pellice filium juris

ſui

ſui originem referre malunt Moguntini. Hunc enim ejusque ſucceſſores usque ad Conradi II Imperatoris tempora, tanquam Thuringiæ dominos nobis ſiſtit autor hiſtoriæ Landgraviorum *cap. X ap. Piſtorium p. 766. Otto*, inquit, *filius Henrici Ducis Saxoniæ & Thuringiæ, ac Imperatoris, poſt mortem patris etiam factus Imperator, civitatem Magdeburgenſem, & eccleſiam Cathedralem fundavit, & Wilhelmum filium ſuum Archiepiſcopum Moguntinum fecit. Quo facto Wilhelmus Archiepiſcopus XIV Thuringiam intravit, & in Erphordia multos nobiles pro defenſione terræ locavit, quibus multa bona in Thuringia largitus eſt. Wilhelmo defuncto ſucceſſit Rupertus: poſt quem Willuſus: poſt quem Erckembaldus, antea Abbas Fuldenſis: poſt quem Erbo: poſt quem Bardo, antea Abbas Hersveldenſis. Hi Archiepiſcopi ſucceſſive rexerant Thuringiam & Haſſiam annis fere LXX usque ad Conradum II Imperatorem.* Sequitur hunc, nec tamen ſatis ſibi conſtat, Paulus Langius in Chr. Zitizenſi, *ap. cund. Piſtor. p. 766: Hic eſt Wilhelmus ille, cui pater Otto poſt mortem Ducis Burgardi, qui ab Hungaris interfectus ſine liberis obierat, dedit totam Thuringiam & Haſſiam, cum pleno jure & dominio, ad honorem Dei & S. Martini, Moguntinenſis eccleſiæ Patroni.* Sed ipſe convictus, quam parum idoneis argumentis niteretur, mox addit: *Hoc mihi videtur verum quantum ad jurisdictionem ſpiritualem, & fortaſſis etiam ad aliquanta temporalia bona.* Utrumque Scriptorem Fabricius, Chytræus, Lehmannus, aliique recentiores incaute compilarunt.

Moguntinis autem mire placuit ea autoritas, cum civitati Erfurtenſi imminentes jus ſuum ſcriptis A. 1646 defenderent. *Vid. Summariſcher Bericht &c. ap. Lundorp. T. VI. Act. Publ. c. XL p. 97.* Non puduit eos tum aſſerere, Archiepiſcopos ſuos a Wilhelmi tempore omnem Thuring. ſupremo jure tenuiſſe, & per Vicedominos, quos vocant, rexiſſe, idq; officium tandem ad Ludovicum Barbatum perveniſſe, ac Landgraviatus dignitate exornatum fuiſſe. Ita ſubito Landgravii, potentiſſimi Principes, & haud dubie ſoli Imperio obnoxii, in ſatellites D. Martini, & officiales Archiepiſcopi Moguntini mutantur. Quamvis autem tum temporis Erfurtenſes vanitatem aſſerti ſatis demonſtraſ-

 ſent,

Digitized by Google

ſent, *Vid. Gegenbericht daſs hochgedachtes Ertzſtift Mäyntz, &c. ap. Lund. l. c. c. 41 p. 79*, tanti tamen viſa ſunt ſuavia hæc monachorum quorundam commenta, ut colorem inde cauſæ ſuæ peteret Elector Johannes Philippus, cum jam feralia in urbem arma pararet. *Vid. Aſſertio Juris Moguntini &c. ap. Lundorpium T. IX l. X c. 4 p. 63 ſeqv.* Quem licet tum facile diluerunt Saxonicæ protectionis aſſertores, non erit tamen ab hoc loco alienum ſi fabulam totam accurate diſcuſſerim.

Etiamſi tabulas donationis hujus non poſtulemus, etiamſi ſilentium ſcriptorum coævorum, & qui eos proxime ſecuti ſunt, Videchindi, Hroſvitæ, Ditmari, continuatoris Rheginonis, Hermanni Contracti, veterumque chronicorum Moguntinorum, imo ipſius Serrarii, rem, cujus nulla repererat veſtigia, memorare non audentis, minime urgeamus, res ipſa loquitur, alios Thuringiæ Principes fuiſſe ſoli Imperio perpetuo ſubjectos.

Quid de Eckardo ſtatuent Moguntini? quem Thuringiæ Principem non Præſulis Moguntini autoritate, ſed ſub auſpicio Imperatoris, a proceribus provinciæ conſtitutum, Ditmarus nobis coævus ſcriptor memorat. *Ekkihardus*, inquit, (*in Leibnitii ſcript. R. Brunſuic. T. I. p. 366. conf. Sagittarii exercit. de Eckardo, Jenæ 1675 habita.*) *Vir domi militiaque laudabilis, - - - - ſuper omnem Thuringiam communi totius populi electione Ducatum promeruit.* Quid de Wilhelmo? qui ex Vinarienſium Comitum domo ortus poſt Eckardum principatum tenuit, *concilioque procerum, Henricum II Imperatorem agnoſcentium, præfuit*, prout idem Ditmarus autor eſt: poſtquam enim Henrici in Thuringiam adventum narraſſet, ſubdit ſtatim: *l. c. p. 368: ibi Wilhelmus Thuringorum tunc potentiſſimus obviam pergens, Dominumque venientem cum magna gratulatione ſuſcipiens, miles Regis efficitur. Ibi tunc Rex a præfato Comite, & a primis illius regionis collaudatur in Dominum.*

Landgravii etiam Principes Imperii immediati ſemper fuerunt. Sic Ludovicum generum ſuum Lotharius Imperator Hermanno Vinceburgio in Landgraviatu ſuffecit, Principemque appellavit, quod ipſe hiſtoriæ Landgraviorum autor annotavit, *cap. XVIII. Imperator*, inquit, *videns Ludovicum generum*

rum suum esse militem strenuum, & potentem in Thuringia, & Hassia, de consilio principum ipsum cum vexillorum festiva exhibitione, ut moris est, Imperatoria largitione solenniter extulit, & cum magno praeconio, ei nomen Principis imposuit, & Landgravium Thuringiae ab omnibus appellari fecit. Vellem sane illos, qui etiam ultra Pauli Langii figmenta temeritate progressi sunt, vel unum allegassent actum, ex quo Episcoporum aliquod in Landgraviatum jus adstruere potuissent.

Occasionem fabulae inde natam putat Vir doctus, (*Pfeffingerus ad Vitriar. Jus publ. l. I tit. 16 p. 218,*) quod in diplomatibus Ottonis magni mentio fiat comitatus Wilhelmi cujusdam in Thuringia, quem Wilhelmum Moguntini cum Archiepiscopo suo confuderint. Sed vereor ut antiquas literas multum tractaverint autores isti. In errorem potius eos induxisse videtur, quod ab antiquissimis temporibus ecclesiam Moguntinam praedia quaedam in Thuringia habuisse reperirent, quae forte liberalitati Ottonis fama & traditio posterorum attribuerat. Certe Otto Marchio Thuringiae, cum fratri Wilhelmo in principatu A. 1062 succederet, in feuda, quae is a Moguntino tenuerat, non prius admissus est, quam si de reliquis quoque praediis suis decimas se soluturum promitteret. *Vid. Lambertus Schafnaburg. ad h. a. p. 166.* Et fuerit quoque Ludovicus Barbatus ecclesiae Moguntinae in quibusdam terris Vice-dominus, si tantum fidei tribuere Paulo Langio *in Chron. Citiz. p. 771* volumus. Sed diversa ab eo officio Landgravii dignitas, ad quam posteri ejus ab Imperatore evecti sunt, diversum in amplissima patrimonia jus, quae praeter feuda Imperii acquisiverunt.

Ex his perspicuum satis est, Electori Moguntino neque hodie superesse, neque olim fuisse jus aliquod supremum in universam Thuringiam, cujus praetextu ministris ipsius jactare illud nomen in munerum suorum titulis liceat. Ostendendum nunc, neque ex dioecesano jure id fieri posse. Equidem quantum ad jurisdictionem ecclesiasticam attinet, omnino aliqua Thuringiae pars Archi-Episcopo Moguntino immediate subjecta fuit, cum Episcopatus a D. Bonifacio Erfurti conditus mox intercidisset. *Conf. Sagitt. in Antiqu. Duc. Thuring. L. IV c. 22 §. 1 & in*

Anti-

Antiquit. Gentilism. & Christian. Thur. L. III c. 12. Quod vero non omnem Thuringiam illi subjiciamus, inter alia Numburgensis ecclesiæ rationes prohibent, cui orientalis provinciæ illius pars attributa fuit.

Ipsa illa jurisdictio ecclesiastica admodum limitata fuit, neque unquam aut proceres Thuringi, aut Landgravii imponi sibi jugum religionis prætextu passi sunt. Quam ægre tulerunt, cum primum Ottoni Marchioni, ex avitis prædiis suis, decimas extorqueret Archiepiscopus ? quam se fortiter opposuerunt cum reliqui dynastæ, tum abbates Hirschfeldensis & Fuldensis, cum ab universa provincia illud tributi exigere auderet, ipso Henrico IV frustra pro eo nitente, qui hac mercede se redimere dimittendæ uxoris facultatem posse speraverat? Quæ omnia prolixe exponit cordatus illorum temporum scriptor, Lambertus Schafnaburgensis. Et cum A. 1444 Archiepiscopus a Clero subsidium charitativum postularet, consensus primum Wilhelmi Ducis obtinendus fuit. Eat nunc aliquis & Archiepiscopis supremum in Thuringiam jus asserat, ac Landgravios ad Vicedominorum conditionem dejiciat, quibus insciis illi ne clero quidem imperare pecuniam potuerunt.

Ceterum illud ipsum diœcesanum jus in territoria Principum Saxonicorum, ex quo illi instauratis sacris, vi summæ potestatis civilis, etiam ecclesiastica regunt, sublatum est. Ita jam A. 1551 cum Archiepiscopus synodum provincialem Erfurti instituisset, pastores quoque Evangelicos Gotha, Isenaco, aliisque ex locis eo evocasset, nemo illorum comparuit. *vid. Paulini Annal. Isen. p. 151.* Ac in pace Religiosa §. Damit auch ob berührte, &c. jurisdictio ecclesiastica in Evangelicos suspensa fuit.

Neque ita suspensa, ceu cavillati sunt Dillingenses, ut quavis commode ferente occasione repeti possit, sed donec controversiæ religionis consensu partium amice compositæ fuerint: quem nunc quidem omnium minime sperare licet, ex quo per Tridentinæ synodi decreta omnem conciliationis cogitationem Romana curia evertit. Equidem Catholici, cum in Comitiis Augustanis 1559 tum in deliberationibus de pace Westphalica omnes exhausere artes, ut hanc legis vim enervarent.

ret. *Conſ. Meditat. ad Inſtrum. Pacis art. V §. 48.* Sed nihilominus in Weſtphalica pace repetita eſt, & clarius expoſita, ita ut jam jurisdictio eccleſiaſtica ultra territorium Epiſcoporum non extendatur, niſi in cauſis ad reditus, cenſus, decimas, & penſiones ſpectantibus, ſi Catholici A. 1624 notorie in poſſeſſione vel quaſi ejusmodi jurisdictionis fuerint. Imo ipſi Catholicorum ſubditi Auguſtanæ Confeſſioni addicti, tum demum jurisdictionem hanc agnoſcunt, ſi eodem A. 1624 eam iisdem in caſibus admiſerint, & ea demum conditione, ne ipſis ratione proceſſus injungatur aliquid, Auguſtanæ Confeſſioni, vel conſcientiæ repugnans.

Hæc ſunt, Vir illuſtris, quæ quantum res patitur, breviter admodum & ſuccincte de novo Sigilliferi per Thuringiam titulo ad Te dare volui: neque enim librum vel volumen integrum, ſed Epiſtolam me ſcribere memineram, in qua momenta præcipua vel ſummo digito tetigiſſe ſatis erat. Poteram de Sigilliferi munere prolixius commentari; at de eo malui ſilere, quod ad Te potiſſimum ſcriberem, cui hæc omnia ſunt perſpectiſſima: poteram teſtimoniorum plauſtra colligere ac centies appoſita recoquere; verum id relinquendum iis cenſebam, qui majori otio abundant & adverſæ partis mores imitantes ſententiæ ſuæ colorem inducere, quam veritatem nudam atque infucatam ſequi malunt. Vale. Dab. Lipſiæ d. 11 April. 1720.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. ET Senatoris, opuſculum de Rebus Mancipi & nec mancipi.

Lugduni Batavorum, ap. Joan. van der Linden, Junior. 1719, 4. Plag. 5.

PUlcherrimum atque ſublime hoc de rebus mancipi & nec mancipi argumentum antiquæ Jurisprudentiæ, ignorantia vetuſti illius juris & ævi obſcurum plane effecit atque difficile. Et ſunt tamen in ipſo Jure Romano, quo hodie utimur, innumera adhuc capita, de quorum ſententia deſperandum eſſet, ſi fuiſſet absque reliquiis Juris priſci, & ſubſidiis veterum

JCtorum, quin & hac rerum mancipi & nec mancipi ſcientia. Ex ipſis itaque tenebris quæſivit hic lucem Vir illuſtris, & e cineribus hujus dudum ſepultæ Juriſprudentiæ eruere voluit fontes aquæ, non amplius turbidæ, ſed omnino limpidæ, ad oſtendendum intellectum iſtorum locorum, quæ ſine ope hujus ſcientiæ explicari in Pandectis non poſſunt. Faciuntque fragmenta Gaji, Pauli & Ulpiani, tum aliorum quorundam Autorum teſtimonia, utramque hic paginam, & undiquaque contrahuntur copiæ, ut illuſtretur ſimul dominium veterum Quiritarium & Bonitarium.
c. 1. Incipit Vir illuſtris a definitione Ulpiani Tit. XIX §. 3, quod mancipatio ſit propria ſpecies alienationis & rerum mancipi, neque delendum cenſet hic *&*; nam intercedit *eſt*, quod ſententiam ſuſpendit. Mancipatio illa dicebatur etiam traditio nexu: ut idem Ciceroni ſit, mancipare & nexu tradere. Uberius ſolennitatem hanc deſcribi apud Boethium ad Topica Ciceronis, ibique pleniorem Gaji quam Ulpiani locum recitari, qui in ipſis Caji Inſtitutionibus hodie non extet. Videri autem Petrum Jacobum de Ravani, qui non iisdem verbis cum Boethio hic utitur, habuiſſe Cajum integriorem, quam vel Boethius habuerit, vel nos etiamnum habemus. Profitetur enim, ſe verba illa Caji vidiſſe in libro Inſtitutionum Caji, neque cauſam afferri poſſe, cur fucum nobis ſplendide mendax feciſſet.
c. 2. Rem ipſam in hunc modum proponere Ulpianum Tit. XIX §. 1: *Omnes res aut mancipi ſunt, aut nec mancipi.* Non adjicere hic eum utriusque generis deſcriptionem, quæve ratio diviſerit res mancipi & nec mancipi: neque quenquam alium: ſed ad exempla mox properare Ulpianum, qui Veterum JCtorum ſæpe mos ſit. Noſtro igitur, exempla iſta aliaque, quæ in veteri memoria ſuperſunt, excutienti, non alia fere diſtinctionis ratio occurrebat, quam ea quæ ſumitur ab inſigniori ac pretioſiori patrimonio Romanorum. Res mancipi fuiſſe, quæ nobiliſſimam divitiarum partem conſtituebant; quales erant fundi, ſervi, pecudes, & id genus alia. Plus ergo curæ & ſollicitudinis fuiſſe adhibendum in transferendo rerum pretioſiorum Dominio, quam viliorum, quæ nec mancipi erant. Nec tamen ideo omnes res pretioſas eſſe mancipi; etſi

Digitized by Google

etſi omnes res mancipi ſint pretioſæ. Margaritas ſi idoneus teſtis mancipi vocaverit, adnumerari rebus illis poſſe; in aliis omnibus ait ſe ſequi regulam Ulpiani : *ceteræ res nec mancipi ſunt.* Antecedit autem de immobilibus : *Mancipi res ſunt prædia in Italico ſolo*, aut jure Latii donata, & adeo Italicenſia; nam immobilia majoris pretii, quam alia quæcunque. Porro: *Tam ruſtica, qualis eſt fundus, quam urbana, qualis domus. Item jura prædiorum ruſticorum.* Præponi ruſtica, quia de illis minus dubitare liceat, quam de urbanis. Veterum enim divitiæ in prædiis ruſticis potiſſimum conſiſtebant. Urbanorum prædiorum materiam, lapidem, lignum, ferrum, per ſe eſſe nec mancipi in diſjunctis. Conjuncta tamen in ædificiis & impoſita fundo Italico vel Italicenſi, cedere ſolo, & ſolo jure ſoli haberi mancipi, utpote per inædificationem factæ res immobiles & pars fundi, quod Ciceronis verbis illuſtratur. Pergit Ulpianus, *item ſervi, & quadrupedes, quæ dorſo collove domantur. Ceteræ res nec mancipi ſunt.* Ergo tam immobilia quam mobilia, quæ non enumeravit, excluduntur : quia rerum ſe moventium tantum aliquot ſpecies expreſſit. Sed promiſcuam eſſe ſignificationem moventium & mobilium, *L. 93 D. de V. S.* Et non negat Noſter, quasdam res, proprie mobiles, revera fuiſſe mancipi : infra enim ait Ulpianus §. 6 : *res mobiles non niſi præſentes mancipari poſſe, & non plures, quam quæ manu capi poſſunt.* De margaritis certe vix dubitandum, poſtquam earum uſus Romæ invaluit. Sed illarum non meminiſſe Ulpianum ; quia nec priſci juris Autores id fecerint, cum bello demum Jugurthino nomen unionum percrebuiſſe, Plinius memoret. Cl. Schultingium tamen ſequi verba Ulpiani, & neque margaritas nec alias quascunque res admittere, quæ non ſint in Ulpiani Catalogo. Plinium margaritis mancipatum tribuere; quod poſteriori tempore admiſſa fuerit mancipatio etiam rerum, quæ ſui natura non erant mancipi. Neminem tamen, ait Noſter, probaſſe nec probaturum, rem nec mancipi unquam fuiſſe mancipio datam vel acceptam. Inter ea, quæ ſe ipſa movent, familiam ducere *ſervos* ſive mancipia, quorum numero & præſtantia veterum opes definiebantur.

c. 4.
c. 5.

Adeo autem ſervi erant res mancipi, earumque potiſſima ſpecies, ut ſub his nonnunquam ceteræ res mancipi intelligerentur. Ita in *L. un. C. de nud. jure Quirit. toll.* ſervum opponi ceteris rebus nec mancipi. Et Ulpianum *Fragm. Tit. XI* opponere rebus nec mancipi mancipia, i. e. res mancipi. Forte & a *mancipiis*, ut a præcipua ſpecie, dici *res mancipi*, & forte hinc eſſe ipſas locutiones, *mancipio dare & accipere*, & *lex mancipiorum*, apud Varronem & Ciceronem: & ſimpliciter *mancipium*, pro lege rerum mancipi. Secundam ſpeciem eorum, quæ ſe
c. 6 & 7. movent, & res mancipi ſunt, *quadrupedes* conſtituunt. Pretioſiora enim animalia, quæ fera non eſſent, & inſuper inſignem ſui uſum præbebant, apud Romanos erant res mancipi. Non ſufficiebat ergo, ut animalia dominio noſtro poſſent ſubjici, ſed ut domino ſuo ita eſſent utilia, ut ex numero illorum dives cenſeri poſſit. Veteres JCtos, cum ex arte loquuntur & proprie, omnia animalia diſtinguere in quadrupedes, pecudes, & beſtias. *Quadrupedes* deſcribit, *quæ collo dorſove domantur*, i. e. quæ ſarcinas vehunt, trahunt, atque ita miniſterio colli dorſive ſubiguntur, & dominio haberi poſſunt: quales ſunt boves & equi tractorii, muli Carrucarii, aſini, onera dorſo portantes, vel alia *νωτοφόρα*, *dorſuaria*, Scholiaſtæ Baſilicorum dicta. Ab his Ulpianus excipit *Elephantos* & *Camelos*; quia quamvis collo dorſove domentur, tamen *beſtiarum* adhuc ferarum numero ſunt, adeoque nec mancipi. Tales Gajo urſi, leones, pantheræ, quæ in dominio non ſunt. *L. 2 §. 2 D. ad L. Aquil.* & ſi poſſent dominio haberi, operi faciundo non ſunt aptæ. Primos hujus juris conditores etiam Elephantos & Camelos ideo excepiſſe opinatur Noſter, quod hæc animalia nec viderant nec uſu frequentaverant. Elephantos primum viſos bello Pyrrhi, eosque appellaſſe *boves Lucas*. Similiter Camelos non niſi poſterioribus temporibus ex Oriente advectos. Poſtea etiam apud Romanos adhibitos operi, & jumentorum operam præſtitiſſe: ſed quia earum natura cenſebatur fera, certe mixta, Gajo *d. L. 2 §. 2* adhuc eſſe res nec mancipi. Nam ut mancipi fierent, lege nova fuiſſet opus. *Pecudes* propria ſignificatione ſunt oves & capræ, quæ lanam ferunt. Ideoque quadrupe-

Digitized by Google

drupedem a pecude diſtinxiſſe Aquilium primo legis capite *L. 2 pr. d. t.* Dubitabat hic Noſter, eſſentne pecudes res mancipi, nec ne? res ſane pecuaria primigenia complectebatur hos minorum pecudum greges, qui longe præſtarent multis aſinis, & quæſtum haberent uberiorem. Nam apud antiquos opes & patrimonia ex his præcipue conſtabant. Obſtat tamen, inquit, aperta Ulpiani autoritas, qui *ceteras res*, quas non enumeraverat, dixit eſſe *nec mancipi.* Ovium enim aliarumque pecudum non potuiſſe eum eſſe oblitum: neque de his dici poſſe, ſero demum uſu invaluiſſe. Varronem etiam videri ſenſiſſe idem Lib. 2 de R. R. c. 2. Sed plus urgere Ulpianum: & plus in his, quæ juris conſtituti ſunt, valere autoritatem quam rationem; quæ & ipſa aliquando nos fugiat. Iſidorum quidem diſerte, ***mancipium eſt, quicquid manu capi ſubdique poteſt, ut homo, equus, ovis; hæc enim animalia ſtatim ut nata ſunt, mancipium eſſe putantur.*** Lib. IX. Orig. c. 4. Sed Iſidorum tanti non eſſe, ut ejus teſtimonio ſtetur. Ac forte ibi legendum ***bovis*, *boveis*** vel ***boves.*** Quum omnia, quæ in dominium cadunt, ſint vel immobilia, vel mobilia, vel incorporalia, & inter res incorporales primum locum obtineat familia ſive hereditas, tranſmiſiſſe quidem eam ſilentio Ulpianum Tit. 19, ſed mancipi tamen eam cenſendam, ex eo ait liquide conſtare, quod manciparetur emtori familiæ per æs & libram. *§. 1. I de teſtam. ordin.* illius autem ſolennitatis teſtamentariæ, & emtoris familiæ, meminiſſe ipſum etiam Ulpianum Tit. XX. §. 8. Deinde Tit. XIX §. 1 ***jura prædiorum ruſticorum*** eſſe res mancipi. Urbanorum igitur jura ἀντὶ διαςολῆς, nec mancipi. Et hoc ipſum eſſe quod addit, ***velut via, iter, actus, & aquæductus. Ceteræ res nec mancipi ſunt.*** Locum notabilem Ciceronis *Lib. I de Orator. c. 178, 179* mentionem equidem facere ſervitutis urbanæ, quodque de ea in mancipio ædium expreſſum ſit, ſed tanquam conditionis ac legis mancipati ædificii. Conventionem igitur tabulis mancipationis inſertam de ſervitutibus urbanis, non efficere, ut ipſæ illæ ſint res mancipi. Fac enim conveniſſe, ut ſupellex, ut ruta cæſa ſequantur ædes mancipio acceptas, non ideo ſupellex & ruta cæſa continuo erunt res mancipi. Difficile tamen dictu; c. 8.

 quare

Digitized by Google

quare urbanæ iſtæ, quæ æque inhærent prædiis ceu qualitates & jura illorum, non fuerint ſimiliter mancipi. Præter Cl. Schultingium neminem vidit Vir illuſtris, qui rationem differentiæ vel ullam dixerit. Ab eo autem hæc affertur, ſed cum aliqua tamen incertitudine animi, quod ruſticæ fuerint ſervitutes ſoli, urbanæ vero ſuperficiei. Sic enim Paulus, *L. 3 D. de ſervit. aliæ in ſolo, aliæ in ſuperficie conſiſtunt.* Hic phraſin JCtorum agnoſcit Noſter equidem; nec tamen audet affirmare, Paulum in cauſa præſenti urbanas a ruſticis ea ratione diſtinxiſſe. A Cujacio eo nomine notatum Accurſium ad *Lib. XXI Pauli ad Edict.* Sed & ſi quid valeret phraſis iſta in rem præſentem, hujus rurſus rationem tamen deſiderat Noſter. Potius dicendum, ſervitutes etiam ruſticas mancipi fuiſſe jure tantum acceſſionis, & quia prædia ruſtica ipſa eſſent per ſe res mancipi. Prædia vero urbana ſive ædes, ſive alia quælibet ædificia, quia per ſe non ſint mancipi, ſed jure acceſſionis ad fundum, ceu dictum c. 3, non poſſe jus illud acceſſionis ſuæ iterum tribuere ſervitutibus ſuis. Acceſſionis non eſſe novam aceſſionem, manente eodem jure. Prædia quidem urbana a fundo mutuari jus mancipi, ſed cum ſervitutibus ſuis ut rurſus id communicarent, non videri placuiſſe. Aut hæc eſt, inquit, ratio diſtinctionis, aut quæ ſit, ſe neſcire. Dixerat Ulpianus *mancipi res ſunt prædia in Itali-*
c. 9. *co ſolo*: nam prædia occupatæ Provinciæ, quamdiu talia, cedebant dominio populi Romani directo & ſupremo, poſſeſſio autem pleniſſima cum uſufructu ſub annua præſtatione relinquebatur provincialibus, vel ipſis etiam concedebatur ſæpe Romanis. Non habebant Jus Quiritarium, ſed Bonitarium & minus plenum. Ex Jure Quiritium poſſidens, habebat dominium civile & optimum, alter naturale tantum, minus integrum & perfectum. Singulari prudentia enim ita temperaſſe dicuntur autores Reipublicæ Romanæ duritiem juris Belli, ut ſtipendia & tributa ſolverentur tanquam merces agri non ſui, & tamen ſui, ſed alia atque alia ratione. Duplex igitur erat quoque alienatio & translatio dominii; vere Romani una in rebus mancipi, altera Provincialis tantum & nec mancipi. Ibi fiebat per ſolennem & formulariam traditionem nexu, vel etiam per in

jure

jure ceſſionem, hic per nudam traditionem, ſine ſolenni illa & formularia. Qua occaſione illuſtratur *§. 40 J. de R. D.* Nam *alienatio* ibi uſurpatur in ſenſu adhuc antiquo & famoſo, & cum illo effectu, quem olim habuit apud Ciceronem: *abalienatio eſt ejus rei, quæ mancipi eſt, aut traditio alteri nexu*, per æs & libram ſcilicet, *aut ceſſio in jure, inter quos ea jure civili fieri poſſunt; in Topic.* Pertinet ad laudem Claudii Salmaſii obſervatio, quæ hic inſeritur: evicisse illum, in mutuo alienari quidem res mobiles, non tamen ut res mancipi, ſed nec mancipi. Nunc redit Noſter ad verba Ulpiani de mobilibus Tit. XIX *§. 6: res mobiles non niſi præſentes mancipari poſſunt, & non plures, quam quæ manu capi poſſunt.* Quæ ergo poterant manu capi & apprehendi, de iis nullum ſupereſſe dubium. Servos etiam fuiſſe ad Prætorem deductos; non quod libripens hominem libræ impoſuerit, ſed quod forte digito tetigerit. Si boves, muli, equi, aſini in rem præſentem veniſſent ſimiliter, plus, inquit Noſter, offendiſſent Prætorem quam olim Afrania. Ne ergo res ad deridiculum vergat, ita hæc eſſe interpretanda, ut antequam ad Prætorem iretur, digito potuerint monſtrari, de quibus ageretur: forte & ſymbolum ſucceſſiſſe loco rei. Lux etiam infertur Ulpiano, *Fragm. T. I §. 16*, ſi ſervus traditus quidem emtori ſit neque tamen ei mancipatus, neque in jure ceſſus, neque ab ipſo anno poſſeſſus ſit, eum ſervum, donec horum quid fiat, in bonis quidem emptoris eſſe, cum cauſa uſucapiendi; ex jure Quiritium autem interim eſſe venditoris. Tum vero affunditur etiam lux *L. 3 D. de diverſ. temporal. præſcript.* De prædiis Italicis loqui Modeſtinum: quæ cum anno vel biennio uſucaperentur, locus longæ poſſeſſionis præſcriptioni eſſe non videbatur, ſaltem ævo Modeſtini, ſive jure Pandectarum. Cujacium ad *Lib. VI different. Modeſtini*, ex quo eſt d. l. 3 transmittere eam ſine explicatione. Nec quenquam vidiſſe Noſtrum, qui qualem qualem opem tuliſſet. Ait ergo, etiam olim longæ poſſeſſionis præſcriptionem valuiſſe in his rebus, quæ ob defectum vel juris, vel perſonæ uſucapi non poterant, tam immobilibus quam mobilibus. Si enim procederet uſucapio, fruſtra laborabatur de præſcriptione. Si non procederet, aderant C. 10.

Con-

Digitized by Google

Conſtitutiones Principum, qui JCtis priores vel æquales eſſent. Ac forte originem ejus rei eſſe ab Antonino, cujus reſcripta laudantur *in L. 9.* Marciani, *d. t.* ut & in rebus mobilibus locus ſit præſcriptioni diutinæ poſſeſſionis. Paſſim equidem pro *rebus mobilibus* ſcribi, *rebus ſoli.* Sed Modeſtinum in d. L. 3 idem dicere de mancipiis, re mobili, vel ſe movente. Cur non, addit Noſter, accuſant Tribonianum, quod in L. 9 eraſerit *mancipi* vocem, ſubſtituta voce, *mobilibus*? uti eraſerit ex omnibus fragmentis JCtorum, quæ in Pandectis ſuperſunt. Sed nihil horum neceſſe eſſe. Ceterum quæ hujus quoque opuſculi occaſione ad nos perſcripſit Celeb. Wæchtlerus, Supplem. Tom. VII Sect. VII p. 394 ſeq. inſerta ſunt.

Schleſiſcher Curioſitäten erſte Vorſtellung ꝛc.

h. e.

CURIOSITATUM SILESIACARUM SPECimen Primum, in quo Præcipuarum Nobilitatis Sileſiacæ Familiarum Origo, Inſignia, Genealogiæ, Heroes Equiteſque clariores, Domus genethliacæ, & Poſſeſſiones, e variis Documentorum latebris congeſta, exhibentur, Autore JOH. SINAPIO, Gymnaſii Conjuncti apud Ligniceſes Rectore.

Lipſiæ, typis Fleiſcherianis, ſumptibus Autoris, 1720, 4. Alph. 6. plag. $2\frac{1}{2}$.

Dedicatum eſt hoc opus ſtylo Germanico ſcriptum Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. Dn. Joanni Antonio S. R. I. Comiti de Schaffgotſch &c. S. Cæſ. Maj. Conſiliario Actuali Intimo, ſupremæ Præfecturæ per Utramque Sileſiam Directori, & Ducatuum Suidnicenſis & Jaurovienſis cum plena potentia Capitaneo, Heroi ſplendore generis meritorumque ac ſingulari humanitate glorioſo, literarum, inprimis elegantiorum, Atlanti. Dedicationem ſequitur Præfatio, docens, quibus ſubſidiis, ineditis pariter atque editis, in materia hac elaboranda uſus fuerit Cl. Autor, facta ſimul mentione Eruditorum de hoc opere bene meritorum, vel ſimile opus molientium. Familiarum item, quæ elucubrandæ reſtant, Index in Præfatione atque limine ſcripti pag. 3 exhibetur, ſimulque Illuſtres Nobileſque Fami-

Familias decenter rogat, ut labori suo per supplementa melius expoliendo favere, & quævis eo spectantia secum communicare dignentur. In tractatione ipsa operis Comitum Familiæ, quarum Notitia sistitur, sunt sequentes: Comites de Almesloe p. 6, C. de Berge p. 9, C. de Burghaus, quorum Genealogia ex MSCto celeb. Martini Hankii depromta, p. 10, C. de Colonna p. 19, Burggravii de Dohna p. 21, Comites de Franckenberg p. 29, C. de Götzen p. 31, C. de Herberstein p. 35, C. de Hohberg p. 39, ubi, num Castrum Furstenberga & Furstensteinium inter se distinguenda, instrumenti fragmento p. 54 obiter docetur, C. de Kosspoth p. 55, C. de Malzan p. 56, C. de Nimptsch p. 62, C. de Nostitz p. 68, C. de Oppersdorff p. 89, C de Praschma p. 94, C. de Promnitz p. 95, de C. de Prosskau p. 109, C. de Rechenberg p. 111, de cujus nominis a verbis: Hans räche den Berg, derivati origine quid censendum, indicatur, C. de Reder p. 121, C. de Schaffgotsch, ad quorum gloriam faciens curiosum Diploma, primum opera Generos. Equitis Ferdinandi Ludovici a Bresler & Aschenburg, Consiliarii Cæsar. erutum, adducitur, p. 130, C. de Schœnaich p. 148, C. de Sobek p. 154, C. de Wilczeck p. 159, C. de Wurben p. 160, ubi primi apud Lignicenses Castellani seu Capitanei (Landes-Hauptmanns) munus A. 1178 gessisse Stephanum Comitem de Wurben, & nunc Excellentiss. Wenceslaum Albertum S. R. J. Comitem de Wurben, eodem splendido in Ducatu Lignicensi officio fungi, notatur. Hinc stemmata Baronum exhibentur: nimirum Baronum de Berka, Duba & Leipa p. 166, qui tres, non origine, sed lineis tantum distinguuntur, B. de Bibran p. 169, B. de Braun p 174, B. de Dyhrn p. 179, B. de Gruttschreiber p. 190, B. de Kitlitz p. 192, B. de Kochtizky p. 200, B. de Kurtzbach p. 202, B. de Reichenbach p. 206, B. de Skrbensky p. 212, B. de Wurz & Burg p. 215. Quibus subnexa a p. 218 Diatyposis & Epitaphia Comitum quorundam & Baronum, qui e Silesia quidem non oriundi, in illa tamen officiis functi sunt vel decesserunt. Has inter Familias extinctæ defecerunt Baronum de Lippa p. 166, B. de Kurzbach, e qua stirpe in Polonia hodie superant Zawaczkii, p. 202, B. de Monteverques p. 221

aliæque. Succedunt ſtemmata Equitum, ubi in anteceſſum p. 227 curioſe inquiritur, quæ Familiæ ex Bavaria, Franconia & Suevia cum Ducis Uladislai conjuge, Imperatoris Henrici IV Filia, vel cum Ducis Boleslai Alti uxore, nata Comite Solisbacenſi, in Sileſiam veniſſe: quæ ex Merania vel Tiroli cum S. Hedwige huc transmigraſſe: quæ prælio Tartarico A. 1241 interfuiſſe: quæ Heneticæ, Vandalicæ, Luſaticæ originis, dici poſſint. Familiæ hæ Equeſtres delineatæ ad octingenarium fere numerum excurrunt, quas inter diverſæ etiam eminentiori Comitum vel Baronum axiomate fulgent. Pag. 365 communis Comitum & Equitum de Franckenberg & Ludwigsdorff Mater Catharina Walchia: p. 436 Haubitios ab Haugwitiis non eſſe diverſos: p. 580 S. Hyacinthum Odrovaſium ortu Equitem Sileſium, non Cantienſem, ſed Steinovienſem fuiſſe, indicatur. P. 729 Equites eruditi ſtatura parvi memorantur. P. 754 inſignia Annæ Urſulæ gente Reibniciæ, Duci Monſterbergico-Olſnenſi & Berolſtadienſi Henrico Wenceslao ſecundis votis junctæ, producuntur. P. 786 Rottwizios & Kottwizios non confundendos: p. 801 Jacobum Salzam, Epiſcopum Uratislavienſem, non Equitem Sileſium Lignicenſem, ſed Luſatum Schreibersdorffenſem fuiſſe, docetur. P. 862 de Caſparo Schwenckfeldio, ejusque familia: p. 901 de Anna Hedwige Sitſchia, Joh. Chriſtiani Ducis Bregenſis conjuge altera, ejusque proſapia & progenie quædam afferuntur. Inter Familias Equeſtres, quæ eſſe deſierunt, numerantur: Danewitz p. 327, Domanze p. 338, Dornheim p. 340, Gregersdorff p. 413, Haunold p. 452, Krackau p. 546, Meſenau p. 635, Mehwald p. 638, Schwenckfeld p. 861, Seefeld p. 878, Sitſch p. 900, pluresque aliæ, quarum non paucæ hodie vix nominibus notæ. Appendicis loco (1) Nomina varia Teſtium e vetuſtis Inſtrumentis collecta ſiſtit Autor, ulteriori curioſorum indagationi committens, ad quam familiam hoc vel illud nomen referendum, p. 1086. Accedunt (2) nonnulla de antiqua Quadorum & Lygiorum nobilitate p. 1090. Conferatur Lohenſteinii Arminius P. I lib. 7 p. 1143. (3) De Jure & Judicio Equeſtri Sileſiæ, Ritterrechte p. 1092; (4) de quibusdam priſci

Digitized by Google

ſci temporis Comitibus & Caſtellanis in Sileſia. Denique præter Capitaneorum Ducatus Lignicenſis ſeriem, quos olim, nomine Polonis uſitato, etiam in Sileſia Caſtellanos & Palatinos appellatos fuiſſe p. 1095 commemoratur, Judicum Aulicorum Ducatus Lignicenſis Catalogus p. 1099 ſubjungitur. In calce addenda quædam & corrigenda comparent. Utilitas ſcripti facile ſe prodit, cujus elucubrandi laborem in Autore, licet non Sileſio, Sileſiæ tamen, ut videtur, ſingularis amor ſublevavit. Cum enim veteres ſcribenda egerint, acta ſcribere neglexerint, facile harum rerum gnari perſpiciunt difficultates, quæ in ejusmodi argumento ſuboriuntur. Tot majores inclytarum Familiarum e vetuſtis tabulis in lucem protrahere, haud exiguæ molis eſt. Supplebuntur, quæ deſunt, in altera parte, quæ ſimul icones Inſignium, Tabulasque Progonologicas (Ahnen-Tafeln) ſiſtet, quam ut doctiſſimus ac perinduſtrius Autor feliciter abſolvat, ſerio precamur.

POGGIANA, OU LA VIE, &c.

hoc eſt,

POGGII FLORENTINI VITA, CHARActer, Sententiæ & Facetiæ. Ejusdem Hiſtoria Florentina. Accedit Supplementum. Tomi duo.

Amſtelodami, apud Petrum Humbertum, 1720, 8.
Alph. 1 plag. 20.

IN duos Tomos hoc Opus (cujus autorem eſſe Cl. *Infantium*, Hiſtoriæ Concilii Conſtantienſis ſcriptorem nobiliſſimum, ex ſubjecto *Poggianis* Catalogo librorum venalium diſcimus) diviſum eſt, ſingulique Tomi duabus abſolvuntur Partibus. Ac *prima* quidem Parte exhibetur Vita Poggii, quam quoniam jam ſatis copioſe deſcriptam in his Actis *Suppl. T. VI p. 337 ſqq.* exhibuimus, jure noſtro nunc prætermittimus. Nec libros a Poggio ſcriptos cum Cl. Autore hic recenſebimus. Ceterum characterem, quem philoſophi vocant, Poggii merito attentius intuemur. Fuit igitur Poggius præſtantiſſimi homo inge- p. 81. ſqq.

 nii,

nii, literarum ſtudiis ac ſtudioſis deditiſſimus, poeticæ quidem artis expers, at eloquentia libera excellentiſſimus, in veterumque autorum, etiam eccleſiaſticorum, lectione verſatiſſimus. Quod ad mores ejus attinet, honeſtatem coluit in omni vitæ genere, fuitque & civis & pater & maritus & amicus & miniſter bonus. Plus imaginativa facultate valuit, quam judicio: id quod apparet ex credulitate, quam præbuit prodigiis & fabuloſis narrationibus. Nec avarus præterea erat, nec ambitioſus. Suos tamen & nævos habebat. Namque & in cœlibatu liberos aliquot genuit, & in invectivis, quas edidit, orationibus tam impotenti exarſit ira, ut Furiæ vix poſſint furere acrius. Hactenus deſcriptio ingenii morumque Poggii ab Autore noſtro adornata. Parte *ſecunda* Excerpta exhibentur ex Operibus Poggii. Quia enim in paucorum manibus ſunt hæc Opera, publico commodo conſulturus Cl. Autor, ſelectiora inde depromſit publicique juris fecit. Varia lectu digna hic occurrunt, etiam jucunda & ingenioſa, e. g. p. 139 ſqq. diſputatio, utrum convivæ hoſpiti, an hoſpes convivis agere debeat gratias, & uter ab altero beneficium acceperit: p. 144 ſqq. diſceptatio, utrum JCti an Medici ſint Reip. utiliores. Sic p. 180 recenſetur liber Poggii *de Nobilitate*, quo docetur, nobilitatem non conſiſtere in ſtirpe illuſtri, nec in vita otioſa, ſed in ſola virtute, adeoque a Principe poſſe quempiam divitem reddi ac potentem, nobilem reddi non poſſe. P. 238 ſqq. ex epiſtolis Poggii afferuntur notatu digniora. Celebris vero illa de Hieronymo Pragenſi Epiſtola tota hic Gallicum converſa in ſermonem exhibetur p. 241-255.
p 259. *Talem*, inquit Cl. Autor, *Epiſtolam exſpectare non poteramus a Secretario Romani Pontificis*. Diſcimus etiam ex his Epiſtolis, *factionis* vocabulum honeſto quoque ſenſu a veteribus uſurpatum fuiſſe; & vocem Gallicam *Gentilhomme* natales ſuos debere urbi Venetorum.

Parte *tertia* Cl. Autor exhibet Breviarium Hiſtoriæ Florentinæ a Poggio conſcriptæ, adjectis notulis ad eam illuſtrandam ex Leonardo Aretino, Machiavello & Recanato.

Parte *quarta* exhibentur ſelectiora e Facetiis a Poggio collectis. Scilicet omiſſis facetiis ſpurcis, ob quas merito reprehen-

Digitized by Google

prehenſus eſt Poggius, ingenioſas ejus hiſtoriolas repetiit Cl. Autor, notisque & hiſtoricis & moralibus illuſtravit. Hinc etiam p. 176 ſqq. Cl. Autor inſeruit ineditam adhuc relationem de illuſtri gente Scaligerorum, Veronæ Principum, e qua familia doctos illos Scaligeros oriundos eſſe, veroſimile judicat. Itidem p. 204 ſqq. docet, *Petrum de Vineis* fuiſſe Italum natione, non Germanum, eumque injuſte accuſatum fuiſſe perfidiæ erga Imperatorem, dominum ſuum. P. 273 ſeqq. ſubjuncta ſunt Apophthegmata ab Ænea Sylvio collecta, quæ longe præferenda putamus Poggianis Facetiis. Adjicere jam poterat ac volebat Cl. Autor multas Poggii epiſtolas ineditas, e Bibliotheca Guelferbytana ſecum communicatas. At, cum ſupra in Vita Poggii fere ſingularum iſtarum epiſtolarum jam fecerit mentionem, conſilium mutavit, niſi quod quatuor monumenta hic publicanda duxit, & *primo* quidem ex MS. codice Bibliothecæ Guelferbytanæ Epiſtolam Poggii ad Guarinum, Conſtantiæ A. 1417 ſcriptam, de invento Quintiliano & Aſconio Pediano; *deinde* ex MS. Codice Bibliothecæ Academicæ Lipſienſis Franciſci Barbari Epiſtolam ad Poggium de eodem argumento, ſcriptam Venetiis A. 1417; *tum* ex MS. Codice Guelferbytanæ Bibliothecæ Epiſtolam Cincii ad Poggium, qua ille huic gratulatur de filio recens nato; *denique* ex Lipſienſis Academicæ Codice MSto *Andreæ Juliani*, Nobilis Veneti, orationem funebrem in honorem Manuelis Chryſoloræ. Ceterum quæ Cl. Heumannus occaſione horum Poggianorum de Codice MS Operis Poggiani nondum editi de varietate fortunæ nobiſcum communicavit, proxime alibi exhibebimus.

ENODATIO ALICUIUS PROBLEMATIS Geometrici a Cel. JAC. HERMANNO propoſiti; atque de Inveniendis Curvis Algebraicis, ab eodem Viro propoſitis, quæ non ſint indefinite rectificabiles, habeant tamen aliquos arcus rectificationem admittentes. Per NIC. BERNOULLI JO. FIL.

I.

IN quadam Epiſtola Nobiliſſ. Monmortii ad me ſcripta anno proxime elapſo inveni mentionem factam duorum problematum a Clariſſ. Hermanno propoſitorum. Verba quibus me compellat Vir Illuſtr. ita latine ſonant: *Neſcio an tibi jam innoteſcat, quod Clar. Hermannus invitat Geometras ad ſolvenda duo problemata viribus tuis digna atque elegantiſſima.* Illa vero ita habent, verbis Hermannianis concepta: „1 Poſita area „alicujus curvæ $= axy + bx^c y^e$, ubi a & b ſunt numeri & quan„titates conſtantes: ſicuti etiam c & e ſunt numeri qualescun„que, invenire curvam cui hæc area conveniat. Dico inveniri „poſſe æquationem curvæ in terminis finitis, eamque curvam „ſemper fore Geometricam, modo c & e ſint exponentes ra„tionales, qualescunque ſint de cetero ſive affirmativi ſive „negativi. Quæritur igitur æquatio curvæ. *En alterum non „minus curioſum, ſed quod magis arduum videtur.* 2 Inveni„re curvas Algebraicas, quarum rectificatio indefinita depen„deat a quadratura circuli aut Hyperbolæ aut cujuscunque alte„rius curvæ, quæ tamen hoc non obſtante habeant unum aut „duos aut tres aut tot arcus quot libuerit diverſos abſolute recti„ficabiles & independenter a quadratura curvæ, a qua dependet „ipſarum rectificatio indefinita.

II. Quod ad primum ſpectat, prælaudato Nob. Monmortio protinus perſcriptum eſt, quod illud ſine magna difficultate & a Patre meo & a me fuerit ſolutum, ipſamque ſolutionem non diu poſt a nobis accepit, quamvis ſine Analyſi: Eam igitur ſi qua utilitas inde redundare poſſit in Geometriæ bonum, cum publico communicare non pigebit.

III. Per aream curvæ quæſitæ (cujus coordinatæ ſunt x & y) intelligi debet, ſi modo ſenſum proponentis rite percipimus, $\int ydx$ aut $\int xdy$; utrumvis autem ſumatur, res perinde ſe habet ratione conceptus, quia in re ipſa nulla eſt diverſitas ſive x pro abſciſſa & y pro applicata ſive viciſſim accipiatur. Huc proin recidit problema, ut quæratur curva cui conveniat hæc æquatio $\int ydx = axy + bx^c y^e$: Ubi ſtatim animadverto $\int ydx$ & xy eſſe quantitates homogeneas nempe planas, eas per conſe-

quens

Digitized by Google

quens translato axy ad alteram æquationis partem, coaleſcere in unam quantitatem ſi y ponatur $=$ cuicunque potentiæ ipſius x; quare diſpiciendum tantum eſt, qualis illa potentia eſſe debeat & cum quo coefficiente affecta, ut ſubſtituta in æquatione $\int ydx-axy=bx^c y^e$, producat hinc inde duo membra identica, ex quo mihi clareſcit, inter alias curvas problemati ſatis facientes dari quasdam ex parabolarum genere, quas ut inveniam ſequenti utor analyſi.

IV. Pono $y=px^q$, & erit $\int ydx=\int px^q\,dx=\frac{p}{q+1}x^{q+1}$ quibus in æquatione $\int ydx-axy=bx^c y^e$ ſubſtitutis, mutatur illa in hanc $\left(\frac{p}{q+1}-pa\right)x^{q+1}=bp^e x^{qe+c}$; ut igitur ambo membra identificentur, facio $\frac{p}{q+1}-pa=bp^e$ & $q+1=qe+c$; hinc invenio $q=\frac{1-c}{e-1}$ & $p=\left(\frac{e-1-ea+ca}{eb-cb}\right)^{\frac{1}{e-1}}$. Dico itaque parabolam quæ pro æquatione habet $y=\left(\frac{e-1-ea+ca}{eb-cb}\right)^{\frac{1}{e-1}}\times x^{\frac{1-c}{e-1}}$, vel, quod idem eſt $(eb-cb)\times y^{e-1}=(e-1-ea+ca)\times x^{1-c}$, ſatisfacere æquationi propoſitæ $\int ydx=axy+bx^c y^e$.

V. Porro ut inveniantur omnes poſſibiles æquationes finitis terminis conſtantes, quæ reſpondeant quæſito, ſic erit procedendum: Differentietur propoſita $\int ydx-axy=bx^c y^e$; atque habebitur $\overline{1-a}\,ydx-axdy=bcx^{c-1}y^e dx+bex^c y^{e-1}dy$, cujus ut membrum primum generaliter integrabile fiat, multiplico totam æquationem per $qx^{q-qa-1}y^{-qa-1}$, ut fit $(q-qa)x^{q-qa-1}y^{-qa}dx-qax^{q-qa}y^{-qa-1}dy=qbcx^{c+q-}$

$^{c+q-qa-2}\,y^{e-qa-1}\,dx + qbex^{c+q-qa-1}\,y^{e-qa-2}\,dy$;
Hoc quippe modo pars prior integrari potest, habet nempe integralem $= x^{q-qa}\,y^{-qa}$ quicquid etiam pro q sumatur; quocirca ut etiam pars altera fiat integrabilis adhibenda est pro q, justa quantitas ut $d(x^{c+q-qa-1}\,y^{e-qa-1})$ hoc est $(c+q-qa-1)x^{c+q-qa-2}\,y^{e-q-1}\,dx + (e-qa-1)x^{c+q-qa-1}\,y^{e-qa-2}\,dy$ evadat ad partem illam alteram in ratione constante; proinde nihil aliud faciendum est, quam ut instituatur analogia inter coefficientes terminorum homogeneorum, hunc in modum $c+q-qa-1 . e-qa-1 :: qbc . qbe :: c . e$, quæ hanc suppeditat æquationem $eq-eqa-e = -cqa-c$ unde habetur valor quæsitus ipsius q, qui erit $= \frac{e-c}{e+ca-ea}$; sic itaque pars altera integrata dabit $\frac{qbe}{e-qa-1} x x^{c+q-qa-1}\,y^{e-qa-1}$; Coæquatis ergo ambobus integralibus addita ut moris est ad alterutrum quantitate constante arbitraria $\frac{b}{e-qa-1}$, orietur x^{q-qa}

$$y^{-qa} + \frac{b}{e-qa-1} = \frac{qbe}{e-qa-1} x x^{c+q-qa-1}\,y^{e-qa-1}$$

reductione peracta $qbex^{c+q-qa-1}\,y^{e-qa-1} + (qa-e+1)x^{q-qa}\,y^{-qa} = b$, ubi si pro q substituatur ipsius valor inventus $\frac{e-c}{e+ca-ea}$, prodibit æquatio continens omnes possibiles casus, qui desideratam curvam in terminis finitis exprimunt; Ipsa proin includet particularem illam æquationem, qua problemati per parabolas satisfieri posse ostendimus: revera enim si arbitraria b ponatur $= 0$, abibit æquatio nostra divisa per $x^{c+q-qa-1}\,y^{-qa}$ in hanc $qbey^{e-1} + (qa-e+1)x^{1-c} = 0$; vel substituto valore ipsius q in hanc $(eb-cb)y^{e-1} + (ea-ca-e+1)x^{1-c} = 0$ quæ prorsus eadem est cum illa quam supra invenimus.

VI. Vi-

VI. Videamus autem quibus conditionibus curva fiat algebraica; Oppido quidem patet parabolam noſtram inventam tunc ſemper algebraicam fore, quando c & e ſunt numeri rationales, ita ut hac parte Cel. Hermannus recte dixerit, curvam problemati ſatisfacientem poſſe eſſe geometricam *modo c & e ſint exponentes rationales;* ſed non animadvertit, hanc conditionem ſolam eſſe mancam & inſufficientem; requiritur enim præterea ut neuter coefficientium in nihilum abeat, id quod ſit quando $e=c$ vel $a=\frac{c-1}{e-c}$; nam ſi $e=c$, erit $q=o$; & evaneſcet primus terminus generalis & ſpecialis noſtræ æquationis ut & exponens ipſarum x & y in ſecundo termino, ita ut æquatio generalis in hanc abeat $qa-e+1=b$ & altera ſpecialis pro parabolis in hanc $qa-e+1=o$, unde colligitur, curvam quæſitam non poſſe fieri algebraicam ſed vel tranſcendentem vel rectam. Quod ſi vero $a=\frac{c-1}{e-c}$; diſparebit ſecundus terminus & exponens ipſius y in primo, prodibit namque pro generali $qbex^{c+q-e}=b$, & pro ſpeciali habebitur $qbey^{c-1}=o$, id quod indicat neque in hoc caſu ubi $a=\frac{c-1}{e-c}$, inveniri poſſe curvam algebraicam in problematis ſolutionem.

VII. Alias conditiones ſi quæ ſunt neceſſariæ ad curvam algebraicam efficiendam, facile quilibet deteget ex inſpectione æquationis noſtræ generalis. Quæ vero æquatio cum nihil inſerviat in caſibus tranſcendentium, reſtat ut modum doceamus æquationem propoſitam $\int ydx-axy=bx^{e}y^{e}$, reducendi ad æquationem differentialem, in qua indeterminatæ ſint ſeparabiles, quæ proinde exhibeat generaliſſime omnes ſatisfacientes curvas, tam tranſcendentes quam algebraicas, has nempe per actualem integrationem, illas vero per quadraturas, vel omnino (quod hic fieri poteſt) per Logarithmos. Talis ſeparandi modus defuiſſe videtur ſolutioni Cel. Hermanni, alioquin tranſcen-

dentium casus (præter eos, qui ex irrationalitate exponentium c & e oriuntur) non subticuisset. Is autem procedit, ut sequitur.

VIII. Æquatio proposita $fydx - axy = bx^c y^e$, per sui differentiationem dat $\overline{1-a}\,ydx - axdy = bcx^{c-1} y^e dx + be\, x^c y^{e-1} dy$ Ponatur $x = t^{e-1}$ & $y = z^{1-c}$, adeoque $dx = \overline{e-1}\, t^{e-2} dt$, $dy = \overline{1-c}\, z^{-c} dz$, $x^c = t^{ec-c}$, $y^e = z^{e-ec}$; Hæc enim si substituantur in æquatione differentiata, mutatur illa in aliam in qua indeterminatæ x & y in singulis terminis eundem simul exponentis numerum complent; estque hæc $\overline{e-ae+a-1}\, z^{1-c}\, t^{e-2}\, dt + \overline{ac-a}\, z^{-c}\, t^{e-1}\, dz, = \overline{bec-bc}\, z^{e-ec}\, t^{ec-c-1} dt + \overline{be-bec}\, z^{e-ec-1}\, t^{ec-c} dz$, Quare si in ea ponatur $t = uz$, & proinde $dt = udz + zdu$, emerget æquatio habens indeterminatas separabiles, nam reductione rite instituta reperietur hæc $\frac{dz}{z} = \frac{\overline{bec-bc}\, u^{ec-c-e+1} - c + ae - a + 1}{\overline{-be+bc}\, u^{ec-c-e+2} + \overline{e-ae+ac-1}\, u} \times du$; cujus membrum posterius per notas regulas integretur per logarithmos, prodibitque (assumta f pro quantitate constante arbitraria) $lz + lf = \alpha lu + \beta\, \text{Log.}(\overline{-be+bc}\, u^{ec-c-e+1} + e - ae + ac - 1)$ ubi $\alpha = \frac{-c+ae-a+1}{e-ae+ac-1}$, & $\beta = \frac{c}{ec-ec-c+e} - \frac{\alpha}{ec-e-c+1}$, logarithmis ad quantitates absolutas reductis habebitur $fz = u^{\alpha} \times (\overline{-bc+be}\, u^{ec-c-e+1} + e - ac + ac - 1)^{\beta}$. est autem ex hypothesi $z = y^{\frac{1}{1-c}}$, & $u = \frac{t}{z} = \frac{x^{\frac{1}{e-1}}}{y^{\frac{1}{1-c}}} =$

x^{e-1}

Digitized by Google

$= x^{\frac{1}{c-1}}\, y^{\frac{1}{c-1}}$, hisce itaque valoribus ipsarum z & u substitutis resultabit æquatio quæsita in x & y, & quidem in terminis finitis $fy^{\frac{1}{1-c}} = x^{\frac{\alpha}{c-1}}\, y^{\frac{\alpha}{c-1}} \times (\overline{-be+bc}\, x^{c-1} y^{c-1} + c - ae + ac - 1)^{\beta}$, quæ ut abbrevietur dividatur per $^{\frac{1}{1-c}}$, postea extracta utrinque radice exponentis β, scribatur g pro $f^{\frac{1}{\beta}}$, proveniet, $g = -\overline{be+bc}\, x^{c-1+\frac{\alpha}{\beta c-\beta}}\, y^{c-1+\frac{\alpha+1}{\beta c-\beta}} + \overline{c-ae+ac-1}\, x^{\frac{\alpha}{\beta c-\beta}}\, y^{\frac{\alpha+1}{\beta c-\beta}}$.

IX. Hæc vero æquatio si conferatur cum illa altera quam supra Art. V. invenimus $k = q^{q}be\, x^{c+q-qa-1}\, y^{c-qa-1} + \overline{qa-e+1}\, x^{q-qa}\, y^{-qa}$, substitutione facta utrobique valorum tam ipsius q quam ipsarum α & β, deprehendetur æquationes illas duas in idem prorsus recidere & consequenter esse easdem. Verum Methodus posterior hanc habet supra priorem prærogativam, quod exhibeat non tantum omnes possibiles casus, quibus curvæ quæsitæ æquatio in terminis finitis exprimitur, sed & eos, qui curvam reddunt transcendentem & nonnisi per logarithmos construendam: Patet enim curvam fore transcendentem quotiescunque aliquid absolute integrabile existit in æquatione nostra differentiali in Art. præced. inventa, $\frac{dz}{z} = \frac{\overline{bec+bc}\, u^{ec-c-e+1} - e + ac - a + 1}{\overline{-be+bc}\, u^{ec-c-e+2} + \overline{c-ae+ac-1}\, u} \times du$; id quod accidit quando ex. gr. $c = e$, in hoc quippe casu æquatio ista in hanc degenerat, $\frac{dz}{z} = \frac{\overline{bee-be}\, u^{ee-2e+1} - e + ae - a + 1}{\overline{e-1}\, u} \cdot du =$

 $be\,u$

$bc\,u^{ee-2e}\,du + \overline{a-1}\,\frac{du}{u}$; sumptis integralibus habetur $lz + lf =$

$\frac{be}{ee-2e+1}\,u^{ee-2e+1} + \overline{a-1}\,lu$, algebraicum permixtum cum logarithmis; quod proin curvam quæsitam facit transcendentem. Item si $a = \frac{1-e}{c-e}$, rursus pars una evadet algebraica, pars altera logarithmica.

X. Occurrunt tamen, quod notari velim, duo casus in quibus prædicta nostra æquatio differentialis cessat solvere problema; quando nempe alterutrum vel c vel $e = 1$. Cum enim Art. VIII positum fuerit $x = t^{e-1}$, & $y = z^{1-c}$, atque ex hac positione originem habeat illa nostra æquatio, palam utique est fore in alterutro horum casuum alterutram x vel $y = 1$, hoc est, indeterminatam supponi æqualem determinatæ, quod esset absurdum. Ne igitur hac in parte destituamur completa problematis solutione & nos defugiant transcendentium quarundam casus, qui cum $c = 1$ vel $e = 1$ existere possunt; non abs re alienum erit, si eos separatim solvendi rationem tradidero.

XI. Sit primo $c = 1$, convertetur æquatio proposita $\int y dx - axy = bx^c y^e$ in hanc $\int y dx - axy = bxy^e$, quæ differentiata & reducta producit $\frac{dx}{x} = \frac{bey^{e-1}dy + ady}{-by^e + \overline{1-a}\,y}$, ubi cum nulla separatione indeterminatarum opus sit, æquatio porro ad logarithmos & postea ad terminos finitos ordinarios facile reducitur, excepto casu, quo etiam $a = 1$, eo enim habetur $\frac{dx}{x} = \frac{bey^{e-1}dy + dy}{-by^e}$, ubi videmus partem $\frac{-dy}{by^e}$ esse absolute integrabilem, curvam proin evadere transcendentem.

XII. Sit jam $e = 1$; induet æquatio proposita hanc formam

mam $\frac{dy}{y} = \frac{-bcx^{c-1}\,dx + \overline{1-a}\,dx}{bx^c + ax}$, pariter liberam a permixtione indeterminatarum adeoque reducibilem ad logarithmos ac dein ad terminos finitos ordinarios, nisi quando $a=0$; quo nempe fit $\frac{dy}{y} = \frac{bcx^{c-1}\,dx + dx}{bx^c}$, cujus pars $\frac{dx}{bx^c}$ absolute integrabilis reddit curvam transcendentem.

XIII. Ceterum quod attinet ad casum ubi $c=e$, etiam hic ad æquationem finitam pervenire licet sine prævia sequestratione indeterminatarum. Æquatio enim proposita per differentiationem huc redit $\overline{1-a}\,ydx - axdy = bcx^{c-1}y^c\,dx + bcx^c y^{c-1}dy$, quæ divisa per xy dat $\frac{1-a}{x}dx - \frac{ady}{y} = bcx^{c-2}y^{c-1}dx + bcx^{c-1}y^{c-2}dy$, membrum prius integratur per logarithmos, alterum absolute, unde resultabit $\overline{1-a}\,lx - aly = \frac{bc}{c-1}x^{c-1}y^{c-1} + f$; indicio sane curvam in hoc casu semper esse transcendentem, excepto, si vis, cum præterea b vel $c=0$, nam tunc (posita $f=lg$) logarithmica æquatio $\overline{1-a}\,lx - aly = lg$, ulterius reduci potest ad hanc finitam ordinariam $x^{1-a} = gy^a$, quæ arguit curvam esse ex genere parabolarum & quidem algebraicarum si a sit numerus rationalis.

XIV. Alii quoque sunt casus, qui non indigent separatione indeterminatarum, ut si alterutrum e vel c sit $=0$, levi quadam facta reductione pervenitur ad terminos absolute integrabiles; posito namque $c=0$, suppeditavit instituta integratio pro curva quæsita hanc æquationem $y^{\frac{a}{a-1}}x = \frac{bc}{e-ae-1}y^{\frac{e-ae-1}{1-a}} + g$; posito vero $e=0$, dedit hanc alteram $x^{\frac{a-1}{a}}y =$

 bc

$\frac{bc}{1-ac} \times \frac{ac-1}{a} + g$. Has interim & alias integrandi rationes cum universaliter comprehendat methodus exposita Art. V, iisdem diutius immorari supervacaneum arbitror.

XV. Accedo ad alterum Problema Hermannianum, quo petuntur curvæ algebraicæ *A*, quarum indefinita rectificatio dependeat a quadratura cujuscunque alterius curvæ algebraicæ *B*, quæ tamen habeant tot quot libuerit arcus particulares absolute rectificabiles & independenter a quadratura, a qua ipsarum rectificatio dependet. Quod si Clariss. Proponens intelligat per curvam *B* quamlibet *datam* algebraicam, ut innuere videtur per verba *telle courbe qu'on voudra*, fatemur libenter solutionem problematis non esse in nostra potestate, sed & simul firmiter persuasum nobis habemus, nec ipsum Virum ingeniosum nec alium quenquam mortalium problema in hoc sensu sumptum solvisse vel soluturum esse; in qua sententia eo fortius confirmamur quod propositioni hujus posterioris problematis nec verbulum quidem subjungat, quo significet (ut ratione prioris facit) se esse solutionis compotem; Judicamus ab illo multum præstari, qui vel partem tantum hujus problematis solveret, docendo scilicet modum inveniendi curvam algebraicam A, a cujus rectificatione indefinita dependeat quadratura indefinita curvæ algebraicæ datæ *B*, etiamsi *A* nullum habeat arcum absolute rectificabilem, solutio hujus ingentem haberet utilitatem in constructionibus problematum quæ post separationem indeterminatarum ad quadraturas redacta sunt.

XVI. Quod si autem per curvam *B* non quidem intelligat quamlibet *datam* algebraicam, sed eam tantum quæ ex invenienda *A* derivatur; problema humanis viribus non prorsus impossibile arbitramur: Si quam solutionem possidet Vir sagacissimus, rogatum volumus ut publico impertiat; Interim hoc alterum proponimus haud multum diversum.

Problema.

„Invenire innumerabiles curvas algebraicas, quarum singu-
„larum rectificatio indefinita dependeat a rectificatione cujus-
„cun-

Digitized by Google

„cunque curvæ *datæ* algebraicæ, licet algebraicæ non rectifica„bilis, quæ singulæ nihilominus habeant arcus innumeros alge„braice rectificabiles. Est nobis solutio hujus problematis per Methodum aliquam paternam adinventa, id quod statim perscriptum est Cel. Monmortio cum primum Hermanniana proposuisset, sed in augmentum rei geometricæ petimus ab aliis solutionem per alias methodos eruendam.

RESPONSIO AD CL. TAYLORI QUERELAS.

XVII. Cum hæc scriberem opportune incidi in Tomum quartum alicujus Diarii litterarii Amstelodami idiomate Gallico editi sub Titulo Bibliothecæ Anglicæ, in cujus parte secunda pag. 523 & seqq. reperi recensionem *Methodi incrementorum Autore Brook Taylor* ab ipso Autore, ut videtur, transmissam. Quædam in illa offendi ad Patrem meum spectantia sed minus candide prolata, quæ proin in gratiam rei veritatis nonnullam discussionem merentur. Pag. 534 queritur sibi a Patre meo plagii crimen imputari in Act. Lips. A. 1716. Si lector consulere voluerit acta ista illius anni inveniet nonnisi duo schediasmata de quibusdam Patris mei inventis, quæ curante Celeb. Hermanno in lucem prodierunt; sed nullam omnino mentionem ibi factam reperiet de Cl. Tayloro: Quod si vero hic Vir digitum forte intendat ad Epistolam illam anonymi pro Patre meo scriptam atque eodem anno in Actis editam, in qua scriptor Taylorum juxta nonnullos alios in censum refert eorum, qui dum Bernoullianis aliisque inventis utuntur autorum nomina vel dissimulant, vel non ipso loco, quo fit usurpatio allegant: de hoc utique Pater respondere non tenetur, quousque enim contenta illius epistolæ approbet vel improbet, ipse jam monui in Actis 1718, p. 261 & 262; Utrum vero anonymus epistolæ scriptor hac in parte rem acu tetigerit, nolumus decidere, sed relinquimus in medio.

XVIII. Pergit Doctissimus Taylorus vel qui ejus nomine loquitur Recensor pag. 535, dicitque quod data opera evitaverit occasionem commemorandi quid in eadem materia quam pertractavit, alii dudum antea præstiterint quia, alias ut causatur, non potuisset præterire plures errores & imperfectiones in eorum

rum solutionibus reperiundos; quod hanc ob rationem noluerit attingere solutiones ab illis datas figuræ veli, fornicis, ut & solutionem isoperimetrorum exhibitam olim a Patruo meo Jacobo, a quibus tamen, quod ingenue fatetur Taylorus, analysin suam mutatus fuerit; Quinam sint isti errores & imperfectiones in illis solutionibus, quibus propterea silentio suo tam generose pepercerit, mihi equidem non constat, si unam excipias solutionem catenariæ olim a Cl. Gregorio editam quæ puro puto paralogismo nititur ut jam pridem est ostensum. Interim si imperfectionem nominet, quod subinde solutiones illæ non tam generales fuerint quam esse potuissent, nulla certe unquam solutio perfectionis nomen merebitur, quia nulla tam generalis est, quin ad generalitatem aliquid addi posset, cum præsertim facile sit inventis aliquid addere; In his autem si volumus æquos agere rerum Judices, non tam ad solutiones, quam ad solutionum methodos respiciendum nobis erit, atque attendendum an non solutionum Autores æque facile eas extendere potuissent si animum advertissent. Qui secus judicat exponat rationes, ob quas putet sibi quam primis inventoribus & solutoribus facilius fuisse inventa aliena, ad quæ forsan ipse nunquam pervenisset, nisi hi glaciem fregissent, promovere; si vero ita judicandi rationes habeat nullas, inani quam de se concepit opinioni plus tribuere videbitur quam æquitati.

XIX. Si Recensori credimus p. 536, Cl. Taylori gratiæ & favori acceptum est ferendum, quod in libro suo præterierit silentio solutionem problematis Isoperimetrici editam in Commentariis Acad. Reg. scient. 1706, quoniam si ejus meminisset sibi non potuisset temperare, quin indicasset tres quatuorve errores ibi commissos & (si diis placet) gravissimos. Sed quid opus ut lapsus leves tanta cum pompa exaggeret? Postquam Pater meus illius solutionis autor aliunde monitus eundem lapsum non modo protinus ipse detexit sed & pro candore suo publice dudum agnovit emendavitque, ostendens illum ex sola quadam inadvertentia subrepsisse, quem autem mirum in modum compensavit communicata methodo nova isoperimetrorum

rum

rum citra calculum ſolvendorum quod incredibile videbatur illis qui antea per longas & intricatas Patrui & Taylori analyſes velut exterriti fuerant, videſis Act. Lipſ. 1718 Menſ. Jan. & Febr. quo loco videre eſt quoque aliam methodum Paternæ in multis ſatis ſimilem, quam Cl. Hermannus noſter communicavit, poſtquam audiviſſet talem a Patre miſſam jam perveniſſe ad manus Lipſienſium, editionem ejus tamdiu protrahentium donec Hermanniana tandem parata & transmiſſa ſimul edi poſſet: quod indicandum cenſui, ne quis miretur, qui fieri potuerit, ut duo iſta ſcripta de eadem materia ab autoribus tam longo intervallo a ſe invicem ſeparatis, eodem tamen tempore in lucem prodirent.

XX. Cl. Taylori Patronus Recenſor eadem pagina 536 modo admodum lepido, neque autem valde ſincero a Cliente ſuo amoliri conatur ſuſpicionem plagii; en quomodo: Poſtquam Parentis mei nova Theoria de Centro Oſcillationis comparuiſſet non tantum in commentariis Acad. Reg. Scient. pro anno 1714, qui, quod fateor, nonniſi anno 1717 lucem aſpexerunt, ſed etiam, quod bene notandum, in Actis Lipſ. M. Junio anni 1714, quæ Acta menſtruatim diſtribui ſolita longe lateque mittuntur, atque ita mature ad manus Cl. Taylori, qui ut ex hac ipſa libri ſui recenſione conſtat, Acta iſta diligenter evolvit, pervenire potuit præfata patris Theoria; anno ſequenti demum, nempe 1715, prodiit in publicum Taylori Libel. de Methodo increm. in quo conſpicitur modus inveſtigandi centrum oſcillationis iiſdem prorſus quantum per obſcuritatis peplum perſpicere licet principiis inædificatus, quibus Parens meus in ſua Theoria jam antea uſus fuit: ſunt inter ſagaciores Mathematicos qui ſuſpicantur, teſtibus literis quibusdam privatis Taylorianam hanc inveſtigationem mutato veſtitu ex Bernoulliana fuiſſe enatam.

XXI. Interim quamvis ea de re nec Pater nec quisquam alius Cl. Tayloro lites moverit, ejus tamen Patronus haud ægre olfaciens tacita Virorum intelligentium judicia, prævenire illa conatur atque delere, dicendo, *non fuiſſe poſſibile ut moneret Taylorus, principia ſua in quibus fundata eſt nova iſta inveſtiga-*

tio centri oſcillationis jam ante ſe fuiſſe inventa & in uſum vocata a Joh. Bernoullio : quænam autem impoſſibilitatis hujus ratio? ad hoc reſpondet Recenſor, *quia ſolutio Bernoulliana comparuit in Commentariis Acad. pro anno 1714, qui ipſi vero nonniſi an. 1717 in lucem venerunt*, & ut efficacior ſit gravis ſc. hæc ratio ſubjungit ſtatim, *hunc annum nempe 1717 tribus annis poſteriorem eſſe anno quo publicatus fuerit liber Taylorianus*, fuit autem impreſſus anno 1715 adeoque citius non publicatus. Nunc igitur computent Arithmetici, dicentque nobis, num annus 1715 *tribus annis* præcedat annum 1717; ſed tranſeat cum cæteris erroribus. Vellem hoc unicum ut recte probaretur prætexta *impoſſibilitatis;* Quid enim, ſi ſolutionem Bernoullianam ediſcere non potuit Taylorus ex Commentariis Academicis ante annum 1715 utpote nonniſi anno 1717 in publicum emiſſis, quid, inquam, impedit quominus eandem videre potuerit jam divulgatam in Actis Lipſ. menſe Junio anni 1714? Sed hunc ſcrupulum nobis tollere non curat Recenſor, tametſi bene noverit hæc Acta a Tayloro legi, adeoque ſolutionem Parentis mei illi viſam eſſe vel (quod ad ſuſpicionem excitandam jam ſufficit) videri potuiſſe ante editionem libri ſui, nec eſt quod inſinuet Recenſor, librum iſtum antequam prelum ſubiret per annum manſiſſe depoſitum apud Societatem Reg. Londin. Hoc enim ſi maxime verum eſſet, annon vel durante hoc tempore Cl. Taylorus qui illuſtriſſimæ hujus Societatis fuit Secretarius adeoque ad Archiva & Scrinia aditum habuit vel poſtea cum ad prelum liber manuſcriptus extraditus eſſet ei demum inſeri & infarciri potuit ſcheda de centro oſcillationis?

XXII. Agentes hic de mentione facienda eorum quæ jam ante ab aliis fuere præſtita, ſuum cuique libenter tribuimus; quamobrem hac occaſione monere debemus quod reſpicit magnum Newtonum. Poſtquam ſcilicet Pater meus in Actis Lipſ. A. 1719 M. Majo expoſuiſſet ſolutionem maxime generalem problematis ſibi a Scoto quodam propoſiti, de *invenienda linea curva quam deſcribit projectile uniformiter grave in aere uniformiter denſo ſuppoſita reſiſtentia in duplicata* immo in quavis multiplicata *ratione velocitatis*, ſubjunxit conſtructionem facilli-

Digitized by Google

cillimam pro caſu reſiſtentiæ in ſimplici ratione velocitatis, per quam oſtendit dari pro curva quæſita logarithmicam ordinariam vel etiam ex hac dependentem, quæ propius conſiderata etiam ipſa logarithmica eſſe deprehenditur ſed cujus applicatæ obliquæ ſunt ad axem. Hanc conſtructionem autem dum prædicabat multo ſimpliciorem quam Newtonianam quæ extat in Princ. Phil. Lib. 2 prop. 4, utpote quæ ſit perplexa & operoſa, ſciendum eſt attendiſſe ad eam quæ habetur in prima editione, quam forte fortuna inſpexit licet utramque ad manus habuerit, non cogitans in nova editione aliquid amplius ea de re inveniri. Dein vero monitus conſuluit quoque novam editionem, ubi quod nunc per me ingenue fatetur obſervavit Illuſtr. Newtonum ex prima illa ſua conſtructione eleganter deduxiſſe eandem logarithmicam, cujus inventionis anſam haud dubie nactus eſt ex viſa ſolutione Hugeniana in libro *de Cauſa gravitatis*, qui liber prodiit demum poſt editionem primam Princip. Phil. nat. Ceterum eadem ingenuitate Pater meus agnoſcit, quod quædam ex Theorematibus ſubjunctis alteri ſuæ ſolutioni in Actis M. Junio ejusdem anni editæ problematis analytici a Cl. Tayloro Geometris propoſiti facile fluant tanquam corollaria ex nonnullis formulis Newtonianis contentis in libello vere aureo de quadratura curvarum, id quod nonniſi dimiſſo ſchediasmate animadvertere licuit; ſcire tamen volumus Lectorem ex fonte longe alio petita eſſe Theoremata illa, quam quo uſus eſt ſummus Newtonus ad condendas ſuas formulas. Quamvis autem ſint generalia, erunt tamen ut fieri ſolet (nam nulla regula ſine exceptione) quidam caſus particulares ad quos unius vel alterius Theorematis applicatio fieri nequit. Interim hujusmodi exceptiones, ſi quæ occurrunt, non magis derogant Univerſalitati Theorematum quam derogaret Caſus quantitatis inquadrabilis $\int x^{-1} dx$ Veritati Theorematis hujus Univerſalis (in quo caſus ille continetur) quod nempe $\int x^{n} dx$ ſit algebraice quadrabilis. Hoc monendum duxi, ut objectiones prævenirem.

P. S.

Quandoquidem Acta Lipſienſia tarde ad nos venire ſolent, eorum menſis Auguſtus in quo pag. 361 bina problemata Her-

manniana publice propoſita conſpiciuntur, ad noſtras manus perlatus eſt poſtquam hoc ſchediaſma jam aliquandiu paratum fuerat; occaſione vero ſubnata ex diverſitate nonnulla qua hæc problemata jam publice proponuntur ſecus atque antea per Monmortii litteras erant propoſita, e re erit hæc pauca adjicere. Quod quidem attinet ad primum, nullum eſt diſcrimen in proponendi modo, niſi quod æquationem enodandam in litteris Monmortianis expreſſam per $\int ydx = axy + bx^c y^e$, Cl. Hermannus exprimat in Actis per $A = axy + bx^e y^f$, ita ut A idem ſit quod $\int ydx$ & e, f, locum jam teneant ipſarum c, e; ſed quod ad rem ipſam, obſervamus majorem diſcrepantiam in conditione heic & ibi adſignata de poſſibilitate curvæ Algebraicæ, ibi enim aſſeveraverat Cel. Hermannus, teſte pereximio Monmortio, *Curvam quaſitam ſemper fore geometricam modo c & e* (vel nunc *e* & *f*) *ſint exponentes rationales.* Hic vero requirit inſuper, ut etiam *a* ſit numerus rationalis. Aſt quemadmodum in noſtra hujus problematis ſolutione demonſtratum dedimus, dari quendam caſum in quo *c* & *e* exiſtentibus rationalibus qualiſcunque ſit *a*, curva quæſita tamen neceſſario ſit transcendens, quando nempe $c = e$, item qualescunque ſint *c* & *e* modo ſit $a = \frac{e-1}{e-c}$ curvam pariter neceſſario eſſe transcendentem, ſic viciſſim jam facile demonſtrabimus, ſi *c* & *e* ſint rationales & inæquales ſemper dari poſſe aliquam curvam algebraicam quæſito reſpondentem, etiamſi *a* non ſit rationalis, modo etiam non ſit $= \frac{e-1}{e-c}$. Nam Art. IV invenimus æquationem $(cb - cb) \times y^{e-1} = (e - 1 - ea + ca) \times x^{1-c}$, quæſitæ curvæ ſatisfacientem; quæ cum *a* in neutrum exponentem ingrediatur, poterit *a* eſſe irrationalis & tamen curva eſſe ex parabolarum algebraicarum genere, dummodo ſit neque $e = c$ neque $a = \frac{e-1}{e-c}$. Et hoc quidem ad primum amice monere voluimus. De cetero quam

nunc

Digitized by Google

nunc ſuperaddit reſtrictionem Cel. Hermannus, qua nimirum exigit *Methodum directam procedentem a priori ſine præcognita forma æquationis curvæ quæſitæ*, eam reſtrictionem etiamſi non expreſſam in privata invitatione, accurate tamen a nobis obſervatam atque ita problemati plene & ad mentem ſuam ſatisfactum eſſe agnoſcet, ſperamus, acutiſſimus Problematum Autor.

Alterum problema ſic paucis nunc publice proponitur: *Invenire curvas algebraicas indefinite non rectificabiles, quæ tamen unum, duas, vel quot volueris arcus habeant abſolute rectificabiles:* omiſſa altera conditione, qua ſimul petebatur, ut curvæ quæſitæ rectificatio indefinita dependeret a quadratura curvæ alterius datæ. Quamvis Vir Cel. ne nunc quidem dicat utrum hoc ipſe ſolverit nec ne, nos tamen aſſeverare audemus, quod cum nunc deſiſtat ab hac poſteriore conditione, problema ipſum non prorſus impoſſibile cenſeamus; quin imo jam ſolutum habeamus per ſolutionem problematis Art. XVI propoſiti, modo in verbis Hermannianis, *quæ tamen unum duos vel quot volueris arcus* &c. ſubintelligendum ſit *τὸ minimum*, ita ſcilicet ut curva quæſita indefinite irrectificabilis habeat *minimum* vel *ſaltem* certum numerum arcuum abſolute rectificabilium; etſi forſan plures contineat modo non pauciores; nam ſane in hoc ſenſu ſumptum problema abunde ſolviſſe cenſendus eſt ille, qui invenerit curvas algebraicas indefinite non rectificabiles, quæ tamen habent arcus numero infinitos abſolute rectificabiles. Quod ſi autem per *unum duos vel quot volueris arcus* &c. intelligi oporteat tot exacte quot petuntur arcus abſolute rectificabiles, nec plures nec pauciores; ſignifico Cel. Proponenti, hujus quæſtionis quantumvis arduæ enodationem eo usque jam a Parente meo eſſe peractam, ut exhibere poſſit *curvas algebraicas indefinite irrectificabiles, gaudentes tamen vel uno vel duobus vel quatuor vel octo vel, quot libuerit in hac progreſſione, arcubus abſolute rectificabilibus*; idque per methodos longo abhinc tempore in publicum editas: num ſolutio Hermanni quam habet ulterius progrediatur, lubenter equidem intelligemus.

TENTAMINA MEDICO - PHYSICA AD quasdam quæstiones, quæ Oeconomiam animalem spectant, accommodata: quibus accessit Medicina Statica Britannica; Autore JACOBO KEILL, M. D.

Londini, apud Ge. Strahan & W. & J. Innys, 1718, 8. Plag. 18.

HÆc Tentamina, de quibus diximus in Actis A. 1709 p. 397 & A. 1718 p. 467, tertia vice in scenam producimus ob Medicinam Staticam Britannicam, quæ versioni accessit, in utraque autem editione Anglica desideratur. Noto notius est, *Sanctorium*, Italum, transpirationis insensibilis ponderandæ rationem primum excogitasse, ac inde Medicina, quam vocat, Statica varias aphorismos condidisse. Eos pro universalibus hactenus habuere Medici; sed Cl. *Keill*, Frater *Joannis*, ex controversiis in historia Mathematica nimio fervore agitatis notissimi, cum propriis experimentis eam in rem inquireret, magnum inter Italos ac Britannos discrimen deprehendit. Cum publico itaque communicat Tabulas, quæ observationum seriem per integrum annum & quasdam alias per decennium successivis temporibus factas continent. Pleraque experimenta facta sunt inter annum ætatis trigesimum & quadragesimum. Eorum ope ac fide aphorismos condit, quorum præcipuos ob egregium, quem habent, usum huc transcribere non veremur. 1 Quod per alvum excernitur in uno die, est communiter ponderis unciarum quinque: urina unius diei est duarum librarum & unciarum fere sex: perspirationis quotidianæ pondus unciarum 31. Variantur singula ratione temperamenti, ætatis, cibi & potus, somni & vigiliæ, exercitii & quietis, atque pro anni tempestatibus. 2 In saluberrimo corporis statu omnium egestorum summa est æqualis summæ omnium ingestorum. 3 Quantitas urinæ diurna major est quam nocturna. Transpiratio æstiva hiemalem longe excedit: diurna est nocturnæ sesquialtera. Nocturnæ diminutio non auget quantitatem uri-

næ,

næ, nec aucta diurna urina quantitas diurnam perſpirationem minuit. 4 Si inter ſomnum & vigiliam diem æqualiter dividamus, perſpiratio unius diei eſt 30 unciarum & 7 drachmarum; ſi octo horas lecto indulgeamus, unciarum 33. 5 In die æſtivo maxima perſpiratio eſt 3 fere librarum, in hiemali minima eſt ſeſquilibra. Hos limites nunquam tranſit ſalubris perſpiratio: ultra citraque latitudinem ſuam naturalem fertur vel calore & exercitio, vel frigore & quiete. 6 Calore, motu & exercitio unciæ duæ vel tres interdum quatuor perſpiratione horaria expelluntur : quanto autem major eſt perſpiratio motu elicita, tanto minor eſt per ſubſequentes horas corpore quieſcente. Frigore & quiete perſpiratio horaria eſt vix ſemiuncia. 7 Promovetur perſpiratio ab equitatione & a balneo aquæ tepidæ ad ſeſquilibram aſſurgit, nec ſubſequentibus horis a præcedente inhibetur. 8 Non minor eſt perſpiratio hieme a foco, quam æſtate a Sole elicita. 9 Minus perſpirat nimio exercitio defatigatus, quiq; in lecto corpus agitat, quam qui corpore nudo & aere aperto dormit. 10 Quo major eſt diurna perſpiratio, eo minor eſt nocturna & hæc interdum ſolita dimidio minor, nullo inſequente malo. 11 Perſpirationem nec inhibet, nec promovet cutis perfricatio. 12. Inæqualibus temporibus corporis pondus a ſudore magis diminuitur, quam ab inſenſibili perſpiratione. 13. Medicamenta purgantia perſpirationem non impediunt. 14. Quantitas ciborum & potus eſt ad perſpirationis quantitatem ut $2\frac{1}{5}$ ad 1. Si cibus & potus unius diei ſit $4\frac{1}{2}$ librarum, perſpiratio eſt 2, urina totidem librarum & quinque unciarum, excretio alvina 3 unciarum. 15. Evacuationes naturales non ſunt corporis ponderi, ſed debitæ victus rationi proportionales. Cuique corpori ſua victus ratio eſt, cujus defectu corporis pondus diminuitur, exceſſu augetur. Victus quotidianus pro obſervationibus præcedentibus eſt 4 librarum. Si victus modus ſit debito major aut minor, tum ingeſta non reſpondent egeſtis; ſive enim plus, ſive minus comedimus, certam ſibi normam in evacuationibus ſervat natura. Norma victus eſt cuique appetitus non depravatus, evacuationibus naturalibus proportionalis. 16. Liquorum tenuiorum potatio urinam provocat, perſpi-

ſpirationem tamen parum afficit. 17. Inter perſpirationem ante ac poſt prandium nulla obſervatur differentia; nec non cœnatus minus, quam cœnatus perſpirat. 18. Pulſus nocturnus matutino multo celerior eſt, idemque a prandio acceleratur. 19. Per omnes corporis poros continuus facilisque aeri patet ingreſſus & egreſſus. Vapores ex aere a cute attracti cum ſanguine miſcentur & pondus corporis augent. Eos corpora morbo extenuata aut evacuatione exinanita copioſius attrahunt: immo omnia plures attrahunt tempeſtate nebuloſa, quam ſicca; noctu, quam interdiu; in ſomno, quam in vigiliis: atque hinc fieri poteſt, quod nocturna perſpiratio ſit diurna ſemper minor. 20. Aeris humidum attrahunt veſtes eſtque attractio ſuperficie æqualium in ratione ponderum; ſimilium in ratione compoſita ponderum & ſuperficierum. Plus attrahunt veſtes e partibus animalium, quam e vegetabilibus confectæ: bombycinis & laneis eadem ineſt vis attrahens, ceteris paribus; maxima ineſt corio, minima linteo. Minus denique attrahunt veſtes nigræ. Sequuntur tandem duæ disquiſitiones, quarum prima probat, nec perſpirationem a frigore ſuſcepto diminui, nec hanc diminutam eſſe tuſſis cauſam: altera vero oſtendit, corpora animalium humidum aerem attrahere.

Errata in Schediaſmate inſerto Menſ. Jul. A. 1719.

Pag. 297 lin. 30 pro *pdx* lege *pdy*; pag. 298 lin. 10, 11 dele *in Act. 1715 pag. 226*; pag. 300 lin. 8, 9 pro *Log. Logarithmi 1 : y* lege *Log. Logarithmi y*; pag. 300 lin. 26 pro $(8ydy + 4ada)$ lege $(8ydy - 4ada)$; pag. 302 lin. 11 poſt *quia* inſere, $y^{2m} : xx = a^{2m-2}$ &c; pag. ead. lin. 19 pro $(2yy - aa)^{\frac{2}{3}}$ lege $(2yy - aa)^{\frac{3}{2}}$ ibid. lin. 22 pro $\frac{2}{3}$ l. $\frac{3}{2}$; pag. 303. lin. 7 a fin. pro $AH - \surd ac$ l. $AH = \surd ac$.

Errata Menſe Martio A. 1720.

P. 107 lin. 13 lege *quam*, pro *quum*; p. 108 lin. 16 *adjectum*, pro *adjectam*; ibid. lin. ult. *æque*, pro *ægre*; p. 110 εἶμι, pro εἶμη; p. 113 lin. antepen. §. 25 pro 15; p. 117. lin. 19 *ſapientis JCti*, absque commate; p. 119 lin. 10 *tam anguſte*, pro *tamen auguſte*; p. 120 lin. 10. *c. 11, 12, 13*, pro *13, 13*.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno M D C C XX.

GEMMARUM AFFABRE SCULPTARUM Thesaurus, quem suis sumptibus collegit JO. MART. ab EBERMAYER Norimbergensis. Digessit & recensuit JO. JACOBUS BAIERUS, Phil. & Med. D. hujusque in Acad. Altorfina Professor primarius.

Noribergæ, prostat in ædibus Ebermayerianis, 1720, fol. Plag. 21 Tabb. æn. 31.

INter veneranda antiquitatis monumenta, quæ merito magni faciunt peritiores, alia tamen aliis magis placent; quo fit, ut alii vetera numismata impense ament, alii antiquis statuis & sigillis ex ære vel marmore effictis delectentur, alii denique gemmarum affabre sculptarum aut cælatarum pulcritudine capiantur. Inter hos nomen suum cum laude professus est *Joannes Martinus ab Ebermayer*, Civis Norimbergensis & mercator primi ordinis spectatissimus, cujus ea fuit felicitas, ut non modo diuturno studio adhibito insignem pretiosissimamque istius generis κειμηλίων copiam adeptus fuerit, sed etiam sui Thesauri Interpretem ὁμόψηφον nuper nactus sit doctissimum *Baierum*, ob copulata cum naturali scientia humanitatis studia dudum celeberrimum. Illius industriæ, hujus doctrinæ debemus Gazophylacii hujus partem priorem, quæ gemmas complectitur centum sexaginta quinque, Tabulis æneis XXX satis elegantibus exhibitas, & brevi doctaque explicatione illustratas, in quibus numina veterum quamplurima, Sacrificia varia, Salutis imprimis & Bacchica, instrumenta sacra, Abraxeas figuras, & Symbola haud

pauca, fabulas veterum hiſtoriasque varias jucundiſſimis figuris expreſſas conſpicias. Perplacet Flora Tabulæ X, Raptus Proſerpinæ Tab. XI, Bacchus cum Ariadne triumphum ducens Tab. XII. Dianæ Tauricæ ſacrificium Tab. XV, & alterum Tab. XVI, quod Dianæ Triclariæ putat clariſſimus Interpres, Judicium Paridis Tab. XVII, elegantiſſimi Chalcedonii Tab. XX, doctiſſime explicati, Raptus Sabinarum Tab. XXI, Judicium Horatii & Scævolæ facinus Tab. XXII. Forte nonnulla a recentiori manu ſunt, antiquitatis æmula, alia ad antiquorum regulas conficta ſunt, quo Aurora Sandrarti pertinet Tab. VIII. Sunt & nonnulla manifeſte exemplaria veterum, ut Gemmæ Auguſteæ Tab. XXVI & XXVII. & ſequenti Achates Tiberianus; Sergium etiam Galbam Tab. XXIX, & Titi Triumphum Tab. XXX. agnoſcent non omnes; ſciolo denique Chalcographo iraſcentur merito doctiores, quem minus circumſpectum fuiſſe cum alii errores paſſim, tum imprimis facinora in Tabula XVII extantia ſatis teſtantur. In ea enim viro Marti proximo, nudo, ſubſtituit Neptunum coronatum & bidente abſurdiſſime armatum; aliam figuram, quam Æneam putat doctiſſimus Baierus, nudo capite eſſe noluit, adeoque galea ornavit; Cupidinem vero Marti alludentem omiſit, aut potius cum Veneris Columbis, quæ in Sarda gemma plane non conſpiciuntur, permutavit. Hæc tamen omnia nihil vetant, quo minus Nobiliſſimo *Ebermayero* ſignificemus, optime ſane ipſum, mercatorii ordinis virum, de antiquitatum ſtudioſis hoc ſuo Theſauro eſſe meritum, Experientiſſimum vero Baierum publico nomine rogemus, ut Gazophylacii inſignis ſeriem alteram, illuſtrium clariſſimorumque hominum capita complectentem, proxime in publicam pariter lucem prodire jubeat.

RAGIONI DEL SIGNOR GIOVANNI CEVA, Commiſſario del Arciducal Camera di Mantoua &c.

i. e.

RATIONES JOANNIS CEVÆ, COMMISſarii Cameræ Archiducalis, quæ Mantuæ eſt, & DORI-

RICELLII MOSCATELLI BATALLIÆ, Præfecti aquarum in illa provincia, contra introductionem Rheni in Padum magnum pugnantes: cum Reſponſionibus EUSTACHII MANFREDI, Mathematici Bononienſis.

Bononiæ, excudebant Succeſſores Benaccii 1716, fol. Alphab. 1 plag. 15.

REPLICA DI GIOVANNI CEVA &c.

id eſt,

JOANNIS CEVAE REPLICATIO, SIVE Defenſio rationum & demonſtrationum ſuarum, propter quas Rhenus in Padum magnum introducendus non ſit: contra Reſponſiones D. EUSTACHII MANFREDI.

Mantuæ, excudebat Albertus Pazonius, 1717, fol. Plag. 15.

OSSERVATIONI DI EUSTACHIO MANFREDI, &c.

i. e.

OBSERVATIONES EUSTACHII MANFREDI ad Replicationem JOANNIS CEVÆ, de Rheni in Padum magnum introductione.

Romæ, e Typographeo Cameræ Apoſt. 1717, fol. Plagul. 5.

RHenus Romandiolæ torrens non tam magnitudine ſua celebris eſt, quam quod multis cultisſimis pulcherrimisque terris exitium ac vaſtitatem vel attulit vel etiamnum minitatur. Ortus Apennino monte per Bononienſe territorium fluit, atque inde porro verſus Septentrionem progreſſus, non procul a Ferraria, in Padum fluvium aquas ſuas olim effudit. Ruptis quidem aliquoties riparum clauſtris, magno cum accolarum damno proximas implevit valles: ſed publicis Du-

cum Ferrarienſium & civitatis Bononienſis initis pactionibus, operaque communi, non una atque eadem via, in Padum identidem reſtitutus eſt: quarum pactionun tabulæ etiamnum reperiuntur. Ipſe vero Padus ſuperiori tempore a Stellata verſus Bondenum fluebat, atque inde urbis Ferraræ meridionale latus ſtringens, in duos dirimebatur ramos, Volanum & Primarenſem. Ceterum a Figeruolo, quod oppidum ad ſiniſtram Padi, e regione Stellatæ ſitum eſt, exiguus quidam ramus, vel foſſa potius, dicta Philiſtina, ad mare pertinebat: ex qua foſſa natus deinceps ille alveus eſt, qui nunc Padus magnus ſeu Venetus appellatur, Pado Ferrarienſi paulo ſeptentrionalior. Quippe poſt celebrem illam rupturam, quæ anno Chriſtiano 1152 in ea ipſa Padi ripa contigit, ubi foſſæ Philiſtinæ principium erat, quam rupturam poſt quinquaginta annos Sichardus quidam Figeruolanus deſtinato conſilio renovavit, ita ſenſim aucta & amplificata eſt illa foſſa, ut ſeculo quinto decimo navigabilis fieret, maximamque aquarum Padanarum partem ad ſe derivaret. Quo factum eſt, ut ramus Ferrarienſis indies magis ac magis minueretur, ſubſidente præſertim & fundum elevante mira limi copia, cui ſuſtinendo atque ad mare ut antea deferendo infracta fluvii vis non amplius ſufficiebat. Neque tamen non toto adhuc ſeculo ſexto decimo ramus ille ſatis magnam aquarum molem vehebat, præſertim in partibus ſuis inferioribus mari proximis, ubi ex ipſis vicinis paludibus multum purioris aquæ continuo infundebatur. Quod vero ad partes ſuperiores pertinet, Stellatam inter & ea loca interjectas, ubi Panarus & Rhenus incidebant, mira quædam res uſu venit. Namque eo tempore, quo plenus ac tumidus erat Padus, aqua in ramum illum, non obſtante elevatione fundi intrabat, atque a Stellata verſus Bondenum & Ferrariam more ſolito labebatur: contra, ubi Padus depreſſus erat, accedente plenitudine Rheni & Panari, non verſus Ferrariam, ſed plane ad partes oppoſitas verſus Bondenum & Stellatam aqua volvebatur, atque ibi in Padum magnum ſive Venetum cadebat. Sequuta eſt territorii Ferrarienſis ad provincias Romanorum Pontificum

Cap.I.p.53. p.56.

Digitized by Google

ficum translatio; quo tempore conſilium initum eſt excavandi rami Ferrarienſis, ut totus iterum Padus fluere per illum antiquo more poſſet. Itaque anno 1604, autoritate Clementis IIX, Pontificis Maximi, conſilio P. Spernazzati, Rhenus interim excluſus ex Pado, atque in valles illas ſive paludes denuo intromiſſus eſt, quas jam olim aliquoties occupaverat. Panarus vero ejuſque alveus ſtatu, quo erat, relictus & prope Bondenum aggere quodam ita munitus eſt, ut aqua ejus conſtanter ac neceſſario verſus Stellatam progredi, & ibi in Padum magnum labi cogeretur. Secari quidem initio ille agger, tempore plenitudinum, ſolebat, ut effluere per hanc ſectionem nimia aqua & priſtinam quærere viam poſſet. Verum quando alveus Padi magni ad omnem digerendam aquam factus eſſe capax videbatur, neglecta ſectio & tanquam ſupervacanea penitus omiſſa eſt. Interim facile intellectum fuit, excavationem Padi Ferrarienſis rem non modo difficillimam eſſe, ſed plane talem, quæ fieri non poſſet: neque tamen eo ſecius Rhenus ex Pado excluſus permanſit. Itaque aſſignatis vallibus non contentus, aggeres perfringere, fertiliſſimas terras inundare, depoſitoque limo ſuo, cum fundum vallium magnopere elevare, tum orificia illa, per quæ purior ejus aqua in Padum Primarenſem antea quaſi percolabatur, occludere cœpit: jamque quotannis & altitudine & circumferentia excreſcens, non ſolum Bononienſibus, ſed univerſis pene provinciis, ipſum inter & mare jacentibus, gravis & terribilis imminet. Non defuerunt quidem ſuperiori ſeculo ſumma ingenia, quæ de certo & ſecuro remedio huic peſti adhibendo cogitarent, ac conſilia ſua monumentis exponerent: ſed propter perpetuas contradictiones nihil adhuc effici potuit. Prodiit Bononiæ 1682 collectio variorum ſcriptorum huc pertinentium: & 1715 permiſſu Clementis XI P. M. relatio edita eſt duorum Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Ferdinandi Addæ & Franciſci Barberini, qui juſſu Innoc. XII P. M. munus viſitatorum per integrum annum 1693 magna cum diligentia obierunt. Hi quinque recenſent lineas vel vias, per quas alii atque alii deducendum in mare Rhenum judicaverunt: ſed rejectis ceteris,

Oo 3 cum

Digitized by Google

cum propter neceſſariæ declivitatis defectum, tum propter alia incommoda, quæ iſta relatione exponuntur, afflictis Bononienſium ceterarumque circumjectarum urbium ac provinciarum rebus, non alio modo conſuli poſſe judicant, niſi in effectum deducendo eorum conſilium & ſententiam, qui Rhenum in Padum magnum duci voluerunt: quod ipſum cum variis fieri modis & viis poſſe, tum ea compendioſiſſime docent, quæ a Cucana ad Padum Ferrarienſem, paullo infra Bondenum, pertinet, atque inde porro per alveum Padi Ferrarienſis, verſus Bondenum (ubi conjungendus cum Rheno Panarus) progrediens, prope Stellatam in Padum magnum deſinit. Oppoſuerant ſe jam olim tali inſtituto diu multumque Ferrarienſes. Quibus tandem judicio victis, cum nihil deinceps obeſſe videretur, quo minus res iſto modo confieret, novæ ſubito a remotioribus provinciis exortæ contradictiones ſunt. Quippe clariſſimi duo Mathematici Mantuani, Ceva & Moſcatellius, ſcriptis ſuis, 1716 editis, omni ſtudio id egerunt, ut non modo perſuaderent, ſed & geometricis rationibus plane cogerent, ſi Rhenus in Padum Venetum derivaretur, ſummo id detrimento fore non tam inferiorem Padi partem accolentibus, quam ipſis Mantuanis ceteriſque Padi accolis ſuperioribus. Reſponſum utrique ſatis copioſe eſt ab Euſtachio Manfredio, celebri Bononienſium Mathematico, jam antea in Actis noſtris laudato: qui argumentis quoque ſuis luculentam præmiſit hiſtoriam de antiquo & recentiori Padi Rhenique curſu, oſtenditque, non novam injungi ſervitutem Pado ſi Rhenus in eum immittatur, nec provincias ſuperiores cauſam habere, cur huic rei ſeſe opponant, quæ jam olim aliquoties facta ſit, non conſultis provinciis illis, & merito quieſcentibus: quod etiam paullo ante a nobis ex hac ipſa Cl. Manfredii narratione annotatum eſt. Sed reſponſis Manfredii non contentus Ceva, rationes ſuas alio ſcripto, acerbiori etiam ſtylo, defendere ſuſcepit: cui pauciſſimas tantum quaſdam animadverſiones, cum ſupervacanea videretur uberior reſponſio, opponendas noviſſime judicavit Manfredius. Hactenus de origine & argumento controverſiæ: ſequitur ut de rationibus utriusque partis breviter

viter videamus. Et tria quidem sunt capita, quæ in libro suo potissimum expendit Ceva, circa Rhenum cum Pado conjungendum: quantitas novæ aquæ, linea insertionis, & copia immixti limi. Augmentum aquæ in Pado incommodum fore judicat, cum propter exiguam alvei Padani capacitatem, tum propter agrorum colluviaria sive canales, quorum ostia vel exitus in Padum desinentes non parum impedimenti sint passuri. Quod ad capicitatem alvei attinet, respiciendum esse monet ad diversos status Rheni, Padi, & maris: posse enim p. 6.
Rheni, posse Padi, posse maris, si per se considerentur, jam maximam esse intumescentiam, jam mediocrem, jam consuetam, jam minimam: qui status cum multis modis inter se conjungi possint, relictis iis conjugationibus, quas sine controversia noxias esse judicat, duas potissimum perpendit, atque ad calculos revocare conatur; alteram, ubi mare penitus depressum, Padus autem & Rhenus propriis aquis auctissimi sunt, quam conjugationem literis AHI designat; alteram, BEI vocatam, ubi Padus per se mediocriter plenus, sed mare vehementer inflatum, itemque Rhenus plenissimus est. Duo autem sunt, quæ ad computum suum instituendum assumit: 12.
quorum alterum hujusmodi est, Rhenum esse ad minimum partem undetrigesimam Padi plenissimi, & decimam quintam ejusdem, tum cum maxime sueta & quotidiana plenitudine existit: alterum in eo positum est, Padum ascendere prope pontem di Lago scuro (ut vocatur) ad maximam ibi observatam altitudinem 35 pedum posse, cum propter suam ipsius intumescentiam, licet mare depressum sit, tum quoque propter maris elevationem, licet ipse non nisi consuetas aquas vehat. Quo pacto effici credit, ut in conjugatione AHI incrementum altitudinis Padanæ, ob adjunctum Rhenum, prope pontem di Lago scuro, si ripæ sufficiant, $\frac{4}{5}$ ped. sive unc. $9\frac{3}{5}$ esse debeat; in conjugatione autem BEI, $1\frac{1}{2}$ ped. sive unc. 18: atque id nondum considerata elevatione aquarum propter lineam insertionis Rheni, quippe cursui ac directioni Padi maximopere contrariam, qua de re capite altero tractat. Ad hæc ita respondet Manfredius: Si Padus ascendere 64.
prope

prope pontem di Lago ſcuro ad maximam ibi obſervatam altitudinem 35 ped. duplici de cauſa poſſit, ob propriam intumeſcentiam, licet mare depreſſum ſit, itemque ob elevationem maris, licet ipſe non nimis magnam aquarum copiam vehat, ſequi, ut conjuncta cauſa utraque, ubi & mare altiſſimum & ſimul Padus propriis aquis vehementer inflatus fuerit, hic multo altius aſcendere quam 35 ped. debeat: ſed nunquam fuiſſe majorem altitudinem obſervatam: igitur aut nunquam duas illas cauſas concuriſſe, aut fatendum eſſe, unam non ſufficere, ad altitudinem iſtam Padi efficiendam. Ita fieri, ut tum denique, cum & mare & Padus & Rhenus pleniſſimi fuerint, hoc eſt, in periculoſiſſima conjugatione AEI, ut a Ceva vocatur, aqua Padana propter intromiſſum Rhenum, aſcendere in ipſo loco confluxus $9\frac{3}{5}$ uncias ultra maximam antea obſervatam altitudinem 35 pedum debeat. Jam
p. 68. 69. vero rariſſime fieri, ut Plenitudines Padi & Rheni concurrant, hoc eſt, ut conjugatio AEI locum habeat, quippe cum cauſæ illarum plenitudinum oppido diverſæ ſint, & Padus quidem circa æſtatis initium, liquefactis nivibus Alpinis, Rhenus autem & Panarus, cæterique de hoc genere torrentes, autumno
144. 145. & hyeme excreſcere plerumque ſoleant. Porroque oſtendit, a Cardinalibus Adda & Barberino, itemque ab aliis, qui cum iis ſentiant, conſultum, cautum, ſtatutum eſſe, ſi quando primis annis poſt conjunctionem Padi & Rheni, plenitudines horum fluviorum concurrant, non Rhenum intromittendum, ſed ſectis aggeribus, ad antiquum Panari exemplum, vel alio modo, excludendum, & in valles Bononienſes ad tempus derivandum eſſe: quo pacto nihil omnino ſuperſit quod timeri a Rheno jure poſſe videatur. Nam quod ad alias conjugationes pertinet, quamvis incrementum altitudinis Padanæ propter Rhenum majus eſſe poſſit, quam $9\frac{3}{5}$ unciarum, tamen
66. hoc incrementum, quantum idcumque ſit, haudquaquam ad altitudinem pedum 35, ad quam in illis conjugationibus Padus ſine Rheno non pertingat, ſed ad multo minorem, pedum 10 aut 12, addendum eſſe. Sunt adhuc alia nonnulla, quæ circa demonſtrationem Cevæ a Manfredio monentur: ſed iis

omiſſis

Digitized by Google

omiſſis caput rei nunc conſiderandum eſt. Putat enim Manfredius, ſi ripæ Padi non inſtar ſcalæ cujuſpiam modo altæ modo depreſſæ forent, ſed ubique juſtam haberent proportionem, parum vel nihil abeſſe, quin Padum Rheno auctum, quantumvis tumidum, continere ripæ poſſent. Quod ut luculenter demonſtret, quanta ubique locorum, a Stellata uſque ad Papozzam, ſuperficiei Padanæ a ſummitate riparum, anno 1693 cum tumidiſſimus eſſet fluvius, obſervata fuerit diſtantia, exponit. Ceterum etiamſi in partibus Padi inferioribus, Stellatam inter & mare ſitis, augendæ paullulum ripæ propter adjunctum Rhenum eſſent, pernegat tamen, in partibus ſuperioribus idem fieri debere, quippe cum elevatio aquæ illuc haud pertingat. Contra ea Cl. Ceva elevationem iſtam prorſus univerſalem fore contendit, ita ut in partibus quoque ſuperioribus, non Padi ſolum, ſed & aliorum fluviorum in Padum labentium, propter intromiſſum Rhenum, augeri ripæ debeant, quo aquam, cui continendæ jam antea vix ac ne vix quidem ſufficiant, continere rite poſſint. Rem ad hunc fere modum approbare inſtituit. Sit primo canalis quilibet horizontalis, in quo, quantum aquæ continuo effluit, tantundem ſuperne æquabiliter & minus violenter reſtitui intelligatur; certum eſt, & ipſius Guilielmini demonſtrationibus conveniens, aquam in canali illo fluere, ſola velocitate a preſſione generata: ſed & hoc æque certum Autori noſtro videtur, progredi aquam nullo modo poſſe, ni ſectiones, quo remotiores ſunt a principio canalis, eo etiam ſint liberiores ac minus impeditæ. Creſcente autem iſta libertate, hoc eſt, decreſcente reſiſtentia, quam aqua inferior ſive præcedens exercere verſus ſequentem ſolet, creſcit neceſſario effectus preſſionis, ſive motus & velocitas aquæ, & creſcente velocitate decreſcit altitudo ſectionis: itaque fieri aliter non poteſt, judice Ceva, quin tota aquæ ſuperficies declivitate quadam verſus exitum prædita ſit, quamvis Guilielmino & aliis aliter fuerit viſum. Jam ſi impedimentum quodlibet orificio canalis inferiori afferatur, quo exitus aquæ vel minor vel certe minus liber evadat, non dubitandum putat noſter, quin effe-

p. 147

8.9. & Repl. p. 20.

ctus istius impedimenti ad sectiones quasque superiores, interventu mediarum, etsi non nihil debilitatus propagetur, hoc est, ut universa superficies aquæ sensim ac justa proportione ascendat, imminuta quidem tantillum, sed non deposita omni declivitate, sine qua moveri aqua, ut ostensum est, nullo pacto posset. Sit nunc porro idem vel alius canalis (ita pergimus cum Ceva ratiocinari) ad perpendiculum constitutus, evidens rursum est, aquam in eo moveri sola velocitate a descensu acquisita, nec superiorem frenari & impediri ab inferiore, neque hanc vicissim ab illa premi atque ad descensum urgeri. Itaque allato pariter huic canali in partibus inferioribus impedimento quolibet, nullum inde ad sectiones superiores effectum pertinere fas est. Denique sit etiam canalis inter horizontalem & verticalem medius, sive ad horizontem quomodocunque inclinatus, non dubitavit Guilielminus eodem eum habere loco cum verticali, quasi in utroque motus ac velocitas aquæ non a pressione sed a sola inclinatione alvei, atque adeo a descensu proveniret: perperam, judicio Cevæ; quoniam canalis inclinatus de proprietate cum horizontalis tum ad perpendiculum positi participare dicendus est, ita ut regurgitatio aquæ propter impedimentum inferius, ex parte & quodam respectu universalis, ex alia vero parte minus universalis, in ejusmodi canali esse debeat. Quo illud tandem efficitur, ut omnes fluvii non præcipiti alveo delabentes, qui de proprietatibus canalium horizonti parallelorum plurimum participant, & cumprimis Padus, cujus fundus ad sensum plane horizontalis est, si vel mare intumescat, vel alius fluvius intromittatur, vel denique impedimentum quodlibet inferius existat, in omnibus suis partibus superioribus notabiliter ascendere, atque elevatiori superficie fluere cogantur. De cetero si cui minus verisimile videatur, aquam fluminum inferiorem seu præcedentem resistere superiori atque ejus motum frænare & coercere; eum & demonstratione mathematica in priori scripto, & ipsa experientia in posteriori convincere laborat Ceva: nam quod per rupturas in ripis fluviorum quandoque contingentes multo celerius effluere aqua solet, quam
Repl. p. 27.

ante

ante rupturas illas in ipsis alveis progressa fuit, immo vero quod per rupturam superiorem magis acceleratur aquæ elabentis motus, quam per æqualem inferiorem, id quidem satis testari de sententiæ suæ veritate arbitratur. Diximus de argumentis Cevianis: quorum vim breviter & luculenter (ni fallimur) expressimus. Nunc etiam Manfredio commodanda manus, videndumque est, quomodo vir doctissimus contra adversarium, qui alias ipsi mira obscuritate ratiocinia sua involvisse videtur, disputet. Sic autem rationem concludit: p. 80. 81.
Si propter impedimentum quodlibet inferius, veluti propter intumescens mare, intumescere Padus aut similis amnis per totam suam longitudinem deberet, fieri aliter non posset, quin ab accolis quibusque superioribus cum extraordinarii tum quotidiani maris æstus accurate & satis prompte observarentur: at nemo unquam se hoc expertum esse dixerit; non igitur regurgitatio elevati maris per totum fluvium extenditur, sed in partibus a mari aliquantum remotis exigua, tandemque prorsus nulla est. Quod ut eo luculentius constet, sit A B Fig. 1.
(Fig. I.) libella maris depressior, quacum superficies fluvii p. 82. 83.

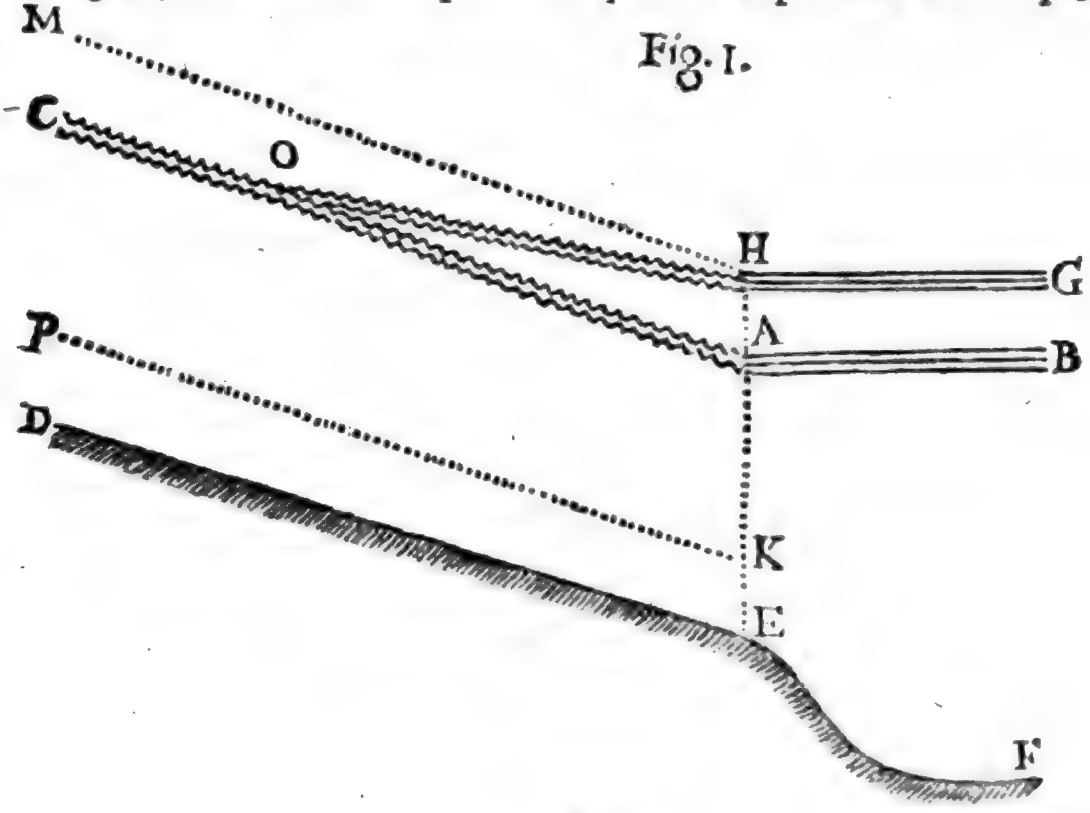

AC in puncto A concurrat; sitque DE fluvii illius fundus, qui perinde ut superficies declivitatem ac figuram quamcunque habeat. Quod si jam mare elevetur, ita ut ejus libella ad HG ascendat ibidemque quiescat, necessum omnino erit, ut etiam superficies fluvii circa ostium AE ad minimum usque ad H simul elevetur. Ducta igitur linea HM parallela ipsi AC, facile demonstratu est, superficiem fluvii elevati, (dummodo superne eadem aquæ copia constanter suppeditari ponatur) posituram HM acquirere & conservare non posse, nedum altiorem & magis inclinatam. Sit enim, si fieri potest, HM superficies fluvii elevati, abscindaturque KE=AH, & concipiatur fundus KP fundo DE similis ac parallelus: quo facto evidens est, a fluviis MHKP & CAED, quippe magnitudine & positura prorsus æqualibus, cum per ostia HK, AE, tum per quaslibet alias sectiones æquales & æqualiter constitutas, æquali tempore æqualem aquæ copiam transmitti debere: igitur cogitatione jam iterum remoto fundo KP, necessario plus aquæ transmitti debebit a fluvio elevato MHED, quam ab eodem nondum elevato CAED. At non plus aquæ fluvio illi quam huic constanter suppeditari posuimus. Ergo superficies MH minime poterit in situ illo permanere, sed necessario subsidebit, ac minus declivis facta cum priori superficie CA in puncto quodam O concurret. Quod punctum observatione determinatum in Pado a peritissimis hominibus est, ut qui regurgitationem maris in isto fluvio, tum cum mare vehementer inflatum & Padus contra parum plenus esse solet, ad locum pertingere 14 milliaria Italica infra Stellatam situm, alio vero tempore in multo inferiorem, jurati edixerunt. Jam quod dictum est de elevatione maris, pari fere jure transferre ad augmentum fluvii propter immissum alium fluvium licet; nisi quod hic etiam ad velocitatem fluvii immissi diligenter attendendum videtur. Quapropter Cl. Manfredius, ut quam accuratissime ostendat, quousque augmentum illud in fluvio recipiente pertingere ad summum

Observ. p. 11.

Digitized by Google

mum valeat, hoc modo rem aggreditur. Sit AB (Fig. 2.) ſuperficies fluvii antequam alius fluvius intromittatur; p. 91. Fig. 2.

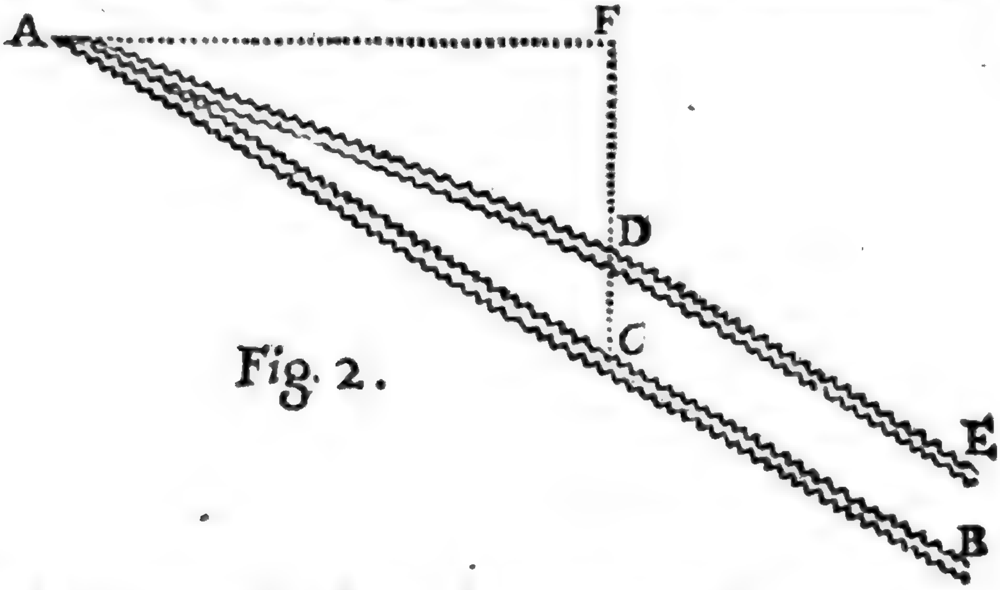

Fig. 2.

quo in C intromiſſo, aſcendat ibi aqua usque ad D, progrediens ad partes inferiores cum ſuperficie DE: ſit autem recta DF æqualis altitudini, ex qua decidens aqua eam accurate velocitatem acquireret, quam aqua fluvii intromiſſi in puncto confluxus habet: ducaturque FA, horizonti parallela, occurrens ſuperficiei CA in A. Quibus ita conſtitutis, certiſſimum eſſe aſſerit, A eſſe terminum illum, quem non modo non ſuperare, ſed ne quidem attingere regurgitatio aucti fluminis queat. Igitur facta ad Padum & Rhenum juſta applicatione, ſcire licet, regurgitationem Rheni, in Pado minus tumido, ultra 12 millaria Italica extendi verſus partes ſuperiores non poſſe, in tumido vero ne quidem ad tria. Hactenus unum caput controverſiæ, quæ Manfredio cum Ceva intercedit. Longum eſſet cetera eodem modo recenſere: igitur ea pauciſſimis tantum attingemus. Et fluxum quidem aquæ per agrorum canales, qui in Padum fluvium, & maxime in partes ejus ſuperiores, inſeruntur, niſi rariſſime atque ad breviſſimum tempus, impediri propter adjunctum Pado Rhenum non poſſe, luculenter oſtendit Manfredius. Quod autem ad lineam directionis pertinet, quacum inſerendus in Padum

93. 94.

100.

103. 104.

Digitized by Google

Padum Rhenus est, prorsus errare Cevam docet, qui lineam
illam fluxui & directioni aquarum Padanarum magnopere
contrariam imaginetur: quippe cum constitutum sit, prope
Stellatam, paullulum infra illum locum, ubi nunc insertus
est Panarus, Rhenum Panarumque ita introducere, ut angu-
lus, inter lineam directionis horum fluviorum & lineam di-
rectionis Padi interceptus, quam acutissimus fiat: quod ter-
p. 29. ris adjacentibus magno fore commodo affirmat. Objectum
etiam illud erat, si Rhenus in Padum ducatur, futurum esse,
ut via Padi, propter inevitabiles riparum corrosiones, tortu-
osior & longior evadat, quin etiam ut longius in mare ex-
tendantur ostia Padi, deposito ante illa limo, cujus quidem
satis magnam advehi copiam a Rheno constat: quo fieri,
ut imminuta fluminis declivitate, propter auctam longitudi-
nem, elevatio atque intumescentia simul augeri necessario de-
beant. Sed quamvis concedat Manfredius, loca flexuum &
110. corrosionum mutari a Rheno tantillum posse, ipsum tamen
Padum tortuosiorem longioremque quam antea fieri debere,
adeo negat, ut potius, propter auctam aquarum vim, brevio-
rem & magis rectum evasurum contendat. Ostia vero Padi,
112. quæ jam sine Rheno quotannis aliquanto longius in mare ex-
tendi consueverint, adjuncto illo torrente, trium spatio secu-
lorum, ad summum per unum milliare Italicum ulterius pro-
longari debere docet; qua ex re satis magna quidem commo-
da, non aliud vero incommodum nasci posse existimat, nisi
ut ripæ Padi inferiores, trium seculorum spatio, 6 unciis cir-
26. 29. 30. citer augendæ sint. Restat unicum argumentum, quod Mo-
scatellius potissimum urget, contra introductionem Rheni in
Padum: futurum enim prædicit, ut conjunctis istis fluviis,
non ostia modo Padi prolongentur, sed & ipse communis al-
vei fundus arena limoque compleatur & maximopere eleve-
tur. Quod idem in ramo Ferrariensi, post novissimam Rhe-
ni introductionem, usu venisse, magno cum accolarum damno
115. urget. Sed iterum ostendit Manfredius, tantum abesse, ut,
conjuncto Pado Rhenoque, communis alveus repleri terra at-
que arena possit, ut potius, ob auctam aquarum vim & copi-
am,

Digitized by Google

am, magis magiſque excavari purgarique debeat. Nam & in omnibus orbis terrarum fluviis fieri conſueſſe, ut alvei eorum ſemper eo magis excaventur, quo plures alii fluvii illabuntur, & ipſum Padum Ferrarienſem, non propter immiſſum Rhe- P. 125.
num, ſed propter enatum ramum Venetum, atque adeo propter imminutam aquarum vim, oppletum arena & elevatiore fundo præditum eſſe: porroque eorum opinionem nulla niti 121.
veriſimilitudine, qui Rhenum multo magis turbidum quam alios torrentes, quos Padus recipit, immo vero talem judicent, cujus plus quam tertia pars terra mixta arenæ ſit: hos non attendere, ſi vera eſſet ipſorum ſententia, quindecim annorum ſpatio plus quam integra pertica imminui altitudinem illarum regionum debere, quæ aquam Rheno ſuppeditare ſoleant. Confutatis hoc modo argumentis adverſariorum, ex- 127.
emplo Panari rem totam illuſtrare, ac veritatem ſententiæ ſuæ in clariſſimam collocare lucem conatur Cl. Manfredius. Nam cum torrens iſte, qui vel æqualis Rheno vel etiam major ſit, neque aquas minus turbidas vehat, nec rarius plenus tumidusque exiſtat, neque in alium fluvium aut alio loco illabatur, quam ubi introducendus eſt Rhenus, nec denique ulla propemodum alia re, niſi nomine, a Rheno differat; cum, inquam, hic fluvius, poſtquam introductus eſſet in Padum magnum, communem alveum haudquaquam terra oppleverit, immo vero magis excavatum præſtiterit, ita ut acceſſu ſuo non modo non auxiſſe, ſed & imminuiſſe Padi intumeſcentias videretur, nullum poſſe dubium eſſe, quin idem a Rheno expectari debeat. Negat quidem hanc concluſionem Ceva, atque ita exiſtimat, tum cum Panarus in Padum duceretur, fundum hujus fluvii talem fuiſſe, qui magis excavari potuerit, nunc ita excavatum eſſe, ut profundior fieri nequeat: ſed hoc gratis
aſſeri Manfredius contendit, prætereaque in obſervationibus 132. 133.
ſuis contra poſterius Cevæ Scriptum, ad viſitationem, anno & Obſ. p. 5.
1716 inſtitutam, provocat, qua Padum Venetum adhuc poſt annum 1693, hoc eſt poſt inſpectionem ab Adda & Barberino factam, profundiorem evaſiſſe conſtat. Ergo nihil eſſe certius arbitratur, quam fundum fluvii iſtius etiamnum, creſcente

Digitized by Google

te copia & vi aquarum, magis magisque excavari posse ac debere.
p. 163. Quæ cum ita sint, introductionem Rheni in Padum æquissimum esse institutum concludit: cui in posterum obstinate resistere, nihil aliud foret, quam pulcherrimos terræ tractus perpetuo & irreparabili exitio damnare, idque sine ulla justa causa, propter panicum quendam & a ratione prorsus alienum timorem: erepto & negato isthac ratione Bononiensibus eo jure, quod & natura & pactis & præscriptione ipsis
150. competere certum sit: quo jure tamen eos tam moderate usuros esse innuit, ut nihil repugnaturi sint, quo minus, si quid damni ex introductione Rheni sui in Padum ad provincias alias redundaverit, continuo iste torrens ex Pado in perpetuum tempus rursum excludatur.

N. B. RESPONSIO AD ART. VII. TOM. XXXI. Diarii Eruditorum Italiæ.

CUm controversiæ literariæ non solum *cum debita moderatione*, sed & *cum debita sinceritate* tractari debeant, ut eo citius & facilius scopum earundem, h. e. veritatis cognitionem assequamur; non sine stupore intellexi, doctissimum Fagnanum objectiones meas, quas in privata ad me epistola *eruditissimas observationes* vocaverat, nunc publice *erroris* redarguere, meumque ratiocinium appellare *fiacco entimema*, & cum antea scripserat, se nihil in meis observationibus deprehendere, quo offenderetur, nunc ab imaginaria propositionum mearum falsitate offendi. Optavissem sane, ut pari mecum civilitate egisset, & ea, quæ dicenda habuit contra objectiones meas, (quas priusquam publici juris fierent cum ipso communicavi) similiter mecum ante, quam cum publico, communicavisset. Hac enim ratione effecisset, ut aut ego animadversiones meas in ipsius Theorema suppressurus fuissem, aut ut ille, agnita per responsionem meam earundem veritate, animum litigandi fuisset depositurus. Doleo igitur quam maxime, quod ille, victoriæ securus, verum animi sui sensum circa oppositiones meas mihi dissimulaverit, remque inter nos publice

ce maluerit quam privatim agi, neque adeo coegerit oſtendere publice debilitatem defenſionis, quam oppoſuit argumentis meis, quorum igitur vim ac ſoliditatem breviter & quam fieri poterit moderate probatum ibo.

Duo ſunt quæ præcipue oppoſui contra *Theorema Fagnani*; I. quod æquatio iſta $dy : y^{m:n} = x^{t:u} dx : \left(\frac{n}{u}\int X x^{nt:u} dx + K\right)^{1:n}$ non poſſit eſſe vera integralis hujus $X dy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$, ad quam ſupponit perventum fuiſſe ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis. II. Quod ſit impoſſibile pervenire ad æquationem hanc poſteriorem ſine ſuppoſitione alicujus differentialis conſtantis, excepto caſu quando $c = -b$. Prius probavi ex eo, quod æquatio ipſius integralis de novo differentiata ſine aſſumta differentiali conſtante non producat æquationem differentialem propoſitam; Poſterius ex eo, quod æquatio $X dy^n : y^m dx^{n-1} = \frac{adx}{x} + \frac{bddx}{dx} + \frac{cddy}{dy} + \frac{fdy}{y}$ non poſſit perfecte integrari, niſi ſumatur quantitas aliqua differentialis pro conſtante, aut niſi ſit $c = -b$. Ad prius reſpondet Fagnanus negando propoſitionem hanc fundamentalem, quam ego *Axioma nobiliſſimum* appellavi, *quod omnis æquatio, quæ integralis eſt alicujus æquationis differentio-differentialis, ad quam perventum fuit ſine ſuppoſitione quantitatis alicujus differentialis conſtantis, iterum differentiata etiam ſine ſuppoſitione alicujus differentialis conſtantis debeat reſtituere eandem illam æquationem differentio-differentialem*; in cujus veri axiomatis locum ipſe ſubſtituit hanc propoſitionem: *omnis æquatio, quæ eſt integralis, iterum differentiata debet reſtituere eandem æquationem differentialem ſecundi gradus aut aliam æquivalentem;* ubi per æquationem æquivalentem intelligit talem, quæ vi quantitatis alicujus differentialis aſſumtæ pro conſtante, in illam, cujus æquivalens dicitur, transformari poteſt. Ad poſterius reſpondet, meum ratiocinium, tametſi probet æquationem noſtram differentio-differentialem perfecte integrari non poſſe ſine aſſumtione quantitatis alicu-

Digitized by Google

jus constantis compositæ ex *dx* & *dy*, propterea non probare impossibilitatem perveniendi ad æquationem prædictam differentio-differentialem, si *antecedenter* pro constante non assumta fuerit eadem quantitas illa differentialis. Quam longe autem a veritate aberrent istæ responsiones, facile intelligent ii, qui *quid sit æquatio differentio-differentialis ad quam perventum est sine suppositione alicujus differentialis constantis, & qualem mutationem producat in integrationibus & differentiationibus suppositio differentialis constantis*, cognoscunt; quam rem in gratiam eorum, qui eam nesciunt vel se nescire simulant, explicabo.

Si proponantur plures quantitates variabiles A, B, C, D, &c. quæ mutua relatione a se invicem dependeant & continuo motu crescant vel decrescant, & ipsarum incrementa vel decrementa momentanea respective designentur literis a, b, c, d, &c. æquatio, quæ exprimit relationem, quæ est inter duas pluresve harum quantitatum a, b, c, d, &c. dicitur æquatio differentialis ejus æquationis, quæ exprimit relationem quæ est inter duas pluresve quantitatum A, B, C, D, &c. & ipsæ quantitates a, b, c, d &c. quibus eodem tempore infinite parvo augentur vel minuuntur quantitates A, B, C, D, &c. dicuntur harum differentialia. Si jam porro fingamus, alio proxime sequenti tempore infinite parvo quantitates illas A, B, C, D, &c. novis incrementis vel decrementis augeri vel minui, quæ vocentur $\alpha, \beta, \gamma, \delta$, &c. differentiæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, &c. quæ intercedunt inter ista & priora augmenta vel decrementa a, b, c, d, &c. vocantur quantitatum A, B, C, D, &c. differentio-differentialia, aut differentialia secundi gradus, & æquatio, quæ exprimit relationem quam habent inter se ipsæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, &c. dicitur æquatio differentio-differentialis aut differentialis secundi gradus, cujus respectu æquatio quæ exprimit relationem ipsarum a, b, c, d, &c. dicitur integralis; quemadmodum & hujus integralis vocatur æquatio, quæ exprimit relationem inter ipsas quantitates propositas A, B, C, D, &c. Jam autem manifestum est, unumquodque ex differentialibus his secundis α-a, β-b, γ-c, δ-d, &c. diversas denotare quantitates, & diversam ad reliqua habere relationem, prout ipsæ

ipſæ $\alpha, \beta, \gamma, \delta$, &c. plus vel minus differunt reſpective ab ipſis a, b, c, d, &c. aut prout ponitur æqualitas vel inter a & α, vel inter b & β, vel inter c & γ &c. Exempli gratia: Intelligamus per A, B, C, D, reſpective has quantitates $x, xx, ax+xx$, $\surd(aa+xx)$, & per a, b, c, d, ipſarum differentialia dx, $2xdx$, $adx+2xdx$, $xdx:\surd(aa+xx)$; ponamus primo dx eſſe conſtantem h. e. eſſe æqualitatem inter a & α, erunt differentio-differentialia reſpective o, $2dx^2$, $2dx^2$, $aadx^2:(aa+xx)\surd(aa+xx)$ h. e. ipſæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, eandem inter ſe habebunt relationem quam habent $o, 2, 2, aa:(aa+xx)\surd(aa+xx)$; quod ſi vero ſecundo velimus ponere $2xdx$ conſtantem h. e. eſſe æqualitatem inter b & β, quantitatum A, B, C, D, differentio-differentialia erunt $-dx^2:x$, o, $-adx^2:x$, $-xxdx^2:(aa+xx)\surd(aa+xx)$, h. e. ipſæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, ſe habebunt ut $1:x$, o, $a:x$, $xx:(aa-xx)\surd(aa+xx)$, longe aliter quam in præcedenti hypotheſi; ſi autem non determinare velimus, quænam quantitatum a, b, c, d, &c. & $\alpha, \beta, \gamma, \delta$, &c. inter ſe ſint æquales, i. e. ſi nullam differentialium conſtantem ſupponere velimus, differentio-differentialia quantitatum A, B, C, D, erunt ddx, $2dx^2+2xddx$, $addx+2xddx+2dx^2$, $(aaxddx+x^3ddx+aadx^2):(aa+xx)\surd(aa+xx)$, quæ nullam certam & determinatam relationem, ut in prioribus caſibus, inter ſe habent ob incertam rationem quam habet ddx ad dx^2. Hinc conſequens eſt, æquationes differentio-differentiales, quæ exprimunt relationem quam habent inter ſe certarum quantitatum differentialia ſecundi gradus, pro diverſa hypotheſi alicujus differentialis conſtantis, non *æquivalentes* ſed *diverſas* eſſe, exprimunt enim diverſarum quantitatum diverſas relationes, adeo ut ſi ſupponamus e. g. nos perveniſſe ad aliquam æquationem differentio-differentialem, quam nominemus F, ponendo hanc, vel illam, vel nullam differentialem conſtantem, & hujus æquationis integralem vocemus G, neceſſe ſit, ut æquatio iſta G iterum differentiata, ponendo reſpective hanc, vel illam, vel nullam differentialem conſtantem, producat eandem æquationem differentio-differentialem F; neque ſufficit, ſi ponamus ad æquationem F perventum fuiſſe ſine ſuppoſitione alicujus differentialis conſtantis, ut æquatio G differentiata producat aliquam

Digitized by Google

æquationem, quæ vi adhibitæ alicujus differentialis conſtantis in æquationem F transmutari poſſit; ſed quemadmodum æquatio F, ad quam perventum eſt ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, eſt æquatio generalis, quæ admittit omnes ſuppoſitiones differentes, & quæ complectitur omnes caſus particulares pro diverſis hypotheſibus differentialis conſtantis, ita quoque æquatio G differentiata exhibere debet eandem æquationem generalem F, quæ accommodari poſſit non uni tantum hypotheſi particulari differentialis conſtantis, ſed omnibus quas effingere poſſumus. Uno verbo, ſi æquatio G eſt *integralis* æquationis generalis F, ſequitur viciſſim, quod æquatio generalis F debeat eſſe *differentialis* æquationis G. Quicunque definitionem terminorum intelliget, non minus pro *Axiomate* habebit hanc propoſitionem, quam iſtam: Poſito quod Paulus ſit Pater Petri, ſequitur quod Petrus ſit Filius Pauli; res utrobique eodem modo ſe habet; patet igitur quid ſentiendum de reſponſione Fagnani ad primam meam objectionem. Pergo ad ſecundam.

Si Fagnanus contendit poſſibile eſſe, ut excepto caſu quando $c=-b$ quis perveniat ad æquationem $Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, melius reſpondere non poſſum, quam rogando illum, ut exemplum vel ſolutionem alicujus Problematis proferat, ubi ad talem æquationem ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis perveniat; ſi hoc præſtare poſſit, victas dabo manus. Ego dixi & etiamnum dico, hoc fieri non poſſe, ideo quod in integratione prædictæ æquationis aliqua differentialis conſtans aſſumi debet, niſi fuerit $c=-b$, hoc enim ſignum eſt, jam antea in inventione illius æquationis differentio-differentialis aliquam differentialem conſtantem fuiſſe adhibitam. Hæc duo revera *inter ſe ſervant connexionem eſſentialem & nodum indiſſolubilem*; ſed cur hoc? Ideo quia in omni integratione æquationum differentialium ſecundi gradus non poſſunt plures ſimul quantitates differentiales, ſed una tantum pro conſtante aſſumi, nempe illa, quæ in præcedenti differentiatione pro conſtante

te

Digitized by Google

te adhibita fuit, adeo ut neceſſe ſit, ut ille qui mihi proponit integrandam æquationem aliquam differentio-differentialem mihi dicat, quam differentialem conſtantem ſive quam quantitatem uniformiter fluentem ipſe in æquatione ſua intelligat, ut ego eandem ſignificationem differentialium in integratione retinere & paralogiſmum evitare poſſim; aut ſi dicat, æquationem ſuam nullam præſupponere differentialem conſtantem, neceſſe eſt ut ad eandem æquationem integralem perveniam ſupponendo conſtantem aut nullam differentialem, aut aliquam pro lubitu ſive hanc ſive illam. In noſtro autem caſu res hoc modo non ſuccedit; quippe æquatio Fagnani, ipſo fatente, ſi nulla ſumatur differentialis conſtans, plane integrari non poteſt, neque exhibet unam eandemque æquationem integralem in omnibus quæ fieri poſſunt ſuppoſitionibus differentialis conſtantis; fieri autem poſſe ejusmodi ſuppoſitiones numero infinitas, quæ conducunt ad æquationes integrales toto genere ab invicem differentes, mox exemplis aliquot probabo, poſtquam prius ad objectionem aliquam ridiculam reſpondero, quam Fagnanus per modum interrogationis ita propoſuit: „ Obſecro, quid abſurdi continetur in iſta proportione dx ". „ dy " :: $\frac{X}{y^m} \cdot \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$? ſecundus ejus terminus „ homogeneus eſt cum primo, & quartus terminus eſt finitus „ ſicuti tertius; quin imo idem quartus terminus æque eſt intel„ligibilis, ac foret ſi in locum $\frac{cddy}{dxdy}$ ſcriberetur $\frac{-bddy}{dxdy}$ " Reſpondeo, quod quis ſimili modo negare poſſet, eſſe aliquid abſurdi in hac proportione, *latus quadrati eſt ad diagonalem ut 3 ad 2*; ubi ſecundus terminus homogeneus eſt cum primo, & quartus terminus eſt numerus finitus ſicuti tertius. Aut ut per exemplum noſtro caſui magis ſimile reſpondeam, rogo viciſſim Fagnanum, annon ſit abſurdum dicere, quod ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis ad ſequentem æquationem differentialem ſecundi gradus, naturam alicujus curvæ exprimentem, pervenire poſſimus: $y^3ddy - aayddy = aady^2$, ubi per y intelligo ordinatam curvæ alicujus, & per dy & ddy ejus dif-

ferentialia prima & ſecunda; reſpondere certe debet Fagnanus hoc eſſe impoſſibile, quomodo enim in iſta æquatione abſciſſa, quam vocare volumus x, cum ſuis differentialibus dx & ddx, evaneſcere potuiſſet, niſi aliqua differentialis primi gradus conſtans & aliqua ſecundi gradus æqualis nihilo ſuppoſita fuiſſet? Attamen iſta æquatio in ſequentem proportionem reſolvitur: $y+a.a::\frac{a}{y-a}.\frac{yddy}{dy^2}$, cujus ſecundus terminus eſt homogeneus cum primo, & quartus eſt finitus ſicuti tertius. Dicendum igitur eſt, quod quemadmodum prædicta æquatio $y^3ddy-aayddy=aady^2$ (quæ pro varia hypotheſi differentialis conſtantis variis Curvis ſatisfacit, in ſpecie autem, quando dx conſtans ſupponitur, Ellipſi vel Circulo; quando autem elementum Curvæ $\surd(dx^2+dy^2)$ conſtans ponitur, Catenariæ vulgari aliiſque Curvis mechanicis) neceſſario præſupponit differentialem conſtantem, ita etiam æquatio $Xdy^n:y^m dx^n= \frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$ præſupponat differentialem conſtantem, excepto caſu quando $c=-b$, non quidem ob eam rationem, quod alioqui termini proportionis $dx^n.dy^n::\frac{X}{ym}.\frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$ forent heterogenei, ſed ob aliam rationem, ad quam intelligendam oportet ſcire paulo plus quam homo ille, quem Fagnanus ſupponit *prorſus ignarum calculi differentialis*, i.e. oportet ſcire paulo plus quam *ſolum ſignificatum ipſarum x, y, earumque differentialium primi & ſecundi gradus*. Ut autem Fagnanum penitus erroris ſui convincam, demonſtrabo novo modo & directe, propoſitiones has duas, *Ad æquationem* $Xdy^n:y^m dx^n=\frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$ *perventum eſt ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, & quantitas c non eſt* $=-b$, eſſe contradictorias & ſimul ſtare non poſſe. In hunc finem præmittam ſequens Lemma: *Omnis æquatio differentialis ſecundi gradus, in qua dx eſt variabilis & dy conſtans, transmutari poteſt*,

poteſt, ſalva æquatione integrali, in aliam in qua dx eſt conſtans & dy variabilis, ſcribendo pro ddx hunc valorem $-dxddy:dy$. Hujus theorematis demonſtrationem perfacilem olim cum amicis communicavi, aliam inveniet Fagnanus in Celeberrimi Geometræ Angli Brook Taylor *Method. Increm. Prop. 3.* ad quam ipſum remitto. His præmiſſis ſic arguo: Quia ad æquationem $Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ perventum eſt ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, poſſum pro arbitrio ſumere dy aut dx conſtantem; in prima igitur ſuppoſitione poſito $ddy=0$, erit $Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{fdy}{ydx}$, in poſteriore autem poſito $ddx=0$, erit $Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$. Sed, per Lemma præmiſſum, æquatio prioris ſuppoſitionis, ſcribendo $-dxddy:dy$ pro ddx mutatur in hanc $Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} - \frac{bddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$, in qua dx, conſtans & $ddx=0$, quæ debet congruere cum æquatione poſterioris ſuppoſitionis, cum igitur in utraque omnes termini præter $\frac{cddy}{dxdy}$ & $\frac{-bddy}{dxdy}$ ſint iidem, ſequitur quod & hi æquales eſſe debeant, quapropter neceſſario $c=-b$; ſufficienter igitur demonſtratum puto, quod Fagnanus, ſupponendo ad æquationem ſæpius citatam $Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ perveniri poſſe ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, & caſum quando $c=-b$ a theoremate ſuo excipiendo, ſuppoſuit duo contradictoria, quæ ſimul ſtare non poſſunt.

Supereſt ut (quod ſupra promiſi) oſtendam, innumeras in noſtro caſu ſuppoſitiones differentialis conſtantis fieri poſſe, quæ conducunt ad æquationes integrales toto genere & ab invicem & ab æquatione integrali a Fagnano allata differentes. Ad hoc probandum ſufficit afferre aliquot exempla pro illo ipſo caſu particulari, quem jam in Diar. Ven. art. 5 Tom. XXIX conſide-

ſideravimus, ſcilicet quando $X=x$, $m=2$, & ſingulæ a, b, c, f, n, $=1$; proponatur nempe integranda æquatio $xdy:yy=\frac{dx}{x}+\frac{ddx}{dx}+\frac{ddy}{dy}+\frac{dy}{y}$; dico nullam dari certam æquationis hujus integralem, ſed pro innumeris quæ fieri poſſunt ſuppoſitionibus differentialis conſtantis innumeras quoque dari hujus æquationis æquationes integrales. Ex. gr. ſi ponamus $xxdxdy:yy$ conſtantem, æquatio integralis erit $y^3:x-\frac{1}{2}yy=$ conſtanti; ſi ponamus $y^5dxdy:xx$ conſtantem, æquatio integralis erit $y^{4:3}:x+y^{1:3}=$conſtanti; & generalius ſi ponamus $x^py^q\,dxdy$ conſtantem, ubi p & q ſignificent numeros quoscunque, æquatio integralis evadet $x^{-1}y^{(q-1):(1-p)}+y^{(p+q-2):(1-p)}:p+q-2=$conſtanti. Item alio modo ſi ponamus $xxy^{q+r}\,dxdy:(by^q+y^r)$ eſſe conſtantem, ubi valores ipſarum b, q, r, ſunt arbitrarii, æquatio integralis erit $y^{-q}:q+x^{-1}y^{-q+1}+by^{-r}:r+bx^{-1}y^{-r+1}=$conſtanti; & ſic innumeræ aliæ ſuppoſitiones fieri poſſunt, quæ conducent ad innumeras æquationes pro curvis tam algebraicis quam mechanicis. Ex his igitur manifeſtum eſt, Fagnanum multipliciter errare; I. quando nempe putat æquationem hanc $dy:y^{m:n}=x^{t:u}dx:\left(\frac{n}{u}\int Xx^{nt:u}dx+K\right)^{1:n}$ eſſe ſolam & perfectam integralem ſuæ æquationis $Xdy^n:y^mdx^n=\frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$; tum II. quando pag. 72 aſſerit, *che per giungere alla perfetta integrazione dee prenderſi queſta conſtante* $x^{t-a}y^{mu:n}fdx^{u-b}dy^{-c-u}$, in quo ſibi ipſi contradicit, nam in art. XI Tom. XXVII. dixit, & recte quidem, licitum eſſe ponere conſtantem quam libuerit; tum III. quando aſſerit in fin. pag. 77, aſſumtionem differentialis conſtantis in noſtro caſu non determinare eſſentiam Curvæ quæſitæ; nonne debebat ipſe (ut ejus verbis utar) *riflettere*; *che l' influſſo della coſtante aſſunta è valevole à produrre varj fenomeni nel mondo intelligibile*

In una parte più, e meno altrove.

Niſi

Digitized by Google

Nisi tæderet me in re tam facili & a Tyronibus vix ignorata diutius versari, alia quædam circa objectiones reliquas Fagnani monere possem, sed qui quæ hucusque dicta sunt recte perpenderit, & illas falsas nulliusque momenti esse facile sibi persuadebit. Unicum tantum adhuc adnotabo, nempe ipsum errare, quando quasi triumphans defensionem suam ita finit: *Mi dò à credere, che questa risposta sia per appagare i lettori;*„ *mà se per avventura alcuno di essi la reputassi invalida, sap-*„ *pia, che resta sempre illesa l' interna sostanza della mia in-*„ *venzione; poiche dal mio combattuto teorema nasce immedia-*„ *mente questo corollario incontrastabile, che:* L'integrale dell'„ equazione $(1)\, X dy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ è l'equazione„ $(4)\; dy : y^{m:n} = x^{t:u} dx : \left(\frac{n}{u} \int X x^{nt:n} dx + K\right)^{1:n}$, supposto, che„ prima di giungere all' equazione (1) siasi presa per costante„ la quantità differentiale $(3)\, x^{t-a} y^{mu:n-f} dx^{u-b} dy^{-c-n}$. *Jo vorrei*„ *sempre ingannarmi, se mi fosse concesso dedurre da' miei errori*„ *simili verità.*„ Hæc propositio non nascitur tanquam corollarium ex theoremate Fagnani, sed vice versa Fagnanus ex ista propositione theorema suum deduxit, i. e. *ex propositione particulari per inductionem erroneam deduxit conclusionem generalem*, quemadmodum cuilibet apparere potest ex demonstratione, quam theoremati suo annexuit dict. art. XI. Tom. XXVII. quia vero optat semper falli, si sibi concessum esset deducere ex erroribus suis similes veritates, finiam istam responsionem ostendendo ipsi modum, quo se centies per diem voti sui compotem reddere possit. Sumat nempe æquationem differentialem quamcunque (A) pro curva algebraica vel mechanica, eamque denuo differentiet, ut habeat æquationem differentio-differentialem (B); deinde assumat pro constante quamcunque quantitatem differentialem (C), cujus differentialem (D) ponat $=0$, hujus quantitatis (D) multiplum vel submultiplum quodcunque addat alterutri membro æquationis (B), ut inde proveniat nova æquatio (E). Quibus factis ad modum art. XI Tom. XXVII formare poterit novum

 theo-

theorema dicendo: *Æquationis (E) ad quam ſuppono perventum fuiſſe ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, integralis eſt æquatio (A).*

EXERCITATIONUM SUBSECIVARUM Francofurtenſium

Tomus II Sectio II.

Francofurti ad Viadrum, impenſ. Joh. Godof. Conradi, 1719, 8. Plag. 14.

IN Exercitatione prima *Weſenfeldius* ab intentata Scepticiſmi nota *Salomonem* vindicat. Nimirum Anonymus in Obſervationibus Hallenſibus Tom. 8 Obſerv. 13 repetiit argumenta, quibus *Vayerius* probare contendit, *Salomonem* fuiſſe Scepticum. Ad ſingula reſpondere conatur *Weſenfeldius*. Exercitatione ſecunda *Gœlickius* proponit problema: an non omnes febres certam quandam analogiam inter ſeſe mutuo alant ac proinde analogicam quoque tractationem therapevticam ſuo quodam jure expoſtularet. Ipſe affirmativam defendit, ſed ita ut idem aliorum diſquiſitioni ulteriori commendet. Anſam dedit *Brunnerus*, Archiater Palatinus, ob praxin Medicam famigeratiſſimus, qui omnes febres, cujuscunque fuerint indolis, more intermittentium tertianarum per uſum corticis Peruviani curat: cujus methodi felicem ſucceſſum vidit Gœlickius in filio Conſulis Duisburgenſis febri continua & acuta laborante. Idem Exercitatione tertia ſe tuetur adverſus Autorem Relationum (quemadmodum vocantur) innocentium de rebus theologicis antiquo novis, qui deteſtatus fuerat, quod *Johrenii* Anteceſſoris ſui hypotheſin revocaverat, de Chriſto remediis ſubinde naturalibus certos quosdam morbos fugante, & dæmoniacam obſeſſionem non de corporali diaboli hypoſtatica occupatione, ſed de certo quodam morbi genere explicuerat. Exercitatione quarta *Hermannus* ad motus corporum in mediis reſiſtentibus explicandos progreſſus hac vice ſolos rectilineos & a primitive uniformibus variatos inveſtigat. Exhibet canonem generalem, unde cetera derivat, $rdx = -udu$, ubi r reſiſtentiam, x ſpatium

x ſpatium, *u* celeritatem in termino ſpatii mobili reſiduam denotat. Hinc e. gr. deducit pro deſcenſu corporum a gravitate in medio quocunque reſiſtenti $(g-r)\ dx = udu$ & pro eorum aſcenſu $(g+r)\ dx = -udu$, ubi g gravitatem deſignat. Exercitatione quinta *Reinoldus* de confuſione legis Corneliæ de Sicariis cum Aquilia agit. Tandem *Dithmarus* ex Codice MSC rerum præcipue Weſtphalicarum, qui in manus ipſius incidit & cujus Autorem anonymum circa initium ſeculi ſuperioris ſcripſiſſe contendit, Abbatum Werthinenſium & Abbatiſſarum Eſſendienſium Syllabum Speciminis loco cum rerum hiſtoricarum curioſis communicat, integri operis editionem promittens, ubi intellexerit, excerpta iſta non diſplicuiſſe. Continentur autem in eodem deſcriptiones Ducatuum, Comitatuum & Dynaſtiarum Teiſterbantiæ, Cliviæ, Montium, Marcani, Lymburgenſis, Ravensburgenſis, Lippienſis, Tecklenburgenſis, Lingenſis, Bertheimenſis; Schowenburgenſis, Hoyenſis, Haholonis, Mœrſani aliarumque ditionum, quæ ita deſcribuntur, ut Ducum, Comitum & Dynaſtarum genealogiæ, adjectis illorum inſignibus, ipſarum dein ditionum ac præcipuorum in illis oppidorum & monaſteriorum origines & fata exhibeatur, ſingula vero tum Archivorum, tum veterum Scriptorum fide tradantur atque probentur.

MEMOIRES ET NEGOCIATIONS SECRETTES, &c. hoc eſt, *COMMENTARII DE ACTIS FERDINANDI BONAVENTVRÆ, Comitis de HARRACH, Legati Cæſarei, in Aula Hiſpanica, ab A. 1695 usque ad primum tractatum partitionis; Autore DE LA TORRE.*

Tomi II.

Hagæ Comitis, apud Petrum Huſſon, 1720, 8.
Alph. 1 plag. 22.

EX Præfatione diſcimus, Commentarios hoſce deſumtos eſſe

esse ex epistolis, quas lingua Hispanica exaratas ex Hispania ad Leopoldum Imp. misit Harrachius. Harum plures in ipso opere exhibentur. In eadem præfatione novum promittitur Volumen, quo Autor historiam aulæ Hispanicæ inde a secundo tractatu partitionis usque ad pacem Badensem est persecuturus. Accedimus ad ipsum opus, cujus priore Tomo sive libro præfatur Autor de pace Pyrenæa, & matrimonio Ludovici XIV cum Maria Theresia, docetque, Mazarinum hac via usum esse conjungendi olim Hispaniam cum Gallia, non obstante splendidissima illa renunciatione, quippe cum Mazarinus (conf. Acta Erud. A. 1710 p. 250 sq.) non injustum duxerit, pacta facere cum restrictione mentali. Hinc, quid secuto tempore a Galliæ Rege actum sit in Belgio, edisserit, addens, Regis Hispaniæ matrem summopere favisse successioni filii Electoris Bavariæ, at Cardinalem Portocarrerum Carolo, hodierno Imp. Rom. successionis jus adjudicasse. Inter hæc quiescebat aula Viennensis, magnopere admirantibus ejus ἀπραξίαν Principibus omnibus ac Rebusp. Austriæ faventibus. Postea vero quam erepta humanis rebus fuisset Regis Hisp. mater, fervente adhuc bello, studiosissime in id incumbendum sibi censuerunt Austriaci, ut, antequam bellum componeretur, successor in regno Hispaniæ declararetur Carolus Archidux. Hoc fine Comes Harrachius cum *Instructione* sive Mandatis, quæ hic p. 48. sqq exhibentur, in Hispaniam mittebatur. Delatus is Madritum aulam reperit perturbatissimam, cum ob frequentes Regis morbos, tum ob instantem a Gallis obsidionem Barcinonis. Ceterum Cardinalis Portocarrerus, domus Austriacæ fautor maximus, statim venit ad Harrachium, eique statum aulæ Hispanicæ fideliter exposuit. Scilicet
p. 65. Regina, inquiebat, Regem habet in sua potestate: Admiralis Castellæ non quidem nomen ac titulum, sed tamen potestatem atque autoritatem habet Ministrissimi: Cardinalis Portocarrerus, Cardinalis Cordubensis, Dux Montaltius, & Comes Aquilarius, Austriacæ domui sunt addictissimi: Comes Oropesanus favet domui Bavaricæ: denique Comes de Monterrey domui Burbonicæ sive aulæ Gallicæ optime cupit.

Paulo

Digitized by Google

Paulo poſt Harrachius Regem ac Reginam ſalutans, utrumque deprehendit adjuvare paratum ſucceſſionem Caroli Archiducis. Inter hæc A. 1697 menſe Auguſto Galli potiebantur Barcinone: quæ res adeo frangebat Hiſpanorum animos, ut Rex inducias a Gallis peteret in duos menſes, nec Harrachius, quo minus id fieret, impedire poſſet. Ideo is Imperatori perſcribebat ſtatum Hiſpanicæ aulæ, ſimul rogitans, ut Imp. in Hiſpaniam mitteret Carolum Archiducem, cujus præſentia permotura videatur Regem ad declarandum eum ſucceſſorem ſuum. Nam & Regina dixerat Harrachio, omnino neceſſe eſſe, ut Archidux veniat in Hiſpaniam, quamprimum advenerit decem militum millibus ſtipatus, declarandus Regis ſucceſſor. Nec ullam ea admittebat excuſationem Harrachii. Unde ipſe Harrachius in epiſtola ad Imp. d. 13. Sept. A. 1697 p. 120.
data ſcribebat: *Hæc eſt culpa noſtra, Domine, quod non fuit miſſus ſuperiori anno Archidux in Hiſpaniam.* Eodem tempore Cardinalis Portocarrerus rogabat Reginam, ut permoveret Regem ad Archiducem ante, quam pax fieret, declarandum ſucceſſorem. Idem Reginæ ſuadebat, ut confeſtim Imperatori ſcriberetur, ut ſine mora Archiducem mitteret in Hiſpaniam. 125.
Probabat ipſe Rex hocce conſilium, Cardinalemque ea de re agere jubebat cum Harrachio. Credebat Cardinalis, conſilium illud Harrachio fore gratiſſimum, eoque magis obſtupeſcebat, cum Harrachius infinitas huic rei objiceret difficultates, maximeque urgeret, ut Regis Hiſpaniæ ſumtibus alerentur milites Archiducem in Hiſpaniam ſecuturi. Imo plane indignabatur Portocarrerus, ſe mirari dicens, quod Auſtriaci ad obtinenda tot regna monarchiæ Hiſpanicæ graventur impendere ſumtus eos, quibus opus ſit ad alendos Archiducis milites. Poſtea 131.
tamen idem Cardinalis Regi perſuaſit, ut decerneret vocare in Hiſpaniam Archiducem una cum delecta manu Hiſpanicis ſumtibus alenda. Accidit inter hæc, ut Cardinalis Portocarrerus ſummo exardeſceret odio in Admiralem Caſtellæ, eumque omni auctoritate vellet exui: qua in re cum adverſariam nanciſceretur Reginam, ſtatuit nunquam redire in aulam. Arripientes iſtam occaſionem Bavari Portocarrerum ſuas pertra-

 here

Google

here in partes conabantur. Concluſa interim pace Ryſvi-
cenſi, Admiralis Caſtellæ, Auſtriacæ domui addictiſſimus,
ſuadebat, ut quamprimum Archidux cum copiis arceſſeretur.
Idem placebat Principi Darmſtadino, qui Madritum redux e
Catalaunia confirmabat Harrachio, fore, ut, cumprimum ad-
veniſſet in Hiſpaniam Archidux, declaretur Regis ſucceſſor.
Nec dubium erat Harrachio, quin aula Auſtriaca ſit conſenſura
p. 162. in profectionem Archiducis & copiarum, Regi, Reginæ &
Portocarrero probatam. Accidit autem præter opinionem, ut
Auſtriaca aula recuſaret mittere Archiducem cum decem milli-
bus militum in Hiſpaniam. Qua re vehementer permotus
Harrachius Imperatori reſcripſit graviſſimis verbis, quam in-
conſultum ſit illud conſilium, quantæque admirationi fuerit
hæc detrectatio Reginæ, Admirali, & Principi Darmſtadino,
qui vitio vertant Imperatori tam noxiam domui ſuæ tardita-
183. tem. Poſtulabat deinceps Imperator, ut Archidux conſtitue-
retur Gubernator Ducatus Mediolanenſis, in eumque Ducatum
ſe miſſurum pollicebatur decem millia militum. At ratio hæc
diſplicuit Reginæ regiisque Miniſtris eo, quod jam Princeps
Valdemontius conſtitutus eſſet Gubernator Mediolanenſis,
cui id munus abrogari non poſſe videbatur ſine crimine in-
grati animi. Inter hæc cum copiæ Gallicæ hybernarent in
Catalaunia, Galli utebantur occaſione conciliandi ſibi animos
Hiſpanorum, exoſosque reddendi Auſtriacos. Sed Portocar-
rerus conſtantem ſuum erga domum Auſtriacam favorem
Harrachio teſtatus eſt: etſi paulo poſt leviſſima quædam res,
in qua Portocarrero gratificari per valetudinem non poterat
257. Harrachius, Cardinalem illum reddidit alieniorem. Non ita
multo poſt rurſus Regina dixit ad Harrachium, Regem eſſe
paratum, Archiducem declarare ſucceſſorem, modo is veniat
deſideratis comitatus copiis: ipſam aulam Viennenſem in
cauſa eſſe, cur id, quod velit, non conſequatur.

12. *Libro ſecundo* narratur, in Hiſpania prodiiſſe libellum
Italice ſcriptum, quo docebatur, utile fore regno Hiſpaniæ, ſi
ſucceſſorem Rex Hiſpaniæ declararet filium Regis Portugalliæ,
cui jure ſucceſſio hæc debeatur. Nec deerant ex Hiſpanis,
qui

Digitized by Google

qui libellum iſtum probarent, Hiſpaniamque vellent conjunctam cum Portugallia. Interim Harrachius inſiſtebat, ut Archidux conſtitueretur Gubernator Mediolanenſis: ſed rejicere pergebat hoc conſilium & Regina & Admiralis & Card. Portocarrerus, qui majorem in modum querebatur de tarditate aulæ Auſtriacæ. Etiam Marchio de Mancera, qui antehac Viennæ fuerat Legatus Hiſpanicus, liberrime Harrachio dicebat, conſiliarios aulæ Viennenſis Imperatori conſilia dare ſolere damnoſiſſima, eorumque culpa fieri, ut Harrachii negotiatio non habeat exſpectatum eventum. Inter hæc Portocarrerus, Admiralem e gradu ſuo deturbaturus, Regi perſuadebat, ut Confeſſionario ſuo, P. Matilla, Admiralis amiciſſimo, aula ejecto, novum ſibi adſciſceret Confeſſionarium: cui Cardinalis Franciſcanum quendam adjunxit. Horum uterque Cardinali addictiſſimus Regis animum accommodabant ad voluntatem Cardinalis, inimicosque ſe præbebant Admiralis, Reginæ, & omnium his deditorum Germanorum: contra Portocarrerum Regi reddebant cariſſimum. Hæc dum agerentur, Reginæ inſtinctu & ex voto Admiralis ejusque amicorum Rex ab exilio ad priſtinam dignitatem revocavit Comitem Oropeſanum, Præſidem Caſtellæ, qui a Regina edoctus, ſe revocatum eſſe urgentibus Admirali & Harrachio, fidem dedit, ſe fideliſſima officia præſtiturum eſſe domui Auſtriacæ. Regina vero rurſus coram Harrachio queſta eſt, aulam Auſtriacam non ſatis ſollicitam eſſe de felici rerum Archiducis ſucceſſu in Hiſpania. Ac Heinſius, Penſionarius Hollandiæ, Comiti Stratemanno ſæpius dixit, non ſatis ſe mirari poſſe, cur aula Auſtriaca non mittat rogatu Regis Hiſp. Archiducem cum copiis in Hiſpaniam: addens, ſi id non fiat, ſe vereri, ne, qui adhuc Archiduci ſint addicti, deſperabundi amplexentur eorum partes, qui ſucceſſorem declarari velint unum e nepotibus Regis Galliæ. Utrumque & Reginæ & Heinſii dictum Imperatori perſcripſit Harrachius, cujus filius, ſucceſſor patri ab Imp. datus, d. 3. April. A. 1698 venit Madritum, ita tamen, ut & pater ibi maneret titulo Legati extraordinarii. Ex hoc tempore Harcurtius, Legatus Gallicus, qui non

p. 17.
55.
60.
64.

Digitized by Google

non ita pridem Madritum venerat, in colloquiis privatis non timuit dicere, successionem Hispanicam deberi domui Burbonicæ, Regemque Franciæ ad eam sibi asserendam exercitu usurum esse copiosissimo.
p. 66. Inter hæc Rex Hispaniæ, ob Austriacorum tarditatem, quid faceret, incertus, e Card. Portocarrero quærebat, quid faciendum censeret. Is Regi suadebat, ut differret declarationem successoris, donec Imperator postulatas misisset copias: alias Gallos bellum illaturos Hispaniæ nunc nimium infirmæ. Addebat, jus Archiducis satis esse manifestum, nisi quod Electoris Bavariæ filius speciosas habeat rationes sibi jus successionis vindicandi. Rex
72. consilium Cardinalis approbans, statim ipse literas exaravit ad Imperatorem, eique confirmavit, successorem suum fore Archiducem, seque idoneum exspectare tempus, eum declarandi successorem: opus ideo esse, ut mittantur in Hispaniam decem millia militum Germanorum, & ut Imperator Hollandos & Angliæ Regem roget, ut non solum copias Cæsareas in Hispaniam navibus transvehant, verum etiam promittant, se propugnaturos esse declarationem successoris in Hispania. Hoc tempore Nuntius Apostolicus suadebat Reginæ, ut Cardinalem Portocarrerum cum Admirali reconciliare studeret, ipsaque Cardinali se simularet amicam: fore id commodum rebus Austriacis. Regina vero, nimis exosa Cardinalem, Nuntio morem gerere noluit. Resciscens id Cardinalis, referensque Urracæ, Secretario suo, cui in omnibus erat obsequens, ab hoc excitabatur ad odium contra Re-
93. ginam pariter ac domum Austriacam. Hac occasione Autor noster vitio vertit Harrachio, quod non sibi conciliarit istius Urracæ amicitiam, cum tamen, id ut faceret, si Cardinalem vellet retinere in partibus Austriacis, fuisset admonitus: item
97. quod P. Moreratam, Regis Confessionarium, aliosque Porto-
99. carreri amicos neglexerit. Ac sane brevi post certo documento cognovit Harrachius, Cardinalem Portocarrerum &
111. Reginæ & domus Austriacæ partes repudiasse. Hæc inter in aula Gallica Marchio Torcius Portlandio, Legato Anglico, exponebat consilium de provinciis Hispanicis inter eos, qui jus

Digitized by Google

jus ſuccedendi habere ſibi videantur, partiendis: qua occaſione Portlandii vita & fortuna p. 116 ſqq. curate deſcribitur. p. 123.
Notatu dignum, Aſtrologicas prædictiones Regi Galliæ factas ipſum confirmaſſe in ſpe potiundæ Hiſpaniæ. Cum enim A. 1668 Cometa ortus eſſet in Hiſpania, quidam Aſtrologi Galli judicarunt, eum portendere, poſt Caroli II mortem neminem e domo Auſtriaca regnaturum in Hiſpania, ſed Hiſpaniam venturam in poteſtatem Regis Galliæ. Ac jam Harcurtius, inuſitata liberalitate & comitate Hiſpanos Gallis conciliare ſtudens, palam dictitabat, non permiſſurum Regem ſuum, ut domus Auſtriaca heres fiat Hiſpaniæ, ſed velle, ut ſuccedat Electoris Bavariæ filius. 124
Imo Harcurtii artibus adeo deliniti erant Hiſpanorum animi, ut facile appareret, conſenſuros Hiſpanos, ut unus nepotum Regis Galliæ fiat Rex Hiſpaniæ, ea tamen conditione, ut hæc duo regna nullo unquam tempore conjungantur. 139. 141.
Reconciliarat etiam Harcurtius gratiam Regis Hiſp. Comiti de Monterrey, vetuſto aulæ Gallicæ amico: quo facto hic omnia fecit, ut ſucceſſionem in Hiſpania transferret ad Gallos. 147.
Equidem & Harrachius ſibi conciliavit Comitem Oropeſanum, primarium Regis miniſtrum eumque gratioſiſſimum, qui ipſi promiſit, ſibi curæ fore, ut Archiduci confirmaretur ſucceſſio. 151.
Atque hic Oropeſanus ſuadebat Harrachio, ut Toletum iret, & a Rege, qui tum ſanitatis cauſa ibi degebat, peteret, ut ſibi daret Commiſſarium, quocum de ſucceſſione ageret. Addebat Oropeſanus, ipſi datum iri ejuſmodi Commiſſarium, cujus opera res ex voto ſit ſucceſſura. Non poterat Harrachio ſalubrius dari conſilium: at is propter naturalem timiditatem literis prius ad Reginam datis petiit, ut Toletum venire ſibi liceret: quo facto Regina eum eo venire prohibuit. 158 ſqq.
Hac occaſione Autor noſter diſputat de peccatis ab Harrachio in negotiatione ſua commiſſis, addens tamen & ea, quæ valent ad Harrachium omni culpa liberandum. Simul exponit mores πολιτικωτάτους, quibus uſus Harcurtius, Gallicus Legatus, ſibi ſuæque nationi tantum conciliavit favorem amoremque Hiſpanorum, ut hi palam jactarent, non obſtante Mariæ Thereſiæ re- 161 ſqq.

Digitized by Google

nuntiatione poſſe ſuccedere in Hiſpania ſecundum tertiumve Delphini filium, modo caveretur, ne unquam duo hæc regna, Gallicum & Hiſpanicum, ſub uno Rege conjungerentur. Clamabant etiam, ſucceſſionem Principis Gallici fore Hiſpaniæ ſalutarem, futurumque, ut reſp. pariter ac literæ tum floreant. Ceterum hæc populi vox erat. Inter Miniſtros Regios ſolus Comes de Monterrey favebat Gallis, ſed Auſtriacæ domui addicti erant Admiralis Caſtellæ, Comes Oropeſanus, & Card.
p. 188. Portocarrerus, triumviri in aula potentiſſimi. Ac paulo poſt Rex Miniſtros ſuos juſſit conſultare de ſucceſſione: quo in conſilio Comes de Monterrey liberrimam habens orationem effecit, ut nihil decerneretur. At Comes Oropeſanus atque
212. Admiralis Caſtellæ ſuadebant Regi, ut Archiduci confirmaret ſucceſſionem teſtamento. Quanquam & hoc conſilium fuit rejectum, Reginæ, ut videtur, inſtinctu, quæ penitus in amo-
217. rem aulæ Gallicæ pertracta fuerat ab uxore Harcurtii. Dicitur etiam Harcurtius Regis ſui nomine promiſiſſe Reginæ, quod mortuo Rege Hiſpaniæ Delphinus ipſam ſit ducturus, ipſaque retentura ſit regimen Hiſpaniæ durante minorennitate Ducis Andegavenſis: ut cetera promiſſa, Perlipſiæ (hæc erat intima Reginæ amica,) & Confeſſario Reginæ facta, prætermittamus. Tandem Harrachio dati ſunt duo Com-
225. miſſarii, cum quibus de ſucceſſione ageret, Oropeſanus & Admiralis Caſtellæ, Auſtriacorum uterque ſtudioſiſſimus. Interim Elector Bavariæ filio ſuo proſpiciens Belgium Hiſpanicum reddebat firmiſſimum, & Portocarrerus, itemque Comes de Monterrey, hortabantur Regem, ne ante declararet ullum ſucceſſorem, quam jus filii Electoris Bavariæ fuerit ex-
236. penſum. Imo etiam duo Commiſſarii, quos diximus, ſuadebant Regi, ut declarationem ſucceſſoris differret: & Oropeſanus quidem eo fine, ne filio Bavari omnis ſpes præcluderetur; Admiralis vero ideo, ne ea facta declaratione Rex Gal-
244. liæ Hiſpaniam vivo adhuc Carolo II invaderet. Hinc Rex Harrachio dici jubebat, nondum licere Regi Archiducem ſolenniter declarare ſucceſſorem, quem quidem omnino ſibi ſuccedere velit, ſed exſpectandum, donec Hiſpania non habeat

amplius

amplius cauſam metuendi Gallum. Eandem in ſententiam ſua manu litteras dedit ad Imperatorem Rex Hiſpaniæ. Die 9 Oct. A. 1698 diſceſſit ſenior Harrachius Madrito, Viennam repetens. Ac die undecimo ejusdem menſis Hagæ fuit concluſus tractatus partitionis inter Regem Galliæ, Britanniæ, & Batavos, qui pro fine habebat evitationem belli occaſione ſucceſſionis Hiſpanicæ orituri. Non ita multo poſt Card. Portocarrerus accepit a celebri Italiæ JCto Leonardo Pepolio, quod petierat, Reſponſum de jure ſuccedendi in Hiſpaniam, quod hic Italice & Gallice exhibetur integrum. In hoc Reſponſo jus illud vindicatur filio Electoris Bavariæ, ac præterea varia politica conſilia de ſucceſſione in regnum Hiſpaniæ adjunguntur.

p. 254. 281. 286. 292 - 381.

B. EUSEBII, EPISCOPI VULGO ALExandrini, oratio de Die Dominico, quam Græce ex MSS. edidit, Latine vertit, & annotationibus, potiſſimum ad ſacra publica veteris Eccleſiæ ſpectantibus, illuſtravit JO. GUILIELMUS JANUS D.

Lipſiæ, apud Jo. Fridr. Gleditſchii B. filium, 1720, 4.
Plag. 10.

Ex ſcriptis Euſebii, Epiſcopi, ut vulgo dicitur, Alexandrini, quem Gennadius Maſſilienſis c. XXXIV inter viros illuſtres laudat, & Guil. Cave in Hiſt. Lit. ad A. 259 refert, ſumme Reverendus ac doctiſſimus Editor hujus orationis, ſub finem Sec. IV vixiſſe, probabilibus argumentis judicat, nihil adhuc typis impreſſum fuit, præter orationem de commemoratione Sanctorum, Biblioth. Patrum Lugd. T. XXVII inſertam, & fragmenta quædam in Parallelis ſacris, cum Damaſcenicis, tum Rupefucaldinis, ineunte Sec. VII collectis, & a Mich. Lequien non ita pridem inter Johannis Damaſceni opera editis. Sed multa tamen adhuc in bibliothecarum quarundam MStis latent, a Lambecio, Sylburgico, Cavio, aliisque recenſita. Inter hæc Oratio de die Dominica, quam ex codice Va-

Digitized by Google

ticano Lucas Holſtenius, ex Bodlejano Gerhardus Langbenius juris publici facere voluerunt, nunc primum ex utriusque MSti collatione in lucem prodit. Tractatur in ea quæſtio, cur die Dominico ſacris vacare & laboribus abſtinere neceſſe ſit? cui fortaſſe leges Imperatorum Chriſtianorum Sec. IV de die Dominico latæ, & in annot. D p. 13 enarratæ, occaſionem dederunt. Inter multas diverſasque Patrum rationes, quamobrem Chriſtiani feriam primam hebdomadis potius, quam ſeptimam, primæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ exemplo, cultui publico deſtinarunt, in annotat. K p. 15 ipſorum verbis recenſitas, tres potiſſimum eminent, quod ſcilicet ea die (1) mundum Deus condere cœperit, (2) Chriſtus a mortuis reſurrexerit, (3) Spiritus S. ſuper Apoſtolos effuſus ſit. Hinc dies Dominica Euſebio dicitur τρεῖς ἀρχὰς ἔχουσα, τριάδος τῆς ὑπεραγίας τὴν ἀρχὴν ὑποφαίνειν, p. 2. Nihil tamen horum majori antiquitatis Chriſtianæ conſenſu, ut cauſa celebrandæ diei Dominicæ, commendatum eſt, quam reſurrectio Chriſti. Ob hujus enim memoriam Euſebius eam κυριακὴν vocari, ſcribit, quod epitheton in ſacris literis non niſi de S. Cœna & die Dominico reperiri, annot. G p. 14 obſervatur, & S. Euchariſtiam εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κυρίου ea potiſſimum celebrari, oſtendit. Hinc die Dominico jejunare, flexis genibus orare, aut ullum *anxietatis habitum*, ut Tertullianus loquitur, præ ſe ferre, moribus & inſtitutis primitivæ Eccleſiæ nefas habitum fuiſſe, in annot. K p. 16 & YY p. 57 pluribus demonſtratur. Utrum effuſio Spiritus S. die Dominico facta ſit, a nonnullis in dubium vocatur, propterea, quod feſtum Pentecoſtale Judæorum illo anno non in feriam primam, ſed ſeptimam, ſive in diem Saturni inciderit. Aſt conſtans illa veterum Chriſtianorum ſententia optime defenditur, ſi cum Lightfooto, Baſnagio & aliis verba Act. II, 1 ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, quæ locutionem Hebræam במלאת exprimunt, de tempore non adventante, ſed tranſacto accipiamus, ſicut Levit. XII, 6, Eſther I, 5 &c. atque adeo primum feſtum Pentecoſtale Chriſtianum, æque ac Sabbathum Chriſtianum, Judaico uno die poſterius ſtatuamus. Ex hac hypo-

Digitized by Google

hypotheſi in annot. K p. 20 Chronologia Paſchatos *σαυρωσίμȣ* & primi feſti Pentecoſtalis Chriſtiani conciliatur, ſimulque ſententia Bocharti, Lightfooti, & optimorum quorumque hiſtoriæ Evangelicæ interpretum, qua Chriſtus Paſcha ultimum ſtato tempore cum Judæis celebraſſe putatur, *nodo*, quem Spanhemius *indiſſolubilem* indicat, liberatur. Neque vero tantum cauſæ, quamobrem dies hebdomadis primus Chriſtianis ſacer ſit, ab Euſebio afferuntur, ſed & ratio ſacrorum, illi quondam uſitatorum, ob oculos ponitur. Quo nomine potiſſimum memorabilis eſt quæſtio p. 4 propoſita: *τί θεωρȣ̃σιν οἱ ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν*; ad quam nihil reſponderi videas de ſacrificio miſſatico, nihil de elevatione panis, in corpus Chriſti transſubſtantiati, nihil de imaginibus & reliquiis ſanctorum adorandis aut aliis hujuſmodi, in recentioris ævi templis ſpectari ſolitis, ſed ea tantum recenſeri, quibus ſacra publica purioris Eccleſiæ olim conſtiterunt, ſacram puta Euchariſtiam, preces & hymnos, Scripturæ S. lectionem, expoſitionem & ad ſalutares uſus accommodationem, quæ in annot. BB & ſeqq. data opera explicantur. Speciatim S. Euchariſtiam Euſebius ſuo tempore celebratam fuiſſe, oſtendit, in una tantum menſa ſacra p. 4, non in pluribus unius templi altaribus Miſſaticis, qualia in Occidente demum poſt ſeculum VIII cum miſſis ſolitariis multiplicari conſueverunt, vid. annot. CC p. 38, idque ſub utraque ſpecie *σώματος καὶ αἵματος τȣ̃ κυρίȣ* p. 3, qua ratione *ſemper & ubique ab Eccleſiæ primordiis usque ad ſeculum XII* fideles communicaſſe, fatetur Cardinalis Bona, verbis in annot. R p. 26 citatis. Jubet præterea Euſebius omnes, qui ſacris interſunt, accedere ad communionem corporis & ſanguinis Domini, iis tantum exceptis, quos regnantis peccati conſcientia excludit, p. 3, & antiquiſſima formula liturgica *τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις*, in annot. S p. 26, explicata, arcet: idque ex more veteris Eccleſiæ, in cujus locum ſequior ætas, miſſas ſolitarias, omnibus ſcilicet adſtantibus, etiamſi non communicantibus, profuturas, vel ipſo canone miſſali invito ac repugnante, ſubſtituit. vid. annot. Q p. 25. Denique nec transſubſtantiationis ullum hic

Digitized by Google

veſtigium exſtat, & quæ ex formulis Liturgicis noviſſime ab Euſebio Renodotio producta ſunt, examinantur in annot. DD p. 40 ſeqq. Id unum ſingulare & Eccleſiæ orientali proprium eſt, quod pag. 5 Spiritus Sancti παρουσία καὶ ἐπιφοίτησις, ἐπικλήσει ſcilicet Euchariſtica devocati, commendatur, quam explicat, & quæ pro transſubſtantiationis dogmate inde exſculpuntur, confutat annotatio FF p. 47. Eos qui propter indignitatis conſcientiam communicare non poſſunt, precibus ſaltem publicis & Euchariſticis aſſiſtere jubet Euſebius, quas preces, ſi orationem Dominicam & recitationem verborum inſtitutionis exceperis, olim arbitrarias, diverſis Eccleſiis ac temporibus diverſas, & prioribus ſaltem ſex ſeculis non alio quam vernaculo ſermone dictas fuiſſe, in annot. T probatur; ſimulque cum novitas Liturgiarum, Petri, Jacobi, & Marci nominibus inſignitarum, demonſtratur, tum Uſſerii liber de ſacris vernaculis contra Richardi Simonii & Euſebii Renodotii objectiones vindicatur. Inter hymnos ſacros, ſua ætate receptos, præter Pſalmos Davidis, de quorum uſu in veteri Eccleſia, vid. annot. GG p. 48, Euſebius p. 4 & 5 nominatim memorat τρισάγιον illud Seraphicum, Græcis ἐπινίκιον dictum ex Eſ. VI, hymnum angelicum ex Luc. II, & Halleluja, recentiori illo & interpolato Triſagio Eccleſiæ orientalis: ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος &c. quod, Sec. V demum invectum, in Liturgia Jacobi ſeparatim præſcribitur, omiſſo. Singulorum antiquitas & uſus in veteri Eccleſia ſingulis annotationibus illuſtratur, & eos hodienum in Eccleſia noſtra, vernaculo ſermone expreſſos, decantari, demonſtratur, ut ἐπινίκιον verbis hymni Ambroſiani: Heilig iſt unſer GOtt ꝛc. hymnum angelicum in cantione: Allein GOtt in der Höh ſey Ehr ꝛc. Triſagion orientale in verbis, Heiliger HErre GOtt, heiliger ſtarcker GOtt ꝛc. vid. annot. EE p. 42, FF p. 46, KK p. 50. Voces Evangelicas & Apoſtolicas i. e. Scripturam S. non minus ac presbyterorum & Epiſcoporum cohortationes, omnium auribus percipi, inquit p. 5, quia ſcilicet Scripturam S. in lingua vernacula legere & audire cuivis integrum erat, more veteris Eccleſiæ, in oriente ad

hunc

Digitized by Google

hunc uſque diem ſervato, ut oſtenditur in annotat. II p. 50. Notat præterea Euſebius abuſus quosdam diei Dominicæ, ſua ætate frequentatos, cujusmodi ſunt (1) theatrorum ſpectacula more veteri deſcripta, unde colligitur, eum hæc ſcripſiſſe ante annum Chriſti 425, quo Imp. Theodoſius junior die Dominica omnem theatrorum & Circenſium voluptatem, jam ante a Theodoſio M. interdictam, per univerſas urbes abrogavit, notiſſima illa lege, *Dominico*, quam Barnabas Briſſonius ſingulari libro commentario, de ſpectaculis & feriis, illuſtravit, conf. annot. N N p. 52. (2) Judicia coram Epiſcopis & Presbyteris, inter ipſa ſacra publica exerceri ſolita, p. 6, conf. annot. PP. Eodem (3) refert & vehementer improbat morem, quo nonnulli die Dominico, plures vero ſacro Paſchalis die, poſt ſumtum cibum myſteriorum communione utebantur, p. 7, per τὴν τῦ ἁγίυ πάσχα ἡμέραν non feſtum Paſchatos ſed feriam quintam magnæ hebdomadis, memoriæ Paſchalis ϛαυρωσίμυ ſacram, intelligi, docet annot. TT p. 56. Hoc enim die, in memoriam Euchariſtiæ; a Chriſto poſt cœnam inſtitutæ, conceſſum quondam fuiſſe, ore non jejuno communicare, patet ex Codicis Africani canone XLI, prima illa lege eccleſiaſtica, quæ pranſos a ſacro epulo arcet, uno illo die duntaxat excepto. vid. annot. SS p. 55. Tacemus ritus veteres, quorum hinc inde mentio injicitur, ut de Miſſa Catechumenorum & fidelium annot. A p. 10, quod Epiſcopi ſedentes concionati ſint p. 11 & 12, quod Chriſtiani mane quondam congregati, Synaxes ſuas ad lumina accenſa celebrarint, quæ deinceps etiam interdiu retenta ſunt, p. 2 & annot. M p. 22, quod convocatio ad Eccleſiam voce præconis facta fuerit, p. 4 & annot. Z p. 33, quod diem Dominicam veteres a veſpera præcedentis Sabbathi inchoarint, annot. QQ p. 54 &c.

CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, Theologi Tubingenſis, de originibus Juris Eccleſiaſtici veraque ejusdem indole Liber ſingularis.

Tu-

Tubingæ, apud Jo. Georg. Cottam, 1719, 4.
Alph. 1 plag. 10.

ETſi Jurisprudentia eccleſiaſtica Zigleri cumprimis, Titii, Thomaſii, Böhmeri & aliorum ſtudio ac labore novam quaſi faciem induerit, quamplurima tamen in campo adeo ſpatioſo ſibi relicta putavit Summe Rev. Autor aliis etiam operibus nuper editis inclytus. Quatuor capitibus totum volumen abſolvitur, quorum primum de jure eccleſiaſtico a Chriſto condito eccleſiæque tradito, ſecundum de jure eccleſiaſtico ab Apoſtolis ſive condito ſive obſervato, tertium de jure eccleſiaſtico quod ſeculis ſecundo & tertio obtinuit, quartum denique de vera juris Proteſtantium eccleſiaſtici indole agit.

Jurisprudentia eccleſiaſtica vocatur Autori ea ſcientiæ ſanctioris pars, quæ circa eccleſiaſticarum cœtuum conſervationem, directionemque, diſciplinam porro eorundem & ritus ordinandos, conſiderandosque, occupatur. Originem ejus a Chriſto cap. I deducit. Iſte ſacris Judaicis cum ſuis adhuc indulgebat, nec peculiarem ſibi tantum cœtum formabat, quam etiam ob cauſam de ejectione vel excommunicatione e cœtu & excluſione a ſacra cœna, ut & de pœnitentia publica, expreſſis verbis ſtatuere quicquam haud poterat. Apoſtolos & diſcipulos LXX ſibi adjungebat, iisque facultatem concedebat miraculis & verbi evangelii prædicatione eccleſiam colligendi, atque in iſta quædam externam cœtuum diſciplinam ſpectantia obſervandi, quæ baptiſmi & panis caliciſque euchariſtici uſum ut & clavium poteſtatem cumprimis concernebant. Nullibi vero Chriſtum hierarchiam eccleſiaſticam inſtituiſſe legimus, qua unus alteri vel ceteris omnibus præfectus, præcipuaque ipſi & ſumma autoritas qua reliquis ſupereminerct, conceſſa fuerit. Spirituale enim erat regnum Salvatoris, ubi omnis ſuperioritas, coactio, pœna & quicquid dominium redolet, exulabat. Provocant quidam, quibus iſta non probantur, ad privilegium Petro Matth. XVI, 18, 19 datum, ubi ipſe Chriſtus dicit: *Tu es Petrus, & ſupra hanc petram ædificabo eccleſiam meam &c.* Evidenter autem oſtendit Autor, primatum Petri

Petri ex hiſce verbis minime poſſe probari. Primo enim omnes Apoſtoli fuere æquales, quod ex Luc. XXIII, 24, 25, tum & ex Pauli teſtimoniis 2 Cor. XI, 5, XII, 11, Gal. II, 6,9 liquet. 2) Porro præcipuæ partes ſi quæ fuerint, quibus præ reliquis Apoſtolis unus eminuit, Petro dari vix poſſunt, utpote quem Chriſtus poſt illa verba mox Satanam appellitavit, qui Chriſtum ter abnegavit, qui ægre tulit, Chriſtum Johannem quam ſe magis amare, qui in concilio Hieroſolymitano haud decidit, qui a Paulo propter hypocriſin reprehenſus fuit, qui ſemetipſum tantum *συμπρεσβύτερον* vocat. 3) Deinde Petrus petra eccleſiæ non alia ratione dici potuit a Chriſto, quam qua & ceteri Apoſtoli petra eccleſiæ ſunt, ubi ſolus Chriſtus, qui lapis angularis eſt, ceteros antecellit. 4) Tandem Petro claves regni cœlorum cum poteſtate illud aperiendi dati non ita ſunt, ut abſoluto ipſius arbitrio fuerit relictum, quemnam intromittere vellet, aut ſecus, ſed limitata tantum ac ad certum ſalutis conferendæ ordinem, quem Chriſtus Eccleſiæ caput rectorque ſupremus inſtituit, reſtricta fuit ea poteſtas, quæ adeo & ſucceſſoribus Petri competit. Hac ratione ſi dictum hoc toties controverſum explicetur, non opus eſt alia eaque longius accerſita reſponſione, per petram ſcilicet non Petrum, ſed Chriſtum ſive fidem in iſtum intelligi; quamvis & huic opinioni ſuum conſtet pretium.

Neque poſt aſcenſionem Chriſti Apoſtoli ſeſe a ſacris Judaicis ſtatim ſeparabant, verum id tum demum factum cum totæ ad eos Synagogæ ſe conferrent, aut ipſi e Synagogis expellerentur, vel univerſa tandem Reſpublica Judaica evaneſceret. Amplificabant Apoſtoli concionibus, miraculis & largo ſacramentorum uſu eccleſiam. Cum vero ſoli plantationi ejusdem haud ſufficerent, ſocios ſibi adjungebant, qui *συνέργοι, ἐυαγγελίςαι, διάκονοι, ἡγέμενοι, ἐπίσκοποι* & *ἄγγελοι* in libris N. T. dicuntur. Nemini horum ſupereminentia magiſtralis, dominium aut tyrannis ullo modo concedebatur. Cultus, cui vacabant, in cœtibus ſacris, precibus, inſtitutione, admonitionibus, reprehenſionibus, lectionibus, cantionibus, cœna ſanctiori & agapis conſiſtebat, quæ omnia oſculo ſancto, communionis in- C. II p. 36.

Digitized by Google

dice, claudebantur. Peccatores induratos antiſtites devovebant, ſuæque communionis beneficio privabant, cujus devotionis effectus erat diſſenſus, quem fideles ab omni hominum ejusmodi familiaritate abſtinentes, teſtabantur. In electione, conſtitutione & ordinatione Presbyterorum nunc a ſolis Apoſtolis, aut eorum *συνεργοῖς* atque *πρεσβυτέροις*, nunc cenſenſu totius cœtus res acta fuit, manibus etiam impoſitis, quam impoſitionem, ab Apoſtolis vel *συνεργοῖς* atque *πρεσβυτέροις* factam, primis temporibus miraculoſa Spiritus S. *χαρίσματα* inſequebantur. In his dum verſatur Cl. Autor, varias ſubinde obſervationes, dictorum Scripturæ ſacræ expoſitiones, rituum eccleſiaſticorum deſcriptiones atque alia inſpergit. Ita p. 52 de Epiſcoporum & Presbyterorum differentia, p. 62 de loco 1 Petri V, 2, 3, 4, ſpeciatim de verbis *Μηδ᾽ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων*, p. 71 de ex communicatione eccleſiaſtica, p. 83 de Pædobaptiſmo prolixe & accurate differit. Ceterum merito illis præmiſſis quæritur: ad quemnam typum eccleſia Chriſtiana ab Apoſtolis efficta fuerit? Ad rerum publicarum formas exactas fuiſſe eccleſiæ rationes, ſibi perſuadent Romanenſes. Plures ex Patribus & inter recentiores maxime Jac. Leſſerius eccleſiam ad formam templi ſacerdotiique Judaici efformatam fuiſſe, aſſeverarunt. Synedrium porro Judaicum cum ſacris eccleſiaſticis magnopere convenire, Jo. Seldeno viſum fuit. Verum cum nulla ex his ſententiis Autori ſatisfaciat, quod illæ cum natura & excellentia Chriſtianæ eccleſiæ ſtare vix poſſint, eam demum amplectitur, quam multis primorum ſeculorum Patribus familiarem, Campegius Vitringa magno eruditionis apparatu defendit, fuiſſe ſcilicet eccleſias Chriſtianas ad formam Synagogicam & ſcholaſticam velut inflexas, neque tamen totam eccleſiæ formam Synagogicam eſſe, ſed peculiaria multa habere.

Seculo poſt natum Chriſtum ſecundo & tertio jura eccle-
C. II p. 103. ſiaſtica varias mutationes ſubiere. Monet hic imprimis Autor: primo e ſilentio aliquot iſtius ævi ſcriptorum non poſſe concludi, hos illosve ritus eccleſiæ tum temporis fuiſſe ignotos; ſecundo ad diſciplinam ſacram ex unius Scriptoris coætanei libello hauſtam, quæ utique particularis ſaltem exiſtere potuit,

tnit, non eſſe eccleſiæ univerſalis diſciplinam exigendam; tertio ad ſeculorum ſequiorum rationem eccleſiæ primitivæ ſtatum haud metiendum, ſed ad diſciplinam potius arcani tantum non ſemper reſpiciendum, de qua quidem prolixius egiſſe ipſum Celeb. Pfaffium in Primitiis Tubingenſibus P. II p. 148. meminimus. Magna ſæpe animorum contentione agitata fuit quæſtio: num antiquioribus temporibus ſupereminentia epiſcopalis obtinuerit? Noſter mediam viam ſecutus exiſtimat, fuiſſe forſitan eccleſias ab Apoſtolis plantatas, in quibus unicus ſaltem Epiſcopus, plures Doctores & Presbyteri extiterint, quibus ille ex Apoſtolorum autoritate præfuerit & præcipua munia, quæ ab his exerceri nequiverint, præſtiterit; fuiſſe & alias eccleſias pariter Apoſtolorum opera collectas, in quibus omnes Doctores æquali dignitate fuerint, ac pari jure Epiſcoporum Presbyterorumque titulo uſi fuerint, etſi & in has paulatim ſupereminentia Epiſcopalis iſtis quoque temporibus inducta fuerit. Nulla harum conſtitutionum divinæ ordinationi repugnat, relictaque eſt ſingulis cœtibus libertas eam quæ magis commoda videretur eligendi. Diſcrimen clericorum & laicorum utique his temporibus obtinuit, quibus etiam auditores in diverſas fidelium, catechumenorum & pœnitentium claſſes diſponebantur. Jejunium ante paſcha quadrageſimale jam tum a multis fuit celebratum, ita tamen, ut integra fidelibus eſſet libertas. De euchariſtiæ celebratione id maxime notandum, oblationes & interceſſiones pro mortuis hoc jam tempore frequentatas, morem aquam loco vini adhibendi a Cypriano reprobatum, euchariſtiam etiam aſſervatam aliisque tranſmiſſam fuiſſe. Ita ſi ad quartum quoque & reliqua ſecula pergere Autori libuiſſet, facile demonſtraturus erat, qua ratione magiſtratus politici munia in eccleſiam migraverint, epiſcopalis dignitas aucta, jurisdictio eccleſiaſtica efformata, atque ita duæ poteſtates independentes, civilis & eccleſiaſtica, in civitate exortæ fuerint. Verum brevitatis ſtudioſus iis prætermiſſis ad veram Juris Proteſtantium eccleſiaſtici indolem exponendam ſe convertit.

Præſupponitur tanquam evictum, eccleſiam non eſſe ſta-

tum civilem, ſed ſocietatem in ſtatu, ſeu collegium quoddam in civitate conſtitutum. Iſtius olim membra ex mera arbitrii libertate in unum coivere, & ex pacto ac conventione mutua diſciplinam quandam generalem conſtituere, juxta quam omnes vivere oporteat, &, a qua qui deſciverit, ipſo facto ſocietate iſta exul & extorris cenſeatur. Enimvero cum collegium hoc, quod eccleſiam dixeris, per omnem ſtatum paulatim ſe diffunderet, & omnes cives etiam collegiati fierent, toti cœtui legum eccleſiaſticarum obſervantia demandari haud poterat, eoque urgente neceſſitate cura circa ſacra collegii, a magiſtratu civili luculentis privilegiis firmata, ac in toto cœtu, ſi originem ſpectes, fundata, certis perſonis erat conferenda. Nemo tum occurrebat, cui illa, ethnicis rempublicam adminiſtrantibus, aptius committeretur, præter Epiſcopos, qui eam conſenſu quodam eccleſiæ tacito in ſe ſuſcepere, ſed & eadem deinde, cum Imperatores ſubinde Chriſtianis ſua nomina diptychis inſciberent, ad jurisdictionis politicæ acquiſitionem & tyrannidis ſpiritualis exercitium fuere abuſi. Poſt auſpicatiſſima reformationis tempora jura collegii clero eripiebantur, & magiſtratui politico ac Principibus, conſenſu plebis eccleſiaſticæ tacito, nec diſſentientibus eccleſiæ repurgatæ novis Doctoribus, tradebantur, qui & per pacificationes dein religioſas ſigillum civile accipiebant, adeo ut ad clerum reverti nunc non poſſint. Et quamvis iſta jurium adminiſtrandorum ratio non omnibus Proteſtantium eccleſiarum cœtibus ſe probaverit, optima tamen eſſe videtur, cum Principes rerum ſacrarum adminiſtrationi civilem manum ſuperaddere facile poſſint, utpote qui ex ſuperioritate territoriali, qua gaudent, collegia & ſocietates, quæ in civitate ſunt, æque ut privatos quosvis contra inſultus aliorum protegunt, privilegiaque ſemel iisdem a ſe conceſſa cum autoritate tuentur, denique per beneficia, quæ in eccleſiam conferunt, peculiare ſibi jus, imprimis collegiale illud, acquiſivere. Poſſidet ergo in ſacris etiam Princeps ſummam poteſtatem, Noſtro arbitrante, non quatenus Princeps, non quatenus præcipuum eccleſiæ membrum, non quatenus Epiſcopus, non quatenus Chriſtianus eſt, ſed quia jam integer fideli-

delium cœtus ei obſervantiam & defenſionem legum eccleſiaſticarum commiſit. Jura autem ſacrorum, quibus imperantes apud nos fruuntur, duorum generum ſunt: alia e jure ſuperioritatis territorialis fluunt, quo omnia pertinent, quæ ſine coactione & jurisdictione externa exerceri nequeunt, cujus virtute Principi ſumma in res eccleſiaſticas inſpectio competit, nimirum ut curet, ne in cœtu ſacro quicquam agatur, quod ſaluti publicæ nocere poſſit, ne perſecutionibus inſtitutis mentibus vis inferatur, ut tales porro conſtituantur Doctores, qui ſana ſaltim de religione naturali hominibus ingerant principia, qui ab omni ſeditione, quin & a vitiis aliis animos avocent, veraque & a ſuperſtitione imprimis omni remota in Deum pietate, virtutibusque præſtantiſſimis imbuant, &c. alia jura ſunt jura collegii, quæ Principi facultatem dant ea, quæ a fidelibus, quatenus membra eccleſiæ ſunt, concluſa & conſtituta fuere, defendendi eorumque praxin promovendi, quo conſtitutio miniſtrorum eccleſiæ, ordoque, quo hoc charactere ornati in cœtu recipi debeant, conſtitutio dein ceremoniarum omnium, quæ cultum publicum conficiunt, adminiſtratio bonorum eccleſiaſticorum, judicia eccleſiaſtica, diſciplina pœnitentialis externa & alia merito referuntur. His probe expenſis, facile patet, quid de jurisdictione interna, quæ clero communiter, & externa, quæ magiſtratui adſcribitur; quid de quæſtione, num jus Epiſcopale magiſtratibus Proteſtantium tribui poſſit? quid & de diſtinctione inter cauſas civiles & cauſas ſpirituales, quarum illæ laicis, hæ clericis decidendæ veniant, ita ut Princeps quoque in cauſis ſpiritualibus clero ſubditus eſſe dicatur, tenendum ſit. Aperte enim hinc Noſter evincit, nulli eccleſiæ Doctorum jurisdictionem ſive cogendi poteſtatem competere; verum illos docendo, adhortando, reprehendendo officium ſuum præſtare, & ſi, quem ſperarunt fructum, haud obtinuerint, ad preces confugere, omnemque rem Deo committere debere.

Ultimo Celeb. Autor juris eccleſiaſtici in Proteſtantium cœtibus emendationem conſiderat. Eo vero omne ejus ſtudium tendit, ut oſtendat, ceremonias potius diminuendas quam augendas, ſimplicitati, quæ maxime ad Apoſtolicam illam accedat, p. 222.

 dat,

Digitized by Google

dat, ſtudendum, eoque omnia dirigenda eſſe, ut homines intelligant, religionem non in pompa & ritibus quibusdam externis, ſed in interna animorum mutatione ſanctoque convictu conſiſtere. Media, quibus iſta conſequi poſſimus, aliquot aphoriſmis indicat, quorum potiora momenta hic indicabimus. I) Ii, qui jura ſacrorum collegialia habent, id vel maxime agant oportet, ut rebus gerendis viros præficiant, qui ſanctioribus χαρίσμασι, eruditione, notitia rerum, prudentia & experientia fulgeant, & pacem eccleſiaſticam, hæretificandi pruritu & odio theologico abjecto, plantare & propagare conentur. II) In conſtitutione miniſtrorum eccleſiæ curandum, ut in doctrina & vita irreprehenſibiles eligantur, a pravis vero Paſtoribus eccleſiæ liberentur. III) Agenda eccleſiaſtica ita ſunt inflectenda, ut lectionibus precibusque ſubinde jejunis abrogatis, miniſtri eccleſiæ ad formulas communes, homiletæ ad nudas pericopas evangelicas, propheticas & epiſtolicas haud adſtringantur, ſed liberum illis ſit, in librorum Biblicorum univerſalem explicationem deſcendere, & ſermones eccleſiaſticos magis ad populare colloquium, quam orationis figuram componere. IV) Catechiſatio ante omnia urgeatur. V) Confeſſio privata haud facile abroganda eſt, ſed retinenda prorſus, ita tamen, ut Clerici in abſolutione majorem devotionem & zelum adhibeant. VI) A ſacramento Cœnæ nemo arcendus, quem leges eccleſiaſticæ haud arcent, cum iſtud quidem apud eos, qui in ſtatu gratiæ exiſtunt, ſit ſacramentum confirmationis & obſignationis, apud eos autem, qui nondum in ſtatu pœnitentiæ & gratiæ vivunt, fiat ſacramentum quoddam præparatorium ad pœnitentiam. VII) Diſciplina antiqua, juxta quam cœtus ſacer olim in fideles, catechumenos & pœnitentes diſtinguebatur, in noſtros cœtus, ob univerſalem, quæ corpus eccleſiæ pervaſit, corruptionem, nulla ratione induci poteſt. VIII) Excommunicationis nullus fere apud nos uſus, etſi iſtius exercitium magiſtratui politico competat. IX) Pœnitentia publica a ſuperioribus imponi poteſt, partim ut reus pœnam civilem luat, partim ut aliis ſit exemplo. X) Ad confeſſionem privatam atque ſacram Cœnam

aut

Digitized by Google

aut ad alios actus eccleſiaſticos nemo cogi poteſt. XI) Nihil prorſus agendum, quod tyrannidem in conſcientias arguat, eoque ad certa dogmata recipienda laici minime cogendi, nec ulli ritus invitis vi obtrudendi, aut eccleſiis paſtores a quibus abhorreant, imponendi ſunt. XII) Circa matrimonialia ob benedictionem ſacerdotalem & gradus in ſacris literis prohibitos doctores eccleſiæ adeundi utique ſunt & audiendi. XIII) Ferias diminui potius quam multiplicari ſimplicitas jubet. XIV) Jejunia indicare magiſtratui competit, quamvis pietatem parum utique promoveant. XV) Confirmatio juniorum ad ſacram Cœnam aſpirantium publica, tempore Pentecoſtali in quibusdam eccleſiis, cum examine & admonitione confirmandorum ſolenni, maximo cum emolumento, ſi ſuperſtitioſas ceremonias tollas, perficitur. XVI) Eccleſiæ miniſtros qui abdicat, vel jus ſacrorum abſolutum, vel jus collegii habeat neceſſe eſt. Si cauſa ſit mere civilis, non eſt quod hanc in rem quisquam e cœtu ſaltem in conſilii conſortium vocetur. Si vero ſit eccleſiaſtica, Theologos in conſilium advocare utique convenit, maxime ſi cœtus eccleſiaſticus murmuret. XVII) Synodos eccleſiaſticas agere, ſcholas erigere, ædes ſacras exſtruere, bona eccleſiaſtica diſpenſare, & collapſum cultum reſtituere, nemini, etſi jura collegii habeat, ſine conſenſu magiſtratus politici licet. XVIII) Is, qui jura collegii poſſidet, eorundem exercitium ita moderetur, prout ad ſalutem eccleſiæ id requiri cognoverit. XIX) Denique ab eo, qui jura collegialia adminiſtrat, requiritur, ut, ſi leges in eccleſia obtinere videat, quæ jejunæ, confuſæ, obſoletæ ſint, eas debita prudentia adhibita, mutet, emendet, refigat, præſtantioresque atque ad Chriſtianiſmum propagandum aptiores condat atque promulget.

Hic ſubſiſtimus, cum Autorem in omnibus ſequi haud liceat. Illud in univerſum obſervamus, multas paſſim in opere hoc Eccleſiæ antiquitates ſollicite indagari, plurima Scripturæ loca feliciter explicari & fontes Juris Eccleſiaſtici diligenter ubique monſtrari; utrum vero ſe omnibus probaturus ſit Celeber. Pfaffius, dies docebit.

M. SI-

M. SIGISMUNDI JACOBI APINI Dissertatio de Loricis linteis veterum & novo Loricarum invento, variis Notis & Figuris æneis aucta.

Altorffii, typis Jod. Guil. Kohlesii, 1719, 4. Plag. 4 & Fig. æn. 1.

INter tot Loricarum apud veteres ſpecies, quales hamatæ, ſquamatæ, plumatæ, corneæ, laneæ, ſegmentatæ, a Noſtro accurate deſcriptæ, lineæ multis præcipue admirationi fuere. Hæ a priſcis temporibus inter Græcos, in primis Macedonas, Thraces, Hiſpanos & Italos fuere cognitæ, quas e bombyce, ſpongia, lanaque minutatim diſſecta, ad inſtar culcitræ fartas fuiſſe, quidam, licet minus accurate, ajunt, alii vero, inter quos Caſaubinus & Salmaſius eminent, easdem opera atque artificio coactiliariorum & ποιλοποιῶν, qui linum aceto vel auſtero vino, cui ſal eſſet adjectum, probe macerabant, fuiſſe factas, exiſtimant, alii denique, thoracem lineum a loricis nonniſi materia diverſum fuiſſe judicant, quod ille annulis & catenulis æneis conſtiterit, hæ autem ex torulis (alii ſtamina, Græci βρόχας in reſtibus dicunt) trilicibus, quadrilicibus aut bilicibus, aliisve, eſſent confertæ. Et, cum tres lini apud veteres commemorentur ſpecies, carbaſium, asbeſtinum & byſſum, facile eſt conjectu, carbaſio vel asbeſtino ad loricas uſos fuiſſe veteres, quia igni & ferro reſtitiſſe eædem narrantur. Etenim harum loricarum uſum noſtro ævo vix commendandum cenſet Cl. Autor, novam tamen loricas conſtruendi rationem ipſe ſuppeditat, quam ipſius verbis enarrabimus: „Sumatur corium paullo craſ„ſius, quale eſt cervinum vel alcis. (Finni ſeptentrionales coria „alcium jubata aquis ſuperfuſis congelata ad corporum muni„tionem adhibere ſoliti fuere.) Poſteaquam igitur ad formam „pectoris humani, ut alia lorica, fuerit exſectum, affigantur ipſi „firmiter fila ferrea plurima ſpirali modo in coni formam flexa, „interſtitia vero reliqua lana aut alia materia ſimili (e.g. von ge„ſottenen Roß-Haaren) effarciantur, & hæc omnia denique no„vo obducantur corio, ſicque habebimus loricas corpus quoad anteriorem partem optime munientes.

❋):(o):(❋

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Augusti, Anno MDCCXX.

NOVUS THESAURUS ANTIQVITATVM Romanarum, congestus ab ALBERTO DE SALLENGRE.

Tomus III.

Hagæ Comit. apud Petrum Gosse, 1719, fol. Alph. 7 plag. 10 cum Tabb. æn. 3 & Figuris plurimis passim insertis.

NIhil quicquam de laudabili industria remittit Celeb. Sallengrius, verum opus felici auspicio olim cœptum, gnaviter urget, atque antiquitatum Romanarum Tomum tertium cum eruditis communicat. Initio autem se offert legentium oculis illustris *Gisberti Cuperi Consulis olim Daventriensis lucubratio de elephantis in numis obviis*, quæ ut jam primum doctorum conspectum subit, ita priorem ejus partem paullo diligentius excutere animo nobiscum constituimus. In duas enim partes divisa est, quarum prima docet, quid elephantis ab Alexandro M. post victos Persas, & Indos, captis, deinde aliis, qui ex India & Æthiopia ad tanti Principis successores, Ægypti, Asiæ, Syriæ & Macedoniæ Reges, aliosque pervenerunt, factum sit. Scilicet Indiam elephantorum feracissimam perhibent scriptores, cujus Reges non tantummodo ingentem eorum aluerunt numerum, sed etiam ad varia eos adhibuerunt ministeria, quandoquidem alii Regum, satraparum, aliorumque magistratuum currus traxerunt, alii, & inprimis parvi, aratris fuere alligati, sub jugum ducti, tum & frenis ac lupatis agitati. Indis elephantus

Barro dictus eſt, unde *baris*, *barritus*, *barrire* derivantur. Id quoque obſervatu dignum eſſe exiſtimatur, Schachiludium in India ſuos habuiſſe natales, quod elephanti in eo ſuas partes gerant, & probabile ſit, illud ex India in Perſidem, inde in Arabiam, atque adeo tandem transmigraſſe in Europam. Equidem ante Alexandrum M. in Europa nunquam viſos elephantos, Pauſaniæ inprimis teſtimonio confirmari poteſt, etiamſi Plato, Herodotus, & Æſopus aliud innuere videantur, inter quos Plato, tanquam oculis conſpexiſſet elephantos, loquitur, videre tamen eos facile potuit in regionibus, quas philoſophiæ cauſa peragravit, præcipue in Ægypto, in qua hujusmodi animal haud poterat eſſe incognitum, ut ex nomine urbis, quam Ægyptii Philæ, Græci *Elephantine* vocant, oppido manifeſtum eſt. Quod autem Bacchus victor ab Indis triumphans elephantis vectus fuerit, Poetarum fabulis adſcribendum exiſtimatur, utpote qui ex fingendi libidine tigres, pantheras, immo nonnunquam centauros Bacchi curribus adjunxerunt. Et hos Nicæenſes, qui Bacchum κτίστην *conditorem* colebant, ſine dubio ſecuti ſunt, quando numos curaverunt cudendos, in quibus Bacchus elephantis vectus conſpicitur. Neque probabile eſt, alios, præter Indos, Aſiæ Reges, elephantis in bellis fuiſſe uſos, quandoquidem nullum in Hebræorum lingua elephantorum nomen invenitur, multo minus in ſacro codice, ubi bellorum apparatus deſcribitur, mentio unquam elephantorum, ſed camelorum occurrit. Quam ob cauſam male habet Illuſtrem Cuperum, quod viri rerum Hebraicarum ſatis periti inter bellicos Perſarum apparatus elephantos pingere ſolent, quando ſcilicet Nabuſaradan, qui dux fuit Nebucadnezaris, ornamenta templi Hieroſolymitani Babylona aſportantem repræſentant, & in tabula Geographica Oxonii una cum Xenophonte edita elephantum, camelum, & leonem tanquam animalia Arabiæ ἐπιχώρια adſcribunt, a quorum tamen numero elephas eximi debet. Et quamvis Strabo τῶν ἐν Ἀραβίᾳ ἐλεφάντων meminerit, eum tamen de Africæ elephantis loqui, illico apparebit omnibus, qui Strabonem ea, qua decet, diligentia evolvunt. Namque ante Alexandri M. tem-

tempora ſoli fere Indi elephantis in bello uſi ſunt, & etiamſi Lucretius Carthaginienſibus attribuit inventionem pugnandi cum elephantibus, id tamen a nemine alio traditum eſt, quin immo omnes orienti hanc gloriam relinquunt, & ante bella Carthaginienſium Pyrrhum in Italia primum elephantis pugnaſſe commemorant. Quod ſi autem elephantos in exercitu Regum Perſarum intuemur, quos ſine dubio ab Indis, qui ipſorum parebant imperio, acceperunt, eos poſt pugnam ad Arbelam ad Alexandrum M. delatos fuiſſe animadvertimus, num autem Alexander iis in pugna adverſus Porum uſus fuerit, adhuc ſub judice lis eſt. Id certum eſt, Porum multos in exercitu aluiſſe elephantos, quos Alexander cepit, & inter eos eximiæ magnitudinis belluam, ex qua Porus fortiter pugnaverat, Soli conſecravit, ejusque dentes aureis exornavit torquibus, quibus inſcriptum: Ἀλέξανδρος ὁ Διὸς τὸν Αἴαντα τῷ ἡλίῳ, quod nomen, ſi Philoſtrato credendum, propter fortitudinem, huic belluæ inditum fuit. Et ſic Alexander victo Poro, cum Perſis jus diceret, tabernaculum elephantis cinxit, cum vero Græcorum & Macedonum lites decideret, δημοσικὸν δικαστήριον habuiſſe narratur. Fruſtra autem ex Arriano probare conatur Bochartus, Craterum ab Alexandro elephantis fuiſſe præfectum, cum dux potius eſſet omnis exercitus, cui elephanti, ritu illorum temporum, fuerunt additi. Poſtquam igitur India elephantos primum genuit, ebur in alias fuit deportatum regiones, quod cum per mercatores potiſſimum Aſſyrios fieret, ratio faciliime intelligitur, quam ob rem Ovidio Lib. II Amor. El. 5 *ebur Aſſyrium* dicatur. Poſt mortem Alexandri Reges Ægypti Ptolemæi elephantos in bella eduxerunt, ex quibus inprimis Philopator, ut Maccab. III legitur, his belluis Judæos Alexandriæ conculcari juſſit, quas, ut magis ad iram inflammaret, vino thure condito juſſit exſtimulari, cujusmodi vinum non ex uvis, ſed ἐξ ὀρύζης καὶ ἐκ καλάμων conficiebatur. Ut proinde vel fallat Ælianus, vel recte intelligendus ſit, quando Libro II Var. Hiſt. C. 40 elephantum poto vino τῆς ἀλκῆς ἐπιλανθάνεσθαι *roboris oblivisci*, tradit. Frequentem autem elephantorum in Ægypto uſum varii quoque numi ſatis perſpicue produnt, in

in quibus elephanti occurrunt, quos inter maxime memorabilis eſt, qui Cleopatram Ægypti Reginam elephanti exuviis caput tectam exhibet. Et quum Ægyptii, navibus ad id factis, vel ex Æthiopia, vel ex Troglodytica regione elephantos ad ſe deportare debebant, hinc factum, ut ejusmodi naves ἐλεφαντηγοὶ ab autoribus appellarentur. Inter Aſiæ Reges Seleucus Nicator primus elephantos in præliis adhibuit, quam ob cauſam non in iis tantum numis, quos ipſe cudi juſſit, ſed etiam in numis Apamenſium, quoniam in agro Apamenſi hujusce modi belluæ alebantur, elephas exhiberi ſolet. Cumque in plerisque Seleucidarum numis ancora, ut nota eorum genitiva, conſpiciatur, illuſtris Autor hoc loco alium numum producit ancora inſignitum, quem Alexandri M. vultum referre exiſtimat. Equidem is Alexandro vivo hoc modo ſignari haud potuit; Seleuco tamen I, vel alii ſucceſſorum priorum adſcribi poſſe videtur, qui forte, antequam ipſe ſuum nomen & imaginem numis inſcribi juberet, & Regis uſurparet titulum, Alexandri M. vultum in numis ſuis expreſſit. Hunc Seleucum ſecutus eſt Antiochus filius cognomine Soter, de cujus cognomine multa docte diſputantur. Antiochus autem magnus, qui in prœlio adverſus Romanos elephantos adhibuit, cum Scipione pugnans, tam infeliciter rem geſſit, ut is victo Antiocho, mille ducentos & viginti eburneos dentes in triumpho oſtenderet. Cum autem Antiochus Eupator, cujus belli apparatus L. I Maccab. c. 6 deſcribitur, in pugna cum Judæis elephantos quoque in campum educeret, uvæ & mori ſuccum illis oſtendi juſſit, quia rubro ſanguineoque colore in prœlium acuuntur, id quod etiam Plutarchus innuere videtur, quando eos, qui ad elephantos accedunt, non induere ἐσθῆτα λαμπρὰν ſcribit. Atque hic mos bellandi cum elephantis ad alios Seleuci ſucceſſores tranſiit. Notabilis eſt numus Antiochi cognomine Epiphanis Dionyſi, in quo ἐλεφας λυχνοφόρος, ſeu *lampada gerens* conſpicitur. Victis autem a Romanorum exercitu Aſiæ Regibus, non amplius in bellis Aſiæ Reges elephantis uſos legimus. Quod ad Macedoniæ Reges attinet, Antipater poſt Alexandrum M. in obſidione Megaræ elephantos adhibuit, cujus tamen incolæ ſuibus pice

Digitized by Google

Pice illitis & incenſis, ut apud Polyænum eſt, eorum impetum eluſerunt. Demetrius Polyorcetes primus fuiſſe videtur, qui turres, ex quibus armati milites pugnabant, elephantis impoſuit, cumque vix aliquis uſus eſſe videatur hujus belluæ in obſidionibus, ea tamen ſæpenumero in illis fuerit adhibita, ad ſubruendos muros, & ut milites in altis ejusmodi turribus conſtituti murorum propugnatores depellerent, uſurpatam fuiſſe, admodum veriſimile eſt. Elephantis ſua fuiſſe impoſita nomina, vel exinde patet, quod Demetrius Polyorcetes Nicona & fœminam Nicæam dictam in magno habuit pretio, ex quibus Nicæa tam φιλάνθρωπος fuiſſe narratur, ut cum ei uxor Indi, qui illam regebat, moribunda infantem XXX dierum patria lingua commendaret, ea plane ſingularem & vix credibilem illius gereret curam, muſcas abigeret, cunas moveret, & aliis obſtetricis officiis fungeretur. Quot milites impoſiti fuerint elephantis, haud adeo liquet, autor libri Maccabæorum duo & triginta numerat, quod tamen haud probabile videtur Bocharto, qui ſex, ad ſummum, bellatores in elephanti dorſo eminuiſſe arbitratur. Et quamvis cum eo faciat Grentemesnilius, & deleta voce τριάκοντα, ſubſtituat δύο ἢ τρεῖς, vox tamen ὄχλος, quæ legitur apud autorem libri Maccab. & ab utroque retinetur, paullo majorem militum videtur ſignificare copiam, quam etiam Juvenalis confirmat ſententiam, quando *cohortes* & *turmam* elephantis attribuit. Jamque illuſtris Autor in cauſam inquirit, qui factum, ut in numis Athenienſium, Neapolitanorum & Tarentinorum elephanti exhibeantur; nempe inſigne monetarii eſſe, ait, qui interdum camelum, cicadam, uvam inſignium loco adſumſerunt in numis. In Neapolitanorum autem numo elephas ante tripodem ſtans, & proboſcidem ad cœlum tollens, ſine dubio religionem elephantorum prodit, utpote quam tantopere prædicarunt veteres, ut Lunam Solemque eos venerari, exiſtimarunt. Id ante oculos habuit Auguſtus Saxoniæ Dux, & frater Jo. Georgii, tum & Cardinalis Zabarella, quando in numis, Chinenſes autem in tabulis, elephantem cum Sole, tanquam Symbolum pietatis erga Deum, exhibuerunt. Poſthæc

Digitized by Google

gemmæ capite Socratis, addita elephanti proboſcide, nec non aliorum animalium capitibus, ſignatæ exhibentur ex Chiffletio, & de monſtroſis ejusmodi figuris multa præclare diſputantur. Præterea varia afferuntur, quæ ad elephantos aliquo modo pertinere illuſtri Autori viſa ſunt. Indus fluvius Cariæ dictus eſt a rectore, quem bellua ex ſede ſua excuſſit, & in aquas præcipitavit. Phœnices mercatores ad inſulam Cernen navibus ire ſolebant, ut dentes elephantorum inde reportarent. Elephanti in ſomniis viſi quid portendant, Artemidorus & Achmetus medicus Arabs ſcriptum reliquerunt. Interpres vulgatus Thren. IV, 7 ארמו עצם מפנינים vertit, *rubicundiores ebore antiquo*, quod proverbii loco poſitum defendit Martinus de Roa, perperam tamen verſum dicit Grotius, & λύθες πολυτελεῖς, *pyropos* ſeu *carbunculos* interpretatur, quia ſcilicet omne ebur natura ſua candidum eſt, etiamſi recte docet Mart. de Roa, illud jam ab Homeri temporibus tinctum fuiſſe rubro colore, ne ſcilicet *longis flaveſcere poſſit ab annis*, ut Ovidius canit. Domus & cubicula ebore inducta tam apud Judæos, quam apud Romanos, lecti præterea eburnei, pocula, aliaque vaſa, quæ elephanti præ ſe ferebant formam, apud Græcos Romanosque in pretio fuerunt. Græcis magna animalia elephanti dicebantur, quemadmodum Achilles Tatius hippopotamum ἐλέφαντα αἰγύπτιον appellat. In fine hujus prioris diſſertationis numi exhibentur, cum capite elephanti, in Inſulis Sumatra & Ceylon excuſi. Præterea idolum elephanti capite deformatum, in æs inciſum repræſentatur, & Pagodus ſive templum elephanti deſcribitur. Cumque Brachmanes elephantos adoraſſe perhibeantur, fabula heic eorum putidiſſima de filio Evæ, cui Adam occiſi cujusdam elephanti caput impoſuiſſe dicitur, pro merito exploditur, & feſtum Perſarum, quod VII Martis die celebrant, & *Adventum* nominant *Dominorum Elephantorum*, ex Chardino deſcribitur, mentioque ſimul injicitur *æræ*, quam Arabes *elephantorum* appellant. Unusquisque ex iis, quæ carptim attulimus, variam doctrinam, qua hæc illuſtris Cuperi lucubratio referta eſt, facile agnoſcere, & ex un-

Digitized by Google

ungue, ut eſt in proverbio, de leone exiſtimare poterit. Altera enim diſſertatio eandem de elephantis materiam pertractat, inprimis poſtquam Romanis primum fuerunt viſi, & Carthaginienſes Aſiæque Reges iis in bellis, quæ cum populo Romano geſſerunt, uſi ſunt; atque adeo de fortuna agit, quam elephanti Romæ & in imperio Romano tam pace quam bello, in libera republica & ſub Imperio Cæſarum experti fuerunt. In fine diſſertationum adjecta ſunt, quæ de quadrigis elephantorum commentati ſunt *Henric. Noriſius in duplici diſſertatione de Numis Diocletiani & Licinii Diſſert. I c. 40 ſqq. Ezechiel Spanhemius ad Oration. 1 Juliani p. 155.* & *Pagius in Diſſert. Hypatica p. 178.* His ſuccedunt II *Jacobi Gutherii in Senatu Pariſienſi Advocati, Civis & Patricii Romani, de Officiis domus Auguſtæ, tam publicæ, quam privatæ, libri tres*, recondita eruditione pleniſſimi, qui primum Pariſiis 1628 in 4, poſt Lipſiæ 1692 in 8 prodierunt. Ex hoc opere ad oculum quaſi patet cuilibet, quantum ad illuſtrandas antiquitates Romanas conducat accurata juris ſcientia. Quam plurima enim eorum, quæ de Conſulibus, Præſidibus, Conſularibus, Correctoribus, Spectabilibus, Illuſtribus, Conſiſtorianis Comitibus, cognitionibus, conſultationibus, legibus, conſtitutionibus, pragmaticis juſſionibus, edictis, mandatis &c. præfectis prætorio, Quæſtore palatii &c. agunt, e digeſtorum libris & aliis antiqui juris fontibus ſunt depromta. III *H. T. Salomon, Exprætoris Burdigalenſis, & in Senatu Aquitanico Præſidis, de judiciis & pœnis, it. de Officiis vitæ civilis Romanorum Commentarius, Burdigalæ 1668*, 12 typis excuſus. Complectitur hic brevis commentarius ordinem judiciorum antiquorum apud Romanos tam publicorum, quam privatorum, & præcipue judicia capitalia exponit, in quibus actor, reus & judex omnem fabulam abſolvunt. Deinde ſupplicia recenſet, quæ reis confeſſis & convictis irrogabantur, & ubi de officiis vitæ civilis Romanorum agit, varias τȣ̃ officium ſignificationes affert. *IV Joſephi Lanzonii M. D. Ferrarienſis de Coronis & unguentis, in antiquorum conviviis, Exercitatio philologica*, quam ab Italico in Latinum ſermonem vertit, ſectionibus diſtinxit, notis, & animadver-

versionibus auxit *Hieronymus Baruffaldus, Ferrariensis*, cujus de *armis Convivalibus Schediasma* Lanzoni opusculo subjunctum est. V *Ejusdem Hieronymi Baruffaldi dissertatio de præficis ad illustrationem urnæ sepulcralis* Fl. *Quartillæ præficæ*, cui accedunt Josephi Lanzoni de luctu mortuali veterum adversaria. VI *Laurentii Jo. Molin de Clavibus veterum dissertatio*, quæ *Upsaliæ 1684* in publicum prodiit, docta sane & perelegans, in qua fere omnia, quæ de inventione & structura clavium apud veteres scriptores leguntur, invenire licet. VII *Incerti Scriptoris Interpretatio inscriptionum & epitaphiorum, quæ Antiquariæ, quæ urbs est Bæticæ in Hispania, reperiuntur: opusculum scriptum anno 1585*, sed ante nunquam editum. Scriptor hujus libri, ut Celeberrimus Sallengre admonet, ludo literario Antiquariæ præfuit in Vandalicia, & pro ratione illorum temporum & locorum non contemnenda doctrina fuit præditus. Aggressus est interpretari Inscriptiones Romanas, quæ in agro Antiquariensi inveniebantur, & ne perirent, a Johanne Porcello Prætore eo tempore muris urbis insertæ erant. Inscriptiones recentiores heic prætermissæ sunt, & ex reliquis XXX modo adductæ, quæ ad antiquitates Romanas pertinere videbantur. VIII *Taurobolium antiquum Lugduni An. 1704 repertum*, quod plura eruditorum ingenia exercuit. Explicatio hujus monimenti, quod heic adducitur, est *Philippi a Turre Episcopi Adriensis*, cui adnectuntur *Purpurini a Faventia Cælestinorum Ordinis S. Benedictini Secretarii, ad Calendarium Romanum Amiterni effossum minuscula commentaria*, quæ *Neapoli* prodierunt *A. 1680, 4.* IX *Dominici Aulisii de Gymnasii constructione, nec non de Mausolei architectura* opuscula duo, quæ *Neapoli An. 1693, 4* lucem adspexerunt, cum ejusdem *epistola de colo Mayerano*, quod monimentum Romæ repertum instrumentum fuit ex ære rotundum, quod ita cortinæ ritu cavum est, ut simul mamillæ speciem exhibeat; multis foraminibus certo ac eleganti discursu totum pertusum, ut si liquorem infundas, nequeat continere, sed ad guttam transmittat. Hoc autem Colum Mayeranum dictum est, quod Marcus Mayer primus evulgavit, & eruditis dedit explicandum.

Digitized by Google

dum. Huic epiſtolæ accedit de eodem Colo *Claudii Franciſci Meneſtrier e S. J. epiſtola ad Cl. Virum Marcum Mayerum, ex Gallico ſermone nunc primum Latine verſa.* X Sequuntur aliquot libri de Magiſtratibus & Sacerdotibus Romanorum. 1) *Raphaelis Volaterrani de Magiſtratibus & Sacerdotibus Romanorum Commentarius*, ex *Libr. XXIX* Commentariorum Urbanicorum depromtus, cui additæ ſunt notæ quædam Petri Scriverii ad inſcriptiones nonnullas, quæ a Volaterrano vitioſe editæ ſunt. 2) *Jan. Gulielmi, Lubecenſis, de Magiſtratibus reipublicæ Romanæ diſſertatio Roſtochii 1577* in 8 edita. 3) *Georgii Vauchopii, Scoti, de Magiſtratibus populi Romani tractatus, Romæ 1595* promulgatus, in quo de Statu populi Romani ante deletam Carthaginem agitur. 4) *Æ. Prevotii, Uxellodunenſis, de Magiſtratibus populi Romani Commentarius, Lauſan. 1578 in 8.* In eo expenditur gubernandæ reipubl. Romanæ ratio, & recenſentur Magiſtratus ab U. c. ad tempora usque Julii Cæſaris, qui dictaturam perpetuam geſſit. 5) *Henrici Bebelii, Juſtingenſis, Poëtæ laureati, & in Academia Tubingenſi Profeſſoris humaniorum literarum, de Romanorum Magiſtratibus libellus*, qui cum aliis ejusdem Bebelii opuſculis Argentin. 1513 in 4 editus eſt. 6) *Petri Fabri, regii Conſiliarii, Libellorum ordinarii Magiſtri, & in Senatu Tholoſano Præſidis, de Magiſtratibus Romanorum Commentarius*, qui ad Conſules potiſſimum ſpectat, & de veſtibus, ſellis, aliisque rebus magiſtratuum Romanorum tractat. XI *Erycii Puteani Pecuniæ Romanæ ratio, facillimo ad noſtram calculo revocata*, ſecundum editionem *Lovanienſem 1622 in 8.* Huic XII ſubjecta eſt *Hermanni Conringii diſſertatio de Studiis urbis Romæ, & Conſtantinopolis, Helmſtad. 1657. 4.* & tandem XIII *Chriſtoph. Cellarii diſſertatio de Studiis Romanorum literariis in urbe, & provinciis*, huic tertio Theſauri Tomo finem imponit.

RELIQVIÆ MANUSCRIPTORUM omnis ævi diplomatum ac monumentorum ineditorum adhuc, ex Muſeo JO. PETRI A LUDEWIG, JCti.

Digitized by Google

Tomi III.

Francof. & Lipsiæ, 1720, 8 maj. Alph. 5.

NOndum dimisit pristinam suam sententiam Vir Illustris, cui has Reliquias ferimus acceptas, ante reipublicæ nostræ notitiam non fore genuinam, constantem, integram, omnique fallacia, fuco, fraude & pigmento liberam, quam habeamus & Historiam diplomaticam & diplomaticam Jurisprudentiam, sive illa publica sit, sive sacra, sive clientelaris, sive etiam civilis, quæ omnia qualem mereantur calculum, nostrum non est disputare. Huic saltem opinioni debemus indefessum illud & nunquam satis laudandum celeberrimi JCti studium veteris ævi reliquias omnis generis manuscriptas undique conquirendi, qua in re quanta post maximos sumtus usus sit felicitate, docent Tomi III nunc ex locupletissimo Museo editi, quibus illustris Editor de Diplomatum in Germania necessitate & usu, multitudine, ejusdemque causis, quibus modis factum sit, ut tanta chartarum multitudo sit conservata, quibus rationibus adversus Diplomaticæ rei hostes pugnandum sit, de bellis diplomaticis, de artis diplomaticæ scriptoribus, de iis, qui diplomata ediderunt, de suo denique instituto prolixe & docte præfatus est. Nos inde nonnulla in rem nostram convertemus.

T. I. Præf. p. 8. Causas multitudinis pene infinitæ diplomatum & chartarum Archiota illustris habet sequentes, quod longi saltem temporis & illam Romanam præscriptionem & usucapionem Germani ignoraverint, quod Clerici imprimis reliquis sagaciores in piis causis sibi per literas caverint, quod notarii & exscriptores in Germania innumeri quæstum eo ipso fecerint, quod Germanorum diffidentia, qua literis quam verbis maluerunt credere, plures tales partus excluserit, quod pactis imprimis fuerit opus, ubi paucæ Leges, quod denique hominum ambitio & superstitio beneficii memoriam ad seros usque posteros transmittere, & venientibus nepotibus commendare voluerit. Nec spernendæ sunt rationes, quibus effectum credit Autor celeberrimus, ut

Digitized by Google

ut ex Diplomatibus innumeris tanta eorum copia ad noſtram p. 11.
ætatem pervenerit. Exempla unius diplomatis plura authen-
tica ſcribebantur, unum in gratiam illius, qui rogarat, alterum
in gratiam illius, qui annuerat, aliud in urbe, aliud in Cæſareo
aut Imperiali Tabulario aſſervandum. Ea erat contractus
literarii autoritas apud majores noſtros, ut Alemanni expreſ- 13.
ſa lege caverint, ſi charta perdita ſit, actori hereditatem ſibi
vindicanti, donationem ut eieret licere, neque Laico cuiquam
permiſſum, ut rem Eccleſiæ abſque charta præſumat poſſidere,
ſi chartam non oſtenderit, poſſeſſionem ſemper ad Eccleſiam 15.
pertinere. Major fuit Archivorum cura olim, quam poſt Jus
Romanum receptum, & plura Antigrapha confecta, a Mo- 17.
nachis inprimis otio abundantibus, qui non modo ſacrum Co-
dicem, Canones, Miſſalia, Diptycha varii generis, bonos-
que autores alios, ſed fundationum inprimis, privilegiorum,
donationum, contractuum tabulas vel temporis fallendi cauſa,
vel obedientiæ eccleſiaſticæ titulo depinxerunt. Obligatio- 19.
nem ſucceſſoris ad præſtanda ſui deceſſoris facta & promiſſa in
dubium vocavit inferior ætas, quare omni cura id actum eſt,
ut ille, qui in rei dominio ſecutus erat, formulam ſui anteceſ-
ſoris haberet ratam, auctis ita codicillis relatis per referentia
inſtrumenta. Ad conſervanda antiqua monumenta haud parum 20.
contulit Juris patrii, clientelaris inprimis, regula: non noviſ-
ſimis ſed antiquiſſimis ſtandum eſſe literis. Membranis deni- 21.
que inſcripſerunt ſua majores, ad ætatem ferendam aptiſſimis. 23.
De bellis Diplomaticis non eſt ut multa dicamus. In vulgus
notum eſt, quid Jeſuitæ, nova familia, per ſuos, Henſche-
nium, Papebrochium, Germonium, Harduinum, ad infrin-
gendam antiquitatis fidem moliti ſint, quam maſcule Mabil-
lonius, Pereſius, Fontaninus, Ruinartus, Lazzarinus, Gattus,
alii eandem defenderint. Satis certatum eſt in Germania de
Magdeburgenſium Diplomate Ottoniano, de Dagobertinis in 37.
cauſa Cœnobii S. Maximini Trevirenſis, de Carolinis circa 39.
origines Weſtphalicorum Epiſcopatuum, de variis Ciſterci- 42.
enſium Monachorum, potentatum in noſtro imperio affectan- 50.
tium, de Carolino a Friſiæ ordinibus allegato, de Ludovicia- 51.

p. 55. no in cauſa Lindavienſi, de Dagobertino, quod Cœnobitæ Er-
66. furdenſes crepant, de Conſtitutione Caroli Craſſi Cæſaris ſub-
leſtæ omnino fidei, & ſæpius alias, quæ omnia una cum ſcri-
ptoribus magna cura a noſtro Autore allatis noſſe, quanti in-
terſit rei Diplomaticæ ſtudioſis, nobis tacentibus patet. Sed
audiamus argumenta diplomatum autoritatem oppugnantium:
84. membranas non poſſe ferre octo aut novem ſeculorum ætatem;
ſed hoc perſuadeant iis, qui Tabularia inſpicere aut nolunt,
aut nequeunt. Bella inde, ædium maximam partem lignea-
rum ruinas, incendia jactant; ſed quid inde eliciunt? peri-
iſſe multa, immo innumera veteris ævi monumenta. Quis
negat? Atqui, inquiunt, immanis ſupereſt multitudo, quod
per illas injurias fieri non potuit: immo potuit, ſi ea in men-
tem revocas, quæ de multitudine chartarum ejusdemque cau-
ſis ſupra allata ſunt. Argumentum porro eſt, quod unius di-
plomatis tria, quatuor, aut plura exſtent exempla: malæ fi-
dei indicium faciunt improvidi poſteri, quod autoritatis di-
plomaticæ conſervandæ cauſa a cautis majoribus factitatum
eſt. Nec eſt ut dicas Germanos conſenſu magis quam formu-
lis eſſe nixos, contrarium & Marculphus, & ipſa diplomata
loquuntur; aut, ſi mavis, iſtam ſententiam de apicibus & formu-
lis Romanorum captioſis accipias. Præſcriptionis olim exi-
gua fuit autoritas & tutior diplomatum fides. Nec Princi-
pes ἀναλφαβῆτες alleges: nomina ſcribere non poterant, ſi-
gnis vero & notis utebantur. Sunt itaque certiſſimi hiſtoria-
rum fontes diplomata, ea copia paſſim exſtantia, ut unius Ot-
tonis M. chartæ mille & plures ſuperſint; ex quo de reliquis
recentioris ævi Principibus, Virisque illuſtribus aliis, licet fa-
cere conjecturam. Multa latent in Tabulariis Principum, mul-
ta in lucem producta ſunt a Viris doctis, qui aut integros edi-
dere Diplomatum Codices, vel ſuas omnis generis hiſtorias iſtis
96. luminibus illuſtrarunt. Hos larga manu & inſigni cura Ill. Lude-
wigius collegit, quo facto de ſuo inſtituto diſſerit, & ſua exhibet
partim, partim pollicetur Volumina, manuſcriptorum omnis
131. ævi Diplomatum & Monumentorum ineditorum, quas appel-
lat, Reliquias, optimæ olim notæ collectionibus annumerandas.
Tomus

Tomus *primus* eſt *mere Diplomaticus*, *chartas Monaſterii Doberlucenſis*, *Eilswardesdorffenſis*, *alias*, continens. Eſt *Doberlucum* cœnobium Ordinis Ciſtercienſis in finibus Luſatiæ inferioris ſitum, Seculo XII a Miſniæ Marchionibus conditum, cujus ea olim fuit autoritas, ut Abbas Princeps prælatus inter Luſatiæ ordines univerſos haberetur, ſed idem monachis A. 1540 expulſis, cum omni Luſatia Saxonibus, inter Saxones tabulis Joannis Georgii I cum inferiori Luſatia Merſeburgenſi Duci ceſſit. *Eilwardesdorffenſe* Monaſterium, quod & *Ludesburgenſe* vel *Lotberburgenſe* a loco, cui olim erat deſtinatum, & *Mariencellenſe* a Virginis cultu appellatum eſt, Querfordiæ adſitum Ordinis fuit Benedictini, Diœceſeos vero Halberſtadienſis, ſed inde mutatis ſacris Magdeburgico Præſulatui, & pace Osnabrugenſi Principatui Querfordienſi junctum eſt, quo nomine hodienum Saxoniæ Duci Weiſſenfelſenſi paret. Utriusque Monaſterii diplomaticum Codicem cum nactus eſſet Illuſtris Ludewigius, hos junctis aliis nonnullis diplomatibus miſcellis primum Reliquiarum Volumen conſtituere voluit Diplomatum CCC XXXIX, quæ inter ſunt Doberlucenſia, connumeratis verſionibus coævis, CC, Eilwardesdorfenſia C. Primum eſt Eilwardesdorfenſe Anni 1147, ultimum Doberlucenſe Matthiæ Regis, incerti anni, aſt eorum, qui annos annotatos habent, noviſſimum eſt inveſtitura feudalis Hartwigo Legato a Martino Comite Rheinſteinenſi A. 1596 conceſſa. In ordine enim omnium illorum Diplomatum non loci ſed temporis ratio habita eſt, ſine die & conſule conſcripta ultimum locum occupant. II Indices, alter nominum, locorum, familiarum, alter rerum, jurium & verborum medii ævi, voluminis finem faciunt.

Non abludit a primo Tomo *Secundus*, inſignibus partibus Chronico & Codicillo diplomatico conſiſtens. *Chronicon* eſt *Kirsgartenſe*, cœnobii puta principio virginum poſtea monachorum extra muros Wormatiæ civitatis verſus Spiram ſiti, in ea area vel horto conditi, qui nomen a ceraſis habuit. Scriptor equidem eſt recentior, annum enim 1500 attingit, nec alias a ſui ævi & ordinis vitiis immunis; idem tamen Diplo-

matum fide ſæpius nititur, ad codices membranaceos non vulgares paſſim provocat, & non ſpernenda diligentia res Epiſcoporum Wormatienſium perſequitur. *Codicillus Diplomaticus* eſt chartarum CLXXIX, quas partim Chronicis MStis Hohenloicis ineditis, partim Bibliothecæ Senatus Lipſienſis, quæ fere Pegavienſes ſunt, debet Illuſtris Autor. Idem alicubi nactus eſt Diplomatarium Boicum Ludovici Bavari, & qui hujus Tomi pretium auget, *Codicem Epiſtolarum antiquitatum Epiſcopatus Magdeburgici*, continentem plus quam centum Diplomata, a P. Lambecio e Cæſarea Bibliotheca promiſſum. His partibus ille Codicillus conſtat, ita tamen ut Hohenloica, Pegavienſia, quæ ſigillis æri inciſis ſuperbiunt, Boica mixtim ſed ſecundum temporis ſeriem digeſta legantur; Viennenſia eo ordine, quo in Codice exſtitere, ſuccedant. In fine duplex iterum index conſpicitur.

p. 176.

Tomum *Tertium* occupant *Gaſp. Barthii*, Cuſtrinenſis, Equitis Germani in omnis ævi Scriptoribus verſatiſſimi, Lucubrationes Scriptoribus Bongarſianis Geſtorum Dei per Francos impenſas, ex volumine elegantiſſime manu autoris deſcripto depromtas, cujus Titulus erat hic: *Undecim Bellorum Palæſtinorum ſcriptores, Gaſpar Barthius partim ex manuſcriptis codicibus recenſuit, omnes animadverſionum libris illuſtravit; additis cuique indicibus gloſſariis.* Has Lectiones, Animadverſiones, Gloſſaria magni facienda tertium Reliquiarum Volumen eſſe voluit Illuſtris Poſſeſſor, qui, quamvis omnino nonnulli fuerint ipſi autores editionem novam illorum Bongarſianorum ſcriptorum adornandi, impenſis tamen virorum doctorum, & prelis, quæ in aliis nondum editis rectius occupabuntur, parcere ſatius duxit. Eo nempe rerum chartarumque ineditarum apparatu gaudet Celeberr. Ludewigii libraria voluminum manuſcriptorum ſupellex, ut quamvis ſingulis ſemeſtribus novum Tomum prioribus addat, vitæ tamen prius finem ſibi affuturum eſſe ipſe præſentiat, quam Tomum hujus collectionis ultimum. Quare non modo bene precamur laudabili inſtituto, ſed & Virum Illuſtrem publico nomine rogamus, ut

Præf. Tom. I.

quan-

quanta fieri poterit feſtinatione efficiat, ut ſuperſtes editi corporis Reliquiarum gloria fruatur. Sunt enim incertæ & fluxæ ſpes hominum, eoque majori animi impetu in Tomis ſequentibus edenda, *Diplomatarium Bohemicum*, quo nomine Sileſiam complectitur, *Schickfuſium de feudis Sileſiæ*, *Diplomatarium Hungariæ*, *Andreæ Lipskii a Lipe*, Regni Poloniæ ſupremi Cancellarii, *Relationes & Decreta* in cauſis Jurisprudentiæ Polonicæ graviſſimis A. 1622, *Epiſtolas*, Lutheri, Melanchthonis, Camerarii, Peuceri, Bugenhagii, Jo. Sturmii, Conringii, Jo. Schefferi, Chriſtiani Ravii, Brentii de vocatione in Daniam, Thenneri, Georgii Majoris, Jo. Aurifabri, Hieronymi Schurffii, Jo. Vorſtii, Martini Schoockii, Kircheri, Ulrici Obrechti, aliorum, *Numos* a temporibus Ottonum vetuſtiſſimos *Imperatorios, Ducales, Epiſcopales, Comitum, Abbatum, civitatum, S. Ephraimi & S. Cyrilli nonnulla*, *Andreæ Schotti notas in Heliodori Æthiopica*, *opus Fratris Wilhelmi Britonis de vocabulis Bibliæ*, *Anshelmi Cantuarienſis dictionarium Theologicum*, alia, præſtolamur.

MARQVARDI FREHERI DIRECTORIum in omnes fere, quos ſuperſtites habemus, Chronologos, Annalium Scriptores & Hiſtoricos potiſſimum Romani Germanicique Imperii. Recognovit & auxit JO. DAVID KOELERUS, Hiſt. & Polit. P. P. Altorfinus; acceſſit CASP. SAGITTARII Diſſertatiuncula de præcipuis Scriptoribus Hiſtoriæ Germanicæ.

Noribergæ & Altorfi, apud Heredes Jo. Dan. Tauberi, 1720, 4. Plag. 22.

UTilitatem hujus Directorii Freheriani cum ipſa res loquitur, (plurima enim ſcripta hiſtorica ſecundum temporis ordinem, quo incepere, quo deſiere, in eo annotata ſunt) tum iteratæ editiones Philippi Glaſeri Prof. Helmeſtadienſis, qui illud ſuo Hiſtoriæ theoreticæ Syngrammati Argent. 1611, 4 edito adjunxit, Samuelis Rachelii, qui bis illud vulgavit, in diſtincta

Digitized by Google

ſtincta notatione Cæſarum metro compendioſe deſcriptorum, & capite XIV Introductionis ad jus publicum Germanicum, & Jo. Chriſtiani Neu, qui Wheari Relectiones locupletius a ſe editas hoc etiam indice ornatiores eſſe voluit. Cum vero hi Viri docti omnes, quaſi religione quadam ducti, ab emendationibus & ſupplementis abſtinuerint, hanc ſibi provinciam ſumſit Clariſſimus Kœlerus, Altorfinorum Hiſtoricus, qui omnis in eo jam eſt, ut de rebus omnis ævi inprimis patriæ noſtræ bene mereatur. Ea fini non modo omnes Rerum Germanicarum collectiones, illas inprimis, quas Frehero recentior ætas dedit, ſedulo excuſſit, ſed Gallos etiam & Anglos, æterna Pithœi, Quercetani, Labbei, d' Archerii, Baluzii, Martene & durandi, porro Savilii, Twisdeni & Seldeni, Galei aliorumque Volumina conſuluit, ſuumque indicem egregie auxit, vel Freherianum potius; tam parum nempe ipſe Clariſſimus Vir nomini Viri maximi detractum vult, ut Freheriana alio, alio ſua charactere exprimi curaverit. Sed & Hieron. Pezii Scriptores Auſtriacos ineditos ex primi Voluminis conſpectu, ſuis locis inſeruit, certa ſpe fretus fore, ut illi proxime ſtudio doctiſſimi Benedictini, ſumtibus vero Gleditſchii noſtri, ad patris exemplum de bonis libris bene merentis, lucem publicam adſpiciant. De Sagittariana Diſſertatiuncula non eſt ut dicamus, aut de indice addito chronicorum & ſcriptorum recenſitorum. Celeberrimi potius Kœleri Operibus, cum aliis, quæ molitur, tum illi, quod in Indicis hujus præfamine pollicetur, *Farragini* eleganti & concinnæ *diſſertationum criticarum de præcipuis autoribus Hiſtoriæ Germanicæ* a ſummis viris conſcriptarum, fauſtam Lucinam precamur.

Uberzeugende Belehrung vom Urſprung und Wachsthum des Pabſtthums.

h. e.

DOCTRINA MAXIME CONVINCENS de origine & incrementis Papiſmi, una cum Apologia pro Reformatione Lutheri ex genuinis monimentis excerpta

ab

Digitized by Google

ab ERNESTO SALOMONE CYPRIANO, D.

Gothæ, literis Reyherianis, 1720, 8.
Alph. 2 plag. 6.

PErgit pro ea, qua pollet, doctrinæ divinioris amplitudine, capacitate ingenii inſigni, ac ſubſidiorum apparatu exquiſitiſſimo, ſub Magni Piiſſimique Principis præſidio, de eccleſia repurgata mereri Summe Reverendus, Autor & ſcriptum hic ejusmodi publicæ luci viciſſim dedit, quod non capitum modo ſelectu, monimentorum præſtantia, & grata cuivis brevitate excellentiſſimum quemque allicit lectorem, ſed tale quoque inſuper cujus confutationem οἱ ἐξ ἐναντίας molientur fruſtra. Mandato nititur Principis optimi ſpeciali, cujus in Nu- Dedicat.
miſmata rariora, Bibliothecam, naturæ, artisque opera miranda, Orphanotrophea, Paſtores, noviter conſtitutos, ſcholas, ſub Pontificio jugo ex noſtratibus gementes &c. ex propriis tot factæ fuerint impenſæ, ut, ſueta ſibi, de Bonis Eccleſiaſticis vindicatis, exprobratione ſuperſedere hic facile Pontificii, Principisque adeo non minus in Deum ter Optimum Max. quam in Cæſaream Majeſtatem pii, qui, pro lectionis ſuæ ſelectu judiciique excellentia, multos huic libro inſerendos articulos vel ſubminiſtraverit ipſe, demirari potius neceſſum habeant. Originem Papatus, ita docet, divinam neminem admiſſurum, qui recolat ſecum, primos Romæ Martyres, illiusque Eccleſiæ ſub tot fluctibus fundatores, modernam Papiſmi doctrinam nullo modo fuiſſe diſſimulaturos, vel tecturos ſilentio, ſiquidem iſthæc concredita iis fuiſſet; Petrum inſuper aut doloſi admodum & parum candidi (quod a tanto abſit Apoſtolo) fuiſſe ingenii, aut more Pontificio, eo- Dedic. a. 5
que in Majeſtatem periniquo, quem ſcitiſſime exprimit S. R. Autor ad Neronem, de charactere ſuo Pontificali, Imperantibus quippe perinimico, perſcribere oportuiſſe. Arcem, per multa hucdum ſecula ſtantem, exſcribere ex aſſe ideam, a quodam, ſuis commodis intento, his noſtris temporibus, pro lubitu ductam & exaratam, quis ſobrius diceret, niſi Ponti-

Digitized by Google

tificiorum artibus aſſuetus, qui proprio ſequioribus temporibus Marte exſculptam quaſi-Monarchiam cum rationibus ævi Apoſtolici conſpirare, perperam ſoleant comminiſci? Gerſon ſane adeo in Imperantes nullam Petri, fictitii Pontificum
Præf. C.4.b. Anteceſſoris, poteſtatem agnovit, ut, ſiquidem gaviſus ea fuiſſet, Neronem haud dubie depoſiturum fuiſſe, arguat; ſalvum eſſe adhuc Auguſtiſſimi Imperatoris in Romam jus, nec
C. 5. ulla, quam vocant, præſcriptione deletum, quæ jam inprimis ſigillatim recolere fas ſit, dum ſeculare redierit ſacrum, in Suecia non ob temporum calamitatem, ſed æræ, ex monito Ben-
B. 5. zelii, diſſimilitudine dilatum, quoque, quod ſolius Beſſelii
B. 7. b. comprobari poſſet exemplo, Pontificii contra Pacem Religioſam paſſim nonnulla molirentur. Quod Autor itaque S. R. egerat jam tum in Prolegomenis ad Hilaria Evangelica, illud hic juſſu Principis, libri forma commodiori uſus, multo copioſius, nec ſine acceſſionibus, agit, ut ſummos adeo quosque de Papatu ac Lutheraniſmo multo nunc aliter ſentire oporteat, quam a Pontificiis de ſententiis utriusque fuerat antea relatum, ſiquidem, niſi propria negare principia velint, ab omni confutatione hujus ſui libri S. R. Autor plane ſecurus
C. 2. 3. eſt. Quatuor & viginti capitibus omnis libri ſolidiſſimi continetur ambitus, ex quo quid excerpas potiſſimum, lectioni inhians non interruptæ, vix ſane decernes. Papatum nullibi approbari, ex Scriptura, Conciliis, Epiſcoporum Romæ antiquorum effatis, Patribusque, clare docet, nec minori poſtea eruditione, quæ Petri fuerit prærogativa, cum nemo Pontificum, a Petro ſe accepiſſe Papatum, aut cum Eccleſia antiqua pari Romanam, quæ nunc eſt, gaudere autoritate, demonſtrare valeat, confutatis ſimul Theologis Duacenſibus, in aprico ponit, productis validiſſimis rationibus, ex quibus palam eſt, Concilia indixiſſe, Jus Epiſcopale exercuiſſe, Pontifices ſibi ſubjectos habuiſſe primos Chriſtianorum Imperatores, utpote qui, ſoluta prius a Pontificibus æris ſumma, hos quoque confirmaſſent, immo officio, quandoquidem leges Eccleſiaſticas ipſi ſanciviſſent, jure in Romam & Statum Eccleſiaſticum ne hucdum quidem ſublato, moviſſent, adeo non renuen-

nuentibus Pontificibus, ut pro numero annorum Imperatorii Regiminis Bullas potius ſuas concinnarint, ac jus Romæ monetandi Imperatoris facile toleraverint. Papatus origo, quibus ad ſumma crevit, media, divitiarum acceſſiones, deficiens porro omne illius fundamentum, Principum hinc oriundæ offenſiones, immo injuriæ S. Cæſareæ Majeſtati multos per annos illatæ, Electio denique Pontificis, ut hodie eſt, a priſcis Eccleſiæ Romanæ moribus maximopere abhorrens, hæc inquam omnia a S. R. Autore tam ſolide explicantur & erudite, ut pedibus ire in veritates haſce exploratiſſimas oporteat. Regni cœlorum claves non ſoli Petro datas, Papamque eſſe ſub Concilio, vel ipſius ſane Dupinii mens eſt, [quocum faciunt omnes ii, qui per Papatum regimen illud Eccleſiaſticum univerſale Epiſcoporum Romanenſium intelligunt, p. 13. 17. 18. vi cujus Judices in controverſiis fidei infallibiles, omniumque in Chriſtianiſmo Eccleſiarum eſſe Monarchæ, ipſisque adeo dominari Principibus (quorum hac ratione nullum, dum Papatum, ita deſcriptum, improbamus, offendimus) prætendunt. Quid, quæſo, cogitent Principes, ubi Julium III P. R. in æneo numo *Reipublicæ Chriſtianæ Regem ac Patrem*, immo, ubi tiaram Pontificiam *Regnum mundi*, poteſtatem *Imperatoriam* 21 ſqq. cum Sacerdotali ac *Regia* ſimul complexam, ubi ab Azorio *Imperatorem* Papa *minorem & inferiorem*, cujus a Pontifice *imperium abrogari*, ejusque *ſubditi a jurisjurandi vinculo ſolvi poſſint*, qui inſuper *poteſtatem* habeat *temporalem* Pontificis poteſtati *ſubjectam*, vocari inaudiant? 25 ſqq. Cœnam, eamque integram, pro Laicis eſſe itidem inſtitutam, cum Conciliis, Tridentino ſpeciatim, prorſus diffiteri nemo Pontificiorum poteſt, Joanne Bona, Jo. Mabillonio, aliisque rem candide eloquentibus; nihilo tamen ſecius *ſacrilegio grandi*, ex ſententia ipſius Gelaſii, 28 ſqq. Papæ, eripitur calix, niſi quibus, pauciſſimis tamen, ex peculiari quaſi Pontificis gratia, diſpenſatur. Regimen Pontificium ignorat Scriptura, qua patet, univerſa, & Petrus, ſiquidem 34 ſqq. habuiſſet illud, tacendo rem Chriſtianam in tot turbas conjectu- 40 ſqq. rus minime fuiſſet;] nullibi Petrus pro Epiſcopo univerſali haberi voluit, nullibi Laicis eripuit calicem, nullibi Conju-

Google

gio Clericos interdixit, nullibi in rebus fidei provocare ad ſe præcepit, nullibi Magiſtratus, Principesque depoſuit, ſanctos nullibi novitios fecit κ.τ.λ. Eccleſiæ Monarchæ Paulus, tam in ſuperos pius, contradicturus in faciem minime, Gal. II, 11 ſqq. nec illi ſe æquiparaturus, 2 Cor. XI, 5, 1 Cor. XV, 10, nec in Catalogo Eccleſiæ Præfectorum Eph. IV, 11 tantum Monarchæ nomen omiſſurus, nec illos, qui *Cephæ* h. e. *Petri* eſſe & audire volebant, objurgaturus, nec reliqui denique Apoſtoli, ceu ſubditi, cum Joanne ad alias Eccleſias tam illuſtre ac infallibile caput ablegaturi fuiſſent, Act. IIX, 14, ſiquidem Pontificatus Petri priſcis temporibus vola vel veſtigi-
p. 48 ſqq. um extitiſſet. Silent de hoc porro Concilia antiqua, quæ ſententias Epiſcopi Romani, num divino verbo ſint conformes, ſollicite expenderunt, abſentibus quoque hic Romæ Epiſcopis, eorumque deputatis, fidei Confeſſiones, non quæſita prius confirmatione Romana, adornarunt, & in controverſiis difficillimis deciderunt, Conciliis porro, cum ex iis ad Epiſcopos Romanos perſcriptum eſt, hos poſtpoſuere, & ab his deciſa ſuæ denuo disquiſitioni ſubjecerunt, & pro re nata reſciderunt, vel anathemate etiam aliquando ſimul percuſſo Romano, quod Launojus, Scriptor Pontificiæ Eccleſiæ conſcientiæ ſtimulis ſæpe compunctus, vel ipſe deſertiſſime eloquitur. Nullum antiqui Romæ Epiſcopi agnovere unquam Papatum, quod cum veritate invita edocere Duacenſes Theologi An.
90 ſqq. 1714 intendunt, ab Innocentio demum, Pontifice non ex primis uno, ſed quadrageſimo ſecundo, auſpicari neceſſum habent, quandoquidem ex primis Romæ Epiſcopis ne unum quidem inveniunt Pontificii ſibi ὁμόψηφον, cum Paulum potius Petro multoties præferrent antiqui, tot in Concilia ſumtus & expenſas facturi minime, ſi ab uno omnia Epiſcopo Romano (qui, ſi, quam jactat, polleret vi, vel unius ſaltem Scripturæ libri nodos ex Cathedra ſemel ſolvere deberet) potuiſſent pro
116 ſqq. cathedra definiri. Venerandus porro Patrum chorus Papæ neſcit imperium, ad cujus ſcilicet, ſiquidem vel tum fuiſſet Monarcha, electionem, curiatim minimum, quod tamen non factum eſt, convocari debuiſſent. Ob negatam Epiſcopo Romano

mano infallibilitatem, Hæreticos ſane nunquam objurgarunt, quin ad Concilia potius (non ad Monarchæ aut Cathedræ effatum) crebrius provocarunt, ingemiſcente inſuper Eccleſia p. 124.
Romana, cum Conſtantinopolitani in doctrina de Spiritus S. proceſſione (abſona namque ſunt, quæ contra nuperrime Aloyſius Andruzzi, & Stephan. de Antimura moliri cœperunt) Romanam ſequi ſententiam nollent. Voluerit peculiari inter Apoſtolos autoritate Petrus; valet eadem inter Collegas
Decanus, inter Principes Director; male ab ejusmodi πρωτείῳ 134 ſqq.
ac Primatu concluditur ad Monarchiam, ubi inprimis vel ipſe Paulus Archi-Epiſcopo Marca, Hieronymo vero etiam Jacobus *Princeps Apoſtolorum*, immo Jacobus idem Pontifici Clementi I *Epiſcopus Epiſcoporum*, & Heſychio *caput* ac *vertex*
Apoſtolorum audiunt. A Petro manaſſe hunc ad Pontifices 140 ſqq.
Primatum, nullo idoneo argumento probari poſſe, moresque
Eccleſiæ apud Romanos antiquæ ac modernæ eſſe diverſiſſimos, 161 ſqq.
pluraque, quæ niſi exſcribere librum ſolidiſſime ſcriptum velimus, recenſeri nequeunt, quandoquidem hic abrumpere, & lectionem libri totius commendare fas eſt, hæc, inquam, omnia tam erudite, pro ſedula ac diffuſa S. R. Autoris lectione, hic explicantur, ut neminem veritatis amantium lectorum deſiturum citius confidamus, niſi ſcriptum univerſum, una cum adjecta pro Reformatione Lutheri Apologia abſolverit, Deoque, Principi optimo, ac Autori S. R. gratias ardenter, pie, prolixiſſimeque perſolverit.

EXAMEN DE LA REPONSE DE Mr. EMLYN.

h. e.

EXAMEN RESPONSI DN. EMLYNI AD Diſſertationem criticam in 1 Jo. V, 1, Tres ſunt &c. inſtitutum a MARTINO, Paſtore Eccleſiæ Gallicanæ Ultrajecti.

Londini, apud Guil. & Jo. Innys, 1719, 8.
Plag. 9.

REcte facit beneque & rei Chriſtianæ & ſibi conſulit Clar.

 Mar-

Martinus, quod ſe Emlyno cujus Diſſertationem M. Apr. p. 189 ſq. recenſuimus, opponit, & quicquid ad probandum locum Johanneum de tribus in cœlo teſtibus eſſe ὑποβολιμαῖον, attulit, infringit atque deſtruit. In præfatione monet, ſe quidem in vindicando illo loco inprimis rationem habuiſſe Simonii, ſed tamen ſimul aggreſſum eſſe ſcriptum Anonymi, cujus inſcriptio: *plena inquiſitio in autoritatem primitivam textus Johannei*, eo fine in Anglia editum, ut Clerus ibidem conſilium de delendo illo loco e libro N. T. caperet, quo ita commotus ſit Autor, ut prodiret in publicum, & Thomas Emlynus ſe eum eſſe fateretur. Ubi C. I ad rem ipſam accedit, notat, non tantum in Græco hujus loci textu eſſe tranſpoſitionem, & ἐν οὐρανῷ non ſpectare ad μαρτυροῦντες ſe ad εἰσίν, hoc modo, tres ſunt in cœlo qui teſtantur, ſed etiam Arianos nunquam credidiſſe, hunc locum ſuæ favere ſententiæ, qui Spiritum S. perſonam teſtantem eſſe negaverint. Tametſi concedit Emlyno, omnino ad quæſtionem facti confirmandam producenda eſſe facta certa, nec nexum firmum præbere argumentum, aliquem locum eſſe genuinum; ſentit tamen, eundem, ſi adſit, conducere, nec omiſſionem aliquid valoris contra factum certis argumentis confirmatum habere, niſi ſit univerſalis. Tum Emlyno, qui ſtatuerat, de hoc loco veteres nihil quicquam annotare potuiſſe, cum plane is eos fugerit, ita occurrit, ut oſtendat, hanc ejus ſententiam duabus niti falſis hypotheſibus, quarum altera, hunc locum in nullo codice cum Græco, tum Latino, olim comparuiſſe; id quod prorſus aliter ſe habere, a ſe ſit demonſtratum; altera vero, quod ille in nullo ſcriptore ante ſeculum quintum ſe offerat, qui poſtea in Biblia irrepſerit, quam debeat Simonio, & eſſe ſubrutam eo, quod oſtenſum, eum & in Latinis Bibliis Hieronymi ac Vulgata & Græcis codicibus antiquis extitiſſe. Quoniam ipſi oppoſuerant, hoc comma neque in omnibus neque plurimis Eccleſiæ occidentalis codicibus legi, Martinus C. II poſterius prorſus negat, prius vero a ſe conceſſum eſſe fatetur, inde tamen nihil damni ſuæ ſententiæ afferri cenſet, quandoquidem hac ratione omnes textus, in quibus variaverint codices cum Græci tum Latini, non ſint pro authen-

Digitized by Google

thenticis habendi; & ex Millio conſtet, quam plurimos eſſe textus, qui vel ex toto vel ex parte in variis codicibus deſiderentur, quos tamen integros Sec. IV & V ſcriptores produxerint. In Bibliis Lotharii omnino hoc comma in ipſo contextu legi, & quæ ab aliena manu addita ſint, ſpectare tantum variam lectionem, nempe transpoſitionem commatis octavi in locum ſeptimi, & voces *in terra & in cælo teſtificantur*, quæ ſupra lineam compareant. Quod ad Bentlejum attinet, cui ad adornandam Latinam N.T. editionem viginti codices ante mille annos ſcripti ſuppetant, reſpondet, eum nondum aperuiſſe, an & quomodo locus controverſus in iisdem legatur, dubitari merito, an tantæ ſint antiquitatis, quod tales Cl. le Long ſummo ſtudio quæſitos vix tres invenire potuerit; difficile eſſe judicare de ætate, qua codices Bibliorum ſint exarati, ſi in quibusdam hoc comma extet, in aliis vero minime, id jam ab aliis eſſe animadverſum; ſin vero in omnibus deſideretur, nec tamen ſe cadere cauſa, quia alii codices fuerint in manibus eorum, qui Biblia Caroli M adornaverint, & Hieronymi repurgaverint, item Iſidori Mercatoris, Ambroſii Autperti & autoris ordinis Rom. Omiſſionem loci eſſe argumentum negativum, allegationem vero ejus affirmativum, quoniam qui locum quendam adducat, indicet ſe eum vidiſſe & approbaſſe, id quod & in hac controverſia permultum valeat. Vim argumenti ducti a Bibliis Caroli M. C. III ita tuetur, ut dicat, magnum admiſiſſe correctores eorum crimen, ſi aliis libris Scripturæ S. nihil alieni addidiſſent, epiſtolæ vero 1 Johannis capite quinto locum prorſus ſuppoſitum inſeruiſſent; probandum eſſe, caruiſſe occidentales regiones codicibus Græcis, & non eam fuiſſe in Carolo M. & Alcuino Græcæ linguæ notitiam, quæ ad judicandum, num aliquis locus in Græco N.T. codice legatur, ſufficiat. Pari ratione ſegerit C. IV in epiſtolarum canonicarum præfatione Hieronymo adjudicanda, cenſetque, eam ſemper pro genuino Hieronymi fœtu eſſe habitum, nec niſi noſtra ætate de eo dubitatum, cumque Emlynus in eo aliquod ſuæ cauſæ præſidium inveniſſe videatur, quod Hieronymus in ſuis ſcriptis nuſpiam hujus loci mentionem fecerit, reſpondet, eum etiam non ex inſtituto

ſcri-

Digitized by Google

ſcripſiſſe contra Arianos, & errare eum, ſi exiſtimet, illum ideo vel non extitiſſe, vel ab Hieronymo ignoratum eſſe, quia eum non adduxerit. Vigilium enim Tapſenſem etiam non meminiſſe hujus loci in libris contra Eutychen & in dialogis, in quibus tamen ei quaſi neceſſitas impoſita fuerit illum adducendi; qui vero inde colligere velit, eum prorſus ignarum fuiſſe ejusdem, errorem graviſſimum committere, cujus lectione libri de Trinitate convinceretur. Non poſſe unum ex correctoribus Bibliorum Caroli M. illius præfationis eſſe autorem, quia eam oportuiſſet illum communicare cum aliis, quorum labor ſimul in corrigendis Bibliis verſatus ſit, qui nullo modo hanc fraudem approbaſſent, nec conceſſiſſent, ut Hieronymo id adſcriberetur, quod neutiquam ab eo profectum. C. V monet, argumentum a correctione Bibliorum Sec. X a Sorbona facta, item a Bibliis Walafridi Strabonis. perſtare firmum, ut & a lectionariis ſeu officiis publicis, quæ ſemper fuerint magnæ autoritatis, & in quibus nullus locus extet, qui non ſit genuinus, tametſi contigerit, ut aliquis locus, qui ſit genuinus, diverſimode ibidem legatur. Contendit C. VI, novas verſiones Latinas antiquitus adornatas habuiſſe loca, quibus aliæ caruerint, nondum ab Emlyno evictum; multo minus id aſſenſum mereri, quod in adducendis Scripturæ S. locis iis uſi ſint Epiſcopi Africani in ſuis ſcriptis, quos hac ratione maximæ ignorantiæ, negligentiæ & imprudentiæ ob certamen, quod tum adhuc cum Arianis viguerit, damnet. Idem dum C. VII ad confeſſionem fidei Eccleſiarum Africanarum a Victore Utenſi conſervatam tranſit, perhibet Epiſcopos, qui juſſu Regis Hunerici Ariani eam adornarint, a ſe, niſi adverſariorum riſui exponere ſe voluiſſent, non impetrare potuiſſe, ut, cum ex S. literis ſuam de Trinitate doctrinam firmare juſſi fuerint, incognitum ſuppoſitumque locum & interpretationem myſticam, in qua etiam autores variaverint, dum Spiritus aliis Pater aliis Spiritus S. & aqua aliis Spiritus S. aliis Pater fuerit, producerent; myſticam vero commatis octavi expoſitionem tum conſtanter in uſu fuiſſe, ex Eucherii loco non conſtare, quin potius ex Vigilio Tapſenſi patere, Arianos in ſuis Bibliis hunc locum Johanneum legiſſe, qui eosdem ad illum hoc

hoc modo ablegaverit: quare legite vos, quæ Johannes dixit, tres ſunt unum. Plura vero C. VIII affert de Eucherio Gallo, qui utrumque comma exhibeat, uti etiam ab Hygino in decretalibus factum, qui ſuppoſito loco non ſit uſus, & qui de ternario numero agens commode hunc locum, ut alia, quæ vere in Scriptura de eo habentur, adduxerit. Tantum vero abeſt, ut Emlyno concedat, Cyprianum etiam in adducendo hoc commate interpretationem myſticam in animo habuiſſe & reſpexiſſe alterum comma, ut potius in eo perſiſtat, illum in ſuis Bibliis omnino hunc locum legiſſe, nec quicquam ſibi officere, quod non verbi ſed filii vocem adhibuerit, ſiquidem ejusmodi variationes Patribus ſint familiares, ut ex Hilario pateat. Recitatis C. IX cauſis, quibus inductus ſibi perſuaſerit & adhuc perſuadeat, quondam in Græcis codicibus extitiſſe & adhuc extare hoc dictum, etiam ſe nixum ait teſtimonio Simonii, qui id in quibusdam comparere in lib. de verſionibus retulerit, tametſi poſtea mutata ſententia ad quendam perſcripſerit, id plane in nullo deprehendi. De Laur. Valla obſervat C. X, eum habuiſſe codices N. T. trecentorum imo quadringentorum annorum, & non tres, ſed ſeptem, ut pateat ex ejus annotatione ad Jo. VII, 30, & in iis etiam hunc locum reperiſſe, quia ejus inſtitutum fuerit, verſionem Latinam cum Græco conferre & utriusque diſcrepantiam oſtendere, cumque etiam levisſimum annotaverit, in hoc loco vero tantum particulæ non totius commatis diverſitatem animadverterit, facile intelligi, ipſum eum in Græco integrum ut in latina verſione conſpexiſſe. C. XI negat, vel Cajetanum vel Eraſmum fuiſſe credulos, qui potius quid huic loco faciendum ſit, conſideraverint probe, quorum ille cum Græcos codices in hoc loco variantes viderit, hæſerit aliquantiſper, quod ab eo factum non eſſet, ſi eo omnes codices Græci caruiſſent, quandoquidem eo vulgatæ verſionis autoritatem ſtabilire potuiſſet; hic vero in ſua tertia N. T. editione hoc dictum in prioribus omiſſum non exprimi juſſiſſet, niſi codicem Britannicum vidiſſet & Græcorum codicum, quos Complutenſis ſecuta eſt, rationem habuiſſet. Clarius proponit C. XII ſuam de codicibus Roberti Stephani, qui N. T. in quo

& hic locus comparuerit An. MDXLVI, MDXLIX in 16 & An. MDL in fol. ubi codices Græci indicentur, & MDLVI cum notis Bezæ ediderit, ſententiam, traditque, eum poſſediſſe ſedecim præter Complutenſem, habuiſſe plus quam ſeptem canonicarum epiſtolarum, quia poſſederit quatuordecim Paulinarum, quibus illæ plerumque junctæ fuerint, nec oſtenſum ullum eorum fuiſſe mutilatum; ſeptem tantum eſſe, in quibus deſideratum τῷ ἐν οὐρανῷ, alios vero omnino hunc textum legiſſe, fruſtraque dubitari, an ipſe Beza eos inſpexerit. Et ſic C. XIII porro contendit, obelum pertinere ad ἐν οὐρανῷ & non pertingere ad ἐν τῇ γῇ, & ſufficere, Robertum Stephanum dixiſſe, ſe vidiſſe hunc locum in Græcis codicibus, qui æque ac Beza mereatur fidem, inprimis cum uterque in edendo N. T. An. MDLVI cum ſtudio verſatus ſit; Bezam, qui tum temporis Lauſannæ Theologiam docuerit, & ad preces amicorum N. T. annotationibus illuſtrare ſuſceperit, ea, quæ in chartam conjecerit, Genevam impreſſum miſiſſe Roberto Stephano, qui ea acceperit etiam, perlegerit, & ut literarum gnarus de iis judicium tulerit, qui etiam ea, quæ de loco Johanneo addita fuerint, dubio procul cum cura conſideraverit, & ſi quædam cum veritate pugnantia ibidem animadvertiſſet, ea ut divulgarentur, indigna exiſtimaſſet. Confirmat hæc ulterius C. XIV teſtimonio Theologorum Lovanienſium, quod integrum affert, oſtenditque, eos loqui non de impreſſis ſed manuſcriptis codicibus. Quod ad Amelotum attinet, putat illum locum ab eo inventum in antiquiſſimo codice, qui demum poſt Cariophili tempora Vaticanæ bibliothecæ fuerit illatus, huncque virum inveniſſe fidem apud Clerum Gallicanum æſtimatumque magni a multis, quamvis de ejus fama aliquid detrahere auſus ſit Dupinius, & ſi in quadam re erraverit, id non in textu ſed in notis eſſe factum. In Berolinenſis codicis textu & non in margine hunc locum legi, ex literis ejus, qui bibliothecæ regiæ præeſt, docet. Quemadmodum C. XV teſtimonium ex Athanaſii Synopſi & dialogis Græcis inter Athanaſium & Arianos ita C. XVI autoritatem confeſſionis fidei recentis & lectionarii Græcorum, qui his illud dictum non inſeruiſſent, niſi id manuſcripti codi-

Digitized by Google

codices habuiſſent, ab adverſarii exceptionibus vindicat. Tandemque C. XVII ea, quæ de ſuis reſponſis ad objectiones adverſarius monuerat, diluit.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. & Senatoris, opuſculum de jure occidendi, vendendi & exponendi liberos apud veteres Romanos.

Lugduni Batav. 1719, 4.

TErtium hoc opuſculum Illuſtris Domini van Bynkershœk originem patriæ poteſtatis apud veteres Romanos derivat ex jure dominii, in quo fuerint tum liberi tum ſervi, atque in commercio etiam. Ex hoc ipſo jure dominii arceſſit mox *ἀνυπεύθυνον* illud imperium patrum Romanorum in liberos. De re enim, quæ eſt in dominio meo, poſſum, ut libet, decernere. Potuiſſe ergo illos in liberos decernere etiam usque ad necem, eosdemque vendere & exponere; quia hoc minus eſt quam occidere. Boetius dixerat lib. 3 Topic. *Noſtri autem juris res ceteræ nec mancipi vocabantur: eædem vero in jure cedebantur*. Rigidos autem fuiſſe veterum Romanorum mores, præſertim in his, quæ ad tuendum cujusque dominium pertinebant. Hinc & rigidas eorundem fuiſſe leges, ac rigidam etiam veteris Jurisprudentiæ rationem. Illuſtrantur hæc verbis Sexti Empirici, Dionyſii Halicarn. (ubi *εἴργειν* vertit Noſter *exponere*) Papiniani *apud Collat. LL. Moſaic. & Rom.* Conſtantini *in L. 2 pr. C. Theod. liberal. cauſ.* & Simplicii *ad Epict. c. 37.* Primos equidem Reges Romanorum obſervaſſe Legem Romuli de poteſtate occidendi ac vendendi, fuiſſe tamen, quibus diſplicuerit; quin & diſplicuiſſe ipſis Decemviris: hos tamen trecentis poſt annis non auſos fuiſſe legem illam moribus receptam tollere; inſeruiſſe igitur XII Tabulis, quartæ nimirum., *οὐκ ἐτόλμησαν ἀνελεῖν*, *non auſi ſunt tollere*, ait Dionyſius. Miteſcentibus itaque moribus, non uſque adeo fuiſſe exercitam illam vitæ necisque poteſtatem: quamdiu autem exerceri potuerit, varie diſputari. Noſtro placuit, viguiſſe effreniorem illam C. I.

 pote-

poteſtatem ad tempora uſque Trajani, Adriani vel Antonini Pii, inde ceſſaſſe moribus primum, deinde legibus. Non concidiſſe uno ſtatim ictu, vel lege in hanc rem lata, effreniorem illam poteſtatem, ſed deferbuiſſe ſenſim ſine ſenſu. Si
C. 2 & 3. ultra inſtes, Legem permittere, ut pater *ex juſta cauſa* filios interficiat, reſpondet Noſter, neminem niſi *unum & ſolum* id affirmare Sopatrum apud Grotium de J B. ac P. L. 2 c. 5, n. 28, alios omnes, & quidem teſtes magis idoneos, ſimpliciter loqui, ſine ulla ullius cauſæ mentione. Neque tamen putandum ideo, patres animi oblectandi gratia occidiſſe liberos, ſed juſta indignatione motos ob facinus aliquod vel in ſe, vel in Rempublicam admiſſum. Eoque ſequuntur exempla non pauca, ubi cauſa juſtiſſima ſubſuit. Nam Servius Tullius forte non proceſſiſſet ad novam legem, niſi vidiſſet, adverſus filium immorigerum fuga ſe proripientem, ſuccurrendum patri eſſe eo judicio, ut filius a quovis, qui eum caperet, poſſet occidi. Magis movet Noſtrum illud apud Senecam Rhetorem *Lib. 2 Controv. 3, an filius agere etiam cum patre poſſit, cui vita mortisque arbitrium datum eſt?* Et oratio Alexandri ad patrem Herodem coram Auguſto, apud Joſephum *L. 16 c. 8.* Sequuntur Leges Romanæ, Cornelia, Pompeja, Julia: nulla enim harum jam tunc interdictum fuiſſe patri jus iſtud occidendi liberos, quos vellent; probe autem attendendum, ut JCtos Romanos intelligamus de illa ætate, quam habebant iſtæ Leges, & non ſimpliciter de ætate JCtorum recentiore, qua eas interpretaban-
C. 4. tur. Sub Trajano, Hadriano, Antonino Pio, Alexandro Severo, excultis ſtudiis humanitatis & manſuetudinis, ipſiusque philoſophiæ moralis, ſucceſſiſſe etiam mores mitiores, qui rigorem juris veteris ſenſim ac ſine ſenſu ſubegerint, tandemque Conſtitutiones Principum illorum αὐτοδικίαν hanc ſuſtuliſſe. Inceptum a ſervis, neque amplius permiſſum in iſtos ſævire, etiam ſub ipſo Auguſto: neque adeo plus juris relinqui potuiſſe patribus in liberos, cives Romanos, quam Dominis in ſervos. A Conſtantino autem pœnam etiam parricidii ſtatutam in patrem ob cædem liberorum, *L. un. C. de his qui parent.* Jam
C. 5 & 6. C. 5 & 6 reſpondet Vir Illuſtris iis, qui ſub Papiniano, Ulpiano,

no, & Paulo jus vitæ neciſque in liberos ſtetiſſe adhuc opinantur. Et repetitis illis, quæ antea dixerat, confectum eſt negotium. Succedit nova quæſtio, an pater tempore Pandectarum & usque ad Principum conſtitutiones, jure poteſtatis ſuæ potuerit procurare abortum, ut jure ſuo cædere infantem jam editum? Reſpondet Noſter, *ajunt potuiſſe* p. 187. Deinde p. 190, *JCti nec ajunt nec negant, patri licuiſſe abortum procurare* Alia quæſtio, an mulieri poculum abortionis bibere licuerit? *Fere negant veteres JCti*, inquit: aut ſi dederint hanc poteſtatem, non aliter quam de partu, quam mulier ex vulgivaga Venere, non ex marito concepit, dediſſe, quia uterus ad maritum pertinet jure proprio; etiam ex mente Ulpiani in *l. 8 ad L. Corn. de ſicar.* Necem autem infantum editorum, atque illorum expoſitionem, jure & legibus Romanis, ipſa ætate Veterum JCtorum improbatam illicitamque affirmat: licuiſſe tamen jure antiquo, i. e. impunitum fuiſſe. Jure vero Pandectarum teneri patrem liberos illos agnoſcere & alere, & cogi per Prætorem. Nec potuiſſe reſpondere, paratum ſe eſſe vel necare partum vel exponere. Neque electionem illi fuiſſe, velletne liberos tollere, an abjicere. Qua occaſione verba Pauli *Lib. II Sentent. §. ult. & L. 4 de agnoſc. & alend. lib.* inſigniter illuſtrantur. *Necare videtur qui perfocat. Non eſt*, inquit, *intelligendum de matre, quæ partum abigit*, ſed de ſtrangulando partu, & cui ſpiritus intercluditur obſtructis faucibus. Ad verba, *qui alimonia denegatur*, locus Ennodii, Ticinenſis Epiſcopi, Declamat. IX egregie emendatur: *ſi manu medica jugulum præſcidiſſes - nec, ut* crudelem *decet, inferre.* Ut hoc argumentum ex Paulo amoliretur V. C. Gerardus Noodt, diſtinxiſſe eum ait præcepta officiorum a regulis & decretis juris: præcepta officiorum pertinere ad ſapientiam moralem, cujus ſit monere, ſuadere & ex ratione virtutis, etiam veræ, regulas præſcribere; non item imperare, vetare, & pœna cogere ad ſui obſervantiam; quod pertineat unice ad Decreta Juris & Legem. Verba Pauli referenda eſſe ad præceptum morale, non ad Decretum Juris. Hic jam uſus eſt Vir illuſtris viribus ſuis, atque publica Senatorii Conſeſſus autoritate: Paulum, ait, eo opere vel C. 7.

 ma-

Digitized by Google

maxime Juris Regulas & dogmata Jurisprudentiæ comprehendere, principia inquam & fundamenta Juris Civilis. *Si hanc Pauli particulam, ſi reliquas, quas Pandectis inſeri juſſit Juſtinianus, ad præcepta moralia referas, vereor, ut, quod ille pro lege haberi voluit, habeatur pro declamatione alicujus Rhetoris vel Philoſophi.* Ne matribus quidem licuiſſe necare: & quamvis pater non nominetur a Paulo, crimina tamen hic recenſita vix cadere niſi in patrem, vereque dixiſſe illum ſecundum Jurisprudentiam ſui temporis. Noodtium tamen largiri, de recens natis & ſanguinolentis infantibus tandem ſecutam, eamque primam prohibitionem Valentiniani, Valentis & Gratiani in *L. 8 C. ad L. Corn. de ſicar.* Illos autem ante hanc legem populari errore vix habitos fuiſſe pro homine, quia nutricis opera & officium nondum acceſſerit aut intervenerit, ut eſt apud Philonem, *de vita Moſis.* Reſpondet Noſter, illum errorem nec Philonem ipſum occupaſſe, (tunc enim pro homicida habitum etiam qui matrem fœtumve in utero percuſſit, ut inde abortus ſequeretur, ſi fœtus formam hominis acceperit, libro de *legibus ſpecialibus*) nec veteres JCtos. Diſſidium aliquod

C. 8. occurrit C. 8 inter recentiores Principum Conſtitutiones, & cum inanis fere labor videatur Viro illuſtri in defendenda poſteriorum temporum Jurisprudentia, mallet ſimpliciter Paulum ſequi Lib. 5 Tit. 1 §. 1, quam quicquid eſt aliarum diſtinctionum.

C. 9. Revertitur Noſter C. 9 ad jus antiquum, atque exiſtimat, *primam* Legem Romuli de educanda omni prole maſcula, & quæ ibi ſequuntur apud Dionyſium f. 88, per alteram, quæ memoratur fol. 96, iterum fuiſſe a Romulo ipſo abrogatam, & omnigenam rurſus poteſtatem patribus conceſſam occidendi, vendendi, exponendi, & ſi quid illis pejus eſt, promiſcue ſcilicet, & citra diſcrimen partus monſtroſi vel non. Alteram hanc legem etiam fuiſſe inſertam XII Tabulis. Falli itaque eos, qui putent, primam legem fuiſſe partem earundem XII Tabularum.; quin neque ſatis de eo conſtare, an caput unicum de partu monſtroſo ibi deprehendatur. Cauſam erroris hanc fuiſſe, quod interpretes illi primam & ſecundam Romuli legem non diſtinxerint, tribuerintque primæ abrogatæ, quod de ſola ſecunda

Digitized by Google

ſecunda verum eſt, eam ſc. XII Tabb. inſertam. In eadem hac nominari etiam jus exponendi, *ſi recte*, inquit Noſter, *verti Græca Dionyſii*. Ultimo capite X reſpondet idem ad Patrum Chriſtianorum autoritatem, apud quos agatur de cædibus & expoſitionibus liberorum apud Romanos frequentibus, tanquam de re licita, Juſtini Martyris, Tertulliani, Arnobii, Minutii Felicis, Ambroſii. Nam hos vel æquales fuiſſe JCtorum, qui in Pandectis loquuntur, vel poſt illos vixiſſe etiam ſub ipſis Chriſtianis Principibus. Neque aliquid ultra deſiderandum. *Sed ego*, ſequitur, *nolim religioni pietatique meæ eſſe fraudi, ſi dixero, veteres Chriſtianos de bona fide ſæpe parum ſollicitos, Gentilibus ceu adverſariis ſuis plurima exprobraſſe, ac ſi ea Gentiles haberent pro licitis: quæ tamen Gentiles eorumque Leges palam deteſtabantur*. Plus ſemel illos Patres inſurgere in ſeculi vitia, in mores corruptos, in fecem populi & turbam ſine nomine: hæc vero ad viros bonos, qui legibus viverent, non recte detorqueri. Tales eſſe declamationes illas contra homicidia & adulteria, ut impunita fere fuiſſe dixeris. Unum Minutium Felicem multa protervia Gentiles exagitare, ac ſi ea crimina permiſiſſent: verba ejus: *Nobis homicidium nec videre fas, nec audire.* Et mox: *At nos pudorem non facie, ſed mente præſtamus: unius matrimonii vinculo libenter inhæremus*, in *Octav*. Poſſem ſexcenta ejusmodi proferre: & quæ ſequuntur apud Noſtrum. Forte etiam Chriſtianos Gentilibus promiſcue ideo objeciſſe vulgi flagitia, utpote ignaros, an legibus eſſent vetita: meliores ſcilicet fuiſſe Theologos, quam JCtos. Contra homicidium tamen præſto fuiſſe Legem Corneliam, contra adulterium Legem Juliam, atque ita in aliis: contra necem & expoſitionem liberorum Leges Conſtantini una plures; ante illum quoque inter ſeculi vitia cædes & expoſitiones infantum fuiſſe numeratas & punitas: & forte hac mente a Patribus increpatas. Malos mores extorſiſſe Patribus honeſtas illas orationes: quia nullus eorum dixerit, jure licito patres ſua ætate abblandientes ſibi puerulos eliſiſſe, expoſuiſſe; ſed ejus ſceleris immanitatem & frequentiam narrare primum, deinde damnare, & præterea nihil. Fateri hoc ipſum Tertullianum

lianum Lib. I ad Nationes c. 15. *Vos quoque infanticidæ, infantes editos necantes, Legibus quidem prohibemini, ſed nullæ magis Leges tam impune tam ſecure, ſub omnium conſcientia, unius a.... tabulis eluduntur.* Lacunam conjicit Vir illuſtris hoc modo ſupplendam *unius œdipi ſabellis eluduntur.* Clariſſimum Noodtium, ne ſibi obſtet is locus, Tertullianum accipere de Lege Romuli, vel de Lege XII Tabb. cui illa Romuli lex inſerta fuerit. Sed videri magis de legibus ſui temporis loqui: quum Romulus eam legem priorem ipſe poſtea abrogaverit per legem poſteriorem. Et hanc demum Tabulæ IV fuiſſe inſertam: de priori id non conſtare. Unum Ciceronem L. III de Legib. c. 19 ſubinnuere, de *inſigni ad deformitatem puero* mentionem factam in XII Tabulis. Sed hic novam litem de lectione Ciceronis ortam. Noſtro placuit, *cito denatus*, &, *quo pacto recreatus.* Sed eſto, juſſerit lex XII Tabb. partus monſtroſos interfici, non ideo juſſiſſe, partus integros tolli. Quin aliud de monſtro ſanxiſſe priorem legem Romuli, aliud legem Decemviralem. Illa non vetuit exponi, ſed permiſit ex ſententia quinque vicinorum: hæc juſſit monſtrum cito necari, nec demum ex arbitrio aliorum. Ex poſteriori autem Lege Romuli arbitrio illo non fuiſſe opus, ne quidem in partus integri nece vel expoſitione. Tertullianum igitur præſumi intelligere non priorem & abrogatam Legem Romuli vel ſimilem Decemviralem, quæ non extet, ſed Leges ſuæ ætatis. Verba Juſtini Martyris, de quo paulo ante, ex Apologia II depromuntur, Arnobii citantur Lipſio ex libro octavo, Lactantii ex Lib. 5 Div. inſtitut. c. 9 & Lib. 6 c. 20, Ambroſii denique ex Hexaemer. Lib. 5 c. 18, quæ ſingula deſcribere ſuperſedemus.

Ceterum quæ hujus quoque Diſſertationis occaſione ad nos dedit Cel. Wæchtlerus, ea in in Suppl. Tom. VII Sect. VIII comparebunt.

ACTA MEDICA BEROLINENSIA IN INcrementum Artis & Scientiarum collecta & digeſta. Volumen V & VI.

Berolini, apud Godofredum Gedickium, 1719 & 1720, 8.
Plag. 13.

In

IN Voluminis V Sectione I imputatum errorem circa denominationem rubricæ diſſertationis Leidenfroſtianæ, quæ agit de caſu Beati Lichtſcheidii, modeſte declinant Medici Berolinenſes. In Sectione II Hiſtoria ægrotorum, qui per æſtatem anni 1718 Fontem ſalutarem Freyenwaldenſem frequentarunt, nectitur, & in III Caſus quidam memorabiles de calculis tam folliculi fellis quam renum deſcribuntur. Lites, quæ in Sectione I agitantur, noſtras non facimus; ex aquarum Freyenwaldenſium uſu ſalutarem effectum experti perhibentur illi, qui pſora pudendorum, contractura & aridura brachii, menſium defectu, partium & artuum imbecillitate poſt ſuperatum morbum acutum, aſthmate ex metaſtaſi febris acutæ, affectione hypochondriaco-ſpaſmodico flatulenta, rheumatiſmo & inde oriundo ſerpiginoſo affectu cutaneo ex febre acuta, faucibus exulceratis venereis cum topho in pede, carie tibiæ ex menſium imminuto fluxu, glaucomate, aſthmate periodico hypochondriaco-ſpaſmodico, polypo narium cum ozœna & exoſtoſi maxillæ ſuperioris, aridura, cephalæa, aſthmate humido hypochondriaco flatulento, panno oculorum ex achoribus, morbillorum metaſtaſi ad artus & cutem, rheumatiſmis, decubitu ex menſium ſuppreſſione ad pedes, malo hypochondriaco, ſtupore utrinsque brachii ex purpura alba, ophthalmia cum pannis oculorum, nephritide calculoſa cum œdematibus pedum, raucedine cum retroceſſione ſudoris, arthritide vaga, podagra, inflatione doloroſa lienis ex aſthmate ſpaſmodico, atonia juncturæ pedis ex febre relicta, tæniis, & ſcabie laborarunt. Inter calculos, qui ultimo loco commemorantur, notandi ſunt lapilli numero 37 coloris albi, variegati, ſplendentis in folliculo fellis mulieris reperti, quæ per duos annos de periodico & frequenter recurrente dolore in hypochondrio dextro cum aliquali pedum intumeſcentia conqueſta fuerat. Commendant inſimul Medici Berolinenſes p. 33.
in hoc Volumine echium minimum contuſum oculis inflammatis rubentibus inter duplicatum linteum applicandum, fimum tauri ſimul cum urina tumentibus in arthritide & dolen- 68.
tibus locis admovendum; frumenti prima ſtamina viridia ad 70.

p. 71. menſium ſuppreſſionem; interiorem tunicam ventriculi cico-
59. niæ nigræ ad febrem quartanam; atque thermarum Carolinarum aquas ad diſſita loca pro uſu interno ſalutariter transportari poſſe, exiſtimant.

In Volumine VI, tribus pariter Sectionibus circumſcripto, Hiſtoria morborum Anno 1719 Berolini obſervatorum deſcribitur, Caſus nonnulli Chirurgici, & Sectiones cadaverum recenſentur. Morbos quod attinet, poſt Solſtitium brumale ob repentinam aeris mutationem ortæ ſunt febres catarrhales benigniores æque ac maligniores, utræque ad diarrhœas proclives, miliares albæ, peripneumonicæ, rheumaticæ, continuæ, petechiales, affectus ſpaſmodico-convulſivi, pluresque analogi, vel ad catarrhos vel rheumatiſmos referendi. Circa æquinoctium vernale repurgationes humorum ſponte natura inſtituebat, quæ ubi patulas & humoribus lentis nondum obſeſſas offendebant vias, ſatis ſalutariter procedebant, inque febrium varie formatarum figuris conſiſtebant; ubi vero ex prædiſpoſitione vitæ minus ordinate transactæ offendebant impura & cachectica corpora, ſimul ſenio fracta, morbi eveniebant chronici, ac refractarii, conſpiciebantur etiam variolæ & febres verminoſæ, item lentæ, aſthmata chronica. Sub ſolſtitium æſtivum dyſenteria, cujus hiſtoria prolixius recenſetur, populariter graſſabatur, & febres quotidianæ in continuas plus minus petechizantes abeuntes obſervabantur. Poſt æquinoctium autumnale febres curſum ſuum continuabant ad ſolſtitium hybernum usque, morem anomalum varia ſchemata vel catarrhalium vel tertianarum continuarum, vel duplicium, vel potiſſimum quartanarum induendi conſervantes. Circa finem anni variolæ infantes non admodum malignæ, rheumatiſmi, pulmonum affectus & uteri adultos adoriebantur. Caſus Chirurgici, qui hic recenſentur, gangrænam fracturæ pedis ſupervenientem, aliamque ex ulcuſculo digiti minimi pedis ortam, amputationem pedis carioſi, empyema per paracentheſin curatum, extirpationem tumoris ſteatomatoſi in femore funeſtam, herniam male pro abſceſſu habitam, abſceſſum umbilicalem, ex quo acicula prodiit, & tumorem chronicum in genu, cui caries

oſ-

Digitized by Google

oſſium ſupervenerat, reſpiciunt. Sectioni denique ſubjecta ſunt cadavera repentina morte ex ventriculi foramine defuncti, phrenetici, puellæ hydropicæ ex quartana per chinam ſuppreſſa, duorum peripneumonicorum, phthiſici, hydrope pectoris extincti, aſciticorum duorum, ubi in alterutrius abdomen lympha ex vomica pulmonis per foramen diaphragmatis præter naturaliter factum deſcenderat, & pleuripneumonici. Annotant inſimul Doctores Berolinenſes, febres rheumaticas venæſectionem haud bene ferre; muſcum corallinum cum mercurio dulci febres verminoſas profligare; herniam per dyſenteriam fuiſſe curatam; fœminamque, quæ ex febre tertiana duplici anomala in febrem lentam & infarctum lienis inciderat, fruſtum glandulosum, quod æri inciſum viſitur, per alvum rejeciſſe.

p. 11.
23.
44.
47.

Vernünfftige Gedancken von GOtt, der Welt und der Seele des Menſchen ꝛc.

h. e.

MEDITATIONES DE DEO, UNIVERSO, & Mente humana, Entibus omnibus in genere; Autore CHRISTIANO WOLFIO, P. R. B. Conſil. aulico, Math. & Nat. P. P. O. Societ. Reg. Brit. & Bor. Sodali.

Halæ Saxonum, ex Officina Rengeriana, 1720, 8.
Alph. 1 plag. 17.

AUtorem Celeberrimum, Rectorem h. t. in Academia Halenſi Magnificum, animum ad Matheſin methodi potiſſimum gratia applicaſſe, ut diſciplinas philoſophicas, moralia præſertim & metaphyſica, ad majorem certitudinis ac evidentiæ gradum eveheret, in Act. 1717 p. 88 monuimus. Quantum in methodi cognitione profecerit, cum ex ipſius Tractatu Logico de intellectu, de quo in Act. 1713 p. 133 & ſqq. diximus, quique uberioribus præſertim exemplis ac nonnullis regulis auctior 1719 recuſus, tum ex Ratione Prælectionum, in Actis anni ſuperioris p. 118 & ſq. nobis commemorata, ſatis ſuperque ap-

Digitized by Google

apparet. Prodiit initio hujus anni Metaphysica, cujus caput secundum Ontologiam seu generalem Entis cognitionem, tertium & quintum Pneumatologiam, quartum Cosmologiam metaphysicam, sextum denique Theologiam naturalem complectitur.

Quod methodum attinet, qua Autor opus hoc metaphysicum conscripsit; tenendum est, eandem omnino esse, qua Elementa Matheseos universæ concinnavit, etsi definitionum, axiomatum, propositionum, corollariorum ac scholiorum titulos non adscripserit, sed continuo verborum nexu uti maluerit, capitibus in articulos distinctis, quorum numero sunt 1089. Citationibus tamen continuis perinde ac in Elementis Mathematicis usus est, cum in thesium probatione non assumat nisi ante probata, vel definitiones, & continua brevitate usus ab omni superfluo verborum apparatu abstineat. Sed agedum perlustremus paulo specialius singula capita, ut quandam Systematis ideam animo concipere detur.

Cap. 1 itaque de existentia nostra tractat: ubi in rationem evidentiæ, qua cognitio ejus nititur, eum potissimum in finem inquirit, ut in subsequentibus constet, utrum aliæ veritates momentosæ eadem evidentia cognoscantur, nec ne. Ideo modum illationis distinctius explanat & demonstrationis geometricæ formam inde exsculpit, qualis nempe esse solet, ubi analysis perfecta datur. Hisce breviter præmissis

Cap. 2 ad Ontologiam progreditur, quod de primis cognitionis principiis & entibus in genere inscribit. Notiones generales, quas hic evolvit, ex duplici principio derivat, *principio* nempe *contradictionis*, quod Scholastici cum *Aristotele* jam usurparunt, & *principio rationis sufficientis*, quod ab *Archimede* olim in Mechanicis adhibitum, *a Leibnitio* in Metaphysicam primum introduci cœpit, & cujus geminam Noster demonstrationem affert, cum *a Leibnitio* nonnisi per inductionem probaretur, cujus fide idem assumserat *Archimedes*. Neque vero eidem sufficit notiones explicasse: verum etiam multas ex iisdem conclusiones deducit, quæ præmissarum vices in subsequentibus ratiociniis subeunt. Multus inprimis est in theoria simpli-

Digitized by Google

ſimplicis & compoſiti, quæ in doctrina de mente, mundo ac Deo magnum affert adjumentum. Nec minorem induſtriam ponit in doctrina generali ordinis ac perfectionis, hactenus apud Metaphyſicos prorſus neglecta, in ſpecialibus tamen materiis modo laudatis ac in principiis moralibus rite conſtituendis maximi uſus. Simplicium exiſtentiam ex ipſa compoſitorum exiſtentia infert vi principii rationis ſufficientis & poſtquam oſtendit, nullas ipſis cum compoſitis proprietates communes eſſe poſſe, tandem evincit, continuam dari in iis ſtatus interni mutationem, in variatione graduum virtutis alicujus perennantis, ſed per ſe indefinitæ, conſiſtentem, ita ut ſtatus præſentis ratio ſufficiens contineatur in antecedente atque adeo præſens ſtatus per antecedentem diſtincte explicari poſſit. Quoniam Autor continuo nexu unum ex altero deducit, ita ut analyſis ratiociniorum verbis conciſis expreſſorum in primis tandem notionibus terminetur, quarum realitas vel a principio contradictionis, vel a principio rationis ſufficientis, vel ab utroque pendet; fieri ſane non poteſt, ut apertius dicamus, quomodo illam ſimplicium proprietatem demonſtret. Tenenda vero hæc ſunt de ſubſtantiis ſimplicibus finitis, quas ab infinita ſic diſtinguit, ut *infinita* habeat omnes ſtatus poſſibiles ſimul, *finita* vero ſucceſſive: quæ differentia non exigui in Metaphyſicis momenti, hactenus non animadverſa, infinitum imaginarium, quale eſt mathematicum, cum reali vulgo confundentibus Philoſophis. Ordinem definit per ſimilitudinem in varietate, atque hinc inter alia oſtendit, quod ſpatium ſit ordo ſimultaneorum, tempus ordo ſucceſſivorum, veritas ordo phænomenorum, & quilibet ordo ſuas habeat regulas, quarum multitudine gradus ejus æſtimentur. Ob gradus vero ordo habet quantitatem & rationis fit capax. Perfectionem definit per conſenſum in varietate, imperfectionem per diſſenſum & in omni perfectione ordinem eſſe probat; non tamen omnem ordinem ſtatim inferre perfectionem. Diſtinguit autem inter perfectiones ſimplices & compoſitas. Fundamentum diſtinctionis ſitum eſt in rationibus perfectionum, quæ ſunt regularum principia, unde conſenſus æſtimetur. Quoniam vero in perfectionibus compoſitis regularum ſæpius datur con-

conflictus, qui exceptionem parit; docet etiam, a quanam regula exceptio fieri debeat, ut perfectio major in toto obtineatur. Atque hunc regularum conflictum eſſe cauſam, cur ſubinde imperfectio partis ingrediatur perfectionem totius. Quemadmodum vero theorias maxime abſtractas praxi conſtanter accommodat, ita quoque in doctrina ordinis & perfectionis problemata ſolvit, quomodo ordo pariter ac perfectio agnoſcatur, & utriusque gradus determinentur. In varietate graduum perfectionis entium eſſentiam ſimilem habentium fontem contingentiæ reperit: ſed ea hic pro dignitate exponi nequeunt. Ceterum non omnes notiones ontologicas in hoc capite evolvit: verum plures in ſubſequentibus demum paſſim enodat, ubi eas commodius explicari poſſe animadvertit.

Cap.3 animam contemplatur, quatenus a poſteriori, ex ipſius ſcilicet operationibus, cognoſcitur. Quoniam tamen ubique cognitionem diſtinctam curæ cordique habet; ſingulorum etiam, quæ de mente obſervantur, notiones diſtinctas affert & ſubinde annotat ab aliis in eadem non animadverſa. In omni autem pertractatione differentiam inter partem animæ ſuperiorem ac inferiorem, quam agnovere Veteres nonnulli, ſollicite obſervat. Ejus fundamentum ipſe in differentia cognitionis confuſæ atque diſtinctæ conſtituit. Illa nimirum ad partem animæ inferiorem; hæc ad ſuperiorem ſpectat. Et ideo menti tribuit ſenſus quoad præſentia, & imaginationem quoad præterita & futura ſeu abſentia, quatenus habet perceptiones confuſas; intellectum vero, quatenus eædem ſunt *diſtinctæ*. A perceptionibus confuſis appetitus ſenſitivus cum affectibus; a diſtinctis vero voluntas proprie ſic dicta oritur: & quemadmodum a ſenſu & imaginatione ſervitus, ita ab intellectu ac pendente hinc ratione, quam per intuitum nexus veritatum definit, libertas, judice Noſtro, emanat. Agit igitur in hoc capite primum de cogitationibus in genere, deinde ſpeciatim de ſenſibus, imaginatione, memoria, reminiſcentia, intellectu, ratione, ingenio, analogo rationis, voluptate, tædio ac dolore, appetitu ſenſitivo affectibus, voluntate, libertate ac ſervitute, diſpoſitione naturali & habitu, tandemque de commercio inter men-

tem

tem & corpus. Ut ſpecialia quædam commemoremus, tenendum eſt, Cel. Autorem, ubi de imaginatione agit, hanc regulam tanquam legem ipſius inculcare: Si quæ perceptiones fuerint aliquoties præſertim partes unius totalis, earum una excitata, alteram quoque redire, & de memoria differentem, cur meminerimus, nos olim eandem perceptionem habuiſſe, rationem hanc reddere, quod tunc in alio ordine quam nunc contineretur. Ex iſta autem imagitionis lege oſtendit, ſomnium eſſe debere ſtatum perceptionum totalium diſtinctarum, ſed inordinatarum, cum contra ſtatus vigilantis ſit perceptionum diſtinctarum ordinatarum, veritate in ordine phænomenorum fundata. Docet præterea, quænam ſint imaginationis partes in inveniendo non minus, quam in fingendo, & quomodo cum ipſa, tum memoria extendi poſſit. Intellectum definit per diſtinctam poſſibilium repræſentationem, eumque vocat purum, quatenus notiones ab imaginibus ſeparat: id quod fit ope combinationis characterum, in quorum cenſum etiam veniunt voces, quarum indolem atque diſcrimen contemplatus, varia in medium profert in Grammatica univerſali uſum habitura. Explicat hic notionem artis characteriſticæ combinatoriæ, cujus nudum nomen in epiſtola quadam *Leibnitii* apud *Walliſium* legitur, itemque diſcrimen inter cognitionem intuitivam atque ſymbolicam, ubi circa judicia atque ratiocinia inexpectata quædam profunditas ſeſe offert. Ex. gr. ſi quis columbam videns ajat, avem iſtam eſſe columbam, primo intuitu vix nobis ratiocinari videbitur: oſtendit tamen Noſter, ſi quis diſtincte ex natura Mentis explicare voluerit, quomodo fieri poſſit, ut verba iſta pronunciet columbam videns, eum ad Syllogiſmum ſeu præſcriptam in Logica ratiocinandi formam recurrere debere. Habet quoque varia de experientia & arte obſervandi ac experimentandi, & in doctrina de ratiociniis conſequentias immediatas examinat, quas vel enthymemata cryptica, vel ſaltus in ratiocinando permiſſos eſſe monſtrat, conſiſtentes ſcilicet in imitatione ratiociniorum olim diſtincte evolutorum. Regularum artis inveniendi duplicem fontem agnoſcit, intellectum ſcilicet atque ingenium, cumque ingenium per facilitatem obſervandi ſimilitudines definiat, in cen-

Digitized by Google

cenſum poſteriorem refert imprimis ***principium reductionis***, de quo nonnulla diximus in Actis anni ſuperioris p. 118. Analogum rationis per expectationem caſuum ſimilium explicat, cujus cum ratione ſimilitudinem ex notionibus rationis atque ſimilitudinis monſtrat, & quando vicem rationis tueatur, docet. Certitudinem omnis cognitionis, ſive a priori ſive a poſteriori acquiratur, tandem a principio contradictionis pendere demonſtrat. Mittimus, quæ de demonſtratione, probabilitate, ſcientia, opinione ac errore habet. Sequitur deinde, quomodo appetitus ex boni malive repræſentatione, & quidem ſenſitivus ex confuſa, rationalis ſeu voluntas ex diſtincta oriatur. Appetitus vehementiores ſunt affectus, unde oſtendit, quod in omni affectu ſit confuſa repræſentatio plurium ſive bonorum, ſive malorum, quæ non magis diſcernuntur, quam perceptiunculæ mutationis radiorum luminis in viſione colorum, vel ſoni ſingulorum fluctuum in murmure maris inquieti. Lætitiam definit per prædominium notabile voluptatum; triſtitiam vero per prædominium notabile dolorum ſeu tædii: affectus ceteros eſſe horum veluti gradus per circumſtantias ſpeciales, quibus bonum vel malum confuſe repræſentatur, limitatos vel eorundem mixturam. Sic e. g. amor eſt diſpoſitio animi ad voluptatem ex alterius felicitate percipiendam: odium vero diſpotiſio ad percipiendum voluptatem ex infelicitate alterius. Invidia eſt tædium ex alterius felicitate ſubortum, & ita porro. Ad libertatem requirit intelligentiam & contingentiam actionis atque ſpontaneitatem. Contingentia actionis excludit neceſſitatem intrinſecam; ſpontaneitas extrinſecam ſive coactionem. Unde ulterius probat, motiva actiones non reddere neceſſarias, ſed tantummodo certas, ipſarum futuritione ab illis pendente. Hanc certitudinem eſſe id, quod vulgo *neceſſitatis moralis* nomine inſigniatur. Dum commercium inter mentem & corpus deſcribit, quatenus experientiæ ſubeſt, multa utitur circumſpectione, ut vitium ſubreptionis evitetur, quod vulgo committi ſolet & quo nititur influxus phyſici Syſtema.

Cap. 4 ad Univerſum ſeu Mundum progreditur, quod ejus

ejus notitia ingreditur notionem mentis humanæ, immo ſpiritus in genere aliarumque ſubſtantiarum ſimplicium, nec absque ea Theologia naturalis ſolide pertractari poteſt. Definitionem Univerſi, quam Cel. Autor via analytica eruit, exhibuimus in Actis anni ſuperioris p. 123, quod nempe ſit ſeries poſſibilium ſimultaneorum & ſucceſſivorum inter ſe connexorum. Vocat autem inter ſe connexa, quorum unum continet rationem alterius. Probat, entia in univerſo tum ratione ſpatii, tum temporis connexa eſſe, atque hinc univerſi unitatem concludit. Docet deinde, eſſentiam mundi tanquam entis compoſiti in ſtructura conſiſtere, atque adeo omnes in univerſo mutationes ex ea conſequi ac per eam intelligi. Ob eſſentiarum immutabilitatem infert, mundum non amplius eſſe eundem, ſi vel minimum in ſtructura diverſum ſumatur, nec in eo caſu phænomena amplius eadem fore. Oſtendit porro, mundum eſſe machinam & ideo ineſſe phænomenis veritatem, immo in omni compoſito mechaniſmum eſſe fontem veritatis objectivæ. Eundem mechaniſmum eſſe fontem certitudinis, cujus a neceſſitate differentiam perſpicue explicat, etſi communiter certitudo objectiva phænomenorum *neceſſitas phyſica* vulgo ſalutetur. Atque hac occaſione contingentiam paulo profundius rimatur, quam ob immutabilitatem eſſentiarum tantum ratione actus, haud quaquam ratione potentiæ admittit. Monſtrat vero, univerſum perinde integrum ac ſingula ipſius phænomena eſſe contingentia. Unde etiam neceſſitatem phyſicam a contingentia diſtinguit, cum illa reſpiciat potentialitatem, hæc vero actualitatem phænomenorum. Contingentia determinari ad actum per infinitam ſeriem cauſarum, atque adeo perfecta analyſi non comprehendi. Per elementa mundi intelligit ſimplicia, quæ ſunt fons & origo compoſiti, atque hic notat errorem Philoſophorum, qui elementis, hoc eſt ſimplicibus, attributa & modos compoſiti, hoc eſt corporis tribuunt. Ut de iis certiora tradat, ad eadem non modo applicat, quæ in capite ontologico de ſimplici in genere demonſtravit, verum etiam *principium indiſcernibilium Leibnitii* ſtabilit, vi cujus nec duo ſimplicia, nec compoſita ſimilia exiſtere poſſunt. Utitur au-

tem eum in finem non modo principio rationis ſufficientis cum *Leibnitio*, verum etiam notione contingentium modo laudata. His admiſſis ſequitur ultro admiranda varietas in rerum natura, ſive compoſita, ſive etiam ſimplicia ſpectes, cum hac utique ratione non ſolum quantulæcunque ſpatii partes quantulocunque tempore a ſe invicem realiter diſtinguantur, ſed & ſinguli ſtatus ſimplicium per totum durationis tempus prodeant diverſi, quos tum inter ſe, tum cum compoſitis conſentire debere probat. Sic conſtat dari rerum harmoniam univerſalem & infinitam Naturæ perfectionem. *Leibnitius* ſimplicia dixit monades ſeu atomos Naturæ, & ſtatus internos explicavit per quoddam perceptionum genus, ita ut quælibet monas ſit ſpeculum univerſi exhibens imaginem ejus pro eo, quod in univerſo obtinet, puncto: ſed Noſter hac vice nondum definit, in quonam ſtatus internus ſimplicium conſiſtat. Difficilis videtur compoſitorum ex ſimplicibus ortus: eum tamen Noſter diſtincte explicat, difficultates, quas contra puncta Zenonica afferunt Philoſophi, a punctis iſtis realiter a ſe invicem quovis momento diſtinctis removens. Scilicet cum præcipuæ difficultates oriantur a coincidentia punctorum in compoſitione, qua continuitas & extenſio tollitur; Noſter oſtendit, realium punctorum differentiam internam ad id ſufficere, ut unum extra alterum exiſtat, alias enim diverſa forent idem, quod abſurdum, ab extraneitate reſultare extenſionem, ab ordinis vero, qui ex principio rationis ſufficientis reſultat, ſimplicioris excluſione continuitatem: quæ etſi conciſis verbis prolata obſcuritatis quid habere videantur, hic tamen diſtinctius explicari non poſſunt. Ab elementis ad elementata, hoc eſt, corpora progreditur. In iis materiam, eſſentiam & naturam diſtinguit. Ad materiam refert non nudam extenſionem, verum etiam vim inertiæ, qua mutationi reſiſtunt & in ſtatu ſuo uniformiter perſeverant, niſi adſit extrinſeca mutationis ratio. Cum vero materia ex congerie elementorum cum ratione ordinatorum reſultet; minime probat, quod inſtar maſſæ confuſæ ac uniformis vulgo concipiatur: quam notionem confuſam imaginationi deberi monet. Eſſentiam in ſtructura conſiſte-

ſiſtere probat, ubi docet, quatenus philoſophia corpuſcularis admitti debeat. Naturam in vi motrice ſeu mutationum principio fundat. Etſi autem vis ultimo ortum trahat ab elementis; monet tamen, in compoſitis vim conſtanter conſiſtere in fluido interlabente. Hac data occaſione in naturam motus & principia motuum, quæ Legum motus nomine vulgo veniunt, inquirit, eoque demonſtrat, quæ vulgo a Mathematicis ad demonſtrandas regulas motuum ſumantur, quale eſt iſtud: actiones & reactiones corporum eſſe æquales. Probat quoque dari in corporibus motum inteſtinum, qui in motum totius ſubinde convertatur; ſicuti vice verſa motus totius nonnunquam recipitur in motum partium atque fluidi interlabentis ſicque in inteſtinum tranſit. Probat ulterius, in natura non dari ſaltum, quem a ſubitaneo diſtinguit, cujus cauſas aſſignat. Hac occaſione una de minimis tempuſculis conceptibilibus atque ex parte imaginabilibus agit. Monſtrat deinde, motum non convenire ſimplicibus, ſed ſaltem compoſitis, atque adeo nec naturam materiam unquam reſolvere in ſua elementa, ſed tantummodo in minus compoſita, ſeu corpuſcula minora, quæ tamen conſtantis molis atque figuræ non ſint. Vi notionis generalis perfectionis univerſi ſeu mundi perfectionem in harmonia rerum univerſali fundat, unde fluit difficultas de rerum perfectione judicandi, cum ad perfectionem totius juxta principia generalia ſæpe tendat imperfectio partis. Originem imperfectionis in rebus corporeis a regularum, quibus perfectio æſtimanda, conflictu derivat, & huc quoque refert phænomena extraordinaria, qualia ſunt monſtra. Docet deinde fundamenta graduum perfectionis in univerſo, ut judicium fieri poſſit, cur mundus unus altero perfectior eſſe queat. Agit tandem de ordine Naturæ ejusque a perfectione differentiam evolvit.

C. 5 in eſſentiam animarum atque ſpirituum inquirit, & exinde rationes a priori reddit eorum, quæ de mentis noſtræ operationibus obſervantur. Primo loco docet, quænam ad hoc requirantur, ut ſubſtantia ſimplex ſit ſui ipſius atque aliarum rerum conſcia, indeque probat, nullum corpus, nec ullam materiam, quantumvis ſubtilem, cogitare poſſe; ubi ſimul oſten-

Digitized by Google

dit, qualis differentia inter perceptiones & repræſentationes rerum corporeas in machina intercedat. Poſtquam itaque evicit, mentem humanam eſſe ſubſtantiam ſimplicem; ejus eſſentiam in vi repræſentandi univerſum pro ſitu corporis organici in univerſo conſiſtere probat, atque ex hac unica vi ſingulorum rationem a priori reddit, quæ de ſenſu, imaginatione, intellectu, ratione, appetitu ſenſitivo, affectibus, voluntate aliisque huc ſpectantibus C. 2 ex obſervationibus deduxit. Eandem vim eſſe naturam mentis, ut adeo ſupernaturale ſeu miraculoſum in eadem cenſeri debeat, quod per eam non eſt explicabile. Docet in genere, perceptiones eſſe repræſentationes compoſiti in ſimplici, atque ab imaginibus pictis & ſculptis differre, quod hæ ſint repræſentationes compoſiti in compoſito. Ceterum hic prorſus a priori incidit in Syſtema harmoniæ præſtabilitæ *Leibnitianum*, quod intactum relinquere ſtatuerat, neque ſolum ejus poſſibilitatem a priori demonſtrat, ſed omnes quoque difficultates, quas ingenue commemorat, diſtincta explicatione tollit. Perceptiones rerum corporearum nonniſi motus, magnitudines & figuras repræſentare: quæ, ſi ſingulæ diſcerni poſſunt, diſtinctæ ſunt; confuſæ autem fiunt, quatenus iisdem diſcernendis mens non ſufficit. Mutationes mundi idealis in mente eodem ordine, conſequenter eodem tempore, fieri, quo in reali contingunt: unde intelligitur ratio exiſtentiæ perceptionum ac appetituum mentis cum motibus ac mutationibus in corpore organico, quæ ab Autore diſtinctius explicantur. Cum omnis ſubſtantia finita ſtatus ſuos ſucceſſive evolvat; Cl. Autor porro monſtrat, quomodo iſta evolutio fiat in mente noſtra, ſeu, quod perinde eſt, quomodo ſucceſſive vis animæ ad infinitum tendens, nempe ad repræſentandum totum univerſum tum quoad ſpatium, tum quoad tempus, determinetur, ut ex variationibus limitationum diverſi ipſius ſtatus naſcantur. Brutis etiam animas immateriales attribuit, quarum tum ab invicem, tum ab humana differentiam exponit. Mittimus, quæ de ſtatu animæ in ſomniis, atque ſomniorum naturalium & ſupernaturalium diſcrimine occurrunt. Vim repræſentativam univerſi imaginationem appellari, quatenus

nus

Digitized by Google

nus ſtatus præteritos vel futuros repræſentat, tendens a præſenti ad præteritos vel futuros ſimiles ex parte: ubi ſimul explicat, quomodo actus imaginationis mechanice in corpore organico repræſententur, & cur ſenſus atque imaginatio perturbari, ac medicamentis in ordinem reduci queant. Æſtimat deinceps gradus perfectionis in perceptionibus, quam in diſtinctione earundem fundat quoad formale, in extenſione ad multitudinem objectorum quoad materiale. Ad intellectum pedem promovens monſtrat, quomodo ex vi repræſentativa univerſi notiones univerſales emergant: id quod fit per intuitum ſimilitudinis perceptionum præſentium & præteritarum, quas ſenſus & imaginatio una ſiſtunt. Imprimis etiam hic cognitionis univerſalis mechanicam in corpore repræſentationem explicat, & perſpicue docet, quomodo corpus vi organorum verba notionibus mentis reſpondentia citra mentis influxum producere queat. Sequitur deinde, quomodo ratiocinia mentis ex unica iſta vi repræſentativa conſequantur, & quomodo eadem mechanice in corpore repræſententur. Cum de gradibus perfectionis intellectus differit, explicat etiam, quid ſit acumen, quid ſoliditas, & unde ingenium oriatur, quomodo cum ab intellectu, tum ab ingenio ars inveniendi proficiſcatur, qui fiat, ut ſubſtantia ſimplex rationalis evadat, quomodo loquela rationis uſum promoveat, cur bruta eodem deſtituantur, quid ſit analogum rationis ipſis a veteribus conceſſum. Appetitum cum rationalem, tum ſenſitivum eſſe conatum producendi perceptiones prævifas, quem ex eadem vi repræſentativa univerſi, unde cetera derivavit, ortum trahere oſtendit. In affectibus adeſſe conatus multiplices plures perceptiones una producendi, vel earum productionem impediendi, in quo poſteriori conatu conſiſtit, judice Noſtro, quod averſationem appellarunt veteres. Agit deinde de libertate voluntatis & brutis appetitum ſenſitivum, haudquaquam voluntatem liberam concedens, omne diſcrimen inter animas brutorum & hominum diſtinctius exponit & a prima origine arceſſit. Sic quoque delabitur ad notionem ſpiritus evolvendam, qui eſt ſubſtantia ſimplex intellectu ac voluntate prædita: quare cum animæ brutorum tantum ſen-

ſu, memoria & appetitu ſenſitivo polleant, eas ſpiritus eſſe negat; etſi immateriales eſſe demonſtret. Atque hac data occaſione ſubſtantias ſimplices ſeu immateriales ad tria genera reducit, ſub quorum primo monades Leibnitianæ, ſub ſecundo animæ brutorum, ſub tertio humanæ continentur. Diſcrimen petitur a forma repræſentandi univerſum, unde cetera fluunt. Determinat gradus perfectionis ſpirituum, rationis, voluntatis, atque ſapientiæ notionem evolvit. Tandem de indeſtructibilitate animarum tam brutorum, quam hominum tractans, iſtis ſolam indeſtructibilitatem, his vero præterea immortalitatem tribuit: quod diſcrimen hic recenſere non licet.

Progredimur itaque ad C. 6 ſeu ultimum de Deo: ubi Autor ex principio rationis ſufficientis primum oſtendit, dari ens neceſſarium & a ſe, quod ſit æternum, primum & ultimum, indeſtructibile, incorporeum, ſimplex, independens, a mundo & animabus humanis diverſum. Hanc diverſitatem ita evincit, ut nec Dualiſtæ, nec Idealiſtæ, nec Egoiſtæ principia, quibus utitur, in dubium vocare poſſint. Atque ita Deum definit definitione nominali, quod ſit ens a ſe, in quo continetur ratio ſufficiens exiſtentiæ univerſi. Ut igitur inde attributa divina porro deducat, ante omnia demonſtrat, plures uno non exiſtere poſſe mundos, etſi infiniti ſint poſſibiles, cumque mundi non differant niſi gradu perfectionis, rationem, quæ Deum determinat, ut mundum unum præferat alteri, in perfectione ipſius fundat. Inde porro arguit, Deum ſibi repræſentare diſtincte omnes mundos poſſibiles ſimul, atque hinc eſſentiam Dei ejusque naturam in vi repræſentandi omnes mundos poſſibiles diſtincte atque ſimul conſtituit, cum cetera ejus attributa inde pendeant, & intellectum divinum definit per repræſentationem ſimultaneam & diſtinctam omnium poſſibilium. Hanc rationem reddit, cur Deus ſenſibus careat & imaginatione, itemque affectibus, etſi in ideis hominum & brutorum ſenſus quoque & imaginationem intueatur. Inprimis etiam demonſtrat, quod *Leibnitius* ſine demonſtratione affirmat in Theodicæa, Deum in qualibet minima ſpatii parte totum contueri univerſum: id quod etiam ad temporis partes ex-

Digitized by Google

extendit, atque una notat, quamlibet univerſi repræſentationem differre a qualibet alia ut adeo unius ſint repræſentationes infinitæ eædemque diverſæ. Explicat porro, quomodo Deus præſciat futura & quomodo præſcientia in objecto nil mutans nec contingentiæ Naturæ, nec libertati mentis deroget, originem difficultatum una indicans easque tollens. Addit alia de ratione divina & ortu eſſentiarum & veritatum omnisque perfectionis ab intellectu divino. Motivum voluntatis divinæ determinat ſummam rerum perfectionem, quatenus in toto ſpectatur, atque difficultates circa voluntatis divinæ libertatem expedit. A voluntate divina rerum actualitatem derivat, atque oſtendit, quandonam ad voluntatem Numinis & qua adhibita cautione in ſcientiis provocare liceat: quæ non exiguum uſum habent ad principia precaria ex diſciplinis eliminanda. Refutat errorem de eſſentiis arbitrariis, fonte erroris clariſſime detecto. Decretorum divinorum rationem exponit, quomodo fortuna tum proſpera, tum adverſa ſit a Deo, monſtrat. Poſtquam diſſeruit de diverſis methodis voluntatem Numinis cum a priori, tum a poſteriori agnoſcendi, criteria quoque revelationis divinæ immediatæ affert ab objecto partim materiali, partim formali deſumta & methodo demonſtrativa ex jactis antea de mente humana, natura & Deo principiis ſtabilita. Ad claſſem priorem referri debet, quod objectum ſit homini ſcitu neceſſarium, ſed ad quod cognoſcendum alia via, quam per revelationem immediatam pervenire nequit: quod a Deo revelata perfectionibus ipſius adverſari non poſſint; quod eadem veritatibus neceſſariis contradicere nequeant, etſi contradicere poſſint contingentibus, vi miraculi mutabilibus; quod officia revelata nec legi naturali, nec naturæ mentis repugnare queant. In cenſum poſteriorem refert, quod pro revelatis divinitus perperam venditentur, ubi diſtincte percipimus, quomodo ſolis naturæ viribus ad eorum cognitionem pervenire potuerit homo revelationem ſibi factam jactans; quod revelatio divina viribus naturæ, quantum datur, uti debeat; quod denique in regulas logicas atque rhetoricas cum ratione ſcribentibus obſervandas impingere haud quaquam poſſit. De omni-

Digitized by Google

omnipotentia divina inter alia docet, quod tantum ad poſſibilia extendatur, atque rationem reddit, cur non omnia poſſibilia fiant actualia. Hic itaque oſtendit, Deum agere ſecundum fines, atque dari in natura fines, in quorum numerum referenda ſint tum quæ ex eſſentiis rerum neceſſario conſequantur, tum omnes rerum uſus, etiam inventoribus ignorati, tum quoque fortuna proſpera & adverſa: eſſentias rerum cum earum naturis eſſe media ad fines ducentia. Inde notionem ſapientiæ divinæ exſculpit, atque mundum, quatenus eſt machina, eſſe opus ſapientiæ divinæ demonſtrat, cum alius mundus a mechaniſmo alienus & perpetuis miraculis turbatus ſit opus ſolius potentiæ. Demonſtrat porro, miraculoſum eſſe inferius naturali atque ideo hoc iſti a Deo præferri, nec miraculis eſſe locum, niſi ubi eadem ſimul fuerint opus & ſapientiæ & potentiæ divinæ: qua data occaſione criterium ſuppeditat miracula fictitia a genuinis diſcernendi. Cum argumentum de ſapientia divina tractat, perſpicue oſtendit, quomodo harmonia præſtabilita ſapientiam Dei extollat & cur Deus eandem concurſui immediato præferre teneatur. Prolixitate non careret, ſi recenſeremus, quæ de creatione & conſervatione univerſi, inprimis concurſu divino tradit, quamvis arduæ difficultates de mali cum metaphyſici, tum phyſici, tum denique moralis origine hic explicentur, atque rationes reddantur, cur Deus malum permittat, nec per miracula impediat. Mittimus itaque iſta, nec minus cetera, quæ de bonitate divina ortisque circa eam difficultatibus, de voluptate, beatitudine, infinitudine, ortu idearum perfectionum divinarum in mente noſtra, aliisque attributis divinis docentur, cum adeo concatenato nexu cohæreant, ut paucis exponi non poſſint: quæ etiam ratio eſt, cur in recenſione, tametſi prolixiore, fere nonniſi nomina argumentorum indicare atque a rebus ipſis abſtinere coacti fuerimus.

Proſtat Supplement. Tomi VII Sect. VIII.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris, Anno MDCCXX.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, ΣΥΓΓΡΑφεῖσα παρὰ τȣ̃ Ἐυσεβεϛάτȣ Ὑψηλοτάτȣ, καὶ Σοφωτάτȣ Ἀυθέντȣ καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίȣ Κυρίȣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ, νῦν πρῶτον τύποις, ἐκδοθεῦσα ἐπὶ τῆς Ἡγεμονίας τῆς ἀυτȣ̃ Ὑψηλότητος &c.

i. e.

LIBER DE OFFICIIS CONSCRIPTUS A Piissimo, Celsissimo atque Sapientissimo Principe ac Duce totius Vlachiæ Domino, Domino JOANNE NICOLAO ALEXANDRI MAUROCORDATI F. VOIVODA, nunc primum typis editus sub Ducatu ipsius Celsitudinis.

Bucherestæ A. 1719, 4.

Alph. 1 pl. 1.

Ea quidem est dignitas, præstantia & utilitas studii literarum & philosophiæ, ut per se facile resplendeat & commendetur; magnum tamen decus & tutamen accipit ab illustribus viris Regibusque & Principibus illud amplectentibus, illis præsertim qui etiam editis ingenii monumentis & scriptis inclarescere pulchrum sibi putarunt; quorum exempla efficacissime opponuntur literarum osoribus. Magnum erat καύχημα Philosophorum sui temporis M. Aurelius Antoninus Imp. Rom. Philosophi cognomento inclytus, Princeps laudatissimus, cujus libri moralem philosophiam complectentes ad nos pervenerunt. Postea vero

ro inter Chriſtianos Imperatores itidem decoravit Philoſophiam cognomento ſuo Leo Philoſophus, Baſilii Macedonis F. Conſtantini autem Porphyrogenneti pater. Qui quidem tres Principes ut natura ſic ſcriptis ſeſe contingunt. Nam Conſtantinus ſcripſit Vitam avi Baſilii, Leo libros Βασιλικῶν a patre cœptos: ipſe Baſilius monita moralia, quæ παραινετικὰ dicuntur, ad Leonem F. Cujus ad exemplum multo poſt Jacobus I Magnæ Britanniæ Rex ſcripſit Βασιλικὸν δῶρον ſive inſtitutiones Principis ad Henricum F. Sed ne ſimilibus exemplis ex omni ævo commemorandis longiores ſimus, hoc tempore novum decus addi videmus literis inſperatumque oſtendi incrementum. Sol novus ortus eſt literis, & quidem literis Græcis jam pene extinctis & caligine cœca oppreſſis, novus Apollo Μουσηγέτης. Illuſtriſſimus Princeps JOANNES ALEXANDRI MAUROCORDATI F. in quo genuina Græcia adhuc refulget, ſuæ genti ad recuperandum priſtinum literarum ac eruditionis decus dux & autor & Mæcenas eſt, omnibus modis excitans & fovens ingenia, media ad opus ſalutare proſpiciens, ipſe exemplo ſuo prælucens. Dedit in præſentia hunc librum περὶ τῶν καθηκόντων, ſive de Officiis, nempe quæ faciunt ad bene, honeſte, decore, ſocietati civili convenienter, & θεαρέςως vivendum, multa etiam de officio Principis continentem. Opus populo ſuo, qui tali adhuc caruit, & genti ſuæ neceſſarium; ſed & τοῖς ἀλλοφύλοις φιλέλλησιν utile & cum fructu legendum; non ſolum propter res, quas, etſi abundare ſe putant præceptis Philoſophiæ moralis, tamen non pœnitendas hic invenient: ſed præcipue propter orationem Græcam, ad quam recte formandam hinc exemplum petant, diſcantque non inepte ſcribere: qua cautione valde indigent, cum etiam doctiſſimi Viri Græceque callentiſſimi illud vitium declinare vix potuerint. Oratio hic eſt elegans, pura, perſpicua, ingenua, non ad ſervilem imitationem compoſita, non Atticiſmos aut alia obſoleta temere affectans, non dialectos diverſas imperite miſcens, non calamiſtrata, nec ſophiſtico tumore inflata. Quod ad tractationem rerum attinet, hic nec ſollicita & ſcrupuloſa methodus magiſtellorum inaniſque

Digitized by Google

que ſubtilitas ſuſpenſum tenebit animum lectoris aut eludet: neque rudis indigeſtaque moles aut chaos confuſum rapiet nunc huc nunc illuc in parteſque trahet varias. Eſt naturalis & æquabilis rerum ſeries, ratione, judicio, notitia & experientia conſiſtentium, teſtimoniiſque S. Scripturæ, SS. Patrum nec non Profanorum, quos vocamus, Autorum confirmatarum. Quod ſi alicubi concinnus tenor & apta ὑφὴ Sereniſſimi Autoris videbuntur interrumpi; id non niſi in theologumenis fuerit, in locis quibusdam S Scripturæ adducendis. Sed fuit hoc opus ante impreſſionem, ut videtur, Eccleſiaſticis perſonis traditum, veluti Reverend. atque Doctiſſimo Hierotheo Metropolitæ Dryſtræ, ut ex ejus Epiſtola ad Principem hic præmiſſa colligere licet, in qua, κατὰ τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀυτῦ ὑψηλότητος, ſecundum mandatum ejus Celſitudinis perlectum a ſe codicem remittens, Opus hoc omnibus & meritis laudibus proſequitur. Ut adeo talia ad eorum ſenſum accommodata videantur, quæ quaſi ἐπεισακτα quædam conſiderari poſſunt. Abſit tamen ut dicamus, in illis quidquam eſſe quod veros Chriſtianos poſſit offendere, cum potius ad οἰκοδομὴν faciant, & quam maxime clericis ac religioſis hominibus ſint profutura, nec laicis nocitura. Ut contenta Libri quodammodo appareant, en Indicem Capitum ex Græco translatum. Cap. I Procemium ſcopuſque Libri: & qui de Officiis ſcripſerint. II De Bono, honeſto, & Virtute: Definitio Officii, ac Diviſio varia. III Unicum finem propoſitum eſſe homini, unum ſolumque Deum. IV De religione ſive cultu divino. V Divina providentia omnia gubernari. VI De Timore Dei. VII Deflectentes ad ſuperſtionem corrumpere officia Pietatis. VIII De Spe in Deum. IX De Humiliatione, & danda inimicis venia. X De Excellentia hominis, ejusque ad Societatem civilem propenſione. Tum generaliter de virtutibus. De Sinceritate. De Simplicitate. De recta conſcientia. XI De fortitudine. XII De temperantia, continentia, caſtitate ac modeſtia. XIII De juſtitia erga Deum, cujusque erga ſeipſum, erga proximum. Multifariam eſſe juſtitiam, officiaque inde manantia varia. XV De pœnitentia.

Digitized by Google

tia. XVI De beneficentia & liberalitate. XVII De prudentia. XVIII Sanctos homines verbis factisque exercuisse prudentiam. XIX De Probitate & integritate (περὶ καλοκἀγαθίας) Qualis sit Probus.

Sed sine dubio expetent οἱ φιλέλληνες gustum aliquem sermonis Græci, apponemus ipsum initium: Ἐνῆκεν ὁ θεὸς τῇ τȣ̃ ἀνθρώπȣ φύσει τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς, διὸ ὁ ἐν ἡμῖν λόγος, (ᾧ τῶν ἄλλων ζώων διενηνόχαμεν) ὑπαγορεύει τὰ δέοντα, συνάδει τε καὶ τὰ τȣ̃ ἐγγράφȣ νόμȣ τοῖς ἐγκεκολαμμένοις ἀνέκαθεν τῇ ψύσει τύποις. „λύχνος γάρ φησι τοῖς ποσί μȣ ὁ νόμος σȣ, καὶ
ψαλμ: ριή. „φῶς ταῖς τρίβοις μȣ„ διὰ δὲ τὴν τȣ̃ προπάτορος ἁμαρτίαν ἀμαυρωθέντας αὐτȣ̀ς, ἐλλαμπόμενοι τῇ χάριτι τȣ̃ καινȣ̃ νόμȣ, ὀφείλομεν ταῖς ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς βαφαῖς καλλύνοντες, τοῖς τε ἀπὸ τῆς θύραθεν φιλοσοφίας χρώμασιν ἐπικοσμȣ̃ντες, ὅτι μάλιςα λαμπρȣ̀ς ἀπεργάζεσθαι, τȣ̃ θεȣ̃ πάντως συναιρομένȣ τοῖς εἰς ἀγαθὸν ὁρμῶσιν. i. e. versione verbali, minime assequente Græcam pulcritudinem: *Immisit Deus naturæ hominis semina virtutis: itaque ratio in nobis (qua ceteris animalibus præstamus) dictat quid fieri oporteat: concinitque lex Scripturaria, ab origine insculptis naturæ signis. „Lucerna enim, inquit, pe-*
Ps.118,105. *„dibus meis verbum tuum & lumen semitis meis.„ Sed quia hæc* signa *peccato primi parentis obscurata sunt, debemus, illustrati gratia novæ legis, ea tincturis Divinæ Scripturæ decorando, externæque Philosophiæ coloribus ornando, quam potest maxime clara reddere, Deo utique opitulante tendentibus in bonum.* Mox interjecta ἐπ[illegible] Basilii Magni, qua probatur, Scripturæ sacræ meditationem ad invenienda officia amplissimam esse viam, sequitur: καὶ αὐτὸς ȣ̃τος ὁ θεῖος ἀνὴρ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν λόγων ὠφέλειαν ἀμφιλαφῶς συνίςησιν. *Idemque iste Vir divinus utilitatem ab externa eruditione percipiendam copiose commendat.* Nempe scripsit S. Basilius libellum egregium de utilitate ex Profanorum scriptis legendis; quem utiliter hic apud nos ante aliquot annos prælegit Summe Rev. atque Clariss. D. Bœrnerus cum eum typis exscribi curasset. Post hæc de vegetandis seminibus illis divinitus naturæ humanæ insitis: γῆ τε γὰρ ȣ̓κ ἀρδευομένη, συνέχει μὲν ἐν κόλποις, ὡς εἰπεῖν,

εἰπεῖν, τὰ σπέρματα, ἀλλ' ἀνίσχυρός ἐστιν αὐξῆσαι καὶ εἰς φῶς αὐτὰ προαγαγεῖν, καὶ νοῦς κἂν εὐφυῶς ἔχῃ, τῆς ἔξωθεν μέντοιγε ἀρδείας ἀμοιρήσας, ἢ ὅλως ἐστείρωται πρὸς ἐνέργειαν τῶν καλῶν, ἢ καθ' ἑαυτὸν ὀργῶν καὶ σφαδάζων, ἀκολασταίνει μὴ παιδαγωγούμενος, μή τε τυπούμενος εἰς κρίσιν καὶ αἵρεσιν ἀρετῆς. *Nam & terra, cum non rigatur, cohibet quidem sinu suo, ut ita dicam, semina, sed ad ea vegetanda ac in lucem edenda, invalida est: & mens quamvis habilis, si destituatur irrigatione, aut plane sterilescit ad bonos actus, aut per se turgens ac palpitans, proterve agit, dum non instituitur & formatur ad discernendam & eligendam virtutem.*

ANDREÆ NAUGERII, PATRICII VENETI, Opera omnia, curantibus JO. ANTONIO J. U. D. & CAJETANO VULPIIS.

Patavii ex Vulpiorum ære, 1718, 4.
Alph. 2 pl. 8.

ANdreas Naugerius, cujus vitam a Jo. Antonio Vulpio descriptam in fronte hujus libri conspicimus, Historicus, Orator, & Poeta celeberrimus, anno p. C. n. 1483 Venetiis, Bernardo Naugerio & Lucretia Polana parentibus, natus fuit. Ab ineunte ætate docile in eo eluxit ingenium, & magna litterarum cupiditas, qua inflammatus, repudiatis aliis voluptatibus, in literis solum tractandis tempus consumsit, quibus ita se totum dedit, ut valetudinis curam sæpius studiorum causa abjiceret. Namque puer adhuc multum operæ in addiscendis Latinis litteris collocavit, quas eo tempore M. Antonius Sabellicus, quem Naugerius parentis loco observasse dicitur, Venetiis omnium applausu docuit. Petri Bembi civis sui exemplo incitatus, nihil prius eloquentia sibi habendum duxit, & tam inimicus fuit horrido & inficeto dicendi generi, ut quæ sibi olim puero minus castigata exciderant, in ignem profectiore ætate conjiceret, ne aliquod eorum ad posteros extaret monimentum. Patavium profectus, a Marco Masuro

Cretenſi, qui cum aliis doctis Græciæ exulibus, capta Conſtantinopoli, in Italiam conceſſerat, literas Græcas didicit, & Pindarum præcipue habuit in deliciis. In Philoſophiæ ſtudio Petrum Pomponatium præceptorem nactus eſt, quem de rerum natura ſubtiliſſime diſputantem non ſine magna animi voluptate audivit. Inter amicos, quos morum facilitate ſibi comparaverat, familiariſſime uſus eſt Caſp. Contareno, Hieronymo Fracaſtorio, Petro Bembo, Jo. Cotta, Bartholomæo Riccio, aliisque, qui elegantiores literas illo tempore præ ceteris ornabant. Initio ſcriptis ſuis cenſorem adhibuit Chriſtophorum Longolium, hominem in Germania natum, magnum tamen purioris Latinitatis vindicem. In recenſendis, atque emendandis veterum ſcriptis multum conſumſit temporis, & ſocium ea in re ſibi adſcivit Aldum Pium Manutium, qui, cum inſigni accepta calamitate, de typographia deponenda cogitaret, a Naugerio confirmatus, & a conſilio bonis literis exitiali retractus eſt. Ob nimiam autem in ſtudiis contentionem melancholia laborare cœpit, & per aliquod temporis ſpatium in Bartholomæi Liviani Venetarum copiarum Imperatoris contubernio vixit, quem fato ſuo functum eleganti oratione laudavit. Depulſo morbo, litteris ſe denuo tradidit, & mortuo M. Antonio Sabellico, bibliothecæ præfectus eſt, quam Cardinalis Beſſarion illuſtriſſimo Venetorum Senatui teſtamento legaverat. Inter Scriptores Latinos inprimis delectatus eſt Julii Cæſaris Commentariis, quos etiam, cum ad ſcribendam hiſtoriam applicaret animum, ſibi imitandos ſumſerat, ſed mors intervenit cœptis, & deſtinata prorſus evertit, quandoquidem opus inchoatum, teſtamento comburi, & ex oculis mortalium auferri juſſit. Atque hoc fato deſideratur etiam *oratio*, qua Catharinam Corneliam Cypri reginam laudaverat, *libri duo de venatione*, & *alter de ſitu orbis*, quos carmine conſcriptos promulgare ſtatuerat. Propter egregium in patriam amorem ad Carolum V Imperatorem & Hiſpaniæ Regem, tum & ad Franciſcum Regem Galliæ legatus miſſus eſt, quod tamen munus fatale illi fuit & in oppido ad Ligerim Blæſio mortem attulit, in quo febri correptus anno 1529 d. 8 Id. Maj. cum an-

annum ætatis 46 ageret, diem obiit. Orationes ejus, & carmina quædam amicorum cura primum anno 1530 Venetiis prodierunt, & sequenti tempore aliquoties recusa sunt. Omnium autem nitidissima est editio, quam heic fratres Vulpii promulgaverunt, & in eam retulerunt, quicquid scriptorum a Naugerio editorum potuerunt invenire. Primo loco conspiciuntur *duæ Orationes, in funeribus Liviani, & Leonardi Lauretani* dictæ, ex quibus Livianus adeo dilexerat Naugerium, ut in Academiam, quem ipse ad portum Naonis, ubi Naucelus fluvius præterlabitur, occluso propter bellorum calamitatem Patavino Gymnasio, constituerat, non sine magno honore cooptaret. Has orationes *quatuor præfationes ad Leonem X Pontificem, Petr. Bembum, Iac. Sadoletum, & Jo. Glorierium scriptæ* excipiunt, in quarum postrema contra Volcatium contendit, Latinæ Comœdiæ principem, longe Plauto excellentiorem Poetam, Terentium jure ac merito haberi oportere. Sequuntur *doctorum virorum aliquot epistolæ ad Naugerium, & variæ illius lectiones in omnia Ovidii opera*, quibus *carmina* denique *a Naugerio conscripta*, & *Naugerius sive de poetica dialogus Hieronymi Fracastorii* succedit, & cum *variis epistolis, carminibus, itinerum in Galliam, & Hispaniam descriptionibus Italorum vernacula exaratis*, operibus Naugerii finem imponit. De dialogo Naugerii nomine insigni non eadem omnibus est sententia. Alii enim hos sermones in Baldi montis recessibus prope Veronam a viris doctis habitos, & a Fracastorio diligentissime exceptos arbitrantur; alii autem Fracastorium totam hanc disputationem affinxisse putant Naugerio, quod tamen Cl. Vulpio a veritate abhorrere videtur. Ceterum in omnibus scriptis puritas & elegantia mirifice elucet, & carminum inprimis tanta est venustas, ut cum quibusvis illius ætatis poetis de prærogativa contendere queant. Tam infensus autem obscœnis & deterioribus scriptoribus fuit, ut stato quotannis die multa Martialis volumina inter diras & execrationes flammis comburenda traderet. Quod tamen in prosa, juxta atque in ligata oratione, secus ac Christianorum permittit doctrina, im-

immortales Deos obtestatus fuerit, id nimio erga veteres scriptores amori, quo abrepti ut plurimum fuere illis temporibus homines, jure meritoque tribuendum censemus.

JOANNIS OLIVÆ, RHODIGINI, IN Marmor Isiacum Romæ nuper effossum Exercitationes ad Reverendiss. P. Magistrum F. ANTONIUM CLOCHE, totius Dominicanæ Familiæ Generalem.

Romæ, apud Jo. Mariam Salvioni, Typogr. Vatic. in Archigymnasio Sapientiæ, 1719, 8.
Pl. 8 & Tab. æn. 1.

CUm anno proxime elapso Dominicani in Cœnobio Minervitano Romæ ingentia Bibliothecæ celeberrimæ Casanatensis spatia magis amplificanda esse constituissent, dirutisque ea de causa nonnullis prope Cœnobium ædificiis fossores fundamentorum jaciendorum gratia terram altius molirentur, effossum est Marmor Isidi sacrum, quod singula quatuor latera elegantissime figuris distincta præ se ferebat. Cum vero tum situs loci, unde erutum fuit, tum signa, quibus nobilitatur, antiquitati quandam veluti lucem afferre viderentur, Joannes Oliva, Clarissimus Vir, qui hoc eodem anno Acelo Romam illam urbium dominam concessit, sibi persuaderi passus est a doctissimis Bibliothecæ Casanatensis Præfectis M. Joanne Benedicto Joanellio, Veneto, & M. Thoma Maria Minorellio, Patavino, ut suam sententiam, quam in Bibliotheca dixerat de marmore, uberius & scripto quidem explicaret. Fecit id in his exercitationibus egregie & docte & insigni etiam sermonis cultu adhibito, quarum summam dedisse, nec inutile erit, nec injucundum.

C. I. TAB. IV. Fig. 1. 2. 3. 4.

C. 2. Isis & Osiris, decantatissima Ægyptiorum numina, divinos honores egregiis in genus humanum meritis frugum inventione, legum latione, sacrorum variorum institutione apud Nili accolas antiquissimo tempore meruerunt. Qua ætate ista superstitio in urbem populumque Romanum irrepserit, non satis

ſatis liquet, hoc certum eſt, ambigua illius fuiſſe fata, ſæpi-
usque urbe ejectam: A. U. C. 701 Senatus Iſidis fana pri-
vatim exſtructa demoliri juſſit, mox A. V. C. 708 Iſiaca de-
lubra Aruſpicum juſſu de medio ſublata ſunt. Triumviri
Iſidi Serapidique templa decrevere. Auguſtus tamen & A-
grippa urbe illis interdixit, religione an odio incertum. Ti-
berius ob facinus in Paulina nobiliſſima matrona commiſſum,
quod Flavius Joſephus refert, templum funditus evertit, Iſi- Antiqu. Ju-
diſque ſimulacrum in Tiberim injici juſſit. Sub Tito horum daic. l. 18
numinum fana conflagrarunt: donec adverſa omnia pertinax c. 4.
ſuperaret ſuperſtitio, Commodi inprimis ætate, quem Iſiaca ſa-
cra coluiſſe, Lampridius teſtatur. Fuit Iſeum Romæ non di-
ſtrictus longe lateque exporrectus circa templum Iſidis, ut in- C. 3.
vitis veteribus omnibus ſibi perperam perſuaſit Ath. Kirche-
rus, merito hic loci a doctiſſimo Oliva confutatus, ſed ipſiſſi-
mum Iſidis templum in Regione nona, cui a circo Flaminio
dicitur partum nomen, ſitum, in qua & Villam publicam, Se-
pta, Serapeum, Bellonæ templum, Minervium Rufus ac Vi-
ctor collocarunt. Hæc vicina fuiſſe variis antiquorum locis
probat Noſter, indeque colligit, aut eo loco, quo Iſeum olim
ſtetit, aut certe parum remoto, marmor eſſe effoſſum; ma-
xime cum & Donatus narret, Oſiridis ſtatuam atque Ægypti-
aca multa alia ſigna, Patribus item Dominicanis in Minervita-
no Cœnobio ædificantibus, fuiſſe reperta. His expeditis, an C. 4.
Marmor Ara ſit votiva, an Baſis quædam, diſputatur; non
prius, quod in marmore voti nulla ſit mentio facta, cum
tamen verba in talibus Aris imprimerentur, ut, a quo poſitæ, &
qua de cauſa, omnibus poſſit eſſe conſpicuum: non poſteri-
us, quod in ſuperiore parte ornamenta habeat, quibus carere
ſolent baſes & veteres & recentiores, ipſe lapis ferme in Py-
ramidem aſſurgat, nec, ſi lynceis oculis eundem intuearis, ul-
lum exeſi aut deturbati ſimulacri veſtigium præ ſe ferat. Eſt
itaque ex ſententia noſtri Lapis votivus Iſidi conſecratus. Sed
quæ voti cauſa? an quod quis naufragii periculum vitaviſſet? C. 5.
præfuit enim navigationi Iſis. Immo potius ab aliquo poſitus, qui

Ddd pri-

priſtinæ incolumitati eſt redditus. Nam Deam fuiſſe ſalutarem vel unus ille Tibulli locus ſatis loquitur: L. I. Eleg. 3.

> Nunc, Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
> Picta docet templis multa tabella tuis.

Et Blaſius Cariophylus V. Cl. cui ſua legenda dederat Noſter, docuit Iſidis Etymon, quo a *curando* [illegible]a videtur. Arabes enim, quorum linguæ affinis Ægyptia, اسا *Aſa*, curam dicunt; unde اسي, *aſion*, Medicus, اسو *aſavon*, medicamentum. Sed ad ipſa marmoris latera properandum eſt. In primo videas vas Luna & ſpicis inſculptum, e cujus operculo ſerpens in gyros educta attollitur, impoſitis his literis: ... I D I SACR... Hæc citra omnem controverſiam ita ſupplendæ ſunt: ISIDI SACRVM. Neque in ſerpente quicquam eſt obſcuri: divinitatem iisdem tribuerunt Veteres, & Iſis Ceres eſt. Neque tamen vas illud eſt Cereris ciſta myſtica. Diſſimili plane ſpecie eandem exhibent Seguinus & Patinus in Nummis. Eſt omnino urna, quam Apulejus Libro XI Metamorphoſeos una cum reliqua pompa Iſiaca deſcribit. *Gerebat*, inquit, *alius felici ſuo gremio ſummi numinis venerandam effigiem, non pecoris, non avis, non feræ, ac ne hominis quidem ipſius conſimilem, ſed ſolerti repertu, etiam ipſa novitate venerandam, altioris utcunque & magno ſilentio tegendæ religionis argumentum ineffabile, ſed & ad iſtum plane modum fulgente auro figurata. Urnula faberrime cavata fundo quam rotundo, miris extrinſecus ſimulacris Ægyptiorum effigiata. Ejus orificium non altiuſcule levatum, in canalem porrectum longo rivulo prominebat. Ex alia vero parte multum recedens ſpatioſa dilatione adhærebat anſa, quam contorto nodulo ſuperſedebat aſpis ſquameæ cervicis ſtriato tumore ſublimis.* Illa itaque urnula ipſa Iſis eſt, id enim verba Apuleji volunt: culta ſub hac imagine nec pecoris, nec avis, nec feræ, ne quidem hominis, eodem modo, quo Solem Phœnices ſub lapidis nigri ſimulacro, Pœones ſub brevi diſco longo ligno oppoſito coluerunt, Arabes Lapidem Tetragonum pro Deo ſumſerunt, Idæa Mater Peſſinuntia Romam deducenda lapis fuit. Luna Iſis eſt, eſt & Ceres, ut jam dictum: unde Lunam cum ſpicis in vaſe ſculptam facile inter-

C. 6.
TAB. IV. Fig. 1.
C. 7.
C. 8.
C. 9.

Digitized by Google

Fig. 7.

terpretaberis. Caput in summo lapide a læva parte conspiciendum, Osiridis habetur, avem, quæ juxta spectatur, upupam credit Noster, vel accipitrem. In secundo latere est Anubis capite canino palmam & situlam sinistra gerens. Nec difficiliora sunt, quæ in tertio latere videntur, discus, dolabra, & calix, instrumenta in sacrificiis adhiberi solita. Superest in ultimo latere Harpocrates sane perelegans, Isidis & Osiridis filius, silentii Deus, lævo brachio copiæ cornu sustinens. Foramen in capite indicat, Lotum Ægyptiacam inibi fuisse collocatam, quæ Soli sacra dicitur. In ipso copiæ cornu Persicæ arboris folium bellissime attollitur, linguæ persimile, Harpocrati vero sacrum, ut ab Ill. Cupero jam observatum est.

C. 10. C. 11. Fig. 2. Fig. 3. C. 12. Fig. 4.

IN IDEM ILLUD MARMOR ISIACUM GEORGII CHRISTIANI GEBAUERI, Vratislaviensis, Exercitatio.

Dicta sunt sat multa de Celeberrimi Olivæ libello, quo Marmor suum exposuit tam docte, tam copiose, tam denique eleganter atque ornate, ut suæ & doctrinæ famam & eloquentiæ laudem, qua inter suos maxime celebratur, hoc uno libello egregie constabiliverit. Solent autem esse in rebus adeo obscuris variæ variorum sententiæ; quo omnino factum est, ut nonnulla, dum istum lapidem recens refossum, harum literarum dulcedine captus, intentius meditor, mihi in mentem venerint, partim a doctissimo Interprete neglecta, partim ab ejus sententia aliena. Attexam ea lubens, quod existimo, humanissimum Virum probaturum esse dissensionem de suis, qualem ipse de Kircherianis nonnullis & Baudelotianis ingenue professus est.

Prima quæstio est, quid sibi velit illud marmor, quo nomine appelletur? Cel. Oliva noster confutatis iis, qui Aram Votivam, aut Basin dicere poterant, pro Lapide votivo habet; sed meminisse debuerat doctissimus Vir, idem telum, quod contra eos, qui Aram votivam putabunt, fortiter intorquet, propri-

am ferire ſententiam: ſi nempe ex voto conſecratum eſſet, nos illud in ipſo lapide, literis omnino ſignato, apertiſſimis verbis lecturos. Ut breviter dicam, quid ſentiam, Aram credo, non Votivam, cum titulus tale quid non indicet, ſed aliam vel publicam vel privatam, ſacrificiorum cauſa poſitam. Moveor, & in hanc ſententiam veluti propellor externa forma, quæ in omnibus aram accuratiſſime refert. Neque enim quemquam illa in ſummitate ornamenta offendent; ſimilia ſane ararum decora & ſupremi margines in Idææ Matris ſacrificio a Bellorio ex ædibus Vitelleſchianis edito, in Martis ſacris ex Arcu Conſtantini depromtis, in elegantiſſimo illo Taurobolio Lugdunenſi, alibique paſſim deprehenduntur: neque quemquam tam ſuperſtitioſum credam, ut pyramidali marmoris ſpecie ſe commoveri patiatur; ſi tamen ſit, ad aram eadem forma in Minervæ ſacrificio ex Cimeliarchio Juſtinianeo edito exhibitam abire jubeo. Sed & illis inſtrumentis ad ſacrificia & libationes adhiberi ſolitis moveor, Dolabra, Diſco, Calice, quæ latus aræ poſticum ornant. Moveor denique literis deletis, cum dubium non ſit, modo unam in fine periiſſe, duas illius magnitudinis, quæ ſunt reliquæ, ſpatium illud non admittere. Illa, quæ excidit, non alia eſſe poteſt quam A, & verba legenda ſunt integra in hunc modum: ISIDI SACRA, nempe Ara, quod res erat.

Nunc ad locum Apuleji deveniendum eſt, noſtræ ſcriptionis caput, qui libro XI Metamorphoſeos exſtat, & talis eſt: *Gerebat alius* (in pompa nempe Iſiaca, in qua, Deæ monitu, hominis figuram ſe recuperaſſe fingit lepidiſſimus Afer) *felici ſuo gremio ſummi ſui numinis venerandam effigiem, non pecoris, non avis, non feræ, ac ne hominis quidem ipſius conſimilem: ſed ſolerti repertu, etiam ipſa novitate reverendam, altioris utcunque & magno ſilentio tegendæ religionis argumentum ineffabile: ſed & ad iſtum plane modum, fulgente auro figurata urnula faberrime cavata, fundo quam rotundo, miris extrinſecus ſimulacris Ægyptiorum effigiata, ejus orificium non altiuſcule levatum, in canalem porrectum, longo rivulo prominebat. Ex alia vero parte multum recedens ſpatioſa dilatione, adhærebat anſa: quam contorto nodulo ſuperſedebat aſpis ſquameæ*

cervi-

Digitized by Google

cervicii striato tumore sublimis. Non videtur esse prætereunda varia lectio, qua hic locus laborat in verbis: *tegendæ religionis argumentum ineffabile: sed & ad istumplane modum, fulgente auro figurata urnula faberrime cavata* κ. τ. λ. Ita, ut dedimus locum, habent Jo. Pricæus, & Julianus Floridus, qui Apulejum in usum Delphini edidit, sed sensu, ut mihi videtur, nullo; quid enim ita distinguendo sibi volunt hæ voces: *Sed & ad istum plane modum.* Oliva noster, qui hoc probe intellexit, post vocem *figurata* fecit punctum, & ita sequentia: *Urnula faberrime cavata*, novæ periodi caput esse voluit, & eatenus recte. Sed qui priora cohærent? *Gerebat effigiem novitate reverendam, religionis argumentum ineffabile, sed & ad istum plane modum fulgente auro figurata.* Petrus Colvius pro *figurata* habet *figuratum*, planissimo sensu, an ex codicis cujusdam autoritate, ego quidem ignoro. Persuasissimus sum, Apulejum scripsisse *figuratam. Gerebat effigiem, novitate reverendam*, (*altioris utcunque & magno silentio tegendæ religionis argumentum ineffabile*) *sed &*, quod Apulejo videlicet, equidem, aut simile quid, valet, *ad istum plane modum*, quem descripturus erat, *fulgente auro figuratam.* Ab imperitis librariis *M.* in fine vocis deletum est, quod ad proxime sequentem: *Urnula* illud: *figuratam* pertinere crederent; ad proxime enim præcedens aliquod nomen substantivum, quod ipsorum sententia erat vox: *Argumentum*, multo minus pertinere, satis se intelligere putabant.

Nunc ipsam rem aggredior, ubi duo veniunt separanda: alterum est: an Urnula ab Apulejo descripta sit per omnia ferme similis Vasi in marmore Isiaco expresso? alterum an Apuleji locus omnino faciat ad illustrationem marmoris? Prius affirmat Clarissimus Oliva his verbis: *In Vase nostro sunt ferme omnia similia. Deest ansa, in qua contorto nodulo aspis insideat. Sunt tamen externe Ægyptiaca expressa signa, spica videlicet ac Luna, & vas ansa loco, pyramidis instar non altiuscule, ut ait Apulejus, sed perquam alte levatum operculum habet, unde aspis illa bellissime attollatur.* Hæc Oliva. Deest itaque Vasi in marmore ansa, fatente Nostro, sed & plura desunt. Non

Digitized by Google

videtur illud Vas faberrime cavatum fundo quam rotundo nec extrinſecus mira Ægyptiorum ſimulacra agnoſco. Conferat, qui volet, Vas Iſiacum, quod ex Theſauro Brandenburgico
T.III.p.186 protulit in lucem Laur. Begerus, Menſam Iſiacam, aliasque ejus ſuperſtitionis Tabulas, & facile miras Ægyptiorum figuras intelliget. Superſedet Vaſi Aſpis in ſpiralem lineam contorta & ſquameæ cervicis ſtriato tumore ſublimis; ſed in nodulum collecta non eſt. Et quid de eo habendum, quod doctiſſimus Vir verba Apuleji: *non altiuſcule levatum*, interpretatur, *perquam alte levatum.* Incidi in ſplendidiſſimo Antiquitatis ex-
T.II. P.II. plicatæ opere Montfauconiano in Pompam Iſiacam, cui mea ſententia magis cum Apulejo convenit. Celeberrimus Vir eam
TAB. IV. ex Admirandis Antiquitatum Romanarum ſuo Operi intulit,
Fig.5.6.7.8. nos uberius, & alicubi forte rectius interpretabimur. *Prior figura Mulieris*, inquit Montfauconius, *omnes Iſidis notas præ ſe fert*, ſitulam dextra, anguem ſiniſtra, in capite lotum, *unde fortaſſe arguatur, ſacerdotes mulieres in ceremoniis ſuis Iſidis formam mutuatas eſſe.* Quid ni? cum Apulejus in ſua pompæ deſcriptione aſcititio ejusmodi ornatu uſos comites indicet, eaque magnæ pompæ anteludia appellet. *Hic*, inquit, *incinctus baltheo militem gerebat, illum ſuccinctum chlamyde copides & venabula venatorem fecerant: alius ſoccis obauratis, indutus ſerica veſte, mundoque pretioſo, & adtextis crinibus inceſſu perfluo fœminam mentiebatur. Porro alium ocreis, ſcuto, galea, ferroque inſignem, e ludo putares gladiatorio procedere. Nec ille deerat, qui magiſtratum faſcibus purpuraque luderet; nec qui pallio baculoque & baxeis & hircino barbitio philoſophum fingeret, nec qui diverſis harundinibus alter aucupem cum viſco, alter piſcatorem cum hamo indueret. Vidi & urſam manſuem, quæ cultu matronali ſella vehebatur: & ſimiam pileo textili crocotisque phrygiis, catamiti paſtoris ſpecie, aureum geſtantem poculum, & Aſinum pinnis adglutinatis adambulantem cuidam ſeni debili: ut illum quidem Bellerophontem, hunc autem diceres Pegaſum.* Hæc Apulejus. Dicas itaque hanc etiam Iſidem, &, qui ſequitur, Mercurium, Pompæ hujus anteambulones, ſacerdotes nempe in communi lætitia, &

ſecun-

ſecundum illius diei ritum, numina mentitos, quos tamen cum Montfauconio dicere mulieres non eſt opus. Hoc obſerves, Iſidem dextra gerere vaſculum Ægyptium, ſitulam, qualem in noſtro marmore læva fert Anubis. Qui ſequitur, Mercurius eſt, Sacerdos nempe Iſiacus, illius Dei ſchemate aſſumto. Hujus enim numinis varia in Iſidem & ejus filium Orum merita memorat Plutarchus, illi, corona ab Oro detracta, quod Typhonem Oſiridis necati reum e vinculis dimiſiſſet, ex bucranio galeam impoſuiſſe, huic in judicio, in quo de legitimis natalibus diſceptabatur, auxilio fuiſſe dicitur. *Tertia imago Viri eſt*, ait Montfauconius, *qui princeps haud dubie in hac cerimonia eſſe videtur, & Sacerdos præcipuus, capite eſt abraſo, tegiturque magno velo, quod in brachia, & ad dimidias tibias defluit, calcei ex Ægyptiaca papyro, ex qua planta ſoleas paratas fuiſſe Apulejus teſtatur. Ipſam etiam manum obtegit velo, & nil præter vultum oſtendit, cum reliquæ figuræ nudis pedibus manibusque ſint. Inter brachia geſtat amphoram magnam aqua plenam: ſimiliter geſtabantur amphoræ in pompis Oſiridis, inquit Plutarchus in Iſide, quibus ſignificabatur, aquas Nili fertilitatem indere regioni.* Ita fere Montfauconius. Magnum illud velum, quo tegitur ſacerdos, lineum eſt, cujus rei pariter atque raſi capitis, & ſectorum unguium rationem arcanam tradit Plutarchus: Η δὲ ἀληθὴς αἰτία μία πάντων ἐςί. Καθαρῷ γὰρ (ᾗ φησιν ὁ Πλάτων) ὀ θεμιτὸν ἅπτεσθαι μὴ καθαρῷ. Περίσσωμα δὲ τροφῆς καὶ σκύβαλον ὀδὲν ἁγνὸν ὀδὲ καθαρόν ἐςι. Ἐκ δὲ περιττωμάτων ἔρια, καὶ λάχναι καὶ τρίχες καὶ ὄνυχες ἀναφύονται καὶ βλαςάνοσι. κ. τ. λ. Calcei ſunt ſtriati, an ex papyro, in medio relinquam, in Apulejo nihil tale reperire potui. Denique de amphora, pace Viri celeberrimi, dicam, mihi admodum veriſimile videri, ipſam eſſe Iſidis effigiem, ſane ad Apuleji urnulam proxime accedit. Eſt profecto *faberrime cavata, fundo quam rotundo, orificium ejus*, ita enim appellanda eſt ſuperior pars, qua amphora in anguſtum coit, *non altiuſcule levatum.* Illud orificium in anteriore parte (ſuperius enim operculo quodam clauſum exiſtimo, tegendæ religionis argumentum ineffabile) *in canalem porrigitur, & in rivulum quendam prominet*, qui in Tabula etiam videri poteſt, & quem in Apuleji urnula adhuc lon-

Digitized by Google

longiorem fuiſſe, dicere nihil vetat; ad eam forte formam, qua apparet in urnula Theſauri Brandeburgici, quam inde Iſidis ſimulacrum pro ſua jam olim ſagacitate dixit Begerus. T. III. p. 302. *Ex alia vero parte*, poſteriore puta & adverſa priori, *anſa adhæret ſpatioſa dilatione recedens.* Aſpis deſideratur & mira illa Ægyptiorum ſimulacra abſunt, injuria forte temporis, aut ſculptoris incuria. Neque eandem prorſus dico amphoram cum urnula Apuleji, ſed perſimilem. Plutarchi locus a Montfauconio tactus ad Oſiridem pertinet, & ejus pompam. Οὐ μόνον δὲ, inquit Chæronenſis, τὸν Νεῖλον, ἀλλὰ πᾶν ὑγρόν ἁπλῶς Οσίριδος ἀποῤῥοὴν καλοῦσι, καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ἐπὶ τιμῇ τοῦ θεοῦ. Hæc Iſidis pompa eſt, & Vas illud non προπομπέυει; πομπέυει, ipſa pompa eſt. Sane Vaſe aqua, non Nilotica, quod credit Montfauconius, ſed quavis alia pleno, in Oſiridis pompis prægeri ſolito, auguſtius quid, & Deam Sacerdos omnino præcipuus tanta cura, tam religioſo ornatu, numinibus etiam præeuntibus, geſtare videtur. Quarta Figura Iſiaca fœmina eſt læva ſiſtrum quatiens, dextra ſimpulum, aut Begeri ſententia hauſtrum tenens. Tom. III. p. 456.

Jam ad alterum veniemus, an omnino ad marmoris illuſtrationem faciat Apuleji locus? Non admodum repugnaverim in eo doctiſſimi Olivæ ſententiæ, conjecturis etiam nonnullis pro eo militantibus. Latus illud marmoris, in quo Vas conſpicitur, eſſe omnium præcipuum, ornamenta in ſummitate inſignia & inſcriptio addita ſatis loquuntur. Iſidi ſacra eſt ara, nec tamen ulla ejus effigies: proxima duo latera cuſtodes ſatellitesque Deos, Anubin, Oſiridis & Nephthyos filium, Iſidis alumnum, & Harpocratem, Iſidis & Oſiridis necati filium, exhibent. Hos additos & Iſidem ipſam omiſſam putem? Minime vero. Sed adjiciendum eſt, qualem conjecturam Luna illa cum ſpicis mihi ſuggeſſerit. Apud Plutarchum legere eſt: *XIX menſis Athyr ſacerdotes Ægyptios ſacram ciſtam & in ea auream arculam noctu detuliſſe ad mare, infuſaque arculæ aqua potui apta magna voce clamaſſe: Oſiridem eſſe inventum: mox tellure frugifera aromatibus etiam & ſuffimentis aquæ illi admixtis ſubactisque effinxiſſe* μηνοειδὲς ἀγαλμάτιον, *imagunculam*

lam luniformem, *significaturos*, *se terræ & aquæ naturam hos Deos credere.* Osiris, humidum est, aqua enim arculæ infusa Osiridem invenisse sibi videbantur sacerdotes: Tellus illa aqua impraegnata, Isis frugifera. Μηνοειδὲς est ἀγαλμάτιον; Luna enim & humida, & ipsa Isis, alia interpretandi ratione. Spicæ fœcunditatem ex Osiridis & Isidis connubio oriundam denotant. An itaque illud Vas in marmore forte est ipsum illud κιβώτιον, Luniformis icunculæ capsa, Isidis veneranda effigigies, tegendæ religionis argumentum ineffabile, istis tamen signis adumbrata quodammodo, & sacris ejusmodi initiato facile agnoscibilis. Fatebuntur forte nonnulli, parum a verisimilitudine hæc abesse.

Nunc coronidem subjungam, spontaneam conjecturam in verbis Apuleji supra allatis: *Vidi simiam pileo textili, crocotisque phrygiis, catamiti pastoris specie, aureum gestantem poculum.* Hæsi, fateor, dum legi, simiam crocotis phrygiis ornatam pastoris speciem dedisse; non solent pastores esse catamiti; & quid denique aureum poculum in manu pastoris significat? Ita tamen habent Libri, quos inspexi, omnes, iidemque meliores, Colvii, Elmenhorstii, Pricæi, Floridi, non tamen dubito τὸ *poculum* mutandum esse in *pomulum*, hoc sensu: Simiam crocotis phrygiis indutam, & pomulum aureum gestantem retulisse Phrygium Paridem, mollem & amasium, litem de pulcritudine inter Deos sua sententia diremturum. Intactus mansit hic locus, quod de Ganymede Jovis pocillatore acciperetur, uti eum interpretatus est Julianus Floridus. Sed ego Virgilio potius crediderim, qui Ganymedem non pastorem facit, sed venatorem, V Æneid. v. 252.

Intextusque puer frondosa regius Ida,
Veloces jaculo cervos cursuque fatigat,
Acer, anhelanti similis, quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis.

Paris decantatus nimis est, quam ut alium sub Phrygii Pastoris nomine intelligas, & illi Isiaci homines in pompa sua, si Ganymedem voluissent, addidissent ridiculam quandam Aquilam ridiculo Ganymedi, uti seni debili Bellerophonti junxisse

ineptum Pegasum, asinum pinnis adglutinatis, ibidem legimus.

JOANNIS POLENI, IN GYMNASIO PAtavino Phil. Ord. Prof. & Scient. Societatum Regalium, quæ Londini & Berolini sunt, Sodalis, de Castellis, per quæ derivantur fluviorum aquæ habentibus latera convergentia Liber, quo etiam continentur nova experimenta ad aquas fluentes & ad percussionis vires pertinentia.

Patavii, typis Josephi Comini, 1718, 4.
Plag. 8 Tab. æn. 1.

Sistimus ex intervallo alterum specimen, quo doctrinam de motu aquarum amplificare studet Vir Celeberrimus *Joannes Polenus*. Postquam enim motum aquæ mixtum non invita Minerva expenderat, ad motum aquæ per Castellum fluentis, cujus latera convergunt, animum convertit: quod argumentum hactenus ab aliis intactum eadem industria pertractat, qua in priore evolvendo usus fuerat. Quid ea in re præstiterit, sub initium pertractationis ipsemet enarrat. Primum, inquit, „ostenditur, bene multa flumina ab arte fuisse effecta: artem „ipsam non modo fluminibus iis fecisse alveos, verum etiam ne „ex alveis flumina effluerent & curavisse, & curare pluribus mo„dis, aut moliendo aggeres, aut nimis tardum aquæ modum au„gendo, aut minuendo nimis celerem, aut aquam per fossas deri„vando. Ita vero fieri talem derivationem, ut fossas ipsas per stru„cta in aggeribus castella influant aquæ. Me hunc ultimum mo„dum & in hoc præsertim proprietates castellorum habentium „latera convergentia (hortante peculiari quadam rei difficulta„te) attendisse. Deinde quandoquidem sciendum est, quantum „aquæ per illiusmodi castella transeat, plura ad id narrantur „experimenta, quibus nova quædam ac mira contineri videntur: „a parietibus nempe canalium, sive multum, sive parum con„vergentibus, quantitates fluentium aquarum semper paullum im-

Digitized by Google

mmutari; aquam effluentem ex nudo foramine plus contra-„ hi, quam exeuntem ex tubo, &, quod mirum magis eſt, per„ tubum, cujus cavitatis diameter æqualis ſit foraminis diame-„ tro; eandem tamen & quod ad tubum, & quod ad foramen„ attinet, inter velocitates & altitudines aquæ in vaſe rationem„ ſervari: ex quibus poteſt apparere, quomodo pro æſtimatio-„ ne aquæ transeuntis per illiusmodi Caſtella poni debeant fun-„ damenta, quod efficere animo propoſueram. Ad extremum,„ cum in eorundem caſtellorum latera fluens aqua impingat, in-„ quiruntur tum momenta impulſuum, quæ varia ſunt, tum vi-„ res, quibus pollent particulæ aquæ fluentis, ſive quantitates ef-„ fectuum integrorum, quos edere poſſunt aquæ particulæ, quam-„ diu ſunt in motu, pro varia, quam habent, velocitate. Qua„ occaſione celebris & a viris doctiſſimis agitata plures ante„ annos de viribus motorum corporum controverſia expe-„ rimento claro certiſſimoque dirimitur, interpoſitis aliquibus„ de motu corporum ex percuſſione, & quibusdam additis ſpe-„ ctantibus ad cauſam, cur propoſitæ vires tales ſint, quales eſ-„ ſe cognoſcuntur.„ Hactenus Clar. Autor, ut ſpecialiora quædam commemoremus, dicendum nobis eſt de experimentis, ex quibus de quantitate aquæ transeuntis per Caſtella, quorum convergunt latera, conjecturas ducit. Uſus eam in rem tribus TAB. IV.
vaſis *T*, *S* & *P*, quorum infimum *P* tantæ erat capacitatis, ut aquæ Fig. 9.
pollices cubicos 73035 poſſet continere. Diameter nempe fundi erat ′4 ″4 ‴4, diameter oris ′3 ″5 ‴8, altitudo ′3 ″5 ‴11. Foramen *HY* in fundo vaſis *T* excavatum, cujus diameter linearum 20, conto *LI* ita tornato, ut pars extrema *L l* conicam referret figuram, magis minusve obturabatur, ut ex vaſe *T* tantundem aquæ ſemper efflueret, quantum eidem in vaſe *S* quantitati conſtanter conſervandæ ſufficeret. In vaſe *S* prope fundum erat excavatum foramen, cui ærei canales aptari poſſent. Canales primum adhibiti erant fruſta coni rectanguli *NQZF*. Obſervavit autem, aquæ diametrum per foramen minus *VA* prorumpentis contrahi, quam ideo *diametrum contractam* appellat. Principio orificium *NQ* erat 42, minus *VA* 26, longitudo curticoni *FNQZ* 92 linearum, altitudo aquæ in vaſe *S* 256; aquæ ſummum attingebat foramen *M*. Tempus nu-

numerabatur ope horologii oſcillatorii minuta ſecunda indicantis. Implebatur hac ratione vas infimum *P* intervallo 2′ 57″: contracta diameter erat $25\frac{1}{4}$ linearum. Nec majus temporis ſpatium requirebatur, ubi *NQ* erat 33, *VA* 26, & diameter contracta fuit 25 linearum. Idem fuit tempus, ſed contracta diameter 24 lin. ubi *NQ* 60, *VA* 26 lin. Sed cum *NQ* eſſet 118, *VA* 26 lin. tempus obſervatum in primo experimento 3′ 4″, in ſecundo 3′ 6″, diameter contracta $23\frac{1}{2}$ lin. Tubo cylindrico, cujus diameter 26, longitudo 91 linearum, in locum curticoni ſubſtituto, tempus obſervatum in duobus experimentis 3′ 7″, in uno 3′ 8″, diameter contracta $24\frac{1}{2}$ lin. Succedente lamina ferrea, cujus diameter 26 linearum, in duobus experimentis tempus erat 4′ 36″, in uno 4′ 38″, diameter contracta $20\frac{1}{2}$ lin. Eadem lamina ad fundum vaſis applicata, tempus erat in primo experimento 4′ 40″, in ſecundo 4′ 39″, diameter contracta 20 lin. Cum altitudo aquæ in vaſe *P* feneſtram *X* attingens eſſet 128 lin. & lamina ferrea ad latus vaſis applicata; tempus in primo experimento fuit 6′ 37″, in ſecundo 6′ 36″, diameter contracta 20 lin. Succedente tubo ſuperiori, tempus fuit 4′ 24″ vel 4′ 25″, diameter contracta 2′ 5″. Facta altitudine aquæ in vaſe *P* 542 lin. tempus in caſu tubi adhibiti fuit 2′ 11″, vel 2′ 10″, diameter contracta 25 lin. in caſu autem laminæ tempus 3′ 11″ vel 3′ 12″, diameter contracta $20\frac{1}{2}$ lin. Eadem experimenta repetiit domi in vaſis minoribus, præſentibus Medicis *Valliſnerio* & *Morgagnio* atque Philoſophis *Gratiano* & *Nicolao Bernoulli*. Erat nempe vaſis *P* diameter fundi 1′ 6″, diameter oris 1′ 4″ 5‴, altitudo aquæ ipſam implentis 1′ 1″, ita ut capacitas eſſet 2560 pollicum cubicorum. Contra altitudo aquæ in vaſe *S* erat 17′ 8″. Cum bractea ferrea tenuis cum formane, cujus diameter ‴9, aptaretur; tempus repletionis fuit 3′ 0″, diameter contracta $7\frac{1}{2}$ lin. Facto foramine, diametri ‴9 in lamina ærea, cujus craſſities erat $\frac{4}{5}$ unius lineæ, tempus repletionis fuit 1′ 33″, diameter contracta $7\frac{3}{4}$ ſecundum lineam horizonti parallelam, at $7\frac{1}{8}$ ſecundum perpendiculum. Idem foramen cum efficeretur conicum, ita ut longitudo eſſet $\frac{3}{5}$ unius lineæ, parte una craſſitiei laminæ intacta, diameter interni orificii 10, externi vero 9 linearum

Digitized by Google

nearum, tempus repletionis fuit $1'\ 15''$, contracta diameter $8\frac{1}{5}$ linearum. Eadem lamina inversa, istud fuit $1'\ 30''$; hæc $7\frac{1}{2}$ linearum. Tubo præfixo, cujus diameter 6 linearum, longitudo $1''\ '''6$, tempus repletionis erat $1'\ 12\frac{1}{3}$. Diameter contracta parum aut nihil differebat a diametro cavitatis tubi. Aqua per tubos effluens minus pellucida visa, quam cum per foramina efflueret. Cum longitudo tubi esset $''3\ '''3$, tempus repletionis fuit $1'\ 10''$. Ubi illa erat $''9$, hoc fuit $1'\ 12''\frac{1}{2}$. Ubi illa $''4\ '''9$; hoc $1'\ 10''$. Alteri tubi orificio conciliata figura conica, quam laminæ æreæ insculptam diximus, & aqua per orificium hoc influente, tempus fuit $1'\ ''3$: inverso autem tubo, mansit $1'\ 10''$. Aqua per foramen laminæ quadratum effluente, cujus $'''7\frac{2}{3}$, tempus repletionis fuit $1'\ 38''$, contracta diameter horizonti parallela 7, normalis $6\frac{1}{2}$ linearum. Huic foramini applicato canale æreo, figuram parallelepipedi habente, cujus longitudo 6 pollicum, latitudo $7\frac{2}{3}$ linearum, altitudo unius pollicis, tempus repletionis fuit $1'\ 24''$; sed $1'\ 17''$, cum canali substitueretur tubus æreus ejusdem figuræ ac longitudinis, cujus latitudo & altitudo $7\frac{2}{3}$ linearum. Ex his experimentis concludit, in castellis latera convergentia habentibus pro æstimanda quantitate aquæ transeuntis non debere magnopere attendi aditus a fluvio, sed ostii exitus magnitudinem. Observat etiam, aquam velocius fluere per tubum quam per nudum foramen, & venam ejus fieri crassiorem: id quod hactenus ab aliis annotatum minime fuit. Deducit hinc etiam in laminibus iisdem vel similibus quantitates aquarum ob vim superincumbentis. Expendit deinde aquæ impulsus, quibus castelli latera impetuntur, & sic delabitur ad regulas motus ex percussione generales, quas easdem cum *Wolffio* in Elementis Mechanicæ & *Hermanno* in Phoronomia, sed diversa ratione deducit, nempe ex principiis *Leibnitianis* de tribus vivis in ratione duplicata celeritatum existentibus & de conservanda virium vivarum in conflictu corporum eadem quantitate. Mensuram virium *Leibnitianam* experimento definire tentavit. Vas, inquit, in quo erat ge- „
latum sevum ad altitudinem unciarum sex, æquabili pavimen- „
to clavis confixeram ea ratione, ut sevi summa superficies „

„quæ plana erat, a pavimenti superficie æqualibus ubique distaret intervallis. Curaveram fieri duos globos æquales, quorum alter ex plumbo erat, alter ex orichalco, & hic partes medias tantillum habebat cavas, ut cum ille penderet pondo libras duas, hic unam penderet. Hi globi e lacunari filis appensi erant, „ut impenderent vasi, in quo sevum; distarent autem a sevi „superficie iis intervallis, ut levioris globi a sevi superficie distantia dupla esset distantiæ globi gravioris. Resectis deinde „filis, globi in sevum cadentes ad perpendiculum foveas similes ac prorsus æquales fecerunt in ipso sevo.

THE STATE OF PHYSICK AND OF DISEASES.

i. e.

MEDICINÆ ET MORBORUM STATUS delineatus a JOANNE WOODWARDO, M.D. in Collegio Greshamensi Profess. Medicorum Collegii & Societatis Regiæ Membro.

Londini, apud T. Horne & R. Wilkin, 1718, 8.

Plag. 18.

EXploso pravo seculi nostri genio, quo plerique Artem Medicam profitentes relicta solida Philosophia ad cerebrosa delabuntur figmenta, presso se pede in præsenti opere secutum esse naturæ ductum atque observationum, & ratiocinia in structura corporis humani fundasse, in Præfatione fatetur Clarissimus Woodwardus, in nostris Actis sæpius laudatus. Præmisit libro Ideam naturæ humanæ, morborumque, quibus est exposita, cum methodo iisdem medendi; quam cum Autor ante legendam commendet, quam tractatum *ipsum* evolvendum, ex ea quædam prælibabimus.

In Stomacho ait Noster, principia esse omnium rerum, corpori animali vel proficuarum, vel noxiarum; primas impressiones, motusque primos, qui hic fiunt, prout regulares sunt, vel irregulares, seclusis externis accidentibus, corpus reddere sanum, vel ægrotum, sanitatem firmam vel interruptam; contenta quocunque modo ex hoc organo rejecta, in omni ætate & perfectissimo sanitatis statu continere præter alia bilio-

biliosum succum: salia ventriculi, dulcia, muriatica, ammoniacalia, amara, acida, dum rite constituta, inque proportione debita mista sunt, in alimenta agere, & carnem in specie dissolvere, digerere, atque in tenue coagulum vertere; durante ea actione & conflictu excitari calorem, surgere fumos & halitus; insufflari inde stomachum ad moderatam tensionem; premi hac ratione omnes vicinas partes, speciatim vero truncum arteriæ magnæ descendentem, sanguinisque descensum magis minusve impediri. Hincque patere existimat, ex pulsione cordis æquali majorem fluidi sanguinei quantitatem influere in omnes partes obstaculo superiores, speciatim in cerebrum, quo satis fiat nobilissimi hujus visceris necessitati, & obtineatur naturæ ad vitales usus operantis intentio. Præter officium enim digestorium ad productionem phænomenorum, passiones animi comitantium, atque insuper, cum ventriculi tensio ejusque in arteriam subjacentem actio regulata sit, ad cerebrum modulandum, sensationem cogitationemque perficiendam, salia biliosa concurrere. Accedente demum in intestinis novo ab hepate eorum proventu, subtiliorem alimentorum partem, occurrente in tubo intestinali levi impedimento & oppositione, quam flatus & halitus a conflictu biliosorum salium excitati objecerant, transversim per vasa lactea & ductum thoracicum ad sanguinem agi, crassam vero extra corpus sub excrementorum nomine ejici. In somno, dicit, pylorum propemodum claudi, communicationemque inter stomachum & sanguinem ex parte intercipi, descensum tum alimenti, tum succi biliosi, qui palmarium dicitur animalis actionis & sensationis instrumentum, impediri, pluresque alias actiones remittere ac suspendi, laxari cordis motum, hinc tardiorem fieri circulatiouem, nutritionem vero optime succedere. Chylum denique ait, sanguini affusum mediante salium agitatione, flatuumque & vaporum expansione, in spumeas quasi vesiculas seu globulos tornari, quorum insignis pro motu musculari præstando, in cordis motu, atque sensatione sit usus. Iisdem pariter principiis innititur doctrina de morbis; quodsi enim dicta salia nimiis curis aut mœroribus ab opere digestorio distrahantur, &

alior-

aliorſum impendantur, vel inordinata diæta confundantur, & ſupprimantur, putat Noſter, alimenta neceſſario non ſatis attenuari, ſed in mucum vel phlegma craſſiuſculum diſſolvi, quod in ventriculo dictis ex cauſis aut ob nimiam in ſomnum ndulgentiam detentum putreſcat ſenſim,& noxium evadat,iatque ſub hac mora majorem extrahi ſalium quantitatem, & quidem præternaturalium, quæ cauſæ evadant nimiæ inflationis & relaxationis ſtomachi, caloris excedentis, dolorum, & mali hypochondriaci, animi paſſionum, ſenſationum & cogitationum irregularium, deliriorum atque rabiei, infinitorumque ex aortæ deſcendentis preſſione ortorum ſymptomatum, ut taceamus pravos ex vitiatis contentis ſtomachi deorſum pulſis exſuſcitatos effectus, qui varii pro diverſa illorum quantitate agentiumve cauſarum ratione obſervantur; ita ut omnis & ſapientia hominis & felicitas in ſtomachi ac digeſtionis cura atque principiorum ibi reſidentium juſta directione conſiſtat. Quemadmodum autem principia rerum naturalium conſtitutiva, ſive corpuſcula, non alterantur unquam, ita ex pompoſa medicamentorum alterantium ſerie nihil proficui in corporis humani ſalutem redundare poſſe, ſibi perſuadet Noſter. Phlegma autem & indigeſta moles ſtagnando putrefacta, & nimiam bilioſorum ſalium ſaburram ſuggerens, quia cauſa eſt omnis mali, morbis hinc ortis obviam iri haud poſſe dicit, niſi hujus ipſius cauſæ remotione, inducta nova meliorique digeſtione & ſucceſſiva fluidorum renovatione, hanc vero cauſæ remotionem ſeu ſalium evacuationem difficulter ſuccedere, niſi hæc prius fuerint temperata, ſeu per oleoſorum & unctuoſorum uſum ſubacta.

Sed ad ipſum nos tractatum convertimus Clariſſ. Woodwardi, qui D. Freind taxans, quod hypotheſibus male fundatis innixus attractionem defendat, cauſas morborum *nos latere*, latiturosque forte ſemper adſtruat, in mictu cruento varioloſorum camphoram & acida probet, ac purgantia in ſecundæ febris acceſſu adhibeat, ſuum potius commendat tractatum, in quo ſtrictiſſime obſervationibus & ſymptomatis ipſis ſe inhærere dicit, non ſtatuminaturus quicquam, quod non inde conſectariorum loco deduci poſſe, ſibi videatur. Quemadmodum

modum autem controverſiis nos lubentes non immiſcemus, ita quæ Autoris Clariſſimi circa variolarum theoriam pariter ac praxin, quibus modo commendata principia ſua applicat, ſit ſententia, breviter inculcabimus. Ex ſymptomatibus, quæ in primo variolarum ſtadio occurrunt, ventriculum morbi ſedem manifeſte indicari, autumat, utpote quem ſalia calida, acria, corroſiva, tumultuoſo impetu aggrediantur, & inflent, quæ poſtmodum ad ſanguinem transeuntia & in corporis habitum effuſa ibidem febrim aliaque excitent ſymptomata. Quo tempore omnis Medico & prima impendenda eſt cura, ut excitetur phantaſia ægri, dirigantur animi paſſiones ac ſpes conſervetur continua; abſtineat a potibus fermentatis, decoctis cervinis, medicamenta præbeat grata ſed pauca, ex abſorbentibus margaritas, aliosque pulveres teſtaceos, cornu cervi uſtum, corallia præparata, ad reprimendam exorbitantem principiorum varioloſorum in ventriculo commotionem, ut & exilem doſin de pulvere Gaſgonico, lapide de Goa non perfumato, Bezoar orientali, vel contrayervæ lapide; cavendo a ſerpentaria Virginiana, ſale volatili cornu cervi, & viperarum, nec in alterum acidorum & refrigerantium extremum incidendo. Ratione ductus in dulcia vegetabilium olea, e. g. amygdalarum incidit Autor, utpote acri illi calidæ, corroſivæ, bilioſæ materiæ, quam primariam non ſolum variolarum, ſed & plurium aliarum ægritudinum cauſam judicat, e diametro contraria, cui ſpei conceptæ non infelix reſpondit eventus. A vomitoriis pariter, ſi in primo exhibeantur principio, ſalutarem ſpondet effectum. In ſecundo ſtadio ſeu tempore eruptionis variolarum bilis & putridum phlegma ex ventriculo in maſſam ſanguinis promotum conſueta infert ſymptomata; in tertio autem, ſeu ſub maturatione puſtulæ ſenſim elevatæ rumpuntur, tandemque profundunt materiam pituitoſam, purulentam, flaveſcentem, bilis phlegmaticæ progeniem. In declinatione ſeu quarto ſtadio, ſi ſymptomata inde pendentia regulari ordine decreſcunt, periculum omne evaneſcit; quod ſi vero iſta non ſolum perſiſtant, ſed obſtinata magis evadant, imo forte nova emergant, ſumma cautela opus eſſe, fabrica corporis tum val-

de conquaſſata, viribusque labentibus, injungit Noſter. Quemadmodum autem eorum ætiologiam ex dictis principiis fuſius ante oculos ponit, ita quoad curationem, veſicatoriorum, venæſectionis & purgantium uſum rejicit, opiata aliquatenus admittit, potiſſimum vero emetica commendat, ita tamen, ut ante omnia flatus removeantur, quæ operationem eorum ſufflaminare poſſint. Jubet hinc, ut ſerum lacte dilutum aliive liquores grati ſimul ac apti ad phlegma attenuandum exhibeantur, debitisque intervallis reficiatur & vigoretur ſtomachus vino Canarienſi, aliove generoſiori, dulci ac calido.

Cum igitur vulgarem medendi methodum reliquerit, atque D. Freind ejusque aſſeclas, imprimis D. Mead, acerbius hoc in opere tractaverit Clariſſimus Woodwardus, non potuit liber varias turbas, Autorique adverſarios complures non excitare. Hinc multi extitere, qui per Satyras, dramata Muſica, quæ operas vocant, libellos famoſos, in ſoluta pariter ac ligata, ludibrio eum exponere ſategerunt, imo Woodwardus & Mead in platea publica ſibi occurrentes ſtrictis gladiis ſe invicem adoriri non erubuerunt. Johannes Quincy vero, Med. D. librum hunc ſub examen vocaſſe, falſitatisque incuſaſſe perhibetur, quod quidem ſcriptum ad manus noſtras nondum pervenit. Fuere tamen & haud pauci iique magni nominis & autoritatis Viri, qui Woodwardum publicis ſcriptis defenderunt. Dignum & præſentem tractatum judicavit Scheuchzerus, quem in Latinum idioma transferret, & Tiguri ſuperiori anno typis exprimi curaret; ſpemque nobis facit in præfatione Clariſſ. Woodwardus, Collectanea ſua circa œconomiam animalem obſervationibus & experimentis nixa, publicoque deſtinata, iis, quæ hoc in opuſculo exhibuit, non parum lucis allatura eſſe.

APPENDICES AD JOSEPHI PITTON TOURNEFORT *Inſtitutiones Rei Herbariæ, Autore* ANTONIO DE JUSSIEU, *Lugdunæo, Doctore Medico Pariſienſi, Regiæ Scientiarum Academiæ,*

miæ, Regiæque Societatis Londinensis Socio, & in horto Regio Parisiensi Botanices Professore.

Parisiis, e Typographia Regia, 1719, 4.
Plag. 4.

TRia sunt, quæ in hisce Appendicibus comprehenduntur: Vita scilicet Turnefortii, Judicium de ejusdem Methodo, & Botanographorum Elogia Turnefortianæ Isagogi addenda.

Vitam Turnefortii cum jam in Actis his Anni 1710 Mense Majo p. 210, ex Historia Academiæ Regiæ Scientiarum uberius retulerimus, opera in hac recensenda supersedere nunc possumus, Lectorem benevolum illuc ablegantes.

Methodum Turnefortii quidem pariter in Actis Anni 1695 Mense Novembri, p. 509 Elementa ejus Botanices recensentes, descripsimus, haud abs re tamen fore existimamus, si ex Judicio Jussiæi, de illa lato, quædam nunc addamus. Etenim a longis jam seculis magnum opus magnusque labor erat, stirpes inter se dissimillimas in certum ordinem reducere. Inanis enim agnitus fuit ille, qui ab exterioribus plantarum figuris petebatur; falsus, qui a quatuor anni tempestatum varietate depromebatur; nec minus infidus, quem situs solive patrii ratio suppeditabat; ad vanitatem vero magis quam ad utilitatem comparatus, qui stirpes ab Autorum, qui eas primi cognoverant, nominibus indicandas præbebat; incertus, quem vel multiplex foliorum situs, vel figura & color subministrabat; minus tutus, ad quem odorum saporumque discrimina ducebant; ac usui magis quam cognitioni plantarum favebat, ad quem stirpium virtutes ansam dabant. Ab immutabilium ergo plantæ partium structura diversorum generum discrimina petendi rationem Cæsalpinus excogitabat, Fabius Columna, Gesnerus, & Joachimus Jungius continuabant, & solus Turnefortius fere perficiebat. Ex floribus enim hic ceu primis, quæ sese oculis ingerunt, partibus classes, ex fructibus vero ac seminibus genera, classibus subjecta, instituebat, quorum unum-

quodque sexcentas species a ceterarum partium varietatibus petitas amplectebatur. Sed non defuerunt, qui hanc Turnefortii methodum impugnantes improbabant, vel quod a floribus, stirpium parte minus diuturna, classium divisiones peteret; vel quod relictis antiquorum divisionibus novitati magis quam utilitati studens novas florum Campaniformium, Personatorum, Labiatorum, Cruciformium, Rosaceorum, Liliaceorum, Flosculorum, Semiflosculorum, Radiatorum &c. substituerit; vel quod vocabulorum, nominum, phrasiumque usu antiquo in Botanice receptorum immutatione novam difficili jam scientiæ difficultatem attulerit. Quæ objectiones quanquam tantæ non fuerint, quæ a via semel calcata seducere potuerint Turnefortium, nihilominus tantum abest, ut in opere ejus nihil omnino reprehensione dignum judicet Clarissimus Jussiæus, ut nævos potius quosdam in Institutionibus animadversos conspiciendos hic præbeat. Longe enim accuratiorem fore existimat classium generalem divisionem, quæ a simplicibus ad copulatas, e. g. a floribus apetalis ad petaloides progrederetur; etsi in ipsa petalorum dispositione Classes, quas multiplex petalorum numerus format, classibus, quæ minori eorum numero constant, postponerentur. Reprehendit etiam majorem, quam opus sit, classium numerum definitum, generumque dispositionem taxat, cum multa e sectionibus suis ad alias forsan æquo jure transferri possint. Quoad species plantarum, quæ generum sunt partes, monet, male plures plantas sub variis synonymis & appellationibus iterum ac tertium appositas, ipsas synonymas voces minus congruentes additas, & plantas nimium multas inter illas, quæ passim obviæ & vel tyronibus notæ sunt, tamen consulto omissas esse, quod sedem ex sua methodo propriam illis nondum invenerat. Quos quidem errores, aliosque id genus, ad obtrectationem invidorum Turnefortius non reliquisset, qui forsan primus eos agnovit, ut fidem facit ipsius codex, quem illustrissimo Abbati Bignonio delegavit, utpote in quo sexcentas emendationes per quadriennium propria manu inter lineas adscripserat, multo plu-

res

res additurus novæ editioni, quam parabat, immaturo Autoris fato nobis præreptæ, quod Clar. Jussiæus non diffitetur.

Cur Autores nonnulli, qui scriptis observationibusque suis de Rei Herbariæ studio ad hunc usque diem bene meriti sunt, in Isagoge Turnefortiana desiderentur, triplex allegatur caussa, vel quod Autori ignoti fuerint, vel quod, eo Institutiones suas defunctis encomii honorem decernentes scribente, vitam adhuc egerint, vel quod ab ejus tandem obitu nomen aliquod fuerint nacti. Ad primam classem Joachimus Jungius, & Jacobus Barrelierus; ad secundam Carolus Plumierius, Johannes Rajus, Jacobus Breynius, Samuel Duodius, Johannes Baptista Triumfetti, & Augustinus Lippi; ad ultimam Petrus Hotton, Petrus Magnol, & Guido Crescentius Fagon, spectant, quorum encomia brevius recensentur.

CHRISTIANI EBERHARDI WEISMANNI Introductio in memorabilia Historiæ Novi Testamenti, maxime vero seculorum primorum & novissimorum. Tomi II.

Stuttgardiæ, sumtibus Mezlerio-Rœslinianis, 4.
Tomus I A. 1718 Alph. 6 pl. 9½. Tomus II A. 1719 Alph. 7 pl. 10.

Qui luculentum ac nervosum editurus est Historiæ ecclesiasticæ compendium, ac suam operam sapientibus probari cupit, eum eousque supra vulgus literatorum evectum esse oportet, ut (1) animum gerat a levi credulitate, a præjudicio autoritatis & antiquitatis, itemque ab affectu sectario vacuum, (2) cujusvis ævi scriptores συγχρόνυς perlegerit, nec minus recentioris ævi Criticorum de veritate singularum historiarum judicia cognoverit atque expenderit, (3) securus sit injustæ reprehensionis imperitorum, hypocritarum, & pædantismo theologico laborantium, ac veritatem fortiter profiteatur, (4) missis levioris momenti disputationibus ea studiose tractet, quæ sapientiam Theologicam prudentiamque Christianam instruunt & augent, nec solum divinæ providentiæ in conservanda pro-

 pagan-

pagandaque vera religione vias ſolerter obſervet, verum etiam falſarum religionum & hypocriſeos characteres ac Machiavellicas artes in apricum producat, ut lector nunquam recedat niſi ſapientior & doctior & melior ſive Chriſtianior. Aut multum fallimur, aut Cl. Weiſmanni Compendium, quod hic exhibemus, legibus hiſce feliciter reſpondet, dignumque eſt, quod omnibus, quæ adhuc habuimus, Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Compendiis palmam præripuiſſe cenſeatur. Sterile certe quo minus judicetur, prohibet operis magnitudo. Ad cæteras Compendii hiſtorici virtutes quod attinet, libet ipſius Autoris loca nonnulla producere, ex quibus facile eſt de ipſius conſilio judicium. Quanta diligentia uſus ſit in legendis priſci pariter ac junioris ævi ſcriptoribus, vel ex præmiſſo *Catalogo hiſtoricorum*, quorum characteres erudite deſcribit, ſatis apparet. Quod cortice neglecto inhæreat nucleo, ac pragmatica methodo hiſtoriam Eccleſiæ perſequatur, ipſe ſubinde profitetur, e. g. T. I p. 483 inquiens: *Neque enim animus eſt, hærere in ſolis nominibus, & oſſa radere exſanguia*; p. 118: *Athenas an Alexandriam patriam habuerit Clemens, diſquirere operæ pretium non eſt*; p. 127: *Varia Gnoſticorum nomina, Borboritarum, Coprianorum, &c. recenſione ſunt indigna*; p. 292: *Iſta de Donatiſmo monere hoc loco viſum fuit, non partium ſtudio, aut ſervili imitatione, ſed poſt explorata diligenter & candide documenta Antiquitatis, examinataſque quorundam recentiorum exceptiones univerſas*; T. II p. 999: *Hæc certe, ſi ulla, magni momenti eſt hiſtoria, quæ fata Eccleſiarum Galliæ Reformatarum hoc ſeculo (XVII) oppreſſarum ex monumentis legitimis & probatis demonſtrat & colligit, quod cum factum ſit a variis ſcriptoribus egregiis & diligentibus, eorum utique veſtigia ſequi bona fide & judicio, quantum fieri poteſt, accurato, & tutum erit & neceſſarium. Facile erit lectori, inde intelligere, quid Deus, quid homines boni malique, quid Cœlum, quid denique Infernus hic præſtiterint. Neque dubito, vel ipſum rerum graviſſimarum compendium eſſe profuturum non ſolum ad ſolidam maturamque factorum inveſtigationem, ſed & ad ſalutarem atque dignam Chriſtiano homine notitiam.* Sufficiant hæc ſpecimina, quibus

quibus adjunxeris merito *Diſſertationem præliminarem*, qua Cl. Autor diſſerit de præcipuis hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcribendæ vel legendæ cum fructu impedimentis, ac ſimul inſtituti ſui rationes cordate exponit. Ex ea non poſſumus non repetere verba, quæ p. 21 habentur: *Inveniet Lector in hoc Hiſt. Eccleſiaſt. Compendio nobilisſima & neceſſaria hiſtoriæ ſacræ momenta, &, quamvis fieri non potuerit, quin ſæpisſime ablegetur ad documenta uberiora & originalia, in quibus & prolixius & ſolidius deducta leguntur omnia, ea tamen perſpicuitate mentionem facere conſtitui illorum, in quibus pondus eſt præcipuum, ut vel ii, quibus nec otium eſt nec facultas evolvendi ſcripta plurimorum, & hoc forſitan inſtituto malunt alieno frui labore, ſenſu & intellectu neceſſariæ veritatis non defraudentur.* Ceterum cum hinc facile intelligatur, nos ſingula Hiſtoriæ ſecula perſequi non poſſe, Lectoribus noſtris ſatisfacturi videmur, ſi ex priore Tomo hiſtoriam quarti, ex poſteriore hiſtoriam decimi ſexti ſeculi perluſtrantes, Weiſmannianam tractandæ hiſtoriæ rationem expoſuerimus.

Quarto igitur in ſeculo, præmiſſo totius ſeculi charactere, (quod vocat *Seculum Eccleſiæ pacatæ & ornatæ, ſed cum detrimento pacis cum Deo & pulchritudinis internæ, miſcens mundum Eccleſiæ & regnum ſeculi imperio Spiritus,*) primo exhibet doctores ſcriptoresque hujus ſeculi, ac de ſingulis tradit, quæ ſcitu ſunt digniora. E. g. *Athanaſium* contra immitem G. Arnoldi cenſuram tuetur; *Hilarium* modum exceſſiſſe in zelo contra Arianos, fatetur; *Ambroſium* excuſat, quod jubente Valentiniano Arianis baſilicas quasdam Mediolanenſes non tradiderit; ejusdem factum improbat, cum Synagogæ Judaicæ incendium autore Epiſcopo factum acri ad Theodoſium epiſtola tuitus, ac Imperatori excommunicationem minatus eſt, niſi mandatum de exſtruenda rurſus deſtructoris ſumtibus Synagoga revocet; ejusdem fortitudinem, qua Theodoſium poſt cædem illam Theſſalonicenſem diſciplinæ eccleſiaſticæ ſubjecit, laudat ac probat; ſententiam ejusdem de adulterio in Vet. Teſt. haud prohibito ita defendit, ut Ambroſium putet polygamiam ſignaſſe nomine *adulterii*; *Hieronymum* ait alium eſſe, cum

tran-

tranquillus & ſibi Deoque relictus eſt; alium, cum extra ſe ipſum raptus in elementum carnis & affectuum rapitur per controverſias & lites cum hominibus aliis; ejusdem coarguit mendacium de objecto ſibi coram divino tribunali Ciceronianiſmo; notat etiam ejusdem indiſertas declamationes in matrimonium. Hinc Cl. Autor progreditur ad Schiſmata, Meletianum, Luciferianum, & Antiochenum. Sequitur hiſtoria Donatiſtarum, quam tanta perſequitur diligentia, ut clare appareat, quid ſentiendum ſit de Donatiſtis. Tranſit hinc ad Arianiſmi hiſtoriam, ad hiſtoriam Photini, ad hiſtoriam Apollinariſmi, ad hæreſin Macedonii, Audæi, Priſcilliani, Joviniani, Aerii, Helvidii, Collyridianorum, Meſſalianorum. Hic obſervata Ariani erroris gravitate, depulſaque λογομαχίας ſuſpicione, ac notata utriusque Apollinaris inaniſſima ſubtilitate, nec excuſatis Photini & Macedonii erroribus, non tamen probat pœnas civiles in Macedonianos conſtitutas. Qua occaſione laudare etiam nobis neceſſe eſt ſingulare Caput p. 450 ſqq. quo Clar. Autor ſevero ſubjicit examini proceſſum illius ævi cum hæreticis ſeu errantibus, eumque a Chriſti doctrinis alieniſſimum eſſe oſtendit. Nec indignum notatu eſt, quod p. 450 exclamat: *Nos vero carnificinas iſtas toto corde improbamus, ſi vel mille Auguſtinos pro ſe haberet, cujus utinam epiſtolæ ad Vincentium & Bonifacium pridem intercidiſſent.* Laudat etiam p. 453 Bælii *Commentarium philoſophicum*, eumque *incomparabili vivacitate & ſoliditate quoad hanc partem concinnatum eſſe*, judicat. Sed redimus ad hæreticos quarti ſeculi, e quibus Clariſſ. Autor *Audæum* in numero martyrum & innocentiſſimorum errantium ponit; de Priſcilliano in medio relinquit, innocens fuerit nec ne; nec Jovinianum & Aerium hæreticis aggregare ſuſtinet; Meſſalianorum hiſtoriam pro tam intricata habet, ut vix extricari queat, Arnoldi tamen ad hanc hæreſin annotationes pio examine dignas habet. Succedit hiſtoria Synodorum hujus ſeculi, a quibus nihil humani alienum fuiſſe, facile largitur. Eam excipit delineatio Regiminis Eccleſiaſtici hoc ſeculo vigentis. Hic agnoſcit Cl. Autor, nec Principes tum, nec Epiſcopos, cognitos ſemper & commendatos habuiſſe veros ſuæ poteſtatis limites; Principes ad

Digitized by Google

ad Chriſtianam religionem converſos totum ſuum *aulicismum*, hoc eſt, ambitionem, luxum, & cetera vitia aulica Chriſtianiſmo adverſa ſecum transtuliſſe in Eccleſiam, ac nihilominus cultos fuiſſe pro Chriſtianis, iisque primi ordinis; ſpeciatim pœnas hoc ſeculo ſtatutas in errantes ortas eſſe ex confuſione civilis & eccleſiaſticæ poteſtatis, Principibus credentibus, ſibi etiam jus eſſe, in rebus fidei imperio abſoluto & rigore militari extorquere obſequium; Conſtantinum M. fuiſſe magnum ſimulatorem modeſtiæ erga Epiſcopos, quo tamen nemo magis deſpoticum geſſerit imperium in res & perſonas Eccleſiaſticas. Cum autem inter Epiſcopos ſupereminuerint Romani Epiſcopi, de his ordine diſſerit, ac memoratu digniſſima recenſet, ſimul docens, eorum monarchiam & infallibilitatem a nemine fuiſſe hoc ſeculo agnitam, frivolasque eſſe hodiernorum Papicolarum hoc in genere ratiunculas. Quod ad diſciplinam hujus ſeculi eccleſiaſticam attinet, quatuor pœnitentiæ gradus recenſet, ac ſimul oſtendit, admodum hoc ævo laxari cœpiſſe frenos diſciplinæ eccleſiaſticæ. Totum hoc ſeculum concludit hiſtoria martyrum hujus ſeculi, in qua copioſior eſt Clariſſ. Autor, eo haud dubie conſilio, ut legendis talibus excitetur & alatur legentium pietas.

Accedimus promiſſi noſtri memores ad ſeculum Reformationis, in quo Clariſſ. Autori ea placuit methodus, ut in limine ſtatim exhiberet ſtatum Eccleſiæ Romanæ. Primo igitur hiſtoria Pontificum Romanorum hujus ſeculi breviter ac nervoſe exhibetur, ac de unoquoque notatu digniſſima inſperſo ἐπιχαρίσεως ſale annotantur. Hinc præcipui Romanæ Eccleſiæ Theologi pari ratione recenſentur, *Hochſtratanus*, *Prierias*, *Tezelius*, *Cochlæus*, *Eccius*, *Emſerus*, *Cajetanus*, *Aleander*, *Surius*, *Gropperus*, *Campegius*, *Ambr. Catharinus*, *Reg. Polus*, *Contarenus*, *Sadoletus*, *Hoſius*; quibus ſubjungitur compendioſior deſcriptio *Keyſersbergii*, *Wimphelingii*, *Ximenii*, *Io. Fabri*, *Latomi*, *Vatabli*, *Melch. Cani*, *Sixti Senenſis*, *Caranzæ*, *Maldonati*, aliorumque. Tum Irenicos aliquot Theologos exhibet, *Eraſmum*, *Fabrum Stapulenſem*, *Caſſandrum*, *Balduinum*, *Wicelium*. Sequitur Concilii Piſani, eique oppoſiti Lateranenſis

 hiſto-

Digitized by Google

hiſtoria; hiſtoria item Sanctionis pragmaticæ in Gallia; hiſtoria Concilii Tridentini, cujus potiſſima momenta ſolerter lectori ob oculos ponuntur. Progreſſus Cl. Autor ad hiſtoriam Reformationis, præmiſſis aliquot obſervationibus generalibus, præmiſſaque de Staupitio diſſertatiuncula, *Lutherum* non perfunctorie contemplatur, ac perſtrictis inimicorum calumniis, decantatisque veris ejus laudibus, etiam nævos tanti viri jure libertatis hiſtoricæ in apricum producit. Inde luculenter diſſerit de *Caroloſtadio*, *Bugenhagio*, *Melanchthone*, *Myconio*, *Bucero*, *Spalatino*, *Juſto Jona*, *Vergerio*, *Brentio*, ſubnexis brevioribus annotationibus de *Ambsdorfio*, *Regio*, *Wellero*, *Sarcerio*, *Lamberto*, *Wigando*, *Chemnitio*, *Selneccero*, aliisque. Jam ſingulari Capite perſequitur Hiſtoriam Reformationis Germanicæ ad morem annalium, ex qua ſequentia excerpimus. P. 143 inquit: *Oppoſita Bullæ Papali ſcripta ex parte Lutheri non fuerunt quidem injuſta ratione cauſæ ipſius, cogit tamen nos veritas aſſerere, potuiſſe, imo debuiſſe Lutherum anathemate iſto Pontificis non usque adeo exacerbari. Optamus etiam, abſtinuiſſet Lutherus a combuſtione publica ejusdem Bullæ.* P. 155: *Lutheri cenſura in Edictum Norimbergenſe non injuſta per ſe. ſed nimis acerba, pro more.* P. 162: *Autor Confeſſionis Auguſtanæ non fuit Lutherus ipſe, ſed Melanchthon. Neque dubium eſt, aliam ejus ſcripti formam exſtituram, ſi Lutherum habuiſſet autorem.* P. 166 ſq. de fœdere Smalcaldico diſſerens, obſervat, jura Principum Imperii Luthero non ſatis fuiſſe perſpecta, Zuinglianosque ab hoc fœdere excluſos inſigni adverſus prudentiam politicam errore. Abſoluta Reformationis hiſtoria repræſentat controverſias Lutheranorum domeſticas, ſiſtens hiſtoriam Antinomiſmi, Oſiandriſmi, Adiaphoriſmi, Synergiſmi, Flacianiſmi, Majoriſmi, Huberianiſmi. Sequitur hiſtoria controverſiarum inter Lutheranos & Reformatos usque ad Crypto-Calviniſmum & Formulam Concordiæ. Et hanc quidem hiſtoriam Cl. Autor judicat eſſe omnium triſtiſſimam, ſcandaloſiſſimam, intricatiſſimam, quæ ſine dolore & indignatione a nemine pio & Chriſtiano legi poſſit. Hinc de Zuinglio & ceteris Helvetiæ Reformatoribus pro eo, ac ſatis eſt, diſſerit, per Genevam tranſiens

Digitized by Google

iens in Galliam & Angliam, ac utriusque regni hiſtoriam hujus ſeculi eccleſiaſticam haud indiligenter exponens. Nec ſegnius verſatur in hiſtoria Belgii. Subjungit hiſtoriam Anabaptiſtarum, hiſtoriam fratrum Bohemorum & Waldenſium, quam quidem uberius deducendam exiſtimavit, idque propterea, quod vulgo nimis breviter nimisque obiter ea tractari ſolet.

En generatim deſcripta hujus Compendii Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ facies! Quod cum eximia dignum laude atque commendatione cenſeamus, nolumus tamen diſſimulare, tria nos deprehendiſſe, quæ pro nævis tam venuſti corporis non immerito videntur haberi. Primo ſcilicet Cl. Autor, alias minime credulus, nimium timidum ſe præbet in rejiciendis fabulis ad fovendam pietatem accommodatis. En ſpecimen unum alterumque! Tomo I p. 731 ſcribit ita: *Fateor, me non videre, quid rationibus Launoji* (hiſtoriam de Brunone Carthuſiano refutantis) *ſolidi certique poſſit opponi, nihilominus optans, ut validis argumentis ſalvari poſſit monumentum in ſe utile divinaque providentia non indignum.* Sic in Prolegomenis p. 30 & T. I p. 266 fabuloſiſſimam Sulpicii Severi de S. Martino narrationem acriter defendit pro vera hiſtoria. Piæ quoque credulitatis documenta exſtant T. I p. 105 n. 8; p. 106 n. 9; p. 225; p. 302 n. 15; p. 705. Deinde Clar. Weiſmannus & arti Criticæ & Rationi ſe præbet inviſum: id quod eo magis mirum eſt, quod, niſi præcurſores ſecutus eſſet Criticos, nec ratione ſine præjudicio voluiſſet uti, haud ſane tam elegans hiſtoriæ eccleſiaſticæ Compendium potuiſſet concinnare. Ac de Criticis quidem vide ſis p. 110, 159, 223, de philoſophis p. 120, 158, ut plura loca prætereamus. Fortaſſe juſto major Poireti amor Clar. Autori pulcerrimarum illarum diſciplinarum inſpiravit faſtidium, eademque de cauſa in Notitia ſua Autorum omiſiſſe videtur Cl. Clericum, ejusque Hiſtoriam ſeculi I & II, quam tamen in ipſo opere non raro nominat, e. g. p. 36, 46, conf. p. 115.

CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, Theologi Tubingenſis, Diſſertatio Polemica de Succeſſione Epiſcopali, in qua probatur, eam in tota, quaqua patet,

Ecclesia, maxime in Romana, dudum defecisse, & si qua sit, Græcæ magis, quam Romanæ, maxime vero Anglicanæ Ecclesiæ competere, veræ autem Ecclesiæ notam prorsus haud esse.

A. MDCCXX in 4.

Pl. 4.

Opposita est hæc Viri, scriptis & multis & eruditis celeberrimi, Dissertatio præcipuo cuidam Romanensium telo, quo nobis objiciunt, nos successione Episcopali, successione itidem ministerii Ecclesiastici canonica, quæ inde ab Apostolis originem trahat, carere, unde Romanam Ecclesiam solam esse veram, cui ista successio competat, Protestantium autem cœtus spurios esse, arguunt, quippe qui vel a Presbyteris, vel a Laicis, qui ordinare haud potuerint, ordinationis ministerialis originem repetant. Postquam Autor doctissimus quædam de momento quæstionis, quod, quia veritatem Ecclesiæ attinet, de nihilo haud est, præmisit, deque difficultate argumenti, siquidem & vetustissimi Patres ad canonicam istam successionem provocant, postquam & autores hac de re consulendos magno numero allegavit, successionem doctrinalem, personalem & localem a se invicem distinguit, personalem autem, eandemque canonicam, i. e. quæ secundum canones Ecclesiæ universalis aut particularis fiat, vel electionem, vel ordinationem spectare docet. Istis suppositis, jam ad objectionem respondet I, neque successionem localem, neque personalem minus canonicam, neque personalem canonicam sine doctrinali, quicquam hic probare, doctrinalem autem, solitarie quoque spectatam, veræ Ecclesiæ notam esse, quæ singula ex locis Patrum confirmantur, & pro re utrinque confecta habentur. Unde insulsum & contra ordinem esse concluditur, a successione personali initium facere disputandi, quod a doctrinali fieri debebat, qua si Protestantes præ Romanensibus gaudeant, res statim patere existimabitur. Respondet II, defecisse in toto orbe Christiano successionem personalem canonicam, tum quoad electiones, quæ jam ad Reges, & Principes, patronosque laicos, quos vetus Ecclesia prorsus ignoravit, ad Cano-

art. 1. p. 3.
art. 2. p. 4.
art. 3. p. 6.
art. 4. p. 8.
art. 5. p. 9.
art. 7. p. 13.

Canonicos, Capitulares, Cardinales, contra Eccleſiæ univerſalis canones devenerint, nec Eccleſia monſtrari facile queat, in qua Epiſcopi, Clerus & plebs eligunt: tum quoad ordinationes, quæ vel a falſis aut hæreticis Epiſcopis factæ, adeoque nullæ ſint, vel ob ſchiſmatum, queis ſedes Patriarchales turbatæ fuerunt, multitudinem incertæ & irritæ factæ ſint. Remittuntur hic lectores ad hiſtoriam Patriarchatuum & Epiſcopatuum, apertis ſimul genuinis ejus fontibus. Aut igitur nullam prorſus dari Eccleſiam, exin colligitur, aut, ſi qua datur, ſine ſucceſſione perſonali canonica eam dari. Reſpondet III, in Eccleſia Romana eam ſucceſſionem vel maxime periiſſe, etenim in Pontificum ſerie & actis intruſorum, ſimoniacorum & hæreticorum, immanium quoque ſchiſmatum, ubi tres ſubinde Pontifices, qui omnes ſedem poſſederint, copiam exſtare: quæ omnia ſucceſſionem interrumpant. Qua in re quum habeamus reos confitentes, non eſſe multo probandi labore opus. Si vero ſucceſſione canonica hic ſtandum eſſet, majori jure Eccleſiam orientalem eam ſibi vindicare poſſe, maxime vero Anglicanam, quæ cum perſonali, ſi qua detur, etiam doctrinalem poſſideat. De orientali breviſſimus eſt Vir doctiſſimus, neque ipſi animus fuit, in hiſtoriam Patriarcharum ejus excurrendi. Anglicanam paulo curatius cum ab objectionibus Boſſueti & Maſſueti defendit, quorum hic Epiſcoporum Anglorum ordinationes tantum valere perhibet, quantum valuerit ordinatio Matthæi Parkeri, in Archiepiſcopalem Cantuarienſem ſedem intruſi, quippe a quo demum omnes ſint derivandæ; at ludicram fuiſſe hujus ordinationem, ab ementito Epiſcopo Joanne Scory, quem & ipſum Zuingliani & Puritani ordinaverint, violatis omnibus Eccleſiæ canonibus, ſpretisque hactenus recepta materia & forma, factam: tum & controverſias & motus eorum, qui Jacobitæ, ſive *Non-Jurors* dicuntur, ſcriptaque mutua ſuper eam rem recenſet. Quæ deinceps Vir doctiſſimus de incertitudine ſucceſſionis apud Romanenſes, ex dogmate eorum, quo ſacramentum cum intentione poſitive contraria collatum, nullum eſſe ſtatuunt; ex difficultatibus item hiſtoricis, chronologicis, criticis, oriunda diſputat; quæ de indole argumenti a ſucceſſione petiti, quod conjecturale ſaltem eſt,

art. 7. p. 10.

art. 8. p. 18.

art. 9. p. 24, 25.

Digitized by Google

eſt, deque ſucceſſione doctrinæ usque ad reformationem propa-
art.10.p.26. gata, docet: quæ porro contra πρῶτα ψεύδη in hac cauſa monet, quaſi ſucceſſio ſine ordinatione conſiſtere, ac præter Epiſco-
art.11.p.27. pos alius quis ordinare non poſſit; quæque tandem de ſacerdotio ſpirituali, atque electiva potius quam ſucceſſiva Miniſterii N. T. indole, aliisque rebus ad argumentum facientibus diſſerit, ea brevia ſunt, neque nos morabuntur. In notis, quas Autor celeberrimus ſingulis articulis ex more ſuo adjecit, multa quoque occurrunt notatu digna, ex quibus ſpeciminis loco ſequentia communicamus. P. 11 & 12 loca Patrum excutiuntur, quæ pro ſucceſſione allegari videantur poſſe, eaque aut doctrinalem ſucceſſionem ſupponere, aut ſemper conjungere, oſtenditur. De Grabio p. 5 refertur, eum, quum Erfordiæ bibliopolium ingrederetur, antequam conſilium de mutanda religione, cujus rei cauſa illuc profectus erat, Romanenſibus aperuiſſet, atque ibi Speneri librum, dubiis ſuis de ſucceſſione Epiſcoporum, quæ Conſiſtorio Sambienſi exhibuerat, oppoſitum introſpiceret, re infecta Berolinum regreſſum eſſe, atque ex eo conſilium ad Ec-
p. 24. cleſiam Anglicanam transeundi cepiſſe. Suſpicionem illam, ac ſi Tillotſonius baptizatus nunquam fuerit, quam Trevoltienſes ad A. 1717 art. 43 p. 586 jam obſervarunt, Noſter confirmat, ſeque non tantum in libello quodam adeſpoto legiſſe, ſed & a concionatore aulico Principis Georgii, Annæ Reginæ mariti, audiviſſe refert, patrem Tillotſonii fuiſſe Quakerum, & Tillotſonium XVIII annorum juvenem mediis in motibus Cromwellianis, ubi tanto cum rigore baptiſmus haud exactus fuerit, Londino Oxonium in collegium quoddam abiiſſe, inde Presbyterum
p. 17. & poſt Epiſcopum ſine baptiſmo creatum fuiſſe. Quod Articuli Smalcaldici P. 3 n. 10 dicunt, Jura Pontificia affirmare, etiam ab Hæreticis ordinatos vere eſſe ordinatos; de iis hæreticis intelligendum eſſe monet, quibus ſucceſſio hierarchica atque Cano-
p. 18. nica competit, non item de aliis. Ad quæſtionem de Joanne Baptiſta reſpondet: ſe hic ad Pyrrhoniſmum hiſtoricum, & tritum illud, non liquet, delabi, quia æquale utrinque argumentorum pondus videatur. Ad calcem operis exhibetur fragmentum epiſtolæ alicujus ad Baſnagium a Bernh. de Fontenelle ſcriptæ, in

qua

Digitized by Google

qua sub eleganti fictione liberrime mentem suam de successione personali & doctrinali exponit, quarum posteriorem reformatæ, priorem Romanæ Ecclesiæ non obscure attribuit. Et sane carcerem publicum eam ob rem, Bastillam vocant, subiit Fontenellius; ex quo post aliquot menses, non nisi luculenta prius revocatione facta, evasit.

EXAMEN THEOLOGICUM DOCTRINÆ Quenellianæ, quo æquitas & justitia Constitutionis dogmaticæ Unigenitus demonstratur &c. Autore P. MARIANO BROCKIE, *Scoto-Benedictino.*

Erffurti, impensis Jo. Mich. Funck, 1720, 8. Pl. 20.

PAucitas eorum, qui pro defendenda Constitutione *Unigenitus* exacuerunt calamum, quum libellorum, qui in gratiam adversæ partis tum Amstelodami, tum Genevæ, tum Lipsiæ, ut in præfatione, nescimus quo jure, perhibetur, & Francofurti prodierint, vix numerus iniri possit, impulit hujus libri Autorem doctissimum, ex exemto Monasterio S. Jacobi Scotorum Ratisbonæ, S. Theologiæ & Philosophiæ Doctorem, earundemque in Academia Erffurtensi Professorem, ut in animum induceret, ex principiis Theologicis istius Constitutionis æquitatem demonstrare, digestosque in certa capita Theologica errores Quenellianos refellere, quos ipse Quenellus, cum suis, quibusdam S. Scripturæ textibus & nonnullis SS. Patrum sententiis nequiter, ex mente nostri, depravatis obfirmare, contraque Ecclesiæ definitiones propagare & defendere conatus est. Præmittere autem visum est Nostro brevem historiæ cum omnis Jansenismi tum inprimis controversiæ Quenellianæ repetitionem, quam hic transscribere nihil attinet, quum non facile a quoquam eruditorum ignoretur. Ad calcem primi capitis adjectæ sunt literæ Pontificis, quibus ante biennium eos, qui Constitutioni suæ adversantur, a cœtu suo segregatos declarabat. Cap. II id quod caput est causæ aggreditur Autor, atque summi Pontificis autori- Cap. I. Cap. II.

Digitized by Google

autoritatem in ſanciendis conſtitutionibus dogmaticis aſſerit, ita quidem, ut non cum heterodoxis, quos vocat, ſeparatarum communionum, ſed cum iis rem ſibi eſſe exiſtimet, qui Pontificii haberi volunt. Imprimis primatum Petri ex dictis ſexcenties excuſſis Matth. XVI, 18, 19, Joh. XXI, 17, urget, in quo ſi cum Proteſtantibus ipſi res eſſet, parum proficeret, bene tamen habet, quod adverſum Pontificios ſe ſcribere faſſus eſt Autor, h. e. eos, qui Primatum iſtum credunt. Jam vero Pontifices in locum Petri ſucceſſiſſe, inquit, adeoque & in ejus jura, regendæ ſcilicet Eccleſiæ & exercendæ in eam jurisdictionis poteſtatem; in qua re comprobanda eodem argumentorum pondere, quo paulo
p. 34. ante, decertat, fundamentum ſcilicet Eccleſiæ durare debere, quamdiu Eccleſia durat; quæ quum ſit perpetua, perpetuum quoque eſſe S. Petri, quæ ſit fundamentum illud, autoritatem, non quidem in Perſona Petri, ſed in ipſius Succeſſoribus, ſummis Pontificibus Romanis. Atque hoc ipſum exigere totius Eccleſiæ dignitatem, eam enim, niſi haberet caput viſibile, non poſſe eſſe corpus viſibile; neque pejoris conditionis Eccleſiam Chriſtianam eſſe, quam fuerit Synagoga Judaica, & quæ ſunt reliqua in eum ſenſum dicta. Exin jam concluditur, quum ſummus Pontifex ſit caput Eccleſiæ, Petrique ſucceſſor, poſſe eum controverſias in materia fidei, perinde ut in diſciplina Eccleſiaſtica & morum doctrina decidere, ea cum autoritate, ut omnes, qui rebelles & putida membra nolint haberi, ad obſe-
p. 37. quium obligentur. Imprimis autem Noſter hic provocat ad perpetuam praxin Eccleſiæ, quam prætendit, atque audet aſſerere, ſolos Pontifices Romanos autoritate ſua omnes ante concilium Nicænum controverſias decidiſſe, atque ad eos undiquaque fuiſſe, tanquam ad ſummum tribunal, provocatum. Refert, Origenem judicio S. Fabiani Papæ ſe ſubmiſiſſe, quum circa initium ſeculi tertii hæreſeos accuſaretur. Refert, Irenæum ad Victorem Epiſcopum Rom. ſcripſiſſe, de Aſiaticis Epiſcopis anathemate non percellendis, ob controverſiam de Paſchate, ne tot Eccleſias a communione ſuſpenderet, adeoque poteſtatem Epiſcopos illos excommunicandi in Epiſcopo Romano agnoviſſe, teſte Euſebio l. 5 H. E. c. 24. Reliqua facta aut dicta Patrum, concilio illo

Digitized by Google

illo recentiora non adjicimus. Viderint jam viri docti, an ex iſtis exemplis, quodque Pontifices Romani antiquiſſimos errores Cataphrygarum, Marcioniſtarum, Novationarum ac Sabellianorum damnaverint, evictum ſit, ante Concilium Nicænum ſummum fuiſſe tribunal Eccleſiæ ſedem Romanam; nos ſane, ut hoc clero Gallicano perſuaſerit Noſter, valde dubitamus. Cap. III jam ulterius adſtruere conatur Autor doctiſſimus, Conſtitutiones Pontificias ſine ulla reſtrictione ſimpliciter accipi debere, quod ex ipſius principiis de poteſtate & infallibilitate Pontificis facile deduci poſſe percipitur, modo principia illa firma ſint. In partes tamen ſuas trahere magno conatu laborat Eccleſiam Gallicanam, allegato in rem ſuam Andrea Duvallio Doctore Sorbonico, aliisque ſcriptis Præſulum ejus gentis. Nec non aliorum, Lutheri quoque ſub initium reformationis, & Janſenii verbis infallibilitatem illam, quam concepit ſibi animo, ſuffulcit, quæ jam non moramur. Cap. IV & ſequentibus juſtitiam Conſtitutionis penitius deducere vult, ac primum quidem amolitur ab ea ſtudium partium & favorem Jeſuiticum, quodque propoſitiones illæ non in ſenſu legitimo, ſed alieno damnatæ ſint. Ceterum ſenſum eorum locorum, quæ apud Auguſtinum aliosque Patres favere videantur Quenellio, hauriendum eſſe contendit ex declaratione Pontificia. Jam vero digerit ſecundum claſſes & locos communes Theologicos propoſitiones Quenellianas, ita ut Capite V illæ comprehendantur & examini ſubjiciantur, quæ agant de libero Arbitrio & voluntate humana, C. VI de gratia efficaci & ſufficiente, C. VII de morte Chriſti pro omnibus hominibus, C. VIII de neceſſitate gratiæ ad bona opera facienda, C. IX de ejusdem neceſſitate ad cognoſcendas veritates naturales, C. X de gratia Adami ſive Proto-parentum, C. XI de gratia baptiſmali & illius effectibus, C. XII de amore Dei, C. XIII de Timore, C. XIV de afflictionibus innocentium & fidelium, C. XV de fide Chriſtiana, C. XVI de Fœdere antiquo ſive Eccleſia Judaica, C. XVII de novo Fœdere ſeu Eccleſia Chriſtiana, C. XVIII de diſpenſatione legum, C. XIX de poteſtate excommunicandi, C. XX de abſolutione ante ſatisfactionem, atque de converſione & remiſſione peccatorum, C. XXI de lectione S. Scripturæ. In quibus propoſitionibus examinan-

C. III. P. 45. C. IV. P. 53, 54.

Digitized by Google

dis ita verſatur, ut doctrinam Eccleſiæ ſuæ de iſtis capitibus prius exponat, teſtimoniisque Scripturæ S. Patrum, Conciliorum & Pontificum confirmare nitatur, dein oppoſitam Quenelli ſententiam ex ſingulis propoſitionibus eruere, eandemque vel adſtructæ prius doctrinæ autoritate, vel deductis exin abſurdis & in praxi Chriſtianiſmi valde noxiis concluſionibus refutare conetur. Utrum mens Quenelli ubique fideliter expreſſa aut in diſputatione ſaltem curate ob oculos ſit habita, utrum & ratiocinia Noſtri & conſecutiones ex propoſitionibus Quenelli elicitæ ſatis cohæreant, & quæ reliqua in iſto ſcribendi genere obſervatu ſunt neceſſaria, neque inquirere hic noſtrum eſt, nec definire. Sufficit nobis, ut de methodo Autoris rectius conſtet, unicum diſputationis exemplum lectoribus noſtris exhibere, quod caput ultimum de lectione S. Scripturæ jam quidem ſuppeditet. Ibi quidem primo Noſter adſtruit, nullum eſſe cœtum Chriſtianorum, qui adeo Scripturam veneretur, adeo frequenter illam in cunctis ſuis officiis & liturgiis adhibeat, quam quidem id faciat Eccleſia Romana, quum quotidie Religioſi & Clerici Pſalmos in choro cantent, indies in ſacrificio Miſſæ Epiſtolæ Apoſtolorum, Prophetiæ, Hiſtoriæ & ſacra Evangelia, ex ſacris Bibliis deducantur, nihilque adeo præſcribat ea Eccleſia, niſi ſacro Codice in teſtimonium vocato. Dein rationes adducit, quas propter lectionem ſacri Codicis Laicis prohibuerit, quales ſunt, Scripturæ paſſim obſcuritas, ejusdemque fraudulentæ & hæreticæ verſiones, humani ingenii infirmitas & ad res novas pronus impetus, periculum adeo abuſus, hæreticorum, ad Scripturas provocantium, exemplis confirmatum, autoritas tandem Conciliorum Toloſani & Tridentini. Jam vero propoſitiones Quenelli damnatas 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, & paulo poſt 86 recenſet oſtenditque, Quenellum ibi lectionem S. Codicis omnibus, etiam ſexui ſequiori neceſſariam ſtatuere, unde conſuetudo Eccleſiæ Rom. hactenus expoſita ab ipſo rejici & damnari intelligatur. Reſpondet ergo Noſter, hominem hunc non tantum Eccleſiæ Catholicæ contradicere, ſed & inducere quicquam velle, quod innumeros abuſus crearet atque ſchiſmata & hæreſes continuo foveret: injurioſum quoque eſſe in poteſtatem Epiſcoporum, ut qui non gaudeant, ex ejus mente, jure libertatem fidelium

Digitized by Google

lium in legenda Scriptura reſtringendi. Sed in eo convenire Quenello cum omnibus hæreſibus, quæ, ut ampliſſimum decipiendi campum ſibi aperirent, etiam fœminis lectionem Scripturæ indulſerint, quæ ob ſexus ſui dotes ad alios ſeducendos factæ ſint & fictæ, adeoque hæreſibus fere omnibus, ſi non ortum, ſaltem magnam progreſſus partem dederint: quod ſexus illius encomium dein ad Religioſas Portus Regii in Gallia applicat, quæ Janſeniſmi temporibus contra Conſtitutiones Pontificias inſurrexerint. Illud autem primus in aurem dixit nobis Autor, conſuetudinem illam non permittendi promiſcuam Scripturarum in lingua vernacula lectionem, antiquiſſimam eſſe, atque cau- p. 291.
tiones illas, a Chriſti vicariis ad talem lectionem prohibendam uſitatas, ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis eſſe coævas, ita, ut ipſi Apoſtoli talem prohibitionem admiſerint, quam in rem allegat 2 Pet. III, 16. Reliqua, quæ monentur ad propoſitionem Quenellianam, qua diem Dominicum lectione imprimis Scripturarum celebrandum eſſe docet, hic non attingimus. Id vero adhuc male habet Noſtrum, quod Prop. 86 improbetur etiam ea Rom. Eccleſiæ conſuetudo, qua publicis officiis idiomate Latino fungitur, cum tamen, ut perhibet Noſter, omnia concilia tam generalia quam provincialia hoc ipſum confirment & roborent; a tempore enim Chriſtianiſmi nunquam auditum eſſe, quod Eccleſia permiſerit, ſuam liturgiam in idiomate vulgari recitari; ubi rurſus ad annales Eccleſiaſticos provocat Autor. Et quam vellemus, probatum hoc ipſum dediſſet diſtinctiſſime, neque enim id exinde probari poſſe, huc usque credidimus. Provocat etiam ad abuſus ex illo uſu vernaculæ in ſacris metuendos, provocat ad Synodum Tridentinam. Quod autem Quenellus dixerat, eſſe iſtam conſuetudinem praxi Apoſtolicæ & intentioni Dei contrariam, id quidem magno conatu damnat Noſter, iſtis tamen argumentis Quenelli nihil quicquam reponens. Sed finem facimus, veniam precati lectores, ſi iſta prolixitate moleſti forte fuerimus: neque enim nobis præterea quicquam occurrere viſum eſt, quod obvium ac tritum non ſit, quodque notari hic mereatur. Id forte monere non erit abs re, male ab Autore Lu- 85.
thero noſtræque Eccleſiæ tribui, ac ſi gratiam ſufficientem, 105.
Chriſtumque pro omnibus mortuum eſſe, negaremus; qua in re

Google

utrum minus ingenuus, an vero doctrinæ noſtræ male gnarus dicendus ſit, non dijudicamus. Superiores autem, qui hunc libellum *haud inelegenti ſtylo* conſcriptum in approbatione præfixa prædicant, viderint, qua ratione huic elogio concilient, quæ paſſim invito influxiſſe videntur Priſciano, e. g. p. 61 lin. 23 *exeratis* pro *exſertis*, p. 92 lin. 16 *evomat* pro *evomit*, p. 95 lin. 26 *ut* omnis culpa *redundat* in Deum, p. 113 lin. 20 ita *ut* nullus - - dubitare *poterit*, p. 273 lin. 5 *præſtaverat* pro *præſtiterat*, p 274 lin. 9 *practicata*, & alia, undique frequentiſſima. Nos iſta amanuenſis incuriæ tantiſper tribuemus.

Andreen Hojern Dännemarckiſche Geſchichte.

i. e.

ANDREÆ HOIERI RES GESTÆ DANORUM, ab origine Regni usque ad finem Seculi XVII.

Erfordiæ, apud Petr. Chriſtoph. Ehrts, 1719, 8. Alph. 1 pl. 17.

ERfordiæ hunc librum eſſe impreſſum, uti titulus præ ſe fert, ſerio negant urbis cives, & ſatis aliunde conſtat, in oris ad Albim inferiorem ſitis eundem fuiſſe vulgatum. Autor opuſculum illud in uſum Generoſæ juventutis fidei ſuæ concreditæ, ex Danorum domeſticis & exteris Scriptoribus multo labore collegit, ſubnexis ſimul animadverſionibus, citatis Autorum, & tabulis genealogicis, ne hiſtoriam patriam tradendo, ſuos in errores vel ex communi opinione vel ex favore partium profectos induceret. Verum quid Autor in iis præſtiterit, ex ſequentibus L. B. eſto judicium.
p. 1. Nomen Danorum non a flumine *Dæna*, ſive Eydera, ut nobis dicitur, ſed a Rege vetuſtiſſimo Dano derivandum.
16. *Obotritarum* denominatio eadem eſſe creditur, ac ſi dicas *Abendreuter*, quod noctu prædas agere conſueviſſent.
22. Epiſcopos Jutarum ab Ottone M. majoris ſecuritatis gratia ſaltem fuiſſe confirmatos, Noſter ſibi perſuadet.
34. Dantiſcum a Danis fuiſſe conditum, nomen urbis indicat, cum *Danorum Vicum* ſonet, & majores plerumque *Danske* illud in diplomatibus dicere conſueverint.
55. Circa res Chriſtophori II Huitfeldus Holſatorum

torum ſcriptoribus meretur præferri; idem tamen cauſæ vide- p. 59.
tur dediſſe, dum Gerhardum Holſatiæ Comitem a ſuis fuiſſe 68.
trucidatum negat. Num Waldemari III filius Chriſtophorus,
veneno, an phreneſi fuerit extinctus, inter Suecos & Danos non-
dum convenit. Cognomen *Gretæ Nigræ* vulgo tribuunt Mar- 81.
garetæ tribus Septentrionis Regnis imperanti, licet adhuc ſub
judice lis ſit, an non ſub iſta voce Margareta Erici IV mater
intelligi debeat. Ericus Pomeranus capta Fimera, cum omnes 85.
enecari curaſſet, tribus ſaltem ex tanta clade reliquis, fortunam & 89.
ſemper adverſam eſt expertus, donec ob ſævitiam ſuis exoſus
Regno pelleretur. Eundem vulgo autorem ferunt Chronici 91.
Regum Daniæ, quem tamen partum Monacho cuidam Ciſter-
cienſis familiæ adſcribunt prudentiores. Editum illud a Linden-
brogio nævis plurimis refertum, quapropter ſerio vovemus, ut
Arnæ Magnæi cura emendatum idem quamprimum prodeat.
Holſatiæ inveſtitura quondam Imperatoris nomine a Ducibus 94.
Lauenburgicis impoſitione crucis, & Sigiſmundi juſſu a Præſide
Lubecenſi ſolenni vexillorum exhibitione Comitibus renova-
batur. Theodoricum Oldenburgi Comitem, quod plerique 100.
narrant, Legatis Danicis de naturali filiorum propenſione ſen-
tentiam libere dixiſſe, penitus refellit Autor. Regnum Norva-
giæ nullo non tempore fuiſſe hæreditarium, autumat, Danorum 101. 119.
quorundam teſtimonio niſus, licet hanc opinionem pacta Regia 205. 238.
Friderici I ſubvertant, & Noſter ſibimet ipſi hinc inde ſit con- & 460.
trarius. De Chriſtiano II nefanda circumferuntur; Noſter ipſum,
cum plurima ad obtinendum Suprematum peragenda fuerint,
non crudelem, ſed innocuum potius Tyrannum nominat, in-
conſtantiæ tamen vitium maxime in eo reprehendit. Hinc
Chriſtianus cum claſſe ad Norvagiæ littora appellens, re minus
proſpere geſta, detentus, & carceri ad finem uſque vitæ manci-
patus eſt, quod litteris clandeſtinis ad Imperatorem miſſis ſalvo
conductu indignum ſe reddidiſſet. Ceterum an proceres 178.
Daniæ animum induxerint, Chriſtiani II uxorem Chriſtiano III
deſponſare, certo definire haud audet. Chriſtianus ille III
multis turbis ſub initium Regiminis involutus, tandem pruden- 223.
tia ſingulari eluctabatur. Haſnia certe mœnibus bellum acriter
propulſabat, inde Rex peregrinis navibus collectis ſimulacrum

Digitized by Google

præbuit claſſis ſuppetias obſeſſis laturæ, qua in ſpeciem capta
p. 262. civitas deditionem haud diſtulit. Adolphus Holſatiæ Dux Dithmarſiam claneulum peragraverat, ut aditus omnes probe noſſet, quo facto facile fuit Friderico II, Dithmarſos ad imperata facienda adigendi. Hunc inter atque Suecos bellum eſt enatum, quod naves Danorum maritimo more ſalutantes Suecicas tormentorum pilis eas improviſo perforaſſent. Hinc Elſwigii ſententia de
293. fatis Libri *Concordiæ* in Dania refellitur. Bellum cum Chriſtina Sueciæ Regina inde prorupit, quod Sueci Danos pacis in Ger-
361. mania conciliatores eſſe nollent. Juſſu Imperatoris atque Regis Danorum anno 1608 Jus Nobilium Sleſvico-Holſatorum
368. Duces ſibi eligendi eſt abrogatum. Bruckmannus, Legatione Perſica ſatis notus, a criminibus ipſi imputatis haud excuſandus eſt, quod Acta in Archivo Gottorpienſi aſſervata teſtantur.
408. Cum Friderico III de forma Regiminis Ordines duris conditionibus pacti ſunt, quod nulli Anteceſſorum obtigerat. Funeſtum
416. huic bellum a Suecis eſt indictum, in quo hoſtes exercitum ſupra mare glacie adſtrictum in Sialandiam usque duxerunt, iter quaſi monſtrantibus Danis, ex Fionia quippe ſalutem fuga quærentibus. Verum non eundem armorum ſucceſſum experti ſunt Sueci in oppugnatione Hafnienſi, civibus Academicis & urbanis egregia virtute vim hoſtilem reprimentibus; unde Hafnia poſtmodum liberata, Academicis jus gladios geſtandi, & urbanis immunitas a tributis, ſi vectigalia & in res conſumtibiles impoſita excipias, dignitas hæreditaria Equeſtri proxima, augmentum finium urbanorum, Jus Stapulæ, atque alia fuere
447. conceſſa. Dominium Maris Balthici ſibi ſolis vindicare conantur Dani Suecique, vi cujus licentiam naves ædificandi & adornandi, ac majus vexillum marinum explicandi aliis denegant.
513. Viſmaria A. 1675 ſpe citius in poteſtatem Danorum pervenit, quod Comes Carlſonius Suecorum Præfectus, fragorem tormen-
537. torum haud ferens, in cella vinaria plerumque latitaret. Greiffenfeldium gratia Regis excuſſum fuiſſe tradunt, quod officia publica dignis & indignis vendidiſſet, & arcana Regis pretio accepto Gallis Suecisque prodidiſſet. Sed hæc ſufficiant. Ceterum monendum, libellum hunc Danis adeo diſplicuiſſe, ut ſcriptis hanc in rem editis erroris illius demonſtraverint, atque fama

ferat

ferat, brevi tempore Compendium historiæ Danicæ autoritate publica proditurum.

HISTORIÆ BIBLIOTHECÆ FABRICIANÆ, Autore JOANNE FABRICIO, Pars III.

Wolffenbutteli, apud Godofr. Freytagium, 1719, 4.
Alph. 3.

CUm de Parte I & II operis utilissimi dictum sit alibi, jam tertia quoque nobis memoranda est. Sistit initio Pars hæc Historicos, & in his primum *Goldasti* rerum Alemannicarum scriptores, e quibus disciplinæ sectatores mirificam percipere posse utilitatem censet S. R. *Jo. Fabricius*, & postquam singulos libros illic contentos exposuit more suo, moderate ac prudenter, vitas doctorum hominum, qui ad Goldastum vel respexerunt, vel in eo exornando versati sunt, subjungit. Sequuntur Henrici *Meibomii* rerum Germanicarum Tomi tres, & Scriptores rerum Brunsuicensium illustris *Leibnitii*, quorum contenta accurate recenset; tum vero præter alios multos, quorum catalogum hic texere nolumus, Jo. Augusti *Thuani* historiæ sui temporis, quibus diversas adjunxit notas Celeberr. Autor a pag. 47 usque ad 54. Hinc *Herodoti*, *Xenophontis*, *Dionysii* Halicarnassensis, *Diodori* Siculi, *Dyctis* Cretensis, & *Daretis* Phrygii, *Plutarchi*, *Pausaniæ*, opera *Jo. Xiphilini* excerptæ historiæ, ac *Dionis Cassii* Historiæ recensentur. Succedunt elogiorum eruditorum e lapidibus & numis, antiquitatum item Judaicarum & Christianarum, Historiæ literariæ, rerumque Philosophicarum scriptores, quibus postremo Grammatici & Lexicographi adjunguntur. Absolutis ita voluminibus, quæ in forma folii prostant, eodem ordine in hoc Tomo libros in quarta, quam vocant, forma excusos recenset omnes, ut nihil adeo nobis ex tanta supellectile præter minoris formæ libellos desiderari videatur. De instituto S. R. Autoris etsi jam alibi diximus, id saltem nunc denuo monemus, non modo Autorum sed & Editorum, ut Lud. Kusteri, occasione Suidæ, & Commentatorum, quales e. g. occasione Petronii plurimi afferuntur, vitas, variasque editiones & censuras aut elogia eruditorum, inprimis vero errata

ta in libris paſſim obſervata, ſummo ſtudio atque doctrina collecta hic exhiberi; ut pateat adeo, Autorem, quos poſſidet libros, ipſum legiſſe ac variis animadverſionibus locupletaſſe. Ceterum ne nihil afferamus ſpeciminis ex opere elegantiſſimo, nolumus ignorare Lectorem, Patavii Virum literatiſſimum (Jaco-
p.263. bum Facciolatum, S. R. Autoris Amicum facile agnoſcimus) in eo eſſe, ut Lexici Latini, a Fabro Cellarioque ac nuperrime Clar. Stubelio noſtro compilati, errores quosdam modeſte indicet.
401. Richardum Simonem obſervat Noſter falſo Suniam & Fretelam, quibus Hieronymus reſpondit, pro fœminis habuiſſe, viros quippe & quidem ſacerdotes Bojoaricos. Dum miras Hieronymi Bignonii Concionatoris Veneti ad conciliandum auditorum aſ-
411. ſenſum artes dilaudat, hæc ſubdit: *Hujusmodi libris ad concionandum, & quidem ad populariter res proponendas, ad exempla illuſtranda, debitoque modo animanda, ad comparationes apte adhibendas, atque ad movendos affectus & corda hominum expugnanda, commode ac feliciter uti poſſumus. Neque ægre ferant aliarum gentium concionatores, ſi Italos, cumque his etiam Gallos & Hiſpanos, hoc in genere Imperium obtinere & præcipuum quid habere dixerimus; nihil enim aliud dicimus, quam quod veritas poſtulat, quodque oculis vidimus noſtris, & auribus percepimus noſtris, atque in nobis ipſis ſæpenumero attoniti victique ſenſimus &c.*
462. Octavium Ferrarium, ait, A. 1675 cum Neapoli reverſus eum ſalutaret, faſſum eſſe, ſe Fragmentum Petronii Tragurienſe (quod quidem & Wagenſeilius & Valeſius pro ſpurio habuerint, ſed genuinum eſſe poſtea compertum ſit, ita ut jam nullum amplius dubium ſuperſit) pro ſpurio habere, & quod ejus barbara & horrida dictio cum elegante & terſa Petroniana plane non conveniat; neque ſe poſſe adduci ut credat, Phœdrum fuiſſe libertum Auguſti, potuiſſe alterius eſſe Imperatoris, ſed cujus, ſe ignorare. Audiviſſe etiam ex Scioppio, Danielem Eremitam adeo deperiſſe Petronium, ut diabolum interrogaret, an non plura ejus ſupereſſent ſcripta, malumque illum dæmonem negando reſpondiſſe. Quod reliquum eſt, publico nomine rogamus S. R. Autorem, ut quæ reliqua habet, quartam Bibliothecæ partem completura, propediem e doctiſſima penu promat.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Octobris, Anno MDCCXX.

M. FABII QVINCTILIANI DE INSTItutione Oratoria, Libri duodecim, cum Notis & Animadversionibus Virorum doctorum, summa cura recogniti & emendati per PETRUM BURMANNUM.

Lugduni Batavorum, apud Joannem de Vivie, 1720, 4.
Alph. 6 pl. 16.

M. FABII QVINCTILIANI, UT FErunt, Declamationes XIX majores & quæ ex CCC LXXXVIII supersunt CXLV minores, & CALPURNII FLACCI Declamationes, cum Notis doctorum Virorum, curante PETRO BURMANNO. Tom. I & II.

Lugduni Batavorum, apud Joannem de Vivie, 1720, 4.
Alph. 5 pl. 7.

NEque Petronio, nitidissima & locupletissima editione a Cl. Burmanno ante hos septem octove annos donato, neque Phædro aut Vellejo aliisve Scriptoribus, magna cura diligentiaque editis, invidebit jam felicitatem suam M. Fabius Quinctilianus, quando & ipse ea, summo studio recognitus emendatusque a Viro doctissimo, perfruitur. In fronte ostentat nomen illustrissimi Comitis Sunderlandiæ, Caroli, Baronis Spenceri de Wormleighton, præfectorum ærarii magnæ Britanniæ & sacri cubiculorum præpositorum Principis, cui librum veteris doctrinæ sapientiæque plenissimum jure quodam condiscipulatus sub celeberrimo Jo. Georg. Grævio ma-

giſtro acti, Clariſſimus Editor ſolenni dedicandi formula ſacrum eſſe juſſit. Dedicationem ſequitur præfatio, quæ paucis de Quinctiliano & Inſtitutionibus imprimis Oratoriis generatim, ſpeciatim pluribus de labore in hac editione procuranda exantlato agit. Codicibus ſcriptis ab initio nullis, ſed uno libro Cl. Almelovenii, qui quondam in Quinctiliano edendo desudavit, variis codicis antiqui lectionibus munito, inſtructus Vir doctiſſimus ad opus hoc acceſſit; ſed poſt ex Academia Ultrajectina in Leidenſem evocatus, repertos Leidæ in bibliotheca publica tres codices Voſſianos, quanta licuit diligentia, contulit. Transmiſſis ſerius a celeberrimo Bernardo Montfalconio lectionibus Colbertini codicis a libro fere quarto cœpit uti: Bongarſiani lectiones, a doctiſſimo Georgio Altmanno ex Bibliotheca Bernenſi ſuppeditatæ, ſub calcem reperiuntur. Præterea quædam ex marginibus editionis Gryphianæ anni cIↄ Iↄ xxxvi, quæ inter Almelovenianos codices Bibliothecæ Ultrajectinæ numeratur, ſubſidio fuerunt, quæ omnia tamen ut ſanandis tot corruptis Quinctiliani locis haud ſatis ſunt, ita optat Cl. Editor, ut viri docti codices paſſim adhuc latitantes excutiant, quo liber utiliſſimus nitori omni ex parte ſuo reſtituatur. Ejus generis eſt is, quem Domitius Calderinus Annot. div. Tom. I. Facis Criticæ p. 316 memorat, Gothanus, Mediolanenſis, Voſſianus, quatuor, ad quorum fidem Latinus Latinius Fabium emendare conſtituerat, Barthianus, aliique a Montfalconio ſupra laudato in Italia viſi atque in Diario Italico percenſiti. Ex his Gothanum nobis, id rogantibus, pro ea, quæ propria ei ac perpetua eſt, humanitate transmiſit Vir Summe Reverendus, Erneſtus Salomon Cyprianus, cui ut gratias propterea etiam publice agimus, ita paucis eum deſcribere operæ pretium fore arbitramur. Nemo dubitaverit, admirabili eum ſtudio, uti Summus Vir in Catalogo MSS. Codicum Bibliothecæ Gothanæ loquitur, confectum eſſe, qui ſive ſplendorem literarum, quæ libros & capita inchoant, auro diſtinctarum variisque coloribus ſæpe magna arte pictarum, ſive ipſam ſcribendi rationem vetuſtiori ſeculo v. g. X & XI prorſus conſentaneam conſiderarit. Recentiorem eum tamen eſſe, perinde ac ceteri,

ceteri, qui extant, fere omnes, utpote ex primo illo in ſancti Galli cœnobio a Poggio reperto codice tranſcripti, tum membranæ recentes nimis, tum vero inſignia Pii III Pontificis Romani, loquuntur, qui, Cardinalis adhuc, haud exiguis, ut videtur, ſumtibus deſcribi eum, deſcriptoque inſignia ſua præfigi juſſit. Ceteroqui eum ſæpe in alia omnia abire a ceteris codicibus collatis, ſæpe & Voſſiano ſecundo conſentire deprehendimus. Ut rectius pateat, quid de eo ſit habendum, Caput IV Lib. IX conferemus propediem, & ſi lectoribus ſtudium probari noſtrum intellexerimus, Jectiones ejus obſervationibus noſtris illuſtratas his ipſis Actis inſerendas dabimus. Sed hactenus de Inſtitutionibus oratoriis.

Iis ſubjunguntur declamationes, quibus non multum tribuit Clar. Burmannus, neque Quinctiliani eas, ſed variorum Rhetorum & non unius ætatis eſſe cum viris doctis exiſtimat. Nihilominus operam in iis recognoſcendis ſuam deſiderari haud paſſus, ut longiores imprimis declamationes emendatiores prodirent, quatuor codices Leidenſis Bibliothecæ, excerpta codicis Joannis de Witt, Colbertinorum & S. Victoris codicum, ut & Gronoviani varias lectiones in ſubſidium vocavit, addiditque nunc primum excerpta Quinctiliani ex codice Voſſianæ Bibliothecæ, ex quibus illis affundere plurimum lucis potuiſſet, ſi & temporis ei fuiſſet ſatis, neque Ovidii perpoliendi cura, animo ejus penitus defixa, ab labore eum hoc revocaſſet. Minores declamationes emendaturo nulli codices antiqui ad manum fuere. In univerſum autem præter ſcriptos codices & editos adhibuit præſtantiores, e quibus præcipue laudat Gibſonianam Quinctiliani editionem, faſſus, ab ea magnam laboris ſui partem præceptam eſſe, ſe analecta & ſpicilegia tantum adjeciſſe. Satis jam multa de ſubſidiis ad textum potiſſimum ſpectantibus: de notis quoque, quibus libri moles cumprimis excrevit, brevibus eſt dicendum. Non uni illæ debentur autori, ſed præſtantiſſima & lectiſſima quæque ex libris omnibus editis, quos quidem nanciſci licuit, complectuntur. Ex Raphaele Regio & Badio Aſcenſio decerpta ſunt potiſſimum; in quibus antiquæ lectionis veſtigia ſeſe oſtendunt. Petri

tri Mosellani & Antonii Pini commentariis, quorum posterior tantum ad librum III pertinet, fusi nimis, in compendio velut exhibentur. Nec desunt præcipua ex Camerarii & Sichardi Scholiis; Turnebii notæ, quanquam eas viri tanti eruditione & fama indignas censet Cl. Burmannus, ut & Philandri integræ comparent. Neque Parei observationes desiderantur, neque illustrationes, ut paucæ, ita præstantissimæ, Jo. Frid. Gronovii. His vero prout & Hackiana editio, quæ Leidæ prodiit, se quodammodo venditare jure potest, ita non pauca huic nova, quibus longe illam post se relinquit, accesserunt. Spectant huc Almeloveniana, quæ ab Henrico Sypensteinio, Doornensis in agro Trajectino ecclesiæ moderatore, accepta, quod suprema iis manus deerat, supervacuis omissis, contractis fusioribus, ita edidit nunc primus Cl. Burmannus, ut manes viri tanti editionem eorum dedignari nullo modo posse videantur. Huc pertinent observationes Gallæi, filii ejus, qui Sybillinorum carminum editione sibi famam peperit, Servati Gallæi, ex codice Almeloveniano descriptæ, & Petri Francii, quibus suas jam plurimas Clarissimus Vir admiscuit. In Declamationes notæ iis, quæ Institutiones oratorias illustrant, longe sunt pauciores. Ad majores, si quid Gryphæi, Colinæi, Vidovei & Pithœi editiones variarent, notatum est; ex Ascensio item excerpsit Editor, quæ discrepantes lectiones indicarent. Præterea Gronovianæ, jam editæ, & nondum publici juris factæ, magnoque nunc primum labore ex schedis inconditis erutæ, Joannis Schultingii notæ in utrasque Declamationes editionem hanc ornant. Minores vero & Calpurnianæ Pithœi etiam observationibus stipatæ exhibentur. Quæ omnia qui perpenderit secum diligentius, facile agnoscet, quantum Clarissimus Burmannus superiorum editorum, etiam Obrechti, viri ceteroqui summi & optime de Quinctiliano meriti, Carolique *Rollini*, qui optimo fortassis animo, sed, si rem recte æstimemus, præpostero consilio truncatum superioribus annis præstantissimum scriptorem emisit, laudes & præconia sit supergressus, nec vitio ei vertet, quod Dialogum de oratoribus prætermisit, quem minime a

Quincti-

Digitized by Google

Quinctiliano profectum eſſe arbitratur, & non tantum editiones Taciti & nonnullæ Quinctiliani habent, ſed & nuperrime Cl. Heumannus nova veſte indutum in lucem produxit. Ceterum nec prætereundus tacite index editionum Quinctiliani de Inſtitutione Oratoria & declamationum, quem præfationibus editorum & teſtimoniis de Quinctiliano ſubjecit Editor diligentiſſimus. Tot enim illæ, præſertim Inſtitutionum, ſunt, ut vel inde judicium de præſtantia ejus libri, aurei profecto & nunquam ſatis commendandi, ferri poſſit. Supereſt, ut ſpecimina quædam notarum Cl. Burmanni afferamus; ſed cum ſatis multis jam de libro hoc actum videatur, & ſumma Viri eruditio nemini non perſuadeat, lectiſſimas omnes & probatiſſimas eſſe, unam tantum alteramve producemus, in quibus nobis limatiſſimum ceteroqui judicium Cl. Editoris non penitus ſatisfecit. In Capite igitur X Lib. I ita præmiſſis aliis nonnullis Quinctilianus: *Verum quid ex ea* (ſc. Muſice) *proprie petat futurus orator, diſſeramus. Numeros muſice duplices habet, in vocibus & in corpore.* (Obiter hic notamus, hanc Ariſtoxeni, quem veteres in ſcientia Muſices principem ponunt, quemque & Quinctilianus paulo poſt nominat, diviſionem eſſe, qui, ut ex Cenſorino patet, Muſicen eſſe contendit in voce & corporis motu.) *Utriusque enim rei aptus quidam motus deſideratur. Vocis rationem Ariſtoxenus muſicus dividit in* ῥυθμὸν *&* μέλος ἔμμετρον, *quorum alterum modulatione, alterum canore & ſonis conſtat. Num igitur non hæc omnia oratori neceſſaria? Quorum unum ad geſtum, alterum ad collocationem verborum, tertium ad flexus vocis, qui ſunt in agendo quoque plurimi, pertinet.* Hæc breviter dicta in ſequentibus paulo pluribus verbis explicantur, quæ nemini obſcura fore confidimus, quicunque diligentius paulo animum adverterit. *Numeros*, inquit Quinctilianus, *Muſice duplices habet, in vocibus & in corpore.* Numeri hic generatim εὐρυθμίαν, decentem & aptum motum notant, quod manifeſte docet ipſe Quinctilianus, ubi numeros in corpore pluribus dilucidat. *Corporis quoque decens & aptus motus*, inquit, *qui dicitur* εὐρυθμία, *eſt neceſſarius, nec aliunde peti poteſt, in quo pars actionis non minima conſiſtit.* In

 genere

genere igitur, ex ſententia Quinctiliani, veteres Muſicos & præcipue Ariſtoxenum ſequentis, & vocis & corporis decens motus a ſtudioſo Muſices requiritur. Speciatim jam Quinctilianus vocis motum conſiderat, & præeunte rurſus Ariſtoxeno diſpertitur in ῥυθμὸν & μέλος ἔμμετρον. Huc pertinent verba: *Vocis rationem Ariſtoxenus muſicus dividit i. ῥ. e. μ. e. quorum alterum modulatione, alterum canore ac ſonis conſtat.* Ῥυθμὸς quod modulationem reddit Fabius, reſpondet menſuræ vel tempori, μέλος ἔμμετρον ſonorum intervallis, ad quæ quidem duo tota Muſices ſcientia revocari commode poteſt. Sequitur jam, ut horum uſum atque applicationem in eloquentiæ ſtudio videamus. Num *igitur non hæc omnia oratori neceſſaria?* inquit optimus dicendi magiſter, *quorum unum ad geſtum, alterum ad collocationem verborum, tertium ad flexus vocis, qui ſunt in agendo quoque plurimi, pertinet.* Unum docet ad geſtum pertinere, quo manifeſtum eſt reſpici ad partem alteram generalem muſices, quæ numeros in corpore habet, ut Quinctilianus loquitur, h. e. ad eam, quæ, quinam habitus corporis deceat canentem, monſtrat, quæque adeo haud dubie geſtui oratoris inſervit, apto itidem & convenienti corporis motu conſtanti. Alterum ad collocationem verborum pertinet ex mente Quinctiliani, atque id manifeſte eſt ῥυθμὸς ſpeciatim dictus, modulatio, h. e. temporum brevium longorumque mixtura, qualis & in collocatione verborum, quæ numerus dicitur oratorius, obſervatur. Tertium nempe μέλος ἔμμετρον, quod canore ac ſonis conſtare ait, ad flexus vocis refert Fabius, quos non ignarus, quam ingrata auribus accidat μονοτονία, in agendo quoque plurimos eſſe oſtendit. Atque iſta jam uberius exponit in ſequentibus, ita ut primo alterum ac tertium, deinde & primum plurimum ſubſidii afferre oratori demonſtret. Hoc pacto ſenſum Fabio ſuum planiſſime conſtare, arbitramur, neque adeo mirari ſatis poſſumus, qui impetrare a ſe potuerit Cl. Burmannus, ut audaciſſimæ Gallæi conjecturæ ad hunc locum adſtipularetur non tantum, ſed & verba ipſa optimo ordine collocata transponenda crederet. Ita enim ille poſt aliorum nonnullorum annotationes, & va-

varias lectiones mirum in modum cumulatas: Gallæus volebat, *ῥυθμὸν & μέτρον & μέλος ἔμμετρον*, & illa QUORUM ALTERUM MODULATIONE &c. *additamentum credebat autoris menti repugnans. neque extra veri ſpeciem. præterea his Græcis vocibus ſubjungere mallem illa*, QUORUM UNUM AD GESTUM &c. PERTINET, & *hinc illa* NUM IGITUR NON HÆC OMNIA ORATORI NECESSARIA. NISI FORTE &c. *ſubjicere. Ita ſuus Fabio ſenſus conſtabit planiſſime.* Qua tandem veri ſpecie receptam codicum præſtantiſſimorum lectionem cum Gallæo expungit Vir doctiſſimus, cum neque verior ſuppetat, neque cauſa ulla ſit eam in ſuſpicionem vocandi, &, quod palmarium eſt, verba ſequentia, *quorum alterum modulatione &c.* prorſus requirant eam & flagitent? At hæc ipſa invidioſo additamenti nomine cum Gallæo proſcribit Cl. Burmannus. Quid ita vero? Hæccine illa quam Vir eruditiſſimus ubique præ ſe fert, religio veteres libros tractandi, hæccine illa ſollicitudo cavendi, ne quid præter codicum ſcriptorum fidem temere in illis mutetur. Nulla illa profecto eſt, ſi ejicienti hæc verba Gallæo ſine ratione tam facile aſſentitur, neque ea re contentus, etiam verba transponit, &, quæ præcedunt, ſubjungit ſequentibus, ne quod omnino tormentorum genus locus hic effugiat. Et Gallæum quidem verba, *quorum unum ad geſtum, alterum &c.* in errorem induxerunt, qui cum cerneret, tria hic commemorari, oblitus generalis Muſices diviſionis, ad verba tantum, quibus prioris Muſices partis duo capita commemorantur, reſpexit, ac non tantum ipſa mutavit, ſed & ſequentia, ne emendationi obſtarent, e medio ſuſtulit. Sed Gallæum errantem quo pacto ſequi potuerit Clar. Burmannus, non ſatis intelligimus, imprimis, cum in præfatione moneat, ſibi eum licentius graſſari viſum eſſe. In eodem capite locus eſt: *Quamvis autem ſatis jam ex ipſis, quibus ſum modo uſus exemplis, credam eſſe manifeſtum, quæ mihi & quatenus Muſice placeat, apertius tamen profitendum puto, non hanc a me præcipi, quæ nunc in ſcenis effeminata & impudicis modis fracta, non ex parte minima, ſi quod in nobis virilis roboris manebat, excidit: ſed qua laudes fortium canebantur, quaque & ipſi fortes canebant, nec pſalteria*

&

& ſpadicas, etiam virginibus probis recuſanda: ſed cognitionem rationis, quæ ad movendos leniendosque affectus plurimum valent. Hic locus, ſi diſtinctionum notæ paululum mutentur, ſi quis alius ſanus, ita a Raphaele Regio in poſtrema ſui parte pervertitur: *Hæc Pſalteria & Sambuca etiam virginibus probis recuſanda, quæ ſecundum cognitionem rationis ad movendos leniendosque affectus plurimum valet.* Qua quidem emendatione, vel deformatione potius loci integerrimi quid cogitari poteſt audacius? Philander vocem ſpadicas, qua inſtrumentum, quod pulſatur, notari Pollux obſervat, retinuit, ſed nihilominus *nec* in *nam* & *ſpadicas* in *ſpadices* mutat, & ὡς ἐν παρόδῳ legit (*Nam Pſalteria & ſpadices etiam virginibus probis recuſanda*). Cl. Burmannus huic emendationi nihil addit, unde erunt fortaſſe, qui hoc ipſo ſilentio adducti hunc locum minus recte ei intellectum fuiſſe ſuſpicabuntur. Nos ei dicam propterea nullam ſcribendam putamus, (quis enim tam lynceus, ut omnia perperam ab aliis dicta pervideat) contendimus tamen, locum eum & ſanum eſſe & facilem intellectu, ſi poſt vocem *canebant*, majorem aliquam diſtinctionis notam adſcribas, & ſequentia verba: *nec pſalteria & ſpadicas* referas ad præcedentia: *non hanc a me præcipi*, ac denique *profitendum puto*, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetendum eſſe cogites. Nempe non pſalteria & ſpadicas præcipit Quinctilianus, ſed cognitionem rationis, quæ ad movendos leniendosque affectus plurimum valet, uti ipſa oppoſitio, ſimilis illi, quæ in prioribus occurrit, lectionem receptam defendit ſatis ac tuetur. Accedat tertius ex eodem capite locus: *Chryſippus etiam nutricum, quæ adhibentur infantibus allectationi, ſuum quoddam carmen aſſignat.* Conjecerat hic Gebhardus, ablactationi legendum eſſe, quod in codice quodam *allactationi*, in altero *allectioni* inveniſſet. Subjicit Cl. Burmannus: *Si autoritas adeſſet, reciperem libenter illud ABLACTATIONI, modo ABLACTATIONE ſcriberetur, id eſt tempore ablactationis, quo maxime queruli ſunt infantes. Vel INFANTIUM ABLACTATIONI ſcribendum eſſet.* Cur vero libenter reciperet vocem Vir doctiſſimus, quæ vix recepta novis mutationibus occaſionem, primo ex dandi caſu caſum auferendi, deinde

inde & ex *infantibus infantium* refingendi. Quodſi inſuper rem ipſam ſpectemus, ſatisne credibile eſt, Chryſippum in libro ſuo de liberorum educatione, qui haud dubie deſignatur, tantum ablactationi, vel ablactationis tempore nutricibus carmen aſſignaſſe, non in univerſum allectationi qua infantium animos nutrices delinebant. Nam certe non infantibus tantum recens lacte depulſis canunt nutrices, ſed aliis, flentibus imprimis aut ſomno indigentibus. Retinenda igitur & hic vulgata lectio, ſed paulo aliter interpungenda, ut ſenſus clarior reddatur. Nempe quod vocem *allectationi* ſequitur comma, ei præmittendum eſt, atque ita nihil aliud velle Quinctilianum videbimus, quam Chryſippum nutricum, quas moris eſt infantibus adhibere, allectationi, ad irrequietas eorum mentes componendas adhiberi ſolitæ, peculiare carmen aſſignaſſe.

JOANNIS ERHARDI KAPPII OBSERſervatio in P. QUETIFII & P. ECHARDI Scriptores Ordinis Prædicatorum.

R. P. *Echardum* omnibus eruditis integrum de hoc opere judicium relinquere, eorumque emendationes maximopere exoptare, ſupra Menſe Aprili p. 157 indicavi. Qua ergo libertate judicandi omnibus conceſſa ſi in præſenti utar, æqui bonique id conſulturum Virum eruditiſſimum certus confido. Quum autem ita cenſeat p. 764 R. P. *Echardus*, in omnibus aliquid laudandum, aliquid etiam in omnibus reprehendendum, ego quoque quid in Scriptoribus his Dominicanis laudandum, quidve reprehendendum eſſe videatur, brevi hac obſervatione exponam. Laudo igitur denuo egregium & ab omnibus, quibus ſcientiarum incrementa curæ cordique ſunt, probandum inſtitutum horum S. Dominici alumnorum, quo hiſtoriam Dominicanorum literariam ab erroribus & fabulis, quibus conſpurcata fuit, liberare, & quam emendatiſſimam atque accuratiſſimam exhibere aggreſſi ſunt. Laudandus & omnino utriusque pertinax labor, quem in tot Bibliothecis perluſtrandis, tot

Digitized by Google

codicibus & manu exaratis & typis impreſſis evolvendis, tot aliis libris, annalibus, hiſtoriis, catalogis perlegendis hujus operis gratia exantlarunt. Laudanda ipſorum in rebus dubiis diluendis, chronologia vitarum & ſcriptorum ſtatuenda, codicibus MSS. & libris ſpeciatim citandis, editionibus variis operumque translationibus recenſendis, ſingularis ἀκρίβεια. Laudandum inprimis veritatis ſtudium, quod in rejiciendis fabulis, quibus ipſos Dominicanos & extraneos Dominicanorum vitas contaminaſſe & dehoneſtaſſe R. P. *Echardus* in vita *Alberti M.* p. 162 conqueritur, adhibuiſſe quidem gloriantur, nec mihi tamen nec aliis ubique perſuadebunt.

Sed ne alterius quoque moniti ab Echardo ſubminiſtrati oblivisci videar, non poſſum non reprehendere iſtam Proteſtantibus, ſpeciatim, Lutheranis inſultandi libidinem, quam in hoc Tomo aliquoties prodiderunt Autores, quo tamen, Lutheri quippe reformationem nondum attingente, commodam ipſis occaſionem calumniandi fere defuiſſe exiſtimari poſſet, ut nondum adeo Dominicani immane, quo per ducentos annos in B. Lutherum flagrarunt, odium depoſuerint. Nec minus reprehendendum eſt in hoc opere Germanos ſubinde pungendi ſtudium, ut cum merito a *Nicolao Antonio* Bibliotheca Hiſp. Vet. Romæ *1696* edita T. II p. 48 *Danielem Keyſerum*, Jurisconſultum Germanum, riſui expoſitum eſſe p. 110 putant, quod in hiſtoria juris civilis, feudalis & canonici, Coburgi 1663 in 4 publicata, p. 27 ſibi finxerit, *Raimundum de Pennaforti* eum eſſe Doctorem Pariſienſem, qui e feretro caput extollens MLXXXI S. Brunonis confeſſioni anſam dedit, ut alia nunc taceamus. At quo jure Dominicani noſtri hunc Germanum Jureconſultum, ſcriptorem hiſtoriæ juris ignobilem, in argumento ad Dominicanorum hiſtoriam ſpectante ridere potuerunt, eodem & Germani, Autorum Gallorum in rebus Germanicis erroribus animadverſis, habebunt forte, quod rideant. Quis nonniſi in Geographia Germaniæ plane hoſpes urbem *Lauingam* ita deſcribet: „Urbs eſt „Thuringiæ clara Lauinga Latinis, Laugingen (vel Lauingen) in„colis vernacule dicta, ad Danubii ripam ſita, vix una leuca ſu„pra Dilingam, Ulmam vero inter in occaſum Vertamque ſive

Do-

„Donavertam, media in ditione Ducis Neoburgenſis? quæ quidem deſcriptio in vita Alberti M. Lauingæ videlicet nati p. 162 totidem verbis habetur. Quis e contraria parte *Erphordiam*, principem Thuringiæ urbem, in Saxonia quæret? quod a Noſtris p. 368 factum eſt. Quis *Halam* ad Salam fluvium inter Torgam & Lipſiam ſitam eſſe affirmabit? quod hic p. 384 in vita Henrici de Hallis affirmatur. Sed & alia occurrunt animadverſione digna. Scripſerat *Anonymus* in Centuria Scriptorum inſignium, qui in celeberrimis, præſertim Lipſienſi, Wittenbergenſi, Francofordiana ad Oderam, Academiis floruerunt, a *Joach. Joan. Madero* Helmeſt. 1660 ed. n. XLIII: JOHANNES KUNE D. *Prædicatorum* ordinis Profeſſus &c. Hic R. P. *Echardus* D. illud ultimam nominis autoris literam eſſe arbitratus, nobis *Joannem Kuned* cum in opere ipſo p. 821, tum in indice alphabetico & cognominum exhibuit. Taceo alia leviora ſphalmata & παροράματα, quæ in nominibus auctorum & urbium irrepſerunt. E. g. p. 2. allegatur *Gerardus Voſſius* de Hiſtor. Lat. de quibus tamen Gerardum Joannis Voſſium, non Gerardum, quo nomine duo alii Voſſii, Præpoſitus nimirum Tungrenſis, & unus ex filiis Gerardi Joannis inſigniuntur, ſcripſiſſe inter omnes conſtat. P. 89 *Coccejus* Theſaur. Lib. III citatur, cujus tamen Autor non Coccejus Reformatus Theologus, ſed *Jodocus Coccius* eſt e Societate Jeſu. P. 110 *Keyſeri* Hiſtoria Juris ſupra adducta *Colburgi* 1603 edita perhibetur, cum Coburgi ſcribendum eſſet. P. 290 Quodlibeta S. Thomæ typis quoque prodiiſſe dicuntur Noribergæ Andreæ *Friſnes*, 1474, at nomen typographi eſt *Friſner*, nec is ſolus Quodlibeta hæc impreſſit, uti ex titulo apparet, quem ex *Jo. de la Caille* Hiſtoria Typographiæ gallice edita p. 28 huc tranſcribam: Tho. Aquin. QUODLIBITA per Andream FRISNER, de Wunſidel; & Joh. Senſenſchmid, fol. Noriberg. 1474. P. 774 *Suſatum* Weſtphaliæ oppidum vulgo *Sæz* vel *Zæt* appellari dicitur, quod potius *Saſt* vernacula nuncupamus. P. 783 in vita *Hermanni Corneri* verba nonnulla Meibomii affert *Echardus* ex vindiciis Billinganis (non Biſillingan. uti l. c.) & ea, quæ laudem Corneri minuere poſſent, (non dubito quin ſeducti ſint Munſterus & Pantaleon

Digitized by Google

ab Hermanno Cornero) omittit, atque citatum a Meibomio Hieronymum *Henningeſium*, celeberrimum Genealogiarum ſcriptorem, in *Kenningeſium* transformat. P. 847 Nova Literaria Helvetica a Jo. Jacobo *Scheuchero* collecta adducuntur, quæ celeberrimo Scheuchzero debentur. Taceo plura ejusmodi ſphalmata, quæ typorum forte dixeris; quanquam ea quæ adduxi, in erratis typorum huic Tomo ſubjunctis emendata neutiquam fuerint. Nec ego annotaſſem illa, niſi precibus Autorum, quibus emendationes errorum omnium totis præcordiis exoptarunt, ut ipſi aliorum ſphalmata p. 248, 510, 546 atque alibi diligenter annotarunt, dandum aliquid fuiſſet. Id adhuc monendum, R.P. *Echardum* in ea quoque eſſe ſententia p. 377, quaſi *Jo. Erneſtus Grabius* ſub finem vitæ ad Eccleſiam Romanam tranſierit. Enimvero id a Celeb. D. *Pfaffio* in Præfat. Liturgiæ Grabii p. 500 ſatis ſuperque fuit confutatum.

Sed nunc Supplementa quoque nonnulla ad primum hunc Bibliothecæ Dominicanæ Tomum communicabimus. De *Martino Drencigio*, qui plane omiſſus, audire juvabit *Georg. Fabricium* Annal. Miſniæ L. II p. 66 ad annum 1463: „Peſtis paſſim graſſatur. - - Lipſiæ a menſe Auguſto usque ad Octobr. monachi Do„minicani in Paulino novem & viginti obeunt. Memorabile eſt, „quod inter eos accidit Martino Drencigio, qui diem horamque obitus ſui prævidit. Cui cum Præfectus cœnobii diceret: „Quid eſt, Martine, quo ſperas Deum habere te propitium? „Ille ait; Non cognovi literaturam *a*) quia nimis indoctus ſum: „ſed aliis pſallentibus ſolitus ſum aliquam partem paſſionis & „mortis Chriſti meditari, & gratias illi pro munere & merito „redemtionis agere: cujus memorabor juſtitiæ ſolius. *b*) Miratus pietatem hominis Archimandrita oratione confirmavit &

a) Verba ſunt Pſ. 72 [al. 71] v. 15 juxta vulgatam verſionem.
b) Repetita & hæc ſunt verba e dicti Pſalmi v. 16 vid. B. Jac. Thomaſii Præfationes Lipſiæ 1681 in 8 editas, p. 561 ſeq. ubi jure quodam hic Drencigius inter teſtes veritatis numeratur.

Digitized by Google

„& ſperare juſſit optime, quia recordaretur juſtitiæ Domini ſolius.„ Huic ſuccedat *Henricus Sletſtater*, Rudolphi Epiſcopi Wratislavienſis in negotio indulgentiarum contra Huſſitas Subcommiſſarius, cujus Diploma MCCCCLXX die 15 Menſ. Februarii ſubſcriptum, ex MSto impreſſum, Actis & Documentis Reformationis a Magnifico *Læſchero* nuper editis p. 364 inſertum eſt. Hunc excipiant nonnulli eruditi Dominicani Lipſienſes, a Monacho Pirnenſi M. Joan. Lindnero in Onomaſtico MS. recenſiti, cujus verba Germanica Cl. *Jo. Jacobus Vogelius* in vita *Joannis Tezelii* p. 44 exhibuit, Latine ita reddenda: „Monaſterium Paulinum multos eruditos Doctores pioſque vi„ros habuit, *Ludolphum* nimirum *Priorem*, *D. Joannem Cuno„nem* 1444, *L. Ulricum Schmidtium*, Reformatorem multo„rum monaſteriorum, 1478, *D. Joh. Breslauerum*, 1475, *D. Ni„colaum Bayerum*, 1480, Provincialem Hamburgi, *D. Hiero„nymum Wonſidelenſem*, (cognomine Frieſſnerum) 1497 mor„tuum, *D. Georgium de Frickenhauſen*, cognomento *Orterum*, „*Bartholomæum de Conſtat*, Wallenfelſerum (qui, ut laudatus „*Vogelius* l. c. obſervat, Conradi nomine inſignitus 1461, albo A„cademiæ inſertus 1463, Baccalaureus & 1466 Magiſter Lipſien„ſis factus eſt) *Georgium Damis* (ſeu potius *Dottamium*). Ex his vitæ primi, ni fallor, ſecundi, quarti & ſeptimi in Scriptoribus his Dominicanis inveniuntur, reliquorum autem nulla habetur mentio. Et tria quidem Epitaphia, unum *Frieſneri*, alterum *Bayeri*, & tertium *Bartholomæi De Stat* lapidibus ſepulchralibus ædis ad D. Pauli inſcripta, M. Salomo Stepnerus Inſcriptionibus ſuis Lipſienſibus 1675 in 4 editis p. 82 inſeruit. Cum vero inſcriptiones has unicuique inſpicere haud liceat, en ipſa verba, prout in lapidibus hodienum exſtant: „Anno dni MCCCC„XCVII in die ſcti Galli obyt Rndꝫ pr ſr Iheronimus de „Wunſidel Sacre Theologie profeſſor. Altera *Beyeri* ita habet: „Anno dni 1505 die 26 meſ. auguſti obyt Rndus pr „ſr Nicolaus beyer Sacre Theologie - - - - - - - „ - - - inquiſitor. Quondam Provincialis Saxonie.„ Forſan voces in lapide vetuſtate exeſæ ita reſtitui poſſunt. Profeſſor & heretice pravitatis &c. Tertia *De Stat* ſic legitur: „ An-

Google

„no M CCCC LXXIX in die ſcti Galli obyt Reuerēd9 pr̄ fr̄ „Bartholomeus de Stat Sacre Pagine profeſſor. Honorifica quoque *Friſneri* & *Beyeri* fit mentio in Bulla illa membranacea Romæ M CCCC LXXXIV d. 10 menſ. Octob. data & a decem Cardinalibus ſubſcripta, quam Collegium Paulinum per primarios ſuos *Friſnerum* & *Beyerum* tunc impetrarat, ut fraternitas Roſarii B. Mariæ Virginis in hac urbe erecta confimaretur. Audi verba ipſius Bullæ, quæ in Paulina adhuc extat & a B. *L. Joachimo Fellero* Orationi de Bibliotheca hac 1676 habitæ ſubjuncta eſt: „Dilectorum nobis & in Chriſto venerabilium & „religioſorum virorum fratrum Nicolai Beyer Provincialis pro„vinciæ Saxoniæ, & Hieronymi Friſner, Magiſtrorum in Theo„logia & dicti ordinis Profeſſorum, ſuper hoc humiliter ſuppli„cantium, petitionibus inclinati &c. Fortaſſis ea, quæ de *Nicolao Beyero* hic attuli, R. P. *Echardo* in Tom. II proderunt, cujus vita ad annum 1505 ipſi emortualem erit referenda. Sed & alia quædam in ipſis vitis Dominicanorum addenda eſſe arbitror. P. XXVI in indice Epiſcoporum adducitur: *Nicolaus Meyſen Ep. Lubecenſis datus per papam anno 1378. Sic Bucelinus. Hic videtur qui a noſtris Millina agnominatus & quem referunt ad 1385.* De hoc lege utique laudatum *Fabricium* in Lib. II Annal. Miſn. ad annum 1381. p. 54, cum quo confer Zachariam Schneiderum Chron. Lipſienſi p. 153. P. 109 omiſſæ ſunt binæ editiones ſummulæ Raimundi, quarum unam cum caſibus reſervatis metro incluſis Coloniæ 1508 in gratiam ſacerdotum prodiiſſe, alteram cura *Joh. Chappii* V. I. Profeſſoris Pariſiis 1516, cum ſuo commentario, ſine caſibus tamen reſervatis, repetitam eſſe, Celeb. *Hardtius* in præf. Tomi II Autographorum Lutheri & Coætaneorum p. 28 affirmat. P. 111-113 in vita *Joannis a Wildeshuſen* addi poteſt ejus Epitaphium, quod Argentorati in odeo Prædicatorum & apud *D. Jo. Schilterum* in notis ad *Jacobi de Königshoven Chronicon Alſaticum & Argentoratenſe* p 1120 exſtat. P. 271-317 luculentiſſima *Thomæ de Aquino* vita habetur, in qua tamen nulla mentio libri, cujus titulus: „*Joannis Georgii Dorſchei*, Argentoratenſis, D. Thomas Aqui„nas, dictus Doctor Angelicus, exhibitus Confeſſor veritatis

Evan-

Digitized by Google

„Evangelicæ Auguſtana Confeſſione repetitæ, juxta ſeriem controverſiarum Tomis IV. R. Bellarmini Cardinalis examinatus. Ff. 1656 in 4. Hunc a *Thoma Leonardo* Prof. Lovanienſi impugnatum defendit *Antonius Reiſerus* in Vindiciis Evangelico-Thomiſticis, Ulmæ 1669, 4. P. 370 vindicat R. P. *Echardus* Martinum Polonum a cenſura Bellarmini, qui Martinum ceu virum ſimplicem deſpicit, ut qui fabellas pro hiſtoriis obtrudat. Agnovit jam antea hujus cenſuræ iniquitatem *Wagenſeilius* in Exerc. de Romanis Pontificibus Germanorum gente creatis. P. 480 inter dubios S. Dominici alumnos recenſet Guilielmum Duranti, celeberrimum illum Speculi Juris & Rationalis divinorum officiorum ſcriptorem, ubi inter conditores vitæ Duranti omiſſus fuit *Fr. Dominicus Antonius Gandolfus*, qui in diſſert. de ducentis celeberrimis Auguſtinianis Scriptoribus &c. p. 149 - 153 vitam hujus prolixe contexuit. P. 523 in vita *Henrici de Arimino* enumerantur codices MSS. tractatus ejus de quatuor virtutibus moralibus, ſed ignoravit *Echardus*, hunc ipſum tractatum typis prodiiſſe hac epigraphe: „Incipit tractatus de IV Virtutibus „Cardinalibus editus & expoſitus ad cives Venetos per fratrem „HEINRICUM ARIMINENSEM. Finit ita: Tractatus „pulcherrimus de IV Virt. Card. per Fr. Heinr. Arimin. ad Venetos editus, totam fere Philoſophiam moralem complectens, „una cum exemplis & hiſtoriis tam ex divinarum quam human. „ſcripturarum auctoribus ſumtis, ad conficiendum ARENGAS „(ita medio ævo vocabant conciones vid. Du Freſne Gloſſ.) collationes & ſermones. *Arte impreſſoria Argentine artificioſe effigiatus*: fel. expl.„ Præfixa ſunt operi duo folia membranacea ſcripta ſimilibus characteribus, quibus opus impreſſum, in iis Thom. Dorniberch de Meminghen Sacr. Canonum & Art. Liber. Doctor ſcribit: „Completa eſt hæc tabula remiſſoria (quæ præ„miſſa) per me Th. D. de anno 1472 ipſa die S. Martini Papæ.„ Teſtatur id *Jo. Ludolph. Bunemannus* in diſſert. *de Bibliothecis Mindenſibus Antiquis & Novis*, 1719 edita, litt. C. 2. P. 610 obſervandum eſt, de *Conrado de Halberſtad* egiſſe quoque in *Triumviris Helmſtadienſibus* ſumme venerabilem Abbatem *Jo. Andream Schmidium*, in quibus geminum tractatum

Conradi

Digitized by Google

Conradi in manuſcriptis poſſideri, a Viro celeberr. p. 38 aſſeveratur, quorum alter id in fronte gerit rubrum: *Conſolatorium mæſtorum compilatum a fratre* Conrado de Halberſtad, ordinis fratrum Dominicanorum; alter autem: de proſperitate malorum, quomodo proſperentur & innocentes premantur & affligantur.„ Brevi deinde analyſi argumentorum utriusque tractatus inſtituta, utrumque libellum de *Conradi* probitate, diligenti ſcriptorum tam profanorum quam ſacrorum lectione & circumſpecta contemplatione affatim teſtari, & typis non indignum eſſe judicatur. Animadvertit quoque ex poſteriori tractatu, *Conradum* hunc noſtrum hiſtoriam de Cherberti, poſt exaltationem papalem Sylveſtri II nomen adepti, fœdere cum diabolo inito, (de quo *Jacobum Uſſerium* in libro de Chriſtianarum Eccleſiarum ab Apoſtolorum temporibus ad noſtram ætatem ſucceſſione & ſtatu Cap. III §. 15 ad 22 p. 84 ſeqq. erudite diſputaſſe ibidem docetur) intrepide enarrare, & quaſi nihil ſubſit falſi aperte pronunciare, adeo ut inique cum Proteſtantibus agant Pontificii, dum illos, quando hanc aliasque ſimiles hiſtorias de Pontificum quorundam facinoribus nefandis proferunt, majeſtatis Papalis, ſi Diis placet, reos poſtulant. Præter hæc adducta ſcripta doctum adhuc aliud manuſcriptum aſſervare Bibliothecam Guelpherbytanam, Summe venerabilis Abbas l. c. indicat, quod a *Conrado* hoc elucubratum, & cujus inſcriptio ita ſeſe habet: „ *Reſponſorium curioſorum ſive tractatus* „*menſæ philoſophiæ.* De quo libro plura vide apud Schmidium l. c. P. 631 in recenſione editionum tractatus, qui ſub titulo: ***Philobiblon*** & ſub nomine *Richardi de Buri* Epiſcopi Dunelmenſis editus eſt, ſed *Roberto Holkot* debetur, (uti quoque ex *Lelandi Collectaneis de Rebus Britannicis* P. II Append. p. 299 in his Actis menſe Martio A. 1717 relatum fuit) omittuntur tres editiones, quarum una ex Bibliotheca *Goldaſti*, altera cum præfatione *Conringii* Philologicarum Epiſtolarum centuriæ ab ipſo editæ ſubjuncta, tertia primæ Collectionis *Maderiano-Schmidianæ* Acceſſioni de Bibliothecis præmiſſa p. 1-66. exhibetur. Ad vitam *Henrici de Hervordia* p. 665 ſq. obſervo, de hoc Cl. *Bunemannum* in diſſ. 1 *de doctis Weſtphalis* egiſſe, ibique *Trithemii*, *Simleri*, *Voſſii* & *Lexici Univerſalis Hiſtorici* in

Hen-

Digitized by Google

Henrico de Hervordia Westphalo cum *Henr. de Erfordia* Thuringo permutato notasse. Idem in dissert. supra citata de Bibliothecis Mindensibus, Cl. *Reimannum* in hujus vita etiam a via abductum demonstrat, & elogium, quo *Nicolaus Schaten* in *Annal. Paderb.* ad an. 1370 fol. 381 hunc Henricum extollit, memorat, ubi inter alia ceu sacerdos religione & doctrina inter suos ea tempestate celebris laudatur. *Conringium* hujus Henrici Chronicon in MSto possedisse, testis est ejus Epistola ad *Furstenbergium* p. 15; sed postea deperditum illud esse, Cl. *Joachimus Fridericus Fellerus* in Monumentis ineditis p. 40 animadvertit. P. 677-679 vita *Jo. Tauleri* ad annum 1379 extat, ad quam annotare licebit, eam ex Cl. *Georgii Frider. Heupelii* dissertatione, qua memoriam Joh. Tauleri instauratam Witteb. 1688 exhibuit, Anonymi historia Tauleri Germanice scripta & Luneburgi 1689 in 8 impressa, una cum figura ænea cenotaphium ejus Argentoratense repræsentante, *Gothofredi Arnoldi* Historica descriptione Theologiæ Mysticæ, Lipsiæ 1702 edita, p. 299-305, *Joh. Gottfridi Olearii* Bibliotheca Scriptorum Ecclesiasticorum, Jenæ 1711 cum præf. Celeb. *Buddei* publicata, p. 184, aliisque & augeri & emendari posse. Adjungo iis supra laudatum *D. Joannem Schilterum*, qui in doctissimis notis ad Königshovenii Chronicon Alsaticum & Argentoratense & quidem in append. p. 1119 Epitaphium & alia de Taulero adducit, e quibus patet, Taulerum non A. 1379, quod viri graves Argentinæ 1714 degentes Nostro persuaserant, sed d. 16 Jun. 1361, ut recte Spondanus tradiderat, obiisse. P. 727 in vita *Jacobi Januensis* omissa est ipsius Legenda aurea, quæ hunc præ se fert titulum: „Legenda aurea Jacobi Januensis ex „Ord. Præd. pulchre transcripta per Martin. Crants, Udalr. Ge„ring & Mich. Friburger impressoriæ Artis magistros, fol. Par. *Chevillerius* p. 69 eam in annum 1476 conjicit, licet annus non exprimatur. P. 750 *Hermanni de Lerbecke* Chronicon Comitum Schaumburgensium, a *Meibomio* editum, recensetur; sed præter illud consignavit quoque *Chronicon Episcoporum Mindensium*, quod usque ad Ottonem Episcopum, qui obiit A. D. 1398, produxerat. Edidit illud *God. Guil. Leibnitius* ex MS.

T. II Script. Brunſuic. p. 157-211, cujus quoque introductio conferri meretur. Fuit & aliud MS. Lerbeccii in Bibliotheca Cathedrali Mindenſi adhuc A. cIↄ Iↄcxxxvi, ſed inter deperdita nuper relatum a Cl. *Bunemanno* in diſſertatione de Bibliothecis Mindenſibus ſupra citata his verbis: „Denique (15) *Hermannus Lerbeccius*, MSS. adſcriptum Catalogo ab eadem manu: *eſt rudi ſtilo incorrectus*. Dolendum hoc præſertim MS. „intercidiſſe. Licet enim ex antiquis privilegiis, quibus Lerbeccius ſe olim uſum teſtatur, & ipſis originalibus literis quam „plurimis haud pauca Lerbeccii loca corrupta reſtituere poſſim, tamen hic liber MS. multum potuiſſet adjuvare, atque „ego eo minus hunc laborem ſubterfugerem, quod Herm. Lerbeccius frater ordinis Prædicatorum domus Mindenſis in monaſterio Dominicanorum olim vixit, quod nunc in Gymnaſium & Rectoris ædes eſt mutatum. P. 783 in vita *Hermanni Corneri* latuit R. P. *Echardum*, *Leibnitium* Scriptor. Brunſuicenſ. T. II n. XLVI p. 743-751 *loca* in *Hermanni Corneri* Chronico inedito ex Helmoldo vel Arnoldo citata, quæ tamen apud eosdem, quales extant, vel plane non vel aliter leguntur, edidiſſe atque T. III n. V. p. 199-202 *Excerpta Chronici* ejusdem ab anno Domini 1371 ad A. D. 1435, ad urbem Luneburgicam pertinentia, cum continuatione ad A. D. 1466 dialecto Saxonica exhibuiſſe. In utraque introductione his excerptis præmiſſa varia annotavit *Leibnitius*, quæ ſi legiſſet *Echardus*, luculentiorem Corneri ejusque Chronici notitiam dediſſet. Exhibuit præterea ex dicti Corneri Chronico ea potiſſimum loca, quæ ex Chronographo quodam inedito *Eggardo* delibavit, & quæ in collectione Script. Brunſu. Leibnitiana non reperiuntur, Cl. *Joach. Frid. Fellerus*, cum notis, Monumentorum Ineditorum Trimeſtri III p. 141-178. Egit quoque de Hermanni noſtri Chronico, quod Lubecæ etiam adſervatur, hoc ipſo anno Cl. *Jo. Henr. von Seelen* Select. Literar. Specim. III, in quo varia ab aliis nondum obſervata occurrunt. P. 793 in recenſione ſcriptorum *Johannis Nyderi* video Cl. Autoribus non innotuiſſe, quod Cel. *Hardtius* ex Formicario Nyderi libros quinque, qui de viſionibus ac revelationibus agunt, Helmſtadii 1692 in 8 ediderit.

Digitized by Google

ediderit. In præfatione laudatus *Hardtius* Nyderum Suevum, Iſna oriundum, ſummis laudibus extolit atque Diſpoſitorium moriendi, quod inter tractatus Nyderi, qui prælum nondum ſubierunt, a ſcriptoribus Dominicanis refertur, in 4 impreſſum in Bibliotheca Sereniſſimi Principis RUDOLPHI AUGUSTI fuiſſe, animadvertit. Obſervo autem & ex hac Bibliotheca Dominicana, Nyderi libros tres de reformatione religioſorum ſeu ſtatus cœnobitici (cujus libri geminum exemplar MS. unum in Fol. ſcriptum A. 1473 & alterum in 4 in Bibliotheca Julia aſſervari *Hardtius* & in hac præf. & in præf. T. III Autographorum Lutheri & Coætaneorum docuerat) ab Hardtio inter MS numeratos, & in cit. præf. Autographorum ſummatim recenſitos, jamdudum typis prodiiſſe, & Pariſiis in 8, 1512 typis Joan. Petit, & Antwerp. 1611, 8 ex Offic. Plantiniana, cura *F. Joannis Nys*. P. 828 in vita *Jo. Cunonis* (quem Kuned appellari ab *Echardo* ſupra notavi) addi poſſunt varia ex Fabricii Annalibus Miſn. Lib. II ad A. 1437 p. 61 & A. 1444 p. 63. Refert & hunc inter teſtes veritatis *Jacobus Thomaſius* in Præfationibus p. 556 ſq. ubi & p. 560 exiſtimat, veriſimile eſſe, inter cauſas, cur *Cuno* Baſileenſi Concilio non ſubſcripſerit, hanc etiam fuiſſe, ne videretur figmentum de miraculo Welsnacenſi ab iſto Concilio confirmatum approbare. P. 845 recte ſuſpicantur Autores horum ſcriptorum, *Olearium* in *Abaco Patrologico* deluſum eſſe, quum dixerit, exemplum Sermonum aureorum de Sanctis *F. Leonardi de Utino* in Bibliotheca Hlenſi anno a 1446 impreſſum eſſe. Olearium enim annum, quo compilati ſunt hi ſermones, pro anno, quo e prælo prodierunt, accepiſſe, ſubſcriptio, quæ in fine horum Sermonum deprehenditur, docet. Ipſemet hos Sermones nuper Halæ inſpexi & in fine libri adjecta deſcripſi, quæ ita ſeſe habent: „Expliciunt ſermões aurei de ſanctis per totũ annum quos „compilauit mgr leonardus de Utino ſacre theologie doctor „ordinis fratrum predicator. Ad inſtanciam & complacenci„am magnifice communitatis Utinenſis, ac nobilium virorum „eiusdem. M CCCC · XLVI in vigiſia btiſſimi pr̃is noſtri Do„minici ’feſſoris. Ad laudeȝ & gl’aȝ dei omnipotentis & tocius curie triumphantis.„ Convenit hæc ſubſcriptio exacte cum

illa, quam nuper in Annalibus Typographicis *Michael Maittaire* p. 25 exhibuit, niſi quod apud eum loco vocis *communitatis* vox *civitatis* l. c. legatur. Unde emendari poterunt, quæ Clar. *Lilienthalius* in *Selectis Hiſt. Liter.* obſerv. X, & Cl. *Bunemannus* in diſſert. de Bibliothecis Mindenſ. de opere ſillo tradiderunt. P. 883 ad vitam *Georgii Orteri* a patria *Frickenhauſenſis* ſeu *de Frickenhauſen* dicti, varia addi poſſent. Ex Fabricii Annalibus Miſnenſibus p. 78 conſtat, Johannem de Salhuſia Epiſcopum Miſnenſem, Georgium Frichenhuſium Dominicanum Lipſienſem contra bullam de eſu butyri concionantem defendiſſe, & pro eo contra Canonicos Fribergios liberam tuliſſe ſententiam. „ De qua controverſia ut plenius conſtet R. P. *Echardo*, ea quæ ex *Andreæ Molleri* Chronico Fribergenſi P. II p. 139 Illuſtris *Seckendorffius* in *Hiſtor. Lutheraniſmi*, (quam ad alterum Bibliothecæ hujus Tomum conficiendum Cl. Autor cum fructu conferet) fol. 13 prolixe tradidit, evolvat. Quod ad ejusdem *Ge. de Frickenhauſen* controverſiam de immaculata conceptione Beatæ Mariæ Virginis attinet, referunt quidem illam Autores ſcriptorum horum Dominicanorum ex *Alvæ Sol. Verit. Radic.* ſed præterquam quod Alva Frickenhuſii adverſarium *Sebaſtianum Titium Brant* fuiſſe, falſo tradat, qui *Johannes Breitenbach* fuit, nec omnia hic ſcripta in hac controverſia tunc publicata enarrantur. Ut ordine procedamus, prodiit primum: *Diſputatio breviſſima de immaculata conceptione virginis glorioſe. In florentiſſimo ſtudio Liptzenſi. Die martis poſt feſtum ſancte Lucie virginis in ſcolis Juriſtarum publice facta & pronunciata. Anno Dni &c. LXXXIX.* Johannem de Breitenbach hujus diſſertationis auctorem fuiſſe, ex annotationibus MSS. quæ nonnullis exemplis in Paulina Lipſienſi exſtantibus adjectæ ſunt, patet, & ex *Anonymo*, quem *Maderus* edidit, confirmatur, qui Breitenbachium IV libros pro Divæ Virginis conceptione ſcripſiſſe perhibet. Huic diſputationi oppoſita eſt a *Frickenhuſio*: *Repetitio diſputationis de immaculata conceptione virginis glorioſe in florentiſſimo ſtudio Lipzenſi, die Martis poſt feſtum ſancte Lucie virginis. In ſcolis Juriſtarum Anno Dni &c. LXXXIX facte cum reſponſionibus & replicis.* In

In qua fundatis juribus & theologicis rationibus euidentiſſime oſtenditur, quid dicta diſputatio veritatis in ſe contineat. Cum Bulla àplica. (Lipſ. 4 pl. in 4) Repetitionem hanc propugnator quidam immaculatæ conceptionis Mariæ hoc ſcripto confutare conatus eſt: *Clypeus contra iacula in ſacram ac immaculatam virginis marie conceptionem volitantia per modum trium ſermonum cum quadam queſtione theologica ac diſputatione iuridica in ſcholis iuriſtarum alme Univerſitatis Liptzenſis facta ſub anno dnice incarnationis M. CCCC LXXXIX.* (Lipſ. 8 pl. in 4) Verum & *Breitenbachius* ipſe cauſam ſuam defendit tractatu, cujus titulus: *In hijs cartis determinatio que de immaculata conceptione beate ac glorioſe virginis Dei genitricis in ſcholis iuriſtarum huius florentiſſimi ſtudii Liptzenſis his diebus breuiſſime facta extitit corroboratur. Ac nonnulla dicta per quendam eiusdem determinationis emuluʒ tanquam friuola & temeraria ac iuri & veritati contraria ex indubitato vtriuſque iuris fundamento eliduntur & reprobantur.* (Lipſ. 3½ pl. in 4.) Hæc duo ſcripta *Frickenhauſius* impugnavit hoc opuſculo: *Repetitio fabuloſe narrationis que alias ab autore ſuo intitulatur Clippeus contra iacula ſacram ac immaculatam virginis Marie conceptiōʒ violitancia per modum trium ſermonum cum quadam queſtione theologica ac diſputatione juridica in ſcholis juriſtarum alme vniuerſitatis liptzenn. facta. ſub anno dnice incarnationis MCCCCLXXXIX, comportata per fratrem Georgium de frickenhauſſen ordinis predicatorum ſacre theologie p'feſſorem. In qua repetitione euidentiſſime oſtenditur, quid prefatus clipeus ac dicte diſputationis inualida determinatio & ſophiſtica corrobaratio in ſe contineant veritatis. In fine hæc habentur: Explicit Repetitio &c. Impreſſa Liptzk Anno LXXXX.* (7 plag. in 4) Oppoſuit huic Repetitioni *Breitenbachius*: *Triplicationem contra quandam cauilloſam ac inutilem ſcripturam dni Doc Georgii de Frickenhauſſenn. In qua quod ſolutiones per eum date ad rationes pro ea pia & devota opinione ſancte ac immaculate conceptionis virginis gl'oſe ſupra adductas. ſint iniurioſe debiles & erronee ad oculum oſtenditur ac demonſtratur.* (Lipſ. 2 pl. in 4) Sed ne cauſa, quam ſuſceperant, cecidiſſe viderentur Dominicani, adornata

fuit ab ipſis Reſponſio ad Triplicationem & *Appollogia* c) *adverſus Inuectivam & iniurioſam triplicationem &c.* Utraque inter MS. in Bibliotheca Paulina adſervatur & illa quidem *Frickenhuſio* a *Fellero* in Catalogo p. 211, hæc vero alii Dominicano in Relationibus innoxiis A. 1718 p. 382 adſcribitur. His addo demum Epitaphium *Frickenhuſii*, quod lapidi ſepulchrali inſcriptum ita ſeſe habet: „*Anno dni. M. CCCC. XCVII. VII* „*January Obyt Rndus p̄r Fr. Georgius de Frick̄ehauſen Sacre* „*Theologie profeſſor.*„ P. 884 ad *Hieronymi Savanarolæ* vitam animadverti poteſt, celeberrimum Jenenſium doctorem *Joh. Franc. Buddeum* de artibus tyrannicis *Hier. Savanarolæ*, diſputat. Jenæ, 1690 habuiſſe, quæ *Parergis* ipſius *Hiſtorico-Theologicis* inſerta eſt p. 277-320. Sed retractavit eandem ſingulari Exercitatione, quæ poſt diſſertationem ibidem legitur. Atque hæc hactenus. Ceterum quam R. P. *Echardus* deſideravit nonnullorum codicum MS. qui in Bibliotheca noſtra Paulina, quam Dominicanorum olim fuiſſe plus vice ſimplici monet, extant, notitiam, eam celeberrimus Bibliothecæ hodie præfectus D. *Bœrnerus*, pro ſingulari literas promovendi, quo flagrat, ſtudio, proxime ſuppeditabit.

CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, S. T. D. & in Acad. Tubing. Prof. P. Ord. Eccleſiæ Decani & Illuſtris Stipendii Theologici Superattendentis, Introductio in Hiſtoriam Theologiæ Literariam cum Appendicibus.

Tubingæ, ſumtibus Joh. Georgii Cottæ, 1720, 8. 1 Alph. 17 plag.

CUm non ignoret Cel. Autor, quam bene conſulant Reip. literariæ, qui diſciplinarum hiſtoriam pertexere eaque ratione ad penitiorem rerum cognitionem via facili juventutem perducere annituntur, Introductionem hanc, in auditorum potiſſimum gratiam, luci publicæ expoſuit. Primas heic rerum lineas ſe ducere, primas umbras, neque omnia, quæ dici

c) Sic in ipſo MS. ſcribitur.

Digitized by Google

ci poterant, exhauſiſſe, ceteris privatæ explicationi & prolixiori deductioni aliquando edendæ reſervatis, ipſe publice profitetur, ſimulque monet, ſe omnes autores huc ſpectantes non allegaturum, neque tamen eos tantum, qui data opera rem quandam dederint, ſed eos præcipue, qui optime rem enarraverint, ſive id ſingulari quodam opere ſive alio quaſi loco, modo bene, fecerint, ut adeo veniam, quam ab eruditis expoſcit, facile ſit impetraturus, ſi non omnia accurata lance penſitata invenerint. Ita vero rem inſtituit, ut, præmiſſis de Hiſtoria literaria univerſali Prolegômenis, ad hiſtoriam ſingularum Theologiæ partium, Exegeticæ, Dogmaticæ, Theticæ videlicet & Moralis, Polemicæ, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & tandem Theol. Paſtoralis, recenſendam progrediatur. In illis, quid hiſtoria literaria ſit, quid illa tradat, quæ ejus neceſſitas, quis uſus, quæ præſtantia, quis abuſus, quæ avia, qui fontes, quæ denique genuina ejus percipiendæ ratio ſit, explicat, ubi inter alia methodum ſtudii theologici, aliam inter Pontificios, quibus ultra libros juratos, methodum dictatoriam, receptas ſententias, & præceptorum effata ſapere non liceat, aliam inter Anglos, qui collegia & lectiones Academicas pæne ignorant, uſitatam recenſet, tandemque in illos e noſtratibus, qui in Academiis doctorum ſermonibus calamo excipiendis nimium inhiant, acerbiſſime invehitur. Ad rem jam ipſam accedens, Libro I de Theologia Exegetica, & primo quidem loco de libris V. & N. T. eorumque origine, integritate, fatis & canone agit, nuda autorum diverſæ fidei nomina agmine numeroſo ſiſtens, deinde de linguis Originalibus earumque grammaticis, onomaſticis & Lexicis, poſthæc de hermeneutica & critica ſacra, quorſum etiam refert controverſias de literarum Ebræarum & Samaritanarum antiquitate, punctorum item & Maſoræ, cujus apud Cl. Autorem exigua eſt auctoritas, uti aliunde conſtat, de accentibus Ebræis & Græcis eorumque dignitate, nec non de muſica & poeſi veterum Ebræorum, in quibus argumentis fere omnibus utramque Autori noſtro faciunt paginam V. E. Lœſcherus in libro de Cauſis E. L. & Jo. A. Fabricius in Bibliographia antiquaria, quorum recenſiones ſcriptorum huc pertinentium Noſter quibus-

Prolegom.

p. 32.

Digitized by Google

p. 49. quibusdam nominibus auxit. Idem agit in reliquis, ubi de antiquitatum ſacrarum, hiſtoriæ, chronologiæ, & geographiæ
51. ſacræ ſcriptoribus diſſerit. In hiſtoria theologiæ typicæ & propheticæ enarranda otium Noſtro fecit Andr. Chriſt. Zellerus, qui Philologos & Theologos ordine recenſet, qui ingenium ſuum in hac excellentiſſima ſacratiorum literarum parte inveſtiganda exercuerunt, quibus aliquot Noſter addit, ſimulque opportuno loco monet, hanc Theologiæ partem nondum ſatis eſſe ex-
52. cultam, quin potius deeſſe adhuc nobis librum, quem Syſtema dicit, quo impleta & olim implenda ex genuina rerum in orbe & eccleſia geſtarum dijudicatione rite diſtincta, & vaticinia V. & N. T. in harmoniam quandam fuſa, & canones dati fuerint, quibus in vaticiniis explicandis uti queamus. Acturus poſt
53. hæc de codicibus MStis Scriptorum Sacr. & Veteris quidem Teſtamenti, citat Rich. Simonium, Jo. A. Boſium, Jacobum le Long aliosque paucos; Novi vero Teſtamenti codices manu exaratos enarrarunt idem le Long, Simonius, Jo. Millius, Kuſterus, G.
56. van Maſtricht. De Polyglottis egerunt Jo. H. Hottingerus, Guil. Ern. Tenzelius, Richard. Simonius & le Long. Verſionum
58. hiſtoriam pertexuerunt Rich. Simonius, le Long, Uſſerius, Whartonus, Waltonus, ex noſtris, Glaſſius, Waltherus, Calovius, Kortholtus, Pfeifferus, Bœrnerus; de Græca, quam LXX viralem fabuloſe ajunt, ſcripſere Uſſerius, Iſ. Voſſius, Schotanus, Hodius, van Dalen, Grabius, Fabricius; de Vulgata ſive Latina, Cherubinus, Buccentopius, Amama, Calovius, Kortholtus, Leusdenius, Hodius; de Gallicis Arnaldus, Simonius, Indezius, Theologus Salmanticenſis larvatus, i. e. Dionyſius Nollinus, Cherubinus, le Long, Clericus; de Anglicanis, Matthias Polus; de aliis verſionibus occidentalibus Simonius, le Long, Fabricius; de Germanicis idem Fabricius, Zeltnerus, & Magnus; de Verſione Lutheri, Crellius, Franckius,
62. Grapius, Mayerus, Poſſeltius, & Krafftius. De Concordantiis
64. & Harmoniis pauca habet Cl. Autor, qui eo prolixior eſt in Commentatoribus Biblicis enumerandis, quorum nomina cumulate
74. profert, nec eorum obliviſcitur, qui in quædam tantum vel dicta vel ſcripta etiam Biblica obſervationes ſuas ediderunt. Tandem

Digitized by Google

dem in epilogo lectionem biblicam commendat, eamque variam, grammaticam aliam, aliam criticam, rhetoricam aliam, aliam logicam & literalem, aliam dogmaticam, aliam polemicam, inſtituendam ſuadet. Poſtea igitur quam cum Cel. Autore campum, ut ipſius verbis uti liceat, Theologiæ Exegeticæ fugitivo admodum oculo pervolavimus, jam cum eodem in dogmaticum eumque & theoreticum & moralem pedem promovemus, ubi ſub initium ſtatim annotamus, Noſtrum de Theologia noſtra in Syſtematum formam coacta ſequius ſentire & approbare effatum Theologi cujusdam Genevenſis: qui vellent, ſcribentis, Chriſtum theologiam ſyſtematicam hominibus tradidiſſe, parum prudentes ſunt æſtimatores rerum. Ars vivendi familiaribus colloquiis, datisque, prout res ferunt, documentis longe felicius traditur, quam operoſo illo definitionum & argutarum quæſtionum artificio, quod ſyſtema nuncupatur. Ceterum Noſter Patrum veteris eccleſiæ nullum fuiſſe ait, qui compendium quoddam fidei Chriſtianæ aut ſyſtema nobis ſiſtat, donec Seculo VII inter Græcos Joan. Damaſcenus in libris de orthodoxa fide Syſtema Theologiæ dare cœperit, quem Latini Sec. XII ſecuti ſunt, P. Abælardus, P. Lombardus, & univerſus Scholaſticorum chorus, quorum veſtigia preſſo gradu legunt Romanenſes, Canus, Caniſius, Bellarminus, Becanus, Maldonatus, Burghaberus, Arsdekin, Laurentii, alique; e noſtris vero, Lutherus, Melanchthon, & ſexcenti alii huc pertinent. Inter Reformatos methodus fœderalis Coccejo ejusque familiæ, ante hunc vero, Gellio Snecano, Caſp. Oleviano, Matth. Martinio, uſitata eſt, quorſum & e modernis imprimis Benjamin Hoadlyus, Epiſcopus Bangorienſis, referendus eſt. Pergit nunc Autor ad Catechiſmum, Librorumque Symbolicorum diverſarum religionum hiſtoriam recenſendam, tandemque hiſce pauciſſima quædam de Theologia Morali ſubnectit, in epilogo effuſus iterum in laudes libertatis theologicæ, qua ſtudium autoritatis & ſectæ, quo nomine & Lutheranos compellat, & affectuum, ſuperbiamque & odium & ſcepticiſmum theologicum cum pædantiſmo omni & philautia proſcribere jubentur Theologi. Appendicis denique lo-

p. 80. 83. 92. 98. 102. 99. 104. 104. 110. 113.

co literæ Sam. Pufendorffii & P. D. Huetii de Syſtematis theologici conſcribendi ratione adjiciuntur.

p. 113. Libro III, qui agit de Theologia Polemica, Cl. Pfaffius methodo ſua, i. e. breviſſima, & nudis fere ſcriptorum nominibus recenſitis, exponit hiſtoriam ſcriptorum veterum hæreſium-o-
124. 129. rumque, qui haſce refutarunt: Atheorum, Scepticorum, Deiſtarum atque Indifferentiſtarum; eorum, qui Theologiam An-
134. 135. ti-Judaicam, Anti-Gentilem, Anti Muhammedanam, Anti-
136. 137. Græcam, Anti-Pontificiam, Anti-Calvinianam, Anti-Armini-
141. anam, Anti-Socinianam, nec non eam, quæ contra Anabaptiſtas, Mennonitas, Quackeros & Fanaticos tractari ſolet, con-
153. ſcripſerunt, quibus in epilogo addit ſcriptores inteſtinarum litium noſtrarum, quorſum pertinent controverſiæ, Flaciana, Synergiſtica, Majoriſtica, Oſiandrina, Crypto-Calviniana, Ubiquietiſtica, Huberiana, Rathmanniana, aliæque plures, & tandem noſtra ætate infauſta illa pugna Pietiſtica.

156. Quo brevior autem in hiſce Theologiæ partibus enarrandis adhuc fuit Cl. Autor, eo prolixior nunc eſt & copioſior, dum L. IV Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores fuſius recenſet. Ubi an-
159. 160. te omnia ſiſtuntur ſcriptores generales, qui fontes hiſtoriæ hu-
171. jus aperiant, deinde ſcriptores Hiſt. Eccleſ. univerſales, poſthæc illi, qui hiſtoriam eccleſiarum Patriarchalium, aliarum-
176. que particularium Eccleſiarum, ſive nationalium, ſive provinci-
186. alium, ſive urbicarum, dedere; nunc fontes hiſtoriæ dogmatum; paulo poſt ſcriptores hiſtoriæ Conciliorum, Conventuum & Colloquiorum, ubi B. Thomæ Ittigii noſtratis ſchediaſma de
219. ſcriptis ad notitiam Conciliorum & Canonum ſpectantibus integrum fere inſertum eſt, & editionis Conciliorum a Jo. Harduino S. J. ante aliquot annos editæ fata ediſſeruntur, *adjectis tum* libello accuſatorio Du Pinii contra Harduinam Conciliorum collectionem confecto, tum actis curiæ ſupremæ Pariſienſis,
229. quam Parliamentum dicunt, tum denique integro conſpectu ab
258-266. ipſo Harduino Anno 1715 edito. Hinc diſſerit Cel. Autor de Codicibus Canonum, eaque heic fere repetit, quæ alio loco, in
276. libro videlicet de Juris Eccleſiaſtici Originibus dixerat. Progreditur porro ad hiſtoriam hæreſium, controverſiarum, & ſchiſma-

Digitized by Google

intum; ad ſcriptores de ſcriptoribus eccleſiaſticis, ubi iterum p. 270.
inſtrumentum retractationis, quæ Du Pinio, Bibliothecæ ſcripto-
rum Eccleſiaſtic. autori, ab Archi-Epiſcopo Pariſienſi fuit in-
juncta, interponitur; ad Symbolorum, Confeſſionum, litur- 275-315.
giarumque veterum hiſtoriam; ad ſcriptores, qui diſciplinam, 324.
ritus, antiquitates, & hierarchiam eccleſiaſticam expoſuere; ad
eruditos, qui acta martyrum & ſanctorum collegere, qui hiſto- 326.
riam contexuere Reformationis, qui vitas vel Patrum, vel The- 344.
ologorum recentiorum conſcripſerunt, vel Pontificum, Car- 345.
dinalium, Canonicorum, & Monachorum fata recenſuerunt, 346. 347.
vel denique qui Lexica Eccleſiaſtica, & qui hiſtoriam ſectarum
Chriſtianarum, earumque modernarum, confecerunt.

Reſtat, ut exponamus, quid Liber V, qui de Theologia
Paſtorali, Jurisprudentia Eccleſiaſtica, de Theologia Caſuali,
Catechetica, homiletica myſticaque agit, lectoribus ſiſtat deli-
bandum. Pauciſſima autem ſunt re vera, quæ de argumentis iſtis
heic inveniuntur. In Jurisprudentia Eccleſiaſtica citantur Ze- 360.
gerus Bernhardus van Eſpen, Carpzovius, Zieglerus, alii; in
Theologia Paſtorali Spenerus, Ah. Fritſchius, Quenſtedtius, 364.
Guntherus, alii, inprimis vero B. Gottfr. Olearius, in Caſuali
Rechenbergius, Balduinus, Prucknerus, Dunte, Spenerus, Ar- 366.
noldus, alii. Homileticam quod attinet, haud magni iſtam facit 367.
Noſter, perſuaſus, formatis ad regularum quarundam normam
ſermonibus ſacris non multum profici. Annotat idem, me-
thodos homileticas differre ratione populorum, remque hiſce
verbis exponit. In Italis & Hiſpanis eloquentia mox affectatis
acuminibus inflata atque in hiſtrionicam degenerans geſtibusque
nimiis ſuperbiens, mox acutæ dictionis gravitas & magnificen-
tia & altitudo conſpicitur. Gallorum homiletica fere eſt incom-
parabilis, ſive dictionem phraſesque, ſive naturalem propo-
nendi rationem, ſive præſtantiam rerum, ingenium, quod ubi-
que heic ebullit, elegantiamque & facilitatem ſermonis ſpectes.
Nihil fere heic, quod pædantiſmum oleat, omnia amœna, ju-
cunda, elegantia ſunt, animumque auditoris capiunt. Hæc Cl.
Autor. Ex Anglis multos, plures ex noſtratibus recenſet,
item Homiletas, tam theoreticos, quam practicos. In Theo-

Mmm 2 logiæ

logiæ Mysticæ scriptoribus enumerandis id unice egit, ut ad Arnoldum & Petrum Poiretum provocaverit. Prima appendicum, quæ huic Introductioni subnectuntur, sistit Specimen
p. 381. Selectæ Bibliothecæ Theologicæ, ubi librorum nomina nuda & sine ordine recensentur, altera sex Programmata Academica, & ultima denique catalogum scriptorum, quæ Pfaffius vel edidit vel edet, continet.

SCHEDIASMA IRENICUM, HOC EST, necessaria Ecclesiarum Protestantium in fide consensio, ex propriis principiis doctorum Lutheranorum eorumque rigidissimorum, unica demonstratione evicta.

Ratisponæ, 1720, 4.
Plag. 6.

AUtor hujus schediasmatis celeberrimus Chr. Matth. Pfaffius, Theologus Tubingensis, esse perhibetur. Ac eum quidem nonnihil de uniendis Protestantium Ecclesiis vernaculo sermone conscripsisse novimus, quod & viris nonnullis illustribus, qui comitiis Ratisponensibus intersunt, approbatum fuisse ferunt; & in Syllabo operum Autoris, libro modo recensito addito, vernaculum ejus generis scriptum memoratur. Jam vero hoc ipsum schediasma, ut titulus nos docet, ex mandato illustrissimorum virorum ab ipsomet Autore e vernaculo in latinum conversum fuit, idemque viris illis haud displicuisse p. 43 gratus testatur Autor. Ut adeo nihil fere dubitare nos sinat, nisi quod p. 10 B. Joh. Christoph. Pfaffius Soceri nomine appelletur, ipseque Christoph. Matthæus Pfaffius magnum Academiæ Tubingensis decus ac ornamentum ab Autore p. 41 allegetur. Quisquis tamen ille sit, quum aliquando de *dissensu* Ecclesiarum Protestantium fundamentali certus reddi vellet, in ipsa discussione rei se contrarium deprehendisse fatetur. Ac quidem, quod colloquia, totque ac tanta conamina frustra hactenus fuerint, inter alias hanc inprimis dicit causam esse, cum, quod plenaria consensio exacta fuerit, nulla habita ratione momenti

ti quæſtionum, an fundamentum attingant, nec ne? tum, quod Viri docti articulos controverſos vel conciliatum, vel adverſarios convictum irent. Propiorem autem ſpem conſenſus fore, ſi, quod fieri hactenus ſit cœptum, nexus articulorum controverſorum cum fundamento fidei ſpectetur. Hinc natum eſt Autori noſtro conſilium ſcribendi; oſtendere enim ipſi eſt animus, ex ipſis Lutheranorum, eorundemque γνησίως talium, ac minime ſuſpectorum, principiis neceſſario conſequi, eſſe inter Proteſtantes Eccleſias in fundamento conſenſum, pacemque adeo & unitatem inter ipſas debere coli. Quatuor igitur format axiomata: I Unioni & paci Eccleſiaſticæ neque diſſenſum in non fundamentalibus, neque diverſitatem cerimoniarum, ſed ſolum diſſenſum in fundamento debere obeſſe. II Illud eſſe fundamentum fidei, ut homo credat: Deum ex mera gratia propter meritum Chriſti velle ſui in individuo miſereri, peccata ſibi remittere, ſeque ad æternam ſalutem perducere. Ubi obſervatur, neque ordinem decretorum divinorum eſſe ad ſalutem cognitu ſimpliciter neceſſarium. III Eſſe conſenſum de eo, quod ſatis ſit ad ſalutem, ſcire, unum eſſe Chriſtum ſoſpitatorem, conſequentia vero unionis perſonalis, communionem naturarum & communicationem idiomatum ac apoteleſmatum ad ſalutem cognitu neceſſaria haud eſſe. IV Ipſam doctrinam de Sacramentis ad fundamentum fidei non pertinere, adeoque errores in ea re capitales unionem rumpere aut impedire non debere. Atque ex iſtis propoſitionibus, quas ſigillatim & ſecundum ſingulas ſui partes Nic. Hunnii & Joh. Hulſemanni, tum & aliorum, Calovii, Quenſtedti, Muſæi, Danhaueri &c. verbis prolixe confirmat, demonſtrationem demum unicam nectit doctiſſimus Autor, quæ id ipſum, quod ſupra indicavimus, evincat. Tangit vero & ea, quæ ab adverſa parte objici poſſunt & ſolent. Ita primo loco excipitur: non poſſe tamen cum doctoribus pacem iniri, qui fundamentum indirecte evertant, negando articulos ſecundarios. Reſpondet hic Vir doctiſſimus, non debere unionem Eccleſiarum ſuſpendi ab unitate ſcholarum, quæ nunquam forte & inter nos ex aſſe ſperanda ſit. Diſſenſum ergo Theologorum, qui pauci ſint, non debere præ-

judicio eſſe mille credentibus, ignaris illarum, quæ ad ſalutem neceſſariæ non ſint, controverſiarum. Injuſtiſſimum enim eſſe excommunicari animas innocentes, propter curioſitatem Theologorum, myſteria longius quam par erat, perveſtigantium. Quodſi autem quis regerat, apud plebem reformatam eandem excommunicationis cauſam præſumi debere: reſpondet Noſter, peſſime in re tanta præſumtioni nudæ inſiſti, imprimis ubi ea penes omnes vera & ſimplici fide in Chriſtum præditos fundamento plane careat. Imo vero, quod ad ipſas lites & controverſias inter nos & Reformatos attinet, eſſe eas hujusmodi, ut etiam negatio articulorum, qui in diſputatione ſunt, ſaluti exitialis haud ſit, adeoque fundamentum non evertat. Plurimam enim partem abire in diſputationes de vocibus, de cetero vero allegari poſſe ipſam experientiam, quæ unumquemque convincat, Jeſum Chriſtum Dei filium, ſoſpitatorem noſtrum apud Reformatos, negata licet communicatione idiomatum ea, quæ diſceptatur vere, ardentiſſime coli, neque poſſe magnum indicem necti eorum, qui propter particulariſmi dogma in deſperationem acti fuerint. Cujus rei ratio ſit hæc, quod homines non per ratiocinationes ſubtiles illas ac ſpeculativas, ſed per inſitam verbi virtutem divinam convertantur, quemadmodum & virtus ſacramentorum non a noſtris opinionibus, ſed ab inſtitutione Salvatoris ſit derivanda. Certitudinem demum ſalutis noſtræ igniti teſtimonio intrinſeco Spiritus S. ad quod dogmata de gratia, ſive univerſali ſive particulari, nihil faciant, & ſicut ex eo, quod gratia ſit univerſalis, non ſtatim ſequatur, me eſſe electum, ita nec ex eo, quod particularis ſit, ſequi, me eſſe reprobum. Miſerum autem eſſe, ſi quis unioni objiciat cavillationes & injurias, quibus doctrinam & Doctores noſtræ Eccleſiæ oneraverint quondam Reformati; certe enim conſequentiam non procedere. Ad hæc non eſſe illa judicia Eccleſiæ, ſed privatorum, quæ cordatiores inter Reformatos averſentur ipſi. Concludit Autor doctiſſimus ſcriptum hoc adhortando Proteſtantes, ut primum in neceſſariis conſenſum eſſe declarent, atque controverſias reliquas non in concionibus, ſed in ſcholis, idque moderate, tractari præcipiant.

COM-

Digitized by Google

COMMENTATIO IN PROPHETIAM Ezechielis & Chasmal præsertim Ezechieliticum, Autore D. GODOFREDO LUDOVICI P.P. illustr. Casimiriani Coburg. Direct.

Lipsiæ, apud Heredes Lanckis. 1720, 8.
Plag. 12.

QVem divus noster Lutherus A. 1530 integrum, ex sententia Maxime Rev. Dn. Autoris, donavit vernacula, Ezechiel denuo, qua *δυσνόητα*, quibus abundat, hic pertentatur, nodisque hinc inde solutis, in *Chasmal* denique illud Cap. I, 4 ex instituto inquiritur. Integrum, quod dixi, Ezechielem vertisse Megalandrum Coburgi, secus, quam B. Mayero de Version. Luth. p. 14 visum, hoc statim ab initio, subjectis per tractatum universum, typis minoribus prolixis annotatis, asserit comprobatque Autor, Mayerum, quo dixi, loco emendans, modo recte sic conciliari possunt ex Epistolis Lutheri loca, a Mayero, Maximeque Reverendo Autore vel ipso allata. Die namque 29 Jun. A. 1530 Gabrieli Didymo *absolutum Ezechielem* nunciat; postea vero d. 25 Aug. tædio, corporisque p. 3.
morbo *posuisse sese Ezechielem*, Melanchthoni memorat. Funckius peculiari paragrapho capitis septimi *Historiæ Reformat.* 4.
p. 331 seqq. facta Lutheri & scripta Coburgensia promens, eum *in versione* Prophetarum *omnium* Coburgi laborasse, hosque *eo anno* vulgasse itidem, de Ezechiele ibidem absoluto nihil addens, tantum asseruit. Operæ itaque omnino pretium existimarunt antiqui juxta & recentiores Interpretes, Ezechie- ibid. seqq.
lem diligenter perquisivisse, Prophetam scilicet, secundo in quibusdam Ebræorum MStis loco inter majores repositum, 9.
atque hic tum universe, tum observatis temporis illius ratio- 7. 15.
nibus, descriptum, immo Grotio vel cum ipso Gentilium Ho- 16.
mero, ob ἐννοίας & Architecturæ peritiam, comparatum. Quo magis acceptum fore Lectori, credidit Autor, si potiorum totius Prophetiæ Ezechielis, *Scripturæ oceanis & mysteriorum* 26 seqq.
DEI labyrinthi, ex Hieronymi descriptione, cujus initium legere & finem non facile concedebunt Ebræi prisci, si potiorum,

in-

Digitized by Google

inquam, hujus difficultatum ſimul meminiſſet. Sic de curru
p. 23 ſeqq. Ezechielitico, allatis prolixe eruditorum commendationibus, ne
Cabbaliſticis quidem omiſſis inventis, porro itidem de anima-
libus ſtatim ab initio memoratis, de gratioſa DEI cohabitatione,
52 ſeqq. שכינה Ebræis dicta, de more Prophetarum, quo velut in dra-
66. mate diverſas ſuſtinent Perſonas, de arca fœderis Thammuz,
70. 74. 76. ſigno in frontibus, prunis contra urbem jactis, (ubi aliorum,
80 ſeqq. potiſſimum vero Hulſii, expendenda ſiſtitur opinio) ſupplica-
91. 97. tionibus Noæ, Danielis & Jobi, radice Judæorum de terra Ca-
naan, ſtupore dentium e guſtu omphacis, affluentia Paleſtinæ
104. in lacte & melle, aliisque ita diſquiritur paſſim, ut fontes ſimul
106. plus ſitientibus aperiantur. *Chaſmal* poſtea Propheticum
ſcrutinio diligentiori ſubjicitur, quo vocis originem & ſignifi-
cationem, ita ut, conſultis paſſim Judæis pariter Chriſtianis-
110. que Doctoribus, propriam ſubjiciat ſententiam, qua putat Am-
pliſſimus Autor, eſſe Chaſmal (quicquid alii de metallo χαλ-
κοχρύσῳ, ære, aurum pretio & colore referente, quod Dio-
doro χαλκὸς χρυσοειδὴς appellitetur, retulerint) ratione ſi-
gnificatus nihil aliud, quam, quod Matthæo quoque Hillero
128 ſeqq. in Onomaſtico ſacro viſum, fulguris vocabulum (חש & חמל
feſtina, parce, Deus!) ardentis impetum fulminis deprecans.
Cum ſingulare quibusdam videri queat, *Speciem τῶ Chaſmal*
133. tribui in textu, ſenſumque adeo paullo impeditiorem fore:
ſicut ſpeciem dicterii, tempore cœli fulgurantis, DEUS *feſti-
125 ſeqq. na & parce*, apparuiſſe: rationes hujus interpretationis ali-
quot ſubjiciuntur, immo arcana quoque, interior & recon-
dita τῦ Chaſmal ſignificatio, qua unionem perſonalem in
Chriſto, ſparſosque in exinanitione radios notare poſſit, vo-
159 ſeqq. catis in partes Dannhauero & Carpzovio, ſubjicitur.

EXERCITATIONUM SUBSECIVARUM
Francofurtenſium
Tomus III Sectio I.

Francofurti ad Viadr. impenſis Joh. Godofr. Conradi, 1720, 8.
Plag. 13.

In

Digitized by Google

IN *Exercit. 1* de guſtu rerum moralium & practicarum diſſeritur. Occaſionem præbuit Obſervatio Hallenſis IX Tom. V de criterio veritatis in rebus moralibus, cujus ſententiam ex parte probat Autor, ex parte corrigit ac uberius illuſtrat. Agit nunc potiſſimum de guſtus moralis indole ac natura. Quoniam tamen ipſemet ingenue fatetur, eum non tam verbis exponi, quam experiendo addiſci; plura de ipſo verba fieri ſupervacaneum videtur. Miſcet Autor theologica philoſophicis: unde & in *Exercit. 2* progreditur ad guſtum rerum ſpiritualium & divinarum contra Atheos & Scepticos hujus ſeculi ſtabiliendum. *Exercitatio tertia* Juridica eſt, adeoque a *Reinboldo* profecta. Agitur in ea de ſecutæ malæ fidei adverſus Publicianam exceptione, & contenditur ea exceptione hunc, qui Publicianam movet, non repelli. Probatur inter alia quod *Ulpianus* diſerte tradidit, ut Publiciana competat, ſufficere ut & bona fide actor emerit & ei res emta eo nomine ſit tradita. *Exercit. 4* trigam quæſtionum diſcutit *Gœlickius*, ſcilicet 1) de eſu fabarum a *Pythagora* & ſibi & diſcipulis interdicto, 2) de balneis arenoſis tum veterum, tum recentiorum, 3) de more nivem bibendi jam Salomonis tempore ſolenni. Sumit, *Pythagoram* ſuum de abſtinentia ab eſu fabarum dogma a Sacerdotibus Ægyptiorum accepiſſe, atque adeo hujus interdicti duas habuiſſe rationes infert, ſcilicet ne diſcipuli in ſtudio ſapientiæ ſublimioris turbarentur, nec turpi venere corpora commacularent, cum rationes iſtiusmodi ſacerdotibus Ægyptiorum fuiſſe fide veterum monumentorum conſtet. Diſquiſitioni alteri de balneis arenoſis occaſionem dedit locus apud *Suetonium*, ubi *Auguſtus* hoc remedio uſus dicitur. Monet, *Avicennam* balnea arenoſa laudare in doloribus articulorum; *Celſum* eadem commendare *hydropicis*; *Dioſcoridem* ipſa deprædicare in abigendis tumoribus hydropicis; *Cælium Aurelianum* in cachexia; *Joannem Cauſſe*, verbi Miniſtrum apud Francofurtenſes, profeſſum eſſe, quod ipſemet non ſemel experimentum ceperit, quoties humorum vitioſorum copia ſe gravatum ſenſit. De argumento tertio publico ſiſtit epiſtolam, quam laudatus Theologus ad ipſum perſcripſit: ubi ſimul de quæſtionibus duabus

Digitized by Google

prioribus ſuam ſententiam exponit Vir Reverendus. *Exercit.* 5 Celeberrimus Geometra, *Hermannus*, meditationes analyticas de motu continuat, quibus egregium ipſius opus phoronomicum haud parum illuſtratur. Tractat autem hac vice de motu gravium in medio reſiſtenti ſecundum rationem duplicatam celeritatum mobilis, & curvam etiam exhibet, quam corpora oblique projecta in hac reſiſtentiæ hypotheſi deſcribere debent. Habemus ergo analyſin problematis, quod ab Anglo quodam propoſitum ſolvit Cel. *Bernoullius*, ante etiam jam ſolverat ipſe *Hermannus* in Phoronomia. Subjungit per modum appendicis nonnulla de motu chordarum tenſarum. Scilicet in Actis A. 1716 p. 370 itemque in Exercit. 4 Sect. 2 Tom. 1 Exercitat. ſubſecivarum adverſus ſolutionem *Taylorianam* duo objecerat, 1) quod chordæ vibranti figuram curvæ elaſticæ citra probationem tribuat, 2) quod in æquatione ſua $dz = (B-a)\, dy : \sqrt{(eaB-BB)}$ quantitatem *B* perperam evaneſcere ſtatuat præ quantitate *a*. Sed veritatis amore hic profitetur, objectionem ſuam alteram inde fluxiſſe, quod crediderit, æquationem $dz = yydy : \sqrt{(c^4-y^4)}$ ſolam ad elaſticam pertinere; ſeque argumentum hoc denuo examinantem comperiſſe, æquationem elaſticam *Taylorianam* hac in re præ altera adhibendam eſſe in ſuppoſitione, quod chordæ vibranti figura curvæ elaſticæ conveniat. Monet etiam, hanc rationibus probandam ſuſcepiſſe *Taylorum* in Methodo incrementorum Prop. 22, atque æquationem *Taylorianam* problematis aliter, quam ab ipſo factum, elicit, ſimul demonſtrans, in ea *B* reſpectu *a* evaneſcere debere, quod facit *Taylorus*. In ſuam ſolutionem, quam locis citatis dedit, per inadvertentiam irrepſiſſe agnoſcit hypotheſin, quod exceſſus tenſionis, qua chorda extenſa eſt, ad hanc extenſionem eandem rationem habeat, quam vis tendens chordam habet ad longitudinem ejus: quam merito dubiam cenſeri poſſe largitur. Subnectit ſolutionem aliam ad *Taylorianam* propius accedentem, in hypotheſi, quæ chordæ figuram circularem tribuit. *Exercitat.* 6 hiſtoriam ordinis equeſtris *S. Huberti* conſignavit *Dithmarus*, ubi notatis fabulis, quæ de *S. Huberto* circumferuntur, occaſionem ordinis in ejus honorem olim inſtituti comme-

Google

memorat ac inprimis renovationem ejusdem novasque leges fuse describit, equitum catalogo subnexo. Prima institutio dubia: sed eam renovavit A. 1708 *Johannes Wilhelmus*, Elector Palatinus. Idem *Exercit. 7* in ortum *Petronellæ Florentii II* Comitis Hollandiæ Conjugis penitius inquirit atque hanc tandem Genealogiam exsculpit.

BRUNO
Ux.
IDA

- Bruno Episcop. occisus
  - Burchardus
    - Gevehardus
      - Conradus Archiep. Magdeb.
- Gevehardus Comes Querfurtens.
  - IDA
    - Gevehardus Comes Supplenb. & Querf.
      - Gertrudis alias Petronella
      - Lotharius II Imperator.
        - Gertrudis Ux. Henrici Duc. Bavariæ.
        - Hedwigis Ux. Ludovici I. Landgravii Thuringiæ.

In ultima demum *Exercitatione*, quæ *octava* est, *Reinholdus* de Autore Publicionæ in rem actionis & de hujus necessitate differit.

G. B. BULFFINGERI COMMENTATIO in Theoremata quædam Bernoulliana, exhibita in Actis A. 1719 Mens. Jun. p. 269.

QUæ VIR vere Maximus & promovendæ *Geometriæ* sublimiori natus, Jo. Bernoulli, Theoremata Analytica in his

his Actis Menſ. Jun. ſuperioris Anni cum orbe litterato communicavit, illa, dubium non eſt, quin vehementer placeant intelligentibus. Venit itaque in mentem experiri, quid in iisdem demonſtrandis mihi liceat proficere, atque iſtas meditationes breviter hic exponere.

DEFINITIO. Per q & l intelliguntur Numeri qualescunque, integri, fracti, affirmativi, negativi, rationales. Per k, n & p integri affirmativi, ita tamen ut p & n poſſint eſſe $=0$. Per δ integer affirmativus vel negativus. Per λ dignitas binarii quæque. Per e & f quantitates conſtantes.

THEOREMA I. $\int dx : (e+fx^q)^{k+1:q}$ eſt abſolute ſeu Algebraice quadrabilis.

DEMONSTRATIO. Aſſumatur $x = (\frac{y-f}{e})^{-1:q}$ erit

$\int dx : (e+fx^q)^{k+1:q} = \int -\frac{1}{eq}\left(\frac{y-f}{e}\right)^{k-1} y^{-k-1:q}\, dy.$ Jam ſi q eſt affirmativus quicunque, vel integer negativus unitate major, ſinguli termini hujus formulæ evoluti erunt ſimpliciter ſummabiles: ſin q ſit fractio negativa, vel unitas negativa, ita ut $k-\frac{1}{q}$ fiat integer affirmativus (adeoque neceſſario minor quam k) formula hæc evoluta continebit Logarithmum; quem ſi devitare liceret, quadratura Hyperbolæ abſoluta foret in poteſtate.

THEOR. II. GENERALIUS: $\int x^{pq} dx : (e+fx^q)^{k+p+1:q}$ eſt algebraice quadrabilis.

DEMONSTR. Si feceris $x = (\frac{y-f}{e})^{-1:q}$ habebis $\int -\frac{1}{eq}(\frac{y-f}{e})^{k-1} y^{-k-p-1:q}\, dy.$ De qua formula evoluta eadem valent, quæ de prima diximus, ſi hic $k+p+\frac{1}{q}$ fuerit integer affirmativus $=$ vel $<k$.

THEOR. III. $\int x^{kq-1} dx : (e+fx^q)^{k-1:q}$ eſt abſolute quadrabilis.

DEMONSTR. Fiat $x^q = \frac{v-e}{f}$, & habebitur nova formula priori æquipollens, & $= \int \frac{1}{qf}(\frac{v-e}{f})^{k-1} v^{-k+1:q} dv$, quæ evoluta,

Lo-

Logarithmum includet, quando q est fractio affirmativa, vel unitas positiva, & $k-\frac{1}{q}$ integer affirmativus: sine Logarithmo autem integrabitur, si q fuerit negativus quicunque, vel integer affirmativus unitate major.

THEOR. IV. GENERALIUS: $\int x^{kq-1}dx:(e+fx^q)^{k+p-1:q}$ est algebraice quadrabilis.

DEMONSTR. Sit denuo $\frac{v-e}{f}=x^q$, erit hæc formula $=\int\frac{1}{qf}\left(\frac{v-e}{f}\right)^{k-1}v^{-k-p+1:q}\,dv$, similis priori, &, si hic $k+p-\frac{1}{q}$ fuerit affirmativus integer $=$ vel $<k$, Logarithmum complexa.

THEOR. V. $\int x^{pq}dx:(e+fx^q)^n$ dependet a Quadratura hujus $\int dx:(e+fx^q)$.

DEMONSTR. Equidem hujus Theorematis demonstrationem quæsivi aliquando ex formula $\int\frac{rdx}{q}$, positis r & q rationalibus, ex constantibus atque x utcunque compositis: quam summare docuit idem, qui cetera pæne omnia, Jo. Bernoullius in Actis A. 1703 Mens. Januar. Communicatis autem postea hisce meditationibus cum Viro maximo, ille qua est humanitate prorsus singulari, & defectum illius applicationis aperuit, & sui ex fratre Nepotis, Nicol. (sit etiam hic pro encomio nomen) Bernoullii methodum, sequenti schediasmate expositam, atque in primis theorematis meæ simillimam, transmisit. Cujus deinde in hoc nostro theoremate imitatio sequentem, tanquam filiam matri consimilem exclusit. Est vero $\int x^{pq}dx:(e+fx^q)^n=\frac{pq-q+1}{(n-1)fq}\int x^{pq-q}dx:(e+fx^q)^{n-1}-\frac{1}{(n-1)fq}x^{pq-q+1}:(e+fx^q)^{n-1}$ & $\int x^{pq-q}dx:(e+fx^q)^{n-1}=\frac{pq-2q+1}{(n-2)fq}\int x^{pq-2q}dx:(e+fx^q)^{n-2}-\frac{1}{(n-2)fq}x^{pq-2q+1}:(e+fx^q)^{n-2}$, & sic porro, donec habeatur $\int x^{pq-(n-1)q}dx:e+fx^q)$. Quod si forte $p=n-1$, perfecta erit operaratio. Sin $p+r=n-1$, habebimus adhuc $\int x^{-rq}dx:(e+fx^q)=$

 $e(1-rq)$

$\frac{1}{e(1-rq)}x^{-rq+1}-\frac{f}{e}\int x^{-rq+q}dx:(e+fx^q)$ & $\int x^{-rq+q}dx:(e+fx^q)=$ $\frac{1}{e(1+q-rq)}x^{-rq+q+1}-\frac{f}{e}\int x^{-rq+2q}dx:(e+fx^q)$ & ſic porro, donec fiat $\int x^{-rq+(r-1)q}dx:(e+fx^q)=\int x^{-q}dx:(e+fx^q)=\frac{1}{e}x-$ $\frac{f}{e}\int dx:(e+fx^q)$. Eadem ratione, ſi $p-r=n-1$, erit $\int x^{rq}dx:$ $(e+fx^q)=\frac{1}{f(rq-q+1)}x^{rq-q+1}-\frac{e}{f}\int x^{rq-q}dx:(e+fx^q)$ & ſic deinceps.

SCHOLIUM. Si $p+\frac{1}{q}=1$. & $n=2$ erit $\int x^{pq}dx:(e+fx^q)^n$ $=\int x^{q-1}dx:(e^2+2ef+f^2x^{2q})=-1:qf(e+fx^q)$. Eademque ratione ſi $p+\frac{1}{q}=1$, & $n=3$, erit $\int x^{pq}dx:(e+fx^q)^n=\int x^{q-1}dx:$ $(e+fx^q)^3=-1:qf(e+fx^q)^2$ Ex quo intelligitur, formulam Taylorianam $\int z^{(\delta:\lambda)q-1}dz:(e+fz^q+gz^{2q})$ fore abſolute quadrabilem, ſi $\delta=\lambda$, & diviſor quadratum, vel quadrati multiplum. Itemque $\int z^{(\delta:\lambda)q-1}dz:(e+fz^q+gz^{2q}+bz^{3q})$ ſi $\delta=\lambda$ vel 2λ, & diviſor Cubus, vel cubi multiplum. vid. Acta 1719 p. 268.

THEOR. VI. $\int x^{-pq}dx:(e+fx^q)^n$ pendet ab eadem $\int dx:$ $(e+fx^q)$.

DEMONSTR. Dividatur fractionis Numerator & Denominator per x^{qn}, ut fiat $x^{-pq}dx:(e+fx^q)^n=x^{-pq-qn}dx:(f+ex^{-q})^n$ $=$ (poſitis $p+n=r$ & $-q=t$) $x^{rt}dx:(f+ex^t)^n$ quod pertinet ad Theor. V.

THEOR. VII Generalius: $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ dependet a Quadratura hujus $\int x dx:(e+fx^q)$.

DEMONSTR. Coincidit cum demonſtr. theor. quinti, modo unciis & exponentibus Numeratorum inſeras $+l$.

THEOR. VIII $\int z^{(\delta:\lambda)q-1}dz:(e+fz^q)^n$ quadrabilis eſt per Circulum vel Hyperbolam.

DEMONSTR. Fiat $z^q=y^\lambda$, & erit $\int\frac{\lambda}{q}y^{\delta-1}dy:(e+fy^\lambda)^n$. Factis vero $\delta-1=l$, & $p=0$, per Theor. VII reducitur ad $\int y^{\delta-1}$ $dy:$

$dy:(e+fy^\lambda)$. Hanc autem formulam dari poſſe per Quadraturam Circuli vel Hyperbolæ docuit idem ipſe Bernoullius in Actis Menſ. Jun. Anni ſuper. p. 264. Ibi enim in $\int x^r dx:(e+fx^p+gx^{2p})$ eſt $r=\delta-1$. & $p=\lambda$, $g=0$, ut fiat $\int x^{\delta-1}dx:(e+fx^\lambda)$ formula noſtræ æquipollens. Itaque $\int z^{(\delta:\lambda)q-1}dz:(e+fz^q)^n$ reducitur ad Quadr. Circuli vel Hyperbolæ.

NICOLAI BERNOULLI DEMONSTRAtiones Theorematum Patrui ſui, in Actis 1719 p. 269 editorum.

IN 4 prioribus Theorematis non ſolum q & l, ſed etiam p poteſt ſignificare numerum quemcunque, etiam negativum, fractum, irrationalem; & quia ſcribendo $-q$ pro q, atque e & f invicem permutando theorema ſecundum mutatur in quartum & viciſſim, hinc omnia 4 theoremata, ſub uno generaliori comprehenduntur, quod *ita pronunciari poteſt*: $\int x^{kq-1}dx:(e+fx^q)^l$ eſt Algebraice quadrabilis.

DEMONSTRATIO. Ponatur $e+fx^q=y$, & erit $\int x^{kq-1}dx:(e+fx^q)^l=\int\frac{1}{q}(y-e)^{k-1}f^{-k}y^{-l}dy=\int\frac{1}{q}(y^{k-l-1}-\overline{k-1}.ey^{k-l-2}+\frac{k-1.k-2}{1.2}eey^{k-l-3}-\&c.)f^{-k}dy=(\frac{y^{k-l}}{k-l}-\frac{k-1}{k-l-1}ey^{k-l-1}+\frac{k-1.\ k-2}{1.2.k-l-2}eey^{k-l-2}-\frac{k-1.k-2.k-3}{1.2.3.k-l-3}e^3y^{k-l-3}+\&c.):qf^k$, quæ ſeries ob numerum k integrum & affirmativum finita eſt, & poſt ſubſtitutum valorem ipſius $y=fx^q+e$, ſecundum dimenſiones ipſius x ordinata, evadit $=(\frac{x^{kq-q}}{qf.\ k-l}-\frac{k-1.\ ex^{kq-2q}}{qff.\ k-l.\ k-l-1}+\frac{k-1.\ k-2.\ eex^{kq-3q}}{qf^3.k-l.k-l-1.k-l-2}-\&c.):(e+fx^q)^{l-1}$. Si q mutatur in $-q$, e in f, & f in e, erit eadem ſeries $=\int x^{lq-kq-1}dx:(e+fx^q)^l$. vide Neut. de Quadr. Curv. Prop. 5.

SCHOLIUM. Si l ſit = numero integro affirmativo non majori quam k, $\int x^{kq-1}dx:(e+fx^q)^l$ pendet a quadratura Hyperbolæ, & terminus aliquis ſeriei $\frac{y^{k-l}}{k-l}-\frac{k-1}{k-l-1}ey^{k-l-1}+\&c.$ ſit infinitus.

THE-

THEOR. 5 & 7 $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ dependet a Quadratura hujus $\int x^l dx: e+fx^q)$. Hic p & n significant numerum integrum affirmativum.

DEMONSTRATIO. Ponatur $A=\frac{1}{n-1.ge}$, & erit $\int x^{pq+l} dx:(e+fx^q)^n = Ax^{pq+l+1}:(e+fx^q)^{n-1} + (\frac{g}{e} - A.\overline{pq+l+1})\int x^{pq+l} dx:(e+fx^q)^{n-1}$. Dependet igitur $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ a $\int x^{pq+l} dx:(e+fx^q)^{n-1}$: & simili modo $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^{n-1}$ a $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^{n-2}$, & ita porro usque ad $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)$. Fiat $B=\frac{1}{pq-q+l+1}$, & erit $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)=\frac{B}{f}x^{pq-q+l+1} - \frac{e}{f}\int x^{pq-q+l}dx:(e+fx^q)$; Dependet igitur $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)$ a $\int x^{pq-q+l}dx:(e+fx^q)$ & simili modo $\int x^{pq-q+l}dx:(e+fx^q)$ a $\int x^{pq-2q+l}dx:(efx^q)$, & ita porro usque ad $\int x^{pq-pq+l}dx:(e+fx^q) = \int x^l dx:(e+fx^q)$ a qua per consequens dependet $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$. vid. Neut. de Quadr. Curv. Pr. 7.

SCHOLIUM 1 Si $\frac{g}{e} = A.\overline{pq}+\overline{l}+\overline{1} = \frac{pq+l+1}{n-1.ge}$, hoc est, si $\frac{pq+l+1}{q}=n-1$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ est Algebraice quadrabilis: similiter si $\frac{pq+l+1}{q}=n-2$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^{n-1}$ est algebraice quadrabilis, & si $\frac{pq+l+1}{q}=n-3$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^{n-2}$ est algebraice quadrabilis, & ita porro; Hinc si $\frac{pq-l+1}{q}=$ numero cuicunque integro affirmativo minori quam n, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ est algebraice quadrabilis.

SCHOL. 2. Si $p-q+l+1=0$, hoc est, si $\frac{-l-1}{q}=p-1$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)$ includit quadraturam Hyperbolæ; similiter, si $\frac{-l-1}{q}=p-2$, $\int x^{p-q+l}dx:(e+fx^q)$ includit quadraturam Hyper-

Digitized by Google

perbolæ; & si $\frac{-l-1}{q} = p-3$, $\int x^{pq-2q+l}dx:(e+fx^q)$ involvit Quadraturam Hyperbolæ; & ita porro. Hinc si $\frac{-l-1}{q}$ = numero integro affirmativo minori quam p, vel $=0$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)$ & per consequens etiam $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ involvit quadraturam Hyperbolæ, ultra quadraturam hujus $\int x^l dx:(e+fx^q)$ exceptis casibus scholii præcedentis.

THEOREMA VI GENERALIUS. $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ dependet a Quadratura hujus $\int x^l dx:(e+fx^q)$.

DEMONSTR. Ponatur $A=\frac{1}{n-1.qe}$, & erit, $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n = Ax^{-pq+l+1}:(e+fx^q)^{n-1} + (\frac{1}{e}-A.\overline{-pq+l+1})\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^{n-1}$; & ita deinceps usque ad $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)$. Fiat $B=\frac{1}{-pq+l+1}$, & erit $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q) = \frac{B}{e}x^{-pq+l+1} - \frac{f}{e}\int x^{-pq+q+l}dx:(e+fx^q)$; Dependet igitur $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)$ a $\int x^{-pq+q+l}dx:(e+fx^q)$ & simili modo $\int x^{-pq+q+l}dx:(e+fx^q)$ a $\int x^{-pq+2q+l}dx:(e+fx^q)$; & ita porro usque ad $\int x^l dx:(e+fx^q)$, a cujus proin quadratura dependet etiam $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$.

SCHOL. 1. Si $\frac{-pq+l+1}{q}$ = numero integro affirmativo minori quam n, $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ est algebraice quadrabilis.

SCHOL. 2. Si $\frac{l+1}{q}$ = numero integro affirmativo non majori quam p, $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ involvit quadraturam Hyperbolæ

THEOREMA 8. Sumtis δ & λ in sensu Taylori erit $\int z^{(\delta:\lambda)q-1}dz:(e+fz^q)^n$ quadrabilis per Circulum vel Hyperbolam. Sequitur ex collatione Theor 7 cum Probl. Taylori.

COROL. Si fiat $\alpha . \beta :: -1 . \frac{-f}{e}\, 2p+1 \times \frac{pq+q-1 . pq+2q-1 \ldots\ldots pq+nq-q-1}{-pq-1 . -pq+q-1 . -pq+2q-1 \ldots -pq+nq-2q-1}$, erit $\int(\alpha x^{-pq} + \beta x^{pq+q})dx:(e+fx^q)^n$ algebraice quadrabilis.

CORNELII VAN BYNCKERSHOEK J. C. & Senatoris Opuſculum quartum de cultu religionis peregrinæ apud Veteres Romanos.

DUabus Diſſertationibus abſolvitur hoc thema, non paſſim obvium. Prima oſtendit, cultum religionis ſemper pertinuiſſe ad curam Legum, & JCtorum Romanorum. Sic Servium Sulpitium JCtum de ſacris deteſtandis ſcripſiſſe, ejusque librum ſecundum commemorari Gellio *Lib. VI, 12.* Tum vero pro avita Romanorum religione novis ſectis fortiter ſe oppoſuiſſe JCtos, allato teſtimonio Polybii *Lib. VI Hiſt. cap. 54*: μεγίϛην δέ μοι δοκεῖ διαφορὰν ἔχειν τὸ Ρωμαίων πολίτευμα πρὸς τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει. Ipſos etiam veteres Chriſtianos, inter adverſarios ſuos, expertos fuiſſe vindices iſtos veterum ſacrorum, JCtos, eorumque diſputationes allegari Lactantio, *Lib. V div. inſtit. c. 11.* Fœcundam autem illam JCtorum meſſem, quæ Alexandri Severi ævo celebrabatur, mox ſub Conſtantino M. & deinceps, tantum non exaruiſſe ideo, quod perpetim ſtarent JCti pro antiquis gentilium aris & focis, & hinc nomen eorum occiderit. Ipſas etiam Leges Romanorum caviſſe, ne quid novæ vel peregrinæ religionis admitteretur, quod Rempublicam turbaret. Cujus rei duplex argumentum inſigne exhibet Vir illuſtris in famoſo SCto Marciano ſive Poſtumiano contra Bacchanalia, (cujus mentio fit in Actis 1693 p. 138 & 1699 p. 345) & in Edicto Diocletiani atque Maximiani contra Manichæos. In utroque campum ingreſſus eſt ampliſſimum exerendi copias ditiſſimi ingenii ad eruendos ſenſus pridem ſepultos in ſcriptura perantiqua. Præmittit autem Diſſertatione II, quid ſenſerint Romani de peregrinis religionibus, & an earum cauſa coire licuerit? Odium religionis non peræque olim omnes gentes dicit infeciſſe, ut nunc infecerit. Ex Ægypto fuiſſe originem mali, eamque facete depictam Juvenali. Hoc odium inde deportaſſe Judæos in Syriam: illis enim *adverſus omnes alios hoſtile odium*, apud Tacitum. Chriſtianos partim a Judæis ortos, etiam hic ſibi nimium indulſiſſe contra diſſentientes. Perſas olim, Græcos, Romanos, hujus mali fere immunes fuiſſe. Ferre enim

Digitized by Google

enim potuiſſe, ſi ſuos quisque populus coleret Deos, & ſacra, quamvis a ſuis diverſa, ſuo more perageret. Romulum forte prima illa & rigidiſſima ætate peregrinos Deos repuliſſe: poſtea poſtulaſſe rationem Reipublicæ, ut civitate donarentur. Nec tamen eandem ſemper Romanis fuiſſe mentem. Mœcenatem enim ſuadere Auguſto apud Dionem, arcenda eſſe peregrina ſacra, cum quibus etiam peregrinæ leges adſciſcantur; unde coitiones naſcantur & tumultus. Viciſſim didiciſſe Romanos, proſcribi etiam homines, ſi extera ſacra proſcriberentur, quorum zelo illi ducuntur. Regulam extare Marciani JC. in *L. 1 §. 1 D. de colleg. & corpor. Religionis cauſa coire* (collegia & corpora) *non prohibentur*. Exceptionem addi, *dum tamen per hoc non fiat contra SCtum, quo illicita collegia arceantur*. Interpretatur hæc Vir illuſtris de religione peregrina, publice quidem non recepta, nec tamen inter Romanos adhuc vetita. Aliena autem ab hoc textu putat, quæ notavit Cujacius *Lib. VII Obſ. 30* ex *L. 20 C. Theod. de pagan. ſacrif. & templ.* de Fredianis dendrophoris, aliis. Hos enim conſtituiſſe collegia eorundem Gentilium, neque adeo pertinuiſſe ad cauſam religionis peregrinæ, vel ad textum Marciani. Poſtumium, apud Livium *Lib. 39, 16*, de peregrinis ſacris arcendis plus dixiſſe: minus autem ſenſiſſe, neque potuiſſe iterata illa totiens Decreta Romanorum recitare. Marcianum JC. per SC. quo illicita collegia prohiberentur, intelligere ipſum illud famoſum noſtrum SCtum, Sp. Poſtumio Albino, & Q. Martio Philippo Coſſ. propoſitum. Nec tamen approbat cenſuram Petri Pithœi, apud Scholiaſten Juvenalis *Satyr. II v. 3* pro, *ex iis*, legentis, *ex SCto*. Et, nunc demum aggreditur monumentum, de quo ſermo eſt, hactenus a nemine explicatum neque reſtitutum, tametſi a variis, Jac. Gronovio, Raph. Fabretto, Jo. Clerico, editum. Sic parte illius prima & ſecunda illuſtrat beneficio collationis veterem dictionem, *conſuluerunt*, *SC. ARF. eſent*, & ſcriptionem, *ubi eorum utr. a.* &, *adeſe pr. r. a.* Adhiberi hic prætextum religionis, etiam impie; qui non fuerit alius quam conſcientiæ læſæ majeſtas. Placuiſſe enim huic ſuccurrere adito Prætore, & interveniente toties Senatus cognitione: qua amputaretur occaſio delinquendi, & tur-

 bandi

bandi Remp. non autem, ut omnis religio peregrina aboleretur. Tertiam partem noviter exponit Noster: eum virum, qui inter bacchantes sit, excludendum a Senatu tunc, quum deliberaretur, an quibusdam permittenda essent Bacchanalia, nec ne. Ea enim ratione constare, cur de viro, non de fœmina hic sermo sit; quum fœminis alias æque ut viris interdicta hæc fuerint. Atque hanc lectionem ut tueatur, *vir bacchas* est ipsi, qui inter bacchantes. In quarta parte minus occurrebat dubii. Parte quinta prohibentur omnes conjurationes bacchanales, quæ fieri dicuntur etiam convovendo, conspondendo, compromittendo, & fidem inter se dando. Additur, prohiberi hæc tam in publico, quam privato, & extra Urbem, nisi fiant cognita causa. Pro *in devoto*, maluit Noster, *inde voto.* Fabretti scripturam nemini intelligi. Extra urbem etiam vetari; quia jam pridem tota Italia personabant Bacchanalia. Liv. *L.39, 15.* Parte sexta: *Censuere omnes*,(pro homines,) *pridie Id. Quintil.* deinde, *interibi viri plus duobus, mulieres plus tribus.* Pars septima iterum nihil habet eximii. In parte autem ultima occurrit locus valde obscurus: *in diebus X faciatis, uti dimota sint bacchanalia in agro Turano.* Fabrettus, & ex eo Clericus ediderant, *ut. eidir. mota.* Sed ager ille *Teuranus* vel *Turanus* ecquis fuerit, *nondum*, inquit Noster, *potui scire, eumque juxta Romam, quin vel in tota Italia frustra quæsivi.* In illo autem agro, quisquis demum fuerit, potissimum videri convenisse bacchantes. Amovenda autem, & diruenda fuisse tam bacchanalia, i. e. coitiones bacchantium, quam omnia instrumenta, quæ ipsis inservirent.

Diocletianum & Maximianum, Impp. Gentiles, similiter cavisse contra Manichæos, ne quid novæ religionis turbaret Rempublicam. Manichæorum enim secta cum in Africa primum cœperit in Africa etiam oppositum illi esse hoc edictum, & ad proconsulem Africæ datum. De appellatione istorum ait se quædam jam annotasse *Lib. 1 c. 12 Observationum Juris Romani* ad *L. 4 pr. C. de hæret.* non quod Arcadius & Honorius imitentur adoratores sectæ istius voce *Manichæorum*, sed quod indicent, duplici nomine eos passim vocari. Utrosque autem meritissima severitate dicunt se persequi, quomodocunque se appellent.

Ori-

Digitized by Google

Originem hæreseos arcessi in textu Edicti ab otio. Ipsum enim conditorem, qui Manes vulgo audit, cum opibus per hereditatem afflueret, otio se & socordiæ dedisse, & cum non haberet aliud quod ageret, condendæ novæ sectæ autorem fuisse. Otium ergo hoc hortabatur eum, modum excedere *in communionem conditionis naturæ hominum.* Ubi non videbatur Nostro *communio* & *turpitudo* dici eodem sensu. Per doctrinam superstitionis intelligi ipsum Manichæismum, non Christianismum; ceu putaverit Marqu. Freherus. Religionem Gentilem recte defendi hic ab Impp. procul omni ratione, sola autoritate cum sua, tum majorum, (quamvis veterem Romanam Theologiam præ aliis Gentibus laudet etiam Eusebius, *præparat. Evang. L. 2 c. 10.*) Religionem enim Gentilium non potuisse rationibus persuaderi. Quin ipsos veteres Christianos non tam disputationibus, quam suasionibus putasse congrediendum cum adversariis a religione dissidentibus, & sæpe plus profecisse piam simplicitatem, quam rationum acutam sublimitatem. Verisimile esse, Orthodoxos, quales sibi esse videbantur, plurima Manichæis affinxisse; quæ, si verum quis amet, non usquequaque fuerint vera, vel alia tamen mente prolata. Pro, *deterroribus religionibus*, retinet Noster *veterioribus*, forte ex conjectura Cujacii. In iis quæ sequuntur: *Hi enim, qui - opponunt, quæ divinitus concessa*, supplendum censet, *vetandi vel probibendi sunt.* Respici autem ad illam doctrinam Manichæorum, qua abstinerent a matrimoniis divinitus concessis, & usu variorum esculentorum, potulentorum. Statim: *quoniam nobis, de quibus Solertia tua Serenitati nostræ retulit, Manichæos eos nuperrime* &c. Refert hic Noster *nobis* ad antecedentia, *quæ divinitus concessa sunt nobis.* Deinde transponit *eos: quoniam eos, de quibus.* Satis autem mirari nequit, Suidam in Νέρβας, Manichæorum dogma temporibus Nervæ tribuisse; nam ipse Manes extinctus Nostro est circa annum demum CCLXXX. Et nihil adhuc succurrere, quo Suidæ autoritati possit consuli. Quid sit in textu Edicti, *istebas Leges Persarum*, desperatum fere videri. Reliqua ita collocat: *ne forte conentur per execrandas consuetudines & istebas Leges Persarum, innocentioris naturæ homines, Romanam Gentem modestam atque tranquillam,*

& univerſum orbem noſtrum, veluti venenis malevolis inficere. Sequuntur adhuc obſcuriora, quibus ita medetur: *Et quia omnia, quæ pandit prudentia tua in relatione religionis, genera maleficiorum, illorum ſtatutis evidentiſſimorum, exquiſita & adinventa commenta ſunt*; Ideo *eorum mœnas atque pœnas debitas & condignas illis ſtatuimus.* Unicum illud, *mœnas*, nemo hominum, *inquit*, facile intellexerit. *Dicat, qui habet ſpingem.* Porro, *eorum patrimonia fiſco noſtro adſociari facies: ipſos quoque FORENSIBUS vel Proconenſibus metallis dari.* Multa hic attuliſſe Pithœum, ut lectionem ſanaret. Poſſe legi *Fænenſibus*, exiſtimat Vir illuſtris, vel Fennenſibus, ex Epiphanio & Theodoreto; aut etiam Fainenſibus, ex Athanaſio & Euſebio. Finit Edictum: *Ut igitur ſtirpitus amputari malis hæc nequitiæ de ſeculo noſtro poſſit, devotio tua juſſis ac ſtatutis Tranquillitatis noſtræ maturius obſecundare.* Quod ita emendat idem: *talis hæc nequitia*, &, *maturius obſecundato.*

Quæ ad nos hujus opuſculi occaſione perſcripſit Conſult. Wæchtlerus, Supplem. Tom. VII Sect. IX inſerta ſunt.

HERMANNI BUSCHII VALLUM HUmanitatis. Accedit Vita ejus deſcripta a JACOBO BURCKHARDO, Gymn. Hildburgh. P. P. qui & præmiſit Germaniæ Equitem acerrimum humanitatis propugnatorem.

Francofurti ad Mœnum, apud J. M. Linde, 1719, 8. Alph. 1 pl. 4.

QUi Vitam *Hutteni* luculentiſſime deſcriptam nobisque A. 1717 p. 410 & A. 1718 p. 134 recenſitam, edendo non levem iniit ab hiſtoriæ literariæ ſtudioſis gratiam, idem nunc *Hermanni Buſchii*, non poſtremi inter politiorum literarum inſtauratores, fata ſcriptaque ſingulari perſecutus eſt diligentia. Id ut faceret, eo magis incitatum ſe ſenſit, quod inter Poetas Germanos Buſchium nec Lotichius nominavit, nec Morhofius, nec Bailletus: cum tamen is, judicio Cl. Autoris, in Germania paucos pares, ſuperiorem nullum unquam habuerit. Præmiſſis igitur clarorum virorum honorificis de Buſchio judiciis, initio

tio ſe excuſat Cl. Burckhardus, quod poſt editam ſæpius *Herm. Hamelmanni de Buſchii vita ſcriptisque Narrationem* ipſe hanc Iliada ſcripſerit. Scilicet haud pauca, ab Hamelmanno prætenrita, adjecit, hiſtoriamque Buſchianam reddidit perfectiorem: prætereaque ex ipſis Buſchii ſcriptis, maximam partem ſecum communicatis e Bibliotheca Guelferbytana, hanc Vitam confecit, & integra Carmina, Præfationes & Epiſtolas inſeruit, ex quibus perdiſci queat viri indoles & eruditio. Natum hinc diſcimus eſſe Buſchium circa annum 1468 in diœceſis Monaſterienſis arce *Saſſenborg* ſtirpe nobili. Poſtquam Daventriæ in Alex. Hegii ſchola adoleverat, condiſcipulum ibi nactus magnum illum Eraſmum, Heidelbergam petiit, ibique Rudolpho Agricola magiſtro uſus eſt. Quo mortuo in Italiam ſe contulit, indeque redux duos carminum libros edidit anno ætatis vigeſimo ſecundo. Dedicavit eos Hegio præceptori ſuo, totaque iſta dedicatio hic inſerta non ſine jucunditate legetur ab harum literarum amatoribus. Etiam carmina hinc aliquot exhibentur, e p. 142. quibus repetere libet vaticinium Poetæ nunc a Cl. Burckhardo feliciter impletum. Ita enim p. 148 invido cuipiam occinit Buſchius:

Cum genus omne tuum periit, nec noſceris ulli,
Nec ſupereſt facti poſtera fama tui,
Nomina grandævis tradentur noſtra libellis,
Et ſtabit doctæ laus diuturna lyræ.

Ceteri quoque Buſchii libri hic accurate recenſentur, ex quibus nominamus ejus libros Epigrammatum, poema de laude urbis Lipſienſis, Commentarium in Artem Donati de octo partibus orationis, Decimationes Plautinas ſive Gnomas Plauti notis illuſtratas, Commentarium in Perſii Prologum & Satyram primam, Annotationes in Claudiani Raptum Proſerpinæ, in Silium Italicum, in Petronium, in Martialis librum primum, in Virgilii Æneida. Id quoque dignum eſt memoria, Buſchium una cum aliis quibusdam eſſe autorem *Epiſtolarum obſcurorum* 222. *virorum.* Ceterum vita Buſchii perpetua fuit peregrinatio. In hac vero peregrinatione lucem literarum ubique terrarum ac gentium ſparſit Buſchius, humanioresque, quas vocant, literas docuit Coloniæ, Roſtochii, (ubi Heverlingum, Profeſſorem publicum, nactus eſt adverſarium, in quem edidit *Oeſtrum* ſive novorum

Epi-

Digitized by Google

Epigrammatum libellum,) Gryphiswaldiæ, Lipſiæ, Marpurgi, & alibi. A. 1518 factus eſt Rector Scholæ Veſalienſis. Verum hinc abiit Marpurgum, ubi A. 1527 uxorem duxit. Sed ex hac quoque urbe Dulmonem tandem ſe contulit, Monaſterienſis terræ oppidulum, ibique A. 1534 rebus humanis vale dixit. Unum hic omiſſum a Cl. Burckhardo deprehendimus, nempe originem cognominis, quod Buſchius adſumſit, dum ſe appellavit *Herm. Buſchium Paſiphilum.* Si conjectura id licet aſſequi, putaverim, Buſchium id nominis retuliſſe ex Italia. Scilicet Itali non ferentes aſperiora Germanorum nomina, emollire ea non dubitabant: id quod vel Reuchlini exemplum docet, quem ab Hermolao Barbaro nominatum eſſe *Capnionem*, pervulgata fama eſt. Pari itaque modo *Buſchius Weſtphalus* transmutatus fuiſſe videtur in *Buſchium Paſiphilum.* Sed hancce conjecturam ipſi damnabimus primi, quamprimum certiora fuerimus edocti ab alio.

Vitam hanc *Buſchii* ſequitur unus e præcipuis ejus libris, *Vallum humanitatis* inſcriptus, quo artium humanitatis, ſcholaſticis illius ævi maxime inviſarum, ſtrenuum ſuſcepit patrocinium, earumque cauſam ſatis diſerte egit ſatisque pro illa ætate erudite.

Quod attinet ad Cl. Editoris Diſſertationem de doctis Germaniæ Equitibus, in ea, poſtquam præfatus eſt, nobilitatem magis a literarum ſtudiis pendere, quam a natalibus, viroque ſapienti ac literis exculto nobilius eſſe nihil, exhibet nobiles viros ſeculo XVI eruditionis laude conſpicuos, *Joannem Camerarium Dalburgium*, magnum ævi ſui Mœcenatem, factum tandem Epiſcopum Wormatienſem; *Theodericum de Pleningen; Bernardum Adelmannum; Joannem ex Lupis de Hermansgrun; Eitelvvolfum de Lapide*, cujus Vitam & Melch. Adamus exhibet inter Vitas JCtorum; *Rodolphum Langium; Ulricum Huttenum; Conradum Mutianum Rufum; Bilibaldum Pirckheimerum; Hermannum Nuenarium Comitem;* & denique *Hermannum Buſchium.* Ceterum ſemel iterumque in hoc volumine pollicitus eſt Clar. Burckhardus, ſe proxime etiam *Hermanni, Comitis Nuenarii*, Vitam deſcripturum eſſe: nec dubitamus, non minori eam applauſu, quam Vitas Hutteni atque Buſchii, exceptum iri.

Erratum: *Menſe ſuperiori p. 386 lin. 14 lege* JOANNES NICOLAUS.

Proſtat cum hoc Menſe Supplem. Tomi VII Sectio IX.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Novembris, Anno MDCCXX.

HISTOIRE DES PROVINCES UNIES des Paisbas.

i. e.

HISTORIA FOEDERATARUM BELGII Provinciarum, a tempore Pacis Westphalicæ, Autore Domino de WICQUEFORT.

Tom. I.

Hagæ Comitum, apud Thomam Johnson, 1719, fol. Alph. 12 pl. 15.

Res Fœderati Belgii ab origine ejusdem dudum consignaverant Scriptores celeberrimi, desiderabantur autem, qui gesta a tempore Pacis Monasteriensis accuratius posteris traderent. Provinciam hanc Status Hollandiæ demandabant Wicquefortio, civi suo, ob peritiam linguarum exoticarum, maxime vero negotiorum publicorum, ut & politum scribendi genus, huic rei expediundæ aptissimo. Vir iste in Gallorum, Anglorumque Regnis ærumnas varias perpessus, redux in patriam anno 1659, a Pensionario Wittio benignissime est exceptus, cujus & commendationi debuit, ut historiam patriæ conscribere juberetur, assignato ipsi salario haud illiberali. Nec nostri solertiam destituit ipse Wittius, documentis quippe huc facientibus ex Archivo publico prompte exhibitis. Verum Wittiis cruenta cæde sublatis, in Wicquefortium quoque tempestas illa detonuit, A. 1675 in custodiam raptum ac publica sententia perpetuo carceri, bonis etiam fisco addictis, damnatum, e quo demum A. 1679 solerti filiæ cura evasit.

Digitized by Google

Etenim Noſter jam A. 1669 Steuckeris, Bibliopolis Hagenſibus, locaverat hoſce Commentarios prælo juris publici faciendos, quod quo minus tum fieret, infelicia Autoris fata obſtitere. Et quamvis haud ita multo poſt Bibliopolis, reddito exemplo Wicquefortii manu exarato, licentiam conceſſiſſent Princeps Auriacus, & Hollandiæ Ordines, opus ipſum abſolvendi, documentis quoque hanc in rem ex ſcriniis publicis denuo liberaliter communicatis, attamen, dum is qui ex Steuckeris ſuperſtes erat, detrimenta ex interrupto opere enata compenſari vellet ab Ordinibus, impreſſio operis in diem dilata fuit, donec Steuckerus, neglecta penitus rei familiaris cura, omnibus fere ad rem agendam deſtitutus, A. 1717 vivere deſiit. Hæc ſane fuit ratio, quare opus deſideratiſſimum omnium voto tardius lucem publicam aſpexit, ut erroris adeo coargui poſſint, qui decreto propterea promulgato interdictam ejus publicatio-
L. I. p. 2. nem exiſtimaverant. Sub exordium operis paucis deſcribitur ori-
– 26. go & regimen Fœderati Belgii; hinc accurata inſtituitur con-
27-44. ſideratio, quis fuerit ſtatus Europæ tempore pacis Weſtpha-
licæ. Ex his iisque quæ poſtea evenerunt, nonnulla vel obi-
30. ter delibaſſe, ſuffecerit. Cum Legatus Gallorum Deſtradius
a Regina Anglorum Caroli I conjuge minus reverenter fuiſ-
ſet habitus, verbis quoque injurioſis in Richelium ab illa pro-
latis, poſtmodum vindictæ ſemper intentus, ignominiam tur-
bas in Anglia excitatas callide fovendo ſatis ulciſcebatur. Societas
36. 115. Indica Occidentalis apud Belgas tota Braſilia levi negotio fuit
233. ejecta, quod, induciis licet cum Luſitanis pactis, eos quovis
modo laceſſeret, remque interim militarem penitus neglige-
ret; licet ab omni perfidiæ nota nec Luſitani plane ſint ab-
50. ſolvendi. Rumorem tunc temporis ſparſerant Galli, Regis
Hiſpaniarum filiam Regi ſuo nupturam, eique Belgium Hiſpa-
nicum dotis nomine concedendum, in cujus vicem Hiſpani
Catalauniam cum Comitatu Ruſcinonis eſſent recepturi. Ve-
rum dum Galli alios fallere nituntur, ipſimet ſpe ſua ceciderunt,
55. runt, Belgis quippe his rumoribus adeo perculſis, ut, Auriaca
maxime maritum incitante, pacem cum Hiſpanis huc usque
L. II. p. 64. dilatam maturarent. Haud parum illud promovit negotium,
quod

Digitized by Google

quod Hispani honores eosdem Belgicis Legatis exhibuissent,
quibus affici solent Veneti. Ulturi facinus, uti jactabant, Gal- p. 81, 232.
li, legem instaurabant, quondam ab Henrico III latam, scilicet
navem amicam, in qua ulla res hostium deprehenderetur, di-
ripere licere, quo obtentu plurimas Belgarum onerarias in
potestatem suam redegerunt. Notari deinde meretur, Hol- 82.
landiam præ reliquis Fœderatis gaudere jure denominandi
Virum in Galliam ablegandum; nec injucunda, quæ de Com- 408, 110.
mendis Ordinis Teutonici & Johannitici in Belgio multis
commemorantur, quas maximam partem in usum politicum
conversas frustra restitui postularunt Equites. Legatorum Ab- 119.
legatorumque nomina ad distinguendos primi vel secundi
ordinis Legatos medio Seculo XVII primum adhiberi cœpta.
Excellentiæ vero titulus Seculo XV ferme finito Legatis de-
mum est tributus. Infausto quodam siderum influxu Nostro 129.
videtur contigisse, quod spiritus rebelles uno eodemque anno
1648 Moscuæ, Londini, Lutetiæ, Messanæ, Neapoli, Constan-
tinopoli, civium ingenia occupaverint. Motus civiles inter L. III. p. 136.
Arausionensem Wilhelmum II & Amstelodamenses solertis- 187.
sime recensentur. Cum Condæus Egvillonium possessione 167.
Portus Gratiæ dejiceret, & Richelium a connubio neptis Mazari-
nianæ dehortaretur, maximum sibi odium concitavit. Hispani &
Fœderati Belgæ invicem se neutrarum fore partium anno 1650 174.
promiserant, in cujus pacti legibus animadvertendum, merces
neutri parte addictorum in navibus hostilibus repertas pœnæ
commissi subjiciendas; res hostium vero in illorum navibus
inventas liberas fuisse dimittendas. Wilhelmus II Arausionien- L. 4. p. 201.
sis exitiosum sibi morbum contraxerat immodico venationis
usu, autumni imprimis tempore sanitati maxime adverso.
Princeps fuit, ex Wicquefortii sententia, præclaris animi do- 253.
tibus excellens, quibus tamen sic usus est, ut timoris sibi plu-
rimum, amoris parum in libera Republica conciliaret. At-
que hic finitur historia Wicquefortiana. Sequuntur Docu-
menta illustria, ad quæ antea passim in margine Commenta-
riorum provocaverat Autor, eaque plusquam dimidiam ope-
ris partem efficiunt. Collegerat equidem & antehac Aitze-

Digitized by Google

ma instrumenta ejusdem generis avthentica in Historia sua Belgica, at ea Wicquefortii solertia semisse ferme superavit. Imprimis eo Aitzemiana parum accepta fuerunt, quod non nisi Belgicæ linguæ gnaris inservirent, cum Wicquefortius & Belgica, & Anglica, Lusitanica, Hispanica omnia, ex altera statim pagellæ parte idiomate Gallico donata, exhibeat.

THE HISTORY OF ENGLAND FROM THE first Entrance of Julius Cæsar and the Romans &c.

h. e.

HISTORIA ANGLIÆ AB ADVENTU Julii Cæsaris & Romanorum usque ad Regnum Jacobi II, & inaugurationem Wilhelmi III & Mariæ; Autore LAURENTIO ECHARD, A.M. Archidiacono Stowensi.

Tomus I, II & III.

Londini, apud Jac. Tonson, T. I 1707, T. II & III 1718, fol. Alph. 32½.

OPtime de civibus suis meritus est Cl. *Echardus*, qui, cum plerosque universalis Angliæ Historiæ scriptores vel steriles nimis, vel partium studio deditos, vel morosos & ob ordinem, quem servarunt minus decentem, parum lectu jucundos esse intellexisset, novum opus condere atque coævos pariter & recentiores scriptores tum editos tum in scriniis latentes consulere, historiarumque studiosos tot scripta volutandi labore levare constituit. In eo ita versatus est, ut neutri parti favere videretur, nec quicquam extollens nimium, nec vituperans, præterea vero id operam dedit maxime, ut rerum gestarum periodos rite distingueret, nec quadrata rotundis misceret, tum ut frequentes depingeret & Regum & Primatum characteres, (in quibus tamen exprimendis non usquequaque felicem fuisse Angli censent,) & argute dicta subinde intersereret, consiliaque prudentum studiose rimaretur. Et jam spem de

Digitized by Google

de se conceptam satis impleverat, edito duodecim abhinc annis Tomo I, quem a Julii Cæsaris potissimum ætate ad mortem usque Jacobi I deduxit, præmissa etiam Introductione, quam vocat, in qua de veteri Britannia ejusque incolis disseruit. Successere huic demum nuper Tomi duo, alter ad restaurationem Caroli II, & tertius ad inaugurationem Wilhelmi III & Mariæ productus, quos quartus deinceps, Wilhelmi hujus auspicatum regimen comprehensurus, excipiet. Etsi vero eandem fere ubique rationem servaverit, id tamen animadvertimus, Cl. Autorem in posterioribus Tomis sub finem cujusque anni eruditorum aliorumque virorum celebriorum in Anglia demortuorum mentionem fecisse, quod id, ni fallimur, optarent, qui in primo Tomo eam plane prætermissam dolebant. Ut igitur aliquid hinc speciminis loco in gratiam Historiæ literariæ cupidorum depromamus, eos ex eruditorum ordine hoc loco producemus, qui apud Ant. Wood & in Lexicis eruditorum hactenus excusis haud memorantur.

A. 1625 decessit *Johannes Fletcher*, Episcopi Londinen- T.II. p. 31.
sis filius, annos natus quadraginta novem, qui Dramatica ex-
celluit, & Beaumontio, quem socium in hac arte habuit, de-
cem, Shakespeario vero novem annis superstes fuit. A. 1627 55.
Johannes Hayward, Legum Doctor, sed rerum Theologica-
rum peritior, qui Jacobi I Historiographus, in Collegio Chelseen-
si degens, scripsit historiam Henrici VIII & Eduardi VI, stylo qui-
dem satyrico magis & dramatico, quam historico. A. 1633 *Hen-* 111.
ricus Ferrars, Varvicensis, Heraldicæ, Genealogicæ & antiqui-
tatum Anglicarum ingens lumen. A. 1634 *Georgius Chap-* 113.
man, Poeta Dramaticus, versione etiam Homeri & Poetarum mi-
norum inclytus. A. 1636 *Thomas Goad*, Theol. D. & Rector 222.
Hadlejensis, in Theologia, humanioribus, critica, historia, poe-
si excellens, qui a Jacobo I ad Synodum Dordracenam missus.
A. 1641 *Richardus Montague*, Episcopus Norvicensis, Armi- 277.
nianis favens, sed Puritanis admodum infensus, ob varia scri-
pta, imprimis quæ Seldeni Historiæ Decimarum omnium plau-
su opposuit, celebratus. A. 1642 *Johannes Suckling*, Regio 372.
ærario præfectus, ob summam ingenii vim, tum & poeseos &

Digitized by Google

amœniorum literarum cognitionem, *Delitiæ aulæ* & *Suavium*
p. 513. (Darling) *Muſarum* dictus. Anno 1644 *Richardus Bakerus*, Londini in carcere anno ætatis 76 poſt varias ærumnas mortuus, qui ut in Theologia potiſſimum excelluit, ita magis innotuit edito Chronico Angliæ, quod tamen Noſter methodicam potius locorum communium collectionem, quam juſtam hiſtoriam dicendum cenſet. Eodem anno *Thomas Johnſon*, ex Apothecario Medicus excellens, & Botanicus ſui temporis præſtantiſſimus, dum Locumtenentis inde officio ſtrenue
545. fungeretur, globo trajectus occubuit. Anno 1645 duo Theologi deceſſere, *Daniel Fleatly*, & *Walterus Balconqual*, Scotus, quorum ille ob erudita ſcripta contra Pontificios edita, *decus religionis evangelicæ & nationis Anglicæ* vulgo dictus, hic vero nomine nationis Scoticæ ad Synodum Dordracenam miſſus eſt.
678. A. 1649 *Eduardus Symmonds*, cauſæ Regiæ defenſor acerrimus, qui non Vindicias modo Caroli I ſcripſit, ſed & ipſius Regis *Iconem Regiam* primus vulgavit, quem librum, fruſtra obnitente Miltono aliisque, quinquageſies intra anni ſpatium
700. impreſſum fuiſſe, Autor teſtatur. A. 1650 *Simon D'ewes*, ob ſtudium antiquitatis Seldeno magni æſtimatus, qui Hiſtoriam omnium Parliamentorum ſub Eliſabetha, & Bibliothecam
733. MSptorum ſelectiſſimam reliquit. A. 1651 *Petrus Turnerus*, Medicus, Mathematicus, Criticus, Politicus, in Patribus præterea & conciliis egregie verſatus, qui ſimul Profeſſor Medicinæ in Collegio Greshamenſi Londini & Geometriæ Oxonii fuit,
741. pro Regis cauſa multa perpeſſus. A. 1652 *Eleonora Davies*, Johannis vidua, & filia Comitis de Caſtelhaven, ſupra ſexum erudita, modeſti ſed excelſi animi fœmina, quæ multa effectu comprobata, dubium num ſpiritu enthuſiaſtico, prædixit.
770. A. 1654 *Rogerius Dodsworth*, cujus curæ maximam partem debentur vetuſta monumenta a Dugdalio in Monaſtico Anglicano edita; & *Henricus Iſaacſon*, civis Londinenſis, qui ſtudiis Academicis haud imbutus, ad ſummum Chronologiæ, cujus ingens ſpecimen edidit, faſtigium pervenit.
III. p. 95. A. 1662 *Laurentius Rooke* deceſſit, Profeſſor Aſtronomiæ & Geometriæ in Collegio Greshamenſi, in primis Societatis

Regiæ

Regiæ Sociis ob variam eruditionem, modeſtiam & probita-
tem celebratiſſimus. A. 1665 *Wilh. Spurſtow*, aulæ Catha- p.144.
rinæ Cantabrigiæ Præſes, Presbyterianis devotus, qui librum
notiſſimum *Smectymnus*, quo Eccleſiæ Anglicanæ fundamen-
ta ſubvertenda erant, cum *Stephano Marshall*, *Edmundo Ca-*
lamy, *Thoma Young* & *Matth. Newcomen*, quorum initiali-
bus literis ipſe libri titulus conflatus eſt, compoſuit. A. 1673 340.
Thomas Browne, Canonicus Vindeſorienſis, ſed ſub Cromvello
pulſus, Capellanus inde Principis fœminæ Arauſionenſis in Bel-
gio, Theologis Belgicis perfamiliaris, Carolo II reſtituto, re-
ſtitutus & ipſe, Criticus, Orator, Caſuiſta & Theologus doctiſ-
ſimus. A. 1674 *Eduardus* Comes *Clarendonii*, Hiſtoria re- 369.
bellionis Anglicæ, ante paucos annos edita, inclytus, Rothoma-
gi anno ætatis 67 poſt ſeptennale exilium obiit, quo tempore
Hiſtoriam modo memoratam ſcripſit, cujus tamen potior
pars a reſtauratione Caroli II ad improſpera Clarendonii fa-
ta non ſine Anglorum dolore adhuc deſideratur. Ceterum
eum ex Eduardi Walkeri, A. 1676 defuncti, ſchedis in Hiſto- 408.
ria illa imprimis adjutum fuiſſe, alibi Autor teſtatur. Tacemus
Jo. Miltonum, eodem cum Clarendonio ætatis & æræ Chriſti-
anæ anno mortuum, cujus libri aliqui publico decreto, poſt
reſtitutum Carolum II, igne cremati ſunt. Ubi de *Whitelokio*,
ſcriptore Comment. Hiſtoriæ Anglicanæ, A. 1675 mortuo, lo- 401.
quitur Autor, obſervat, eum exemplo libri ſui ad A. 1659 ca-
lamo adſcripſiſſe: *Uxor mea varias ſchedas ad publica nego-*
tia ſpectantes igne abſumpſit, unde hæ relationes minus perfectæ.
A. 1676 e vivis exceſſit *Johannes Ogilby*, Scotus, artis ſalta- 409.
toriæ primum magiſter, qui Poetarum inde verſionibus & mul-
tis editis voluminibus Regis & aulæ favorem meruit, ut mi-
rum ſit, eum ſine ulla inſtitutione tot operibus parem fuiſ-
ſe. A. 1677 *Gilbertus Sheldon*, Archi-Epiſc. Cantuarienſis, 436.
cujus munificentiæ celebratiſſimum Theatrum Oxonienſe de-
betur; & *Iſaacus Barrow*, Londinenſis, Græcæ linguæ & Ma- 437.
theſeos in Academia Cantabrigienſi Profeſſor, ut & Geome-
triæ in Collegio Gresham. Lector & poſtea Collegii Trinitatis
Cantabrigiæ Præſes, Vir in Theologia & varia eruditione verſa-

tiſſi-

Digitized by Google

tiſſimus, cujus ſingulæ conciones materiam , quam tractant;
p. 500. ita exhauriunt, ut tractatuum loco eſſe poſſint. A. 1678
Franc. Potterus, Rector eccleſiæ Kimingtonenſis, & Socius Re-
giæ Societ. non minus ſcriptis de revelationibus & in Apoca-
lypſin, quam novis inventis mechanicis , aquaticis imprimis ,
tum & Medicis, & methodo transfundendi ſanguinem, nomen
568. adeptus. A. 1679 *Rogertus Boyle*, Roberti frater, Hibernus,
aulicus, miles, Poeta excellens, cujus imprimis tragœdiæ cele-
609. brantur. A. 1680 *Samuel Butler*, Worceſtrienſis, arte picto-
ria, Muſica & Poetica, imprimis feſtiviſſimo poemate *Hudi-*
668. *bras* dicto, celebratus. A. 1681 *Thomas Herbertus*, e Comi-
tum Pembrociæ familia, qui poſt varia in Europa, Aſia & A-
frica itinera, quorum deſcriptiones edidit, a Parliamento de-
ſtinatus, ut Carolo I Regi captivo comes pariter & cuſtos eſ-
ſet, cum ingenium ejus hac occaſione optime exploraſſet,
Commentarios eorum, quæ binis ante cædem Regis annis ge-
ſta ſunt , animo ab omni partium ſtudio alieno conſcriptos,
reliquit; & *Wilhelmus Lilly*, Medicus, qui nulla quidem Aca-
demica inſtitutione uſus, varias prædictiones Phyſicas & Aſtro-
logicas edidit, ut & hiſtorica ſcripta, in quibus Vitam Jacobi I
& Caroli I memoravimus in his Actis Suppl. T. VI Sect. XI
667. p. 513. A. 1682 *Philippus Warwick*, Caroli I Regis malorum
ſocius, & Commentariorum ejus ſcriptor probus , divitiarum
789. omnium & fortunarum contemtor ſtrenuus. A. 1685 *Tho-
mas Marshall*, Decanus Gloceſtrienſis, & Criticus doctus, Go-
thicæ imprimis & Anglo-Saxonicæ linguæ probe gnarus. De-
943. nique A. 1688 Poetarum terſiſſimorum par deceſſit, *Edmun-
dus Waller*, & *Thomas Flatman*, quorum illi debetur Anglici
ſermonis puritas ac ſuavitas, obſervaturque, ejus juvenilia his
quæ ſeptuaginta poſt annis elaboravit, minime cedere : hic ve-
ro ſubinde viſus eſt paulo nimis in carmine laſcivire.

ERNESTI SAL. CYPRIANI DISSERTAtio de Propagatione Hæreſium per Cantilenas. Accedit CUNR. THEODORICI Oratio de mixta Hæreticorum prudentia.

Lon-

Digitized by Google

Londini, apud F. Fayram, 1720, 8, plag. 8.

NObiliſſimum par hoc opuſculorum, in Germania noſtra natorum, quæ Angli, ſuum & externis pretium ſtatuere gnari, ediderunt, non ſine ratione, ſed optimo potius conſilio coiiſſe nobis ſocietatem videtur. Alterum enim peculiare exemplum mixtæ hæreticorum prudentiæ ſuppeditat, alterum generatim eam contemplatur indolemque & varias ejus partes breviter exponit. Hoc viro jam diu inter cœlites agenti, ſed ſcriptis, quibus cœtum divinioris puræque doctrinæ tenacem ſibi obſtrinxit, etiamnum in terris viventi, perpetuoque victuro, Cunrado Theodorico, ſive ut frequentius eum appellari audias, Dieterico, Philoſopho ac Theologo Gieſſenſi, debemus. Illud parente ſe non inferiore commendat, Viro Celeberrimo, Erneſto Salomone Cypriano, Conſiliario Conſiſtoriali & Eccleſiaſtico in Aula Gothana, qui ut meritis atque eruditione æternum famæ decus ſibi dudum comparavit, ita vivus adhuc Eccleſiam ornat, atque ut ſperamus, bonique omnes vehementer optant, diu ornabit. Et capitibus quidem tractationem ille ſuam abſolvit quinque. Primo oſtendit, mutatis cantibus mores mutari, idque Platonis imprimis autoritate confirmat, qui ſi nonnullis ad modos potiſſimum muſicos, non cantica ipſa reſpexiſſe videatur, tamen haud potuit novam canendi rationem improbare, ut non eadem opera cantica nova, quæ multo etiam majoris momenti ſunt, quam modi, damnarit. Altero capite cauſam indagat, cur mutatio ea cantuum tantum ad mutandos mores poſſit, eamque a natura cantus & animorum, quem ille efficit, motu flexuque arceſſit. Gnarus ejus rei Lutherus noſter, cum repurganda eſſet Chriſtiana doctrina, cantica inprimis in ſubſidium vocavit, quorum vim atque utilitatem ipſorum adverſariorum, Conzenii & ante eum Eccii querelæ ſatis teſtatam reddunt. Tertium caput ad antiquitates Eccleſiaſticas, quarum notitiam Viro Celeberrimo ſibi noſtra ætate nemo comparavit uberiorem, lectores deducit, atque ex Plinio, Tertulliano & Juſtino Martyre morem canendi Chriſtianis proprium perpetuumque fuiſſe probat, dubitationesque tollit Quackerorum, cantica ex cultu divino pro-

ſcribentium, & uſum eorum invictis rationibus demonſtrat. Quarto jam capite ad arcem cauſæ ſuæ pergit Vir Summe Reverendus, & quam facile hæreſes tum propter vim verborum & concentus, tum ob gratiam novitatis per cantilenas propagentur, docet, exemplis eam in rem uſus Valentini, Bardeſanis, Arii & Pauli Samoſateni. Quintum caput paræneticum eſt, quo oſtenditur, non facile novis cantionibus aditum ad Eccleſiam patefaciendum, ſed veteres potius retinendas, atque, ut merentur, magni faciendas eſſe. Novas cantiunculas obtrudentibus & Lutheri exemplo audaciam ſuam excuſantibus reſpondet, Lutheri cantilenas ab Eccleſia receptas & antiquiſſimas eſſe, verſiones quippe plerumque Pſalmorum, neque Luthero ſtatim quoscunque ejus æmulos perverſos componi poſſe, & præterea in cantibus novis nihil, cur veteribus præferendi ſint, reperiri. Subjectus eſt catalogus cantionum vernacula lingua decantari, Luthero ſuperſtite, ſolitarum, excerptus e bibliothecæ Gothanæ libro muſico, cui titulus eſt: *Hic cantionum Eccleſiaſticus liber ab Illuſtriſſimo Principe Saxonum, Sacrique Romani Imperii Electore Dn. Joanne Friderico, in hujus arcis nova ſacellum comparatus eſt, ab Johanne Gewalthero, earundem eccleſiaſticarum cantionum moderatore, conſcriptus Anno ab orbe redemto milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto, menſe Julio.*

Alterum jam opuſculorum horum eſt oratio panegyrica Gieſſæ A. MDCIIX habita, agitque, ſi præſtantiſſimum Theologum, rem paulo pluribus explicantem, ipſum audiamus: *de mixta hæreticorum, qua in pernicioſiſſimis dogmatibus ſuis perſuadendis ac ritibus novis introducendis, diſſeminandis & propagandis uti conſuevere, prudentia.* Præmiſſis paucis de ejus cum prudentia vera & Theologiæ veritate pugna, partes ejus ſeorſim explicantur, ita, ut quid hæreticis ſolenne ſit, primo indicetur in genere, deinde & exemplis ex hiſtoria Eccleſiaſtica antiquiori depromtis illuſtretur. Nempe illi pro vafritie ſua ante omnia doctrinas ſuas occultant, Samoſatenum, Petrum Anachoretam, Manetem, Arium, Leontium, Eunomium, Pelagium Pelagianosque imitati, cauſasque ejus occultationis varias, quas metus

metus hominum, novis nondum adſuetorum, temporis occaſiones & calamitates, principesque ac magnates ſuppeditant, ſecuti. Neque autem perpetuo placita ſua, ſed ad tempus tantum occultant, atque interim majores expectant opportunitates, quas nacti amicos principum, poſt ipſos principes, eorumque ope alios, inferioris ſortis homines, ad partes pertrahunt ſuas, verioris doctrinæ aſſeclas convitiis proſcindunt eosque ſedibus ſuis expellunt, peſſimo cuique, modo eum ſibi addictum norint, deſtinatis. Hæc omnia, exemplis in luce clariſſima poſita, ſub finem orationis ad præſentia tempora paucis applicat orator, & cohortatione pia de cavendis hæreticorum artibus claudit.

DISSERTATIONUM THEOLOGICARUM de religionis Chriſtianæ præſtantia ac divinitate Decas, cum oratione de crucis trophæis ac Chriſti triumphis & populorum ad Chriſtianiſmum converſione, Autore BENEDICTO PICTETO, Paſt. Eccl. Genev. & SS. Theol. Prof.

Genevæ, typis Fabri & Barrillot, 1719, 8.
Alph. 1 plag. 12.

NOn novum in his Actis nomen eſt *Benedicti Picteti*, Genevenſis Theologi celeberrimi, cujus Theologiam Chriſtianam gallice editam in Actis A. M DCC II p. 72 commendavimus. Jam producimus ejus Decadem diſſertationum de religionis chriſtianæ præſtantia & divinitate, de qua quædam commentari, & cum ſtudioſis rerum divinarum diſputando excutere, in animum induxit Vir. Clar. etſi non ignoraret, multos viros eruditos in ea pertractanda jam deſudaſſe, ut in *præfatione* docet. Viam autem ad ejus expoſitionem ſibi parat *diſſertatione præliminari*, in qua de examine religionum agit. Conqueritur c. I, quod homines id ut plurimum negligant, qui tamen c. II habeant animum, vi judicandi præditum, contemtoque hoc examine inſtar brutorum animantium ſe gerant, in graviſſimos errores incidant, & ſibi permultum damni af-

ferant. Quare contendit c. III, unumquemque oportere de veritate religionis ſuæ certum eſſe, quoniam in omnibus ſalutem conſequi velle, vana ſit perſuaſio, & ideo, c. IV, etiam a ſingulis requiri, ut ejusmodi examen religionis ſuæ inſtituant, ſuosque doctores fallere poſſe credant, nec illud, c. V, quod tantum verum a falſo diſcernat & a doctorum examine, quod publicum & diſcuſſionis audiat, maximopere ſit diſtinctum, inter *ἀδύνατα* referant, etſi in eo, c. VI, multum ſtudii curæque ponendum ſit, quia tantum characteres veræ religionis, quos cum, c. VII, recta ratio dictitet, tum Scriptura Sacra, c. VIII, ſuppeditet, attendendi ſint. Dum ad rem ipſam accedit diſſert. *prima* oſtendit, chriſtianam religionem non tantum omne id veri bonique, quod in naturali, ethnica, Judaica & Muhammedana tradatur, continere & approbare, ſed etiam falſa & turpia, quæ illæ rata habent, rejicere & damnare. Ut vero palam fiat, prædictos veræ religionis characteres religioni veteris & novi Teſtamenti (Judaicam enim antiquam cum Chriſtiana Clar. Autor jam conjungit) convenire, in diſſert. *ſecunda* ideam, quam utraque de Deo habet, producit, qua nec dignior, nec melior, nec ſublimior, nec auguſtior excogitari, nec magnificentius quid dici poſſit; cui ſubjicit diſſert. *tertia* hiſtorias, rerumque in Vet. & N. Teſt. commemoratarum cum ſingularitatem & momentum, tum veritatem oſtendit & de iis ita diſſerit, ut & Moſen & Apoſtolos a fraude doloque malo alienos fuiſſe demonſtret. Pari modo ſe gerit in diſſert. *quarta*, in qua de prophetiis tractat, & primum iis, quæ de Hierechuntis inſtauratore, de Cyro, de Hieroſolymarum & Tyri excidio & de Imperatorum in Perſica Græcaque monarchia ſucceſſione in libris V. T. & imprimis in Danielis vaticinio leguntur, hinc & eas, quæ Meſſiam ſpectant & in libris N. T. *habentur*, exhibet, poſtea autem ea, quæ ad earum dignitatem valoremque imminuendum vel a veteribus vel a recentioribus excogitata ſunt, ſummo ſtudio infirmat & diluit. In diſſert. *quinta* deſcendit ad utriusque religionis V. & N. T. dogmata, quorum quædam ratio omnes homines doceat, quædam illa excogitare nequeat, quædam eidem adverſentur & veritatis principiis a na-

tura

Digitized by Google

tura mentibus impreſſis repugnent, ſaltem ab ea comprehendi nequeant, quædam porro ſint, quæ circa noſtram ſalutem verſentur & quæ maximopere ſcire flagremus, nec vero aliunde innoteſcant, quædam gloriam Dei mirifice illuſtrent, quædam a rebus mundanis ad cœleſtes nos evehant, quædam affectus noſtros doment, & quædam denique animi tranquillitatem afferant; quæ omnia ita comparata ſint, ut nec ſanctiora nec ſublimiora uſpiam inveniantur. Quibus in diſſertat. *ſexta* ſuccedunt leges, quas ſuis imponit chriſtiana religio, quæ virtutem præcipiunt, vitia vetant, & ut quis erga Deum, erga alios, & erga ſe ipſum recte ſe gerat, jubent, quæ omnia ita declarat, ut doceat, iis nihil obeſſe, quod & gentiles ea, quæ honeſta ſint, mandaverint, leges Judaicæ ceremoniales ſint abrogatæ, & Chriſtus etiam leges tulerit, quæ vero neutiquam ſint novæ ſed veteres Moſaicas tantum illuſtrent. In diſſertat. *ſeptima* argumentum pro præſtantia religionis chriſtianæ Cl. Autori præbet regimen Eccleſiæ, quod vel internum, ſeu imperium in corda, vel externum, cum ſummum, quod penes Chriſtum, tum miniſteriale, quod penes Eccleſiæ miniſtros. In diſſert. *octava* ſacramenta, baptiſmus & ſacra cœna, quibus teſtimonia ſuæ bonitatis ſapientiæque extare & hominum imbecillitati Deus ſuccurrere voluit; & in diſſert. *nona* cum pœnæ, quas Deus improbis conſtituit, tum præmia declarantur, quæ credentibus pollicetur, quoniam Deus ſemper & juſtus & ſanctus & verax permaneat. Extremo in eadem diſſertatione primum miracula, tum populorum converſiones, tandemque martyria profert, quibus quicquid de veritate religionis chriſtianæ dicere in animo habuit, obſignat. Appendicis loco conſpicitur *oratio*, quam Cl. Autor A. 1712, cum magiſtratum academicum adiret, habuit, in qua rationem modumque, quo homines ad veram ſalutaremque religionem poſt adventum Salvatoris perducti ſint, progreſſusque, quos illa in terrarum orbe per ſedecim ſecula fecerit, dilucide exponit. Ceterum non omnibus ſatisfeciſſe videbitur Clar. Autor, dum objectioni Atheorum, homines coram Deo eſſe quaſi merum nihil, nec Deum eorum cultum curare, non niſi his occurrit, *non eſſe probabile*, Deum ſa-

Digitized by Google

pientissimum, sanctissimum & optimum, qui homines creare voluit, & qui conservat, non curare, sive ab iis colatur, sive ab iis ludibrio habeatur.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. & Senatoris, Opusculum quintum, de Captatoriis institutionibus & sextum de Legatis pœnæ nomine.

PRisca Gens interpretum, ait Vir illustris in præfatione opusculi V, partem scivit, partem ignoravit, quid rei esset *captatoria institutio*. Sed ipsa Glossa omnibus palmam præripuit. Nemo tamen integre omnia, quæ huc spectant, explicavit & emendavit. Præmittamus autem hanc veluti regulam: nullas & inutiles esse institutiones Captatorias; quia est contra bonos mores, ex calliditate & fallacia, & per machinationes doli, atque improbam simulationem benevolentiæ, instituere aliquem captiose, i. e. sub conditione reciprocæ institutionis, adeoque sub spe aucupii, & lucri ex aliena hereditate per hamum eliciendi.
c. 1. Ortum prohibitio illarum habet ex SCto quodam, *L. 70. L. 71. de hered. instit.* Consules ignorantur. Seneca *Lib. 6 de Benef. c. 38*
2. notat Arruntium & Aterium, artem professos captandorum testamentorum. Senecæ tamen Suilius, Senator & Advocatus, idem objecit. Tac. *Ann. L. 13, 42.* In Basilicis *Lib. 35 T. 9 c. 70* captatoriæ institutiones dicuntur ἐνςάσεις, αἱ χάριν ἀμειβόμεναι. Et apud Harmenopulum *Lib. 5 Tit. 8.* Quum autem verbum ἀμείβειν sit ambiguæ significationis, non debuisse verti, *gratiam rependentes;* rependere enim gratiam licere, & eum vicissim scribere heredem, qui me primum vero amore & sincera voluntate ac bona fide scripsit: sed *gratiam mutuantes, gratiam mutuam petentes, de futuro.* Ita de gratia futura intellexisse Cujacium: & allegare in hanc rem locum e Sophoclis Electra. Sed id duriusculum esse. Gaji textum in *L. 64 de Legat. 1* paulo melius exprimere Basilicos *Lib. XLIV Tit. 1 c. 20,* αἱ χάριν ἀνλαμείψεως γραφαὶ, *scripturæ hostimenti sive remunerationis gratia: fere enim futurum respicere.* Textum Papiniani in *L. 70 de*
3. *hered.*

hered. inſtit. ita interpungit Vir illuſtris, *inſtitutiones, quæ Captatoriæ ſunt, Senatus improbavit, non eas*, quæ mutuis affectionibus provocantur. Mentem JCti ita exponit, *quarum conditio confertur ad alterius* (qui captatur) *teſtamentum*, i. e. ſecretum voluntatis ſuæ. Alibi, *ſecreta judiciorum*, & *judicia ſecreta*. Quæ c. 4.
vero ſit conditio, qua ita aucupamur, viſum eſt Noſtro inveniri in *L. 1 de his, quæ pro non ſcript. hab.* ubi mentio L. Corneliæ. Quærit idem, an ſit captatoria inſtitutio: ſcripſi aliquem heredem, hoc animo & hac ſpe, ut viciſſim ab eo ſcribar heres, *nulla tamen addita conditione*. Negat Noſter, & adſtipulatur Donello. Deinde ex apparatu vaſtæ eruditionis illuſtrat hæc duplici Dialogo Luciani mortuorum, Cnemonis & Damnippi, Cretetis 5.
& Diogenis. Quærit porro, an in textu Pauli *L. 1 pr. de hered. inſtit.* recte legatur *Mevius*, an *meus?* Et an apud Græcos interpretes, atque Harmenopulum recte adjiciatur *Paulus?* Antonium Auguſtinum putaſſe, vocem Παῦλος in Harmenopulo male fuiſſe additam. Remanſiſſe autem, infert Noſter, in Baſilicis; perinde ut *Mevius* in *L. 71 pr. h.* Debuiſſe igitur Auguſtinum ſimul emendare utrobique. Exponit jam Vir illuſtris mentem 6 & 7.
Pauli in *L. 81 §. 1 de hered. inſtit.* quæ videbatur obſtare Paulo in *L. 71 §. 1 d. t.* Ait enim, non eſſe captatorium, ſi teſtator dicat: *quanta ex parte me a Titio heredem inſtitutum recitaſſem, ex ea parte Sempronius mihi heres eſto.* Allatis variorum opinionibus reſpondet: conjungendam eſſe inſtitutionem cum recitatione teſtamenti, ut una efficiatur ſententia, nec ſit diverſitas inter duos actus. Utrumque referendum ad præteritum, ſcilicet plusquamperfectum ſubjunctivi, *recitaſſem.* Et hoc innuere verba Pauli ultima, *ſi nullum teſtamentum ſit recitatum, deficere conditionem*, & remotam eſſe omnem etiam ſuſpicionem captationis. Si ſcripſiſſet teſtator, *recitavero*, quod futuri temporis eſt, hoc eſſe 8.
captatorium. Pergit Vir illuſtris ad Pomponii textum in *L. 29 de hered. inſtit. Titius & Sejus &c.* Videbatur eſſe inſtitutio mere captioſa: qua ex parte me heredem *ſcribent aut ſcripturi ſunt*, ex ea heredes etiam mei poſtmodum ſunto; in vim eſcæ & aucupii. Reſpondet Noſter, *ſcriptum habuerit* eſſe ab *habuerim* in præterito, non ab *habuero* in futuro. Si a futuro, eſſet captatoria. 9.

toria. Cumque hoc ipſum ſit ambiguum, tabulas teſtamenti inter ſe eſſe comparandas, & tempora illarum intuenda. Si Cajum ſcripſerant heredem Titius vel Sejus prius, quam is cogitare poſſet de remuneratoria, remota eſt ſuſpicio captionis. Sequitur textus Labeonis *in L. 20 § ult. de cond. inſtit.* ubi iterum monet Vir illuſtris, τὸ *inſtituiſſes* & *legaſſes* inſinuare præteritum, & omnino non futurum. Ultimo capite compa-
C. II. rat idem ſententias Interpretum antiquiorum, Pauli de Caſtro & Jaſonis. *Si Mevium heredem ſcribam, ſi & ipſe me poſtea ſcripſerit, ego, quamvis revocaverim teſtamentum (ut poſſum) Mevii tamen heres ero; ſed ille non mihi:* Addit Noſter, *optime, ſi ad revocationem captatoris referatur.*

Lætisſimo animo properamus ad opuſculum ultimum de LEGATIS POENÆ NOMINE. Nulla fere Juris Romani particula Virum illuſtrem jam a puero habuit magis ſollicitum, quam hæc ipſa. Cur enim vetus Jurisprudentia damnarit iſta Legata, dum omnibus conditionibus, quæ a mera voluntate pendent, ab herede parendum ſit, an & cur item in *pœnæ* ſpeciem incidant conditiones quædam, appoſita mulcta, Mevio ceſſura, quibus tamen itidem utamur ſine fraude, vix quicquam reperiri, quo dignitas veterum JCtorum defendi, & cum reliqua Jurisprudentia componi poſſit. Alia ergo putat fuiſſe Legata *pœnæ* nomine apud veteres Autores, & exempla, quæ occurrunt, meliori ratione interpretatur, nec inter veterem & novam Jurisprudentiam hac parte quicquam cenſet
I. intereſſe. Julium Capitolinum originem prohibitionis ab Antonino Pio arceſſere. Sabinum tamen diu ante illum hoc ſaxum volviſſe. *§. ult. I. de Legat.* Alios autem interpretes in ipſis Pandectis adhuc deprehendere, approbari quasdam adjectiones pœnæ ibi tum in hereditatibus tum in Legatis, ex vetere etiam Jurisprudentia, donec ſequeretur Juſtiniani Lex *unica C. de his quæ pœn. nom. relinqv.* Prolixius non tractari argumentum hoc, quam in eodem illo *§. ult.* Interjecta ergo unica digreſſione, ad *L. 1 & L. 2 de his quæ pœn. cauſ. relinqv.* Juſtiniani doctrinam exhauriendam ſibi ſumpſit Vir noſtra laude excellentior. Pœnæ cauſa in genere legari, quod coercendi

cendi tantum heredis cauſa relinquitur, ait Ulpianus *Tit.24,27 L.1 de penu legat.* Nam & uſuræ nomen pœnæ accipiunt. *L.40 de reb. cred. L.90 de V.O.* locutione populari: *Inutiliter antea*, inquit Imperator *d. §. ult.* jure ſcilicet Pandectarum. Intelligunt autem hoc antiquiores interpretes de jure ante Pandectas, & c. 2.
Franciſcus Balduinus conjicit, ſignificari priorem quandam vetuſtioris Juris obſervationem, quo ejusmodi legata damnarentur; aliter enim ſententiam Imperatoris vix poſſe defendi. Porro Imp. *pœnæ autem nomine legari videtur.* Non ait ore 3.
rotundo, *legatur.* Veteres ipſos JCtos locutos hic ore incerto & dubitabundo fere, obſervat Vir illuſtris. Theophilus, λεγατεύεσθαι δοκεῖ. Non ergo omnia exempla, quæ adducuntur toto §. *ult.* ſimpliciter & indiſtincte pertinent ad legata pœnæ nomine, etiam ex mente Imperatoris. Multum intereſſe inter conditionem & pœnam. Nec pœnale ideo eſt legatum, quando addidit teſtator, *pœnæ cauſa.* Neque enim veterem Jurisprudentiam ex ſola formula æſtimandam & conceptione verborum. Et facile alias abſtinerent teſtatores a verbis pœnalibus, ſi legatum ideo eſſet ſtatim pœnale & inutile. Si interſit vel teſtatoris vel legatarii vel alterius cujusquam, quod juſſit vetuitve teſtator, appoſita mulcta iterum non facit legatum pœnale, vel pœnæ, & tamen, quia utile eſt, committitur pœna. Si non interſit, ne tunc quidem ideo dicendum eſt legatum pœnæ; etſi Theophilus putet, τιμωρίας χάριν adjectum eſſe, quicquid coercet heredem, ut faciat eo magis vel non faciat. Nam & hoc genus legati valet, *ſi Capitolium aſcenderit* vel non aſcenderit heres, Sempronio Centum dato: vel *ſi Capuam ierit*, vel *ſi Mevius factus fuerit Conſul.* Adjiciuntur hæ conditiones in modum pœnæ, nec tamen faciunt legatum pœnæ. Totum hoc facit *voluntas* defuncti. *L.35 §. 3 de hered. inſtit.* Ideoque quid ſenſerit, ſpectandum eſt. Ita jus eſto, uti rei ſuæ quisque legaſſet. Hæc omnia autem ex mente JCtorum veterum in Pandectis. Ulpiani textus obſcurior eſt Tit. XXIV, 17, *non ut legatum pertineat.* Mallet Vir illuſtris, *non ad legatum pertinens*, vel, *ut legatum non retineat.* Diverſa eſt conditio, *ſi Mevius voluerit. L. 68 de hered. inſtit.* Nunc demum diſerte pronunciat Vir illuſtris 4.

ſententiam ſuam, *legatum pœnæ eſſe*, quod in patris v. g. dominive pœnam illicite vel probroſe datum, adeoque inutile eſt & nullum, ceu moribus impoſſibile, perinde ut illa quæ natura. Æque nullum eſſe, quod eo modo in heredis ipſius pœnam datum eſt. Hic autem exerit ſe & concurrit *pœna*, accurate dicta: puta, ***niſi heres patriam prodiderit, niſi alimenta negaverit parentibus, niſi filium occiderit***, & quæ ſunt ſimilia, decem dato millia Titio. Maxime enim hic ſubeſt ac concurrit metus pœnæ publicæ ac vindictæ, ſi delinquat contra edicta Imperatorum aut contra leges, aut quæ legis vicem obtinent. Sed & ſi conditiones contra bonos mores tantum inſertæ ſint, vel deriſoriæ, aut hujusmodi, quas prætores improbaverunt, utique improbæ ſunt, & in pœnam, ideoque nullius momenti. *L, 9 L. 14 L. 15 de condit. inſtit.* Ratio prohibitionis altera allata a Theophilo, ſola & vera eſt Noſtro, quod ejusmodi legata proficiſcantur non ex εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ περὶ τὸν λεγατάριον, ἀλλὰ μίσει τοῦ κληρονόμου, *benevolentia & vera amicitia erga legatarium, ſed odio heredis.* Ex odio autem fit pœna hic, uſu artis technico. Ita perit ἔμβλημα. Tribonianum voluiſſe non ſemel videri Juris novi autorem, ad commendationem Principis ſui, etiam quum non fuerit, & conſtet, id ipſum veteres jam olim tradidiſſe, ſi non omnes, certe plurimos. Illuſtrantur hæc per *§. 23 I. de Legat.* collatum cum *L. 19 de opt. vel elect. leg. L. 75 §. pen. de Legat. 1, L. 76 pr. de V. O. L. 3 qui & a quib. manumiſſ. L. ult. C. comm. de Legat. & fideicommiſſ.* Sua ſponte nunc pandit ſe connexio exemplorum, cum his, quæ præmiſit Vir illuſtris, c. 5. quæque in §. *ult. I. de Legat.* recenſentur. Quod enim primo loco affertur, *veluti ſi quis ſcripſerit*: ***heres meus, ſi filiam ſuam Titio in matrimonio collocaverit, vel non, Sejo decem aureos dato***, ſi ſimpliciter & in tanta latitudine loquimur, nunquam fuit legatum pœnæ jure Pandectarum, neque adeo inutile. Utraque enim conditio poteſt eſſe & honeſta & improba; quod ex perſonarum & circumſtantiarum qualitate, an honeſte poſſit filia Titio nubere, an Titius indignus nuptiis illius ſit, facile judicandum. De his circumſtantiis interpretamur Marcianum in *L. 2 de his quæ pœn. cauſ. Beneficio Legis* poſſe eam

tunc

tunc cuilibet nubere, dixit Gajus *L. 63 §. 1 de condit. & demonſtr.* Sed fieri viciſſim poteſt, ut non liceat ſemper cuilibet nubere. Quæritur enim in *L. 64 §. 1 d. t. an valeat conditio, ſi Ariciæ non nupſerit.* Aricia, oppidum propinquum Romæ ſed obſcurum & modicum, Horatio *Lib. 1 Satyr. 5*, Valerio Maximo *L. 8 c. 2 in fine.* Forte, inquit Noſter, non poterat facile alibi invenire maritum, quod ibi habitaret, ex quo erat gravi utero. Similiter, ſi teſtator ſcripſerit, *heres meus ſi ſervum Stichum alienaverit, vel non, Titio X aureos dato*, non eſt legatum pœnæ, in iſta latitudine. Illicita autem fit conditio, ſi heres jubeatur Stichum alienare, *ut cum beſtiis depugnet*, ad *ſcholam beſtiarum*, diceret Tertullianus, *Apolog. c. 35, L. 42 de contrah. empt.* Iterum enim proficiſceretur hoc ab odio ſcribentis. Si putes, Tribonianum jactaſſe *quamplurimas Principum conſtitutiones*, & mox eas damnaſſe, ut Principem ſuum plus quam alios ſapere intelligamus, *utere*, inquit Noſter, *ingenio tuo.* Majoris autem longe infamiæ & turpitudinis cenſeri fuiſſe legata illa pœnæ nomine, quibus etiam Imperatores abſtinuerint. Si enim nulla poſſit ratio fingi, cur privatus abſtineret a legato pœnæ quod vulgo perhibetur c. 3, nedum allegari poterit aliqua, cur Princeps abſtineat.

c. 6.

7.

E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, occaſione opuſculi V & VI Illuſtris Domini van BYNKERSHOECK.

ORiginem SCto de CAPTATORIIS INSTITUTIONIBUS videtur dediſſe Lex Cornelia de falſis. c. 1. Cujus occaſione quatuor SCta diverſorum COSS. occurrunt *Tit. 87 Collation. LL. Moſ. & Rom.* Senatus enim cum pœnas Legis Corn. conſtitueret adverſus eum, qui ſibi hereditatem vel legatum adſcripſiſſet, etiam has inſtitutiones improbavit. *L. 1 de his, quæ pro non ſcript. hab.* Videbatur autem captator ſimiliter ſibi aliquid contra bonam fidem, per improbam ſimulationem, & velut eſcam, velle adſcribere in meo teſtamento, ſi me ad id potuiſſet dolo ſuo pellicere. Sub Nerone adeo Seneca ſcripſit contra hoc genus hominum, *de Benef. VI, 38, IV, 20*

Digitized by Google

& Epiſt.95. Hadriano tribuitur laus prima ab Ulpiano *in L. 1pr. ſi quis aliqu. teſtar. prohib.* ubi captari dicitur etiam legitima hereditas. Diocletianus & Maximianus anteriorem prohibitionem præſupponunt in *L. 25 C. de tranſact.* Domitianus etiam,
c. 2. cujus ætate ſcripſit Quintilianus, *declam. 325.* Criminatio Suilii parum nocuit Senecæ; damnabatur enim adempta bonorum parte & in inſulas Baleares pellebatur, utpote pridem venalis & ferox animi, etiam extrema ſenecta. Eidem Suilii prævaricatio & perfidia plane venalis notatur *Ann. XI, 5.* Dio Caſſius contra nihil tale de Seneca *f. 752.* Xiphilinus autem, cum nihil omitteret, hoc tamen de teſtamentis captandis non objecit. Et cum ad alia reſpondiſſet Seneca *de Vita beata*, hanc calumniam ne tetigit. Mea ſententia ἀμείβειν apud JCtos in hac doctrina non eſt ambiguæ ſignificationis, neque accipitur de gratia futura compenſanda. Apud Sophoclem Electra *v. 33, 34.* chorum fœminarum, ipſi optime cupientium & conſolantium eam, alloquitur, ὦ παντοίας φιλότητας ἀμειβόμεναι χάριν, *O, quam multifariam amicitiam mihi rependitis, ac velut mecum permutatis.* Scholiaſtes, φίλη γὰρ καὶ αὐτὴ ἦν τούτων, *nam & ipſa fuerat amica earum antea; amicorum enim communio & permutatio eſt inter ſe.* De compenſatione autem præteriti eadem Electra *v. 574,* ὡς πατὴρ ἀντίσταθμον τοῦ θηρὸς, ἐκθύσειε τὴν αὑτοῦ κόρην, *donec pater pro compenſatione mactatæ feræ, ſuam mactaret filiam.* Par eſt ratio in textu Gaji. ἀντάμειψις enim eſt permutatio duarum rerum præſentium. Fabrotus ipſe vertit, *ſcriptura, remunerationis aut compenſationis gratia facta.* Quæ ſtare non poſſunt cum captatoriis de futuro, neque cum verſione Cujacii, *repenſatio beneficii ante beneficium.* Græci interpretes poterant appellare ἔνστασιν ἀγκιστρεύουσαν, δελεάζουσαν, θηρατικὴν vel θηρευτικὴν, ἰξευτικὴν, *inſtitutionem venatoriam,* quæ fit τῆς θήρας χάριν, aucupii gratia & per eſcam. Martialis 6, 63 *munera magna—ſed miſit in hamo.* Lapſi autem ſunt Græci etiam alibi, & titulum 54 Libr. 60 inſcribunt περὶ παραγγελιῶν, ubi tamen agitur de *interdictis aqua & igne,* non *de interdictis prætoris,* Lib. 58 Tit. 14. Melius iidem Lib. XI T. 2 c. 42: οὐ διὰ τοῦτο, ὅτι τοῦτο τὸ σύμφωνον θηρατείας

τῆς

τῆς ἐσομένης κληρονομίας ἕνεκεν, *captandæ hereditatis futuræ cauſa. L. 25 C. de tranſact.* Captationis verbum in *L. 70 de hered.* c. 3.
inſtit. generalius eſt; etiam de captione licita uſurpatum Ulpiano *L. 1 pr. ſi quis aliqu. teſtar. prob.* de eo ſcil. qui ſatagit, ne ſibi ex faucibus eripiatur hereditas legitima. *Secretum volun-* 4.
tatis noſtræ opponitur hic teſtamentis mutuis, quæ de præſenti fiunt ſimul. Inſtitutiones enim captatoriæ pendent adhuc a conditione voluntatis noſtræ, an captatorem velimus ſimiliter inſtituere, nec ne. Et quia voluntas illa noſtra adhuc incognita eſt captanti, conditio inſtitutionis ſuæ dicitur conferri hactenus in ſecretum noſtræ, ceu alienæ, voluntatis. Ratio Donelli non movet. Si enim conſtare poteſt, teſtatorem captan- 5.
tem ſimulato officio & non bona fide provocare voluntatem meam ad mutuam illius inſtitutionem, conditio hæc hamata non eſt amplius tacita. Nec movet, animum illius non obſtrinxiſſe me ad illam: nam ne tunc quidem obſtringit ac cogit me, ſi hamo adhuc apertius fuiſſet uſus. In priori Dialogo Luciani Cnemo omni ſtudio ac conſulto proferebat teſtamentum ſuum non bona fide conditum *ἐς τὸ φανερὸν*, ut Hermolaus invitaretur ad ſimilem ardorem ac zelum captationis. Scripſerat etiam Hermolaus teſtamentum reciproce, ſed cum illud non publicaret, putabat Cnemon, jam captum eum eſſe: poſt obitum autem Cnemonis inſtar lupi cujusdam hamum ipſum cum eſca, i. e. omnia bona ad ſe rapiebat Hermolaus; plane contra intentionem legis. Ex captando fiebat captator & ex decipiendo deceptor: nulla ergo erat & inutilis ſcriptura Cnemonis: utrobique enim ſuberat amor non verus nec ſincera voluntas, ſed mera ſimulatio & improba captio, quæ pulchre exequitur Noſter *c. X p. 341.* De altero Dialogo idem dicendum. Hic enim aperte captabat uterque alterum mala fide; nec allegari poterat ſecretum alienæ voluntatis, quum utriusque teſtamentum, turpi conditione nixum, publice proſtaret, atque miris conſiliis fraudandi, quæ peſſimas conditiones mentis involvunt ac produnt, atque omnem benevolentiam genuinam ejusque remunerationem excludunt, inter ſe certarent, *ὑπερβαλλόμενοι τῇ κολακείᾳ.* Credo, nil peccaſſe Ant. Auguſtinum.

v. 6 & 7. *Mendoſus*, inquit, *eſt liber Harmenopuli in verbo* Παῦλος, *& in verbo* ἐῤῥονται. *Alterum enim*, (Παῦλος) *deeſt, alterum additum eſt.* Utique ergo voluit, Παῦλος addi n. 5. Additumque eſt in Editione Dionyſ. Gothofredi 1587, qua utor: & ibidem omittitur ἐῤῥονται, intellectum ſub δὲ, pro ἀλλὰ. Neque mendoſe apud Paulum ſcriptum eſt *Mevius*. Non poterat enim in hoc principio aliquid præmittere de captione in alterius perſonam directa, quia nulla hic eſt captio. Papinianus dixerat *L. 70* de captatoriis. Commode Paulus *L. 71 pr. illæ autem tales non ſunt, ubi inſtitutio non eſt collata in ſecretum, meæ voluntatis*, quid de futuro velim vel non velim. In exemplo poterat dicere, ex ea parte *meus* heres eſto, quod fecere Baſilici in L. 10 ἔςω μου κληρονόμος. Fabrotus omiſit *meus*. Poterat etiam ſimpliciter, *heres eſto*, ſicut §. *1*, potuit tamen & perſonam mutare, quod fecere Baſilici iterum. Mevius enim nominatur contemplatione Titii, ejus forte filius vel nepos. Porro ſicut inſtitutio, quæ non in teſtatoris, ſed aliam perſonam confertur, non ideo fit captatoria, *pr. h.* ita inſtitutio, quæ in aliam perſonam dirigitur, poteſt utique fieri captioſa. Utrobique enim perſona iſta

8\. eſt conjuncta & cara. *§. 1 h. Recitaſſem*, & *Recitavero* indicat ſane præteritum cum aliquo tractu; ſed habet ſimul ſignificationem futuro coalitam, etiam apud Grammaticos, & vocatur a Varrone *futurum exactum*. Plura Voſſius *de Analog. L. 3 c. 13, 15.* Apud Gellium *L. 17 c. 7.* Scævola dicebat, hoc verbo, *quod ſubreptum erit*, non minus præteritum tempus oſtendi quam futurum in Lege veteri Atinia. Sic & Paulus ad conditionem futuram reſpicere potuit, quaſi dictum eſſet: *inanis eſto Sempronii inſtitutio, ſi non ipſe ego* (*L. 38 §. 7 de pœnis*) *recitavi teſtamentum Titii cum illius inſtitutione*, a qua conditione pendebat mea tota inſtitutio. Eludere enim Titium non poterat aptius, quam invento hoc ſchemate. *Diſpar eſt* ſenſus *L. 1 de his, quæ pro non ſcript. hab.* Oblata enim hæc inſtitutio, ſed & rejecta fuit ſtatim a Titio, ceu captioſa, atque indigna,

9\. cujus mentio fieret in ipſius teſtamento. Mens Pomponii hic & ubique ſuprema lex eſto: ad eam enim perpetim reſpiciendum potius, quam ad apices Grammaticorum. Mens illius inda-

indagatur ex cohærentia teſtamentorum. Idem ait Marcianus *L. 2 de his quæ pœn. cauſa relinqu. Ex voluntate defuncti apparere, an pœna ſit, an conditio.* Non morabimur igitur, utrum ab *habuero*, an *habuerim*. Nam & tempora in *rim, ris, rit*, perinde ut in *ro*, nunc deſignant ſimpliciter rem præteritam, nunc habent ſignificationem futuri exacti. Exempla iterum apud Voſſ. *Lib. 3 c. 15.* Tum vero certum eſt, eo tempore, quo ſcribebat teſtator verba hujus teſtamenti, in *L. 81 §. 1 & L. 29 d. t.* eum nondum recitaſſe teſtamentum Titii, (alias non ſequeretur ſtatim, *nullam ſecutam recitationem*;) neque accurate cognitum habuiſſe, quanta ex parte Titius & Sejus inſtituiſſent ipſum; alias eam partem non ſuſpendiſſet usque ad publicationem teſtamentorum. Analyſis igitur inſtitutionis fit demum poſt mortem, & eo usque eſt in pendenti. Labeo præſupponit in *L. 20. §. ult. de condit. inſtitut.* Cajum inſtitutum a Titio fuiſſe bona fide, ſed gradu forte ſecundo vel tertio, aut ei legaſſe pro viribus patrimonii tenuiſſimi centum, Titium vero a Cajo deinde ex generoſo affectu inſtitutum primo gradu & ex aſſe, aut ei legaſſe mille; Reſpondit: ſufficere, dummodo aliquo gradu id factum comprobetur tabulis Titii, & vel tantillum Cajo legatum eſſet. Mens enim Caji non fuit alia. Caput 10 habet quædam miſcellanea. Ultimo capite recenſentur ſententiæ aliorum Interpretum, antiquiorum & recentiorum. c. 11. Paulum de Caſtro laudat Noſter, & reſpondet ad dubitationem ejusdem. *Aliud eſt, ſi in futurum collata ſit conditio*, & quæ ſequuntur. Ea quomodo ſuccincte cohæreant cum iis, quæ traduntur *c. X p. 341, nullam eſſe utriusque ſcripturam, captantis & captati*, ſimul & pari paſſu, eruditi lectoris relinquamus indagini.

In argumento de LEGATIS POENÆ NOMINE deſtituimur præter textum Sabini & reſcriptum Antonini Pii, etiam reſcripto D. Severi & Antonini, cujus fit mentio in *L. 2 de his quæ pœn. cauſ. rel.* Si ex uſu artis loquimur, fatendum, le- c. 1. gata *pœnæ nomine* non definiri accurate & integre, ne quidem hic a Juſtiniano, collatis veterum fragmentis. Non enim omnis conditio coercens heredem, facit legatum pœnæ nomine, nec inu-

Digitized by Google

inutile. Bene ſentiunt, qui de jure etiam ante Pandectas loquun-
c. 2. tur; ſed inexplicabile illud nullibi evolvunt. Adacti autem ſunt ad iſtam rationem dicendi; quia videbant, non aliter conciliari poſſe textus Pandectarum, per varia ἐμβλήματα, non ἐμ-
3. βλέμματα, accommodatos ad Jus recentius. Noſter contra feliciſſimo ingenio eluctatus, omnia illa, quæ hic occurrere videbantur dubia, ſecure prænavigavit. Vocabulum τιμωρίας, Theophilo uſurpatum, rem quodammodo intricavit: neque enim pertinet hic ad uſum artis, ſed ad locutiones populares & criminales. Hinc τιμωρία κεφαλικὴ, & κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι, Harmenopulo 1, 4, 28 & 3, 5, 95. Rectius Theophilus ipſe vocat χρηματικὴν ποινὴν, quæ cogit heredem aliquid facere, καὶ παρὰ σκοπὸν, Jacobus Curtius, *vel contra animum ſuum.* Potius ad mentem teſtatoris referas; heres cogitur facere, etſi ad ſcopum intentionemque teſtatoris non collineet, vel penetret, ſed inde aberret. Ποινὴν habent etiam veteres gloſſæ Juris. Atque iterum Theophilus, τὸ πέναι νόμινε ληγάτον. Sic enim plane diſtinguitur vocabulum artis ab uſu vulgi. Harmenopulus etiam πρόστιμον τὸ ἀπὸ τῆς τῶν συναλλαττόντως συμφωνίας καὶ ἀρεσκείας de V. S. 42. Populariter porro loquitur Ulpianus Tit. XXIV, 17: *Pœnæ cauſa legatur hoc modo, ſi filiam tuam in matrimonio Titio collocaveris, X millia Sejo dato.* Neque enim hoc eſt legatum pœnæ, nec inutile. Quidni teſtator, filiæ heredis conſultum volens, invitet eo modo heredem ad nuptias cum alio, quam Titio? Libertatem ergo adhuc habet heres, collocandi Titio vel non, *non ut legatum pertineat.* Nam non auſertur ei, metu pœnæ, libertas eligendi matrimonii, ſed ad teſtamentum certa lege tantum invitatur. Papinianus *L. 71 §. 1 de condit. & demonſtr.* Ita *m* pro *n* monſtrat mentem Ulpiani. Conditio hæc coercens non facit legatum inutile: neque adeo fit legatum pœnæ. Contra non valet inſtitutio, ſi *Mevius voluerit*, Sempronius heres eſto. L. *68 de hered. inſtit.* Nam ſatis conſtanter veteres decreverunt, teſtamentorum jura ipſa per ſe firma eſſe oportere, ait Gajus *L. 32 pr. d. t.* non ex alieno arbitrio pendere. Voluntas defuncti regit conditiones, non voluntas aliena. *L. 19 pr. de condit. & demonſtr.*

Per-

Google

Perſpicue idem dixit Marcianus, *ex voluntate defuncti apparet*, an pœna, an conditio ſit, an translatio. Quia voluntas teſtatoris hæc inter ſe ſeparat. *L. 2 de his quæ pœnæ cauſa relinqu.*
Dubium non eſt, Theophilum integrum habuiſſe Africani librum illum quæſtionum, e quo ſumpta eſt *L. 1* noſtra: certe integrum Africani locum illum, unde fragmentum noſtrum decerptum. Si vidit Theophilus igitur ibi τὸ *illicite vel probroſe*, qui potuit omittere promptum illum & nobiſcum natum λογισμὸν, & ſubſtituere aliam, tanto anteceſſore & in jure veterum verſatiſſimo indignam ratiunculam? *Lex improbat*, μισεῖ, *odit legatum, quod in arbitrio heredis poſitum eſt.* Atqui omnes illæ conditiones, de quibus actum c. 3, erant in arbitrio, & parendum iis tamen eſt. Legiſſem, inſerta negativa, τὸ ἐν τῇ γνώμῃ οὐκ ἀποκείμενον, quod *non* eſt in arbitrio viri boni poſitum. Sed vel ſic corrigenda eſſent etiam reliqua, quæ ſequuntur. Altera ratio Theophili utique ſtringit cauſam. Sumpta eſt ex Gloſſis verborum Juris, λεγάτον ἐστὶ δωρεὰ — εἰς δήλωσιν ἀγάπης, ἵνα ὁ λαβὼν αὐτὸ, ἀνάμνησιν ἔχῃ τοῦ τελευτήσαντος. Omitterem οὐ κληρονομίας, ſed ſupple ex Harmenopulo οὐ κατὰ λόγον κληρονομίας. Firmat nunc λογισμὸν Theophili Pomponius in *L. 54 pr. de Legat. 1: quæ legata denotandi magis legatarii gratia ſcribuntur, & odio ſcribentis, pro non ſcriptis habentur.* Quæ verba ſi in mente habuiſſet Africanus, tuto omitti poſſet τὸ *illicite vel probroſe*, & *talem.* Ac tota hæc lis eſſet compoſita, ſalva in reliquis Juſtiniani conſtitutione. *L. un. C. eod.* Nihil enim ibi de odio vel teſtatoris vel heredis erga legatarium. Ad c. 5 addo, conditionem poſſe etiam eſſe plane indifferentem, & tamen ei parendum, per ea, quæ dicta ſunt c. 3. Nam & hic licet teſtanti, pro implenda ſua voluntate, præcipere pecunias Titio dari, ſi minus diſpoſitionibus ſuis pareretur. Exemplum legati de ſervo longe pejus priori videbatur Noſtro, ac plane novum, & ex penu Triboniani profectum. Ulpianum *Tit. 24, 17* illud non habere, parum efficit: unico enim contentus erat. An nec quiſquam veterum id habeat alius, grandius poſtulatum. Si jubeat teſtator alienare Stichum ſibi ſuſpectum, utique de eo hic noluit cogitari a nobis Tri-

Dubium … (c. 4) — ad c. 5 … (5.) — Exemplum legati … (6.)

bonianus. Si jubeat non alienare ſervum *ſtudendi cauſa* alio translatum, (de quo Paulus *Lib. 3 Tit. 6* §. *52*) decem aureorum legatum, Titio dandum, jure Pandectarum certe nunquam fuit in dubio, ſecundum ea, quæ ſupra vidimus. Juſtinianus autem cum noſſet, ambiguum ſaltem tunc fuiſſe vocabulum *pœnæ* & nunc populariter, nunc technice uſurpatum, de iis etiam legatis egit hic, quæ etſi non ſint vere, videntur tamen eſſe pœnæ cauſa facta; quia pœnam adjectam habeant. Nullam manumiſſionem ſervi in teſtamento neque juberi recte poſſe neque prohiberi, itidem non putem dixiſſe Tribonianum. Id enim pugnaret cum Gajo *Lib. 1 Tit. 1 & 2* & Paulo 4, *14* multis modis,
c. 7. *add. Collat. LL. Moſ. & Rom. 3, 3.* Alibi etiam veſtigia occurrunt, Triboniano placuiſſe, ut Principem ſuum plusquam alios ſapere intelligeremus. Nam & D. Auguſtum ſuperare eum contendebat. *§. ult. I. de fideicommiſſ.* Quumque legata quædam pœnæ nomine ne Principes quidem agnoſcere vellent, cum poſſent, cogitandum eſt, an impune tunc licuerit teſtatoribus ſcribere, *heres meus X millia dato Principi*, niſi patriam prodiderit, niſi filium Principis vel Auguſtam occiderit, niſi crimen læſæ Majeſtatis commiſerit hoc vel illud. Quod ceu durum nemini in mentem venerit. Ex plurimis igitur Principalibus illis Conſtitutionibus fragmenta ſaltem quædam adhuc ſupereſſe optaremus. Ac tutius eſt, abſtinentiam illam Principum intelligi de caſibus capite 3 commemoratis, quibus adhuc poterant legata agnoſci. Contra Principem autem utique ne cogitandum quidem. Si agnoſci poſſet ab ipſo legatum infame, res ipſa heredi injuncta etiam non eſſet amplius illicita, nec probroſa, nec legibus interdicta, ſed plane poſſibilis: quod iterum repugnat.

ONUPHRII BONFIGLI DISSERTATIONES de Plica Polonica, de Peſte ac ejus Contagio, & de abuſu in Cura Febrium putridarum ac malignarum.

Cracoviæ, typis Franciſci Cezary, 1720, 8.
Plag. 8.

Diver-

Digitized by Google

DIverſo tempore Diſſertationes hæ a clariſſimo Bonfigli, Medico per totam Poloniam famigeratiſſimo, natione Italo, conſcriptæ, nunc vero conjunctim luci publicæ expoſitæ ſunt. Quod primam diſſertationem de Plica Polonica attinet, cum inter veteres Medicos præter Herculem Saxonia, Thomam Minadoum, Rodericum a Fonſeca, & Danielem Sennertum, eam nullus explicuerit, de ejus vanitate Daviſſonus contenderit, ac inter recentiores Chriſtianus de Helwich in Hiſtoria morborum Vratislavenſium veritatem vindicaverit, operæ pretium ſe facturum judicavit Noſter, quid in Polonia, ubi maxime endemius exiſtit Plica morbus, proprio ſenſu & praxi de ea ſibi comparaverit, exponere. Plica ſcilicet ex Autoris mente, quanquam in Lithuania, Rusſia rubra, & Tartaria minore, ubi non ſolum ad humanum genus, ſed etiam ad ſues, canes, equos & alia bruta diffunditur, in Hungaria, aliisque terrarum locis obſervetur, Polonica tamen dicitur, quia nullibi tam fœcunde propagatur, nec indolis tam malignæ tyrannidem exercet ſuam, quam in Polonia: ubi quousque intacta religioſe ſervatur, ac vegeta, corpus incolume a ſymptomatibus præſervat; ſin vero aut pectendo irritetur, aut tondeatur, ſubjectæ partes, in quas cauſa morbifica deponitur, periclitantur. Diſtinguenda autem eſt ſincera Plica ab imaginaria; plebs enim ruſticorum impura caput plectere neſcia, cum in gramine ſæpe degat, inter aſperas herbas intricat capillos, quorum retortæ extremitates naturaliter interſecari variosque nodos formare debent; hinc ubi illius implicationis principia obſervant, germen veræ plicæ ad ſalutem pullulaſſe putantes, diligenter colunt, ut in fœdum & Meduſæ ſimile ornamentum excreſcat. Alii, dum difficili quadam vel longa infirmitudine vexantur, ipſam a Plica foveri ſuſpicantur, & quia tunc caput pectere ceſſant, & lotionibus ex decocto brancæ urſinæ cum lupulo & muſco terreſtri utuntur, aut vino oleoque inungunt, quousque emplaſtrati crines conſulto conglutinentur, arte tricas efficiunt, ut ſatisfaciant opinioni, morbum ad extra alliciendi, qui ſecum omnem cauſam e corpore aſportet. Hoc tamen veram inter & imaginariam Plicam diſcriminis intercedit, quod legitima ſemper viſcido quodam humore madida

ſit, præcipue in ſtipite; & ubi immediate implantatur, turgidiuſculos foveat capillos, ac ſtatim e cute proſiliens mirabiles interſectiones inchoet, gravemque ſpiret odorem; cum viciſſim in ſpuria, ab impuritate procedente, paleæ, vel ſimilia aliena ſimul cum crinibus intricata utplurimum abſcondantur, ſicque non in caudice, ſed potius in medio & circa extremitatem complicatio ſubſiſtat, atque capilli naturalem temperiem proportionemque non amiſerint. Legitima igitur Plica erit pilorum, utplurimum capitis, irregularis complicatio, vel tricis funiculorum ad inſtar productis, vel ad galeri formam ſuper calvariam compreſſis, propter ipſorum alimentum dyſcraſia peculiari alteratum a communi potiſſimum regionis diſpoſitione. Quodſi ergo in vera Plica ſalia oleoſa minus volatiliſata ſed aſperam viſciditatem adepta in bulbis capillorum conveniant, ac inde per tubulos ſubintrent ad illam usque diſtantiam, quæ latiorem locum penetrationi concedit, ad extrema vero anguſtiora propter craſſitiem pervenire non poſſint, retardantur in via, & prope ſtipitem cum majori concurſu ſubſiſtentia, canalem in latum taliter extendunt, ut dilatatum capillorum fiſſile corpus tandem cum rima crepare faciant, unde reſinoſus liquor, haud ſecus ac ex arbore ſauciata, emanat, qui combinatus cum illo ex cutaneis poris exiliente præ copia adaugetur. Extrema interim capillorum pars a ſubtili conſueta irradiatione non ſatis refocillata, paulatim extenuata exſiccatur. Atque hæc ſunt Plicæ primordia, quæ a capillis incipit ſimul agglutinatis in immediato limite capitis, dum eorum retortæ cuſpides adhuc a pileo vel jacendo compreſſæ, ut una cum ſtipitis viſciditate adhæreant, illuc admoventur, & duplicantur, inter quorum interſtitia multiplices aliæ interſectiones inſinuatæ variis nodis intricantur. *Augmenti* præbent modum veteres capilli, quia radice ſecedentes cum plicatu concatenati ſemper retinentur, & relictis bulbis, virtutem nova emittendi germina non amittunt, quæ tenellula vix foras exilientia inter adultorum tenacem transſudationem agglutinantur, & quia ex cute excreſcendo adhærentem extremitatem elongare nequeunt, ſed corpus contorquere debent in

ar-

Digitized by Google

arcum, cum aliis continuo ſuccedentibus irregulariter intermiſſi deformibus & ſpurciſſimis connectuntur tricis. Remotam Plicæ cauſam rejicit Autor Clariſſ. in abundantes particulas ſulphureas cum ſalibus volatilibus non rite digeſtas nec ſubtiliſatas, ſed in aſperam & rancidam viſciditatem ad inſtar olei amurcæ concretas. Ab hujusmodi enim humorum dyſcraſia, fixam & continuam ſovente mineram, heterogeneum illud, quoties ad fermentationis gradum exaltatur, toties ſub capitis cutem utplurimum deponitur, & in capillorum radices penetrando ſucceſſive foras amandatur. Sin amurca plicoſa intro retineatur, vel ob internam fermentationem minus attenuantem, nec ſatis concocta heterogenea expellentem, vel ob extrinſecam exciſionem, quæ aeri cauſam præbeat condenſandi affluentem humorem, ad extrema relictorum crinium oſcula, tunc rancidus ſanguis evadere ſolet, qui vel efferveſcendo vel aſpere circulando modo has modo illas excitat turbas, quantas diverſa particularum heterogenearum combinatio in diſſimilibus temperamentis commovere poteſt. Talia morborum fermenta, quæ ſemel in ſanguine radicata multiplicativam virtutem poſſident, eo difficilius de toto ſupprimuntur, imo non tantum cum ſeminali ſpiritu patris vel nutrimento materno ſpecificum idearum ordinem retinentibus, in filiorum hæreditatem transfunduntur, verum etiam expanſiva eadem efficacia per contactum pilei aut pectinis a plicoſo tractati ſano capiti communicantur. Ubi autem nullus contactus neque hæreditaria infectio conjectetur, nullam aliam procatarcticam cauſam dignoſcere poteſt Clariſſ. Bonfigli, quam ſpecificam aquam in hac ſingulari regione, craſſam ſcilicet & pinguedine refertam. In terræ Polonicæ enim viſceribus oleoſam materiam foveri, ex bituminibus, & petrolei ſcaturiginibus, fontibus, thermis, ac mineris ſulphureis atque montibus ignivomis, in multis locis patentibus, deducit. Cum autem hactenus Plica, quia raro aut difficulter ſanatur, inter morbos incurabiles reputata, & quia paucis & inefficacibus fulta eſt remediis, ſoli etiam prognoſtico quaſi deſperate relicta fuerit, pietate ſincera ductus Autor veram ejus medelam ſubminiſtrare non dubitavit. Quoniam macula ſanguinis oleoſa ſtatim

tim & facile deleri nequit, ideo placidis & appropriatis abſtergentibus prius eadem præparari debet, quam purgantia lenia, balnea, ſanguinem purificantia ſpecifica adhibeantur, qualia hic variis ſub formis commendata leguntur. Hisque præmiſſis Plica tuto abſcindi & caput abraſum ſemel quotidie ablui poteſt ſpiritu vini aut frumenti rectificato, vel cum lixivio communi, in quo folia ſa ponariæ, parietariæ, radix cyclaminis, & ſemina ſtaphiſagriæ fuerunt incocta. Quæ lotio non eſt dimittenda, quousque capillos excretos pectine poſſimus colere; imo mox a principio eadem conducet, dum Plicam a contagio timeamus. Et ne ullus remaneat ſcrupulus retentæ reliquiæ, canterium in brachio ſaltem ad tempus aperiatur. Contra inveteratam vero crudeliori ſymptomatum ſyndrome ſævientem Plicam magis aptum & efficacius non datur remedium, quam ſuffumigium cinnabaris artificialis: dum enim hæc accenditur, mercurius minerale ſulphur, a quo fixabatur, relinquit, & in corporis poros penetrans novam ſanguinis ſulphuream ranciditatem amplectitur, quam ſimul raptam placide cum ſudoribus extrahit, absque ullo ſalivationis diſcrimine, dummodo tali methodo adminiſtretur ſuffumigatio, qualis ab Autore deſcribitur. Sed quoniam plurimi inveniuntur, qui timent, ne Plicam contrahant, aut jam contraxiſſe ſuſpicantur, præſervativam & incipientis morbi eradicativam eſſentiam commendat, atque pro aquæ correctione in qualibet ejus olla pauxillum turionum ſeu ſtrobilorum pineaſtri vel abietis bullire jubet, divitibusque ſingulis potibus parum de ſpiritu vini aniſato vel de pulvere quodam compoſito addere commendat.

In ſecunda Diſſertatione Clariſſimus Bonfigli peſtem definit per morbum endemicum, vehementiſſime acutum, maligniſſimum, & contagioſum, præcipitanter ex uno populo plurimos afficientem, quorum pleroſque interficit, & ſæpius intra quatriduum; ejusque cauſam procatarcticam acidum eſſe nitro-aereum langueſcens, a denſo miaſmatis extranei concurſu ſubjugatum, dicit. Sive igitur a planetarum influxu inter ſe oppoſitorum, ſive a putridis effluviis vel mineris venenoſis

aeris

aeris ſyſtema pervertatur, certum tamen eſſe putat, corpuſcula, quæ aeris balſamicam conſtitutionem in peſtilentem pervertunt, alia eſſe non poſſe, quam ſulphurea, cum ſpiritu alcalico corroſivo ad putrefactionis gradum digeſta, & taliter exaltata, ut arſenici volatilis ſuperent indolem. Peſtis enim formalitas conſiſtit in motu tam inteſtino quam locali ſpirituum vitalium ſpecifica putredinali alteratione perturbato ab alcali urinoſo, ſulphur pingue ſanguinis diſſolvente, & vinculum ejusdem balſamicum corrumpente, poſt acidi nitri volatilis depreſſionem. Inter phænomena, quæ in Polonica peſte occurrebant, obſervavit Autor in primo morbi inſultu faciem inflammatam, & oculos igneos, ſummam laſſitudinem, vomitum, cephalalgiam, & viſcerum ardorem, dum exteriora frigida convellebantur; deinde maximas anxietates, conſtrictivum cordis dolorem, deliquia, ſingultum, phrenitidem, petechias utplurimum ſolito latiores, lupini granum æquiparantes, maculas per cutem late extenſas vibicum inſtar liveſcentes, bubones, & carbunculos. Quemadmodum igitur Autor Clariſſimus, ut alia, quæ prognoſin concernunt, nunc prætereamus, multiplici exemplo comprobatum refert, illos, qui cauterii aut habitualis ulceris aut hæmorrhoidum expurgatione fruebantur, vel ſcabie, aut morbo venereo, (propter acidum, etſi vitioſum, iſtis morbis prædominans) veneno peſtis rarius fuiſſe obnoxios; ita, ut a peſte præſerventur homines, æthereum acidum, tam aeris quam ſpirituum vitalium præcipuum conſtituens, in ſtatu ſuo naturali conſervare ejusque inimicas diſpoſitiones removere jubet. Præter munditiem igitur, annonam boni nutrimenti & laudabilem diætam, ignem luculentum, nitroſum, ſulphuris ſuffumigia, aceti vaporem & odorem, interne Elyxir Proprietatis cum ſpiritu ſulphuris paratum commendat; ſuffitus vero ex lignis odoriferis, reſinis, aromatibus, fumum Nicotianæ per tubum hauſtum, Theriacam, Mithridatium, & ſimilia, tanquam noxia: ſcuta, ſacculos, odorata, & plurima periapta ac amuleta ex bufonibus, arſenico & mercurio paranda, ceu ſuperſtitioſa damnat. In curandis tamen ægris theriacalia quidem, ſed cum acidulato liquore diſſoluta,

aſt

aſt in phlogoſibus, excandeſcentiis, nimiis hæmorrhagiis, & ſudoribus colliquativis caute, adhibenda permittit; venæ ſectionem vero & purgantia exulare jubet, in humorum tamen turgeſcentia & plenitudine ſtomachi emeticum ex croco metallorum ſtatim a principio conducere putat. Qua ratione vero acidum vitæ volatile ſuſcitari, & per ſudores id, quod vel corruptum, vel corruptioni proximum eſt, expelli debeat, ſymptomatibusque occurrendum ſit, variis adjectis formulis docet.

In ultima Diſſertatione, ubi de abuſu circa curam putridarum malignarumque febrium agit, eos taxat, qui in principio iſtorum morborum purgantia propinant, qui in augmento venam aperiunt, qui in ſtatu frictionibus ægros, cucurbitulis, veſicatoriis, epithematibus, cordialibus miſturis, confectionibus, pulveribus, julepis & mille aliis ingratis pharmacis vexare non deſiſtunt, iisque vel omnem potum denegant, vel gelidum concedunt, aut juſto citius ſudorifera propinant medicamenta; & qui in declinatione, ubi vires potius paulatim ſunt refocillandæ, has ſuperfluis catharcticis denuo peſſundant.

D. MARTINI SCHURIGII, PHYSICI Dresdenſis, Spermatologia Hiſtorico-Medica h. e. ſeminis humani conſideratio Phyſico-Medico-Legalis.

Francof. ad Mœn. apud Jo. Beckium, 1720, 4.
Alph. 4 pl. 8.

AUtor Experientiſſimus non novis commentis & rationibus Eruditorum ingenia laceſſere, ſed collectis Obſervationibus Phyſiologiæ capita præcipua illuſtrare conſtituit, in quo negotio ipſis Autorum verbis utitur, ut diverſe ſentientium mens eo melius dignoſcatur. Orditur nunc a *Spermatologia*, ubi Cap. I de ſeminis eſſentia & materia, modoque ſecretionis, item de præternaturali ejusdem colore, odore, conſiſtentia, petrificatione, vermiculis, defectu, involuntaria & vitioſa excretione &c. tractat. Cap. II ſeminis officinam ſecretoriam, nempe Teſtes cum eorum appendicibus & involucro proponit; ubi arteria-
p. 41.
rum

rum & venarum Spermaticarum tam defectus, quam abundantia, Testiculorum varia denominatio, structura, statusque vitiosus considerantur. Ratione numeri quandoque apparenter tantum, vel revera alter vel uterque Testiculus, & quidem modo a nativitate, modo ex variis causis deest, quandoque etiam plures, quam ordinarie, in triorchidibus, tetrorchidibus, & pentorchidibus, annotantur; & interdum in nimiam molem excrescunt vel etiam contabescunt; nonnunquam dantur quoque Testiculi calculosi. Circa Scrotum consideratur ejus structura, magnitudo excessiva ejusque defectus ex variis causis, item calculi in eodem reperti. Caput III ea sistit, quæ circa Penem Anatomia, tum analogice, tum præter analogiam suppeditat: agitur scilicet de varia Penis denominatione, derivatione, structura, erectione, rigiditate in mortuis, satyriasi, priapismo, naturali & extraordinaria penis magnitudine, retractione, privatione a veneficio, defectu ex variis causis, abundantia, substantia ossea, de penis glande, & quæ circa ejusdem perforationem extraordinarie occurrunt; item de pene nigro in infante albo, & albo in nigro; ut & de mentula in fronte, in naso, occipite & mamma, ex matris impressione: denique de penis cultu. Cap. IV usum seminis tam ratione ipsius subjecti quam propagationis, atque diversas Autorum sententias de generatione, an scilicet ex vermiculis fiat, necne, considerat, adductisque conceptuum tubariorum & ovulorum impraegnatorum exemplis, generationem non ex Martini Nabothi, sed Testiculorum ovario derivat; ad quam virile semen non materialiter sed tantum ratione spiritus genitalis concurrat. Et quamvis ad generationem certa ætas requiratur, multa tamen tam puerorum, quam senum, liberos generantium, exempla ibidem adducuntur. Mediante autem semine non modo vita, sed etiam sanus atque morbosus parentum status, virtutes item atque vitia liberis communicantur. Quo pertinent etiam morbi hæreditarii, ibidem allegati, qui quomodo non modo in proximos filios, sed etiam, his intactis, in remotiores & nepotes descendant, ratio & modus adducitur. Quamvis etiam ex semine humano homines, & ex brutali bruta ejusdem speciei, secundum naturam generentur, nihilominus etiam

p. 89.

152.

Digitized by Google

contra naturam non ſolum a brutis differentes inter ſe ſpecies, ſed etiam homines, imo ab ipſis quoque hominibus bruta producta leguntur in citatis exemplis; circa cujus rei cauſam diſſentiunt, vel de veritate penitus dubitant nonnulli Autores. Cap. V
p 222. coitus neceſſitatem, differentiam, tempus & modum in brutis, & ratione hominis coitum adverſum & averſum, utriusque ſexus in coitu voluptatem, manuſtuprationem nimiamque ſalacitatem, flagrorum & urticationis ad venerem uſum deſcribit; deinde nimii coitus noxam ex amentia, cerebro exſiccato, apoplexia, cordis palpitatione, ſyncope, epilepſia, teſticuli ſcirrho, memoriæ defectu, cœcitate, canitie, ſudore unius lateris, febre acuta, podagra, cholera ſanguinea, lue venerea & ipſa morte probat; e contra etiam a coitu intermiſſo anorexiæ, delirii, maniæ, impotentiæ, epilepſiæ ipſiusque mortis exempla allegat, ideoque coitum moderatum tam præſervative, quam curative in catarrhis, dyſenteria, nimio menſium fluxu, melancholia, paſſione hyſterica, furore uterino, chloroſi, fluore albo, gonorrhœa & lue venerea, in teſticulorum tumore, odontalgia, ſcorbuto, febribus, epilepſia, gutta roſacea proficuum allegat, atque diætam in venere, inter alia ob longævitatem, cujus plurima adducuntur exempla, commendat. Denique ſequitur coitus gravi-
316. darum, anque ſit licitus; item cohæſio in coitu. Cap. VI ſigna ex genitalibus, arteriis ſpermaticis, teſtibus, ſcroto, pene, item ex ſe-
327. mine deſumenda exponit. Cap. VII primo ſpermatis virilis uſum medicum ad impotentiam, inſenſibilitatem in tortura, ad philtra, menſes nimios, Lapidem Philoſophorum, item ad Homunculum Paracelſi; deinde uſum teſticulorum, tum variorum animalium, v. g. apri, aſini, canis, cervi, equi, leporis, vulpis, lupi; galli, anſeris, cati, tum ipſius hominis; demumque brutorum priapos hominisque penem pro variis ſcopis inſervi-
358. re, ex Autoribus probat. Cap. VIII, *cum plerique Herniotomi teſticulos, tanquam ſeminis officinam, ſæpiſſime absque urgente neceſſitate, caſtratione reſecare ſoleant*, de hac operatione, deque caſtratis, eunuchis & ſpadonibus prolixe hoc loco agitur, & primo quidem de variis caſtrationis modis, circa quam Autor ſententiam ſuam, ſcilicet Herniotomiam absque caſtratione fieri

ri

Digitized by Google

ri poſſe, & quæſtionem, an Eunuchi ab Eccleſia ſint excludendi?
annectit. Cap. IX aliquot quæſtiones Medico-Legales, circa p. 387.
teſticulos occurrentes, ſcilicet de caſtratorum, monorchidum,
triorchidum, tetrorchidum & κρυψορχιdum potentia generan-
di & matrimonio ventilat; quarum prima eſt, an caſtrati cum
fœminis coire, ſperma effundere atque generare valeant, at-
que ita ad matrimonium ſint admittendi? II, an monorchides
æque ad generationem ſint habiles, ac alii duobus, tribus vel plu-
ribus dotati teſticulis? III, an triorchides & tetrorchides monor-
chidibus ſeu diorchidibus ad coitum & generationem ſint poten-
tiores? IV, an maritus, uxore ad coitum inepta, ob copiam ſe-
minis concubinam ſubſtituere poſſit? V, an κρυψόρχιδες ad ge-
nerationem & matrimonium apti ſint? Denique inquiritur, an
maniaci, leproſi ſeu elephantiaci ac podagrici curationis gratia
caſtrandi? Cap. X Quæſtiones medico-Legales circa penem 451.
ventilandas continet, I, an Phimoſis generationem librorum im-
pediat? ubi Phimoſeos ſpecies tam ratione præputii adhærentis,
aut tumidi, aut nimis longi, quam frenuli, cum earundem cura,
hacque occaſione varia atretarum nihilominus concipientium
fœminarum exempla recenſentur. II, an viri, quibus penis non
in glandis parte anteriore, ſed vel circa frenulum, vel in media
urethræ parte vel circa radicem perforatus eſt, coitum fœcun-
dum exercere poſſint? III, an penis nimis magnus, & quantæ
magnitudinis tam craſſities ejus, quam longitudo, quarum hæc
ob certam curam non æque ac illa divortium cauſatur, coitum,
generationem atque matrimonium impediat? IV, an nimis
parvus penis congreſſum & matrimonium impediat? ad quam
quæſtionem rationibus, autoritate & exemplis negative re-
ſpondetur. An vero ex publica inſpectione de penis magnitudi-
ne & parvitate, tam ratione longitudinis & brevitatis, quam
craſſitiei & gracilitatis, poſſit judicari, dubitat Autor. Cap. XI 528.
de circumciſione, recutitione, atque infibulatione agit, & pri-
mo quidem de circumciſionis ortu, ſcopo & modo. Deinde an
Judæi ſeu circumciſi recte dicantur recutiti, & non potius re-
præputiati, dubium movet Autor, tum recutitionis ſeu re-
præputiationis modum ſeu operationem chirurgicam, poſſi-

Digitized by Google

bilitatem & ſcopum, in decore, voluptate ac fraude conſiſtentem, explicat. Ratione præputii annectitur quæſtio, an ex ejusdem frenulo ſignum virginitatis virilis deſumi poſſit? Cap. XII continet quæſtiones coitum ſpectantes, an ſcilicet morbi cujusdam curandi gratia coitus indifferenter ſuadendus vel etiam disſuadendus ſit? e. g. cum uxore phthiſi laborante, qui affectus contagioſus eſſe exemplis probatur. Cap. XIII varias Hermaphroditorum ſpecies & conditiones variaque utriusque ſexus exempla comprehendit. An autem dentur Hermaphroditi perfecti ſeu utroque ſexu perfecte inſtructi, ita ut utroque ſexu potentes ſint, plerique equidem negant, alii tamen per exempla, non modo in hominibus ſed variis quoque brutis obſervata, affirmant. Porro de Hermaphroditorum cauſis, Baptiſmi nominisque impoſitione, de maſculi, fœminei & dubii ſeu incerti ſexus ſignis, deque ipſorum matrimonio contrahendo, & Juramento circa ſexus electionem deponendo, item de aliis quæſtionibus Politico-Juridicis agitur. Huic materiæ denique annexa eſt quæſtio: an detur conceptio hermaphroditica, ſive an Hermaphroditus ex utroque ſexu perfectus intra & per ſe ipſum, absque alterius perſonæ cohabitatione generare & concipere poſſit? Item, an Adamus fuerit Androgynus? Cumque ſecundum hactenus dicta, membra ſexum alterutrum diſtinguentia quandoque ex occulto emergant, & in conſpectum veniant, Tractatus hic materia de ſexus permutatione concluditur.

De cetero cum Clariſſ. Autor varias, quas ipſe fecit, obſervationes huic operi hinc inde inſperſerit, quasdam ex illis allegaſſe juvabit. Sic Nobilis cujusdam mentionem injicit, qui
p. 21. olim vix decimum tertium ætatis annum ingreſſus in veneris palæſtra jamjam per tempus aliquod pro viribus *fortiter* exercitatus erat, idque mali inde ſibi *contraxerat*, ut *matrimonium* ante aliquot annos meditans largam equidem ſeminis, nimis tamen fluidi & aquei, quantitatem tam per ſomnum, quam in aſpectu virginum & amaſiæ excerneret, citra tamen ullam voluptatem penisque erectionem, quippe quæ ipſi vigilanti etiam nunquam cum debita rigiditate contingebat, *licet*

cet in optima ætate adhuc eſſet conſtitutus. Duo porro exempla allegat eorum, quorum ſcrotum in nimiam amplitudinem excreverat; unum Nobilis cujusdam, viri maxime proceri & quadrati, qui ſcrotum in talem magnitudinem tam ratione longitudinis quam latitudinis habebat expanſum, ut genua attingeret, atque fovea illa, per quam urina excernebatur, viſum omnino fugeret. E contra duo alia foramina ſeu ſinus reperiebantur, materiam ichoroſam adeoque corroſivam plorantes, ut non ſolum partes vicinas, ſed & manus Chirurgi arroderet. Stilo hi cereo in iſta foramina immiſſo magni ultra ſpithamæ longitudinem hinc-inde currentes offendebantur; quorum uno aperto, denuo alii ſinus verſus latera in conſpectum veniebant, ex quibus ſemper novus fœtor abominabilis exhalabat, a quo tandem Chirurgus morbum periculoſum cum eroſione & plurimis veſiculis corrodentibus per totum corpus ſibi contraxerat. Hoc pondus Nobilis per multos annos faſcia lata a collo ſuſpenſum geſtarat. Alterum exemplum piſtor quidam præbet, qui ſcrotum longe caput humanum, etiam maximum, ſuperans, habebat, hancque horrendam oſteocelen a principio ex ſacci frumento repleti elevatione ſibi contraxerat. Solere vero ſcrotum ſphacelo corruptum & abſciſſum a natura reſtitui, binis aliis comprobat hiſtoriis. Phymoſin deſcribit in cive Budiſſino, qui a prima conformatione tanta præputii coarctatione laboravit, ut urinam vix ad culmi ſtraminei craſſitudinem reddere potuerit. Adultus demum operationem chirurgicam quidem admiſit, in præputio tamen aliqualem adhuc anguſtiam retinuit, ut ad urinæ & ſeminis excretionem vix ſufficienter glandem detegere potuerit, pater tamen in matrimonio quinque liberorum factus. Tandem cancrum penis contraxit, non alio modo quam per amputationem membri curandum, urinam interim per inſtrumentum ligneum mittens. De ſpermatis virilis uſu dum loquitur, ad torturæ inſenſibilitatem illud facere, teſtatur, atque exemplo probat cujusdam patibuli candidati, qui rotulas ex ſemine & ſtercore proprio paratas proxime ante torturam deglutiens ſub maximo etiam torturæ gradu,

p. 80. 84. 120. 327.

 du,

p. 365. du, cui aliquoties subjectus fuerat, nihil fassus est. In duobus herniosis post fata sectis observavit, in utroque latere vasa spermatica ad calami scriptorii crassitiem a disrupto peritonæi processu distantia, qui per se & sine horum vasorum contactu ligari atque constringi potuerint, ita ut castratione in hernia
515. curanda non semper opus sit. Tandem cuidam in furto deprehenso vetulam obstetricem membrum virile ad duas tertias cultro abscidisse refert, qui postea nihilominus liberos generavit.

EXERCITATIO POLITICA DE LICENtia peregrinandi legibus circumscribenda & dirigenda in utilitatem summorum Imperantium & Reipublicæ. Adduntur monita quædam Virorum illustrium juventuti peregrinanti observanda, nunc maximam partem prima vice edita a GOTTLIEB SAMUELE TREUER.

Lipsiæ & Wolffenbütt. impressum Helmstadii, 1720, 4.
Pl. 24.

OCcasionem, quæ ortum operi dederit, Cl. Autor *in præfamine* exponit; quod meditans de inconsulta peregrinandi licentia, partim Lansii assertis excitatus, partim edicto nuperrimo Potentissimi Borussiæ Regis, peregrinandi pruritum prudenter coercentis, motus, dissertationem hanc composuerit. Non placuit ipsi recepta apud plures prudentiæ scriptores vaga methodus, sine ordine ac regula, quæ occurrunt omnia consarcinandi, sed distincte, & quid emolumenti, & quid incommodi ex itineribus capiatur, explicat, ut utrumque una trutinantes, quorum hæc perpendere interest, eo felicius de legibus, quarum necessitatem Cl. Autor urget, statuere possint. Et ne vel inexperta res aliis videatur, aliis tædiosa sit lectio continuæ præceptorum seriei, singula fere, quæ affert, politicorum aliorumque qui de arte peregrinandi scripserunt, effatis & exemplis condit ac roborat. Ad calcem adjicit 1) Viri alicujus Illustris regulas in itineribus, ab ephoris inprimis juvenum

Digitized by Google

num peregrinantium obſervandas, quas annotatis ſuis explicat ac illuſtrat. Tradidit illas Cel. Autori Suecus quidam, tanquam ex ſcriniis illuſtris familiæ Suecicæ commodatas, quas tamen Cl. Autor non ſpernendis argumentis in Germania natas ſuſpicatur. 2) Generoſiſſimæ matronæ inſtitutionem filii unici in Academiam abiturientis, quas vel eo admodum commendari cenſet, quod ex voto parentis filium eruditiſſimum ac optimum virum reddiderint. 3) Inſtitutiones Miniſtri ſtatus magni nominis ad agnatos ſuos. 4) Inſtructionem Dn. de *Seckendorff* ad ephorum agnatorum ſuorum. 5) B.D. *Mart. Geieri*, morientis, monita ad filium. Ipſius operis ſumma hæc eſt. Cum plurimis §. 1, 2.
prudentium populorum exemplis conſtet, eas quoque actiones Legibus civilibus ſubjici, quæ alias indifferentes vocantur, peregrinationes certe, quoniam ſæpe in damnum reipublicæ vergunt, juſte a principibus lege circumſcribuntur. His ut facem Cl. Autor præferat, 1. commoda, quæ in Rempublicam ex peregrinationibus civium redundant, exponit, 2. damna, quæ enaſcuntur inde, recenſet. Monſtrat itaque, quomodo ex di- 3.
verſarum gentium moribus, diverſitate legum &c. politica prudentia eorum, qui clavo reipublicæ olim admovendi ſunt, præclare augeri poſſit. (Obiter hic lectori indicamus, quod Cl. Autor in notis doceat, ſibi Pariſiis quondam verſanti *P. le Long* narraſſe, autorem libri: l'Eſpion dans les Cours des Princes Chretiens, Marianam quendam Italum, magni ingenii ſed infortunatum virum, fuiſſe. Docet &, quod nulla gens tam fera ſit, quin 4.
ex vicinorum ſapientia multum profecerit, licet contrarium de Danis in eorum odium olim aſſeruerit Molesworth. Quod ex 5.
itineribus, quæ Ruſſorum Imperator vel ipſe ſuſcepit, vel aliis ſuſcipienda injunxit, factum ſit, ut in inculta illa antea regione ſcholæ erectæ, politia emendata, ipſa veſtiendi ratio Ruſſica cum Anglicana permutata, & horrida illa ac promiſſa barba, quam religioſe hactenus coluerant Ruſſi, Imperatoris nutu abraſa fuerit. Diſci ex itineribus diverſiſſimorum populorum indo- 6.
lem, cujus exquiſita notitia ex libris hujus generis, quorum lectionem Autor non damnat, fruſtra ſperatur, cum

Segni-

Segnius irritent animos demiſſa per aures,
Quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus.

§. 7. Cum peregrinando, & cum aliis ſubinde hominibus converſando, incidamus ſæpe in eos, quibus prudenter indulgendum, mox in alios, quibus in loco reſiſtendum eſt, fieri, ut domeſtica & pluribus agnata animi ferocia jugiter exuatur. Ita enim aſſueſcimus neminem contemnere, cum experientia doceamur, fabulas eſſe, quæ de aliarum gentium abjectis moribus olim imbibimus. Et hac occaſione Cl. Autor, cum Dn. *de Callieres*, Gallis dicam ſcribit, qui propterea ſe ſolos ſapere credunt, quod fines ſuos raro egrediantur. Obſervat, idem in cauſa eſſe, ut Veneti ut plurimum Lombardiſmo laborent. Inde vero Cl. Autor pergens, recenſet detrimenta, quæ ex intempeſtiva peregrinatione naſcuntur, quorum primum facit,

8. quod peregrinantes juvenes liberrimum peccandi campum tunc ſibi pandi rati, corpus morbidum animumque rudem domum reportent, & cum mature muneribus dein admoveantur ac negotiis obruantur, illos ad perpetuos ignorantiæ carceres quaſi damnatos videri. Quod graphice Vayerius jam depinxit, licet ſceptico more ſuo omnem peregrinationem reprehendat.

9. Imbui præterea ex peregrinantibus multos vano de *præſtantia* formæ peregrini regiminis præjudicio, ut omnia in *exteris* probent, omniaque in patriis legibus nauſeent. Confirmari enim hoc exemplis Vononis Parthi, ex Tacito, exitioſos ſibi Romanorum mores domum afferentis; Ponceti cujusdam, deſpoticum Turcarum regimen in Gallia introducturi, quo magnatum animi ad illam Chriſtiano nomini indignam lanienam Pariſienſem præparabantur, tum & Comitis Arundelliani ac Dudleji apud Anglos.

10. Ita patriam religionem ſæpiſſime vel corrumpi vel exui a privatis, cum, qui multum ſunt peregrinati, *aliis* altius ſapere ſibi videantur. In Principibus vero *ob neceſſarias* ſæpe ſimulationes ac diſſimulationes, crebras commeſſationes, & rarum patriæ religionis exercitium, frigeſcere demum amorem hujus, imprimis cum accedant vaſerrimæ peregrinarum gentium artes, quibus pertrahant in ſuam ſententiam Principes.

11. Mores ineptos ac thraſonicos, ex aliis regionibus, imprimis ex Gal-

Gallia sæpius afferri, qui teneras mentes incautas ad imitationem facillime alliciant. Et Machiavellum, si reviviscerer, mentem haud dubie mutaturum, ac cum vel ideo præclare de Germanis statuisset, quod domi manserint, nec peste alienorum morum patriam inquinaverint, nunc longe alia omnia fieri. Ipsos Helvetos priscæ virtutis gloriam perdidisse, postquam cives apud exteros stipendia merentes domum redierunt, & Batavis nunc merito exprobrari, quod ad Gallorum mores prorsus se componere studeant. Multum æris temere exportari, ut, si quis calculum inire vellet, quantum excur- §. 12.
sionibus Germanorum quotannis impendatur, cum sæpe unus ex privatis 20 florenorum millia profundat, nihilque nisi vanam & ridiculam supellectilem domum reportet, ingentem argenti copiam inepte dispersam sit deprehensurus. Sentientes hoc Principes non nullos, modum illi pere- 13.
grinandi libidini posuisse, vel expresse ejusmodi itineribus interdicendo, vel ludos equestres instituendo, ne quis vano prætextu morbum hunc palliare posset. Qua occasione prudentissimum Regis Borussiæ edictum integrum hic exhibetur. Easdem leges Neapolitanis, Anglis, Scotis, Danis & Suecis scriptas esse, ex Vayerio confirmatur. Acturus itaque curatius Cl. Au- 14.
tor de licentia peregrinandi, circumstantias gnaviter perpendere jubet. Esse enim triplicem hominum sortem, vel Magnates, vel medii, vel imi loci homines. Varias esse itinerum rationes, quæ magnates suscipiant ac principes juventutis, posse tamen & hos sæpe prudenter a peregrinationibus arceri, exemplis docetur. Ex mediæ sortis hominibus peregrinationem non cunctis sed illis duntaxat, qui publico olim prodesse possunt, concedi 15.
suadet. Ubi vehementer probat consilium Dn. *Veiras*, in Historia Sevarambica, nec non institutum Ludovici XIV, politicam Academiam A. 1712 erigentis, qua juvenes nobiles, qui defæcatioris sunt ingenii, ad gerenda negotia publica præparentur, archiva omnia ipsis pateant, & a docto Viro regni arcana explicentur, & sic eruditi peregrinas in regiones ablegentur. Unde & opificum excursiones plurimis in Germaniæ

Uuu regi- 16.

regionibus usitatæ, imo sæpius lege injunctæ, penitus improbantur, cum fini illis proposito Principes ita commode medeantur, ut Gallorum Anglorumque exemplo solertes ac ingeniosos opificum magistros ad se alliciant, qui in patria juvenes
§. 17. instruant. Temporis rationem porro in concedendis peregrinationibus habendam esse monet, cum sæpe Reipublicæ intersit, ut cives sint præsentes, sæpe ne suspectæ fidei homines emigrent; quid? quod certæ conditionis homines, ministri status, medici, ac sacerdotes, vel pestis, vel alio turbulento tempo-
18. re, ut in patria maneant, cogi possint. Ætatem peregrinantium respiciens taxat, quod juvenes ante ablegentur, quam judicium ipsorum satis maturuerit, cum tamen ita nec rebus observandis pares, nec ferocientem animum continendi satis idonei
19. sint. Taxat tamen Platonem quamvis ante quadragesimum annum peregrinationem prohibentem, & Dn. *Veiras*, nolentem, ut quis excurrat, nisi tres minimum liberos tanquam reditus sui pignora reliquerit. Ea enim ætate vel corpus molestiæ itineris ferendæ par non amplius esse, vel emori homines, entequam publicæ rei iis, quæ addidicerunt, prodesse queant. Ætatem quidem aptissimam esse virilem vel juventuti proximam, quando & impetus juvenilis deferbuit, & judicium magis est confir-
20. matum. Hinc de provinciis quoque dispicit, quæ adeundæ sint peregrinantibus. Multos ideo iter in Italiam improbasse, quod speciosa sacrorum pompa animus tener facile ad castra Pontificiorum pertrahatur. Confirmat autem
21. Cel. Autor testimoniis ac exemplis, quod, nisi quis in superstitionem jam sit pronus, vix melior occasio occurrat, nauseandi Romanorum religionem, quam si quis Romam Romanumque clerum oculis lustraverit. Noster imprimis Germaniam
22. nostris commendat, cum ibi occasio sit Viros doctos compellandi, & bibliothecas exquisitas visendi, nec parum emolumenti ex notitia patriæ redundet. Finem denique, quem sibi præ-
23. fixere peregrinantes, attendendum studiose esse observat, ne muscarum instar hinc inde divagentur. Ubi denuo commendat Borussiæ Regis institutum, curiose ab iis, qui Rhenum trans-

transcurrunt, scopum itineris requirentis; Regis Galliæ, doctos viros certo fine in diversas terrarum oras ablegantis; ac Russorum Imperatoris, multos ex peregrinantibus nobilibus certo fini destinantis, scilicet ut linguas, aut mathesin, aut nauticam artem &c. excolant. Noxios fines omnino amputandos esse censet, quo refert, si quis libidinosi amoris ergo excurrat, circumvagationes item scholasticorum, qui palantes vulgo vocabantur (quorum originem a Gallorum Druidis fabulose a Gesnero arcessitam notat) & itinera ad discendam magiam suscepta. Finem vero per se non illicitum ex circumstantiarum ratione sæpius posse prohiberi; ut si quis militiæ apud exteros faciendæ causa exeat, ubi patriæ bellum imminet, & quæ sunt alia. Sic quoque legitime olim a Friderico Barbarossa interdicta fuisse itinera Germanorum Romam suscepta, ut jus inde repeterent. Ultimo demum tempus peregrinantibus præfiniri a Principe posse statuit, ne ætatem itineribus terentes, multa licet edocti, inutiles tamen patriæ, domum denique revertantur. §. 24.

M. Johann Erhard Kappens Schauplatz des Tetzelischen Ablaß-Krams, und des dawider streitenden sel. D. Martini Lutheri.

h. e.

COLLECTIO, VARIA INDULGENTIArum diplomata, & D. Martini Lutheri disputationem de virtute indulgentiarum &c. exhibens; opera M. JO. ERHARDI KAPPII.

Lipsiæ, impensis Jo. Christiani Martini, 1720, 8. plag. $8\frac{1}{2}$.

QUam Cl. Autor ante triennium sub hoc titulo ediderat Collectionem variorum indulgentiarum diplomatum, eam nunc rogatu Bibliopolæ emendatiorem sistit & locupletiorem. In præfatione nova post varia de utilitate ex scriptis occasione Jubilæi Evangelici impressis monita, variasque de prima hujus collectionis editione observandas circumstantias sigillum, quo Albertus Archiepiscopus Moguntinus & Guardianus fratrum

Ordinis Minorum Conventus Moguntini, Leonis X Commiſſarii, indulgentiarum diplomata ſua munire ſoliti ſunt, explicavit. Pendet illud pyxidi incluſum & ceræ rubræ impreſſum filo ſerico a membrana & S. Petrum, qui dextra clavem, ſiniſtra vero librum tenet, exhibet, ſub quo triplex Pontificis corona ſupra duas decuſſatim ſuperimpoſitas claves conſpicitur, cum hac inſcriptione: S. FABRICE S. PETRI DE VRBE. Hujus enim Baſilicæ reparatio cauſa eſſe tunc jactabatur *inauditarum apoſtolicarum facultatum & largiſſimarum diſpenſationum a Leone X gratioſe conceſſarum*, uti hæ indulgentiæ in *Inſtructione Subcommiſſariorum* Alberti extolluntur. At Leonem pecuniam ex indulgentiis his collectam dictæ Baſilicæ non impendiſſe omnem, ex *Franciſci Guicciardini*, hiſtorici coævi & graviſſimi, *Hiſtoria Italia, Venet. 1592, in 4* hetruſce edita, probat, qui *p. 395 b.* ingenue fatetur, Pontificem Magdalenæ ſorori ſuæ emolumentum & exactionem indulgentiarum multarum partium Germaniæ donaſſe. Quod Guicciardini teſtimonium ab argumentis *Philippi Quorlii, in Hiſtoria Concilii Tridentini Petri Suavis Polani ex authoriſmet aſſertionibus confutata, Panormi 1664 in 4 edita, p. 368* propoſitis alio loco prolixius ſe vindicaturum eſſe promittit Autor, & vindicat vel nunc, dum evincit ex novo & adhuc incognito teſtimonio, verbis ſcil. ipſius Leonis X, eum pecuniam indulgentiarum non ſoli reparationi hujus Baſilicæ, ſed aliis quoque rebus impendiſſe. Scripſit nimirum Pontifex hic die 26 Novemb. 1517 ad dictum Albertum, ut Joanni Heytmers de Zonvelben, Diacono ſuo & Apoſtolicæ ſedis ad inclitas nationes Germaniæ, Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ & Gothiæ, *pro inquirendis* dignis & antiquis *libris*, qui temporum injuria periere, *Commiſſario*, poſtquam ab eo librum *trigeſimum tertium Titi Livii de Bello Macedonico* acceperit, *ſolvat ſeu ſolvi faciat centum quadraginta ſeptem ducatos auri de Camera*, ex pecuniis indulgentiarum conceſſarum per illius provincias in favorem fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, quam pecuniæ ſummam in computis Alberti cum Camera Apoſtolica communicandis admittere vellet. Habemus igitur confitentem reum, ut aliis argumentis idem demonſtrantibus ſuperſedere poſ-

possimus, quorum unum & sigilli, indulgentiarum diplomatibus appendere soliti, mutatio esse posset. Idem nempe Albertus d. 24 Jun. 1519 Ecclesiæ Mariæ Magdalenæ monasterii S. Augustini Francofurdiæ indulgentiarum concessit diploma, cujus sigillum pyxidi quoque inclusum & rubræ ceræ impressum, rubro filo pendet & tres Sanctos seu Patronos juxta se positos, S. Martinum Moguntinensem, S. Mauritium Magdeburgensem, & S. Stephanum Halberstadensem repræsentat, sub quibus insignia Cardinalis exhibentur, cum hac inscriptione: ALBERTUS TIT. S. CHRISOGONI. S. R. E. PBR. CARDINAL. ARCHI. MAGUNT. ET. MAIGDE. PRIN. ELEC. ET PRIMAS. Quod tamen argumentum Autor ob rationes in præfatione adductas suo loco relinquit.

Collectio ipsa exhibet N. I *Alberti Diploma indulgentiarum* Gœttingæ d. 1 Jul. 1517 distributum cum sigillo in fig. ænea. N. II ejusmodi Diploma *Johannis Tetzelii* Subcommissarii *Joannis Angeli Arcimboldi*, Wurzenæ d. 24 Apr. 1516 subscriptum. III Diploma indulgentiarum *Tetzelii* generalis Sub-Commissarii *Alberti*, d. 5 Octob. 1517 Berolini venditum. N. IV Excerpta ex *Tetzelii Summaria Instructione Sacerdotum ad prædicandum indulgentias*. N. V *Rhythmos* indulgentiariorum *Biturigibus* in templo Cathredrali Divi Stephani ad altare Cardinalis *lapidi antiquo inscriptos*. N. VI *Martini Lutheri disput. pro declaratione virtutis indulgentiarum*, d. 31 Oct. 1517 templi O. O. Sanct. Vitemb. affixam, ut alia taceamus. Hisce singulis, quæ & in vernaculam nostram translata sunt, præmisit Noster introductiones, Lutherique theses de indulgentiis variis annotationibus illustravit, ex quibus nonnulla speciminis loco adducenda sunt. Observat e. g. Autor contra *Cl. Jo. Jac.* p. 17. *Vogelium*, primum indulgentiarum diploma Alberti a Celeberr. *Hardtio* Faculæ suæ Philologiæ non insertum, nec formulam illam vexatissimam: *occasione aluminum tulfæ Apostolicæ*, in eodem diplomate occurrentem, (de qua Nostri quoque Epistola mense Jul. *Novorum Litterariorum* variorumque ad eam re-

 spon-

p. 24. sponsiones mense Augusto conferri possunt,) a *Vogelio* jure quodam in illam: occasione *aluminum sanctæ ecclesiæ Apostolicæ* mutatam esse, nec alterum hujus collectionis diploma, ab Arcimbol-
25. di Subcommissario Tetzelio datum, in Bibliotheca Paulina Lipsiensi inveniri. Ibidem animadvertit, se „Avisamenta, Instructio-„nes & Statuta reverendi Patris Domini Joannis Angeli Arcim-„boldi, Juris Utriusque Doctoris, Prepositi de Arcisate Sedis A-„postolice Prothonotarii: Nec non sanctissimi in Christo Patris „& Domini Leonis Pape decimi Referendarii ac ad Coloni-„ensem, Treverensem, Saltzburgensem, Bisuntinensem, Bremen-„sem & Upsalensem provincias. Illarumque ac Cameracensem, „Tornacensem, Morinensem, Attrebatensem & Caminensem, „civitates & diœceses. Nuncii & Commissarii, ad publicandum „& exequendum indulgentias & facultates pro fabrica basilice „principis apostolorum de Vrbe, que prefatus dominus Com-„missarius mandat inviolabiliter observari, sub penis in Bulla „Apostolica indulgentiarum hujusmodi contentis, & a Sanctis-„simo domino nostro Papa decretis & fulminatis ab infra scri-„ptis Subcommissariis & subdeputatis suis: Nec non ab univer-„sis & singulis predicatoribus & presbyteris pro confessionibus „audiendis in negotio sacrarum indulgentiarum ante dictarum „deputatis & deputandis, duabus plagulis in 4 Romæ aut in alia Italiæ urbe impressa in Bibliotheca Ampliss. Senat. Lipsiens. invenisse, quæ, quantum ipsi quidem constat, nulli adhuc Reformationis historiæ scriptori ne fama quidem nota fuerunt. Et quum hæc Avisamenta Arcimboldi huic indulgentiarum negotio maximam accendant lucem, Noster apud animum suum statuit, illa cum erudito orbe communicare. Idem & in eadem supellecti-
26. le libraria non minus magni faciendum & ab omnibus pro de-
96. perdito habitum documentum, Instructionem Subcommissariorum Alberti invenit, cui quum varias *Lutherus in disputatione* de indulgentiis opposuerit theses, merito clavis illarum a No-
88. stro appellatur. Reseravit quoque sensum nonnullarum ope hujus clavis feliciter ut 33, 35, 37, 53, 59. En thesin 35 Lutheri: *Non Christiana prædicant, qui docent, quod redempturis animas vel*

vel confeſſionalia non ſit neceſſaria contritio. Circa hanc obſervavit *Kappius*, illam verbis Inſtruct. Summar. §. 37 C. oppoſitam eſſe, quæ ita ſeſe habent: *Nec opus eſt, quod contribuentes pro animabus in capſam ſint corde contriti & ore confeſſi.* Unde & *Sylveſter de Prierio* confutatur, qui in primo ſcripto contra Lutherum exiſtimavit, nullum concionatorem tam ſtulte docuiſſe, quæ tamen ipſa fuit doctrina Alberti. Theſi 53 ſcripſit Lutherus: *Hoſtes Chriſti & Papæ ſunt ii, qui propter venias prædicandas verbum Dei in aliis Eccleſiis penitus ſilere jubent.* Hic opinatur Autor, Lutherum Inſtruct. Summar. §. 10 contradixiſſe, ubi inter alia ita Albertus: *Volumus etiam, quod ſub eisdem horis alibi non predicetur &c.* Quæ explicatio ſi menti Lutheri exacte reſpondet, uti omnino videtur, aliorum Theologorum explicationes ſua ſponte cadent. p. 95.

Ceterum L. B. ſignificamus, Cl. *Kappium* hanc *Inſtructionem Subcommiſſariorum* cum aliis huc ſpectantibus ſcriptis & diplomatibus indulgentiarum partim adhuc *ἀνεκδότοις* prælo jam commiſiſſe.

JO. CASP. LOESCHERI, S. THEOL. D. ET Superint. Paſtoriſque Rochlitz. Parergorum Sacrorum Exercit. IX & X, cum Præfat. & Indice totius Decadis.

Rochlitzii, typis J. P. Langii, 1719, 4.
Plag. 9.

DE Exercitatione IV, V, VI, VII, & VIII menſe Januario præſentis Anni dictum eſt; reſtat, ut de IX & X, quibus Decas prima Parergorum abſolvitur, exponamus. Nona igitur exercitatio verſatur circa hoc argumentum, ut de cœlo, ſingulari gentium idolo, diſſerat, ubi Autor cap. I ex antiquitate & hiſtoria originem & hiſtoriam erroris de *divinitate* cœli eruit, & capite II, ut erroris gentilium, cœlum *materiale* divino cultu proſequentium, argumenta excutiat, nervumque horum

horum incidat, operam impendit. Nec omittit ea, quæ errantibus præſidio eſſe videntur, quæ ſtatim refelluntur. Hanc ordine excipit X Exercitatio, commento Socinianorum ſpecioſiori: *Reſurrectionem Servatoris plus momenti ad ſalutem hominum attuliſſe, quam ejus Paſſionem & Mortem*, oppoſita, in qua eandem tractandi rationem ſequitur, &, ut reliqua ſilentio prætermittamus, evincit, quæſtionem hanc plurimum in receſſu habere, tantum abeſſe, ut negligenda, aut Socinianis concedenda ſit. In gratiam Lectoris copioſum indicem annectere placuit. Ceterum latere nolumus lectorem benevolum, non diſſimulaſſe Autorem in Præfatione, animum ſibi eſſe, quam cœpit hactenus telam, altera Exercitationum Decade, ſi ſummo Numini ita viſum fuerit, pertexendi.

NOVA LITTERARIA.

Venetiis Hermolaus Albritius, Hieronymi Fil. vaſtis operibus imprimendis inſudat. Poſtquam enim *Cornelii a Lapide* Commentarios in Scripturam S. quos pater Hieronymus impreſſerat, ſecunda vice, ſingulari cura adhibita noviſque Indicibus additis, prelo abſolvit, & *Lorini* Comm. in Pſalmos tomis IV, tum & *Pinedæ* in Jobum tomis II, & e Patribus D. *Laurentii Juſtiniani* Opera, novis additionibus & ad marginem citationibus ornata, tomis II impreſſit; nunc in eo eſt, ut & *Alph. Toſtati* Opera, & ipſa *Biblia Sacra e Vulgata editione, Latiniſque translationibus, Romana nimirum ex LXX in Vetus Teſt. & Guid Fabricii Boderiani ex Syriaco in Novum concinnata, ad optimorum exemplarium fidem, potiſſimumque Vaticani, quod ad Vulgatam pertinet, recognita*, duobus Tomis folio regio edat. Accedent huic editioni, tum variorum Scriptorum, Gagnei puta, Eſtii, Menochii, Tirini, Sa, Du Hamel, notæ literales, tum aliæ Hiſtorico-Geographicæ & Chronologicæ, ad Lubini, Adrichomii, Bonfrerii & Sanſonii mentem, nec non plurima inſigniorum rerum ſchemata, e Villalpando, Aria Montano, *Bibliis Polyglottis* Philippi II, Lami, Relando, Braunio aliiſque ab ipſo *Albritio* deprompta & collecta. De quo inſtituto uberius diximus in Novis Literariis, ſingulis menſibus in forma octava apud nos Latino idiomate prodeuntibus, Calendis Novembris hujus Anni.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Decembris, Anno MDCCXX.

ܦܣܘܩܐ
ܡܢ ܟܬܒܐ ܕܬܫܡܫܬܐ ܕܫܒܬܐ ܩܕܝܫܬܐ
ܕܚܫܐ ܦܪܘܩܝܐ ܕܡܪܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ

h. e.

LITURGIÆ SYRIACÆ SEPTIMANÆ passionis Domini nostri Jesu Christi excerptum, editum ac notis illustratum a JOANNE CHRISTIANO CLODIO, Haynensi, J. Cand.

Lipsiæ, literis Bernh. Christoph. Breitkopfii, 1720, 4. Plag. 6.

CUm inter Orientales libros nulli rariores sint, quam qui Christianis autoribus sunt scripti, in eorum tamen numero rursum major copia est ecclesiasticorum, quam eorum, qui historiam & controversias clericorum explicent. Idcirco Josepho Asinano, diligentissimo indagatori harumce rerum, maximam habebimus gratiam, si talium inprimis librorum enarrationem nobis dabit. Interim nec ecclesiastici negligendi sunt, quorum aliquos habemus Romæ a Maronitis editos, Syriacos præcipue & Arabicos. In quibus editionibus tamen more Romano nonnumquam haud sincere versati sunt, æque ac in Bibliorum illa Arabica, quæ Congregationis de propaganda fide typis deformata ac deturpata, correctore indigebat Maraccio, intelligentissimo Arabicæ linguæ. Manu autem scripti codices raro a nostris videntur. Qui deinde exstant, illorum vix spes est aliqua nos editionem visuros. Tanto magis

gis Clodii, eruditissimi Viri, amamus diligentiam, cum nobis MSti Lipsiensis partem quandam explicatam ac illustratam dedit. De manuscripto pæne præstat nihil dicere, quam non omnes ejus laudes simul comprehendere. Primus ex eo aliquid edidit Theophilus Sigefridus Bayerus in libro de Eclipsi Sinica p. 17, quo loco dicit: *Equidem si per me staret totam* ܛܟܣܐ *TAXIN dimidiæ diei parasceves ederem, sed quia longula est, tantummodo, quod ad illam diei caliginem pertinet, evulgabo.* Illa ipsa pars a Clodio versa est. Cujus autem ecclesiæ sit ordo, Clodius non attigit, Bayerus, dum prodit, fluctuat. In catalogo librorum orientalium bibliothecæ Lipsiensis, & in libro de eclipsi, Jacobitarum esse dicit: sed in observatione de elegantia manuum eruditarum p. 303 dicit, se officium illud totum descripsisse ac multa loca reperisse, ex quibus Jacobiticos errores cognoscere sibi videretur, titulum tamen sequi malle, qui Maronitis tribuat. Constat nobis eum in recenti memoria ejus manuscripti lectionem habentem, vera edidisse, aliquanto tempore autem post, cum hæc scriberet, titulo non accurate inspecto, & Tavernirio attendentem, qui monasterium S. Crucis Maronitis habitari scribit, deceptum esse. Id ut magis constet, totum extremum folium MS. ita pessime habitum, ut multa conjiciendo suppleri oporteret, hic adjungemus cum versione nostra - - - -

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

In laudem, honorem, gloriam, exaltationem & - - - - *(divinitatis adorandæ,* ut conjicio) & - - - - *quæ est, tres personæ* (forte ܘܩܢܘܡܐ quod idem significat) & tria *nomina adoranda, Pater, Filius & Spiritus S. unus Deus Sanctus, unus Deus verus.*

rus, cui soli supplicatio - - - - - & gloria ab omnibus creaturis, quæ fuerunt, sunt, & erunt, superioribus & inferioribus, in secula seculorum. Amen. Perfectus, perductus ad umbelicum & obsignatus est liber hic sanctus, πινακίδιον septimanæ sanctæ & dominicæ, passionis salvificæ & liberationis Dei Verbi Jesu Christi Domini nostri. Anno millesimo octingentesimo decimo & nono Alexandri Græci. Manu hominis peccatoris & miseri & indigentis misericordia Dei, Abrahami noti & nuncupati nomine Monachi & Presbyteri bar Bahnam monachi - - - - ex Tur Abdin, qui est ex disciplina monasterii S. & venerabilis Domini Gabrielis in monasterio Sanctæ puræque Crucis, quod in insula Cypro extra Leucosiam urbem magnam, extra quam versus aquilonem unum milliare admodum ad latus oppidi Marpithi, quod & monasterium Syrorum Jacobitarum. Et sunt consignata & conscripta ob exactionem & petitionem & precationem & solicitudinem studiumq; præceptum deniq; & divinam bonitatem, quæ ei contigerunt per manus Presbyteri venerandi & sacerdotis illuminati & reverendi Domini nostri Melchisedeci; qui est - - - ejus, qui perfecit & composuit ei hunc librum precum velut in pignus amicitiæ & in recordationem bonam (in precibus) *mortuorum & parentum Presbyteri Abrahami peregrini. Idque accidit in diebus Episcopi Gabrielis Maronitæ, qui illorum est* (scil. Episcopus.) *Qui inciderit ac legerit, Deum oret, pro peccatore, qui scripsit & pro patribus & fratribus & mortuis, qui animam efflarunt. Deo autem gloria perpetua in æternum.* Ita, ut hæc versio, ipse Syriaci scriptoris sermo obscuræ interpretationis est, ad eum locum, ubi de monasterio Jacobitarum agit. Sed ex eo quod Episcopum Maronitam non vocat aliquo honoris titulo, nec ܕܝܠܢ dicit, (sicuti Bayerus fortassis legit) sed ܕܝܠܗܘܢ, tota controversia conficitur. Possumus quoque affirmare, *alicubi de processione Spiritus S. ita nos legisse in libro illo*, ut nostrorum opinio est. Constat autem Jacobitas nobiscum consentire. Denique super nomine Bar Bahnam aliena manu ܡܥܩܡܐ ܣܘܪܝܝܐ, quod gravissimum argumentum est. Interpretamur autem *Perversus Syrus* seu *Jacobita*. Accurata est versio Clodii. Nonnulla

nulla aliter legit ac interpretatur, quam Bayerus in ea pericope, quam uterque edidit. P. 17 lin. 9 ܣܒܠܘܬܐ ſcribi debere apparet & lin. 14 ܕܡܫܟܚܝܢ. Pag. 18 lin. 9 ܕܠܒ ܡܫܢ ܕܕܝܢܘܗܝ ܒܕܝܢܐ ܠܗܘ ܕܕܝܢܐ ܕܕܝܢܐ ubi in verſione omiſſum eſt *judices*. Bayerus: *judicarunt illum judicio extremo condemnatum*, vocalibus aliis ſubſtitutis. Sed Clodii lectionem MStum probat. Et melior prorſus eſt. Lin. 21 Bayerus multo rectius ܗܘܐ ܐܠܗܘܗܝ ܡܪܐ ܕܟܠܗܘܢ ܒܪܝܬܐ *is omnium creaturarum dominus eſſet*. ܝ & ܟ in MS. ſæpe non admodum diſerte ſcribuntur, ut etiam attendentem fallant Quod p. 19 diſcrepantiam creavit ܠܡܪܝܢܐ Bayerus rectius ܠܡܬܪܘܢܐ ib. lin. 5 ܕܢܬܒܘܢ *ut ſederent*, Bayerus *ut reſipiſcerent*. Ille rectius, quamquam & hoc non male. Ib. lin. ܢܝܣܘܪܘ Bayerus habet, & ita in MS. eſt. Linea 11. Hæc melius diſtinxit & convertit Bayerus: *Sol in medio die occidit ei, ſicut unigenitum flebit eum totus Iſrael.* Additque Symeonem Logothetam eadem pæne verba habere. Lin. 16 ܡܒܘܟܝܐ Bayerus. Sine omni dubio παρόραμα. Lin. 16 Bayerus ut in MS. ܡܢܝܫܟ p. 20. 5. ܒܡܫܡܠܝܗ Bayerus ܒܡܫܠܡܝܗ ſic enim dubitanter in MS. Illud omnino melius & rectius. Lin. 8 ܡܫܘܬܦܝܢ Bayerus *mutuum habent* Lin. 15 ܠܓܢܘܢܐ, *in thalamum*, Bayerus *in paradiſum*. L. 21 ܒܠܒܐ ܕܝܡܡܐ *in cor marium*. Enimvero Bayerus, nota plurali ſcribæ errori relicta, interpretatur rectius *in medium diem*. Chaldæis frequens יממא. Lin. 23 locus difficillimus a Bayero corrupte editus, a Clodio admodum obſcure verſus, & veremur ut rem attigerit. Accedunt notæ Clodii paucæ quædam, ſed probæ. Unum in primis optandum, ut Codicis quoque ſcripturam adjunxiſſet, ſicuti Cellarius Samaritanorum rationem exarandi literas epiſtolis ad Ludolfum adjecit. Poſſit quiſpiam in eum modum, ut Mabillonius & Montfauconius Græcarum Latinarumque literarum hiſtoriam per ſeculorum decurſus enarrarunt, ita quoque

 Hebrai-

Hebraicarum ceterarumque, ut ex ea natæ ſunt, quandam genealogiam concinnare. Habemus vetuſtiſſima exempla Hebraicarum literarum in veteribus quibusdam numis, ſed antiquiora multo in rupibus Arabicis, quæ Petrus a Valle ſe vidiſſe ad Jo. Morinum ſcribit. Et fides habenda eſt ei, utpote cum Coſmæ quoque Ægyptio Indicopleuſte in Topographia Chriſtiana memorentur. Athanaſius Kircherus & ex eo Wagenſeilius tentarunt literarum iſtarum interpretationem. Sed non ita vano conatu hic labor ſumendus eſt. Sequuntur deinde Phœnicii numi & Palmyrenæ inſcriptiones, tum Syriaci codices antiqui & ex iis Cuficæ literæ, & Mauritanicæ, quarum exemplaria Berolini & alibi in bibliothecis extant, ſed multo venuſtiſſimum in Lipſienſi inter Acoluthi codices. Rogandi quoque Romani eſſent, ut nobis reliquias turris Turpianæ & cavernarum Granatenſium concederent, quas Maraccius, qui inter inquiſitores fuit, Arabice perſcriptas fuiſſe teſtatur. Excipient has literæ Mugallorum, quas ex Arabſiade & aliunde conſtat a Syriacis ſumtas eſſe, cum Chriſtiani in illis locis verſarentur. Et Hebraicorum codicum ingens numerus eſt, qui ſecundum ætates digeri poſſent. Inter Joſephi Scaligeri manuſcripta alphabetum eſt admodum diverſum ab hoc quo utuntur hodie. In Habeſſinia & media Aſia ſollicitandi Judæi eſſent. Tum quoque appareret, controverſiam de Samaritanis literis, ortam eſſe illorum culpa, qui literarum veram hiſtoriam non norunt. Inepte ſatis in partes Rabbini vocantur, quos in Criticis diſputationibus, præſertim talibus, quæ hiſtorias comprehendunt, delirare merito dicas. Multo plura in animum venient ei, qui tam eximiam partem Criticæ exornandam ſumeret. Ad quam rem haud ſcio an quisquam in Germania ſive per ætatem, ſive eruditionem magis ſit idoneus Jo. Chriſtoph. Wolfio Paſt. Hamburgenſi. Hoc ſane MStum vel maxime inter Syriacos, ut diximus, meretur typum ejus ætatis præbere. Præterea aliud quoque MS in bibliotheca Lipſienſi eſt: Rituale baptiſmi, Severo Alexandrino autore. Editum jam eſt a Fabricio Boderiano. Sed hic codex ſæpe ab illo differt, qui editus eſt. Scriptus eſt in charta bombycina Halepi anno Seleucidarum cIↃ IↃ ccc XVIII, ut ducentis annis non multo ſit major.

Idem

Idem quoque in bibliotheca Orphanotrophei Halensis exstat, per Gasparem Malabarem Indum scriptus, de quo Bayerum in observatione de eruditarum manuum elegantia legant, qui plura cupient scire.

BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS SEPAREZ &c.

i. e.

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM A COETU Ecclesiæ Romanæ separatorum seculi XVII; Autore LUDOV. EL. DU PIN, Doctore Sorbonico.

Tomus II.

Parisiis, apud Andr. Praland, 1719, 8 maj.

Alph. 2 pl. 14.

ETsi rebus humanis superiore anno ereptus est Cel. in Gallia Doctor *Ludov. El. Du Pin*, reliquit is tamen Bibliothecæ autorum, qui separatos a Romana Ecclesia cœtus instituere, Tomum secundum, continentem eos, qui ab anno MDC usque ad annum 1650 in vivis fuerunt, ac scriptis inclaruerunt. In præfatione indicat, se ea expositurum esse tempora, in quibus Doctores, quibus non conveniat cum Ecclesia Rom. a rigore suorum antecessorum multum remiserint, synodus Dordracena colloquiumque Phil. Mornæi & Cardinalis Perronii sit habitum, & viri omni doctrina eruditi, Hugo Grotius, Jacobus I Rex Angliæ, Georgius Abbot, Forbesius & Josephus Scaliger vixerint. Eos qui Martini Lutheri dogmata tuentur, P. IV c. 1 recenset, inter quos primum locum dat *Urbano Regio*, qui missa religione Pontificia Augustæ Vindelicorum doctrinam Lutheri amplexus sit, & quanquam in Zwinglii sententiam discesserit, tamen cum Luthero fecerit, & post reditum Smalcaldia Cellæ ex hac vita discesserit; qui in suis scriptis quædam Romano-Catholicæ Ecclesiæ falso tribuat, simul tamen quædam afferat, quibus ejus doctrina stabiliatur. Cui subjicit *Vitum Dietericum*, *Barthol*o*m. Westhemerum*, *Justum Menium*, *Erhardum Schnepfium*, *Franciscum Lam-*

Lambertum, Avenionenſem, Doctorem Marpurgenſem, cujus liber de cauſis excœcationis multorum ſeculorum ſit perrarus; *Caſp. Pencerum*, qui defenſione catechiſmi, ſacramentariorum errores complectentis, Electoris Saxoniæ gratia exciderit, ac in carcerem conjectus duodecim annos miſere vixerit, *Ægidium Hunnium*, *Cyriacum Spangenbergium* & *Zachariam Schilterum*: Digni tum ei viſi ſunt & *Lucas Oſiander*, in cujus enchiridio conſiderando pauliſper commoraretur, & interjectis *Davide Rungio*, *Christophoro Pezelio*, *Salomone Geſnero*, *Wolfgango Amlingio*, *Jo. Kuchlino*, *Georgio Mylio*, *Henrico Majo*, *Luca Bacmeiſtero*, *Polycarpo Lyſero*, *Jo. Pappo*, *Stephano Gerlachio*, *Conradus Rittershuſius*, cum ſuo libro de aſylis, & poſt *Conradum Graſerum*, *Jo. Mulmannum*, *Marcum Velſerum*, *Marquardum Freherum*, *Sethum Calviſium*, cujus opus chronologicum continuationem mereatur, *Philippum Nicolai*, *Jo. Conradum Schluſſelburgium*, *Urbanum Pierium*, *Andream Oſiandrum*, *Jo. Regium*, *Leonhardum Hutterum*, *Barth. Coppenium*, *Chriſtophorus Helvicus*, chronologiæ & Ebrææ linguæ peritia clarus, cum ſuis diſſertationibus, quos aliquo ſtudio contemplaretur. Leviter deinceps tangit *Davidem Hæſchelium*, *Samuelem Huberum*, *Albertum Grauerum*, *Phil. Heilbrunnerum*, *Matthiam Haſenrefferum*, *Jac. Heilbrunnerum* & *Jo. Affelmannum*; *Henrici* vero *Eckardi* librorum de ordine Eccleſiaſtico & deſcenſu Chriſti ad inferos ſummam itidem exhibet. Poſtquam de *Balth. Menzero*, *Caſp. Finckio*, *Paulo Tarnovio*, *Laurentio Lælio*, & *Barthol. Batto* commemoravit, in medium producit *Eraſmum Schmidium*, cum libello de Sibyllis Sibyllinisque libris, & *Jo. Gerhardum*, cui poſt Melanchthonem inter Lutheranos primas defert, & ideo, quod linguas egregie calluerit, & in interpretatione ſacrarum literarum lectioneque veterum Eccleſiæ doctorum præclare verſatus fuerit, maximopere laudat, atque libere fatetur, nullum fuiſſe Bellarmino adverſarium, a quo magis quam ab hoc ei fuerit metuendum. Cui ſubjungit *Matthiam Mayſartum*, *Jo. Himmelium*, libris, qui inſcripti ſunt *Anti*, clarum, *Georgium Albrechtum*, *Matthiam Hoe*, *Jo. Behmium* & *Jacobum Martini*, exquiſita doctrina præditum. Quibus ita commemoratis

ratis conjunctim exhibet complures Lutheranos Theologos, de quorum unoquoque, ut de ſuperioribus, ſeparatim agere ei non lubet, ſiſtitque ferme tantum nomina *Andr. Volani, Danielis Hoffmanni, Fridr. Petri, Euſeb. Altkircheri, Bened. Thalmanni, Jo. Færſteri, Fel. Bidembachii, Petri Piſcatoris, Andr. Althammeri, Paul. Crellii, Auguſtini Eleutheri, Martini Rolani, Melch. Spreceri, Juſti Eckardi, Jo. Mettingeri, Fridr. Rungii, Pauli Frigii, Andreæ Libavii*, Medici, ſcripto contra Gretſerum noti, *Georgii Kilii, Dan. Lobechii, Jo. Dinckelii, Georgii Nigrini, Sebaſtiani* ſeu *Cornelii Beckeri, Martini Cruſii, Othonis Caſmaani, Georgii Bersmanni, Philip. Marbachii, Chriſtophori Fiſcheri, Danielis Arcularii, Jac. Schopperi, Georgii Weinrichii, Jo. Taufreri, Jo. Heſſelbenii, Jo. Jac. Bernhardi, Conr. Kircheri*, autoris non niſi ex opere concordantiarum, quo ſe immortalem reddiderit, noti, *Jul. Conr. Ottonis, Jo. Georgii Sigwarti, Eilhardi Lubini, Jo. Arndii, Gerh. Elmenhorſtii, Jo. Schræderi, Juſti Meieri* JCti Argentor, *Joach. Stephani*, JC. Gryphisvvald. *Conr. Aslaci, Benedicti Carpzovii*, JC. Wittebergenſis, *Jo. Wolderi, Jer. & Zach. Vietorum, Balth. Meiſneri, Caſp. & Jo. Vogeliorum, Helvici Barthii, Joach. Zechneri, Jo. Olearii, Jo. Georg. Leopardi, Jo. Zangeri, Jo. Winckelmanni, Georg. Roſtii, & Jo. Tarnovii &c.* Nec aliter ſe gerit in recenſendis *Guil. Alardo, Antonio, Aarone & Nic. Burchardis, Theoph. von Alen, Melch. Volſcio, Chriſtoph. Andr. Fiſchero, Phil. Arnoldo, Jac. Werenbergio, Petro Alberto, Jo. Crellio, Laz. Theodoro, Mich. Rothard, Jo. Schopfio* ſeu *Schopfero, Antonio Albizi, Thoma Weinrichio, Jo. Corbero, Barth. Mayero, Conr. Deckero, Henr. Boethio, Fridr. Fiſchero, Jacobo Schmidio, Helvico Gorthio, Barthol. Sculteto, Andr. Schoppio, Jo. Webero, Sebaſt. & Jo. Leonhardis, Georg. Zeamanno, Theod. Thummio, Jo. Thummio, Iſ. Fræretſenio, Jo. Oliviero, Jo. Giſenio, Nicol. Hunnio, Herman. Sambn* ſeu *Samſon & Conr. Hornejo.* Extremo fatetur, adhuc plures Theologorum Lutheranorum enarrandos reſtare, quos tamen ſtudio prætereat, cum controverſias ſine fructu tractent.

Confert ſe hinc P. V ad Sacramentarios & C. I, ubi duorum *Scaligerorum* vitas adjectis elogiis delineavit, multis agit de

Digitized by Google

Gomari Arminiique controverſiis, quæ Belgium afflixerunt, refertque ea, quæ Synodum Dordracenam anteceſſerunt, quæ in ea geſta ſunt, quæque eam ſunt ſecuta, imprimis qua ratione Reformati in Gallia ejus decreta receperint, nec præterit, cum Arminianos tum Gomariſtas inter ſe diſſenſiſſe, finitque in horum autorum & animi characteribus & ſcriptis. Ab hoc certamine tranſit ad *Caſaubonum*, quem eximia laude ornat, ac indicat, filio in cœnobium abeunti ac ſibi valedicenti dixiſſe: Mi Fili, nec ego te, nec tu me condemnes, uterque noſtrum coram tribunali Jeſu Chriſti compariturus eſt; cui ſubnectit *Jo. Druſium*, Ebrææ linguæ pergnarum, *Jo. Jac. Grynæum*, *Danielem Chamierum*, qui in ſuis ſcriptis parum ſcientiæ multum vero odii in Romanam Eccleſiam præ ſe ferat, *Conr. Vorſtium*, & *Davidem Pareum*. Perſequitur tum plura de *Philippo Mornæo*, ejusque cum Epiſcopo Ebroicenſi, poſtea Cardinale, Perronio de erroribus in adducendis veterum doctorum ſcriptis in libro de euchariſtia commiſſis coram Rege Galliæ habito colloquio, qua ratione ſe etiam gerit, interjectis *Thoma Erpenio* & *Jac. Capello*, cum *Ludov. Capello*, *Johanneque Camerone*, & poſt *Jo. Piſcatorem*, cum *Marco Antonio de Dominis*, cui Romam revertenti & iter per Venetias facienti, quid mali ibidem obventurum ſit, Paulus Sarpius prædixerit, & *Rudolpho Hoſpiniano*, de quorum ſcriptis pluribus diſſerit. Ac cum hic imaginum cultum Romano-Catholicis exprobraverit, ſuarum partium eſſe judicat, indicare, ſe ſuosque neque adorare imagines, neque honorare telam ac lignum, ſed potius iis ad excitandas ſacras meditationes in animis credentium uti, & conſpecta cruce & imaginibus cum Chriſti tum martyrum, illum adorare, hos vero venerari. Sequuntur hos ordine *Benedictus Turretinus*, Luca oriundus, Profeſſor Genevenſis, *Guilielmus Ameſius*, *Sixtinus Amama*, contra quem Autor ſententiam Concilii Tridentini, qua vulgata latina authentica pronunciatur, ita tuetur, ut ſtatuat, eam hac ratione nec originali textui prælatam, nec ab erroribus immunem judicatam, ſed ad eam dignitatem erectam, ut ejus verba ubique in prædicationibus ac diſputationibus adducenda ſint, *Ludovicus Crocius*, *Jacobus Laurentius*, *Jo. Meurſius*, *Abr. Scultetus*, *Matth. Martinius*, *Jo. Buxtorfius*

ſius, Pater & Filius, *Melchior Goldaſtus*, quem maximopere laudat, *Jo. Henr. Alſtedius*, in cujus ſcriptis plus diligentiæ quam judicii appareat, *Lud. de Dieu* & *Sim. Epiſcopius*, cujus inſtitutionum Theologicarum dat ſummam. Tandem ea omnia affert, quæ ad cognoſcendum prædicandumque & *Hugonem Grotium*, cujus ſcripta etiam percurrit, & *Chriſtophorum Juſtellum*, cujus filius Bibliothecam Juris Canonici veteris publicavit, faciunt, poſt quos *Conſtantinus L'empereur* & *Fridericus Spanhemius* comparent.

C. II commemorat ſcriptores religionis Anglicanæ, qui ſunt *Laur. Humfredus*, *Rogerius Widrington*, *Guiliel. Perkinſius*, *Thomas Cartwright*, *Eduard Livellejus*, *Jo. Raynoldus*, *Albericus Gentilis*, *Robertus Abbot*, *Henr. Savilius*, *Guil. Camdenus*, *Jacobus I* Rex, cujus Donum Regium ſit dignum, quod laudetur, gallice vertatur & ab omnibus principibus perlegatur, *Nicol. Fullerus*, *Georgius Abbot*, *Guil. Forbeſius*, cum *Patricio Forbeſio*, cujus in apocalypſin extat commentarius, & *Jo. Forbeſio*, cujus ſunt inſtitutiones hiſtorico-Theol. non confundendus, *Joſeph. Made*, *Thomas Morton*, *Lancelottus Andrews*, cui cum Petro Molineo de diſtinctione Epiſcoporum & Presbyterorum fuerit controverſia, *Jo. Baſtwick*, Medicus, qui ideo quod pro eadem diſtinctione ſcriptis pugnaverit, ad perpetuos carceres fuerit damnatus, *Jo. Davenantius*, *Richardus Montacutius*, *Eduard. Herbertus*, *Robertus Cocus*, cujus cenſura ſcriptorum merito in pretio habenda, & *Jo. Prideaux*.

C. III complectitur ſcriptores Socinianos, *Raphaelem Ritterum*, Anglum, *Everhardum Spangenbergium*, Antverpienſem, *Andream*, *Stanislaum*, & *Chriſtophorum Lubienskios*, quorum medii quædam ſcripta tantum ſint impreſſa, *Chriſtophorum Oſtorodum*, *Georgium Enjedinum*, *Jo. Licinium*, *Erneſtum Sonerum*, *Jo. Volkelium*, in cujus libro de vera religione, qui Amſtelodami igne combuſtus fuit, quid contineatur, Autor exponit, *Valentinum Smalcium*, *Thomam Piſecium*, *Hieronymum Moſcorovium*, *Adamum Goslavium* & *Jo. Crellium*, qui autori occaſionem præbet enarrandi cathechiſmum eccleſiarum Polonicarum, cum in eo emendando occupatus fuerit.

In P. VI edisserit Autor certamina, quæ inter ſe habuere ii, quibus cum Eccleſiæ Rom. non convenit, notatque, nec Gomariſtas & Arminianos Synodo Dordracena, nec Lutheranos & Calvinianos Synodis Sendomirienſi, Rupellenſi, Charentonenſi, nec conventu Francofurtano ad unionem perduci potuiſſe, præterea diſſidia inter Epiſcopales, Presbyterianos, Independentes, Conformiſtas, Non-conformiſtas, & Antinomos in Anglia permanſiſſe, imo creviſſe indicat, & addit tandem, ad Socinianos e Polonia ejiciendos curam ac ſtudium ſuſceptum eſſe. Extremo ſubjunguntur huic etiam Tomo non tantum duæ tabulæ chronologicæ, cum rerum in cœtu Dei ab A. MDC usque ad annum MDCL in Eccleſia geſtarum, tum ſcriptorum ab autoribus commemoratis editorum, ſed etiam triplex index, quorum primus argumenta ſeu locos theologicos in enarratis libris pertractatos, ſecundus ſcriptores ſecundum ordinem Alphabeticum, tertius notabiliora hujus libri continet.

Quanquam vero, ubi recenſendo I Tomo hujus bibliothecæ ſuperiore anno finem imponeremus, ea votorum noſtrorum fuerit ſumma, ut hic II Tomus majori diligentia elucubratus aut a viro rei literariæ perito emendatus prodiret, tamen votis nos excidiſſe, & hunc etiam erroribus mendisque ſcatere ex ejus lectione deprehendimus. Vitæ Autorum ſunt utplurimum nimis conciſæ & parum aut nihil præter dies natales & emortuales continent, in quibus tamen certo notandis etiam Autor ſæpe hæret, ſiquidem de *Barth. Batto* ſcribit, mortuus eſt vel A. 1634 vel 1639 & de *Georg. Weinrichio*, mortuus eſt vel A. 1587 vel 1617. Atque hæc omnia eadem ratione in tabula chronologica, quæ ante Autorum ſcripta comparet, communiter repetuntur. Fatendum tamen eſt diſſentire inter ſe quandoque narrationem priorem & tabulam chronologicam, id quod fit in *Adamo Oſiandro*; nam junior *Lucæ* filius natus A. 1562 & mortuus 1616 in libro, in tabula vero chronologica *Adamus* Senior, qui natus A. 1498 & mortuus eſt 1552, cum ſuis ſcriptis ſiſtitur. In libro *Helvicus* natus eſt A. 1587, in tabula 1581, in illo *Phil. Heilbrunnerus* mortuus eſt 1618, in hac 1616, in illo natus *Jac. Heilbrunnerus* A. 1541, in hac 1548, in illo præter *Carpzovium* JC.

JC. Wittebergenſem eſt alius, cujus opus ſunt definitiones eccleſiaſticæ, ſed in indice eſt harum definitionum autor Wittebergenſis, qui A. 1624 diem ſupremum obiit, in illo comparet *Jo. Schopf*, Profeſſor primum Lipſienſis & poſtea Dantiſcanus, in hoc vero mutatus eſt in Andream Schopfium, & ultimum in illo *Stanislai Lubienski* libros extare dicitur, qui vero in tabula chronologica cum ipſo Autore deſiderantur. Miram præterea tenet artem Dupinius & multiplicandi & contrahendi perſonas ſeu ſcriptores. Alius enim ei eſt *Helvicus Barthius* p. 95, qui in Prophetam Habacuc commentatus eſt, alius p. 100 *Helvicus Gorthius* ſeu ſecundum tabulam chronologicam *Garthius*, qui itidem in Prophetam Habacuc commentatus eſt; ſiquidem unus idemque eſt *Helvicus Garthius* qui Oſſitii, Fribergæ, tandemque Pragæ puram evangelii doctrinam docuit. At contra eidem unus eſt *Jo. Olearius*, qui ſub initium & finem ſuperioris ſeculi vixit, Halæ ſupremus Eccleſiæ miniſter & Lipſiæ Profeſſor fuit, A. 1623 diem ſupremum obiit, & centuriam diverſarum lectionum in commentarium Heinſii in Jeſaiam Hal. 1617, obſervationesque philologicas in epiſtolas Dominicales ib. 1611 & Lipſ. 1672 reliquit. Sic pro uno habet *Polycarpum Lyſerum*, Seniorem & Juniorem, ac illi tribuit duas decades diſputationum de Sacramentis, Wittebergæ, non 1633 ſed 1613 habitarum, quæ ſunt hujus junioris, qui primum Wittebergæ extra ordinem Theologiam docuit, ac poſtea A. 1613 Lipſiam ad munus Theologiam tradendi eſt vocatus. Eodem modo errat in *Luca Oſiandro*, unumque tantum agnoſcit, & enchiridion controverſiarum patris opus dicit, cum ſit filii, e controverſia cum Gieſſenſibus de omnipræſentia Chriſti in ſtatu exinanitionis noti, tametſi non diffitendum ſit, eundem errorem a Kœnigio, Wittenio, aliisque commiſſum eſſe. Ab eodem Lutherani habentur *Jo. Kuchlinus*, *Wolffg. Amlingius*, & *Henricus Majus*, qui Sacramentariorum partibus ſtuduerunt, idemque ſcriptis declararunt. Ubi ad finem perduxit narrationem de ſcriptoribus Evangelicis, plures adhuc commemorandos ſupereſſe, ſed illos controverſias ſine fructu tractaſſe cenſet. Verum ſuo inſtituto melius conſuluiſſet Autor, ſi obſcuros viros a claris ſegregaſſet, & loco Theophili von A-

 len,

len, Andr. Schopfii, Casp. Vogelii, aliorumque, quorum labor saltem in homiliis edendis versatus est, Fridr. Balduinum, Henr. Hœpfnerum, Conr. Dietericum, Dan. Cramerum, Christophorum Crinesium, Jac. Reyhingium aliosque commemorasset. Præterea censuram in eo meretur, quod tradit, Affolmannum impugnasse omnipræsentiam carnis Christi, quam potius contra Lampadium defendit, Fridericum Guilielmum fuisse Electorem Saxoniæ, qui Dux solum fuit & provincias Electoris Christiani II, antequam id ei per ætatem liceret, moderatus est, Andream Schopferum & Paulum Nagelium, Chiliasmi patronum, fuisse Professores Lipsienses, quorum hunc privatum fuisse matheseos medicinæque cultorem constat. Quis vero omnia non levioris momenti errata ab hoc viro commissa enarret? Id adhuc monendum, Jo. Olivier non esse alium quam Jo. Cluverium, id quod ex subjectis ejus scriptis patet.

Merckwürdige Schrifften etc.

hoc est,

SCRIPTA MEMORABILIA, JUSSU ET AUtoritate Serenissimæ Walliæ Principis ab Illustri LEIBNITIO & D. CLARKIO de selectis religionis naturalis capitibus exarata, & partim ex Gallico, partim ex Anglico idiomate in Germanicam linguam translata, ac cum præfatione C. WOLFII, p. t. Rectoris Academiæ Fridericianæ, & Responsione LUDOVICI PHILIPPI THUMMIGII ad quintum scriptum Clarkianum, edita ab HENRICO KOEHLERO.

Francofurti & Lipsiæ, sumtibus viduæ Meyerianæ, 1720, 8. Plag. 19.

DE hac Schedarum *Leibnitianarum* & *Clarkianarum* collectione authentica diximus in Actis A. 1717 p. 440 & seqq. cum primum in Anglia prodiissent. Cl. Interpres, cum in Academia Fridericiana studiorum causa commoraretur, Principiis

Wol-

Digitized by Google

Wolfianis innutritus, quorum cum *Leibnitianis* consensus ex Actis A. 1719 p. 122, 123 & Anni præsentis p. 371 & seqq. colligitur. Egit deinde cum *Leibnitio* Viennæ per omne tempus, quo Vir Illustris ibidem commoratus, atque cum eo de materiis philosophicis, præsertim metaphysicis, sæpius locutus. Scripta tandem, antequam verteret, *Leibnitiana* & *Clarkiana*, non perfunctorie legit atque relegit. Cel. *Wolfius* in præfatione non invidet Metaphysicæ magnifica elogia, quibus eam cumularunt Scholastici, cum in ea explicentur notiones ac propositiones fundamentales, unde omnes disciplinæ lucem ac evidentiam mutuantur, notionibus singulis in metaphysicas notiones atque demonstrationibus singulis tandem in principia metaphysica resolubilibus, ut adeo, ipso judice, in disciplinis ea non expectanda sit certitudo, quam in Mathesi laudamus, nisi distincta principiorum metaphysicorum cognitio in potestate fuerit. Quamobrem cum jam olim in Actis Anni 1694 p. 110 monuerit *Leibnitius*, Metaphysicam tenebris esse involutam; ejus emendationem commendat. In eam incubuisse *Leibnitium*, nec infeliciter, per specimina passim, in Theodicæa imprimis atque præsente collectione, data probat, etsi systema non dederit, nec ad cujusvis captum, quæ dedit, explicaverit, immo plurima quasi ænigmatice proposuerit. Se in Meditationibus metaphysicis, de quibus diximus in Actis hujus anni p. 371, veritatum metaphysicarum systema dedisse, ac tum *Leibnitianis* cogitatis aliquid solidi subesse satis superque didicisse. Quod ex suis meditationibus dogmata *Leibnitiana* lucem hauriant, eorum exemplo probat, quæ in præsenti collectione occurrunt, quamvis cum nemine contendere velit, utrum dogmata sua cum *Leibnitianis* ex asse conveniant, quoniam veritatem tantum, haud quaquam consensum cum aliis curæ cordique habet. Monet hac data occasione, quod cum *Leibnitio* de materiis philosophicis parum aut nihil communicaverit, & uno alteroque exemplo novum analyseos mathematicæ seu Algebræ usum in notionibus metaphysicis illustrandis commonstrat: quam inprimis viam illis commendat, qui ulterius progressuri novis inventis Metaphysicam ditare student.

Super-

Supereſt ut nonnulla de reſponſione *Thümmigiana* ad ultimum ſcriptum *Clarkianum* dicamus. Cum *Leibnitius* diem obierit ſupremum, antequam illud a *Clarkio* conſignaretur, ipſemet reſpondere haud quaquam potuit. Ejus itaque partes in ſe ſuſcepit Cl. *Thümmigius*, in Matheſi ac Philoſophia intimiori apprime verſatus. Eleganter is oſtendit, ſimile a libra petitum ad naturam libertatis illuſtrandam apprime facere. Neque enim, quod *Clarkius* facit, comparationem inſtitui debere inter libram & ſpiritum, ſed inter pondera & motiva. Quemadmodum ſcilicet fieri non poſſit, ut in ſtatu perfecti æquilibrii motus naſcatur, cum nulla ſubſit ratio cur unum potius, quam alterum deſcendat: ita ſimiliter per motiva excitari non poſſe appetitum, ſi utrinque fuerint ejusdem ponderis, cum nec hic ulla ſubſit ratio, cur unum potius vincat, quam alterum. Nil itaque ad rem facere, quod libra paſſive, anima vero active ſe habeat, cum principium rationis ſufficientis non minus in paſſionibus, quam actionibus locum habeat. Non probat, quod *Clarkius* motiva conſideret tanquam externa reſpectu animæ, quæ in eam impetum quaſi faciant: talia enim non concedi niſi ab iis, qui imaginationi indulgentes nimis craſſe adhuc in metaphyſicis philoſophentur. Miratur etiam, quod principium actionis a motivis diſtinctum non diſtinctius explicaverit, ſi quidem tale (quemadmodum ipſe aſſerit) detur. Affert notatu digna de diſcrimine actionum & paſſionum animæ & de poſſibilitate caſus modorum agendi æquivalentium. Cognitioni univerſi admodum limitatæ tribuit aſſertum de poſſibilitate partium ſimilium in eodem univerſo, atque adeo fruſtra diſceptari ſtatuit, utrum Deus eas producere poſſit, nec ne. Inſuper ab hiſce hominibus haberi, quod tam ratione ſpatii, quam temporis omnia ſint inter ſe connexa, nec attendi, quænam ex hoc nexu conſequantur. *Wolfium* in Meditationibus metaphyſicis demonſtraſſe, idque ex natura univerſi, independenter a ſapientia divina, impoſſibilitatem ſimilium in eodem univerſo. Atque per eandem demonſtrationem apparere, quod *Leibnitius* ſibi non contradicat, dum aſſerit, duo entia ſimilia fore revera duo entia diverſa, alibi tamen prætendit, ea principio individuationis deſtitutum iri,

immo

immo fore unam eandemque rem sub duplici nomine. Nimirum si duo similia in abstracto spectemus, non unum ens sunt, verum duo. Quamprimum vero ut actualia considerantur, ex contingentium natura demonstratur, quod unum idemque ens sub duplici nomine repræsentetur, quia principium individuationis, quod juxta *Wolfium* in omnimoda determinatione eorum, quæ rebus insunt vel adsunt, consistit, mente separatur. Cum enim contingentia determinentur per infinitum nexum cum ceteris universi, sive tempus, sive spatium spectes, idem fore principium individuationis, si entia in eodem universo fuerint similia. Non absimili modo ab aliis contradictionibus Ill. *Leibnitium* liberat *Thümmigius*, quæ a *Clarkio* ipsi imputantur. Spatium non posse esse attributum Dei monstrat, quia Deus ens simplex, spatium vero, utpote ex partibus constans, compositum. Partium enim præsentia, non earundem divisibilitas & mobilitas compositionem efficit. Ceterum quoniam partes in spatio nonnisi numero differunt, erit id ens compositum similare, adeoque vi principii indiscernibilium imaginarium & intellectui incomprehensibile. Ostendit deinde nævos in prætensa demonstratione de spatio, attributo divino, notans inter alia a *Clarkio* confundi infinitum imaginarium, quod nonnisi modus loquendi est, notante *Leibnitio* alicubi in his Actis, cum reali a *Wolfio* in Meditationibus metaphysicis primum definito. Eleganter autem docet, quomodo spatium imaginarium ut infinitum seu illimitatum concipiatur, quia in abstracto consideratum destituitur principio individuationis, unde limites resultant, perinde ac materia in abstracto limitibus destituitur. Mittimus absurda, quæ ex spatio Dei attributo deducuntur. Monet præterea, *Clarkium* nimis adhuc sensibus ac imaginationi indulgere, atque adeo *Leibnitii* meditata in ratione fundata non assequi. Motum totius universi de loco in locum gratis assumi urget, atque *Leibnitii* demonstrationem pro contradictoria allatam distinctius evolvit, ad objectionem de impetu variato una respondens. Quod ordo sit quantitatis capax, ex ipsius natura monstrat. Rationibus autem dum quantitatem attribuat *Leibnitius*, id quidem ad hominem fieri, cum celebres Mathematici, quos inter

Gregorium a S. Vincentio & *Wallisium*, Anglum, laudat, talem admiserint. In genere notat, *Leibnitium* sæpius, præsertim ubi cum aliis disputat, ad hominem loqui, quæ non confundenda sint cum ceteris, quæ ex animi sententia profert, nisi in contradictiones incidere velis. Principium repræsentativum, quod animæ tribuit *Leibnitius*, a *Clarkio* & aliis conterraneis non agnosci, ambabus largitur, ex *Wolfii* tamen Metaphysica patere ait, quod non sint voces inanes. Negat, absolutam necessitatem ex negato animæ in corpus influxu sequi; contrarium apparere, ubi notiones necessitatis, contingentiæ, libertatis &c. sufficienter fuerint explicatæ. Prolixe notionem miraculi, quam a *Spinosa* cum *Lockio* hausit *Clarkius*, refellit, atque ostendit, *Spinosam* vi suarum hypothesium non potuisse aliam admittere, id tamen absque ratione a *Clarkio* fieri, qui hypotheses *Spinosæ*, rationis hujus fundamenta, non probet. Sufficiat hæc speciminis loco delibasse, ut constet, *Leibnitium* nactum esse defensorem principiorum ipsius ac Metaphysicæ verioris apprime gnarum.

CORNELII NEPOTIS, QUÆ EXSTANT, omnia.

Patavii, excudebat Joseph. Cominus, 1720, 12.
Plag. 14.

CORnelius Nepos, qui stylo quidem simplici & plano, terso tamen nitidoque vitas excellentium imperatorum exposuit, tam iniqua in Italia fata expertus erat, ut, quemadmodum Cl. Vulpii in præfatione narrant, post Andream Asulanum, Aldi Manutii socerum, nemo quisquam inter Italos reperiretur, qui huic eleganti scriptori admoveret manus, & de edenda illius historia cogitaret. Quam ob causam sine dubio *magnam* a civibus suis, & *præsertim juvenibus Latinæ linguæ studiosis* gratiam inibunt Cl. Vulpii, quando post varia ab ipsis edita illustrium scriptorum monimenta, Cornelium Nepotem, dignum Augusti ætate historicum, novo elegantique habitu in publicum prodire jubent. Equidem liber mole admodum exiguus est, sive tamen typorum nitorem, sive chartæ munditiem, præsertim autem textus emendatioris rationem spectemus, nihil sane illi,
quod

quod ad libri alicujus ornatum facere videtur, deesse merito existimamus. Nam post præfationem, qua instituti ratio paucis exponitur a Cl. Vulpiis, autorum, qui Cornelii Nepotis uspiam meminerunt, judicia & testimonia afferuntur, cumque iis conjunguntur, quæ celeberrimus Fabricius in Bibliotheca Latina de Cornelio Nepote retulit, & textus, ut in præstantissimis codicibus Schotti potissimum & Savaronis legitur, emendatus exhibetur. Quæ autem in antiquissimis Nicolai Jensii & Aldi Manutii exemplis, quæ Alphonsus Alvarottus, doctus Patavinus patricius, suppeditavit editoribus, minus arridere iis visa sunt, & commode recipi haud potuerunt, ea in fine libri variarum lectionum nomine seorsim posita conspiciuntur post fragmenta, quæ ex deperditis Cornelii Nepotis monimentis ad nostram ætatem pervenerunt. Ceterum Titi Lucretii Cari de rerum natura libros, quos post indicem satis luculentum rerum phrasiumque in Cornelii historia occurrentium Cl. Vulpii eruditis promittunt, eo avidius exspectamus, quo certiora de laudabili Cl. Vulpiorum in optimos quosque autores studio argumenta reipublicæ literariæ huc usque innotuerunt.

I. *PYTHAGORÆ CARMEN AUREUM, Græce & Latine, cum Analysi Critica & Ethica, imitationibus item Græco-Latinis.*

II. *Casp. Barlæi Orationes II patheticæ, una Elegiaca, altera Epica, cum Analysi Rhetorica, Paraphrasi, Tropologia & formulis loquendi selectis.*

III. *Miscella quædam, Carmina, Inscriptiones, Epistolas, Testimonia &c. complexa. Cum Indice in Pythag. gemino. Opera & studio M. JO. CHRISTIANI KNAUTHII, Schol. Dresd. ad D. Crucis Coll. III.*

Argentorati, sumtibus Joh. Beckii, 1720, 8.
Alph. 1 pl. 4½.

INtegram dedimus hujus libelli scholastici inscriptionem, ut quæ cognoscendo toti operi fere sufficiat. Analysin carminis Pythagorici Criticam appellat doctissimus Autor, quia disquisitiones nonnullæ etymologicæ, Ethicam, quia sententiæ quæ-

dam morales hinc inde breviter inspersæ resolutionem vocum Grammaticam comitantur. Ex orationibus Barlæi prior Josephum, cum lasciva Potipharis uxore expostulantem, quæ est Elegiarum Lib. I El. VII, altera Carolum M. sistit, actum filiæ suæ Emmæ, humeris Eginhardum portantis, dolentem, *ex Virgine* Ἀνδροφόρῳ Lib. 10 Heroicor. a verbis. *Heu, quam dura meas &c.* In Epistolis, quæ inter Miscella habentur, duodecima historiam templi & Scholæ Dresdensis ad D. Annæ, XLV
p. 255. vero vitam & fata Autoris exhibet. Habentur etiam ibi Episto-
289. læ quædam Schurzfleischianæ hactenus ineditæ, quarum secun-
296. da commenta de Fausto & Ludovico saltatore explodit, reliquæ historica nonnulla eorum annorum, quibus scriptæ sunt, & alia privata complectuntur; subjunctis ejusdem Viri brevibus quibusdam concionibus, quas vocant, civilibus, ad imitationem priscorum autorum comparatis: quemadmodum & paulo post
314-355. exhibentur orationum hujusmodi civilium ideæ quædam, Cl. Autori ab eodem Schurzfleischio, cum ædium illius esset inquilinus, communicatæ. Reliqua, licet styli puritate se commendent, domestica potissimum ac talia fere complectuntur, quæ hic transmittere nos posse arbitramur.

BURCARDI GOTTHELFF STRUVII SYNtagma Juris Publici Imperii nostri Romano-Germanici. Editio secunda auctior longe & emendatior.

Jenæ, sumptibus Jo. Fel. Bielckii, 1720, 4.
Alph. 8 pl. 18.

CUm primum A. 1711 opus hoc publicis usibus edidisset Autor Celeberrimus, justam ejus recensionem dedimus in Actis A. 1712 p. 79; quare non est ut de altera hac editione, quæ eodem ordine instituta est, multa dicamus. Illud tantum monere Lectorem decebat, plusquam altero tanto, quod ajunt, auctiorem nunc exstare, quandoquidem Autor Acta publica atque fontes alios denuo magna sollicitudine perlustravit, & controversias passim ab illo tempore motas diligenter sub examen vocavit, eoque insertis ubique novis paragraphis & capitibus, Systema nobis

bis dedit locupletiſſimum; quod iis facile manifeſtum erit, qui utramque editionem paulo curatius inter ſe componere velint. Acceſſit & Editioni huic index utiliſſimus, quem qui de juribus Principum aliisque rebus ad publica Germaniæ jura ſpectantibus conſulent, facile laboris ſui compendium facient.

Erläuterte Teutſche Reichs-Hiſtorie etc.

h. e.

HISTORIA IMPERII ROM. GERMANICI illuſtrata, Autore BURCARDO GOTTHELFF STRUVIO, *Principum Saxo-Erneſtin. Conſil. & Hiſtoriographo, March. Brandenb. Conſil Aulico, & Profeſſore Juris ac Hiſt. Jen. E Latino idiomate in Germanicum transtulit P. Z. V. N.*

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1720, 4.
Alph 8.

ETſi de opere ipſo, Latino primum idiomate a Cel. Autore edito, dictum jam ſit in Actis A. 1717 p. 126, attamen non omnino nullam verſionis hujus Germanicæ mentionem faciendam putavimus. Etſi enim ab ipſo Autore haud adornata ſit, dedit tamen operam Interpres, quicunque is fuerit, ut cuncta plano & æquabili ſtylo exponeret, quo non ingratam rem fecit Germanis noſtris, qui in Latina editione Scriptorum, præſtantium, mediocrium, barbarorum, loca, quæ Autor, veritatis ſtudio, continuo operi infarſit, quodammodo nauſeabant. Ceterum nihil operi præter brevem duorum triumve annorum hiſtoriam, & Indicem haud ſpernendum acceſſit.

ERRATA.

P. 107 lin. 13 lege *quam*, p. 108 lin. 16 *adjectum*, p. 110 lin. 29 *εἰμι*, p. 113 lin. antepen. *§. 25*, p. 119 lin. 10 *tam*, p. 120 lin. 10 *12. 13*, p. 365 lin. 10 *quem*, lin. 25 *denegat*, p. 475 lin. 34 *impiæ*, p. 476 lin. antepenult. *Mannichæorum*, p. 494 lin. 22 *L. 13, 42*, p. 497 lin. 1 *T. 24, 17*. p. 500 l. 8 *Ejusdem*, lin. 17 *Φιλότητος*, lin. 22 *τὴν*, p. 502 l. 12 *L. 70*, p. 504 lin. 19 *συναλλαττόντων*, lin. 27 pro *pertineat*, lege *pertimeat*.

INDEX AUTORUM,

Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recensentur.

I. *Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.*

Apini (*Sig. Jac.*) *Historia naturalis de veritate Scripturæ S. testimonium perhibens.* 48

Bertram (*Jo. Georg.*) *Historia Reformationis Ecclesiastica Luneburgi.* 9

Bingham (*Josephi*) *Antiquitates Ecclesiæ Christianæ. Vol. V.* 123

Brockie (*Mariani*) *Examen Theologicum Doctrinæ Quenellianæ,* 423

Clarkii (*Sam.*) *& Leibnitii scripta de selectis religionis naturalis capitibus, ex edit. Henr.* Kœhleri. 542

Clodii (*Jo. Christiani*) *Liturgiæ Syriacæ Septimanæ passionis Jesu Christi excerptum notis illustratum.* 529

Cypriani (*Ern. Sal.*) *Doctrina maxime convincens de origine & incrementis Papismi, cum Apol. pro Reform. Lutheri.* 352

Diss. de propagatione Hæresium per cantilenas, 488

Du Pin (*Lud. Ellies*) *Bibliotheca Scriptorum a cætu Eccl. Rom. separatorum Seculi XVII. Tomus II.* 535

Emlyni (*Thomæ*) *Responsum ad Dn. Martini Diss. crit. in locum 1 Joh. V, 1.* 189

B. Eusebii, *Ep. Alex. Oratio de die Dominica Gr. & Lat. cum annot. Jo. Guil. Jani.* 313

S. Justini Martyris *cum Tryphone Judæo dialogus.* 5

Knippenbergh (*Jo.*) *Historia Ecclesiastica Ducatus Geldriæ.* 36

Leibnitii (*G. G.*) *& Clarkii scripta de selectis religionis naturalis capitibus exarata, ex ed. Henr.* Kœhleri. 542

Lœscheri (*Jo. Casp.*) *Parergorum Sacr. Exerc. IV, V, VI, VII & VIII.* 45

Exerc. IX & X. 527

Ludo-

Ludovici *(Godofr.) Commentatio in Prophetiam Ezechielis & Chasmal præsertim Ezechieliticum.* 463
Martini *Examen Responsi Dn. Emlyni ad Diss. crit. in 1 Joh. I, 1.* 357
Menzeri (*Balthas.*) *Papismi labes γνησίως Lutheranis haud absque injuria adspersa &c.* 12
Picteti (*Bened.*) *Dissertat. Theol. de religionis Christianæ præstantia ac divinitate Decas &c.* 491
Pin *vide* Du Pin.
Pfaffii (*Christoph. Matth.*) *Diss. Polemica de Successione Episcopali.* 419
Introductio in Historiam Theologiæ Literariam. 454
Schediasma Irenicum, hoc est, necessaria Ecclesiarum Protestantium in fide consensio. 460
Theodorici (*Cunr.*) *Or. de mixta Hæreticorum prudentia.* 488
Thummigii (*Ludov. Phil.*) *responsio ad quintum scriptum Clarkianum de selectis religionis naturalis capitibus contra Leibnitium editum.* 542
Weismanni (*Christ. Eberhardi*) *Introductio in memorabilia Novi Testamenti. Tomus I & II.* 413
Whiston (*Wilh.*) *Principia Astronomica religionis naturalis & revelatæ.* 89

II. Libri Juridici.

ANonymi *Epistola ad Virum Ill. de Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit sibi Christoph. Ignatius de Gudenus.* 251
Van Bynkershoek (*Cornelii*) *Opuscula sex varii argumenti, scilicet;*
1. *Prætermissa ad L. 2 D. de Orig. Juris.* 107
2. *De rebus mancipi & nec mancipi.* 257
3. *De jure occidendi, vendendi & exponendi liberos apud veteres Rom.* 363
4. *De cultu religionis peregrinæ apud Veteres Rom.* 474
5. *De captatoriis Institutionibus.* 494
6. *De Legatis pœna nomine.* 494

Eccar-

Eccardi (*Jo. Georg.*) *Leges Francorum Salicæ & Ripuariorum, cum addit.* 208
Pfaffii (*Christoph. Matthæi*) *de Originibus Juris Eccles. veraque ejus indole Liber.* 317
Struvii (*Burcardi Gotthelff*) *Syntagma Juris Publ. Imperii nostri Rom. Germ.* 548
E Wæchtleri (*Christfr.*) *literis occasione prætermissorum Bynkershœki ad L. 2 D. de Or. Jur.* 112
Occasione opusculi Bynkershœkiani quinti & sexti. 499

III. Libri Medici & Physici.

A*Cademiæ Regiæ scientiarum Anni 1716 Historia, cum Comm. Mathem. & Physicis.* 129
Acta Medica Berolinensia. Volumen V & VI. 368
Allen (*Jo.*) *Synopsis universæ Medicinæ practicæ.* 75
Bonfigli (*Onuphrii*) *Diss. de Plica Polonica, de Peste & de abusu in cura febrium putridarum ac malignarum.* 506
Cevæ (*Joannis*) *scripta controversa de Rheno in Padum non introducendo.* 290, 291
Desaguliers (*J. T.*) *Lectiones Philosophiæ experimentalis.* 22
s' Gravesande (*Guil. Jac.*) *Physices Elementa Mathematica seu Introd. ad Philos. Newton.* 219
Heisteri (*Laur.*) *vindiciæ sententiæ suæ de Cataracta &c.* 181
Helvvingii (*Georg. Andr.*) *Floræ campana seu Pulsatilla, cum suis speciebus.* 140
Hoffmanni (*Jo. Maur.*) *Acta Laboratorii Chemici Altdorffini.* 31
De Jussieu (*Ant.*) *Appendices ad Josephi Pitton Tournefort Institutiones Rei Herbariæ.* 410
Keill (*Jac.*) *Tentamina Medico-Physica de œconomia animali.* 286
Medicina Statica Britannica. ib.
Lancisii (*Jo. Mar.*) *Appendix ad Metallothecam Vaticanam Mich.* Mercati. 169
A Leeuvvenhœk (*Ant.*) *Epistolæ Physiologicæ super compluribus naturæ arcanis.* 77

Man-

Manfredi (*Eustachii*) *scripta controversa de Rheno in Padum introducendo.* 291
Mercatus (*Mich.*) *vide* Lancisius.
Monti (*Josephi*) *Catalogi Stirpium Agri Bononiensis Prodromus.* 16
De monumento Diluviano nuper in agro Bononiensi detecto Dissertatio. 17
Morgagni (*Jo. Bapt.*) *Adversaria Anatomica omnia.* 143
Adversaria Anatomica Quinta. 172
Poleni (*Jo.*) *de Castellis, per quæ derivantur fluviorum aquæ, habentibus latera convergentia, Liber.* 402
Schurigii (*Mart.*) *Spermatologia Historico-Medica.* 512
Tasvvell (*Guil.*) *Physica Aristotelica modernæ accommodatior.* 76
Wedelii (*Georg Wolffgang*) *Centuriæ secundæ Exercitationum Medico-Philologicarum Decas V.* 15
Whistoni (*Guil.*) *Descriptio meteori mirabilis d. 19 Mart. 1719 noctu in aere visi.* 218
Wintringham (*Clifton*) *Tr. de morbis endemicis.* 177
Woodvvardi (*Jo.*) *Medicinæ & morborum status delineatus.* 406

IV. Libri Mathematici.

Academiæ Regiæ Scient. Anni 1716 Historia cum Comm. Mathem. &c. 129
Bernoulli (*Nic.*) *Jac. Fil. Responsio ad Art. XII Tomi XXXI Diarii Erud. Italiæ.* 304
Demonstratio Theorematum Patrui sui. 471
Bernoulli (*Nic.*) *Jo. Fil. Exercitatio Geometrica de Trajectoriis Orthogonalibus &c. Sectio I.* 223
Enodatio alicujus problematis Hermanniani, & de inveniendis curvis Algebraicis a Johanne Hermanno propositis. 169
Brandt (*Georg.*) *vide* Duhrius.
Bulffingeri (*G. B.*) *Commentatio in Theoremata quædam Bernoulliana.* 467
Clarke (*Sam.*) *vide* Nevvtonus.

Doppelmair (*Jo. Gabr.*) *nova Expositio methodi universalis horologiorum sciatericorum majorum &c.* 23
Duhrii (*Andr. Gabr.*) *Introductio in Mathesin universalem & Algebram, edita a Georgio Brandt.* 26
Goldbach (*Christiani*) *Specimen Methodi, ad summas serierum.* 27
S' Gravesande (*Guil. Jac.*) *Physices Elementa Mathematica.* 219
Keill (*Jo.*) *Introductio ad veram Astronomiam.* 188
Kirchii (*Christfridi*) *transitus Mercurii per Solem ad anni 1720 diem 8 Maj. supputatus.* 86
Nevvton (*Is.*) *Optice, latine versa a Sam. Clarke.* 185
Sturmii (*Leonh. Christoph.*) *Architectura militaris hypothetico-eclectica.* 138
Whistoni (*Wilh.*) *Principia Astronomica religionis naturalis & revelatæ.* 89

V. Libri Historici & Geographici.

ANonymi *Epistola ad Virum illustrem de Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit sibi Christophorus Ignatius de Gudenus.* 251
Ex Aretii (*Claudii Marii*) *libro de situ Siciliæ excerpta.* 4
Basnagii (*Jac.*) *Annales Fœderati Belgii.* 102
Bonanni (*Jacobi*) *antiquarum Syracusarum Volumina duo.* 4
Burckhardi (*Jac.*) *vita Herm. Buschii.* 478
Clausii (*Werneri Jacobi*) *vita Angeli Politiani.* 42
Cornelii Nepotis, *quæ extant omnia.* 546
Echard (*Laurentii*) *Historia Angliæ usque ad inaugurationem Wilhelmi III & Mariæ. Tom. I, II & III.* 484
Echard (*Jac.*) *vide* Quetif.
Fabricii (*Jo.*) *Historiæ Bibliothecæ suæ Pars III.* 431
Freheri (*Marqv.*) *Directorium in omnes fere Historicos Germ. cum augm. Jo. Dav. Kœleri.* 351
Garzonis (*Petri*) *Historiæ Venetæ Pars II.* 238
Le Gendre (*Ludov.*) *Nova Franciæ Historia. Tomi III.* 49

Gual-

Gualterii (*Georgii*) *Marmora seu Tabulæ Syracusanæ cum animadversionibus.* 4
Hojeri (*Andr.*) *res gestæ Danorum ab origine usque ad finem Seculi XVII.* 428
Infantii *Poggiana, seu vita Poggii Florentini.* 267
Kappii (*Jo. Erhardi*) *Observatio in P. Quetif & P. Echard Scriptores Ordinis Prædicatorum.* 441
Collectio varia indulgentiarum diplomata & Lutheri de indulg. dispensationem exhibens. 523
Kolbii (*Petri*) *Iter ad Caput Bonæ Spei.* 200
Leporini (*Christian. Polyc.*) *Vitæ eruditorum ab initio anni 1719 in Germania denatorum. Pars I-IV.* 95
Lironii (*Joannis*) *Bibliotheca Carnutensis.* 1
Lœscheri (*Jo. Casp.*) *Index Principum, qui Theologiam scriptis illustrarunt.* 47
Le Long (*Jac.*) *Bibliotheca Galliæ Historica.* 193
A Ludevvig (*Jo. Petri*) *Reliquiæ MSptorum omnis ævi diplomatum & monum. ined. Tomi III.* 345
Marsollier *Historia Henrici Ducis Bullionei.* 55
Mastrii (*Francisci*) *Monumenti* Ælia Lælia Crispis *historica explicatio.* 6
Mirabellæ (*Vincentii*) *Explicatio delineationis antiqv. Syracus.* 4
De Montfaucon (*Bernardi*) *Antiquitas explicatione & schematibus illustrata. Tomi V, Volumina X.* 241
Musgrave (*Guil.*) *Belgium Britannicum.* 165
Pfaffii (*Christoph. Matth.*) *Introductio in Historiam Theologiæ Literariam.* 454
Quetif (*Jac.*) & *Jac.* Echard *Scriptores ordinis Prædicatorum recensiti.* 153
Ricchi (*Ant.*) *Regia Volscorum. Libri III.* 151
Sagittarii (*Casp.*) *Disp. de præcipuis Scriptoribus Historiæ Germaniæ.* 351
De Sallengre (*Alberti*) *novus Thesaurus Antiquit. Roman. Tomus III.* 337
Sinapii (*Jo.*) *Curiositatum Silesiacarum Specimen I, in quo præcipuæ Nobilitatis Silesiacæ familiæ describuntur.* 264

Struvii (*Burcardi Gotthelff*) *Historia Imperii Rom. Germanici illustrata.* 549
Strype (*Jo.*) *vita & acta Jo. Whitgift Archiep. Cantuar.* 162
De la Torre *Commentarii de actis Ferdinandi Bonaventuræ Comitis de Harrach.* 315
De Vertot *Historia Reip. Romanæ.* 60
Wagneri (*Franc.*) *Historia Leopoldi M. Cæsaris Aug. Pars I.* 97
De Wicquefort *Historia Fœder. Belgii Provinciarum a tempore Pacis Westphalicæ.* 481

VI. Libri Miscellanei.

ANonymi *Epistola ad Virum Ill. de Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit sibi Christoph. Ignat. de Gudenus.* 251
Apini (*Sig. Jac.*) *Dissertatio de Loricis linteis veterum & novo loricarum invento.* 336
Bajeri (*Jo. Jac.*) *Thesaurus Gemmarum, quas collegit Jo. Mart. ab Ebermayer.* 289
Baltus *Patrum Eccles. sententia de doctrina morali Philosophorum Ethnicorum.* 60
Barlæi (*Casp.*) *Orationes duæ patheticæ, una Elegiaca, altera Epica.* 547
Buschii (*Herm.*) *Vallum Humanitatis.* 478
Conringiana *Epistolica ex ed. C. H. Rithmeieri.* 92
Eccardi (*Jo. Georg.*) *Notæ ad Leges Franc. Salicas &c.* 208
Observatio de numis Attilæ Hunnorum Regis. 214
Exercitationum subsecivarum Francof. Tomus II. Sect. II. 314
Tomus III. Sect. I. 464
Fabricii (*Alb.*) *Bibliothecæ Græcæ Volumen IX. Libri V Pars V.* 69
Flaccii (*Calpurnii*) *Declamationes ex ed. P. Burmanni.* 433
Gebaueri (*Georgii Christ.*) *Exerc. in Mormor Isiacum &c.* 395
Jani (*Dan. Frid.*) *de fatis dedicationum librorum Dissertatio.* 44
Knauthii (*Jo. Christ.*) *Pythagoræ Carmen aureum, Barlæi Orationes duæ & alia Miscella.* 547

A Ludevvig (*Jo. Petri*) *Reliquiæ MSptorum omnis ævi diplomatum & monum. ined. Tomi III.* 345
Maji (*Jo. Henr.*) *Specimen linguæ Punicæ in hodierna Melitensium superstitis.* 40
Maimonidis (*R. Mosis*) *Constitutiones de Siclis, cum notis Jo.* Esgers. 41
Maurocordati (*Jo. Nic.*) *Duc. Vallachiæ liber de Officiis, Græce.* 385
De Montfaucon (*Bernardi*) *Antiquitas explicatione & schematibus illustrata. Tomi V, Volumina X.* 241
Naugerii (*Andr.*) *Opera omnia.* 389
Olivæ (*Jo.*) *Exerc. in Marmor Isiacum, Romæ nuper effossum.* 392
Pythagoræ *carmen aureum* Gr. & *Lat.* 547
Quintiliani (*M. Fabii*) *de Institutione Oratoria libri X ex ed. Petri Burmanni.* 433
Declamationes ex ed. ejusdem. 433
De Sallengre (*Alberti*) *novus Thesaurus Antiquitatum Roman. Tomus III.* 337
Schvvarzii (*Christiani Gottlieb*) *Schediasma de quibusdam doctrinæ antiquariæ capitibus.* 146
Treuer (*Gottlieb Sam.*) *Exerc. pol. de licentia peregrinandi legibus circumscribenda &c.* 518
Wolfii (*Christiani*) *Meditationes de Deo, universo & mente humana, entibus omnibus in genere.* 371

INDEX RERUM
NOTABILIORUM
in hoc Volumen obviarum.

ABbatum *Werthinensium syllabus.* 315
Abbatissarum *Essendiensium syllabus.* 315
Ablectatio & Allectatio *ut differant?* 440 sq.
Abortus *Platoni & Aristoteli probatus.* 66
Ex Abscessu *umbilicali avicula prodiens.* 370
Academiæ *politicæ erigendæ consilium laudatum.* 521

Academiæ *Regiæ Scient. Par. forma mutata.* 129
Acceleratio *gravium ad experimenta revocata.* 221
Aceti *ab oculis cancrorum mutatio.* 79
Actualitas *rerum unde pendeat?* 383
Acumen *intellectus quid sit?* 381
Adamus *num androgynus?* 515
Adipis *usus.* 83, 84
in carne situs. 84
Adraste *Britannis quid?* 217
Adulterium *crimen capitale.* 206
Ælia Lælia Crispis, *inscriptio explicata.* 6 sq.
Aer *circa planetas domicilium angelorum.* 90
ut corpus nostrum alteret? 178
intrat poros corporis. 288
humidus a corporibus animalium attrahitur. 288
ad loborum pulmonalium interstitia non defertur. 174
Aeris *mutatio.* 15
proprietates. 223
condensandi machina. 23
densitas diversa ut determinanda? 132 sq.
Æstus *maris sine refluxu in Normannia.* 130
Æther *Newtono agnitus.* 186 sq.
Ætheris *resistentia.* 187
vis elastica determinata. 187
Affectus *unde pendeant?* 374
in quo consistant? 381
Affectuum *animi phænomena producunt salia biliosa ventriculi.* 407
definitio. 376
Affluxus *maris extraordinarius.* 130
Aglibolus *quid?* 247
Alaunensis *Theatri forma.* 249
Alexipharmaca *est pulsatilla.* 143
Alterantium *medicaminum usus nullus.* 408
Alvi *ciendi ratio.* 206
Per Alvum *frustum glandilosum rejectum.* 371
Alvus *fluidior ex esu carnis agninæ & bubulæ pinguioris.* 84
De Amavroseos *natura controversia.* 182
Ambrosius *excusatus, improbatus, laudatus.* 415
illustratus. 367 sq.
Amelotus *vindicatus.* 362
Amoris *definitio.* 376
Amputatio *cariosi pedis.* 370
Amri *in bibliothecas Alexandrinas inclementia.* 73
Amstelodanum *ut a Wilhelmo*

II Arausf. insidiis liberatum? 104
Amygdalarum *dulcium oleum egregium medicamentum.* 409
Analogum *rationis quid sit?* 376
Anastasii *clari.* 72
Andromache *Britanno-Belgica.* 168
Angelorum *domicilium ubi?* 90
Angliæ *Historia nova.* 484 sq.
Anglorum *ordinationes num validæ?* 421
imitator. 223
Animæ *post mortem num statim in cælum emigrent?* 6
humanæ immateriales. 90
& brutorum ut differant? 381
brutorum immateriales. 90
non sunt spiritus. 382
pars superior & inferior ut differant. 381
Anima *humana num ex traduce?* 77
a morte corporis superstes. 90
De Anima *Philosophi olim titubarunt.* 63
Animalcula *ut sanguinem e cute exsugant?* 85. 86
Animalcula *in semine descripta.* 80. 85
aquatilia insignis parvitatis. 85
Animalculum *singulari organo instructum.* 79
Animalia *ut adolescant?* 78
in cavitate planetarum interna habitantia. 90
Annuli *Saturni phænomena.* 133
Anomalia *vera ut ex media invenienda?* 189
Anshelmi *Cantuar. Dictionarium Theol. promissum.* 351
Antiochus *Syrus quis?* 71, 72
Antiochi *clari.* 72
Antiquitatum *Systema novum.* 241
Antliæ *pnevmaticæ descriptio.* 22
genus novum. 134
Antverpiam *capere cur neglexerint Fœd. Belgæ?* 104
Appetitus *sensitivi & rationalis ortus.* 376
sensitivus unde pendeat? 374
& rationalis quid sit? 381
Appiæ *viæ firmitas unde?* 149
Apuleji *locus examinatur.* 396 ss. 401 ss.
Aqua *ut corpus nostrum alteret?* 179
in Polonia crassa & pinguedine referta. 500

Aquæ

Aquæ *pluvialis A. 1716 quantitas.* 130
inter laminas vitreas ascensus. 188
per tubos effluentis ratio. 402 ff.
per castella laterum convergentium effluentis quantitas. 405
in terræ solidæ cavo sunt coacervatæ. 18
Aquarum *medicamentosarum scrutinium.* 36
prope cacumina montium ratio. 203
Aquilii (*Henr.*) *Catalogus Com. Geldriæ notatus.* 37
De Aquino (*Th.*) *elogium.* 161
Arborum *lepra ut præservanda & curanda?* 131
propagandarum modus. 202
Arboribus *gemmas inserendi ars.* 132
Architectura *Hottentottorum.* 206 sq
Arenosorum *balneorum usus.* 465
Arietis *testiculi anatome.* 82
In Arietis *semine animalcula.* 82
Arista *Britanniæ Symbolum.* 216
Aristotelis *apud Anglos autoritas summa.* 76
Aristoxenis *divisio Musices.* 437
Arnobius *illustratus.* 367 sq.
Arnoldus (*Godofr.*) *refutatus.* 11, 12, 415
Ad Arthritidem *remedium.* 36, 369
Artis *combinatoriæ characteristicæ notio explicata.* 375
inveniendi fons. 375, 381
Ascititicorum *anatome.* 371
Aselli *minores examinati.* 85
Asmanus (*Jos.*) *laudatus.* 529
Asperæ *arteriæ glandulæ.* 175
Ad Asthma *convulsivum remedium.* 36
Astrologorum *de Hispania ad Gallos devolvenda prædictiones.* 321
Astronomiæ *in religione stabilienda usus.* 89
Athanasius *defensus.* 415
Atheismi *accusati olim Christiani.* 6
Atramentum *sympatheticum.* 36
Attilæ *numi illustrati.* 215 ff.
Attractio *non datur.* 408
materiæ probata. 188
221
Attractionis *leges.* 221
Attractiva *vis cohæsionis causa.* 221
Audæus *ab hæresi liberatus.* 416
Auerspergii *ambitio.* 99
perfidia. 99
In Auerspergium *odii Leopoldi causa.* 99

Sub Augmentatione *fibræ num numero augeantur?* 78
Augusti *Sax. D. numus memorabilis.* 341
Augustinus (*Ant.*) *vindicatus.* 502
Aulisii (*Dominici*) *de Gymnasii constructione &c. liber.* 344
de colo Majerano Epistola. 345
Aurelius Victor *notatus.* 122 sq.
Auri *sublimatio.* 33
Auroræ *borealis descriptio.* 130
usus in adstruendo angelorum domicilio. 91
In Aurum *transmutari plumbum nequit.* 77
Austriaci *scriptores promissi.* 352
Axeos *in peritrochio vires experimentis probatæ.* 221

BAcchus *conditor Nicææ.* 338
Bacchi *sacrificium in gemma.* 149 sq.
Bakeri (*Rich.*) *mors.* 486
Chronicon Angliæ notatum. 486
Balænæ *oculi anatome.* 78
Balconqual (*Walteri*) *mors.* 486
Balneorum *arenosorum usus.* 465
Balsamici *liquores.* 36
Balthici *maris dominium in quo consistat?* 430
quibus competat? 430
Banck (*Laur.*) *editor Taxæ Cancellariæ papalis.* 95
magiæ accusatur. 95
Baptismi *appellationes olim variæ.* 6
Barba *Russis Principis jussu abrasa.* 519
Barometra *descripta.* 23
Barrow (*Henr.*) *dogmata.* 164 sq.
(*Isaaci*) *mors.* 487
Barthii (*Casp.*) *lucubrationes in Scriptores Bongarsianos gestorum Dei per Francos.* 350
Baruffaldi (*Hier.*) *de armis convivalibus Schediasma.* 344
Diss. de præficis. 344
Van Bashuysen (*H. J.*) *refutatus.* 42
Basilici *notantur.* 500
Basilium *quid?* 247
Basnagius (*Jac.*) *notatus.* 105
Bayer (*Theoph. Sigfridi*) *de literatura Syriaca merita.* 530 sq.
Beaunius (*Florimundus*) 3
Bebelii (*Henr.*) *de Rom. magistratibus libellus.* 345
Belgii *Fœderati Historia nova.* 102. 481
status. 103
commercia. 104

Belgii *Britannici hiſtoria & antiquitates.* 166 ſſ.
Bellajus *(Guil.)* 3
(Mart.) 3
(Remigius) 3
Benedicta *Caſcellii quid?* 111. 115. 116
Bernoulli (*Nic.*) & *Fagnani Controverſia algebraica.* 305 ſſ.
Beſtiæ *JCtis quænam?* 260
Bibliotheca *nova ſcriptorum Carnutenſium.* 1
Turonenſis promiſſa. 2
Bullionia Pariſiis præſtantiſſima. 59
Dominicana nova. 153 ſq.
Galliæ hiſtorica. 193 ſq.
Bibliothecæ *Gallicæ ſcriptores.* 1
Regiæ & aliarum Pariſ. Bibliothecarii & cuſtodes. 154 ſq.
Caſanatenſis præfecti. 392
Bibliothecarum *Alexandrinorum fatum infelix.* 73
Bilioſus *ſuccus naturaliter in ventriculo continetur.* 407
Bizotus *emendatus.* 104
Bleſæ *Carnutenſis agri pars.* 2
Epiſcopatu nobilitata. 2
Bleſenſes *eruditi recenſiti.* 3 ſq.
Boethius *ad Topica Ciceronis illuſtratus.* 258
Bohemicum *diplomaticum promiſſum.* 351
Bojus & *Hercynius ſynonima.* 212
Bombarum *jaciendarum theoria Blondelliana praxi non reſpondet.* 133
S. Bonifacio *num fuerit imperium in Erfurtum?* 252
Bononienſis *agri ſtirpium catalogus.* 16
reliquiæ diluvii. 20
Bornerius (*Jo.*) 3
Botanicorum *quorundam encomia.* 412
Boyle (*Rob.*) *quid præſtiterit circa antliam pnevmaticam?* 22
Boyle (*Rogerii*) *mors.* 488
De Brahe (*Tychonis*) *vitia.* 106
De Brantomio (*Petr. Burdalio*) *judicium.* 50
Breitenbachii (*Jo.*) & *Ge. de Frickenhauſen controverſia Theol.* 452. ſq.
Britannia *an olim fuerit pene Inſula?* 168 ſq.
Britannici *Belgii hiſtoria & antiquitates.* 166 ſq.
Brockie (*Marianus*) *notatur.* 428
Browne (*Rob.*) *palinodia & dogma.* 164
(*Thomæ*) *mors.* 487

Bru-

Bruta *libertate destituuntur.* 381
Brutorum *animæ quales.* 380
Bullionei *Ducis (Henr.) vita.* 55. sq.
Bullionia *Bibliotheca Parisiis præstantissima.* 59
Burmannus (*Petrus*) *notatus.* 439
Buschii (*Herm.*) *vita.* 478 sq.
de se ipso vaticinium. 479
cognomen Pasiphilus *unde?* 480
De Bussierio (*Jo.*) *judicium.* 94
Buttler (*Sam.*) *mors.* 488
Butyri *conficiendi ratio.* 206
Van Bynkershoek (*Corn.*) *laudatus.* 107 sq. 257 sq. 363 sq. 474 sq. 494 sq.

CAlculus *fluxionum num præcesserit differentialem?* 137
Calculi *differentialis inventor.* 137
Calix *per sacrilegium Laicis in S. Cœna ereptus.* 356
Calviniana *religio, eruditorum olim ac meliorum ingeniorum.* 56
Campanellæ (*Th.*) *liber de Monarchia Hisp. in carcere dictatus.* 94
Ad Cancrum *occultum tinctura lucubricorum terrestrium.* 36
Cancrorum *lapides ut agant in acetum?* 79
Cangii (*Car.*) *pertinacia ipsi pariter & Orbi literato damnosa.* 198
Cantibus *mutatis mutantur mores.* 489
sacris propagantur hæreses. 490
novis in templis uti cur noxium existimetur? 490
Cantionum *sacrarum vis.* 489
usus apud Christianos perpetuus. 489
Capitis *dolor unde?* 83
Capitis bonæ Spei *descriptio.* 201
latitudo & longitudo. 201
De Carionis *Chronico judicium.* 95
Cariosi *pedis amputatio.* 370
Carnutenses *eruditi recensiti.* 3 sq.
Carnutensium *Episcoporum historia promissa.* 1
Caro *agnina & bubula pinguior cient alvum.* 84
elephantina qualis? 202
leonum qualis? 202
leopardorum qualis? 203
balænæ qualis? 78
Carolus Gustavus *R. S. cur ab H. Gro-*

H. Grotio a literis revocatus? 101
Caroli Guſtavi *R. Su. dictum regium.* 101. 102
Caroli V *Lothar. D. fortitudo.* 99
Carolum II *R. H. quis ad Andegavenſis partes pertraxerit?* 238
Carteſii (*Ren.*) *epitaphium.* 93
dogmata impugnata & defenſa. 105. 106
Carteſiana *Phyſica exploſa.* 93
Carpaſii (*Philonis*) *ſcripta.* 71
Caruſo (*Jo. Bapt.*) *laudatus.* 4
Caſauboni (*Iſ.*) *in religione moderatio.* 538
Caſei *vermes coeunt & ova excludunt.* 79. 80
Caſtrati *an ad matrimonium admittendi?* 515
Caſtrationis *modi.* 514
A Caſtris *Romanis Anglica vox* Cheſter. 166
De Cataractæ *natura controverſia.* 182
Cellarius (*Chriſtoph.*) *notatus.* 166
Cellarii (*Chr.*) *Diſſ. de ſtudiis Rom. literariis &c.* 345
Cerebri *examen.* 83, 86
Cerei *Peruviani deſcriptio.* 132
Certitudo *cognitionis unde?* 376
rerum materialium unde? 377
Chameleontis *mutatio.* 202
Chaos *defenditur.* 91
Chapmann (*Georgii*) *mors.* 485
Charterius (*Ren.*) 3
In Chasmal *Ezechieliticum Comm.* 463 ſq.
Chemia *explicata.* 32
Chemici *Laboratorii Altdorfini Acta.* 31
Cheſter, *vox Anglica a caſtris Rom. dicta.* 166
Chivernius (*Phil. Huraltus*) 3
De Chivernio (*Ph. H.*) *judicium.* 50
Chriſtus *num morbos aliquos naturalibus remediis fugaverit?* 314
Chriſtum *abſentem cur cœlo includant Pontificii?* 18
Chriſtiani *veteres Atheiſmi accuſati.* 6
num bona fide egerint in redarguendis gentilibus? 367
Chriſtianiſmus *cur Hottentottis exoſus?* 207
Chriſtianus II *Dan. R. an tyrannus?* 429
Chriſtiani III *D. R. ſtratagema.* 429. ſq.
Chronologiæ *ſacræ veritas aſſerta.* 91
Chryſogone *cur dicta Saloniна?* 147. ſq.
Chryſopæorum *nugæ deriſæ.* 171

Digitized by Google

Cicero *num fuerit JCtus?* 111. 116 ſq.
de Oratore illuſtratus. 261
de LL. illuſtratus. 368
Cibi *ut corpus noſtrum alterent?* 180
Circumciſionis *ſcrutinium* 515
Clarendoniæ *Com.* (*Eduardi*) *mors.* 487
hiſtoriæ pars deſiderata. 487
ſubſidia hiſtoriæ unde profecta? 487
Claudiæ, *Leopoldi uxoris, in Lobkovicium odii cauſa.* 100
Clemens Alexandrinus *vindicatus.* 61
Cleopatra *quo mortis genere exſtincta?* 172
Cleopatræ *ſtatua.* 172
Clerici (*Jo.*) Επίκρισις *dialogi S. Juſtini cum Tryphone.* 6
Clericorum *nuptias averſata Eliſabetha R. A.* 165
Clericis *regularibus quousque pateat aditus in Academiam Scient. Par.* 129
Clerus *Anglicanus ad arma ferenda ſollicitatus.* 164
Clichtoveus (*Jodocus*) 3
Climatis *calidi vis in corpus noſtrum.* 180
vitia ut corrigenda? 181
Coccus. 82
Cochleæ *vires experimentis confirmatæ.* 221
Cæcitas *ſubitanea tandem feliciter curata.* 201
De Cœli *divinitate erroris hiſtoria.* 527
A S. Cœna *num arcendi pranſi?* 327
Coffe *capitis doloribus medetur.* 204
ſanguinis temperaturam reſtituit. 83
Ad Cogitationes *perficiendas concurrunt ſalia biliosa ventriculi.* 407
Cognitio *univerſalis ut in corpore repræſentetur?* 381
Cognitionis *intuitivæ & ſymbolicæ differentia.* 375
certitudo unde? 376
Coitus *nimii noxæ.* 514
præmaturi noxæ. 516
ſcrutinium. 514
Colberti *inſtitutum laudabile.* 198
Collegiorum *experimentalium in Anglia ſtatus.* 22
Color *chameleontis mutabilis.* 202
Circa Colorum *mutationes experimenta.* 36
Colus *Mayeranus quid & unde dictus?* 344
Pro Cometa *male habitum meteorum.* 219

Cometæ *cauſantur diluvia & conflagrationes.* 90
Cometarum *veræ theoriæ inventor.* 92
Compoſitorum *theoria.* 373
ex ſimplicibus ortus. 378
Concharum *limacum formatio.* 131
Concilii *autoritas ſupra Papam aſſerta.* 354, 356
Concionatores *Itali, Galli, Hiſpani laudati, & taxati* 432, 459
Concubina *num indulgenda marito, cujus uxor ad coitum inepta?* 515
Conringii (*Herm.*) *querela.* 93
proſapia. 95
Diſſ. de ſtudiis urbis Romæ & CPleos. 345
Conſcium *eſſe ſui unde pendeat?* 379
Conſequentiæ *immediatæ quid ſint?* 375
Conſtantinus M. *ſimulator.* 417
Contingentia *actionis.* 376
quousque locum habeat in natura? 377
ut ad actum determinentur? 377
Contingentiæ *fons.* 374
Continui *compoſitio a difficultatibus liberata.* 378
Copulandi *ſponſum cum ſponſa ratio ſingularis.* 205
Coræ, *Volſcorum urbis, hiſtoria.* 152
Corazzi (*Hercules*) *refutatus.* 171
Corderius (*Mathurinus*) 3
Cordis *humani oſſa.* 173
Corpus *cogitare nequit.* 379
Corporis *proprietates in genere.* 220
Corporum *naturalium principia tria.* 77
eſſentia. 378. 379
Corporearum *rerum perceptiones quales ſint?* 380
Cortex *Peruvianus febribus omnibus medetur.* 314
Coſmetica *in ſacris.* 15
Crinium *anatome.* 78
Critica *in Hiſt. Eccl. non rejicienda.* 419
Croci *Chymicis quid?* 33. 34
Cujacius *notatus.* 475
Cunei *vires experimentis confirmatæ.* 221
Cuno (*Jo*) *cur concilio Baſileenſi non ſubſcripſerit?* 451
Cuperi (*Gisb.*) *lucubratio de elephantis in numis obviis* 337
Curva *projectorum in medio reſiſtente.* 466
Curvas *datarum arearum inveſtigandi methodus.* 270 ſſ.
Cutis *vaſculorum examen.* 85
Cypriani (*Ern. Sal.*) *ad Lanciſium Epiſtola.* 171
elogium. 434

Digitized by Google

Cyprinorum *ætas unde innotescat?* 81

DAcerius *(Andr.) refutatus.* 62.65,68
Daceria *(Anna) laudata.* 123
Dampetrus *(Jo.)* 3
Danica *Historia nova.* 428
Daniel, *historiæ Gallicæ Autor, notatus.* 211, 212
Danorum *nomen unde?* 428
Dantisci *nominis origo.* 428
Davies *(Eleonoræ) eruditio & mors.* 486
Declinatio *planetarum absque magnete determinanda.* 24
Declinationis *magneticæ observandæ methodus nova.* 130
Decretorum *divinorum ratio.* 383
De Dedicationibus *librorum Diss.* 44
Deglutitio *difficilis ex spina cyprini deglutita lethalis.* 131
Densitas *fluidorum.* 223
Deus *cur sensibus & imaginatione careat?* 382
Dei *notitia apud veteres Philosophos obscura.* 61
— *existentia probata.* 90, 382
— *attributa.* 91
— *cognitio qualis?* 382, 383
— *decretorum ratio.* 383
— *definitio.* 382
— *essentia.* 382
Desaguliers *famam sibi parat collegiis experimentalibus.* 22
Diameter *Mercurii apparens.* 87
Diametri *Solaris quantitas.* 87
Diaphragmatis *foramina, per quæ nervi intercostales transeunt.* 173
— *foramen in phthisico.* 371
Dictare *quid notet medio ævo?* 212
Dictatores *Rom. perpetui recensiti.* 345
Diei Dominicæ *olim abusus.* 327
— *initium apud veteres.* 327
De Die Dominica *oratio Eusebii edita.* 323 ff.
Die Dominica *cur a labore abstinendum?* 324
— *jejunare & flexis genibus orare olim nefas.* 324
Diluvii *causa.* 90, 92
Diluvianum *monumentum.* 17
Dionysius Halicarn. *illustratus.* 366
Diplomatum *multitudo unde?* 346
— *olim necessitas.* 347
— *autoritas oppugnata.* 348
— *defensa.* 348

Diplo-

Diplomatica *hiſtoriæ & Juriſprudentiæ deſiderata.* 346
bella. 347
Diviſio *materiæ qualis ſit?* 379
Doberluci *deſcriptio.* 349
Dodsworth *(Rogerii) mors.* 486
Dolor *capitis unde?* 83
Dominica *cur vocetur dies Solis?* 324
vide Dies Domin.
Dominicani *ſcriptores recenſiti.* 153. ſſ.
S. Dominici *biographi.* 159
De Drencigio *(Mart.) ſingularia.* 444. ſq.
Druidarum *habitus.* 248
Dupinius *(Lud. El.) emendatus.* 500 ſq.
Dupinii *(Lud. El.) mors.* 535
Dyſenteriæ *remedium.* 204

EBoris *proventus unde?* 339
Ebrietas *longævitati noxia.* 205
Eburnea *vaſa.* 342
Eccleſia *cur habeat caput viſibile?* 424
quid ſit? 331, 332
Chriſtiana ad quam formam effiĉta? 330
Eccleſiæ *emendatio ut procuranda?* 334 ſq.
Eccleſiaſtica *Juriſprudentia quid?* 328
Eccleſiaſticam *hiſtoriam ſcripturi requiſita.* 413
Echardus *(Jac.) laudatus.* 411 ſſ.
notatus. 442 ſſ.
Edenburgum *quid notet?* 216
Edolionis *deſcriptio.* 203
Educatio *quid valeat informandis moribus?* 136
Eilswardesdorffenſis *monaſterii deſcriptio.* 349
Ἐιργειν *Græcis quid?* 363, 367
Elater *ætheris quantus?* 187
Elementa *mundi.* 377
Elementorum *repræſentatio chymica.* 36
Elephas *ab Alexandro M. Soli conſecratus.* 339
φιλάνθρωπος. 341
Elephanti *num ſtando dormiant?* 202
Elephantorum *origo & uſus varius.* 337, 338, 341
in bello uſus. 338, 341
nomen Hebræis ignotum. 338
Feſtum apud Perſas. 342
hiſtoria. 338
cultus apud Brachmanes. 342
dentium pondus. 202
caro qualis ſit? 202

Elias *Artista quis?* 15
Elisabethæ R. A. *animus a Clericorum nuptiis aversus.* 165
morbus fatalis & mors. 165
Empyema *per paracenthesin curatum.* 370
Ennodius *emendatus.* 365
Episcopalis *successio vel doctrinalis, vel personalis, vel localis.* 420
doctrinalis sola vera Eccl. nota. 420
personalis dudum defecit. 420, 421
canonica in Eccl. Anglicana. 421
praeminentia num primis Eccl. temporibus obtinuerit? 331
Epistolæ *eruditorum promissæ.* 351
Epistolarum Canon. *præfatio Hieronymo abjudicata.* 191
vindicata. 359
Equitatio *perspirationem promovet.* 287
Equitum *Germaniæ doctorum recensio.* 480
Equus *cur in Celticis & Britann.numis obvius?* 216
Equi *marini caput & dentes effossi.* 21
Erasmo (*Des.*) *sphalma typographicum noxium.* 44
Eremita (*Dan.*) *diabolum de Petronii scriptis consulit.* 432
In Erfurtum *Moguntinorum jura defensa.* 253
Ericus Pomer.*num* Chron. Danici *autor?* 429
Eruditorum *ab initio A.1719 defunctorum vitæ.* 96
Essentiæ *arbitrariæ rejectæ.* 383
Essentiarum *ortus ex intellectu divino.* 383
Estradius *cur factiones contra Carolum I. R.A.foverit?* 482
Evacuationum *naturalium ratio.* 287
Evangelica *cur dicatur ecclesia Lutherana?* 46
Eucharistia *a Patribus pro sacrificio habita.* 6
ut olim celebrata? 325
Eugenii *Pr.Sab.in Mathesi præceptor.* 135
Eunuchi *an ab ecclesia arcendi?* 515
Evonymoides, *novum plantarum genus.* 132
Eusebius *Ep.Alex. quando vixerit?* 323
Eutropius *notatus.* 121 sq.
Excellentiæ *titulus Electoribus vindicatus.* 101
Exceptio *unde?* 374
Excrementorum *diurnorum quantitas.* 286

Digitized by Google

Exercitium *nimium perspirationem impedit.* 287
Exhalationes *pingues corporis humani.* 85
Existentiæ *nostræ cognitio qua evidentia nitatur?* 372
Experimenta *aquarum ex vasis effluentium per tubos & foramina.* 403, 404
Experimentorum *usus.* 220
Experimentis *quinam motuum doctrinam illustrarint?* 323
Experimentalis *philosophiæ lectiones.* 22
Ezechielem *quando verterit Lutherus?* 463
De Ezechiele *judicium Hieronymi.* 463

De FAbarum *esu dogma Pythagoricum examinatum.* 465
Fabri (*Petri*) *Comm. de magistratibus Rom.* 345
Fabricius(*Jo. Alb.*) *notatus.* 42
Fabricianæ *bibliothecæ historia.* 431
Facciolati (*Jac.*) *promissa.* 432
Factio *vox honesta.* 268
Fæcum *alvinarum examen.* 85
Fagnani & *N. Bernoulli controversia algebraica.* 305 ff.
Fallerus(*Christian.*) *refutatur.* 142
Farinæ *tritici & hordei granis inclusæ examen.* 82
singularia. 78
A Faventia (*Purpurini*) *Comm. ad Calendarium Rom. Amiterni effossum.* 844
De Fausto *commentum.* 548
Fayus (*Ant.*) 3
Febris *lenta & lienis infarctus e febre tertiana duplici anomala.* 371
Febres *omnes num inter se analogiam habeant?* 314
rheumaticæ venesectionem haud ferunt. 371
Circa Febrium *putridarum & malignarum curam errores.* 512
Ad Febres *verminosas muscus corallinus cum Mercurio dulci confert.* 371
Felibien(*Andr.*) 3
(*Jo. Franc.*) 4
(*Mich.*) 4
Fellis *folliculi calculi.* 369
Fenestrarum *structura perfecta.* 134
Ferrarii(*Octavii*) *de fragmento Petroniano sententia.* 432
Ferrars (*Henr.*) *mors.* 485
Fertilitas *in promontorio Capitis Bonæ Spei.* 201
Fibrillæ *carneæ an numero augeantur?* 78
Fibrillarum *examen.* 78, 79, 80
carnearum descriptio. 84

Finis.

Digitized by Google

Fines *num in natura dentur?* 384
Finitæ *substantiæ notio.* 373
Fistula *stomachi.* 131
Fixæ, *luminis fontes.* 90
Fixarum *natura.* 186
Flamma *in vacuo excitata.* 186
Flatmann (*Th.*) *mors.* 488
Fleatly (*Dan.*) *mors.* 486
Fletcheri (*Jo.*) *mors.* 485
Fluidum *æthereum a Nevvtono agnitum.* 186, 187
Fluidorum *pressio.* 22
gravitas. 222
densitas & motus. 223
Fluminum *motus.* 223
Fluxus *ventris ex esu carnis agninæ vel bubulæ pinguioris.* 84
& refluxus sæpius iteratus. 204
Fœminæ *num ad divinam imaginem creatæ?* 47
hæresium autores. 427
Fœtus *viventes a muscis editi.* 80
viventes num e volatilibus proveniant? 80
extra uterum formatus. 131
difformis. 131
vasa propria. 146
ut ab adulto differat? 146
ossium articulatione carens. 131
Fontenellius (*Bernh.*) *cur carceri mancipatus?* 423
Fontes *in cacumine montis.* 201
Foramen *ovale ut se habeat in adultis?* 174
Fortuna *quomodo sit a Deo?* 383
inter fines Dei referenda? 384
Fossilia *marina & terrestria diluvii sunt rudera.* 19, 20
Fracturæ *pedis superveniens gangræna.* 370
Pro Fractura *ossium machina.* 131
Francorum *veterum in studia amor.* 52
Freherus (*Marqu.*) *notatus.* 477
Freind (*Jo.*) *notatus.* 408
Freti *Magellanici longitudo dubia.* 133
Freyenvvaldensis *Fontis effectus salutares.* 369
Frictio *perspirationem nec inhibet, nec promovet.* 287
De Frickenhausen (*Ge.*) & *Jo. Breitenbachii Controversia Theol.* 452. ss.
Fridericus Wilh. *D. Sax. argenteos typos fundi Torgaviæ curavit.* 45
Fructuum *globuli membranis circumdati.* 78
Fulgur *imperfectum.* 219
Funiculus *umbilicalis æmulus in seminibus.* 78

Furstenberg & *Furstenstein castra num diversa?* 264
Furtum *crimen capitale.* 207
Futurorum *præscientia ut possibilis?* 383

GAji *Institutiones illustratæ.* 258
Gallæus *refutatus.* 438 sq.
Galli *in Gallia hærentes reprehensi.* 520
Galliæ *Regum reditus olim quinam?* 53. sq.
Bibliotheca historica. 193 sq.
Historici inediti. 197
Gallica *historia nova.* 49 ff.
Gallorum *ars concionandi.* 459
Gallieni *Imp. cognomina.* 148
Ganglia *nervorum sunt musculi.* 177
quibus morbis sint obnoxia? 177
Gangliorum *in nervis examen.* 177
Gangræna *ex ulcusculo digiti minimi pedis orta.* 370
fracturæ pedis superveniens. 370
Ganymedes *pastor, an venator?* 401
Gaue *quid?* 209
Geieri (*Mart.*) *monita ad filium.* 519
Geldriæ *historici.* 36, 37, 38
Gemmæ *antiquæ explicatæ.* 290
fructiferæ ut arboribus inferendæ? 132
Gemmarum *arboris distinctio.* 132
Le Gendre (*Lud.*) *laudatus.* 51
Generatio *æquivoca non datur.* 80
ut fiat? 513
ex animalculis vindicata. 82
Generationis *theoria Leibnitiana.* 82
Gentilhomme, *vox Gallica, Venetis debetur.* 268
In Gentilium *scriptis legendis quæ cautio adhibenda?* 68
Genu *tumor cum ossium carie.* 370, 371
Georgii *D. Sax. prognosticon infelix.* 14
Gerhardus (*Jo.*) *laudatus.* 536
De Germanicæ *historiæ scriptoribus Diss. criticæ promissa.* 352
Germanorum *merita in Architecturam militarem.* 139
Gesnerus *notatus.* 202
Gestus *in veteri Eccl. ratio.* 128 s.
Glareæ *generatio.* 20
De Glaucomatis *natura controversia.* 182
Globulorum *farinaceorum membranæ descriptæ.* 78
Goad (*Thomæ*) *mors.* 485
Godæ-

Digitized by Google

Godæus (*Ant.*) 3
Goulset (*Jac.*) 3
Grabius (*Jo. Ern.*) *unde consilium ceperit Angl. Ecclesiam sequi.* 422
num in religione Pontificia mortuus? 444
Graminum *species in classes distributæ.* 16
Gravidas *an coire deceat?* 514
Gravitas *causa mundi conservatrix.* 90
mechanice non explicabilis. 90
ab actione ætheris pendet. 187
num sit proprietas corporum essentialis. 185 sq.
Gravitatio *corporum in fluidis.* 22
Gravium *in medio resistente descensus.* 315
motus. 466
Greiffenfeldius *cur gratia Regis Dan. exciderit?* 430
Guelferbyti *nomen unde?* 95
Gulielmi (*Jani*) *Diss. de Magistratibus Reip. Rom.* 345
Gustus *rerum moralium.* 465
Gutherii (*Jac.*) *de officiis domus Augustæ liber.* 343

HAbertus (*Lud.*) 4
Habitus *in prima Ecclesia ratio nulla.* 127
Hæreditatis *quinam capax apud Hottentottos.* 207
Hæresium *ortus a fœminis.* 427
In Hæreticos *num sæviendum?* 416
Hafnia *studiosorum fortitudine defensa.* 430
Halecum *examen.* 85
Hanoverana *historia Eccl. promissa.* 10
Harcurtii, *Legati Gallici, in aula Hispanica artes.* 321 ss.
Harduini (*Jo.*) *Concilia a Dupinio taxata.* 458
Harmonia *rerum universalis.* 378
præstabilita a priori demonstrata. 380
Dei sapientiam extollit. 384
Harpocratis *imago.* 395
Harrachii *Com. in Hispania gesta.* 316 sq.
Hartsœkerus *notatus.* 80
Haugvviz & *Haubiz non differunt.* 266
Hayvvardi (*Jo.*) *mors.* 485
Opera historica notata. 485
De Hebræorum *Siclis & Talentis, Libri autor.* 41
Hebraicarum *literarum genealogia desiderata.* 534
De Hebraicis *numis paradoxa.* 94
Helveti *priscæ virtutis obliti.* 521

Henrici IV *R. G. character.* 58 sq.
Heraclidis *Cyprii fata & scripta.* 70
Heraldicæ *artis origo.* 51
Herberti (*Th.*) *mors.* 488
Herculis *statua trunca.* 170
icuncula in Belgio Brit. reperta. 167
Hercynius *& Bojus, synonima.* 212
Hermannus (*Jo.*) *notatus.* 229 ff. 278, 234
non defendit errores demonstrator. 225
Hermanni (*Jo.*) *ingenuitatis specimen.* 466
Hermaphroditarum *scrutinium.* 516
Hernia *umbilicalis monstrosa.* 130
per dysenteriam curata. 371
pro abscessu habita. 370
Herniotomia *absque castratione fieri debet.* 514, 518
Hierarchia *Eccl. a Christo neutiquam instituta.* 328
ut orta fuerit? 329 sq.
Hierocles *Philos. notatus.* 68
S. Hieronymus *notatus.* 122
S. Hieronymi *character.* 415, 416
De Hieronymo *Prag. Epistola Poggii Florentini.* 268
Hilarius *notatus.* 415
Hildesiana *Historia Eccl. promissa.* 10
Hilton (*Jo.*) *blasphemi modicum supplicium.* 164
Himmerii *Sophistæ Oratio ad Julianum Imp. edita.* 74
Hippopotami *in terra victum quærunt.* 203
De Hispania *ad Gallos devolvenda prædictiones.* 321
In Hispania *humaniorum literarum fastidium ingens.* 95
Hispanorum *ars concionandi.* 432, 459.
Historiam *Eccl. scripturi requisita.* 413
Historica *Galliæ Bibliotheca.* 193 ff.
Historici *Gallici inediti.* 197
Hollandiæ *Statuum cum Statibus Gener. de præcedentia lites.* 106
in mittendo Legato prærogativa. 483
Hollatiæ *investitura qua ratione olim ab Impp. facta?* 429
Homicidium *crimen capitale.* 207
Homiletica *Hispanorum.* 432. 459
Italorum. 432, 459
Gallorum. 459
Hordei *anatome.* 82

Hordei

Hordei *granis inclusæ farinæ examen.* 82
Horologii *horozontalis in describendis ceteris usus.* 24, 25
Horologiorum *sciatericorum methodus nova.* 23, 24
Hottentottorum *mores, ritus ac vitæ genus.* 204 ff.
architectura. 207
Hugonotarum *cum Lutheranis concordia tentata.* 58
Hydrope *pectoris exstincti anatome.* 371
Hydropici *status miserrimus.* 15
Hygrometra *descripta.* 23
Hymen. 145

JAcobi I R. A. *Donum Regium commendatum.* 539
Ad Icterum *tinctura lumbricorum terrestrium.* 36
Idearum *evolutio ut se habeat?* 380
De Jeannino (*Petro*) *judicium.* 50
Jesuitæ *notati.* 13
Viennæ exosi & male habiti. 101
Jesuitarum *in India Or. techna.* 106
Ignis *ut excitetur?* 206
Ignes *subterranei dantur.* 18
Imaginatio *quid sit?* 374. 380, 381
Imaginationis *lex.* 375
partes in fingendo & inveniendo. 375
actus ut in corpore mechanico repræsententur? 381
Imagines *Pontificii non colunt.* 538
Imaginum *definitio.* 380
Immortalitas *ab indestructibilitate differt.* 382
Impenetrabilitas *corporum experimento confirmata.* 220
Imperfectionis *corporum origo.* 379
Incestus *crimen capitale.* 206
Indestructibilitatis & *immortalitatis differentia.* 382
Indoles *ad veritatem Theol. detegendam necessaria.* 92
Indulgentiarum *diplomata varia vulgata.* 523 ff.
Infernus *est in centro terræ igneo.* 18
De Inferno *sententiæ examinatæ.* 47
Infinitæ *substantiæ notio.* 373
Infinitarii *quinam dicantur?* 135
Infiniti *realis & imaginarii differentia.* 373
Influxus *physici systema quo fundamento nitatur?* 376
Ingenium *unde oriatur?* 381
Ingenii *definitio.* 375

Digitized by Google

Inscriptio, *Ælia Lælia Crispis, explicata.* 6 ss.
Inscriptionum, *quæ Antiquariis reperiuntur, Interpretatio recusa.* 344
Circa Institutiones *captatorias glossa laudata.* 494
De Institutionibus *captatoriis regula.* 494
Insularum *ortus diluvio magno debetur.* 19
Intellectus *quid sit?* 374, 375
quando purus? 375
divini definitio. 382
Inventa *recentioris ævi.* 251
Invidiæ *definitio.* 376
Johannis Casimiri *R. Pol. de vita monastica amplectenda votum efficax.* 105
Johnson (*Th.*) *Medici & militis, mors,* 486
De Josepho *Imp. infante, præsagium,* 100
Jovis *Ammonis icuncula in Belgio Britann. reperta,* 167
Isaacson (*Henrici*) *mors.* 486
Iseum *Romæ quid?* 393
Isidorus *emendatus.* 261
Isis *Dea salutaris.* 394
sub urnæ specie culta. 394
Isidis *cultus fata Romæ.* 392 sq.
lapis votivus explicatus. 393
ara vindicata. 396
sacra descripta. 398 ss.
Italicum *iter num religioni perniciosum?* 522
Italorum *ars concionandi.* 432, 459
mos emolliendi nomina Germanorum. 480
Itinera *probibentium exempla.* 518, 523
Jubilæum *Lutheranum primum & secundum in Apocalypsi designatum.* 13
in Suecia cur non celebratum? 354
Juliani (*Andr.*) *Or. fun. in Manuelem Chrysoloram.* 269
Julii Cæsaris *Commentarii a Naugerio adamati.* 390
Ivo *Carnutensis.* 3
Jupiter *a Luna occultatus.* 33
Jureconsulti, *an Medici Reipublicæ magis utiles?* 268
Jureconsultorum *multitudo, quæ fuit sub Alexandro Severo, cur cessaverit sub Constantino M.* 474
Jurieu (*Petrus*) 4
Jurisdictio *eccl. Pontificiorum in Protestantes qua ratione suspensa?* 256
Jurisprudentia *Eccl. quid?* 328
Justinus Martyr *illustratus.* 367 sq.

KEill (*Jo.*) *primus Collegia Experim. habuit Oxonii.* 22

Kircherus (*Athan.*) *refutatus.* 79, 393
credulus & temerarius. 79
Kirsgartense *cœnobium quod & unde dictum?* 349
Knie *quid notet?* 211
Κολλυβισαὶ *unde dicti?* 42
Κρυψόρχιδες *an possint generare?* 515
Kuffsteina *arx cur deditionem fecerit Bavaris?* 239

LAbeo *an Theologus?* 112, 119 ff.
Lac *in virorum & virginum mammis.* 172
Lactantius *illustratus.* 367 sq.
Lætitiæ *definitio.* 376
Lami (*Franc.*) 4
Landrecii *deditionis causa.* 104
Langi *Diss. de argumento Dialogi S. Justini cum Tryphone.* 6
Langii (*Pauli*) *titubatio.* 253
Lanzonii (*Jos.*) *de coronis & unguentis in vet. conviviis liber.* 343
de luctu mortuali veterum adversaria. 344
A Lapide (*Corn.*) *Opera recusa.* 528
Lapis *in agro Bonon. effossus.* 21
pectoris humani formam referens. 171
Lapis *fissilis piscem referens.* 171
Lapides *auriculares.* 170
Lapidum *figuratorum generatio.* 20
versicolorum generatio. 20
generatio. 130
Laryngis *partium usus.* 175
Latinæ *linguæ usus in Ecclesia defensus.* 427
Lauingæ *urbis situs.* 442
Launojus *laudatus.* 356
Legatos *ab ablegatis distinguendi origo.* 483
Legatum pœnæ *quid populariter, technice, proprie?* 496 ff. 503 ff.
Leges *naturæ.* 22
Leges *Jur. Civ. illustratæ aut emendatæ:*
L. 2 § 7, 11, 17, 19, 20, 24, 25, 31, 35, 36, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, ff. de Orig. Jur. 107 *usque ad* 123
§. 40 I. de R. D. 263
L. 3 ff. de divers. temp. præscr. 263
L. 1 §. 1. ff. de colleg. & corp. 475
L. 71 & 81 ff. de hered. inst. 495. 502
L. 29 ff. de hered. inst. 495, 502
L. 68 ff. de her. inst. 504
L. 54 pr. de Legat. 1. 505

L. 20 ff. de Condit. instit. 469, 503
§. ult. Inst. de Legat. 496, 503, 505
L. 1 ff. de his quæ pœn. caus. 496, 503.
L. un. C. de his quæ pœn. nom. 496, 503 sq.
Leibnitius (G. G.) refutatus. 211, 212
defensus. 137, 138
Leibnitii de Francorum origine libellus auctior recusus. 211
in religione constantia. 138
character. 225
Pro Leibnitio apologia. 547 ff.
Leo X collectas ex indulgentiis pecunias male impendit. 524
Leontius Byzantinus unde sua hauserit? 71
Leonum ossa. 202
Leopoldi Imp. vita. 97 ff.
e Vienna a Turcis obsidenda fuga. 101
De Leopoldo Imp. præsagium. 98
Leprosi an castrandi? 515
De Lerbecke (Herm.) Opera historica. 449 sq.
Libertatis simile, libra. 544
ratio. 376
fons. 374
Libra, libertatis simile. 544
experimentis confirmata. 221
Lienis infarctus ex febre tertiana duplici, & febris lenta, anomala. 371
Lienteria, morbus Borami Regis Jud. 15
Lienteriæ natura. 15
Lilia quando Gallicis insignibus illata? 52
Lilly (Wilh.) mors. 488
Linea quid veteribus denotaverit? 212
Lipskii a Lipe (Andr.) Relationes & Decreta Polon. promissa. 351
Liquidorum actio in fundos & latera vasorum. 222
Litaniarum nomen, autor, antiquitas, differentia, usus. 124 sq.
Liturgiæ in veteri Eccl. ratio universa. 126 sq.
Syriacæ specimen editum. 519
Lobkovicii exauctorati & relegati causa. 100
Le Long. (Jac.) notatus. 199 sq.
Longævitatis impedimentum. 205
Loricarum variæ apud veteres genera. 336
lintearum usus. 336
novarum inventum. 336
Lotus Ægyptiaca Soli sacra. 395

Loti

Loti *uxoris fatum Inscriptione Ælia &c. designatum.* 7 sq.
Luciani *duo Dialogi.* 495
illustrati. 501
T. Lucretii Cari *nova editio promissa.* 547
Ludovici XIV R. G. *inauguratio memorabilis.* 105
De Ludovico *Saltatore commentum.* 548
Lumbricorum *terrestrium tinctura anodyna.* 35
Lumen *corporum calefactorum.* 186
ex attritu vitri ortum. 186
Luminis *refrangibilitas diversa.* 23
fontes. 90
Luna *cum spicis quid notet?* 400 ff.
instar Dei culta. 205
decrescens boni ominis. 216
Lunæ *cornua quid in sacrificio Bacchi notent?* 149
conjunctiones cum Venere, Polilicio & Regulo. 89
Luneburgi *Historia reformationis Ecclesiasticæ edita.* 9 ff.
Eccl. Evangelica promissa. 10
Lupuli *foliorum & seminis anatome.* 81
Lutherus *acerbitatis accusatur.* 418
Lutherani *defensi.* 427
Lutheranorum *Theol. recensio.* 535 ff.
Lyra *cur in sacrificio Bacchi adhibita?* 150

MAchina *experimentandi gravium accelerationem.* 221
potentias obliquas examinandi. 222
vires centrales examinandi. 222
rotaria animalculi aquatilis. 79
condensandi aeris. 23
planetaria. 28
ad ossa diffracta situi suo restituenda. 131
Machinæ *hydraulicæ.* 223
Macularum *apparitiones a. 1716.* 133
Magdeburgici *Archi-Episcopatus codex epistolaris.* 350
Magicum *quid habeatur Hottentottis?* 205
Magnæi (*Arnæ*) *editio nova Chronici Danici veteris promissa.* 429
Magneticæ *acus declinatio ut observanda?* 130
ut accurate invenienda? 24
Malachbelus *quid?* 247

Malbergii, *judicii genus, unde?* 210
Malum *cur a Deo permittatur?* 384
Mali *origo quænam Philosophis gentilibus?* 64
quæ sit origo? 384
Mammæ *anatome.* 173
Maniaci *an castrandi?* 515
Mancipi *res & nec mancipi illustratæ.* 257 sq.
vox a Triboniano e Pandectis erasa & substituta vox mobilia. 264
Manichæismi *origo.* 477
Manichæis *an multa affinxerint orthodoxi?* 477
Contra Manichæos *edictum Impp. Gentilium illustratum.* 476 ff.
De Manuscriptorum *ætate judicium.* 94
Manutius (*Aldus Pius*) *a consilio typographiæ deponendæ revocatus.* 390
Margareta *Su. D. & N. Regnum* Greta nigra *dicta?* 429
Margaritas *adulterinas parandi ars.* 130, 131
Mariana *autor libri* l'Espion *&c.* 519
Maris *regurgitatio ut se habeat?* 299 ff.
Marshall (*Th.*) *mors.* 488
Martialis *volumina multa quotannis combusta a Naugerio.* 391
Martinus Pol. *defensus.* 447
De Martino Polono *varia.* 161
Materia *pure passiva.* 90
quid sit? 378
cogitare nequit. 379
nunquam resolvitur in elementa. 379
Mathematicus *praxi austeræ Christianismi incumbens.* 136
Mathesis *mixta experimentis confirmata.* 220
Mauringiæ *situs.* 212
Maximi *Alexandrini Soph. Commentatio de object. insolubilibus ab Oratore declinandis edita.* 74
In Maximiliani Em. *El. Bav. cum Antonia Austr. nuptiis omina infausta.* 101
Mayeranus *colus quid & unde dictus?* 344
Mazarini *moribundi de efficacia sacramentorum scrupulus.* 106
Mechanica *experimentis confirmata.* 220
Mechanicæ *potentiæ.* 22
Mechanismus *fons veritatis objectivæ.* 377
Medicamentorum *pro climatis diversitate effectus varius.* 178
alterantium nullus usus. 408

Medi-

Medici *an Jureconsulti Reip. magis utiles?* 268
Medicina *Statica Britannica.* 286
Medicinæ *practicæ synopsis.* 75
status. 406
Medullæ *spinalis anatome.* 83
Melanchthon *quo anno mortuus?* 11
De Melanchthonis *chronico judicium.* 25
Melissæ *liquor & sal volatile.* 34,35
oleum æthereum. 35
Melitensium *origo, nomen, Dii, vestitus, lingua.* 40
Memoriæ *ratio.* 375
Menestrerii (*Cl. Fr.*) *de Colo Majerano Epistola.* 345
Mens *est substantia simplex.* 380
Ad Mensium *suppressionem frumenti prima stamina viridia conducunt.* 370
Mentis *essentia & natura.* 380
Mercurius *in Sole observatus.* 46, 87
Mercurii *icuncula in Belgio Britannico reperta.* 167
Metalla *ut generentur?* 171
in creatione e fluido producta. 18
Metallorum *generatio post diluvium.* 20
Metaphysicæ *præstantia & usus.* 543
Meteori *mirabilis descriptio ac causa.* 218, 219
Methodus *medendi pro climatis diversitate varia.* 178
morbis. 406
nova describendi horologia solaria. 23,24
determinandi summas stellarum. 27 ss.
Miltoni (*Jo.*) *libri cremati, & mors.* 487
Mindensis *Historia Eccl. Evangelica promissa.* 10
Mineralia *in creatione e fluido producta.* 18
Minutius Felix *illustratus.* 367
Miracula *fictitia ut a veris distinguantur?* 384
Miraculosum *cur naturali inferius?* 384
Misericordia *virtus Christiana.* 65
Moguntinis *num jus in Thuringiam competat?* 252 ss.
Molin (*Laur. Jo.*) *diss. de clavibus veterum.* 344
Monas *quid sit?* 378
Monorchides *num possint generare?* 515
Monstrum *bicorporeum.* 131
Montague (*Rich.*) *mors.* 485
Montecuculi *fortitudo & pulcre dictum.* 98,99
Commentarii Leopoldo Imp. & Carolo Lotharingo æstimati. 100

Montfauconii (*Bern.*) *modestia illaudabilis.* 250
Montis *tabulati altitudo.* 201
Montium *fissuræ a diluvio magno dependent.* 19
Mopsvesteni (*Theodorus & Polychronius*) *fratres.* 71
Morbi *epidemici Berolini A. 1719 grassantes.* 370
num naturaliter à Christo curati? 314
Morborum *origines abstrusæ.* 75
endemicorum examen. 178
status. 406
idea. 406
principium, salia biliosa. 407
hereditariorum ratio. 513
Morinus (*Jo.*) 3
Moschus (*Jo.*) 70
Motivum *voluntatis Divinæ.* 383
Motiva *num ceu externa animæ consideranda?* 544
quid circa actiones importent? 376
Motus *corporum in mediis resistentibus explicatus.* 314
ex conflictu corporum. 22
impotentia ob defectum articulationis ossium. 131
natura & principia. 379
corporum intestinus. 379
aquæ in canali horizontali. 297 ss.
per castellum fluentis. 402
in mediis resistentibus. 314. 315
varii experimentis confirmati. 222
fluidorum. 223
doctrinam quinam illustrarint? 323
quibus entibus conveniat? 379
gravium in medio resistente. 466
chordarum tensarum. 466
ex percussione regulæ. 405
Motuum *regulæ ad experimentum revocatæ.* 222
Mullerus (*Christoph.*) *præceptor Leopoldi Imp.* 97
Mundus *cur opus sapientiæ divinæ.* 384
minime æternus. 91
unus cur perfectior altero? 379
non nisi unus existere potest. 382
Mundi *systema Copernicanum defensum.* 89

Mun-

Mundi *definitio.* 377
essentia. 377
veritas probata. 377
contingentia. 377
perfectio. 379
idealis mutationes. 380
Mundum *ab æterno creatum, sententia Aristotelis excusata.* 77
Muniendi *formarum diversitas.* 139
Muscæ *vivipara.* 80
Musculorum *motus nova ratione explicatus.* 80
Musices *numeri duplices.* 437
usus in Oratoria. 438
divisio juxta Aristoxenem. 437
Mutus *ad septimum ætatis annum.* 136

NAnnetense *edictum revocabile.* 57
Natura *quid sit?* 379
Naturæ *humanæ idea.* 406
perfectio infinita. 378
ordo. 379
Naturalis *historia Scripturæ S. veritatem confirmat.* 48
Naugerius, *dialogus, num Fracastorio debeatur?* 391
Naugerii (*Andr.*) *vita.* 389 ff.
odium in scriptores lascivos. 391
Necessitas *physica quid sit?* 377
Necessitas *moralis quid sit?* 376
Neomagensis *pax Leopoldo Imp. parum grata.* 100
Neptuni *icuncula in Belgio Britannico reperta.* 167
Nervorum *anatome.* 82, 83, 84, 86
ex medulla spinali ortus. 83
Newtonus (*If.*) *Leibnitio parum æquus.* 137
unde inventa sua hauserit? 137
assectarum hypotheses non probat. 188
A Nicolao (*Andreæ*) *obitus.* 197
Nicolius (*Petrus*) 3
Nicotianæ *herbæ usus in partu difficili.* 204, 205
Nitrum *inspissando chylum operatur.* 84
Nitri *examen.* 84
Nivem *bibendi mos tempore Salomonis solennis* 465, 466
Nobiles *Silesiæ familiæ descriptæ.* 264 ff.
Nobilitatis *Gallicæ olim status.* 53
De Nobilitate *liber Poggii.* 268
Noodt (*Gerb.*) *notatus.* 165 sq.
Norvagiæ *Regnum num semper hereditarium?* 429
Notionum *generalium origo.* 381
principia. 372

Nucleo-

Nucleorum *funiculi.* 78
Numeratio *per noctes.* 212
Numeri *quid antiquis notent?* 437
Nummi *Attilæ illustrati.* 215 ss.
in cimeliarchiis servati num fuerint olim communis usus? 248 sq.
Germanorum promissi. 351
De Nummis *Hebraicis paradoxa.* 94
Nutritio *seminum ut fiat?* 78
Nutritionis *organum singulare.* 79
Nymphæ *præter superiores duæ inferiores?* 145
Nympharum *defectus.* 145
glandulæ sebaceæ. 146

OBliquitatis *eclipticæ mutabilitas asserta.* 133
Obotritæ *unde dicti?* 428
Occultationes *Jovis a Luna factæ.* 133
Oculi *balænæ anatome.* 78
Oculorum *in insectis anatome.* 83
Odii *definitio.* 376
De Officiis *liber Græcus.* 385
Ogilby (*Johannis*) *mors.* 487
Oleosorum *usus medicus.* 408
Olympiodorus. 73
Omnipotentia *divina.* 384
Onagri *forma præstant.* 202
Ad Ophthalmiam *Echium minimum contusum valet.* 369
Orationis Dominicæ *in veteri Ecclesia usus.* 127
In Oratoria *usus Musices.* 438
Orbis *igneus ex rotatione carbonis ardentis.* 186
Ordinationes *Anglorum num validæ?* 421
Ordo *num quantitatis capax?* 373, 545
Ordinis *definitio.* 373
equestris S.Huberti historia. 466
Oris *functiones.* 131
Oropesanus *Comes ex exilio revocatus.* 319
Austriacis favet. 321
Ossa *sine articulatione.* 131
diffracta ut situi restituenda? 131
leonum qualia? 202
Oves *pingium caudarum.* 202
Ovorum *putaminum examen.* 85
Ovulum *per tubas Fallopianas ad uterum non deponitur.* 81
Ovula *muliebria fictitia.* 81
animalium impugnata. 81

PAlladii *Galatæ fata & scripta.* 69
scripta plusquam quinquaginta. 69

De

De Pallavicini *Hist. Conc. Trid. judicium.* 93
Palma *coccifera.* 82
Papa *num ecclesiæ sponsus?* 47
Papæ Rom. *ambitio.* 355
infallibilitas afferta. 424
negata. 356
primatus affertus. 424
negatus. 357. 417
Papatus *origo minime divina.* 353
nullibi approbatus. 354
historia. 355
Parallaxis *Solis & Mercurii.* 88
Pareiræ *Bravæ examen.* 86
Parent (*Ant.*) *vita.* 136
Parliamenti *Gallici historia.* 54 sq
Particularismi *dogma desperationis causa.* 462
Paschatos *tempus verum.* 325
Pasiphilus *cur dictus H. Buschius?* 480
Patres *Christiani an fuerint meliores Theologi, quam JCti?* 367
Patria *potestas apud Romanos olim quanta?* 363
S. Paulus *Petrum superiorem haud agnovit.* 356
Paulus *libr. II Sentent. §. ult. illustratus.* 367
Peccati *origo gentilibus ignorata quas sententias produxerit?* 63
Pecudes *JCtis quid?* 260 sq.
Pelusiota (*Isidorus*) *quis?* 71
Penis *septum a duobus corporibus nervorum non est pars distincta.* 145
non recte perforatus an generationem impediat? 515
anatome. 513
parvus an congressum impediat. 515
De Penis *magnitudine inspectio nihil determinat.* 515
Pentagonum *fausti ominis signum.* 216
Pentecostes *tempus verum.* 324
Perceptio *ut differat a repræsentatione corporea.* 380
Perceptionis *definitio.* 380
Perceptiones *rerum corporearum quales sint?* 380
cur cum motibus corporis consentiant? 380
Perefix *num autor Historiæ Henrici IV R. G.* 50
Peregrinationum *abusus.* 520
Perfectio *perceptionum.* 381
mundi. 372
Perfectionis *definitio.* 373
differentia. 373
Perfectionum *divinarum idea ut enascantur?* 384
Peripneumonicorum *anatome.* 371
Permutatio *rerum ubi locum habeat?* 297

Perſicæ *arboris folium Harpocrati ſacrum.* 395
Perſpirationis *ratio.* 287, 288
Peruvianus *cortex febribus omnibus medetur.* 314
Peſtis *minime contagioſæ exemplum.* 162
quid ſit? 510
cauſa. 510
præſervatio & curatio. 511
Petra *quo ſenſu dictus Petrus?* 329
Petronellæ *genealogia.* 467
Petronii *fragmentum Traguri-enſe ſpurium.* 432
De Petronii *ſcriptis conſultus diabolus.* 432
S. Petrus *neutiquam Pontificum Rom. anteceſſor.* 354, 355 ſq. 424
Petrus *Bleſenſis.* 3
Peuceri (*Caſp.*) *fatum infelix.* 536
De Peuceri (*Caſp.*) *Chronico judicium.* 95
Pez (*Hier.*) *Scriptores Auſtriaci promiſſi.* 352
Pfaffius (*Chr. Matth.*) *notatus.* 192
num autor unionis inter Proteſtantes? 460
Phædrus *num libertus Auguſti.* 432
Phænomenon *luminoſum ſeptentrionale.* 129, 130
Philo *de vita Moſis illuſtratus.* 366
Philoponus *unde Jo. Alexandrinus dictus?* 73
Philoſophia *Chriſtiana & gentilis ut differat?* 65 ſſ.
corpuſcularis quatenus admittenda? 379
Philoſophiæ *gentilis in religione Chriſtiana uſus.* 67
Phimoſis *an generationem impediat?* 515
Phimoſeos *exemplum.* 517
De Photio *patriarcha judicium.* 73
Phrenetici *anatome.* 371
Cum Phthyſica *an coitus celebrandus?* 516
Phthyſici *anatome.* 371
Phyſica *Carteſiana exploſa.* 93
Ariſtotelica. 76
quid ſit? 76
Phyſiologicæ *Epiſtolæ.* 77
Pictetus (*Bened.*) *notatus.* 493
Pilorum *deſcriptio.* 78
Pipa *ſeu* Pipara *concubina an uxor Gallieni?* 147
num eadem ac Salonina? 147
Pithœus (*Petrus*) *notatus.* 475, 478
Placentæ *uterinæ ſtructura.* 131
Plicæ *Polonicæ hiſtoria.* 508
cura. 510
Planetæ *ſunt habitacula animantium.* 90
Planetarum *motus ſiſtens machina.* 23

Plane-

Planetarum *cavitas aſſerta.* 90
Planorum *declinatio absque magnete determinanda.* 24
Plantæ *a quo in ordinem redactæ?* 411
Pleuripnevmonici *anatome.* 371
Plumbum *in aurum mutari nequit.* 77
Pluvia *a conclavibus ut arcenda?* 134
Podagrici *an caſtrandi?* 515
Poggii *Florent. vita.* 267
ingenium & mores. 268
Politiani (*Angeli*) *vita.* 42
apologia. 42
Politicæ *Academiæ erigendæ conſilium laudatum.* 521
Poltron *vox Gallica unde?* 213
Pontani *Hiſt. Geldriæ notata.* 37
Pororum *cutis deſcriptio.* 85
Portia, *aulæ Cæſareæ miniſter, accuſatus.* 106
Portocarrerus *Card. Auſtriacorum fautor.* 316
ut ab Auſtriacis alienatus? 318 ſq. 320
Poſſibilia *omnia cur non fiant actualia?* 384
Poſtumius *Cos. an apud Livium, 30, 16 plus dixerit, quam ſenſerit?* 475
Potentiæ *obliquæ experimento illuſtratæ.* 222
Potteri (*Fr.*) *mors.* 488
Prædicatorum *ordinis Scriptores recenſiti.* 153
Præputii *frænulum an de virginitate virili teſtetur?* 516
Præſcientia *contingentiæ & libertati non derogat.* 383
Preces *ad quos in primitiva Eccl. directæ?* 125
qua lingua olim publice inſtitutæ? 125 ſq.
Prevotii (*Æ.*) *de magiſtratu populi Rom. Comm.* 345
Primatus *Papæ aſſertus.* 424
negatus. 357. 417
Principi *jus circa ſacra aſſertum.* 332 ſq.
Principium *indiſcernibilium ſtabilitum.* 377
rationis ſufficientis demonſtratum. 372
Principia *precaria ut e diſciplinis eliminanda?* 383
Principes *librorum autores* 385 ſq.
Principum *ſcriptis Theol. clarorum exempla.* 48
Profeſſor *Mathematum balbutiens.* 135
Proficiſcendi *licentia frenata.* 518 ſſ.
Proteſtantium *unio commendata.* 461 ſſ.
Providentiam *Dei num Philoſophi gentiles agnoverint?* 62

Publiciana *cui competat?* 465
Publicianæ *autor.* 467
Pueri *generantes.* 513
Pulmones *in inspiratione thoracem non replent.* 174
Pulsatillæ *examen.* 140
Pulsus *venæ, non arteriæ, est tribuendus.* 80
nocturnus matutino celerior est. 288
quando acceleretur? 288
Punicæ *linguæ in Melitensi reliquiæ.* 40
Purgantia *num perspirationem impediant?* 287
Puteani (*Erycii*) *pecuniæ Rom. ratio ad nostram revocata.* 345
Pyri *anatome.* 80, 81
Pyxis *magneticæ declinationi observandæ serviens.* 130

QUadribacium *quid?* 247
Quadrupedes *JCtis quid?* 260 sq.
Qualitates *sua natura inexplicabiles quales sint?* 188
Ad Quartanam *remedium.* 370
Ex Quartana *per chinam suppressa hydrops.* 371
Quenelliana *doctrina examinata.* 423 ff.
Quintiliani *Codex Gothanus descriptus.* 434 sq.
Quiritarium *jus & Bonitarium quid?* 262

RAbbini *in criticis delirant.* 534
Radziovii *Cancell. Pol. in Jo. Casimirum R. P. odium.* 105
De Ratiboriensi *& Oppaviensi Ducatu singularia.* 99
Ratio *quid sit?* 374
Ratiocinia *ut in corpore mechanice repræsententur?* 381
Ratiociniorum *ortus.* 381
Rationum *theoria nova promissa.* 132
De Ravani (*Petr. Jac.*) *laudatus.* 258
Reactionis *scrutinium.* 515
De Rebindero (*Petro*) *varia.* 11
Rechenberg *nomen unde?* 265
Refrangibilitas *luminis diversa.* 23
De Regio (*Urbano*) *judicium.* 535
Regionis *conditio ut corpus nostrum alteret?* 119
Regnerius. 3
Religio *argumentis astronomicis stabilita.* 89
Religionis *Christianæ præstantia & divinitas vindicata.* 491 ff.
cultus apud veteres Rom. penes quos? 474
peregrinæ odium an ex Ægypto? 474
an perpetuo idem apud vet. Rom. 475

Reli-

Religionis *revelatæ veritas asserta.* 91
Religionum *examen commendatum.* 491 sq.
Rerum *naturalium admiranda varietas.* 378
Revelationis *divinæ criteria.* 383
Rhenus *num in Padum introduci tuto possit?* 295 ff.
Rheni, *fluvii Italiæ, descriptio & historia.* 291
Rhevmaticæ *febres venæ sectionem haud ferunt.* 371
Rhinocerotis *descriptio.* 203
Rhythmus *quid in Musica?* 438
Riberius (*Guil.*) 3
Richelii *Card. vita MS. Alb. Sebbisio vindicata.* 199
Re Riga (*Petrus*) 3
Ripuariorum *leges illustratæ.* 208 ff.
Ritter-Recht, *judicium equestre in Silesia.* 266
De Roa (*Mart.*) *notatur.* 342
De Roma *A. 1707 Cæsari subjicienda consilia irrita.* 240
In Romam *jus Imperatoribus hodieque salvum.* 354 sq.
Romanæ *Reip. libertatis fundamentum.* 60
Romani *quinam medio ævo dicti?* 212
Romuli *& Remi iconculæ cum Lupa in Belgio Brit. repertæ.* 167
Ronsardus (*Petrus*) 3
Rooke (*Laur.*) *mors.* 486
Rosweidi (*Heriberti*) *vitæ Patrum.* 70
Rotaria *machina in animalculo.* 79
Le Roux (*Seb.*) 3
Rubro *colore in prælium acuuntur elephanti.* 340
Rudolpus Augustus *D. Br. septimestris baptizatus.* 11
Ruperti *Princ. Palat. argute dictum.* 102
Ruffardus (*Lud.*) 3

SAcrificiis *a Judæis quænam animalia & cur adbibita?* 42
Sal *ex aqua dulci.* 203
Salamandri *in igne cremantur.* 203
Salis *Ammoniaci Ægyptiaci origo.* 131
Salia *biliosa sunt principium morborum.* 407
ex oculis & chelis cancrorum extracta. 79
Pareiræ bravæ. 86
Salium *solutionum diversitas.* 131
ventriculi effectus. 407
Salica *lex quibus debeat originem?* 103
illustrata. 208 ff.
Salicæ *legis autores.* 209

Digitized by Google

Salomon *a scepticismo liberatur.* 314
Solomon (*H. T.*) *de judiciis & pœnis, it. de officiis vitæ civ. Rom. Comm.* 343
Salonina (*Cornelia*) *quæ?* 147 ff
num eadem cum Pipa? 147
Saltus *in natura non datur.* 379
in ratiocinando permissi. 375
Salviæ *examen.* 79
Salutis *certitudo unde?* 462
De Sandhagenio (*Casp. Herm.*) *varia.* 12
Sanguinis *squillarum examen.* 78
color nigricans unde? 83
In Sanguine *squillarum salia nitriformia.* 78
Sanitas *in sanguinis temperatura consistit.* 83
Sapientia *hominis a ventriculo dependet.* 408
divina. 384
Satellitum *Saturni theoria.* 133
Satyrus *cur in sacrificio Bacchi?* 150
Sauveur (*Jos.*) *vita.* 134
De Scaligerorum *familia tractatus.* 269
Scarificationis *usus.* 207
Schachiludii *origo & historia.* 338
Ad Schellenbergam *victoriæ autor.* 239
Schererzius (*Sigism.*) *contra G. Arnoldum vindicatus.* 11
Schickfusii *de feudis Silesiæ liber promissus.* 351
Scotiæ *Reges cur Sconæ inaugurati?* 104
Schotti (*Andr.*) *notæ in Heliodorum promissæ.* 351
Scripturæ S. *Vet. Test. veritas ex hist. naturali demonstrata.* 48
Scripturæ S. *loca explicata aut illustrata:*
Levit. XII, 6. 324
Es. VI. 326
VII, 14. 6
Thren. IV, 7. 342
Esther II, 12. 15
Matth. IX, 20. 15
XVI, 18, 19. 328 sq.
Luc. XIV, 1. 15
XXIII, 24, 25. 328
Act. II, 1. 124
1 Cor. XI, 26. 14
2 Cor. XI, 5. 329
XII, 11. 329
Gal. II. 6, 9. 329
1 Petri V, 2, 3, 4. 330
2 Petri III, 16. 427
1 Joh. V, 7. 190 ff. 357 ff.
Apoc. XI, 8. 14
XVIII, 1, 2, 3. 13
A Scripturæ S. *lectione cur laicos prohibeant Pontificii?* 426
Scrotum *magnum.* 517

Scrotum *abscissum a natura restauratum.* 517
Scroti *examen.* 513
Scurriles *lusus apud Valerium Max. quinam?* 110
A Seckendorf (*Viti Lud.*) *Instructio ad Ephorum agnatorum.* 519
Sedanensis *Academia a quo condita?* 59
Seldio (*Ge. Sig.*) *quaenam debeantur in Peuceri Chronico?* 95
Semen *Vincae Pervincae vindicatum.* 81
lupi descriptum. 81
Seminis *organa nutritioni destinata.* 78
pisciculorum animalcula. 80
masculi animalcula. 81, 82, 85
arietis animalcula. 82
humani usus. 514
consideratio. 512
Semina *tantum nutriuntur ex funiculo.* 78
Seminum *funiculi.* 78
globuli membranis circumdati. 78
Senatus Consultum *Rom. de Bachanalibus coercendis illustratum.* 474 sq.
Seneca *an captaverit testamenta?* 494
vindicatur. 500
Senes *generantes,* 513
Ad Sensationem *perficiendam concurrunt salia biliosa ventriculi.* 407
Sensus *quid sint?* 374
Serierum *summas determinandi methodus nova.* 27 ff.
Serpens *quid designet in sacrificio Bacchi?* 150
divinitatis signum. 394
Serpentes *in lapide quid notent?* 246
Servitus *mentis unde?* 374
Severus *Sozopolitanus, ex causidico monachus.* 72
Sexus *permutatio an possibilis?* 516
Sheldon (*Gilb.*) *mors.* 487
De Siclis *& talentis Hebraeorum libri autor.* 41
constitutio explicata. 41
Siculi *olim quam hodie celebriores.* 95
Di Sigilliferi *per Thuringiam titulo Epistola.* 251 ff.
Silesiae *familiae nobiles descriptae.* 264 ff.
Similia *duo in abstracto num sint ens unum?* 545
existere nequeunt. 377
Simon (*Richard.*) *emendatus.* 432
Simplicia *moveri nequeunt.* 379
Simplicium *theoria,* 373
Sinaita (*Anastasius*) *laudatus.* 72
Slichtenhorstii *Historia Geldriae notata.* 37

Sme-

Smectymnus, *liber, quos habeat autores?* 487
Smialia *quid?* 247
Sodomia, *crimen capitale.* 207
Soliditas *cognitionis.* 381
Sol *sub Baccho olim cultus.* 151
luminis fons. 90
Solis & *Mercurii parallaxis* 88
natura. 186
pallor post mortem Caesaris inter fabulas relatus. 133
Somnii *definitio.* 375
Somniorum *naturalium & supernaturalium discrimen.* 380
In Somno *quae corporis ratio?* 407
Sonus *corporis percussi unde pendeat?* 134
experimentis confirmatur. 223
Soni *celeritas.* 187
Sopater *apud Grotium 2, 5, 28 illustratur.* 264
Sophocles *in Electra illustratur.* 500
Spadicae *quid?* 440
Spartianus *notatus.* 122
Ad Spasmodicos *dolores remedium.* 36
Spatium *num attributum divinum?* 545
an sit ordo? 373
Sphalma *typographicum Erasmo fuit praejudicio.* 44
Spicae *rudimentum in semine.* 81
Spinae *cyprini deglutitio lethalis.* 131
Spiritus *quid sit?* 381
Spiritus S. *effusio num die Dominica facta?* 324
Spontaneitas *quid importet?* 376
Spurstow *(Wilh.) mors.* 487
Squammarum *cyprini examen.* 81
piscium formatio. 131
Squillarum *sanguinis examen.* 78
Stalactilis *generatio.* 20
Stationum *loca in theoria planetarum ut determinanda?* 189
Statura *hominis a diluvio non decrevit.* 77
Status *corporis saluberrimus quinam?* 286
Steatomosi *tumoris in femore extirpatio funesta.* 370
Steuchus Eugubinus (*Augustinus*) *refutatus.* 64
Stercus *gallinarum & columbarum examinatum.* 82
Stercoris *elephantini usus.* 202
Stirpium *agri Bononiensis catalogus.* 16
Sturmii (*Leonh. Christoph.*) *studium in Architectura militari.* 138
Stylites (*Simeon*) *unde dictus?* 72

Sub-

Sublimatio *quid?* 32
ut fiat? 33
Sublimationis *usus.* 33
Substantia *simplex quando sui aliarumque rerum conscia?* 379
ut rationalis evadat? 381
Substantiarum *immaterialium genera.* 382
Sucking (*Jo.*) *mors.* 485
Sueci *studia sublimia hactenus neglexere.* 26
Suidas *notatus.* 477
De Suidæ *editione Kusteriana judicium.* 74
Sully (*Maximil. Dux de*) *notatus.* 58
Sulpitii (*Servii*) *liber de Sacris detestandis.* 474
Supplicium *Hottentottorum.* 207
Surditas *thermis curata.* 204
Syllogismorum *novus usus.* 375
Sylvii (*Æneæ*) *Apophthegmata edita.* 269
Symmonds (*Ed.*) *mors.* 486
Syriacæ *liturgiæ specimen.* 529
Systema *Theol. typicæ desideratum.* 456
mundi Copernicanum defensum. 89
vi gravitatis conservatur. 90
Systemata *Theol. rejecta.* 457
qui primi dederint? 457

Circa T Angentium *curvas singularia.* 133
Tauleri (*Jo.*) *vita unde petenda?* 449
Taurelliana *signa an in modernis edition. Corporis Juris adhuc exstent?* 108 sq.
Taxæ *Cancellariæ papalis Editor quis?* 95
Taylorus *notatus.* 226 ss. 279 ss.
Taylori *animus exteris infensus.* 225
Templii *de Statu Belgii Fœd. opus notatum.* 103
Tempus *an sit ordo?* 373
Temporis *cultus divini in vet. Eccl. ratio.* 128 sq.
Tempuscula *conceptibilia minima.* 379
Tendines *nervorum expertes.* 86
Tendinum *filimenta spiræ figuram habent.* 80
examen. 81, 83, 86
Terræ *creatio ut facta?* 18
Tertulliani *lacuna ad Nation. Lib. 1 suppleta & illustrata.* 368
Testiculi *arietis anatome.* 82
Testiculorum *usus.* 514
examen. 512, 513
Testudinis *marinæ cordis anatome.* 174
Thea *sanguinis temperaturam restituit.* 83

Digitized by Google

Thea *capitis doloribus medetur.* 204
Theatri *Alaunensis forma.* 249
Theodori *clari.* 71
Theologiæ *typica systema desideratum.* 456
In Theologiæ *historiam literariam Introductio.* 454 ff.
Theologiam *vet. Roman. an præ aliis Gentibus laudet Eusebius?* 477
Theologorum *dissensus pacem Protestantium morari nequit.* 461 sq.
methodus non satisfecit Salvatori. 135
Theophilus, *JC. Græcus, notatus.* 498, 504, 505
ex Harmenopulo illustratus & suppletus. ib.
Theoremata *Bernoulliana de arte summandi demonstrata.* 468 ff.
Theoriam *cometarum quinam invenerint?* 92
Thermarum *Carolinarum aqua transportari possunt.* 370
effectus. 203, 204
Thermometra *descripta.* 23
Thiers (*Jo. Bapt.*) 3
S. Thomæ de Aquino *elogium.* 161
Thuringi *cur* Heringsnasen *dicti?* 212
Thuringiæ *Landgravii Moguntinis minime subjecti.* 254 ff.
Tibisci *descriptio.* 148
Tillotsonus *nunquam baptizatus.* 422
Tostati (*Alph.*) *editio nova promissa.* 528
Trajectensis *unionis fructus.* 103
Trajectoriæ *orthogonales ut construendæ?* 227 ff.
Transpiratio *diminuta non est tussis causa.* 288
a frigore non diminuitur. 288
Transpirationis *conditio in Britannia.* 286, 287
insensibilis ratio. 85
diurna quantitas. 286
variatio. 286 sq.
regulæ a Sanctorio detectæ minime universales. 286
Trapezitæ *judæis qui?* 42
Trisagion *in Ecclesia quid?* 326
Tristitiæ *definitio.* 376
Tritici *granis inclusæ farinæ examen.* 82
Trochlearum *vires experimentis confirmatæ.* 221
Trypho *Judæus quis?* 6
Turnefortius (*Pitton*) *plantas in ordinem redegit.* 212
Turnefortii (*P.*) *navi annotati.* 411

Turner (*Petri*) *mors.* 486
Turonensium *scriptorum Bibliotheca promissa.* 2
A Turre (*Phil.*) *de Taurobolio Lugduni 1704 reperto.* 344
Tussis *causa non est transpiratio diminuta.* 288
Tympanum *cur in sacrificiis Bacchi adhibitum?* 150
Typi *argentei Torgaviæ fusi.* 45

VAccæ *lac non emittentes nisi vitulo præsente.* 202
Vapores *a cute attrahuntur.* 288
Vaporum *attractio qualis?* 288
Varietas *rerum naturalium admiranda.* 378
De Varillasio (*Ant.*) *judicium.* 50
Variolarum *theoria & praxis.* 408
In Variolosorum *mictu cruento camphora & acida non probata.* 408
febre secundaria purgantia non conducunt. 408
Vas *sanguineum nullum finitur præter venam cavam.* 81
Vauchopii (*Georg.*) *Tr. de Magistr. populi Rom.* 345
Vectis *vires experimentis probatæ.* 221
compositi lex. 221
Vegetationis *modus singularis per radicem.* 202
Vena *sine pari cur superiori, non inferiori trunco Venæ Cavæ inseratur?* 176
cur simplex? 176
non in sinistris, sed dextris prorepit. 176
cava in homine non habet musculum ut in bove. 174
Venæ *sine pari usus.* 176
sectionis usus. 207
Veneti *cur Lombardismo laborent?* 520
Venti *ut corpus nostrum alterent?* 179
Ventriculus *est principium rerum proficuarum & noxiarum.* 406
Ventriculi *salium effectus.* 407
Ex Ventriculi *foramine mors repentina.* 371
In Ventriculo *biliosus succus continetur.* 407
Veritas *Theologica quam mentis indolem requirat?* 92
cur phænomenis universi insit? 377
Veritatis *objectivæ fons.* 377
definitio. 373
in moralibus criterium. 465
Veritatum *ortus ab intellectu divino.* 383
Vermes *casei coeunt & ova excludunt.* 79. 80
Vestales *num vere castæ?* 66
Vestium *vis in attrahendis vaporibus.* 288

Viæ *Appiæ firmitas unde?* 249
Victoria *Dea Britannis culta.* 216
Victus *norma.* 287
Vigilantis *status quinam?* 375
Vignerius (*Hier.*) 3
Vinca *Pervinca semen habet.* 81
De Vineis (*Petrus*) *defensus.* 269
Virium *mensura Leibnitiana experimento confirmata.* 405, 406
Vismaria *cur subito A. 1675 deditionem fecerit?* 430
Vitæ *spatium a diluvio non decrevit.* 77
Vites *quomodo multiplicentur?* 202
Ulpianus *Tit. 19 §. 1 ff. illustratus.* 258 ff.
Tit 24, 17 *emendatus.* 497, 504
Umbilicalis *abscessus.* 370
Uncia *Romana major Parisina.* 248
Undarum *motus.* 223
Unio *Protestantium commendata.* 461 ff.
Uniones *adulterinas praeparandi methodus.* 130, 131
Unitas *Dei asserta.* 91
Volaterrani (*Raph.*) *Comm. de Magistr. & Sacerdotibus Rom.* 345
Volatilia *an fœtus viventes pariant?* 80
Volscorum *Regia descripta.* 151 sq.
nomen unde? 151
Voluntas *Numinis ut cognoscatur?* 383
unde? 374
Vorticum *fluidorum theoria.* 133
Vossius (*Is.*) *refutatus.* 169
Urbium *Gallicarum incrementa.* 53
Urethræ *caruncula* (*caput gallinaginis*) *tria habet foramina.* 144
glandulæ. 145
Urinæ *diurnæ quantitas.* 286
Urinam *qui potus provocet?* 287
Usserius *de sacris vernaculis vindicatus.* 326
Uteri *hæmorrhagia in fœmina Canaitica cum fluxu hæmorrhoidali fuit conjuncta.* 15
Ad Uteri *hæmorrhagiam remedia.* 15
Uterinæ *cervicis vesicularum diversus numerus & situs.* 146
Uterorum *vaccinorum canalium usus.* 146
Utricularii *quinam?* 149
Vulgatæ *editio nova promissa.* 528

Vulnera *mundificat Pulsatilla.* 143
Vulpii *laudati.* 546 sq.
Uxellæ *Æstuarii situs verus.* 166

WAller (*Edmundi*) *mors.* 488
Warwick (*Phil.*) *mors.* 488
Weismannus (*Chr. Eberh.*) *notatus.* 419
Whitelokii *mors & fatum iniquum.* 487
Whitgift (*Jo.*) *vita & acta.* 162 ff.
Wilhelmus *Arauf. miro casu in invidiam adductus apud Anglos.* 102
Wilhelmi Britonis *de vocabulis Bibliæ opus promissum.* 351
Wilhelmi II *Arauf. character & mortis causa.* 483
Wolfius (*Jo. Christoph.*) *laudatus.* 534
(*Christianus*) *cur Mathesin excoluerit?* 371

XEnocratis *lucubratio de alimentis ex aquatilibus edita.* 74

ZAcharias *Scholasticus partium studio deditus.* 73

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google